De Vlaamsche School. Jaargang 7

bron
De Vlaamsche School. Jaargang 7. J.-E. Buschmann, Antwerpen 1861

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_vla010186101_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

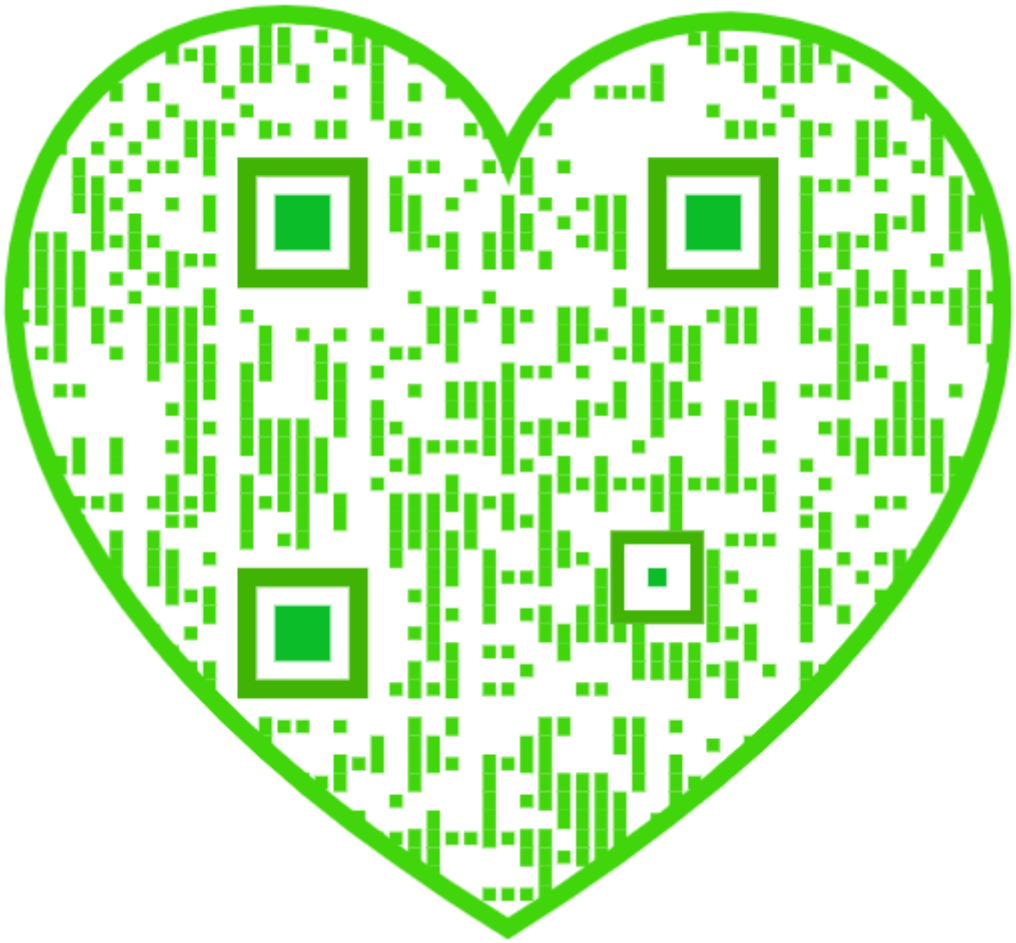

Tafel der platen.

	BLADZ.
Paulus' verontweerdiging, plaetsneê door JOS. DECLERCQ	4
Heva en Daniel, teekening van B. WITKAMP, plaetsneê door J. HEMELEER	12
De terugkomst van het slagveld, teekening van B. WITKAMP, plaetsneê door D. VEREST	13
Arend Baut, de wolfjager, teekening van B. WITKAMP, plaetsnêe door D. VEREST	16
Een eerste indruk, teekening van J.-B. HUYSMANS naer zyne schildery. - Plaetsneê van J. VAN HOOF,	17
De grot van Freija, plaetsnêe	21
De H. Hubertus, standbeeld door A. EENAEME, beeldhouwer te Gent, plaetsneê van J. GONS, naer eene photographie van J. D'HOY	25
Schets door DÉSIRÉ VAN SPILBEECK, plaetsneê van J. NAUWENS	29
Gedenkteeken van Franciscus-Antonius Verdussen in O.-L.-V. kerk te Antwerpen, teekening van V. LAGYE, gravuer van H. BROWN	33
Van Dyck te Londen, teekening van N. DE KEYSER 1839, plaetsneê van H. BROWN	37
Fragment van een altaer, uit het Ursulinenklooster te Heikruis, by Hal, ontworpen en uitgevoerd door de beeldhouwers DE BOCK en VAN WINT	41
Abdel-Kader	44
Algemeene tentoonstelling te Brussel van 1850. De Zondag morgen, schildery van M. FELIX DE VIGNE, plaetsneê van J. NAUWENS	56
Museum van Antwerpen. Schildery van REMBRANDT, kopersneê door J. NAUWENS	57
Vieuxtemps	61

De Onbevelkte Ontvangenis. Teekening en schildery door EDW. DUJARDIN 65

Terugkomst van Flip. - Teekening van H. SCHAFELS, plaetsneê van J. HEMELEER 68

Het zwarte woud, teekening en plaetsneê van J. HEMELEER 69

Bertha. Schildery en teekening van B. WEISER, plaetsneê van D. VEREST 73

De abt de L'Epée 77

Teekening van V.L., plaetsneê van J. HEMELEER 81

Schildery van D. TENIERS, plaetsneê van J. NAUWENS 85

Blazoen van de Sint Jans Gilde, bygenaemd de Peoene, van Mechelen 88

Jan Steen, teekening en plaetsneê van H. MEYER 89

Zilveren bel uit O.-L.- Vrouwekerk te Antwerpen. Dryfwerk van L. VAN RYSWYCK 93

Banket den dichter van Beers aengeboden. - Midddenstuk der tafel, ontworpen en uitgevoerd door DÉSIRÉ VAN SPILBEECK, plaetsneê van J. GONS 97

Afbeeldsel van Raphaël 101

De slag van Woeringen, schets eener schildery van N DE KEYSER 104

Schetsen ontleend aen het album van M.B. WEISER 105

Lamorael graef van Egmont 109

Wie aen den armen geeft, leent aen God. - Schildery en plaetsneê, van J. NAUWENS 113

H.K.H. de Hertogin van Braband 117

Antigonus, de reus van Antwerpen 121

Wagen der provincie Antwerpen 125

Djïda 128

Banket den kunstenaren te Antwerpen aengeboden. Dischkaert; teekening van M. JOS. SCHADDE 129

M. Karel Rogier, Minister van binnenlandsche zaken, eerevoorzitter van het congres van 1861 133

Programma van het muziekfeest door de koninklyke harmonie-maetschappy den kunstenaren aengeboden, teekening van DÉSIRÉ VAN SPILBEECK 137

Musaeum van Antwerpen. - Schildery van ANTOON VAN DYCK, teekening van H. MEYER 141

Afbeeldsel van François II, als (Dauphin de France), plaetsneê van L. DURAND 145

Egyptische tempel, uitgevoerd onder de leiding van den bouwmeester K. SERVAIS, teekening van J. EVERS, plaetsneê van VERMORCKEN 149

Fragment van het diploom der koninklyke Akademie van Antwerpen, plaetsneê van H. BROWN 155

De dertigdaegsche zielemissen van Berthal de Haze. - Schildery van H. LEYS, teekening van MARC, plaetsneê van BERTRAND 157

De vertroosting. - Beeldhouwwerk van ALFONS BOGAERTS, plaetsneê van JAN VERHAS 161

Fragment der muerschildering in St-Georgius kerk uitgevoerd door MM. Guffens en Swerts 165

Zinnebeeld van het Genootschap *met Tyd en Vlyt.* - Teekening van F. DURLET, plaetsneê van J. HEMELEER 173

Blazoen der Rederykkamer ‘Den groeijenden boom’ te Lier 174

Gedenkteeken van Johan Ferreulx in St-Jakobskerk, te Antwerpen 175

Het stadhuis van Leuven, teekening en plaetsneê van P. DE CORT 181

Joost Vanden Vondel. - Teekening van J.J. CUYPERS, bouwmeester te Roermonde 187

Het Steen te Antwerpen. Teekening en plaetsneê van J. LINNIG, steendr. W^e^ Schoesetters 193

De ikzuchtige, teekening van DILLENS, plaetsneê van P. DE CORT 198

De Vlaemsche school

Aen de Vlaemsche kunstenaren.

Wy openen den zevenden jaergang der *Vlaemsche School* en met dit jaer beginnen wy eene nieuwe reeks van werkzaemheden.

1861 inderdaed belooft voor de kunst een hoogstmerkweerdig tydstip te wezen.

De stad Antwerpen die nimmer vergeet wat zy den dienst van het schoone is verschuldigd, zal dit jaer der kunst eene buitengewoone hulde brengen.

Een luisterlyk feest wordt door hare zorgen ingericht. Al de kunstenaers onzes vaderlands, die onzer naburige natiën: van Noord-Nederland, Duitschland, Engeland, Frankryk enz., zullen worden uitgenoodigd om aen de grootsche plechtigheid deel te nemen. Wy willen het talent onzer inboorlingen aen dat der vreemden toetsen, en in een vriendschappelyk verkeer met al wat Europa uitmuntend in kunsten, letteren en wetenschappen bezit, krachten putten om met moed en goeden uitslag de baen der toekomst in te stappen.

In dit plechtig oogenblik zal de *Vlaemsche School* hare zending begrypen; geene opofferingen zullen worden gespaerd; zy zal zich geheugen dat zy eenen glansryken standaerd draegt en dat zy dezen standaerd hoog voor het oog der wereld moet opgeheven houden.

Vlaemsche kunstenaers roepen wy dus, reken op ons, op onze volle medewerking; met al onze kracht, zullen wy uwe poogingen ondersteunen; vooruit! gansch ons streven is den luister der nationale school toegewyd.

Groot kunstfeest van 1861.

De inrichtende commissie der groote kunstfeest welke te Antwerpen in den loop der maend Augusti zal plaets hebben, is op maendag 28 Januari ll. ten Stadhuize vergaderd geweest onder het voorzitterschap van M. Loos.

Zie hier de volledige naemlyst der leden dezer commissie:

Voorzitter: M.*J.F. Loos*, burgemeester.

Ondervoorzitters: MM. *J. Cuylits, N. de Keyser*, *H. Leys.*

Gewoone secretarissen: MM. *Ed. Rigelé* en *Leo van Hemelryck*, voor 't fransch; *Jan van Beers*, voor 't Nederduitsch; *Schaefer*, voor 't Hoogduitsch en t' Engelsch.

Buitengewoone secretarissen: MM. *Eug. Gens* en *Ad. Siret.*

Leden: MM. *L. David; Ridder Leo de Burbure; Delvaux*, schepen; *Ridder Leonce de Knyff; Louis de Taye; Graef du Bois d'Aissche; Fr. Durlet; Jos. Geefs; Emm. Geelhand*, lid der Bestendige Deputatie; *J.P. Geeraerts; P. Génard; G. Guffens; P.J. Huybrechts; Fl. Joostens*; *F.H. Mertens; Michiels-Loos*, senateur; *J. Schadde; J. Swerts; Ridder Gustaf van Havre*, senateur; *Baron Franz von Franz.*

Verscheidene leden van het Corps der consuls zullen insgelyks worden uitgenoodigd om hunne medewerking aen deze commissie te verleenen.

Het bureel was gelast geweest de eerste grondsteenen van dit feest te leggen en een ontwerp van programma te vervaerdigen. Dit opstel is door de commissie in hare zitting van Maendag goedgekeurd; het luidt als volgt:

Zaturdag, 17 augusti, s'avonds.

Officiële ontvangst der vreemde kunstenaren ten Stadhuize. Zy die in corps zullen komen, zullen aen de statie van den yzeren weg door de commissarissen van het feest worden afgehaeld. - Vereeniging in het *Verbond voor Kunsten*, *Letteren en Wetenschappen*, om zich van daer, in stoet, naer het Stadhuis te begeven.

Zondag, 18 augusti.

Ten 1 uer: Plechtig bezoek aen de Tentoonstelling geopend door de *Koninklyke Maetschappy ter bevordering van Schoone Kunsten.*

Ten 5 ure: Groot banket, den vreemden kunstenaren door de inwooners der stad in den Koninklyken Schouwburg aengeboden.

Ten 8 ure: Groot feest gegeven met de medewerking der *Koninklyke Harmoniemaetschappy.*

Maendag 19 augusti.

Ten 10 ure: Plechtige zitting van het *Akademie Corps* der koninklyke Akademie van Schoone Kunsten van Antwerpen. - Bezoek aen het Museum.

Ten 1 uer: Opening van het Congres, ingericht met de medewerking der kunstafdeeling van het *Verbond voor Kunsten*, *Letteren en Wetenschappen.*

Dynsdag 20 augusti.

Ten 9 ure: Bezoek der gebouwen en merkweerdigheden der stad.

Ten 1 uer: Tweede zitting van 't congres.

Ten 7 ure: Concert in de *Koninklyke maetschappy van Zoologie.*

Ten 9 ure: Feest door de stad gegeven. - Afscheidvereeniging in het *Verbond voor Kunsten, Letteren en Wetenschappen.*

Een der voornaemste deelen van deze reeks feesten; dat deel 't welk, met de tentoonstelling door de *Koninklyke maetschappy van schoone Kunsten* geopend, in gansch Europa weêrklank zal vinden, is het Congres voor kunsten, waerop de uitmuntendste meesters, de beroemdste schryvers, geleerden en sprekers, zullen worden uitgenoodigd, die zich, niet alleen in Belgie, maer ook in Duitschland, Holland, Frankryk en Engeland, met de kunst hebben bezig gehouden. Comiteiten zullen te Parys, te Londen, te 's Hage, in de verschillende hoofdsteden van Duitschland, door de zorgen der Belgische legatiën worden ingesteld, ten einde den vreemden kunstenaren en geleerden al de inlichtingen te bezorgen die zy mochten verlangen; ook om als middelaer tusschen deze laetsten en de inrichtende commissie te wezen.

De vragen die men aen de beraedslagingen van het kongres zal onderwerpen, zyn, men kan het begrypen, nog niet vastgesteld. Een oproep is ten dien opzichte aen de kunstenaers gedaen. Er is enkelyk in grondbegin besloten dat het programma dry vraegpunten zal bevatten: een rakende de stoffelyke belangen; een ander gansch de kunst betreffende; en eindelyk een philosophisch vraegpunt.

Dit is tot nu toe de uitslag der werkzaemheden der inrichtende commissie. Overigens is, gelyk gezegd is, bovengaend programma slechts een ontwerp, vatbaer om volgens de omstandigheden, en na rype overweging, meer dan eene verandering te ondergaen.

(Medegedeeld.)

Vaderlandsch lied.

Vlaemsche zonen!
Heft uw toonen,
Lief aen 't diere vaderland.
In ons beemde,
Geene vreemde
Geen gehuerde toon en trant!

Hoe zachtjens en zoet ruischt de tael onzer moeder,
By 't wiegje gefluisterd is 't liefderyk lied;
In smachtende hymnen tot d'Allerbehoeder,
In 't lied dat den boezem der maget ontvliet,
Zacht als een orgel,
Zoet als de zang die des leeuweriks gorgel
In het boschaedje des ochtends ontschiet.

Maer krachtig, fier en stout dreunt de oude tael der vaderen
Als 't vyandelyke rot ons heilig erf durft naderen,
En de ure klept van 't noodgety',
Dan dondert uit het volk, heldhaftig toegevlogen,
Den wraekknods in de vuist, den bliksemstrael in de oogen:
'Wy leven en wy sterven vry!'

Dan galmen vryheidszangen
Uit digt gesloten rangen,
En blyven we onbevangen
Voor elk tirangeschreeuw.
En moeten wy ons leven
Voor 't land ten offer geven,
Dan zingen we onder 't sneven
Nog: *Vlaenderen den Leeuw!*

Hoort, daer ruisch in veld en stede,
't Zielverheffend lied,
Lied van vryheid, heil en vrede:
Menig volk mag 't niet!

God, die onze Vader zyt,
Zegen Vlaenderland,
En behoedt het t' allen tyd
Voor den nacht der schand!

FRANS DE POTTER.

Gent, 1860.

Paulus verontweerdiging.

De hiernevensgaende plaet, voorstellende *Paulus verontweerdiging by het zien van de afgodery in Athenen*, is als etsing en zamenstel het werk van den heer Jos. Declercq van Gent, leerling by de koninklyke Akademie te Antwerpen.

Deze prent verdient onze aendacht onder meer dan een opzigt, maer vooraleer ons met dezen jongen kunstenaer en zyn werk bezig te houden, laet ons een vlugtigen blik werpen over de houtgravuer in het algemeen.

Laten wy ons door geene begoocheling streelen en bekennen wy regt uit dat deze tak der kunst hier te lande tot een deerlyke rol vervallen is. Als men nadenkt wat voortreffelyk middel de houtgravuer is om de kunstwerken onder het volk te verspreiden en wat voordeel zy onder dit oogpunt heeft op de kopergravuer, dan kan men niet begrypen, hoe zy tegenwoordig byna geheel en al, ten nadeele van de kunst, aen de nyverheid is afgestaen geworden. En inderdaed, wat is de taek onzer schaersche houtgraveurs die aen de kunst zoo nuttig zouden kunnen wezen? Hunne hoofdbezigheid bestaet in het bereiden van vignetten, titelplaetjes voor boekwerken en waertoe maer twee dingen vereischt worden: spoed en goede koop. Ook wat armzalige krabbery, wat barbaersche moordery van den omtrek, van de teekening in het algemeen - en in één geval, slechts toont men zich behendig, dat is, als men de verknoeide teekening onder statige plekken verbergt, welke plekken dan den naem van bruin of schaduw verkrygen. Myne beweering is niet overdreven, ik neem tot staving de meeste houtgravuren die met den naem van een Brown of een Hemeleer[1] niet geteekend zyn. Wat moet er van dien armen tak der kunst geworden, wiens behoorlyke beoefening niet weinig zou bydragen tot de verlichting en verfyning van den kunstzin onzes volks.

Zie maer eens op naer Duitschland, en bemerk wat hemelsbreed verschil er bestaet tusschen onze en hunne wyze van de besprokene gravuer te aenschouwen en uit te voeren. Bezie, by voorbeeld, eene der platen van Schnorr's gewyde geschiedenis, de eene of andere fantazy van Rethel en ontevrede zynde over hetgeen in dit vak hier gebeurd, zult gy zelf uitroepen dat veel van hetgeen ten onzent bestaet oneindig te wenschen laet.

In die duitsche gewrochten ontwaert gy, wel is waer, die kopergravuer naboetsende zwarte tinten niet of wel eer die plekken, maer daerentegen hebt gy in de prent hetgeen in de etsing ook *kleur* mag genoemd worden. Hoe gewetensvol, hoe nauwkeurig heeft het stift elken vorm van het lichaem begrepen en geëerbiedigd; onder die plooijen is het wel een arm die zich beweegt; onder dat kleed is het wel eene levende borst die klopt. En over het algemeen, hoe ideael, wat leven, wat vernuft in die ootmoedige blaedjes die het volk voor eenige kreutzers koopt. Maer ook is de byval dier werken ongehoord, geen man uit het volk die zynen Schnorr, zynen Rethel of zynen Richter niet kent.

In België zelfs is de byval van die uitgaven ingedrongen en de gretigheid waermede dezelve hier onthaeld worden, bewyst dat dergelyke uitgaven op belgischen bodem ontstaen, vollen byval zouden vinden, en dat ons volk, even als het duitsche, lust zou vinden in het lezen dier geschiedenissen geschreven in beelden en tooneelen.

(1) En Pannemaker, Vermorcken, Gons, Verest, van Hoof, enz.?
DE REDACTIE.

Maer om gewrochten als die van Schnorr, Richter, enz. te vertolken, is het niet genoeg plaets*nyder* te zyn, men moet een uitmuntend teekenaer wezen, een grondig begrip der compositie hebben en wel geleerd zyn in de *anatomie*, zoo als een Gaber of een Hübner en zoo veel andere.

Wat verschil tusschen dergelyke artisten, en de eenige jonge lieden, hier te lande, die, na de elementen der teekenkunst geleerd te hebben, niets doen dan snyden, snyden zonder eigentlyk te weten wat, en die er zelfs niet eens aen denken tot eer te verstrekken aen hunnen naem en aen hun land.

Het was ons dan zoet het initiatief van den heer Jos. Declercq te vernemen, die terwyl hy de houtgravuer uitoefent, zich der studie van de teekeningen, den zamenstel met volharding toewydt. Het figuer van den H. Paulus is van zyne opvatting, teekening en etsing, en wy moeten hem over dien eersten stap in de baen die hy zich heeft voorgeschreven, geluk wenschen. Er is gevoel, teekening, kleur in; hy volharde. Wy vernemen dat de heer Jos. Declercq zyne studiën gaet voortzetten by de beroemde akademie van Munchen. Wy wenschen hem goede reis en durven hopen dat hy, by zyne terugkomst, het vertrouwen dat wy in zyne toekomst hebben, zal eer aendoen.

JOS. CAUW.....

Wy denken dat de questie eener eenparige spelling voor de beide landen, die in het laetste Nederlandsch Congres ter spraek is gekomen, al te belangryk is om er de aendacht van al wie zich met tael- en letterkunde bemoeit niet op in te roepen. Uit dien hoofde willen wy geerne in ons blad eene plaets verleenen aen alle gemoedelyke aenmerkingen met betrekking tot dat onderwerp. Als dusdanig kondigen wy hier een artikel af, waerin een systeem wordt voorgedragen dat, op een algemeen, onveranderlyk grondbeginsel steunende, de deur sluit aen eene menigte ongelykheden die gedurige geschillen onder de taelmeesters verwekken.

Algemene Nederlandsche spelling.

De Tijd van Brussel, in zijn nummer van 30 september ll., en na hem, het *Handelsblad* van Antwerpen, dato 6 October, deelden een artikel mede over het voorstel, in het Nederlandsch Taalcongres van 's Hertogenbosch, door de belgsche schrivers gedaan, om de nederlandsche spelling, als algemene voor de beide landen aan te nemen; tot dus verre dat, willende door het voorbeeld prediken, zi de verklaring afgelegd hebben voortaan ‘de dubbele *aa* in hunne schriften te zullen gebruiken, met verwerping van de *ae* en van al het overige waardoor, tot heden toe, de belgsche spelling van de hollandsche onderscheiden werd.’

‘Het is wel moeyelik, zegt de schriver, zolang er geen doorslaand en algemeen gezag bestaat, ene volstrekte gelijkheid te bekomen tusschen al degenen die zich aan de nationale litteratuur toewiden; doch behalve dat de meeste geschillen in het uit te geven Woordenboek eerlang zullen beslist worden, kan men toch altijd dienst bewizen met een of ander punt in 't bizonder te onderzoeken, waardoor het vraagstuk toegelicht en de beslissing vergemakkelikt wordt.’

Nu vraagt hi of met ‘de Hollanders in alles na te doen, men beter doen zal dan te voren,’ en hi antwoordt: ‘dat de geleerdste Nederlanders van een ander gedacht zijn. Hi haalt het gezag van Van Lennep, Halbertsma en De Vries aan, om te doen verstaan dat ‘wi ongelijk zou-

den hebben ene spelling te verwerpen die, van de eerste tiden af tot in de twede helft der laatstverlopene ewe, door geheel Nederland is gevolgd geweest.'

Hi besluit met te zeggen dat, indien het die heren, welke uit enkele overtuiging hunne eigen spelling hebben afgekeurd, vri te doen stond, zi er op aandringen zouden om door hunne landgenoten 'de alleen goede ortographie - gelik wi ze volgen - te doen hernemen; maar zi erkennen de magt niet te hebben, omdat het misbruik te hunnent te diep ingeworteld, en heel de natie daar heden aan gewend is.'

Hierop, datos 21 en 22 october, deelt het *Handelsblad* een brief mede door den heer M.V. Beek, die pleit voor de verruiling van *ae* tegen *aa.* Volgens hem, moet de taal bestendig naar 'hogere rijpheid, naar volmaaktheid, dat is: naar letterlikheid klimmen, en dit klimmen mag niet tegengehouden worden, *met enig gezag aan vroegere schrivers toe te kennen.*' Hi maant het Taalcongres aan, zulks niet uit het oog te verliezen, en wil doen verstaan: dat er geen gezag denkbaar is over ene nog levende en naar volmaaktheid strevende taal;

'Dat het hoogste belang der natie daarin gelegen is, dat hare taal ook door omliggende naties aangeleerd worde, en alzo de handel enz. enz. ene grote vespreiding erlange;'

'Dat, gevolglik, duizend nutteloze, ja taalbedervende uitzonderingen, door taalzifters aan een valsch dialekt afgeluisterd, zo veel mogelik verdwinen.' -

Het voorstel der belgsche Congresleden was zeker edelmoedig, alhoewel zi daardoor zelf het Congres bevoegd erkenden om, als oppergezag, over ene en andere geschilpunten uitspraak te doen: een beginsel dat, mijns dunkens, zeer gevaarlik in de toepassing kan worden; gelik het aldra gebleken heeft bi het genomen besluit van voortaan *aa* in plaats van *ae* te schriven, over welk punt men, van eerst af, het dan al niet eens was. En zo zou het onvermidelik het geval zijn met al andere taalgeschillen die dan toch *ook* dienen bepleten en bepaald te worden, wil men ene algemene, als 't ware onveranderlike, nederlandsche spelling voor de beide landen aannemen.

Hoe het ook zi, talrike vergaderingen zijn slecht geschikt om te beslissen over taalquestiën die bizondere, voorafgaandelike studiën en diep onderzoek vereischen; en men mag zonder verwaandheid beweren, dat slechts het kleinst getal, enkele geleerden, kunnen bevoegd zijn om met kennis van zaken een gegrond oordeel te vellen. Ik heb nooyt veel prijs gehecht aan de beslissing van het Gentsch Taalcongres van 1841 (ik heb mi jegens niet ene spelling verbonden): de Commissie van dien tijd had met eenparige stemmen de conclusiën van haren verslaggever, op ene kleinigheid naar, aangenomen; maar, vooraleer men nog het verslag goed konde kennen en de waarde der bewijsgronden van 's heren Bormans systeem ripelik hadde kunnen opwegen, werd de Commissie van alle kanten gepraamd, als 't ware gedwongen om, door de meerderheid der zogenaamde taal- en letterkundigen, in ene algemene vergadering over de door haar voorgedragene stellingen te laten uitspraak doen. Men begrijpt dien aandrang door het inzigt om een eind te stellen aan den hevigen spellingtwist die toen ter tijd al de gemoederen in gisting had gebragt. Maar uit de discussie zelve die op 't Congres plaats had, werd het merkbaar dat het grootst getal het verslag der Commissie niet gelezen of niet verstaan had, en velen, door hunne eigene stelsels of die der hollandsche taalmeesters misleid, er zo maar kort regt mê gespeeld hebben.

Wat is 't gevolg geweest? Dat het niet lang aanliep of er ontstond wederom twifel, onzekerheid onder de schrivers; was men het eens over de enkelvokaalspelling en

de tweklanken *ei* en *ui*, voor 't overige dobberde men zo al aan. De enen slaan loef- de anderen liwaarts over naar Siegenbeek of Bilderdijk, terwile degenen, die de zaak al wat dieper ingezien hebben, gevoelen dat er nog altoos iets onzekers heerscht hetwelk onder een klaar daglicht zoude moeten geplaatst worden.

Mijns dunkens ware het nu de tijd om, ter gelegenheid der questie tusschen *aa* en *ae* een en ander geschilpunt nog eens grondig te onderzoeken. De omstandigheden zijn gunstig, dan wanneer de Nederlanders die tot hiertoe, zonder achterdocht, zich immer op Siegenbeek verlaten hebben, zelf niet vast in hun schoenen meer gaan. Er zouden dan al veel verknoeIJIngen aan den dag komen en, wilde men alleen de waarheid en de reden hulde brengen, uit dat onderzoek, mogelik heel andere resultaten vloeyen als die van Siegenbeek en van het Gentsch Taalcongres. Maar dat behoorde het werk te wezen van deskundigen, van enkele *Specialiteiten* wier gezag des te grooter ware naarmate zi onafhangliker en minder vooringenomen zouden zijn; gene lastbrieven van letterkundige kringen ontvangen, en minder geschreven dan gedacht en nagedacht en overwogen hadden. De eigenliefde belet doorgaans een' schriver zine vroegere ortographieke dwalingen te bekennen, en hi en zal zich niet gemakkelik tegenspreken. Dat was 't geval met Bilderdijk, en onze Willems zaliger was mede zo wat van die kwaal aangedaan.

Het zou dus nuttig zijn, liever als in het toekomend Nederlandsch-Taalcongres over de *aa* of *ae* te doen *beslissen*, aldaar de algemene taaltwifels en taalgeschillen nog eens op 't tapijt te brengen, en er aan ene bizondere Commissie van taal*geleerden* der beide landen den last op te dragen om ene en andere punten nauwkeurig te onderzoeken. Het wordt hoog tijd, indien men tot iets bepaalds, van het minder tot het meer zekere wil komen en den uit te geven *Woorden*boeke het karakter indrukken van algemeen *Wet*boek voor de Nederlandsche taal.

Wi manen dan alle taalvrienden, die ene nauwere overeenkomst, ene ineensmelting van hollandsch en vlaamsch betrachten, aan, eens voorlopig te onderzoeken of het spreekwoord hier niet geldt ‘dat de vriendschap van enen kant niet komen en kan’, en dat, als wi hun een deel van onzen eigendom afstaan, de Nederlanders dan ten minste toch met ons eens zouden onderzoeken of t' gene wi verder in 't gemeen zullen bezitten, wel op deugdelike, authentieke titels berust.

Zo zullen wi, met besprek tot de *ae* of *aa*, hier slechts enige punten aanstippen die het wel der moeyte waard zijn zou eens grondig te onderzoeken.

Zal men dan schriven *ae* of *aa* het is te zeggen, zal men de *a* door *e* of door haar zelve verlengen?

Die voor *aa* pleiten kunnen beweren dat *ae* een tweklank is en bi gevolg, in de verbuiging of vervoeging der woorden, de dobbelvokaalspelling zou vorderen. Maar al was het bewezen dat er inderdaad een' tweklank bestaat, dan ware dit nog geen bewijs tegen de enkelvokaalspelling, die zo zeer tot het innerlik gedeelte onzer taal hoort, dat de Ouden en veel latere schrivers deze zelfs onderhielden in zulke woorden als die wi heden nog met een waren tweklank uitdrukken. Zo leest men: *moten*, *proven*, *oetmodicheit.* Zo was 't mede het geval waar de *oe* voor de scherplange *oo* stond: *doet, groet*, *boem* werden *dode, grote*, *bome.*

Maar hier is nu de vraag: indien de enkelvokaalspelling, in den zamengestelden vorm, de dobbel vokaal in den enkelen vordert; en, omgekeerd, indien deze tot gene leidt, hoe komt het dan dat men dien regel niet en onderhoudt opzigtens scherplange *ee* en *oo*? De schrivers van den Voor-

tijd mogten zich verdolen omtrent de waarde van den tweklank *oe*, om dezen niet te bewaren in woorden als *moten*, *voten* (moeten, voeten), enz.; zi kunnen hem dan ook verkeerdelik aangewend hebben voor de s.l. *oo*, altoos blijft het zeker dat zi overal, in den zamengestelden vorm, de enkelvokaalspelling volgden, die, als 't ware de regte type van ons spellingstelsel is.

Wi hebben thans geheel andere begrippen over den aard van een waren tweklank, die immer onveranderlik moet bewaard bliven; maar, schijnt het, over de regte waarde van de dobbele of verlengde vokaal kunnen wi ons maar slecht rekening geven. Wanneer een klinker als *a* of *u*, door zich zelf verlengd, *daad*, *muur*, de enkelvokaalspelling vordert: *daden*, *muren*, hoe komt het dan dat wi dien regel niet ten opzigte der andere klinkers onderhouden? Waarom schriven wi *e*E*nen*, *mi*J*nen*, *do*O*den?* Indien zelfs de verbasterde tweklank *oe*, geldende voor *oo*, in den zamengestelden vorm de enkelvokaalspelling voortbragt, hoe komt dan, *a fortiori*, dat deze geen plaats vindt daar waar de *e*, *i*, *o*, door zich zelven verlengd, noodzakelik, ingevolge het eigenste princiep, het voorbeeld der overige klinkers *a* en *u* zouden moeten volgen; zo veel te meer omdat onze voorouders dat onderscheid tusschen zacht- en scherplange *e* en *o* niet gekend hebben? Gelik de *oo* tot *o* overgaat in *dode*, *grote*, *bomen*, zoo zal van de *ee* ook *e* komen in *ere*, *teken*, *klede,* en de *i* niet verdobbeld worden in *mine*, *zine.* Zo niet, voegt men aan letters of klanken van enen geheel anderen aard de waarde van tweklanken toe, en men valt in tegenstridigheden die het enkelvokaalstelsel gansch problematiek maken.

Zal men zich op de uitspraak beroepen? - Wel dan ik óók, en 'k hou staande dat, van ouds af, in woorden als *daèd, zaèk* in de meeste gewesten zeer duidelik den tweklank (men moet daarvoor uit Antwerpen niet gaan) gehoord wordt, zo wel als in *doèn*, *schoèn.* Moeten wi dan *ae* bliven schriven?

Maar, neem ik nu aan wat Ten Kate daar omtrent geboekt heeft: dat de *a*klank tot verlenging, *aa*, ene meer beschaafde uitspraak te kennen geeft, zo men in Noord-Holland pleegt; dat geldt dan tevens voor al de andere vokalen die, door zich zelf verlengd, zo wel als de *a* hun eigen, natuurliken klank moeten teruggeven en dezelfde vervorming ondergaan. Scherplange *ee* en *oo* geven geen geluid van de *e* en de *o* die eigentlik tot den wortel der woorden toehoren; wat geeft het ons dus dat wi den belgschen basterdklank der verdubbelde *ee* en *oo* verliezen, dan wanneer, door dat gemis, wi onze versmelting met Noordnederland, dat hem niet meer horen laat, des te spoediger kunnen verwezentliken, vooral indien de ware princiepen van ortographie ons dat voorschriven? Zo niet, vervallen wi in de grootste tegenstridigheid met ons zelf en heel het enkelvokaalstelsel wordt den bodem ingeslagen.

Ik weet: men zal wel meest in te brengen hebben tegen de enkelvokaalspelling in *mine*, *zine;* maer is het niet redelik dat deze *i* het lot van hare gezusters volge? Men kan ze dan noemen of uitspreken gelik men wil; maar, als men in acht neemt dat zi een der zoetste klanken onzer taal is en waarschinelik, in de middelewen, wel meest heeft bigedragen om onzer tale zulk een bizonder kenmerk in te drukken dat, naar de getuigenis van Bilderdijk, gene taal, naast het Italiaansch, zich door meer welluidendheid, meer bevalligheid onderscheiden deed - dan zou men dat onnozel *i*ken wel de eer mogen herkennen die het toekomt; door, niet alleen in 't schrift maar ook in de uitspraak, het verschuldigde hulde te bewizen. En als ik daarbi voeg dat die zo zuivere, onvermengde *i*klank nog leeft in den mond der bevolking die de middelgewesten van Noord- en Zuidnederland langs de dri uiteinden omringt; dat,

in het hoger gedeelte van Limburg, zo wel als in Westvlaanderen en Zeland, en zo over Maas- en Gelderland en Overissel naar Vriesland en Groningen, men nog algemeen dien zachten klank getrouw bewaard heeft, mag men dat gebruik dan niet stellen tegen over dat van ene niet te wettigen afgrijsselike straattaal?

Een ander vraagput van hoog gewigt dient hier mede besproken, dat name lik betreffende de vervoeging of verbuiging der woorden uitgaande op een' klinker of op een tweklank welke geen van beiden van een slotkonsonant gevolgd is. Voor de tweklanken *ei*, *ui*, en *ie*, lijdt het gene moeyelikheid*: rei*, *ei, lui*, *bui* worden *reien, eieren*, *luien*, *buien*, gelik *ie* in *bie, spie*, overgaat tot *bieën, spieën;* en in 't algemeen op die zelfde wize voor alle woorden waar gene gaping tusschen elkander opvolgende klinkers ontstaat.

Niet zo in woorden van *op zich zelf staande* klinkers of tweklanken; of daar waar, bi *ellipsis* der slotkonsonant, - 't zi in vervanging, 't zi om den overgang tot de opvolgende sylbe te maken - een andere konsonant die bediening moet vervullen, ten einde den schok, den *hiatus* te vermiden die er anders in de uitspraak uit onstaan zoude. Maar welke zal of zullen nu die hulpletters wezen? Daar zijn er twe, de *y* en de *w,* beide konsonanten - buiten en behalve dat zi ook als slotkonsonanten dienen, - gelik Professor Bormans[(1)], zulks ten klaarste bewezen heeft en door niemand *met gegronde reden* is tegengesproken geworden. Zo schrijft hi:

Met de *y,*

1° Drayen, ik draey, hij draeyt (draden, dra-en);

2° Bloeyen, ik bloey, hij bloeyt (bloeden, bloe-en);

3° Strooyen, strooy (stroo, stroo-en);

En met de *w*,

4° Nieuwen, ik hieuw;

5° Blauwen, blauw (blau, blau-en);

6° Leeuwen, ik schreeuw;

7° Vrouwen, rouw (vrou, vrou-en).

8° Zo schrijft hi mede, in ene andere categorie van woorden die onder de aanmerking vallen van hetgene wi hier boven gezegd hebben aangaande de klinkers die gene hulp-overgangsletter behoeven; zo, zeg ik, luidt bi hem *zee*, *wee: zeeën*, *weeën,* enz.

Maar hier dient dadelik al aangemerkt dat dit systeem wederom de verwoesting der enkelvokaalspelling is; want, zo wel als in (1°) *drayen, nayen,* de *y* de enkelvokaalspelling eerbiedigt, zo en kan zi in (3°) *strooyen, vlooyen* van dat princiep niet afwiken.

Moet men daarin de thans gewizigde spelling van *stroo*, *vloo* tot grondslag nemen? Geenszins. Zo wel als van *vla, - vladen*, *vlayen;* van *spa*, - *spade*, *spayen* komt, zo ook zal de enkele *o,* wortelletter in *vlo, stro*, in de zamenstelling alleen bewaard bliven. Men schrive dan *vloyen*, *stroyen* in plaats van *vlooyen*, enz., te meer daar de vroegere schrivers *vloy, stroy*, enz., gebruikten. Hetzelfde geldt voor (8°) *weeën, zeeën, tweeën* dat van *we*, *ze, twe - weën*, *zeën*, *tweën* wordt; gelyk (6°) *leeuwen, schreeuwen* (waar de *u*, tot den wortel dier woorden niet rakende en zelfs in de

(1) In zijn doorgeleerd *Verslag over de Verhandelingen op de Taelkundige Prijsvraeg* voorgesteld bij koningiljk besluit van 6 september 1836. - De *y* wordt slechts als klinker behouden in woorden van vreemde afkomst: *Cyrus*, *Cambyses, systeem.*

uitspraak zonder *affectatie* niet gehoord, overtollig is), door: *lewen*, *schrewen* moeten uitgedrukt worden. Zo zal ook (4°) *nieuwen*,

hieuwen, uit hoofde der overtolligheid van de *u*, *niewen, hiewen* - en, als 't ware van een tweklank tot geen driklank herschapen - worden.

Wi komen dan tot de volgende resultaten:

1° De dobbel vokaal of de klinkers door hunzelf verlengd, slechts dan wanneer zi een slotkonsonant op 't eind van de lettergreep hebben: overal de enkelvokaalspelling in woorden waar de sylb geen slotkonsonant heeft alsmede in de verbuiging of vervoeging (Z. 3° hieronder)

a) Draad, draden, draay, *drayen, gedraayd*, (gedrayet).

e) Schreew, *schrewen*, *geschreewd* (geschrewet); *heet*, *heten; beek, beken*, en voort *ze* (zé), *zeën, we* (wé), *weën.*

i) Mijn, zijn, mine, *zine*, *mi*, *zi.*

o) Dood, *doden*, *stoof*, *stoven*, *stroy* of *strooy*, *stroyen.*

u) Muur, muren, schuw, *schuwen.*

2° De tweklanken, in woorden van slotkonsonant beroofd, waar in den overgang van de ene sylb naar de andere gene schok of gaping tusschen elkander opvolgende klinkers ontstaat, maken dien overgang zonder behulp van konsonanten:

Rei, spie, *lui = reien*, *spieën*, *luien.*

3° In woorden, waer andere tweklanken in voorkomen, en waer in de zamenstelling of verbuiging een stotend geluid uit den overgang van twe sylben zou onstaan, bedient men zich als verbindingteken van de *y* en de *w*; welke ook als slotkonsonanten of als hulpletters, in de betekenis van zamentrekking ener onderdrukte sylbe, bi de slotkonsonnant mogen bewaard bliven:

Bloeyen, *bloey*, *bloeyt* (bloeyet); *niew, niewen; flauw*, *flauwen, rouw*, *rouwen.*

Ten minste in dat systeem vindt men al die tegenstridigheden niet, als gevolg van allerlei uitzonderingen of willekeurige toegevendheid voor zekere begrippen die geen grond van waerheid hebben.

Wat regel zal men volgen: *Schrijf*, *zo als ge spreekt*, of dezen: *Spreek*, *zo als ge schrijft?* Ik denk dat van beide rekening moet gehouden. Indien de traditionnele uitspraak de schriftaal van den voortijd bevestigt, dan zal men in 't schriven daarvan rekening houden; maar indien de gesprokene taal als een verloop, ene verbastering der geschrevene mag aangezien worden, dan moet het gezag dezer laatste boven dat der eerste gelden. Wel te verstaan dat, in beide gevallen, men op rationele bewizen en taalkundige gronden moet steunen.

Op die wize, mag men tegen den heer Beek beweren dat de ouden bi ons een groot gezag moeten hebben daar, sedert de regering van het Burgondisch huis, de taal meer en meer verbasterd is geworden, ieder zich een eigen spellingstelsel opbouwende; er onder de beste latere schrivers mede gene eensgezindheid was; en, zelfs na den invoer der officiele Siegenbeeksche spelling, de spraakgeschillen tusschen de geleerden niet verdwenen zijn. Als men de zaak onder dat oogpunt beschouwt, moet de heer Beek met mi instemmen dat men met grond, opzigtens ons Nederlandsch, in zekere gevallen waar het verloop al te overdreven is, even als met een dode taal moet te werk gaan, om de verbasterde vormen naar den oorsprongliken text te verbeteren en te herstellen. Daarbi, in ons systeem, waar alles duidelik en eenvoudig uit een algemenen regel voortvloeyt, ligt dat voordeel, door den heer Beek aangewezen, dat men den vreemdeling niet weinig gemak en, als 't ware, den sleutel

in de hand zou geven om op korten tijd met het *fondamenteel* gedeelte onzer taal bekend te zijn.

Maar *de taal moet gedurig naar volmaaktheid*, *naar letterlikheid streven.* Ja wel, en daarom aarzelen wi geen' oogenblik om met de Hollanders *aa* te schriven, in plaats van ons *ae* dat, anders dan in de betekenis van een tweklank (het late zich dan van 't latijnsche *ae* of *oe*, of van 't Angelsaksche *ae* afleiden) niet aannemelik is. Doch, om gelike reden, en zal men ook gene zwarigheid maken om af te wiken van het misbruik dat men pleegt aangaande de klinkers *e*, *i,* en *o* die, zo min als de *a* en de *u* op het stelsel der enkelvokaalspelling mogen inbreuk maken: en *de taalbedervende uitzonderingen aan een valsch dialekt afgeluisterd* (sommigen argumenteren zelfs van 't Grieksch, *par analogie* met de lange *ô* en *ê*, om de scherplange *ee* en *oo* bi ons te wettigen) verdwinen zo met een. De *e* en *o* verkrigen en behouden overal hun waren klank.

Zal men nu den oorspronglikenklank door dien van *ei* of *ay* of *aay* vervangen als meer *met de volmaaktheid, met de letterlikheid* strokende, omdat hi in de magtigste, de aanzienelijkste provintiën tot dat wangeluid verlopen en verbasterd is geworden? Dat ware zo veel als te zeggen, om dieswil Parijs den toon aan geheel Vrankrijk geeft, dat de Franschen van elders het Pariser spraakgebruik zouden moeten navolgen. Maar 't is er verre van af, want als de meeste Franschen iemand die slecht fransch spreekt beduiden willen, dan wizen ze ongetwifeld op die van Parijs.

Men dient hier te raadplegen wie 't best voorheeft. Als wi bekennen dat de Hollanders de *a*- *e*- en *o*-klanken zuiverst en eigenaardigst teruggeven, dan moeten wi tevens beliden dat, bi hen zo wel als bi ons, de ware i-klank bijster bedorven is, en dit gezag op generlei wize tegen dat der *i*Landers (die dan toch ook een aanzienelik getal uitmaken) kan opwegen, nademaal deze laatsten meer aen het onvervalschte, oorspronglike, aan het wettige getrouw gebleven zijn.

Maar, zegt de schriver van den voorsten artikel, de taalmeesters ‘erkennen de magt niet te hebben de alleen goede ortographie door hunne landgenoten te doen hernemen: het misbruik heeft te diepe wortels geschoten.’ Indien de *metaphora* nauwkeurig is en dat men de wortels van een misbruik aan die van enen boom mag geliken; dan zal er niet veel tegen dat gezegde in te brengen zijn; alhoewel men dikwils met al te tierende, welige bomen - die juist daarom geen vruchten en dragen - de zwaarste wortels af te houwen, als 't ware een gansch niewen boom erlangt die het puik van den tuin wordt. Doch gelik in 't zedelike, kwade gewoonten door goede kunnen vervangen worden, zo ook moet de taalverbastering voor de echtheid wiken.

Al werd de spelling van Siegenbeek dan enigzins van hoger hand aan Holland opgedrongen, al de schrivers onderwierpen er zich aan uit vaderlandsliefde. - En wat, inzonderheid, ons Belgen betreft, hier te lande waar zo uittermate verbasterde, zo diepingewortelde stelsels heerschten, hoe spoedig en heeft men niet al die ongerijmde schrijfwizen zien verdwinen voor de gezuiverde spelling? Het heeft maar enkele jaren aangelopen om van het Derochismus geen spoor meer te vinden. Hoe kwam dat? Wel omdat alwie bekwaam was de gegrondheid van een en ander stelsel op te wegen, zich onvermidelik tegen dat van Deroches moest verklaren.

Welnu! indien de geletterden van Noord- en Zuid-Nederland algemeen ene meer met den aard der taal overeenkomende spelling in hun schriften aannamen, denkt men niet dat deze aldra door de menigte zoude gevolgd worden, vooral wanneer beide Staten, over de noodzakelikheid ener nauwere verwantschap tusschen de twe landen meer en meer overtuigd, voor de officiele stukken en in het onderwijs die verbeterde schrijfwize zouden voorhouden?

Willen is *kunnen*; zo niet, bliven wi immer op den dwaalweg voortdrentelen.

Hendrik.

Bloemen omkransen dikwyls de boorden des afgronds: diep ligt soms de smart onder uiterlyke kalmte verborgen...

Door den zachten glans eener lamp verlicht, zat eene jonge moeder, blond en schoon, met een blozend kindje op den schoot, dat streelend de kleine armen om haren blanken hals strengelde.

Zy lachten elkander toe! Het blauwe oog der vrouw spiegelde zich vochtig van liefde in de blauwe oogen van het aenbedene kind weder. Haer moederlach deed het kleine van vreugde huppelen; het speelde zoenend, en stamelde woorden, die, alhoewel nog onverstaenbaer, toch in de tael der liefde reeds eene hemelsche bediedenis hadden.

Een man, die aen eene schryftafel had gewerkt, rigtte het hoofd op, juist toen de vrouw met fierheid de kleine, krullende hairen van den dartelenden lieveling om hare vingeren wond.

Hy aenzag die wederzydsche streelingen van moeder en kind met eene dier lange blikken van liefde, welke in stroomen van teederheid uit het hart schynen op te wellen.

Zoo bleef hy eenige stonden, waerschynlyk van geluk droomend. - Maer in den glimlach, die om zyne lippen verscheen, bleef iets droef, dat nu zelfs aen de gewoonte van lyden deed denken. Onder het zoete gevoel, dat uit zyne oogen straelde, zag men in hunne diepte iets dat koortsig en somber was.

Op eens rigtte die man driftig zich op - en strekte den arm uit, als om een onzichtbaer wezen in de lucht te grypen.

Dáér stond hy met het hoofd verheven en den blik van bedwongen geestdrift brandend. Nogtans was er in zyne houding en in de uitdrukking van zyn marmerbleek gelaet iets zoo vreemds, dat men niet wist of het meer bewondering dan wel afschrik moest opwekken.

Hy sprak niet, en eene innerlyke opgewondenheid had hem zoo zeer overmeesterd, dat de spanning der zenuwen gansch zyn lichaem beven deed.

Eindelyk greep zyne linkerhand krampachtig naer de papieren, die voor hem lagen, en waerop een groot getal cyfers en teekeningen zich vertoonden. - Dan werd zyn bleek gelaet meer en meer lachend, en hy wierp het hoofd achterover, met eene beweging zoo vol trots, als hadde hy de aerde onder zyne voeten tot eenen oneindigen voetzuil van zyn standbeeld gevoeld.

De lach zyner lippen was naer en zenuwachtig, als of zyn geest verdwaelde.

Helaes, het was zoo!... Die man had de moeijelykste vraegpunten der wetenschappen onderzocht; hy had de natuer hare geheimen ontroofd; hoe jong ook,

had zyn geest in de wereld der ontdekkingen reeds wonderen voortgebragt, die verbaesden, die hem vroeger het regt gaven van rykdommen en grootheid te droomen; - maer een kwade engel had zynen adem over dit verhitte voorhoofd geblazen: de schrikkelykste aller kwalen was op hem gevallen: - hy had oogenblikken van zinneloosheid!...

De vrouw in hare moederlyke gevoelens verslonden, had niet opgemerkt hoe haer echtgenoot was regt gestaen. Het kind speelde nog even bly op den moederlyken schoot voort, en zy, zy had voor eenige oogenblikken alles vergeten, wat niet liefde, niet geluk was.

Die zaligheid der vrouw kon niet lang duren. Zy rigtte wel de oogen van haer kind niet af; maer toch werd de blik der moeder meer en meer ernstig en eindelyk zelfs sprak haer oog van het diepste medelyden. Dan klemde zy het kind aen de borst, bragt de lippen op zyn voorhoofd, en eene harer tranen kwam over zyne frissche wangen vloeijen.

De man zag het dat zy weende!... Zy hadden elkander zoo opregt bemind; hare liefde was hem zoo hemelsch zoet! Juist op het oogenblik dat de vrouw het hoofd boog om te weenen, had hy in de overspanning van zinneloos geluk tot zich zelven gezegd:

- Grootheid!... Roem!... Voor hen!

En het zien dier tranen bragt in hem den schok van eenen ommekeer te weeg... Hy besefte op eens weder alles... Dit was te pynlyk: hy greep met beide handen in de borst; zyn verzwakt lichaem ploeide, en onmagtig viel hy in den zetel weder.

De val van het lichaem trok de vrouw uit hare smartelyke mymering. Een gil vloog door de kamer - zy wierp haer naest den man op de knien om hem in hare armen te ondersteunen.

Toen hy de oogen weder opende, rustte zyn hoofd op haren van angst jagenden boezem. Zy zagen elkander aen, en alleen de teederheid kan begrypen wat hunne oogen zegden. - Hy kon nog gevoelen wat zy lyden moest, en dankbaer hadde hy aen hare voeten willen nederknielen.

Zy legde hare hand op zyn voorhoofd, streek hem de lange blonde hairen achteruit, en zegde:

- Hendrik! gy hebt geleden... te veel... niet waer?

- Het is niets. Ik weet niet wat ik voelde. Nu is het reeds voorby.

- Hendrik! - en er kwam eene droeve plegtigheid in hare stem - gy bemint dan uwe vrouw niet meer?

Hy zag haer verwonderd aen, boog zich voorover en fluisterde:

- O! ik heb u uit ganscher harte lief!

- Waerom dan my uw lyden, zoo lang gy kunt, verbergen? Waerom alleen lyden?

Zyn blik werd somberder. De jonge moeder hing haer kind aen zyne borst en op zachten, indringenden toon, zoo verleidend, zoo bevallig mogelyk, zegde zy:

- Ik heb u eene bede te doen, Hendrik! Gy zult het my niet weigeren: Ik vraeg zoo zelden iets... Wat waren uwe gedachten, toen gy geleden hebt?

- Ik heb niet geleden... Het was eene ontroering van geluk.

- Van geluk!

- Waerom niet, wanneer ik u en mynen zoon, beide zoo schoon, zoo vol liefde zie.

- Gy dacht aen ons niet.

Hy wees op een papier, dat tusschen de anderen lag. Zy greep het aenge-

duide blad; het was eene teekening. Het afbeeldsel der moeder met haer kind in de armen, was door hem geschetst geworden.

Gedurende een oogenblik kwam er een glimlach onder hare tranen; - maer eensklaps werd zy doodsbleek en vroeg bevend:

- Hendrik, wat naem geeft gy aen die teekening?

- Het zal MOEDERLIEFDE heeten! - antwoordde hy, den arm om de lenden der echtgenoote brengende, om haer aen zyn hert te trekken.

Doch zy, zy bragt hem met eene beweging van wanhoop het papier onder de oogen - en haer vinger bleef als versteend op eenige letters wyzen.

De ongelukkige had het vergeten: er was door hem onder dit afbeeldsel het woord SMARTE geschreven.

Smarte! Haer te zien was dan eene pyn voor hem geworden! Was er dan een geheim, dat hy in den boezem verkropte? ô, Zy had sinds lang er een voorgevoel van, dat een inwendig wee hem doodde; maer zy mogt hem zelfs van dit lyden niet spreken, want dan telkenmale werd de schaduw op zyn voorhoofd duisterer en duisterer. Waerom verborg hy den geheimen band, die tusschen hem en het verderf gesmeed werd, met evenzeer zorg, als ware het eene ongetrouwheid aen hunne liefde?... Het woord smarte door hem onder het afbeeldsel geschreven, dat bragt haer als een doodsteek toe.

Ook had zy den schreeuw harer ziel niet kunnen besloten houden. En dat zelfs was onvoorzichtig!

Want nu zat hy daer, met de armen onzenuwd nevens het lichaem hangende, met het hoofd op de borst gebogen, bleek en onmagtig als een lyk. Hy sprak niet en scheen haer zelfs niet te zien; want zyn blik bleef strak en dof op den grond gevestigd.

- Hendrik! - smeekte zy - Hendrik!... Ach! aenhoor my! Vergeef dat ik u durfde lastig zyn!... Ik dacht immers dat man en vrouw geene geheimen voor elkander hebben mogen, dat man en vrouw die elkander lief hebben, in lief en leed deelen moeten!... Hendrik, spreek toch!

Doch hy kon waerschynlyk niet spreken; want hy bragt de handen voor het aenzicht en bleef stilzwygend. En toen hy eindelyk het hoofd oprigtte, moest hy geweld doen om brandende tranen terug te houden, en zegde:

- Ik heb rust noodig! Het wordt laet... Ik zou willen alleen zyn.

Zy had de gewoonte der onderwerping, de liefde en de zelfopoffering der engelen. Haer kind aen de borst nemende, boog zy het voorhoofd voor den jongen man, opdat hy een kus zou geven.

- Tot weldra, niet waer, Hendrik? ô, Werk toch des nachts niet! - zegde zy, en hoe vol haer ook het hart van tranen was, verliet zy de kamer.

Hendrik was opgestaen, om haer met zyne blikken te volgen.

- Ach! - zuchtte hy - gy kent nog geheel de diepte niet, arme vrouw, van den draeikolk, waerin ik u heb medegesleept!... Ach! dat gy het nooit kennen moest dat geheim; want de naem ervan doet huiveren... Ellende heet het!

Inderdaed, Hendrik had tot den laetsten penning zyner fortuin in ondernemingen verloren, waervan hy het plan had ontworpen, en welke, volgens zyne berekening, bergen van goud moesten voortbrengen.

- Arm, doodarm! - herhaelde hy. - Ik heb vrouw en kind tot den bedelstaf gebragt!... Misschien bedelen! en ik zal het zien!... Neen! men weet niet welk geheim my de hersens tot stukken maelt!

Hy wierp eenen blik van verachting, byna van gramschap, op zyne papieren.

- Dwaze! - dacht hy - er was een tyd dat ik om hare liefde te verdienen, wilde beroemd worden... Hadde zy niet met vreugde lauweren om het hoofd gezien van den man, wiens naem zy droeg?... Spotterny!... Het vuer, dat in myn hoofd brandt en dat ik den gloed des geestes denken durfde; het was de sprankel van... zinneloosheid!

- En waerom het niet met zynen naem durven noemen?... De zinnelooze droomde dat hy haer, ryk en schoon, aen den arm door de wereld zou leiden; dat hy fier op hare liefde, schatten aen de voeten der dierbare brengen zou... en schatten!... Ha, de wereld zal spotten, en zy zal regt hebben; - want zy is onverbiddelyk, die wereld voor al wie onmagtig wordt!...

- God! waerom zyn er tusschenpoozen van dagen, dat myn geest vry is, dat ik myn lot beseffen kan? Het is eene yselyke bede; maer, indien het dan toch zoo zyn moet, ach! dat het dan op eens volkomen duister worde... dat de vernietiging van allen geest op eens my van alle gevoel bevryde!...

- Lafaerd! En uw kind en uwe vrouw dan?... Zult gy hun niet als een gedurig teeken van vervloeking in de wereld aengekleefd blyven?... Vrouw en kind zouden dag en nacht voor u arbeiden; - en de zinnelooze zal hen misschien met geweld het laetste stuk brood uit de handen rukken?

- Dat nooit!... Ik voel wel dat het onzichtbare wangedrocht my langzaem, doch meer en meer, de denkvermogens uit het hoofd zuigt; - maer ik kan nog vlugten - vlugten zoo verre dat niemand er my meer kent, dat men hier voor altoos van my zal ontslagen zyn... Ik heb reeds te lang voor die gedachte geaerzeld... Zy zal weenen... misschien lang... maer eindelyk toch zal het voorby zyn!

- Voorby!... ô, die gedachte doet pyn; want nu zelfs moet ik hen zoo innig lief hebben! Maer myn leven zou immers niets dan een ongeluk voor hen zyn - en wat geeft het dat ik in den vreemde ga sterven? Men vindt toch altoos eenen steen, waerop men het hoofd kan nederleggen, om den laetsten snik te geven.

Hendrik deed zich geweld om dit voornemen te kunnen uitvoeren.

De ongelukkige weende, terwyl hy eenige kleinigheden samenpakte, en onder zyne kleederen verborg, om ongemerkt de wooning te kunnen verlaten. Er was iets haestig in zyne bewegingen; want hy gevoelde dat spoed alleen hem beletten kon nog terug te wyken.

Eindelyk waren de toebereidsels gemaekt; - hy zag voor de laeste mael in zyne kamer rond. Wat al herinneringen, wat al gedachten, kon op dit oogenblik, elk voorwerp in hem te weeg brengen? Alles deed hem denken aen vroegere tooneelen van liefde, aen het vervlogene huiselyk geluk - en dat nadenken deed hem nu het hart van droefheid bloeden...

- En zy, zy weet het niet dat ik haer verlaten ga, verlaten voor altoos! - snikte hy - Wat doet zy op dit oogenblik, dat haer lot beslist wordt? Denkt zy aen my?

Hendrik wilde vlugten; doch zyn lichaem was als verlamd, zyne voeten bleven als lood aen den grond gehecht...

- O! nog eens haer zien; nog eens haer en myn kindje voor de laetste mael zien, zonder iets te zeggen... en dan!...

Hy kon aen dit verlangen niet weêrstaen en begaf zich naer het vertrek zyner echtgenoote. Verscheidene malen moest hy onderwege stilblyven, om tranen uit zyne oogen te doen verdwynen.

De deur van de kamer der vrouw was geopend; hy kon haer zien, zonder te worden opgemerkt.

Zy zat geknield voor hare bedstede. Wat was zy rein en schoon,

in het blanke nachtgewaed, de hairen op de naekte schouders zwierende, en met de blauwe, bevochtigde oogen ten hemel gerigt! Voor haer, op de zachte peluw des beds, zat het kleine, ontkleede kind, ook knielend, ook met de handen samengevouwen. De moeder en de vrucht haers lichaems zegden de zelfde woorden: woorden van hartroerend gebed....

Hendrik, tegen de deur geleund, hoorde dat zyn naem door de geliefde biddende wezens, herhaelde malen, werd uitgesproken. Zyn hart klopte van obeschryfelyke aendoening, wanneer hy die twee stemmen Godes zegen over zyn hoofd hoorde afsmeeken.

Het was lang reeds dat Hendrik niet meer gebeden had: het najagen van wetenschap, van grootheid, van rykdom had lang zyne blikken op de aerde gekluisterd; - en nu toch herhaelde hy, byna zonder het zelf te weten, de woorden van zyne vrouw en van zyn kind, toen eindelyk het allesomvattende VADER ONS uit hunne harten opwelde.

Geeft ons heden ons dagelyksch brood! zegden zy, en hy, die den honger voor hen vreesde, hy had de knie ten gronde gebogen.

Het gerucht, door die beweging veroorzaekt, deed de vrouw het hoofd omwenden. Verwonderd, zelfs verschrikt, snelde zy naer hem toe, vatte zyne handen in de hare, en vroeg:

- Hendrik! Hendrik! wat is er dan?

Er zyn van die gevoelens, welke men niet met woorden uitdrukt: ook klemde hy haer slechts aen zyne borst; - en zy weende met hem, zonder zelfs te weten waerom zyne tranen op haer voorhoofd lekten.

- Wat is er? - vroeg zy nogmaels - Kunt gy uw wee dan niet betrouwen aen het hart dat u lief heeft? Beminnen wy elkander dan niet meer?

Hy verborg zyn aenzicht aen hare borst en bleef sprakeloos.

Maer op eens ontdekte zy het kleine pak, dat hy onder de kleederen had willen verbergen, en dat in hunne omhelzing, op den vloer was geglipt.

- Gy wildet my verlaten! - riep zy, met angst Hendriks arm vattende.

- Myne tegenwoordigheid kan slechts uw ongeluk verdubbelen!

- Gy zyt wreed, Hendrik!

De jonge man, zoo ontroerd dat hy niet meer wist wat hy deed boog het hoofd en zegde haer langzaem in het oor:

- Vrouw! ik heb geld, veel geld verloren!

- Is dat een geheim, welk u pynigen kan?

- Gy, en myn kind zyt arm, armer dan een bedelaer!

- En wat geeft het wanneer men ryk aen liefde is! - riep zy uit, hare handen om zynen hals werpende - Ik heb eenen kleinen schat voor u bewaerd, waeraen gy, met ons te verlaten meer dan al het overige zoudt verloren hebben! - Zy bragt Hendrik aen het bed, en wees het lieve kind, dat nog geknield zat, en weende omdat het zyne ouders lyden zag.

Doch toen de moeder den lieveling in hare armen nam, toen zy hem met zoenen overlaedde en aen haer hart verwarmde, verscheen allengs de glimlach op het kleine gelaet weder. Hendrik kon niet wederstaen: hy omringde hen beide met zyne armen, en uit het diepste der ziel bad hy:

- O, God! dat hunne reine bede mogte aenhoord worden.

En God heeft misschien de bede van de moeder en van het kind dien avond aenhoord; want Hendrik leeft nog, en zyn naem is aen eenige der meest gewigtige

ontdekkingen op het veld der wetenschappen verbonden. Het geheim, dat hem het hart verplette, eens van zyne borst gevallen, konden de zoenen der vrouw den adem des kwaden geesten van zyn voorhoofd doen verdwynen.

Dagen van rust, van geluk kwamen weder.

Hendrik's hairen zyn nu reeds grys geworden, en toch herhaelt hy:

- Spot nooit met liefde, noch met gebed: heide zyn een heilige troost!

LOD. GERRITS.

Boekaenbeveling.

De fortuinzoekers en De wolfjager, twee verhalen van August Snieders, J^r^.

Wy hebben met aendacht *de Fortuinzoekers* gelezen, en moeten bekennen dat M. Snieders zich in dit verhael, te oordeelen naer zyne vroegere voortbrengselen, overtroffen heeft.

De Fortuinzoekers is een eenvoudig verhael, met schoone tafereelen en karakters, met menschlievende en zedelyke strekkingen; iets hetgeen door alle romanschryvers diende in acht genomen te worden, daer het tegenovergestelde maer al te dikwyls den zedelyken ondergang van menig huisgezin te weeg brengt.

De schryver zegt in zyne voorrede, hoe hy eens in de heide eene karavane ontmoette, eene kar waerop eene moeder gezeten was met een jong geborene op den schoot, en waer nevens twee jonge meisjes, een tienjarige knaep en de vader des huisgezins voortstapten. Zy gingen hunne geboorteplaets verlaten; zy gingen naer Amerika.

'By geen' der reizigers, zegt de schryver, kon men overigens eenen trek van weemoed bespeuren.

Allen groeteden my, en ik beantwoordde dit door den eenvoudigen groet der boeren:

Geluk, vrienden!

- Ik dank u, hervatte de voerman, en de moeder op de kar knikte my vriendelyk toe.

- Gy schynt eene lange reis voor te hebben? was andermael myne vraeg; want het scheen my toe, dat die menschen hunne geboorteplaets verlieten.

- O ja, eene heel lange; wy gaen naer Amerika.

By dat woord speelde er een glimlach om de lippen van vader, moeder en kinderen.

De karavane zette den weg voort.

Amerika! Amerika!

Ik had my dan bedrogen: - ook hier (in het eenvoudige dorp) bestaet die koortsachtige drift, welke den mensch in het avontuerlyke zyn levensgeluk doet zoeken; ook hier denkt men dan dat de weêrgalm, welke van gene zy der zeeën terugbonst, ons toeroept:

Fortuin! fortuin!

De landbouwer die, in een vergeten hoek onzer heide, zich langen tyd vergenoegde met hetgeen de hemel hem gaf, gaet zich dan op hetzelfde scheepsdek vermengen:

Met den gelukzoeker, die hier en elders zyn vaderland vindt; met den bleeken en afgeleefden verkwister, die gisteren, als een verloren zoon, het laetste juweel zyner moeder aen den *croupier* der speelbank heeft ten prooi geworpen;

Met den bankroetier, die, onder den naem van koophandel, schelmery op schelmery pleegde; met schurken, kortom, die, na jaren in de gevangenis doorgebragt te hebben, hier *sterven* om in Amerika als eerlyke lieden te gaen *verryzen.*

Iedereen snelt voort, om het toppunt van geluk te zoeken, alsof men hoopte zich eens de woorden des Almagtigen van den hals te schudden:

In het zweet uws aenschyns zult gy uw brood eten.'

In alle standen, van de laegste tot de hoogste sport der maetschappelyke ladder, heerscht dus dezelfde drift, dezelfde overspanning:

De kleine burger streeft den bankier -

HEVA EN DANIEL, TEEKENING VAN B. WITKAMP, PLAETSNEÊ DOOR J. HEMELEER.

de bankier den millionnair - de millionnair de koningen ter zyde.

Bedrog en valscheid zyn in onze dagen niet zelden de middelen om daertoe te geraken: - wie eerlyk is, komt er te langzaem of nimmer!

Ik heb den koopman, die hygend naer de Beurs draeft, hooren zeggen:

Ik zal ryk en dus gelukkig zyn!

Ik heb den hoveling naer het toppunt van grootheid zien verlangen en hooren herhalen: "Dáér wacht my het geluk!"

Ik heb eindelyk tot hen, gelyk tot my zelven gezegd: "En als gy dat alles zult bemagtigd hebben?"

Altyd hooger! ziedaer de zucht van den mensch.

O ja, rustelooze Ashaverussen zyn wy allen en altyd. Wy meenen dat het waerachtige geluk vóór ons in het verschiet, ofwel achter ons op den afgelegden weg ligt - en nooit in het heden.

Het is omdat het tegenwoordige - indien er een tegenwoordige kan bestaen - naekt en met al zyne onvolmaektheid zigtbaer voor ons open ligt.

Van het verledene herinneren wy ons alleen het goede, en de hoop zegt ons altyd dat men ons, in het toekomende, eens den levensbeker zal aenbieden, met bloemen omkranst en enkel met zoeten honig gevuld.

Spotterny! - het leven blyft het leven, en daer waer wy denken het geluk te vinden, daer verbergt zich ook de smart in de plooijen van den mantel des geluks zelve.

Zoo gaet het van de wieg tot aen het graf.

En toch vloek ik u niet, ontevredenheid; want indien gy eene bron van smarte, van veel laegs, veel misdadigs, veel afschuwelyks zyt - gy ook zyt de oorsprong van veel goeds, veel edels, veel grootsch....

Veel laegs, veel misdadigs, veel afschuwelyks als de onstuimige en woedende hartstogten volkomen meester gelaten, alles vertrappen wat den mensch heilig blyven moet, om het voor gestelde doel te bereiken;

Veel goeds, veel edels, veel grootsch als de mensch zyne driften meester blyft en langs den regten weg, hoe moeijelyk en hobbelig ook, geene ydele hersenschimmen, maer een bepaeld doelwit te gemoet streeft.

De eerste heeft een droombeeld gezien en wil er heen, onverschillig langs welken weg; hy dobbelt op of onder; hy wil in eens ryk of gebrandmerkt zyn; hy wil vandaeg zelf in een paleis woonen, of morgen aen de bank des galeislaefs gekluisterd zyn.

Droevige samenleving!

De koude verstandelykheid wordt niet meer beheerscht door het gevoel, die beweegkracht der ziel; noch door het geweten, die opperste regter.

Het gevoel heeft men gegalvaniseerd, en het geweten slaept, bedwelmd als een amphioenschuimer...

Ziedaer, eene ryke stof voor den romanschryver! zoo dacht ik.

Wat is er treffender dan de bruisende driften van den steedschen fortuinzoeker af te schilderen, hem door al de wegen der kuiperyen te doen loopen; zyn slingerpad op de Beurs, aen de speelbank, zyne hoop en wanhoop, zyn helsch genot en zyne folteringen af te malen; hem te volgen misschien naer de gevangenis, naer het krimineel geregtshof en hem eindelyk het schavot te zien beklimmen - dat voetstuk, het welk hy vergeten had te droomen.

Voorwaer, dat is treffend, verschrikkelyk!

Doch heeft de fransche letterkunde ons niet reeds genoeg van die

wangedrochten doen kennen? Bezoedelen zy niet reeds lang genoeg het *feuilleton* der dagbladen, gelyk de planken des tooneels?

Neen, er is iets in deze stof welke ons meer toelachte, hoe eenvoudig het dan ook wezen mogt: - het is de kar met landverhuizers, welke wy ginds aen den horizon zien verdwynen.'

M. Snieders brengt ons daer ook in het dorp

DE TERUGKOMST VAN HET SLAGVELD, TEEKENING VAN B. WITKAMP, PLAETSNEÊ DOOR D. VEREST.

Bladel in Noord-Braband, de geboorteplaets van de Bronckes; deze hadden er, van vader tot zoon, de hoef met den *witten Schoorsteen* bewoond. De schryver leidt ons by den ouden beukenboom des dorps, op de plaets, door den grooten boom overschaduwd, waer de dorpelingen zich gewoonlyk vereenigden, om over hunne belangen te spreken. De beschryving van den beukenboom is allerliefst, en geeft ons de gelegenheid om kennis te maken met al de persoonen die in het verhael voorkomen. Als kind hebben zy onder zyne afhangende takken gespeeld, als jongeling de zoetste droomen genoten, en als ouderlingen komen zy daer van hunnen arbeid uitrusten.

Op zekeren dag zaten er eenige boeren onder den beuk; een ontbrak er echter, namelyk de rosse Huib Broncke; hy was niet te vreden met zyn lot, hy werd door den geldduivel geplaegd, hy wilde met geweld schatryk zyn!

De vader van Huib was blind, en werd door het lief achtjarig dochterke, Heva genaemd, naer den beukenboom geleid. Het speelde daer met Daniël Krans, een zwarten krullebol van haren ouderdom, terwyl de vader van dezen laetsten, Evert Krans, een zeer geestig man, die altyd spreuken of verzen van vader Cats wist toe te passen, daer met zyne vrienden een buerpraetje hield. Het gesprek rolde over zekeren

heer, die op het dorp het middel aenleerde om spoedig ryk te zyn, namelyk met naer.... Amerika te verhuizen.

Dit woord loste by den ouden Broncke een raedsel op: zyn zoon had reeds dikwyls gesproken van geld, over het geluk van ryk te zyn; over wat de hoeve en de gronden, indien zy verkocht werden, wel zouden opbrengen; geen twyfel dus - zyn zoon was een van die, welke zyn geluk wilde beproeven en naer Amerika gaen.

Hier haelt de schryver eenige doelmatige spreuken aen van vader Cats, en laekt degene die op de dorpen de landverhuizing prediken enkel met het lage doel van eene geldelyke vergoeding op de verzending te verdienen. Huiswaerts gekeerd zynde, had de oude blinde met zyn zoon Huib eene samenspraek over het geraden ontwerp.

De schryver geeft hier eene gevoelvolle afschildering van 't geen Huib en zyne vrouw Monica, eene dorps-coquette, aen gene zy der zee te wachten stond. Intusschen speelde de krullebol Daniël met de blonde Heva schipke-varen; het kind vertelde onder ander aen Daniël dat zy welhaest met een groot schip zou gaen varen, en dit nieuws bedroefde Daniël. Hy haestte zich dus ook het vertrek van Heva, aen zyne ouders te gaen vertellen De goede raed van den ouden Broncke, evenmin als de spreuken van Cats, door Krans aengehaeld, hadden geholpen; het gansche bezit werd verkocht. ‘Niets zegt de schryver, werd er gespaerd, hoe heilig het voor Huib wezen mogt. Immers hy, die door geldzucht geplaegd wordt heeft geen hert meer!’

De blinde vader zal ook mede vertrekken en gaet met Heva by Evert Krans afscheid nemen. Allen weenen; Daniël vooral schreit by het omhelzen zyner vriendin; doch Heva belooft hem nimmer te vergeten en eens terug te keeren. Huib en Monica zeggen niemand vaerwel, zy vertrekken des nachts. Wy deelen hier het vertrek mede, dat ons een der schoonste gedeelten van het boek schynt:

‘Het was des nachts, by den helderen maneschyn, dat het huisgezin van Broncke vertrok..... Het weinige dat men had overgehouden, en 't welk dienstig was voor de reis, werd op eene opene kar geladen. De blinde en Heva kregen eene plaets tusschen die opgestapelde

voorwerpen, en Huib en Monica gingen naest het voertuig dat traeg over den zandweg hobbelde. De hoeve met den *witten Schoorsteen* was ledig, en noch Huib noch Monica wierpen een smartelyke oogslag op de wooning terug. Integendeel de oude man zat diep gebukt en weende. Van tyd tot tyd ligtte hy het hoofd op en vroeg aen Heva: Waer zyn wy, kind? De eerste mael dat dit voorviel had Heva gezeid: Aen het huis van Daniël. De grysaerd keerde zich om naer den kant waer hy wist dat het huis stond..... Zy slapen gerust, murmelde hy, zy worden niet geplaegd, zoo als myne kinderen, door den koortsachtigen gouddroom! De haen kraeide op dat oogenblik, hy scheen de landverhuizers den laetsten groet te willen toesturen..... Na eene poos vroeg de oude Broncke andermael: - Heva waer zyn wy nu? - Digt by den beukenboom. De blinde ligtte het hoofd op en scheen te bidden..... een ligte nachtwind speelde door de takken en schudde de dauwdruppels naer beneden. Het waren koude, maer toch voor den grysaerd verkwikkende tranen. De nachtegael zong in den hoogen top zyn slepend en melodieus lied, als wilde hy de reizigers het rustig en onbezorgd verleden herinneren, als wilde hy eene laetste pooging doen om hen door zynen zoeten zang aen den grond te kluisteren, die hen zag geboren worden. Te vergeefs! Huib en Monica zagen den ouden beuk met geen gerust gemoed; de eerste meende een dreigend spook in hem te zien. Ook sloeg hy de zweep geweldig om de ooren van het peerd en riep onstuimig: voort! voort! Het trekpeerd draefde door den zandweg, tot dat men den beukenboom uit het gezigt verloren had, en toen brak de grysaerd het stilzwygen af: - Waerom dreeft gy aen den beukenboom uw paerd zoo eensklaps voort, Huibert? De Rosse zweeg. - Gy zwygt, ik heb uwe beweging echter wel verstaen, zoon. Was het niet alsof de beukenboom u verweet dat gy hem verliet, zelfs dat gy sedert langen tyd niet meer in zyne schaduw gekomen waert? Ja, ja; ach, konden wy nog terugkeeren, Huibert! - Voort, voort! riep de rosse en legde op nieuw de zweep over het snuivende paerd. De karavaen verdween welhaest in de naburige mastbosschen.'

Eenigen tyd later is de blinde vader in zyn dorp terug; men heeft hem by het inschepen aen boord geweigerd en de geldzuchtige zoon, de *Rosse* Huib, na eenige tranen te hebben gelaten, is vertrokken zonder zich verder over hem te bekommeren.

De oude vader wordt by Evert Krans opgenomen en onderhoudt in het huisgezin het aendenken aen Heva. Intusschen is Huib in Amerika aengekomen, en vindt er in plaets van goud - ellende, groote ellende! In *New-York* heeft men hem alles ontstolen, Monica is in een bosch der binnenlanden gestorven en begraven.

Doodarm, trekt de *Rosse* Huib met Heva immer voort, en komt ongelukkig in deze reis om, en Heva zoekt een terugkeer naer Europa.

Daniël de zwarte krullebol was intusschen een jongeling geworden, en had zyne eerste studiën voltrokken. Tot groot genoegen zyner moeder was hy voornemens naer het groot Seminarie te vertrekken. Alles was reeds gereed, toen op eenen kermisdag te Bladel, Daniël in diepe mymeringen nopens zyne toekomende bestemming verslonden, tot naby den beukenboom gewandeld was. De avond was gevallen, daer dacht hy nog aen Heva... Heva! trilde het van zyne lippen, en een in lompen gehuld meisje, dat onder den beukenboom stond, antwoordde: Wie roept my? Het was de arme landverhuister, die alleen in haer dorp terug kwam.

'Zyt gy het, Heva? - Ja, en gy, gy zyt?... Daniël.... Daniël!

Daniël en Heva stonden tegen over elkander! de jongeling leidde het meisje naer de hoeve, de blinde grysaerd drukte zyne Heva aen het hert, en by de vreugdevolle

opwellingen zyns zwakken boezems, stierf de oude Broncke, na zyn kind den braven man te hebben aenbevolen.

Evert en Begga willen Heva als hunne dochter verzorgen. Daniël gevoelt, dat hy niet tot eene heilige zending geroepen is; hy vertrekt voor de hoogeschool, studeert met dubbelen iever, doet zyn exaem op eene schitterende wyze als doctor, en wordt feestelyk te Bladel ingehaeld, en nog dienzelfden dag kondigde hy den burgemeester en den pastoor zyn huwelyk met Heva aen.

Dit is heel oppervlakkig de geschiedenis en de inhoud van het boek voor titel voerende de *Fortuinzoekers.* Wat de *Wolfjager* aengaet, dit is een werk van een geheel ander slach; het is een geschiedkundig roman, die op alle leeftyd als een nuttig boek kan beschouwd worden; en wy aerzelen niet te zeggen dat wy zelden den stryd tusschen Nederland en Spanje onder een juister oogpunt zagen behandelen.

Het is ons onmogelyk die twee boekdeelen te ontleden, te meer daer buiten het geschiedkundige gedeelte, de toestand der Kempen in die tyden met zooveel juistheid is beschreven, dat wy voorzeker, om al het schoone er van te doen uitschynen, voor het minst het dubbel plaets en tyd zouden moeten besteden voor ieder boekdeel dan aen dat der *Fortuinzoekers.* Het geheele verhael de *Wolfjager* doet ons klaer zien dat M. Snieders het met voorliefde bewerkt heeft, en dat hy ten volle zyn ontwerp magtig was, en geen wonder! De held van het werk, ‘om zoo te zeggen het hoofdfiguer’ is een voorzaet van des schryvers familie, langs moeders zyde, Nicolaes van Cuyl geheeten. Wy zeggen geen wonder, omdat men immers dat gewoonlyk het beste behandelt, waer men van doordrongen is, en waer men waerschynlyk den schryver als het ware van aen de wieg heeft meê doen kennis maken.

Zie hier hoe M. Snieders zich in zyne voorrede uitdrukt:

‘Nicolaes Cuyl of van Cuyl, de edelman, die in deze geschiedenis eene zoo groote rol speelt, was de stamvader, langs moeders zyde van onzen huiskring en hoewel wy zynen naem niet meer voeren, blyft zyn aendenken in ons midden steeds geheiligd.

Ieder van ons heeft reeds als kind de familiepapieren gelezen, waerin een der zonen van Cuyl over dien vader spreekt; ieder van ons heeft meer dan eens het oog laten rusten op het portret des geestelyken zoons, hetwelk de oude woonkamer versiert, en Cuyl's naem is als het ware dien van den beschermgeest des huiselyken haerds geworden.

Van al de overleveringen, welke ik kind zynde en op de knieën myner moeder leunende, aendachtig beluisterde, was er geene welke op myne verbeelding een zoo diepen indruk maekte als die van mynen stamvader, te meer, omdat zyn naem zich verbindt aen een glorieryk, maer ook pynlyk tydperk der Nederlandsche geschiedenis.’

Het werk *de Wolfjager* is voorafgegaen van eenige dichtregelen aen Z. Exc. M.J.A. Mutsaerts, Nederlands minister van R.C. eeredienst, aen wien het is opgedragen. Wy raden alwie eene boekenkas bezit, hetzelve aenteschaffen. Het zal er eene weerdige plaets in beslaen, en vroeg of laet wanneer de studie op de vaderlandsche geschiedenis nog meer veld zal gewonnen hebben dikwyls tot gids kunnen verstrekken, nevens eene aengename lezing.

By de namen van de beide Snieders, gaet die van M. Bernard Witkamp gepaerd. De zoo gunstiggekende historieschilder heeft beide boekwerken met talent versierd, en wy hebben het genoegen deze schriften onze lezeren medetedeelen; wy durven hopen dat dezelve andere kunstenaren

zal aendryven om zich op de versieringen van boekwerken toeteleggen, hetgeen een der middelen is om hunne voortbrengselen door het nageslacht doen bewaerd en gekend te blyven.

Met genoegen hebben wy vernomen, dat er te Antwerpen eenige kunstminnaers in verschillende vakken, het gedacht hebben opgevat, om M. Snieders een bewys hunner hoogachting aentebieden, door de uitgaef van zyn portret op groot formaet, omringd van eene toepasselyke versiering de titels van des schryvers werken bevattende.

D.V.S.

Kunst- en letternieuws.

De schoone schildery *de Hemelvaert van O-L. Vrouw*, van den befaemden schilder Schut, is door M. Maillard hersteld en in den hoogen autaer der kerk van den H. Karolus-Borromaeus, te Antwerpen, geplaetst. Deze restauratie strekt M. Maillard tot eer. Deze kerk bezit nog twee andere schoone autaerstukken, namelyk: de *Kruisrechting*, van Segers en *O.-L. Vrouw van den Schapulier*, door Wappers; voortaen zal de schildery van C. Schut in dien autaer geplaetst blyven, en de andere op de gaenderyen naby het hoogzael.

- In de maetschappy *den Burgerkring*, te Antwerpen, heeft men een portret geplaetst van den beroemden plaetsnyder *Bolswert.* Dit portret, dat men aen het penseel van M. de Backer verschuldigd is, laet onder geene opzichten, iets te wenschen over.

- In de *Maatschappij van fraaije kunsten en wetenschappen,* te Rotterdam, zullen gedurende dezen winter als sprekers optreden: MM. Van Hoëvell, lid der Kamer, J.-J.-L. ten Kate, Hasebroek, Beets, gekende kanselredenaers; Vanden Bergh en Cremer en uit België MM. Jan Van Beers en Aug. Snieders.

- M. Jos. De Cuyper werkt aen een standbeeld van den befaemden Pieter Coudenberg, apotheker en kruidkundige, over wiens leven de verdienstelyke doktor Broeckx reeds vele byzonderheden heeft doen kennen.

- De zangmaetschappy *Grétry*, van Antwerpen, heeft op 23 december ll. haren bestuerder, M.Ch. Herreyns, een prachtig feest aengeboden, op hetwelk hem zyn portret werd overhandigd, uitgevoerd door onzen zoo gunstig gekende plaetsnyder, M. Jos. Nauwens.

- De bouwmeester der provincie Antwerpen, M. Eug. Gife, heeft een ontwerp voltooid van de nieuwe kerk der Leopoldslei, dezelve is in byna oorspronkelyken ogivalen styl; wy zullen ze weldra in plaet aen onze lezers mededeelen.

- De heeren H. Altenrath en J. Hilgers, stichtende leden der *Maetschappy ter bevordertng van Kunstnyverheden te Antwerpen*, alsook M. Philipparts, zyn begonnen met eenen kursus voor jonge lieden in verschillende vakken van nyverheid te geven.

- Op 23 december ll., werd er te Gent aen professor Heremans, ter gelegenheid zyner benoeming door den koning der Nederlanden tot ridder der Eiken-kroon, een banket aengeboden. Buiten de byzonderste letterkundigen en taelminnaers van Gent, waren er nog verscheidene schryvers uit andere steden aenwezig: van Antwerpen, Kortryk, Bergen, Brussel, enz.

Het gastmael byna afgeloopen zynde, heeft M. Rens, voorzitter der maetschappy, *de Tael is gansch het volk*, door eene welsprekende redevoering, de welverdiende

onderscheiding van professor Heremans doen uitblinken, en eenen gulhartigen dronk tot langleven en volherding in den taeliever aen professor Heremans toegestierd.

Hierna heeft M. Vervier het woord genomen en eenige verzen gelezen, welke gedrukt en ingelyst waren, om ze alzoo tot herinnering aen professor Heremans aen te bieden.

M. Heremans was door deze onverwachte eerbewyzing zeer aengedaen en heeft het woord genomen; vooreerst betuigde hy zynen dank en hooge verplichting aen zyne taelvrienden uit vreemde steden, die niettegestaende het ongunstig weder, toch uit de verte kwamen, om aen die eerbewyzing, welke zyne taelbroeders van Gent voor hem hadden ingericht, deel te nemen.

Hierna heeft doktor Snellaert gesproken, en wel byzonder over de verbroedering van zuid en noord Nederland; waerna het volkslied *het Neérlandsch bloed* krachtig werd gezongen.

Verder heeft M. Conscience het woord genomen en heeft in eene schoone beschouwing den tyd van het verledene, het tegenwoordige en de toekomst voor de Vlamingen schitterend afgebeeld; hierin haelde M. Conscience, met zyne gewoone welsprekendheid aen, wat onze voorvaderen voor het vlaemsche volk gedaen hebben, wat wy door hen aengemoedigd, voor het vlaemsch grondbegin deden en nog te doen hebben, en wat aen de jongelingen, die ieverige jonge menschen, welke in groot getal aen de tafel waren, in de toekomst te doen stond enz. enz.; hierop volgde eene donderende toejuiching.

Verder stelde M. Conscience eenen heildronk in aen den verdienstelyken ouden Vlaming Vervier. Spreker bewees dat M. Vervier, reeds voor onze vlaemsche rechten streed ten tyde van Napoleon I, en dat hy vandaeg nog denzelfden moedigen Vlaming was, enz., enz. Elkeen juichte deze woorden ten gunste van M. Vervier, met gulhertigheid toe.

Hierna heeft M. Vuylsteke het woord genomen in den naem van het jong geslacht en heeft herinnerd dat hy is Vlaming geworden door het lezen van den *Leeuw van Vlaenderen.*

Het werd tyd voor de heeren van Antwerpen om te vertrekken doch vooraleer het gezelschap te verlaten heeft M. De Beucker gesproken, in naem van het grootste deel zyner taelgenooten uit de Scheldestad, en heeft die verontschuldigd welke geen deel hebben kunnen nemen aen de eerbetuiging; ‘doch ik ben verzekerd, zdgde spreker, dat alle myne Antwerpsche taelvrienden, zoo niet in persoon, dan toch met het hert hier aenwezig zyn, om mede hulde te betoonen aen den man, die de algemeene achting ten hoogste verdient.’

- De schoone schildery van Hans Snellinckx, die wylen M.P. Moons vander Straelen aen het museum van Antwerpen heeft geschonken, is geplaetst.

- M.P. Génard heeft eene levensschets van wylen M.P.Th. Moons, schatbewaerder der provinciale kommissie van graf- en gedenkschriften van Antwerpen, in het licht gegeven.

- Op 28 december laestleden had te Antwerpen de begravenis plaets van den verdienstelyken schilder A. Minguet, die in den ouderdom van 42 jaren aen de kunst ontrukt werd. De plechtigheid werd door een groot getal persoonen, van allen stand, bygewoond.

De hoeken van het baerkleed werden gehouden door MM. Huysmans, Pauwels en Delin, schilders, en Ducaju, beeldhouwer.

De afdeeling der Schoone Kunsten van het Verbond van Kunsten en Letteren had zich by den stoet gevoegd. Te Stuivenberg, waer Minguet begraven werd, heeft M.

Huysmans, sekretaris der hooger genoemde afdeeling, een treffend ‘tot weêrzien’ voor het open graf uitgesproken.

Wy laten het hier gedeeltelyk volgen:

‘André Minguet is ons in den bloei zyner jaren ontrukt, toen hy, na zonder verpoozing gewerkt en geworsteld te hebben, den geluksdroom

waertoe zyn talent hem recht gaf, verwezentlyktzag. Nauwelyks een jaer geleden koos hy zich eene weerdige gezellinne, waerop hy als echtgenoot die edele toegenegenheid en die onbeperkte zelfopoffering overdroeg, welke hy als zoon voor zyne goede moeder deed blyken.

Nauwelyks eenige dagen geleden, en zoo min als wy zyn wreed einde voorziende, zegde hy nog

AREND BOUT, DE WOLFJAGER, PLAETSNÊE DOOR D. VEREST. (BLZ. 13.)

aen zyne vrienden, dat hy zich in zyn nieuw *atelier* gelukkig gevoelde. Eilaes! waerom heeft hy het niet langer mogen zyn.

Zie hem daer thans, die arme André, hy in wien zich de oprechtheid, de loijauteit en eene boven alle beproevingen verhevene vriendschap verpersoonlykten, hy de schoonste type van den kameraed, hy is neêrgebliksemd in de koude en onverbiddelyke omhelzingen van den dood, op het oogenblik waerop hy zich nog, ten spyte der kwael die hem reeds ondermynde, sterk en het hert en den geest vurig gevoelde.

Wie weet of hy wellicht voor de aenstaende tentoonstelling zyner geboorte-stad, niet eenige nieuwe bladzyde bestudeerde, waervan de verdienste op ons allen zou weêrkaetst hebben en welke by het vergrooten zyner faem en die onzer School, hem een dier voorbygaende eerbewyzingen hadde doen bekomen, welke hy in zyne zedigheid nooit zou hebben durven betrachten.

Geliefde medebroeder, slaep in vrede, onder den grond van het vaderland en der groote Vlaemsche kunst! Uwe asch zal er geëerbiedigd worden even als uw persoon.

Hebt gy niet, gelyk wy, minder gelukkige vrienden beweent, welke door het noodlot gingen sterven in den vreemde, waer zy verre rusten van allen die hen dierbaer waren, en verre van den geboortegrond, welke gy zoo lief hadden.

Ofschoon, by zeldzame tusschenpoozen, een traen en eene bloem, aen het vochtig oog en de bevende hand van een eenzamen vriend ontsnappen, welke het toeval aen hunne verwyderde grafsteden brengt, en op den steen komen vallen die hen bedekt, hebben zy toch het geluk niet te midden hunner bekenden te rusten.

Gy rust te vroeg André, ofschoon aen de zyde van zoovele vrienden die wy nog beweenen; men sterft zeer jong op 42jarigen ouderdom; voornamelyk voor eene echtgenoote, voor eenen broeder, voor vrienden.

Doch het is een groote troost, dat gy, by het verlaten dezer aerde, u niets te verwyten hebt als mensch en dat gy, als kunstenaer, een schoonen en duerbaren steen hebt gevoegd by het gebouw, dat wy allen volgens onze middelen trachten te behouden.

Dit gebouw is de eenheid en de roem der oude en groote Antwerpsche School.'

- Men leest in den *Beurzen-Courant:*

'Dezer dagen is van de pers gekomen te Antwerpen, een nieuwe bundel novellen van den heer J. Van Rotterdam: *Oude Vrienden.* De schryver behoort tot onze goede novellisten; duidelykheid en netheid van voordracht, eenvoud van plan, zonder daerom het roerende van zekere toestanden uit te sluiten, gemoedelykheid en, wat wy vooraen dienden te stellen: echt zedelyke strekking, ziedaer waerdoor de vertellingen van den heer Van Rotterdam, die daerby zich een der ieverigste schryvers toont, zich onderscheiden. De bundel bevat vier stuks: *Ramp en zalving, Het steenen Kruis, De Jood was de dief*, *Arbeid en ledigheid.* De novellist heeft daerin eenige goede typen geschetst, en het werkelyk van zyn verhael opgeluisterd door keurige en frissche schilderingen. Voegt men daerby dat het werkje netjes gedrukt, en versierd is door vele houtsneden, en men zal er niets moeten byvoegen om het den vlaemsch-lezende huisgezinnen aen te bevelen.'

- Om eerstdaegs te verschynen: *Volksliederen van Frans de Potter*, gedeeltelyk op bekende zangwyzen, gedeeltelyk op muzyk van Fl. Van Duyze, J. De Vulder, F. Van Herdeele, Ch. Boelaerd, A. Grisar, enz. Prys 1.50 fr. vrachtvry t' huis besteld.

D.V.S.

EENE EERSTE INDRUK; TEEKENING VAN J.-B. HUYSMANS NAER ZYNE SCHILDERY. - PLAETSNEÊ VAN J. VAN HOOF.

De eerste indruk,

Naestgaende plaet, een *Eerste indruk* voorstellende, is eene der goede schilderyen van den gunstiggekenden kunstschilder M.J.-B. Huysmans, van Antwerpen. Een arme timmerman, die vroeger met zooveel genoegen van den morgen tot den avond arbeidde voor het welzyn van zyne ega en dochterken, is diep ongelukkig, daer zyn eenig kind hem door den dood onttrokken wordt.

Holty's dichstukje in het Nederduitsch overgebracht door den onstervelyken Willems: *Op den dood van een Landmeisje*, geeft ons het schoone gedacht terug, dat de kunstenaer bezield heeft, by het voltooijen van zyn tafereel:

> Wie ligt daer in dat blank gewaed,
> Het blonde haer omkranst met bloemen?
> 't Is Roosje nooit genoeg te roemen,
> Weleer haer moeders toeverlaet.
>
> De meisjes, hare dorpsgezellen,
> Vergeten pandspel, zang en dans.
> Geen Roosje zal haer vreugd meer deelen,
> Zy vlechten haer den doodenkrans.

Hendrik Frans van den Werve.

Ziedaer nog den naem eens nederduitschen schryvers, die van zeer weinigen gekend is, ofschoon hy zulks verdient te wezen. Hy is een schryver uit de tweede helft der XVIIe eeuw, een dier zeldzame stemmen, die toen, in het tydvak des slaeps onzer nationale letteren, zich verhieven om hunne gedachten den volke mede te deelen.

Was er, om zoo te zeggen, in dat tydvak geene weereldsche letterkunde, er bestond toch eene geestelyke; van tyd tot tyd verhief zich eene stem, meest al uit een klooster, om tot het volk over godsdienst en katholyke zedeleer te spreken.

Wy weten wel dat sommige denkers, al deze schriften minachtend beweeren, dat alle te samen niets weerd zyn, dan om naer den stapel der onbeduidende, ongelezene en onleesbare schriften gevoerd te worden. Wy zullen ons voor zulk een oordeel wel wachten, wy heeten het voorbarig en valsch. Wy bekennen dat er onder den hoop onbeduidende schriften zyn; maer allen zyn het niet, eenigen verdienen gekend te wezen, anderen zullen eens hunne verachters beschamen. Tegen POIRTERS, HAZART, VAN DEN WERVE, SMITS, VAN HOVE, enz. kunnen slechts de onwetendheid en de vooringenomenheid razen, en hun geraes zal toch immer een dom geraes wezen.

De man over welken wy spreken, schreef in de laeste helft der XVIIe eeuw, toen ons land onder het beheer van Karel II, koning van Spanje, door de legers van vriend en vyand ter zelfder tyd verwoest en uitgeplunderd wierd; wanneer de Schelde gesloten was, en wy, alhoewel aen de Noordzee woonende, dezelve niet bevaren mogten; wanneer, in een woord, onzen lande alle bronnen van leven, welvaert en vooruitgang ontnomen waren.

De tael welke toen in het protestantsche Noord-Nederland ernstig beoefend wierd, was hier ruw en onbeschaefd geworden; de gesprokene tael was door indringing des

zuidschen elementen bedorven; men schreef op het gehoor, want de landtael bestuderen deed men hier niet.

Van eenen anderen kant bevinden wy ons juist in de voor de fransche letteren zoo glanzende tydruimte der regering van Lodewyk XIV.

De werken onzes schryvers hebben ook den noodlottigen invloed der tydsomstandigheden ondergaen; hunne tael is zeer gebrekkig, en daer en boven schynt het punt der tael nooit VAN DEN WERVE ernstig te hebben bezig gehouden. Wellicht was hy de man niet, wellicht wilde hy zich de moeite niet geven om ze aen den armzaligen invloed der eeuw te onttrekken, gelyk SMITS en VAN HOVE het later in hunne *Bybelvertaling* deden.

Maer hoe onvolmaekt, schryvers tael, of richtiger de tael diens tyds ook zy, belet dit niet dat VAN DE WERVE verdiensten heeft. Zyn gespierde styl, de kracht, de weerdigheid zyner rede, zyn gedachten-rykdom, zyne belezenheid en geleerdheid, de gemakkelykheid, waermede hy gewyde en ongewyde schryvers aenhaelt; doen ons soms vergeten, dat zyne tael gebrekkig is, dat zyne zinnen mank gaen en menige uitheemsche wending voor alle sieraed aenbieden.

HENDRIK FRANCIS VAN DEN WERVE stamde uit het huis diens namen, dat Antwerpen van de vroegste tyden af, tot byna aen de fransche overweldiging, immer burgemeesters en schepenen (rechters) heeft opgeleverd.

HENDRIK FRANCIS was zoon van Ridder HENDRIK VAN DEN WERVE, burgemeester van Antwerpen en MARIA THERESIA DE PAPE. Zyn oudste broeder JOHAN AUGUSTYN VAN DEN WERVE was in 1668 schepene der zelfde stad.

HENDRIK FRANCIS VAN DEN WERVE behoorde tot het order der Minderbroeders; doch wy weten niet waer of wanneer hy in het orde getreden is; noch de plaets waer hy geleefd en geschreven heeft.

Eenigen zyner werken schreef hy te Antwerpen, anderen te Mechelen, anderen te Brussel, een zyner werken is te Hasselt gedrukt geworden. Uit de opdracht en uit de keuracten zyner werken blykt het dat hy predikant en Canoniken-deken in Sinter Goedelen Kerke te Brussel geweest is.

VAN DEN WERVE was dus niet alleen een nederduitsch schryver, maer ook een nederduitsch redenaer. Hy moet een zeer werkzaem leven hebben gehad, gelyk enkele regelen zyner schriften en dezer keuracten getuigen: ook heeft hy menig werk geschreven, alhoewel slechts vyf dezer ons bekend zyn.

Wy kennen: *1° Den spiegel der zondaeren of zedelessen over het bitter lyden van Jesus-Christus. Gepredikt en voorgesteld door Fr. van den Werve, minderbroeder.*

2° Den predickenden Jonas van desen tyd of te het IIe deel van den spiegel der sondaeren behelsende sedelyke Lessen en Bemerkingen op verscheyde konsten, oeffeningen ende Ambachten; getrocken uit het H. Schrift, Concilien, HH. Vaders ende Leeraers, seer profytich ende bequaem voor alle staeten van Menschen, soo Geestelijcke als Werelycke, seer nut voor de predikanten. Voorgestelt door den eerw. pater van den Werve, minderbroeder, priester, predikant en biechtvader. Tot Hasselt by Gillis Monsieur Boeckdrucker, 1686.

3° Seraphynsche vlammen ontstoken aen het H. Sakrament des Altaers, 1677.

4° Bewegelyke voorspraek der sielen in het Vagevuer. Gedruckt te Brussel in 1678.

5° Seraphynsche sinnebeelden of kort verhael van het leven van den H. Liborius. Brussel, 1678,

Het eerste en het derde werk zyn opgedragen aen zyne Hoogweerdigheid Joannes Franciscus van Beughem, IXe bisschop van Antwerpen.

Het tweede is opgedragen aen den hoog-wel-geboren Heer CAROLUS GODEFRIDUS baron van Loë tot Wissen, ridder van de duitsche orde van Onze Lieve Vrouwe van Jerusalem, commandeur van Pitzemborg te Mechelen, enz. Het werk is met de familiewapens dezes laetsten opgeluisterd, als ook met eene tamelyk goed gelukte titelplaet, verbeeldende Jonas predikend. De opdracht is te Antwerpen in het minderbroedersklooster geschreven, den 14 april 1686.

Het vyfde werk is aen den heer Philips van den Wouwere, heer van Hever, opgedragen en met dezes familiewapen opgeluisterd. Dit werk is deels in rym, deels in onrym geschreven.

Het eerste werk dat volgends de keuracten in 1685 moet uitgegeven geweest zyn, is in 1827 te Antwerpen by *J.-B. Heirstraeten* door een Derochiste heruitgegeven geworden. Het is deze uitgave welke wy bezitten.

Van het tweede werk zullen wy hier eene beknopte ontleding met eene proef van tael en styl geven.

Het plan des werks is eenvoudig.

Pater VAN DEN WERVE gaet met ons te midden van een Ninive, (enkel eene stad) der XVIIe eeuw, na Christus geboorte. In dat Ninive gaet Jonas de boetveerdigheid prediken. Toen de profeet te Ninive aenkomt, vindt hy buiten de stad landbouwers en houdt hun eene aenspraek. Daerna treedt hy de stad binnen en houdt gevolgentlyk aenspraken tot de jagers, tot de soldaten, tot de maelders, tot de visschers, tot de schaepherders, tot de wakers der stad, tot de bakkers, tot de brouwers, tot de schoenmakers, tot de kleêrmakers, tot de apothekers, tot de beeldsnyders, tot de timmerlieden, tot de smeden, tot de metsers, tot de schaliedekkers, tot de sterrekykers, tot de schilders en tot de hoveniers.

Jonas vermaent al deze ambachten tot boetveerdigheid, niet gelyk de profeet der H. Schrift, dit in het oostersch en oude Ninive zal gedaen hebben; maer gelyk een kristene redenaer of predikant der XVIIe eeuw, het in de spaensche Nederlanden doen kon.

Nochtans kent Jonas al deze stielen zeer goed; by houdt den ambachtslieden hunne gebreken voor oogen; hy toont hun het goede en het kwade, soms hekelt hy duchtig de bestaende misbruiken. Maer in dat alles heerscht overal deftigheid, weerdigheid en soms verhevenheid; welke hoedanigheden den schryver nochtans niet beletten alle onderwerpen te behandelen en zelfs in zeer vertrouwelyke zaken te treden.

Het boek dat wy voor ons liggen hebben is de eerste uitgave eenes zestienden bands van 426 bladz. zonder den bladwyzer. Het maekt het tweede deel of het vervolg uit van den *Spiegel der zondaren.* Het boek draegt verscheidene keuren zoo van de oversten der Minderbroeders als van godgeleerden.

De wettelyke goedkeuring, zegt van het boek*: Continet doctrinam solidem et sanam: tam dextere tangit vitia, ut non tangat personas, quas tangere velat charitas et pia Mater Ecclesia.* Deze goedkeuring is gegeven te Mechelen, den 11 dag des jares 1686 en geteekend MICHAEL TIELENS.

VAN DEN WERVE schreef zyn werk in het nederduitsch om van iedereen te kunnen verstaen worden. In zyne *sluyt-reden*, zegt de schryver: ‘Doch en denkt niet dat ick elke *vermaeninghe* besonder en enckelijck toeschicke aen degene, die van sulcken stiel sijn, sonder andere daermede te willen laten peuselen, neen, (beminden leser) mynen *Spiegel* is voor een ieder, ick wete oock wel dat Momus desen sal soecken

te beademen (ick wil seggen berlecken) met sijnen nydigen adem, misachtende het werck omdat het is in onze Moederlijcke Taele; maer hy moet weten, dat oock de HH. Vaders soo grieksche als latynsche, hebben deselfste gebruyckt, nochte niet minder Galenus en Hippocrates in hun gemeyne taele hunne wercken voorstelden; men predickt in Italien in 't Italiaens, in Hispanien in 't Spaens, in Vranckryck in 't Fransch, in Duytsland in 't Hoogduydts, in Brabandt in 't Brabandts, opdat eenieder het soude verstaen, ende profyt mede doen nae de ziele, soo schryve ick in de selfste taele, tot het selfste eynde.'

Handelinge met de soldaeten[1].

'De Chronycke der Rechteren verhaelt ons van eenen ongerusten Coninck onder den naem van Jabin[2] den welcken na dat hy sijn gebuerige Coninghen van rust en vrede door het aen-seggen des oorloghs hadde berooft, soo heeft hy gesonden tot alle de Coningen van den Noorden om hun tot den strydt te verwecken, alwaer ick met *Origenes* in sijn 14 Homilie bemercke dat *Asor* te seggen is *Aula*, het Hoff, want hier door (seyt hy) wordt den oorloge ontsteken, want daer zijn sommige Hoven van Princen en Coninghen, dat de nesten zijn daer de oorloghen worden gebroeyt, gelijck als nu heeft gebleken in 't Hoff van den meyneedigen en wederspannigen *Emericus Tekely* in Hongarijen, ende het hoff van den grooten Heer der ongeloovige Turcken, daer cruypen die duyvels vogelen uyt die niet gerust en zijn, ten zij dat sy sitten met hunnen beek in 't bloedt, ende met hunne handen in 't goed van een ander, sy en soecken geenen peys, want sy leven by den oorloge, daerom seyt Scoliaster van *Tertulianus* van dien tydt op het omdraeghen van den peys in de Misse, *Circumfertur Patena Pacis inter Fideles*, *praeterquam tamen inter Aulicos, quos unanimes esse et pacificos non finit ambitio. De geloovige kussen de patene van den vrede, maer niet de hovelingen, want hun berooft van peys en eendracht de eersucht.* Ende niet wonder, want de Hovelingen aerden na hunne princen; *Turbatus est rex Herodes et tota Jerosolyma cum illo. Den Coninck Herodes is beroert geweest, ende heel Jerusalem met hem.* Bemerckt *Cum illo, Met hem:* Als eenen Coninck alleen wilt wesen, ende de andere uit hunne Rycken jaegen, wee, wee, want de onnooselste kinderen moeten 't becoopen, 't blyckt in Herodes, ende ten opsien van de vervolghinge, die Abimelech sijn Broeders heeft aenghedaen, dit zijn de uyt-wercksels van den geest des tweedrachts in de tweede Caemer ofte lidt van de Kercke onder de Prince, ende Adel.

De derde Caemer is den ghemeynen man, waervan men mach segghen met *Plutarchus*[3] den brandt en ontsteeckt niet altydt van Ghewyde, groote ofte Publieke Huysen, maer dickwils van een kleyn huysken ofte hutteken, ja van eenen lanterne quaelijck gaede geslaeghen, hoe menige bloedige oorloghen hebben begonst, door het geschil van twee gemeyn persoonen, dese verwyt den anderen, de Gebueren helpen, dese hebben hunne Vrienden, de andere hunnen aenhangh soo brandt het in de heele stadt, van dese in de andere steden, daer een jeder Vrienden en maegschap heeft de welcke terstont vatten in de dispositie, die daer is, ende soo gaet den brandt van de eene stadt in de andere, daerna in 't geheel landt, daerna loopender ende versoecken protectie ende beschermynghe van de Groote, die ten laetste van eenen particulieren interest en eygen baet, de gemeyne saecken maecken, soo dat gelijck

(1) Predickenden Jonas bl. 85.
(2) Josue II v. 1.
(3) In Polit.

een groot vier comt van een cleyn ginsterken, soo uyt den twist ende tweedracht van particuliere comt eenen swaeren oorlogh, daerom in tydts alle rustbrekers ende seditieuse gestraft;

Want wie soude oyt gelooft hebben, dat soo grooten haet ontstaen soude hebben onder de Broeders van Joseph[1], kinderen van Jacob, dat sy hun eyghen bloedtwillen mis-handelen, is het niet verre gekomen dat sy in twyflelinge sijn ofs sy hem wilden vermoorden? Als sy hem levendigh in eenen put steken, vercoopen aen sijne vyanden, ende van hunnen eygen broeder een schandige slaeve maecken: maer waerom togh? Waerom? Om eenen haet, om dat hy gedroomt hadde, dat hy tot meerder fortune soude comen, jae om een Rocxken alleen.'

Dat pater VAN DEN WERVE veel geleerdheid en belezenheid bezat, blykt uit de gemakkelykheid en de gepastheid, waermede hy op sommige plaetsen gewyde en ongewyde schryvers aenhaelt; schryven wy hier tot proeve de eerste plaets, waer er voorkomen neder: schryver spreekt over de jacht en over de jagers en zegt:

'Den rechtfeerdigen *Thomas Morus*[2], dien grooten jaeger der sielen in Engelandt, acht het jaegen schandig aen een vry mensch:

WAPEN DER FAMILIE VAN DEN WERVE.

soo van gelijken Salustius[3]. My dunckt dat ick dese antwoorde hoore, dat dit alles te verstaen is van de oude verdruckende jaegers, die, vol fouten ende sonden, betrachten altyt de schaede der armen, als heeft in Nemrodt en andere gebleken, maer aengaende de eerelijcke jacht is geoorloft, genoechelyk, profytigh, ja, somtyds nootsaeckelijck. Jae, den goddelycken Plato, Xenophon en andere verheffen, de jacht als oock de Rymkonst van Virgilius prysende den koninck Evander[4]. Den grooten Alexander wirdt door de jacht vernoeght, seydt Plutarchus, oock Cyrus, als Xenophon[5] getuyght. Van desen sin was Trajanus, na het seggen van Plinius[6]. Van de jaegers staet by Jeremias geschreven, *siet ick sal veel visschers seynden*, *seydt den Heere*, *en die sullen sy visschen, en daernae sal ick hen veel jaegers seynden ende die sullen sy jaegen van alle bergen, en van alle de heuvelen ende uit de holen der steenrotsen*; waerdoor nae de uitlegginge van Ruffinus[7] en Hieronymus[8] de

(1) GENESIS 37 v. 20.
(2) UTOP. lib. II.
(3) *In Catil.* I.
(4) AENEAS.
(5) XENOPH. lib. I de VENAT. c. 2.
(6) *In Panegyr.*
(7) In Benedict. Sabulon.
(8) In Jerem. et Ezech.

apostelen worden verstaen: *Et viculus Petri et Andreae hoc appellatur* BETHSAÏDA *enim in lingua nostra interpretatur Domus Venatoria:* wesende *Betsaïda*, enz.'

Het gansche boek is om uitgesproken te worden geschreven: het zyn redevoeringen, sermoonen, die wellicht tot stof eener zending, (missie) of tot conferentien kunnen gediend hebben.

Men bemerke ook dat VAN DEN WERVE onder betrek van tael, enkel de tael, die hy sprak en die hy hoorde spreken naschreef. Van spelling, van verbuigingen en vervoegingen, schynt hy alleen het gedacht gehad te hebben, dat de latynsche en grieksche spraekleeren hem gelaten hadden; want een geregeld nederduitsch taelonderricht is hier nooit gegeven geworden. Eenige malen nochtans onderscheidt hy, als ware het een overblyfsel vroegerer en beterer dagen, den nomin. mannel. *de* van den acc. *den;* ook is by hem de zwakke genit. sommiger zelfst. naemw., en het onderscheid, dat men toen ter tyd tusschen y en ij maekte nog al wel in acht genomen. Zoodanig dat VAN DEN WERVE, toch zyne tael bezat, gelyk men ze hier toen bezitten kon, en in vergelyking met de boeken, die toen hier te lande verschenen zyn, heeft *de predikende Jonas,* onder het taelkundig oogpunt nog weerde.

VAN DEN WERVE-DE PAPE.

Dat VAN DEN WERVE als redenaer eenige vermaerdheid moet gehad hebben, dat zou men mogen beweeren, wanneer men inziet dat hy, waerschynelyk Antwerpsche minderbroeder, te Brussel predikant en Canonikendeken in Sinter Goedelen kerk was. Ook nog uit de redenen, welke de keuren des boeks opleveren, en den eerbied waermede de keurmeesters den man bejegenen, en daerenboven men kan beseffen, dat de vermaningen uit *Jonas* b.v. goed uitgesproken een *auditorium* bewegen moeten. Pater VANDEN WERVE mag dus met recht eene vermaerdheid der zeventiende eeuw genoemd worden; hadde hy in eene vroegere eeuw of in de onze geleefd, voorzeker warezyne macht grooter, zyne weerde hooger geschat en zyn naem meer gekend geweest.

H. SERMON.

Reisherinneringen.

Alle jaren ben ik gewoon in de lente of den herfst een uitstapje in het binnenland te doen, om er de merkwaerdigheden te bezigtigen welke ons land meer bezit dan men voor het algemeen wel denkt. In den laestverloopen zomer ben ik de al te weinig gekende grot van Freijer gaen zien, waervan ik hier ten dienste der lezers van de *Vlaemsche School*, eene korte beschryving laet volgen.

Er bestaet tusschen Dinant en Givet eene aloude burgt, het kasteel van Freijer genaemd, welke naem hoogst waerschynlyk van Freija, de noord-

sche Venus, afstamt. In den jare 1816 ondekte men op korten afstand van dit gebouw, op de helling eens heuvels, eene spelonk, welke men de grot van Freija heeft geheeten.

De ingang is zoo eng dat er slechts een enkel persoon door kan; doch naermate men dieper komt, wordt de plaets ruimer. Op een vyftigtal stappen van den inkom vindt men eene zael, en nog verder gaende komt men in eene veel grootere zael, waervan het gewelf door een soort van pyramide wordt ondersteund. Vervolgens daelt de grond eenigzins lager en men bereikt welhaest eene derde, doch ditmael rondvormige zael. In alle dry de zalen ontmoet men eene menigte dropsteenen.

Men begrypt gemakkelyk dat men die spelonk niet gaet bezigtigen dan in gezelschap van een paer geleiders met brandende fakkels voorzien, dewyl het daglicht er enkel door de opening, gedeeltelyk door planken en struiken belemmerd, en hier en daer, door eene reet, in dringt. Wanneer

DE GROT VAN FREIJA.

de fakkels uitgedoofd zyn, ontwaert men door gansch de spelonk een groenen toon, zoodat de aenzigten der bezoekers als die van overledenen uitzien.

In de derde zael is eene zeer smalle opening die naer de eerste zalen terug voert. Langs eene andere, nog engere, dringt men in eene vierde zael door, die veel grooter en hooger is dan de andere dry, en waer de duisternis zoo dik en zwaer is, dat men by het licht der fakkel nog maer slecht alles ziet. Hier vindt men twee groote dropsteenen; een derzelve is vier meters hoog en heeft den vorm eener kolom. De grot bevat nog dry andere zalen en eene menigte gangen, doch dewyl myne geleiders my verzekerden dat ik de belangrykste gezien had, stapte ik hier langs eene ladder uit de grot.

Jonkvrouw MIRANDA VAN STEENBERGHE.

Palamedes
Een klinkdicht van Vondel.

Aan de Redaktie der **Vlaemsche School.**

Mijne Heeren,

Dezer dagen zond mij mijn hooggeachte vriend, de heer J.A. de Laet, wiens langdurig stilzwijgen op letterkundig gebied zoo algemeen wordt betreurd, eenen brief, of laat mij liever zeggen, eene kritische studie over de betrekkelijke waarde der verschillige lezingen van 't beroemde klinkdicht, dat door JOOST VAN DEN VONDEL aan het hoofd van zijnen *Palamedes* werd geplaatst. Er bestaan van dit klinkdicht twee teksten: de oorspronkelijke, welke wordt gevonden in den druk van 1625, en een tweede, die, door VONDEL zelven veranderd, aan het hoofd van het in 1652 herdrukte treurspel voorkomt. In mijne *Dichterhalle* heb ik dezen laatsten tekst opgenomen, mij echter voorstellende, in de aanteekeningen, die op het einde van mijn werk zullen worden gevoegd, de varianten van den ouderen tekst van dit beroemde klinkdicht op te geven. Daar de *Dichterhalle*, welke bij afleveringen verschijnt, nog niet kompleet is, kon dit mijn voornemen aan mijnen smaakvollen vriend

niet bekend zijn: beklaagt hij het dan ook in zijne kritische studie, dat de oudere tekst van het klinkdicht, welke hem, mij dunkt te regte, als de verdienstelijkste voorkomt, in de *Dichterhalle* wordt gemist, zoo zal hij, hoop ik, niet zonder genoegen vernemen, dat ik steeds van zin ben geweest, aan de varianten van den ouderen tekst eene plaats in te ruimen. Waarom ik den tekst van 1652 in de *Dichterhalle* heb ingelascht, om de varianten van 1625 voor de aanteekeningen te bewaren, heeft zijne reden hierin, dat de veranderingen, zijn het dan ook geene verbeteringen, toch door VONDEL zelven werden gedaan, en mijn eerbied voor den grooten dichter mij deed besluiten, mijn subjectief gevoelen over de waerde van beide lezingen, hetwelk ik met genoegen zie met dat van mijnen schranderen vriend overeen te komen, slechts in de aanteekeningen op te nemen.

Ik kom u verzoeken, Mijne Heeren, de kritische studie van den heer J.A. de Laet, die zich door fijnheid en keurigheid van smaak onderscheidt, eene plaats in uw tydschrift te verleenen, overtuigd dat zij voor onze jonge dichters, die maar al te weinig bij den grooten VONDEL ter schole gaan, menigen voortreffelijken wenk bevat.

Aanvaardt, Mijne Heeren, de verzekering mijner bijzondere hoogachting.

J.F.J. HEREMANS.

Gent, *20 januarij 1861.*

Antwerpen, den 15 January 1861.

WAERDE EN HOOGGELEERDE VRIEND,

Onlangs doorliep ik uw puikwerk, de *Nederlandsche Dichterhalle*, waerin gy aen eenige myner stukken, hoe gering ook in waerde, welwillend een plaetsken hebt ingeruimd, en ik hield onder anderen stil by VONDELS klinkdicht op Palamedes. Het kwam my wonder voor, dat ik nagenoeg koel bleef by dit meesterstuk van hem die ons schier niets dan meesterstukken heeft achtergelaten. Meer dan honderd mael voorzeker had ik die veertien verzen gelezen en telkenmale hadden ze my eene huivering over 't lyf gejaegd; in uwe *Dichterhalle* was het sonnet nog wel altyd een juweeltje, maer bleef de gehalte de zelfde, de vorm toch schokte niet langer myn gemoed.

Was ik minder vatbaer geworden voor 't genot van het schoone? Zou iets wat my honderd mael geroerd had, de honderd en eerste mael plotselings alle tooverkracht hebben verloren?

Die vraeg, ik beken het U ronduit, scheen my niet toe, als zynde genoeg van belang ontbloot om onopgelost te blyven, te meer dewyl ze ook wel hare oplossing kon vinden in eene verfyning van mynen smaek; want ik bemerkte, - iets wat my nooit te voren gebeurd was, - zoo niets tastbare feilen, dan toch zwakte en lamheid in Vondels klinkert.

Wat my altyd en bovenal in het klein gedicht had aengegrepen, was niet alleen de kern der gedachte, maer ook eene trots van tael, eene epische ruwheid, eene even frische als krachtige weêrgalm uit den heldentyden, welke het geenen dichtere uit

den christenen tydvakke ooit gegeven werd met de zelfde reinheid en volheid als Vondel te laten hooren.

Nu echter, in uwe *Dichterhalle*, werd het my te moede, als of men den ouden Joost by Feitama had ter schole gelegd, om hem daer de goede fransche manieren te leeren. Was het inderdaed het stuk van Vondel dat ik las of de vertaling zyns magtigen zangs in min of meer nieuwerwetsch hollandsch?

Eens die twyfel ontstaen, was hy even gauw opgelost. Tusschen het luttel boeken dat ik bezit, tel ik de eerste uitgaef van '*J.V. Vondelens Palamedes oft vermoorde Onnooselheyd.* Gedruckt nae de copye. Te Amselredam, by Jacob Aertsz. Calom, boeckvercooper op 't water, in de vyerige Calom. Anno 1625.'

Daerin had ik het klinkdicht leeren kennen en daerin ook ging ik het nog eens opzoeken om het met der lezing van de *Dichterhalle* te vergelyken. Ach, vriend lief! nu of nooit was het zaek, eenen ouden uitroep te verjongen: *Quantum mutatum ab illo!* Lees en oordeel. Het sonnet der *Dichterhalle* luidt:

Het leedt geen zeven jaer, of Palamedes schaen
Ging 's nachts de tenten van zijn rechteren doorwaeren,
Die, rijzende verbaest met opgereze haeren,
Een schim vernamen, straf mishandelt, blont en blaeu.

De baert hing dick van bloet: de keel ging schor, en flaeu.
Zy riepen: 'Och, wie komt ons met een toorts vervaeren?'
Hy sprack: 'Ick ben 't, en lees uw vonnis uit dees blaeren,
Die mijne onnozelheit ten rove gaeft aen 't graeu.'

Zy sidderden van schrik: zy vloden niet, maer vloogen,
Dan ginder heen, dan hier, voor 't branden van zijne oogen.
Hy staptze na, en liet een bloetvleck waer hy tradt,

Tot dat het schemerlicht, in 't oosten opgheloocken,
D'angstvalligheit verdreef van 't naer en yslijck spoocken,
De vadermoorders vondt van 't knaegen afghemat.

Heeft nu Vondel zelf zyn klinkdicht later uitgegeven zoo als het in de *Dichterhalle* is overgedrukt, dan levert dit feit enkel een slagend bewys te meer op, van deze lang erkende waerheid, dat elke verandering geene verbetering mag heeten en dat het voorzichtig is, by der keuze, alle bekende teksten van het zelfde stuk te vergelyken. Immers het klinkdicht, zoo als het uit Vondels brein en hert is geboren, luidt aldus:

Ten leed geen seven jaer, of Palamedes schaeu,
By nacht, de tenten ging der Rechteren doorwaeren:
Die resen op verbaest met opgeresene hayren,
En sagen daer een' schim mishandelt, blond en blaeu.

Sijn baerd hing dick van bloed: sijn' keel was schor, en flaeu:
Wie komt ons, riepen sy, in 't duister dus vervaeren?
By toortslicht, sprack hy, ick uw' straf lees uit dees' blaeren:
Die myne onnooselheydt ten roove gaeft aen 't graeu.

Sy zidderden van schrick, sy vlooden niet, sy vloogen,
Dan ginder, dan weêr hier, voor 't branden sijner oogen,
Hy stapte hen na, en liet een' bloedvleck waer hy trad;

Tot dat de schemering des dageraeds ontloocken,
D' angstvalligheyd verdreef van 't naer, en yss'lijk spoocken,
En vond de Vaderbeuls door 't knaegen afgemat.

Wat dunkt U, vriend lief? - Ge zyt een al te keurig schryver, een al te diepvoelend en scherpziend kritikus, dan dat het nuttig zou zyn, uwe aendacht in te roepen op het verregaend verschil der twee lezingen. Niet alleen in dichterlyke waerde, maer zelfs wat spelling en spraekleer betreft, staet de tekst van 1625 oneindig boven dien welke in de *Dichterhalle* is overgenomen.

En ofschoon Vondel zelf verklaert, zich niet heel veel met der orthographie te bekreunen, en hun die erom in 't harnas varen, voor de schenen werpt, dat ze ‘om geytenwol twisten,’ getuigt hy toch, ook hierin naer de meest mogelyke zuiverheid te hebben gezocht, vermits hy bekent, ‘noyt zichzelven daerin te hebben konnen voldoen.’

Hoe zou hy dan ‘opge*rezene* hayren,’ hebben kunnen verwisselen tegen ‘opge*reze* haeren?’ En, de tyden verwarrende, schryven: ‘Hy stapt ze na en liet’ enz.: daer hy eens gesteld had: ‘Hy stapte hen na, en liet enz.’; om hier niet eens te gewagen van den min of meer onkeurigen eersten naemval *ze*, waermede de vierde naemval *hen* is vervangen.

Laet my liever toe, waerde en hooggeleerde vriend, niet voor U, maer voor hen die aenvangen met der ernstige studie van de gewrochten onzer letterreuzen, en wien gy met zoo gelukkig een gevolg de baen breekt, hier een woordeken te reppen over de innige, de meer zakelyke waerde der twee lezingen. De vergelyking zal, op zyn minst, het nut hebben, te bewyzen dat de vorm, naermate zyner slordig- of keurigheid, zyner lamheid of kracht, de gedachte doet wegduiken of voorkomen en ze verlemt of staeft.

Laten wy poogen deze waerheid toe te lichten. De lezing van 1625 is:

> Ten leed geen seven jaer, of Palamedes schaen
> By nacht, de tenten ging der Rechteren doorwaeren:
> Die rezen op verbaest met opgerezene hayren,
> En sagen daer een' schim mishandelt blond en blaeu.

In dezen vierling mangelt het zeker aen leven noch kracht, aen kleur noch zwier. Het beeld is volledig. Palamedes treedt voor; de rechters *ryzen* op met opgerezene haren, en *zien* ‘een' schim mishandeld, blond en blauw.’ Er is hier noch een woord te veel noch een te weinig; 's lezers gedachte wordt niet opgehouden, niet afgeleid. Men *ziet* de rechters, men *ziet* de schim, en wie vatbare zenuwen heeft, zet reeds zyn doodverw, zoo als Vondel plag te zeggen, by dit even krachtig gekleurd als scherp afgeteekend tafreel. Zelfs de oude vorm der dubbele negatie draegt niet weinig by tot der kracht van den inzet.

Hooren wy nu de lezing der *Dichterhalle:*

> Het leedt geen zeven jaer, of Palamedes schaen
> Ging 's nachts de tenten van zijn rechteren doorwaeren,
> Die, ryzende verbaest met opgereze haeren,
> Een schim vernamen, straf mishandelt, blont en blaeu.

Reeds de inzet is lammer. Het achterwege blyven des expletivums laet zien dat de zoogezegde verregelmatigers onzer tael, haer verre van den weg der echte volmaking hebben doen afdolen en dat wy, naermate het toenemen van gezond oordeel en goeden smaek, meer en meer de nu braekliggende, maer, God lof, niet ontvruchtbaer geworden grondvormen onzes ouden taeleigens zullen terugeischen.

Maer zie eens, vriendlief, waer, ook in zake van woordvoeging, die zucht naer schoolsche en schynbare regelmatigheid heendryft! Vondel had, in de eerste lezing, de *scaena* bepaeld, en dan eerst, dáérin de *actie* laten gebeuren. Dezer dichterlyke noodwendigheid ten gevalle, stelde hy stout weg het werkwoord achter het voorwerp of *régime indirect*, en trof niet alleen daerby het beoogde doel, maer gewon, wat meer is, eene kracht in de wending die het halfvers laet klinken als het dreunen eens reuzenvoets.

Dat achterzetten des werkwoords kon er by der schoolgeleerdheid niet door. Het moest dan heeten: ‘Ging 's nachts de tenten van enz.’ De scena - de nacht - en, met deze, de kleur van de strofe, wordt hier eene byzaek. De hoofzaek is het *gaen* van

de schim, en weet de lezer nog dat ze by nachte gaet, toch is en blyft voor hem verloren de indruk door de duisternis by der eerste lezing te wege gebracht.

En het slot van het halfvers? Treffend, in de eerste lezing, de actie daerstellende, verliest het in de tweede alle beduidenis en sterft weg in den lammen vorm van een hulplidwoord.

Het derde vers gaet niet minder mank aen het zelfde gebrek aen gevoel van juiste verhouding tusschen gedachte en uitdrukking, verhouding die nochtans alleen machtig is om het dichterlyk beeld in zyne volkomenheid daer te stellen. Zal de indruk met bliksemsnelheid treffen en een blyvend spoor laten in 's lezers gemoed, dan is het noodig dat dezes geest geen enkel oogenblik worde afgewend van de richting der gedachte, ja, zelfs niet eens, door eenigen tusschenzin, in 't vervolgen dezer richting worde opgehouden. Dat had de groote Vondel begrepen, of om juister te spreken, gevoeld, - want zelden redeneert de dichter met der muze, - toen hy, in 1625, het schoone vers uit zyne pen liet vloeijen:

> Die resen op verbaest met opgeresene hayren.

Hoe is verbaesdheid, vervaerdheid, angst, foltering des gewetens bondiger en tevens krachtiger en volledi ger uit te drukken dan in dien regel, waerin de daed - vergeef my het *petitio verbi* - dadelyk is.

Hoe klinkt nu de tweede lezing?

> Die, rijzende verbaest met opgereze haeren.'

Met wat traegheid, wat verlemming het, middels een *participium praesens*, tusschenzinnig geworden *ryzen*, dit vers slaet, zal ik U, beste Vriend, wel niet moeten doen opmerken. Maer niet alleen het vers is verlemd; met den vorm is het tevens de gedachte des dichters. Waer blyft het krachtige beeld, de snelle, zenuwschokkende beweging? Schynt het U niet toe, als had hier een slag van des schoolmeesters plek den tooverstaf van den dichter verbroken?

Met den vierden verze is het voorwaer al even erg gelegen. Vondel had effen af geschreven:

> En *sagen* daer een' schim mishandelt, blond en blaeu.

De tweede lezing legt hem in den mond:

> Een schim *vernamen*, *straf* mishandelt, blont en blaeu.

Wat is de eerste lezing eenvoudig en juist; de tweede gezocht en bezyden de dichterlyke waerheid! Iemand die verbaesd is, *ziet*, dat is, hy drukt zyne gewaerwording onmiddellyk uit en gebruikt zeker daertoe het meest alledaegsch en tevens, waer het de werking der zintuigen geldt, krachtigst en meestomvattend woord. Of *vernemen* nu in het klinkdicht even zoo wel te pas koomt als *zien*, laet ik U liefst zelf beslissen, verzekerd als ik ben, dat uw fyn gevoel tegen al het zwakke, onvoldoende, ja, oneigene der uitdrukking zal opkomen.

En dan nog is het hinkende *vernemen* niet eens de plaets van het snelle, levendige *zien* kunnen treden, zonder het vers daerby met eene weinig keurige inlasching te bederven. Trouwens wat is het adverbiael byvoegelyk naemwoord *straf* wel anders dan een stopwoord? Veeleer dan het kracht by te zetten, verzwakt het hier het denkbeeld van mishandeling.

In den ganschen vierling is de mannelyke vorm van Vondel gelubd, maer, en dat is een triomf voor de schoolgeleerdheid, de syntaxis, zoo als de heeren schoolmeesters die verstaen, wordt met aller plecht geëerbiedigt. God zegen ons alle, en beware voor de plek Neêrlands tael en Neêrlands dichters!

En nu, vriendlief, hebben wy, leider! nog het ergste niet afgezien.

In den tweeden vierling, joeg my immer de eerste lezing die huivering over 't lyf, waervan ik U daer flus gesproken heb. By der tweede, kon ik moeijelyk ee..en glimlach bedwingen. Vondel zong in 1625.

Syn baerd hing dick van bloed, syn keel was schor, en flaeu
Wie komt ons, riepen sy, *in 't duyster* dus vervaeren?
By toortslicht, sprack hy, ick uw straf lees uyt dees' blaeren:
Die mijne onnooselheydt ten roove gaeft aen 't graeu.

Even als in de aenvangstrofe, blyft hier het vers denzelfden tred gaen als de gedachte. De schim wordt nader afgeteekend, en het oog van den lezer wordt er niet van afgewend, neen, dan zelfs niet wanneer zyn oor wordt getroffen door den angstkreet der rechters. En weder, - merk het wel aen - koomt het beeld van de nacht de naerheid van het schriktooneel verdubbelen. En de toorts, - want in beide lezingen speelt de toorts hare rol, - wat doet die hier? Dient ze niet om in het holle der nacht een bloedrood licht te laten blaken op het bloedig vonnis? Ze voegt iets akeligs te meer by der akeligheid des ganschen.

In de tweede lezing daerentegen, is juist het meest indrukwekkende, de somberheid der scaena, de nare duisternis die den mensche schrik inboezemt, omdat ze hem van genot eens zintuigs berooft, teenemael weggecyferd. Het woord moge U hier vreemd schynen, ik heb het met inzichte gebruikt, want gansch de verandering schynt my berekend om - zoo men het heet - klaerheidshalve, den antwoorde: ‘Ick ben 't’ eene plaets in te ruimen, alsmede om de syntaxis te wreken over de zonde waeraen Vondel zich hier by herhaling had plichtig gemaekt: het stellen van het werkwoord achter het voorwerp. ‘Ick uw straf lees’ dat is waerlyk te hard voor schoolmeesters ooren, veel fyner, het spreekt, dan die eens dichters. ‘Ick ben 't en lees uw vonnis’ dat kan er ten minste door en zal den dichtere, by eenen spraekkundigen exame, geen puntje doen verliezen. Of echter de geest in de eigene mate zal getroffen zyn door het gladgestrekene en afgeronde: ‘Ick ben 't en lees uw vonnis,’ als door het ruwere en (wy zullen dadelyk zien welker schoonheid ten gevalle) eenigzins stootende: ‘By toortslicht ik uw straf lees’ dat valt ten minste zeer te betwyfelen.

Vondels klinkert wordt vooral gekenmerkt door de snelle opvolging der beelden, dezer nauw en innig verband en, om de wraek langs den eenen kant, den schrik langs den andere, diep in 's lezers gemoed te prenten, iets hortends in versbouw en woordvoeging. Daerom ook is, als het ware stelselmatig, waer zulks doenlyk was, het voorwerp nagenoeg onmiddelyk achter het onderwerp en voor het werkwoord geplaetst. Zoo in den eersten vierling: Palamedes' schaeu - by nacht - de tenten - ging. De opvolging der gedachten blyft streng logisch: de dader - de toon of kleur - de plaets - de daed. - In den tweeden vierling: By toortslicht - ick - uw straf - lees.

Wat is er, logisch en poëtisch, schooners uit te denken dan die snelle opvolging, dat innig samenhouden veeleer van het beeld der straffende schim en van de daed zelve der straf? De woordvoeging moge den schoolmeesteren eenigermate aenstootelyk zyn, denker en dichter hebben vrede met den vorm.

Maer keeren wy tot de weggecyferde scaena terug.

Als of het nu al niet erg genoeg was, deze zoo maer vlot weg aen den eenen kant te schuiven, moest den ganschen vierlinge iets kinderachtigs, ja, iets belachelyks worden bygezet. De booze rechters zyn hier niet beangstigd door de schim, niet gefolterd van hun geweten, zy worden vervaerd gemaekt met... eene toorts! Waer blyft toch al de grootschheid en grootheid van den ouden Joost! Ik zeg het U in vollen ernst, waerde vriend, al had ik met eigenen oogen Vondel aldus zyn meesterstuk zien verminken, dan nog zou ik de getuigenis myner oogen in twyfel trekken. Neen, dat kan Vondel niet gedaen hebben.

Met der verandering in de drielingen staet het al weinig beter geschapen.

In het eerste vers des eersten drielings, koomt het trage, slepende *maer* al de levendigheid der eerste lezing wegnemen. Er is tusschen de twee teksten het zelfde verschil als tusschen daed en verhael, gezicht en geheugen. Hierby is nog aen te merken, dat de verandering door niets, laet ons niet zeggen gebillykt, maer, effen af, aengewezen is. En, jammer genoeg! heeft men het daerby niet gelaten. Het beeld was nog te sprekend, nog te vol beweging en leven. 'Dan ginder, dan weêr hier;' dat rukt en schokt. Maer, om Gods wil, wat zegt toch het flauwe 'Dan ginder heen, dan hier?' Als beeld heeft het weinig om 't lyf; de klank is mat, de maet ongepast en zonder beweging. Over het 'hy stapt ze na, enz.' zyn wy reeds genoegzaem ingelicht, en wanneer ik de tweede lezing afkeur, zal ik - *fortuna juvante* - zelfs de schoolmeesters langs mynen kant hebben.

Het aenvangsvers van den tweeden drieling is, in de eerste lezing, even grootsch als eenvoudig:

> 'Tot dat de schemering des dageraeds ontloocken.'

Waerom hieraen iets veranderd? Voorzeker niet om te verbeteren. Wat eene waerde heeft toch het verregezocht, opgesierd en pronkend:

> Tot dat het schemerlicht in 't oosten opgeloocken?

Lustte het my hier eens, op myne beurt, den schoolmeesteren met der plek op den vingeren te geven, de gelegenheid ware niet dan al te gunstig ertoe. *Opgeloocken!* wat zal dat toch beteekenen? Luiken is sluiten; ontloken en ontsloten staen gelyk. Wat wil opgeloken dan eigentlyk zeggen? Aen *opgesloten* valt er natuerlyk niet te denken en eenen anderen zin kan er, met der grammatica voor de oogen, bezwaerlyk worden aen toegekend. Wordt *op* al eens voor *open* gebezigd, zoo als in een boek *opslaen*, dan toch blyft *opengeloken*, *opengesloten*, voor *ontloken* of *ontsloten*, louter onzin.

Was het wel der moeite waerd, een prachtig vers te veranderen om er eene taelfout in te wringen?

En zie eens, waerde vriend, hoe hier alweêr de fyne tint van Vondels eerste lezing door den *retoucheur* plomp en onbarmhertig is weggekladderd. Vondels ruwheid, - als het dan toch eens zoo heeten zal, - vloeit enkel voort uit hoogstverfynden kunstgevoele. Zet hy hier en daer eenen grellen of matten toon, een wat te helder licht of te sombere schaduw, dan is het, dat hy die niet kan missen tot het daerstellen van eene treffende harmonie in het gansche.

> 'Tot dat de schemering des dageraeds ontloocken.'

Is er in dat traeggaende, lispelende vers, in die opvolging van suizende klanken, geene welgelukte *onomatopeia?* Het schemert, de dageraed klimt, en, met der nacht, verdwynen de spooken. Maer, - en hier is Vondel al wat hy zyn kan, - met den dage, by den vollen lichte, staet hy weder daer in zyne volle kracht; zyn vers lispelt niet meer, het steekt de bazuin; het halfvers sterft niet meer weg in eene half-slepende sylbe, het drukt vast en beraden den voet op het hoofd van den neêrgeslagen vyand:

> En vind de vaderbeuls door 't knaegen afgemat!

Wat is toch in vergelyking met der dreunende sylbe, die hier het halfvers laet donderen als een wraekgeroep en juichen als een zegekreet, de tweede lezing, waer het flauwere

woord *vadermoorder* den vloekvorm *vaderbeul* vervangt? En wel enkel met den inzichte, een

koppelwoord te laten wegvallen, dat er dan toch niet kan gemist worden, tenzy ten koste der klaerheid en zachtvloeijendheid.

Nu, waerde en hooggeleerde Vriend, moet ik U verzoeken, het

H. HUBERTUS.

(Zie kunst- en letternieuws, 5e jaerg. bl. 40.)

STANDBEELD DOOR A. EENAEME, BEELDHOUWER TE GENT. PLAETSNEÊ VAN J. GONS, NAER EENE PHOTHOGRAPHIE VAN J. D'HOY.

my wel te willen vergeven dat ik U zoo lang heb opgehouden met eenen enkelen klinkert van den grootmeester onzer nederduitsche dichtkunst. Onder de weinigen die zich ten onzent met kunstkritiek bezig houden, staet gy wel op den eersten rang, en met u, by uitzondering, een staeltje myner eenzame studiën onder het oog te leggen, heb ik ook wel eenigzins het bydoel, te bewyzen, hoe hoog eene achting ik U toedraeg en hoe zeer ik uwe bemoeijingen waerdeer, ter loutering van smaek en tael en styl.

By geval enkel en door eene ligt te bevroeden vergissing, mogelyk ook wel uit hoofde der schaerschheid van Paladmedes' eersten druk, is de gebrekkige tekst van Pieter Brakmans uitgaef in uwe *Dichterhalle* geslopen. Edoch in welk musaeum ontdekt de kunstkenner niet hier en daer een min of meer gelukte (soms hooggeroemde) kopy, waervan het origineel ergens bestoven en gehavend vergeten ligt.

J.A. DE LAET.

NOTA. - Toen ik bovenstaende schryven aen professor Heremans toezond, was ik niet bekend met der heerlyke nieuwe uitgave van Vondels werken, door Mr. Jan van

Lennep verzorgd. Sedert eenige dagen pas is die voorhanden op onze stadsbibliotheek; waer ik dan ook inzage ervan heb genomen. Met genoegen heb ik bestadigd dat, over 't algemeen, myn gevoelen nopens de betrekkelyke waerde der twee teksten met dat van den geleerden Noordnederlander overeenkoomt. De gansche *Palamedes* heeft in 1652 de zelfde *verbetering* ondergaen als het klinkdicht. Wordt er my tyd toe gegund, dan koom ik wel eens terug op die zonderlinge verandering.

J.A.D.L.

Banket
den dichter Van Beers aengeboden.

Na een tienjarig verblyf in de stad Lier, was de dichter Jan van Beers, door koninklyk besluit, tot de plaets van leeraer der vlaemsche tael- en letterkunde aen het Koninklyk Atheneum van Antwerpen geroepen. Deze benoeming werd met een algemeene goedkeuring begroet; de voortreffelyke wyze waerop van Beers den leeraerstoel by de Normaelschool te Lier had bekleed, waren het bewys dat hy bestemd is om groote diensten aen het leergesticht zyner vaderstad te bewyzen. Daerenboven was zyn dichterlyk talent sedert weinig tyds met de ridderorden van *Leopold* en der *Eiken Kroon* beloond geworden, en deze opeenstapeling van benoemingen brachten eenige persoonen, letterkundigen en kunstenaren, tot de gedachten aen van Beers een blyk van vrienschap en achting te geven; volgende brief werd, onder dagteekening van 5 january 1861, aen de kennissen des dichters gezonden:

'MYNHEER,

Eenige vrienden des heeren J. VAN BEERS hebben de gedachte gevormd den talentvollen dichter een banket aen te bieden, ter gelegenheid zyner *terugkomst* in Antwerpen en zyner benoeming tot ridder der Orden van Leopold en der Eiken Kroon.

Wees zoo goed, Mynheer, u op vrydag 11 dezer, ten 8 ure s'avonds in de bovenzael der *Sodaliteit* te bevinden, ten einde over te gaen tot het samenstellen eener regelings-kommissie.

Aenvaerd, Mynheer, de verzekering onzer hoogachting.

J. de Bom, Sekretaris van den Bestuerraed van het Koninklyk Athenaeum; Frans de Cort, letterkundige; L. de Cuyper, beeldhouwer; J. de Geyter, letterkundige; N. de Keyser, kunstschilder, bestuerder der koninklyke Akademie van beeldende kunsten; J. Delin, kunstschilder; L. de Winter, kunstschilder; Ed. du Jardin, kunstschilder, leeraer aen de koninklyke Akademie; P. Génard, letterkundige, onder-bibliothekaris der stad; G. Guffens, kunstschilder; V. Lagye, kunstschilder; Leys, kunstschilder, gemeenteraedsheer; Jos. Lies, kunstschilder; F.J. Matthyssens, letterkundige, leeraer aen het hooger Handels-Instituet; Harry Peters, letterkundige; Ed. Rigelé, letterkundige, leeraer aen het koninklyk Athenaeum; Jan Swerts, kunstschilder; Ed. Ter Bruggen, letterkundige, bestuerlid der koninklyke maetschappy van schoone kunsten; J. van Arendonck, beeldhouwer; J van Lerius, kunstschilder, leeraer aen de koninklyke Akademie; Jan van Ryswyck, letterkundige; Désiré van Spilbeeck, nyverheidskunstenaer; C. Verhulst, letterkundige; L. Vleeschhouwer, letterkundige.'

Een groot getal vrienden des dichters beantwoorden dezen oproep; de zitting geopend zynde, nam de heer P. Génard, lid der redaktie van het tydschrift de *Vlaemsche School*, het woord. ‘Eenige vrienden des dichters, zegde hy, hadden de vryheid genomen de tegenwoordigzynde persoonen tot deze zitting uit te noodigen; het was in hunnen naem dat hy het doel der vereeniging zou doen kennen.

Gy allen weet, vervolgde de spreker, dat de heer van Beers eenen schoonen naem in de nationale litteratuer bekleedt; dat hy veel heeft bygedragen om de vlaemsche letteren heroptebeuren; Antwerpen mag er fier op zyn een dichter zoo als van Beers te hebben voortgebracht.

Uit hoofde zyner maetschappelyke betrekkingen, vervoorderde M. Génard, verbleef M. van Beers tot nu toe buiten zyne geboortestad, en gedurende zyne afwezigheid mocht hy twee onderscheidingen behalen. Sedert korten tyd in ons midden terug gekeerd, hebben wy gedacht dat het onzen plicht was den heer van Beers te verwelkomen en hem tevens eene blyk onzer vriendschap en achting voor zyn talent te geven. Dit is, zegde de spreker, het eigenlyke doel van ons banket; het heeft of kan er geen ander bezitten; de solidariteit die onder de letterkundigen of kunstenaren moet heerschen, dryft ons aen de verdiensten te herkennen overal waer zy bestaen, en wy beklagen rechtzinnig dat zulks immer niet is geschied wanneer talentvolle mannen het hadden verdiend.’

Hierop verzocht de heer Génard de tegenwoordigzynde persoonen over te gaen tot de keus eener regelingskommissie; op voorstel des dichters Jan van Ryswyck, werden benoemd:

Voorzitter: M.P. Génard; sekretaris: M. Ed. Rigelé; schatbewaerder: M.D. van Spilbeeck; Kommissarissen: de heeren Alma Tadema, Jos. Bellemans, J. de Bom, Frans de Cort, L. de Cuyper, J. de Geyter, Jos. Delin, L. de Winter, G. Guffens, Jos. Lies, V. Lagye, F.-J. Matthyssens, Aug. Michiels, C. Mienikus, Harry Peters, Ph. Rombouts, J. Swerts, J. van Arendonck, J. van Lerius, van Maenen, C. Verhulst, Jaek van den Bemden, L. Vleeshouwer en P. Wynen.

Nauwelyks was de inrichtende kommissie hare werking begonnen, of verscheidene notabiliteiten van Antwerpen wedyverden om deel aen dit ware broederfeest te nemen; onder de inteekenaren bemerkte men MM. Bessems, geneesheer, graef d'Hane de Steenhuyze, en Mettepeningen, leden van den Provincialen raed; de Gemeenteraedsheeren de Vos-Verbruggen, Gheysens, van de Leemput, van Put en Wilmotte; Dr C. Broeckx; de leeraren van het koninklyk Athenaeum en der koninklyke Akademie, alsook de hoofdonderwyzers der gemeentescholen.

By de letterkundigen en kunstenaren die den eersten oproep hadden onderteekend, voegden zich, onder anderen, de heeren Alma Tadema, Brown, Durlet, Dyckmans, Dumoulin, Geefs, Schaeffels, Schadde, Simon, Tillez, Venneman, Johan van Rotterdam, Wagener enz. Van Brussel MM. Dodd, letterkundige; Ruelens, der koninklyke Bibliotheek, en A. van Hasselt, hoofdopziener van het onderwys in België, lid der koninklyke belgische Akademie; van Mechelen M. van Melckebeke, en Conscience van Kortryk.

Eindelyk was de dag aengebroken waerop het feest moest plaets grypen; van s'morgens vroeg wapperde de nationale vlag op het gebouw der Sodaliteit, het feest aenkondigende. Ten 4 en half uren vereenigden zich de heeren kommissarissen van het banket en de persoonen die gelast waren den held van het feest te gaen afhalen,

alsook zynen schoonvader M. Mertens, die insgelyks uitgenoodigd was; het waren de heeren Alma Tadema, Frans de Cort, V. Lagye, August Michiels, van Maenen, J. van Arendonck en P. Wynen.

De Sodaliteit was ryk versierd en door eene menigte gazbekken opgehelderd. De tafels besloegen de gansche ruimte der zael; in het midden prykte een welgelukt zinnebeeldig middenstuk (of pronkgebak,) in suiker uitgevoerd naer de teekening en onder leiding van onzen gunstiggekenden nyverheidskunstenaer M. Désiré van Spilbeeck. Hetzelve gaf, als het ware, in eens het doel van het feest te kennen: *Antwerpen aen Jan van Beers.* Op een voetstuk omringd van zes engeltjens, de wapenen van Antwerpen, België en der Nederlanden dragende, met opschriften *ridder der Leopolds-orde*, *ridder der orde van de Eiken Kroon* enz., enz.; in het midden eene zeskantige zuil, omhoog versierd met alle de titels der werken van den dichter en bekroond met een rechtstaende vrouwenbeeld, Anwerpen, zetelstad der kunsten voorstellende: in de eene hand het portret van Jan van Beers, in de andere een rol papier houdende met opschrift: *aen van Beers. 27 january 1861.*

Een weinig na 5 ure, deed een donderende kreet *van Beers!* zich hooren, alle de aenwezige persoonen richtten zich naer de voorzael waer M. van Beers ontvangen werd. M. Génard, voorzitter van het feest, stuerde hem de volgende woorden toe:

MYNHEER,

In naem uwer talryke vrienden, in naem van hen die uw talent naer waerde weten te schatten, wees welkom in deze zael! wees welkom op het feest dat U van ganscher hert wordt aengeboden.

Van Beers, de hulde die u op dezen dag wordt toegebracht, hebt gy ten volle verdiend. Kind der Scheldestad, hebt gy, door uwe kunst, uwe geboorteplaets verheerlykt. De glans die hare stedekroon omringt, heeft door U eenen helderen luister bekomen. Antwerpen is gelukkig U op nieuw in zynen schoot te ontvangen.

Ga voort, waerde dichter, op de baen die gy met goeden uitslag hebt gevolgd! - Arbeid met moed! - Dat de dienst der kunst uw eenig streven zy op aerde; - dat de roem uwer geboorteplaets U immer nauw aen 't herte blyve; - ga voort en wy, uwe vrienden, zullen juichen telkenmale dat gy eenen nieuwen zegeprael in het ryk van het schoone behaelt.

Leve van Beers! - Leve de dichter der *Jongelingsdroomen* en der *Levensbeelden!*

Deze rede werd met een drydobbel hoezee! begroet; al de aenwezigen haesten zich den dichter te groeten en vurig de hand te drukken.

Daerna plaetsten de dischgenooten zich aen tafel.

Aen het nagerecht nam M. Désiré van Spilbeeck het woord, en drukte zich uit op de volgende wyze:

MYNE HEEREN,

Nogmaels hebben wy de eer u eenen heildronk voortestellen; wy zeggen nogmaels omdat wy dit deden in eene andere gelegenheid, wanneer ook het puik van Antwerpens Letterkundigen en Kunstenaren in alle vakken zich hadden vereenigd, om den achtbaren man te vieren die op dit oogenblik naest ons aen dezen disch is neêrgezeten.

Het was ter gelegenheid der benoeming als ridder der Leopoldsorde, van den schoonvader des helds van dit feest, dat ons de eervolle taek werd opgedragen te

drinken aen Z.M. den koning der Belgen. Thans ook vervullen wy met vreugde dezen plicht.

Moge de Heer, nog vele jaren den Vorst zegenen, die met zoovele wysheid aen het hoofd staet van ons jong en onafhankelyk België! Leve de koning! Leve Leopold!

Deze woorden verwekten een gedonder van toejuichingen en herhaelde malen weêrgalmden de kreten: Lang leve de koning!

De heer doktor J.F. Matthyssens hierna het woord genomen hebbende, zegde.

MYNE HEEREN,

Ik stel eenen dronk voor, welken gy allen met geestdrift zult beantwoorden: aen Z.M. den koning der Nederlanden, aen den Vorst die de verdiensten en het talent, ook by een naburig volk weet te waerderen, aen hem die onzen stadgenoot den heer van Beers het ridderkruis heeft verleend, als een bewys zyner hoogschatting.

'Moge hy nog jaren den troon zyner voorvaderen bekleeden! Leve Willem III!'

Deze korte doch diep gevoelde woorden werden daverend toegejuicht. Na eenige oogenblikken stilte, richtte Hendrik Conscience zich op; eene donderende toejuiching begroette hem. Waerlyk het is onmogelyk den geestdrift te beschryven, dien de wereldberoemde romanschryver verwekte. Toen de stilte hersteld was, nam hy het woord, doch werd verschillende malen onderbroken door toejuichingen die zich niet beschryven laten zoo min als de kracht zyner zielvolle improvisatie.

Het spyt ons ten innigste zelfs geene flauwe schets dezer redevoering te kunnen mededeelen; zy was schoon, overheerlyk, den schryver van den *Leeuw van Vlaenderen* en *Artevelde* overwaerdig. In warme bewoordingen schilderde Conscience de oude vriendschap af die hem aen van Beers bond; dan beschreef hy hun gezamenlyk streven om Vlaenderen met eene letterkunde te begiftigen en de moeijelykheden, die den vaderlandschen schryver in zyne baen ontmoet; vervolgens deed hy den byval kennen die van Beers in den vreemde, en vooral in Holland genoot, waer zoo hy zegde, het schoone geslacht by voorkeur de gedichten van *onzen* van Beers las. Hierna eenen oogwenk slaende op de plaets die de vlaemsche dichter te Lier bekleedde, deed de redenaer het goede uitschynen dat hy er te weeg heeft gebracht door zyne leerlingen, met de liefde der nationale letteren, ook de liefde des Vaderlands in te boezemen, en zich tot degenen wenddende, die even als hy, door de vriendschap aen van Beers zyn gehecht, herinnerde hy hun dat de dichter zich immer door zyne goede inborst, door zyne trouw, heeft doen beminnen: 'eerbiedigt hem wel, riep Conscience uit, Antwerpenaren, eerbiedigt uwen dichter, want hy is uwer achting overwaerdig!' en daer de beroemde romanschryver van Beers' verdiensten als letterkundige ontleedde, sloot hy zyne rede met den held van het feest geluk te wenschen over zyne terugkomst in zyne geboortestad, de stad, ons allen zoo lief, waer hy voortaen het geluk zal hebben, als het ware in eenen wasem van kunst te leven, waer hy macht zal vinden om werken voort te brengen die tot roem van het Vaderland zullen strekken.

Onmogelyk de geestdrift te beschryven door Conscience's woorden voortgebracht; gedurende meer dan een kwaert uers daverde de zael van handgeklap; eenieder had zyne plaets verlaten om den dichter en den redenaer de hand te drukken; tranen van aendoening biggelden in van Beers' oogen, by deze zoo plechtige eerbetuiging.

Eenige oogenblikken na deze grootsche betooging, nam de geleerde heer Coune, prefekt van het Koninklyk Atheneum, het woord, en in eene gespierde tael, bracht hy den volgenden diepgevoelden heildronk:

MYNE HEEREN,

Het kan u vermetel schynen, na de treffende rede van den befaemden heer Conscience, dat een Luikenaer dezelfde tael gebruiken durve, om het woord tot u te voeren. Ik ben er met u eens over, Myne Heeren, die tael is my niet gemakkelyk; maer, in eene vlaemsche vergadering, in dit vlaemsche feest, zal het welligt passen dat ik myne nederduitsche herinneringen, zoo goed als mogelyk, pooge byeen te brengen, en gy zult, ik hoop, jegens eenen wael niet al te streng zyn.

Dit broederlyke feest is voornamelyk aen den dichter gewyd, wiens naem in de Nederlanden zoo wel als in België alom bekend, een der schitterendste stralen van den hedendaegschen roem van Antwerpen geworden is. Daerom hebben twee hooggeachte monarken hem te gelyk tot ridder van hunne orde genoemd; daerom hebben van daeg, met de vrienden van den dichter, zoo vele vertegenwoordigers der kunsten, wetenschappen, vlaemsche en fransche letteren, aen dit gastmael plaets genomen. Zyn alle zanggodinnen niet zusters? Zyn alle letterkundigen niet broeders?

Maer, Myne Heeren, indien onze dierbare van Beers door zyne sierlyke en gemoedroerende gedichten grootelyks toegebragt heeft om de liefde der letteren in ons land te doen herleven, vergeten wy ook niet dat hy door zyne werken en zyn onderwys niet minder bygedragen heeft om de kennis der zuivere, geleerde en beschaefde tael te verspreiden, en dit ook is geene kleine verdienste; vergeten wy ook niet dat hy als leeraer in zyne geboortestad teruggeroepen is, en dat wy ons deswegens voor tweemael gelukkig moeten houden hem wederom midden onder ons te bezitten.

Ik heb dan de eer u eenen tweeden heildronk aen den geachten heer van Beers voor te stellen.

Aen den geleerden en bekwamen leeraer die reeds vele onderwyzers tot de kennis der moedertael gevormd en hun de liefde der vaderlandsche letteren ingeboezemd heeft!

In name van alle myne ambtgenooten, aen de gelukkige inhulding van den heer van Beers, als leeraer der vlaemsche tael en letterkunde by ons Koninklyk Atheneum!

Moge hy vele, vele jaren lang zyne diepe taelkunde, zyne bekende leerbekwaemheid, zynen onvermoeibaren yver aen den voorspoed van dit aenzienlyk gesticht besteden!

Leve Jan van Beers!

Aengenaem werd de gansche vergadering door deze rede verrast; de heer Coune, ofschoon een wael, had eene zoo keurige tael gebezigd, dat menige vlaming eene les van den geleerden man zou kunnen ontvangen.

M. Haeghens, bestuerder der gemeenteschool te St-Willebrords, (Antwerpen) en oud leerling der Normaelschool, richtte vervolgens het woord tot zyn vroegeren leeraer; zyne rede, waerin het reinste gevoel doorstraelt, werd herhaelde malen door handgeklap onderbroken:

ACHTBARE LEERAER,

In naem van vele myner ambtgenoten, oud-leerlingen van 's Ryks Normaelschool te Lier, zy het my vergund U op dit feestmael onze blyken van achting en dankbaerheid en tevens onze gelukwenschingen aen te bieden.

Antwerpen mag zich gelukkig achten, dat het aen zyn koninklyk Athenaeum eenen leeraer zoo yvervol als bekwaem bekomen heeft om onze zoo schoone Moedertael aen het opkomend geslacht te onderwyzen.

Doch, hoe groot die aenwinst voor onze jeugdige stadgenooten ook zy, ik durf het regtuit zeggen, de Vlaemsche zaek heeft er by verloren. Immers, in de Normaelschool te Lier, waert gy de vlaemsche leeraer van byna heel Vlaemsch België; aen het Athenaeum is uwe zending meer bepaeld. Dáer waert gy de overvloedige bron, waer de aenkomende onderwyzers kwamen aen putten.

Gy stondt als een vruchtbare boom in het midden der provincie Antwerpen en spreiddet uwe takken vol ryke vruchten over Limburg en Brabant, over Oost- en West-Vlaenderen. Men heeft U uit dat groote

veld weggenomen en in eenen schoonen tuin geplaetst, waer gy wel fynere, maer toch mindere vruchten zult voortbrengen.

Al de onderwyzers, uwe oud-leerlingen betreuren uw vertrek uit Lier; de Vlaemsche tael roept er om hulp! Wy zullen ons nogtans getroosten zoodra het Staetsbestuer iemand zal aenstellen, die U waerdig kan opvolgen!

De heer Dodd, van Brussel hierna het woord gevraegd hebbende, deed eene korte doch welgevoelde improvisatie, welke duchtig werd toegejuicht.

Een algemeen bravo weêrklonk plotselings door de zael; de dichter van Beers was recht van zyne plaets gestaen en had den wensch geuit het woord te nemen; treffend was zyne improvisatie, die wy betreuren, even als die des heeren Conscience, slechts in 't kort te kunnen mededeelen:

MYNE HEEREN, HOOGGESCHATTE VRIENDEN,

Gy zult het my, hoop ik, vergeven, dat ik niet dadelyk na den dronk, door mynen beroemden vriend Conscience ter myner eere ingesteld, het woord genomen heb, om u myne erkentenis te betuigen, voor het schitterend blyk van genegenheid dat ik heden van u ontvang. Onder den indruk van dit machtige woord, en als bedwelmd van al den lof my door dien welsprekendsten mond van vlaemsch België toegezwaeid, zocht ik te vergeefs orde in myne gedachten te brengen, te vergeefs naer eenen vorm, waerin ik den vloed van aendoening, die in myn binnenste opwelde, zou uitstorten.

Toen ik, na dry maenden geleden, na een elfjarig verblyf, uit het stille Lier naer myne vaderstad terugkeerde, dacht ik er voorwaer niet aen, dat men my op eene zoo schitterende wyze welkom zoude heeten. Het was my al genoeg dat ik weêr *myn* Antwerpen bewoonen mocht, dat ik zyne frissche Scheldelucht naer hertlust mogt inademen, dat ik ieder plaetsken waeraen voor my eene dierbare herinnering verbonden is, naer welgevallen bezoeken mocht; - het was my genoeg, dat my hier en ginds een oude trouwe vriend de gulle hand toestak, en met volle monden ophaelde van onze schoone jonkheid, van al onze liefelyke droomen en begoochelingen, van al onze warme dweeperyen met schoonheid, poëzy en kunst; - het was my genoeg dat ik my in staet gesteld zag, mynen kinderen de opvoeding eener groote stad te verschaffen; ja, het stil genot van my weêr geheel en gansch, en waerschynlyk voor heel myn leven Antwerpenaer te gevoelen, was my genoeg.

En nogtans, myne vrienden, hebt gy my by myne terugkomst feestelyk willen onthalen. - Ik zie al wat Antwerpen puikst aen beoefenaren van letteren, wetenschap en kunst bezit, om my hêen geschaerd; mannen die de trots zyn van onze vaderstad, de roem van België, de hewondering van Europa. - En gy, achtbare Heer Prefekt van ons Athenaeum, bewyst my de uitstekende eer my by de plechtige omstandigheid, in name myner nieuwe ambtgenoten welkom te heeten; en gy, stichter van onze herborene letterkunde, gy wiens arbeid alleen volstaet om Vlaenderens tael onsterfelyk te maken, Conscience, myn vriend, gy komt van het uiteinde des lands herwaerts gesneld, om my nogmaels te toonen hoe warm en innig gy deel neemt in elke eerbetuiging, die uwen jongeren kunstbroeder te beurte valt..... O myne vrienden, gy zult my..... maer neen, gy zult my niet hooveerdig maken! Gy doet my enkel gevoelen, dat er eene zware, eene ernstige verplichting op my rust. Gy wilt my te kennen geven, niet waer? dat gy goedkeurt wat ik naer myn krank vermogen, ter

opbeuring van den Vlaemschen volksgeest heb bygebracht; en vooral wilt ge my aensporen om met moed en volharding voort te wandelen op de ingeslagen baen. - Welnu, dit zal ik, zoo God my kracht en leven verleent. Reeds mocht ik eenigen roem inoogsten; doch vreest niet dat zulks my eene reden zyn zal om, zoo als men het heet, op myne al te gemakkelyk gewonnen lauweren te rusten. Want het is ons om geene eer of roem te doen; hooger ligt ons doel, en heiliger is onze zending. Een nog halfsluimerend volk hebben wy wakker te schudden, tot zelfbewustheid te roepen, opdat het zyne eigen weerde gevoele, het vreemde verschoppe, eigen tael en eigen zede liefhebbe, en alzoo eindelyk leve van dit zelfleven, dat alleen de nationaliteit vestigt, en een volk als volk ontwikkelt en behoudt. Daertoe zal ik als dichter en als man van de vlaemsche beweging medewerken, zoo lang er my een strael van licht in den geest, een sprankel van gevoel in den boezem overblyft.

En wat ik als leeraer by het Koninklyk Athenaeum hoop te verrichten, myn achtbare Prefekt, de spreker die voor u het woord nam heeft daer, geloof ik, reeds voldoende op geantwoord. Wel overdreef hy eenigzins het gewigt der taek, die ik by 's Ryks Normaelschool vervullen mocht; maer het gevoel dat hem zyne woorden ingaf, was volkomen oprecht. Ja! myne oud-leerlingen, ik weet het, geen uwer, die zynen gewezen leermeester niet met innige genegenheid herdenkt; ja, ik zeg het luid en fier voor heel deze vergadering: gy hebt my lief..... gy hebt my lief, niet alleen omdat ik u uwe moedertael heb leeren kennen, en in hare schoonheid bewonderen; maer omdat ik ze u, als uwe *moedertael* heb leeren liefhebben; omdat ik dag voor dag, en vonk voor vonk, den gloed, die in my brandde, in uwe zielen overstortte; en omdat ik u zoo, in eigen tael, eigen volksbestaen en eigen vaderland heb leeren liefhebben.

En, achtbare Heer Prefekt, wat ik eens mynen leerlingen by de Normaelschool was, dat zelfde, ja meer, hoop ik den zonen myner stadgenoten, den zonen myner vrienden te worden.

En thans, gy allen, die hier om mynentwille en ter myner eere zyt aengezeten, laet my U ten slotte nog eens met heel myn hert toeroepen: hebt dank, hebt dank! Wat lief of leed my in de toekomst ook bejegene, deze heugelyke dag zal my als eene schoone starre van herinnering op myne bane tegenblinken - nog eens, myne vrienden, hebt dank!'

Even als Conscience, bracht van Beers de gansche vergadering in opgetogenheid; eenieder was gelukkig den gevierden man nogmaels het bewys zyner achting te kunnen gaen uitdrukken.

Wanneer de stilte wederom was hersteld, bracht de heer Génard den volgenden toast, die even als voorgaende, zeer werd toegejuicht, en nagenoeg luidde als volgt:

MYNE HEEREN,

In dit gebouw waer, in verledene eeuwen, de grootste onzer kunstenaren echt broederlyk vergaderden, in deze zael der *Sodaliteit* waer een Rubens, een Marten Pepyn, een Abraham Janssens, een Antoon van Dyck, een Daniël Seghers zoo menigmael aen den roem van Antwerpen dachten - in de zael, waer ik thans de voornaemste onzer hedendaegsche meesters zie vergaderd, om het feest van een geprezen dichter te vieren, in deze zael, Mynheeren, zy het my vergund U een toast voor te stellen die u buiten twyfel duerbaer zal zyn.

Ik drink aen onze geboorteplaets, aen Antwerpen! - aen hare welvaert, aen hare grootheid; - aen Antwerpen dat thans zoo wel op het veld der letterkunde als op dat der kunst, de verhevene plaets herwint die het in vroegere tyden, door het genie zyner

zonen heeft bekleed; aen Antwerpen, dat sedert meer dan dry eeuwen met vaste hand den standaerd der Vlaemsche School heeft gedragen en dezen ongeschonden, tot nu toe heeft bewaerd.

Mynheeren, dit jaer geeft U allen het middel om tot de grootheid van Antwerpen by te dragen! Dit jaer zult gy in uw midden, op een luisterlyk feest, het puik der kunstenaren van gansch Europa, zien vergaderd. Engeland, Frankryk, Duitschland, Nederland, zenden u de

SCHETS VAN DÉSIRÉ VAN SPILBEECK. - PLAETSNEÊ VAN J. NAUWENS.

beroemdste hunner zonen om met U, de gunstelingen der kunst, te verbroederen.

O dat die plechtigheid dus weerdig zy - en van Antwerpen's roem, en van uwe befaemdheid. - Kunstenaren, aenhoor de stem uws eersten magistraets. Op, aen den arbeid! - Dat alle eigenbaet, alle persoonlyk gevoel verdwyne voor het verheven doel dat wordt beoogt! - De handen in een! Op, voor Antwerpens grootheid! Geene vrees, doch ook geene overeiling! - Met kalmte en moed aen het werk van beschaving en geestveredeling; met kalmte en moed, en de zegeprael zal uwe poogingen bekroonen.

Myne Heeren, nogmaels herhael ik U myn toast: - ik drink aen de welvaert onzer geboorteplaets - aen de grootheid van Antwerpen.

De heer de Bom, sekretaris des bestuers van het koninklyk Atheneum, oud onder-bibliothekaris en byzondere vriend der heeren Mertens et van Beers, het woord gevraegd hebbende, bracht den volgende heildronk die met buitengewoonen geestdrift werd begroet:

MYNE HEEREN,

By deze plechtige hulde aen het uitstekend talent van onzen goeden vriend, den dichter van Beers, mogen wy niet vergeten den verschuldigden eerbied te bewyzen aen iemand die hem innigst verkleefd is, aen iemand die hem meer is dan een vriend, aen zynen achtbaren schoonvader!

Als oude en getrouwe vriend des huizes, als gewezen onderbibliothecaris en voorganger der heeren van Beers en Génard ter stadsbibliotheek, is my de eervolle taek opgelegd uwe welwillende aendacht voor een oogenblik op dezen man te vestigen.

Gy vereischt niet van my, Myne Heeren, dat ik over de menigvuldige verdiensten van den geleerden en zedigen heer Mertens uitweide: hy is u allen bekend als geschiedschryver, oudheidskundige, bibliothecaris, professor, en vooral als moedige en onwrikbare voorstander van al wat vlaemsch, van al wat antwerpsch is; door zyne gedienstigheid, zyne schriften en uitgebreide kennissen, heeft hy sedert lang den openbaren lof verdiend. Hy ook is met het Leopolsorde versierd; hy ook werd, zoo als zyn zoon, by deze koninklyke belooning, door de vrienden van Antwerpens roem gevierd en toegejuicht.

Thans geniet hy het ware geluk, na onverpoosden arbeid en onvermoeibare vlyt, alle zyne kinderen in verschillende standen der maetschappy geacht en gelukkig te zien.

Thans verblydt hy zich met regt in den roem van zynen zoon, den nooit volprezen dichter, wien hy tot voorbeeld strekt van werkzaemhied en warme vaderlandsliefde.

Laet ons dan van daeg, Myne Heeren, onzen goeden vriend Mertens vereenzelvigen met zynen zoon in de eer die dezen bewezen wordt, en die zoo zeer zyn vaderhart verheugt; zenden wy hem onze beste, onze gulhartigste, onze diepstgevoelde gelukwenschingen, en laet ons eenen vollen beker ledigen op de gezondheid van onzen dierbaren, onzen eerbiedweerdigen vader Mertens!

De sekretaris van het feest, M. Ed. Rigelé, leeraer aen het koninklyk Atheneum, stelde daerna den volgenden toast voor:

MYNE HEEREN,

Na deze zoo druktoegejuichte toasten, waerin elke spreker met vuer de gevoelens heeft doen kennen die allen bezielen; na zoo vele treffende reden, zy het my veroorloofd U eenen dronk voor te dragen, dien gy buiten twyfel zult toejuichen. Ik drink aen de uitmuntende letterkundigen en geleerden die uit vreemde steden onzen oproep hebben beantwoord en op heden avond het feest van onzen vriend, den heer van Beers, zyn komen bywoonen. Aen hen die in wêerwil hunner groote bezigheden, het feest hebben willen opluisteren dat Antwerpen fier is zynen teêrgeliefden dichter aen te bieden. 'T is, Myne Heeren, dat het talent niet aen éene plaets behoort, dat een man als van Beers aenspraek mag maken op eene uitgebreide faem. Dank, Myne Heeren, voor deze hulde, voor deze blyk van genegenheid. Wees er zeker van, zy zal goede vruchten dragen. De nationale letterkunde door de broederlyke achting aengemoedigd, zal nieuwe kracht ontvangen en van Beers, een harer weerdige vertegenwoordigers, zal buiten twyfel dezen dag onder de schoonste zyns levens rekenen. Nog eens, Myne heeren, hebt dank, hebt dank!

Deze woorden met klem uitgesproken, waren den dischgenooten zeer lief. De heeren Conscience, Van Hasselt, Dodd, Ruelens, van Melckebeke, enz. waren het voorwerp eener algemeene ovatie.

De dichter Jan van Ryswyck, eenen heildronk aen de kunst voorgesteld en vervolgens het woord tot den bestuerder onzer koninklyke akademie, M.N. de Keyser gericht hebbende, zag door een donderend handgeklap zyne rede begroet, daer hy voelde dat hy de snaer des herten van al wie Antwerps grootheid beoogt, had geroerd. Te midden dezer schoone hulde stond de heer de Keyser recht, en in naem van al de aenwezige kunstenaren, dankte hy de vergadering voor deze blyk van liefde voor onze school; dan stelde hy een toast voor aen de vereeniging der letteren en kunsten, twee vakken van het schoone, zegde hy, wier bevlytiging slechts één doel kan hebben: de verheerlyking van het Vaderland.

Deze woorden met zooveel gevoelen uitgesproken, brachten een treffend oogenblik te weeg; het was schoon, inderdaed, die talryke schaer letterkundigen en kunstenaren te zien verbroederen, elkander blyken van vriendschap en achting te zien geven, een schoon oogenblik voorwaer, weerdig om door de geschiedenis aengeteekend te worden!

De dichter David, van Aeltre, in Vlaenderen, had van Beers door eenige verzen, willen geluk wenschen; zyn dichtstuk werd, op vraeg der gansche vergadering door den voorzitter voorgelezen:

Den heere J. van Beers, *ter gelegenheid zyner dubbele benoeming van ridder der Leopoldsorde en der Eiken Kroon.*

Met regt mag 't ridderkruis uw dichterborst versieren
O waerde muzenzoon!
Uw vriendenschare trotsch deze onderscheiding vieren,
En schenken U een kroon!
Want gy, o eedle bard! gy kunt de harten roeren
Door uw voortreffelyk lied,
Gy kunt ze door uw zang tot vreugd of leed vervoeren,
In 't ruime kunstgebied.
Dat deze dubble gunst u aenspoor' tot het dichten!
Volvoer uw grootsche taek!

Blyf door uw forschen toon het Vlaemsche volk verlichten,
Hem strekken tot een baek!
Dat uw geliefde stem nog lang in Antwerp zinge
Tot roem van 't Vaderland!
Dat zy nog meer en meer in 't hart des Vlamings dringe,
Hem zy een waerde pand
Der schoone Moedertael, een sterre van verlichting
Wier glans zich nooit verdooft,
Den volke zy uw harp tot onderrigt en stichting
En wen der aerde ontroofd,
Uw naem blyft hoog in eer by Belgies echte zonen,
En 't verste nageslacht zal dankend U ook kroonen!

L.F. DAVID.

Aeltre, 17 january, 1861.

Na de voordracht van dit gedicht, waervan de ontvangst uiterst welkom

was, vroeg de heer Mienikus, een Noord-Nederlander, te Antwerpen woonachtig, het woord, en in een sierlyk vers, dat wy betreuren hier niet te kunnen mededeelen, noodigde hy de feestgenooten uit deel te nemen aen eene kollekte ten voordeele der slachtoffers van den watersnood in Holland. Zyn voorstel werd hevig toegejuicht en de kollekte welke door de heeren van Maanen, de Vos-Verbruggen, Matthyssens en Mienikus werd gedaen, leverde eene opbrengst van fr. 105.82.

M. van Maanen, een Noord-Nederlander, het woord genomen hebbende, beschreef in eene gespierde tael de groote populariteit die van Beers in zyn vaderland genoot. Van Beers, zegde hy, is aldaer vooral gekend als de dichter der vrouwen, en deze zyn het die oneindig veel tot de uitbreiding zyner faem hebben bygedragen. Ook is hy de geliefkoosde dichter der zoo talryke deklamatie-genootschappen der Nederlanden, waer beurtelings de treffende poëzy der *Jongelingsdroomen* en *Levensbeelden* wordt uitgegalmd.

De heer van Maanen bedankte daerna het gezelschap voor den byval die het voorstel des heeren Mienikus had genooten, en heeft treffende woorden gevonden, om zyne erkentelykheid jegens de stad Antwerpen te doen kennen, wier edele geest van liefdadigheid niet te kort was gebleven in deze droeve omstandigheden. Dan, na eenige strofen uit Helmers' *Hollandsche Natie* te hebben voorgelezen, dronk spreker aen de welvaert van Antwerpen. Onnoodig te zeggen dat deze kernachtige rede verscheidene malen door handgeklap werd onderbroken, en de heer van Maanen er mocht op bogen de herten zyner toehoorders te hebben geroerd.

Nogmaels nam de heer Conscience het woord; zyne improvisatie was even gelukkig als de eerste; ditmael was zy tot een man gericht die eene welverdiende faem in ons Vaderland als letterkundige, als geleerde, als kunstbevorderaer bekleedt: M. van Hasselt. M. Conscience bewees, dat dit befaemde lid der belgische Akademie, de gids was geweest van vele kunstenaren en letterkundigen die thans eenen schoonen rang in de kunstwereld bekleeden; de welsprekende redenaer heeft een schitterend tafereel opgehangen der hoedanigheden die het talent van M. van Hasselt kenschetsen en een *toast* voorgesteld die met geestdrift werd toegejuicht.

De heer Génard, tot verdere bevestiging der woorden van Conscience, nam vervolgens het woord, en bewees dat het niet alleen de kunstenaren en schryvers van het tydstip des schryvers van den *Leeuw van Vlaenderen* waren die in M. van Hasselt, een vader, een beschermer hebben gevonden; thans nog zet de geleerde man zyne edele taek voort; spreker zelf heeft over weinig tyds een hoogstvleijende blyk van achting ontvangen; de befaemde schryver dryft de vaderlandsliefde tot het punt van zich de ootmoedige vertaler der werken van vlaemsche letterkundigen te maken; onder deze, noemde hy voor den laetsten tyd, de schriften van den Antwerpschen romandichter M.J. van Rotterdam.

M. van Hasselt dankte hierop de vergadering voor eene hulde waeraen hy zich geenszins had verwacht; en in eene treffende redevoering ontwikkelde hy het voorstel eene *Tombola* van kunstwerken voor de overstroomden van Holland te openen; moge dit voorstel, dat met toejuichingen werd begroet, door de vlaemsche letterkundigen en kunstenaren tot wezenlykheid worden gevoerd.

Het was 11 ure, en tyd om te scheiden. De vereeniging had der algemeene verwachting beantwoord; het feest was weerdig geweest en van den dichter die er het voorwerp van was en van de kunstminnende persoonen die het hadden

aengeboden; by het heêngaen drukte menigeen de gedachte uit dat dit banket onder de schoonste mag worden gerekend die ooit in Antwerpen hebben plaets gehad.

Byron.
Fragment.

I.

Woest als de zang des oceaens, als 't klotsen
Der golven, door den nachtwind, op de rotsen,
  Dus is dyn lied, o groote bard;
  Het schetst de martling van dyn hert,
Het meet de engdte der ontgoochelingen,
Die dyne onstuimge, sombre ziel omringen,
  Ten prooi aen de yselykste smert.

Niets biedt nog lust aen dyn gebroken leven:
Een liefdeblik kan di geen troost meer geven,
  Noch 't streelend woord van vrouw of kind;
  Want alles, wat du hebs bemind,
Is dy een beeld van twyfel en ontzieling;
Terwyl het koud geraemte der vernieling,
  Dy, offerlam, zoo wreed verslindt.

.....
.....

II.

'T is by den nacht; hy zweeft op 't graf der baren,
En staet de kust die wegsterft aentestaren,
  Gewikkeld in de mantelplooi;
  Aen wroeging is dat hert te prooi,
En toch geen traen, die opwelt in zyne oogen;
Eilaes! voor hem is alles schyn en logen;
  Hy is reeds oud in 's levens bloei!

Waer dwaelt hy heen? - zou hy het zelve weten?
Thans door den wind op 't vaertuig voortgesmeten,
  Heeft hy een laetst - ‘vaerwel’ gezegd
  Aen vrouw en kind - verbroken echt -
Een laetst vaerwel, uit 't twyflend hooploos herte
Steeds met zich zelf in stryd, terwyl de smerte
  'T in breede wonden open legt.

.....
.....

III.

Het stormt; - de donder dreunt, - de wolken jagen,
De zee is woest en wild als de onwêersvlagen;
  Het is alsof de schepping treurt,

En alles in het donker kleurt:

Een rouwkreet galmt langs Missolonghi's straten,
En 't volk roept huilend: - ‘hy gaet ons verlaten!
De groote man wordt ons ontscheurt!’ -

Ja, Grieken, weent, het heldenzweerd ligt neder;
Uw edle redder ligt het hoofd niet weder;
Hy zoo gevoelig aen uw ramp,
Viel halverwege van den kamp,
Die, slaven, uw verlossing, moest beslissen;
Gy zult uw held en wy den dichter missen:
Het grootst valt 't eerste in de onheilsklamp.

Kom, zangster, nog eens by den trotschen dichter
Waer hy op 't sterfbed zucht, de geestverlichter;
Hoe bitter is zyn laetste stond!
Alleen, alleen, op vreemden grond,
Spreekt hem de stem weêr toe zoo lang vergeten;
De stem der ziel, der liefde en van 't geweten,
Waer hy wel eens genot in vond.

Het lichaem lydt, de ziele lydt, geen wezen,
Geen medelydend oog, dat troost laet lezen,
Waekt by zyn eenzaem ledekant;
Alleen de klaegstem van het strand
Is de afscheidsgroet, 't vaerwel in 's veegen ooren;
Hy zucht, eilaes, te laet: - ‘'t is al verloren!’ -
Hy tracht wêer naer zyn vaderland.

- ‘Arm Griekenland! - myne Ada.... kind, myn leven!
Augusta.... ach! - 'k zie uwe schimmen zweven;
Twee schimmen engelachtig teêr,
Ach! uw herrinren doet my zeer;
Waerom mag ik, eilaes! u niet verbeiden!....
O welk een naekt en diep wanhopig scheiden!....
Te laet!.... ik zie u nimmer weêr.’ -

Dus zucht hy onderbroken nog, veel lydend!
Den laetsten bitteren kamp des levens strydend...
De fakkel dooft - de rampgenoot,
De martelaer toog met den dood
In 't veld der rust, in 't eeuwig zielenleven
Waer engelen een kroon den martlaer geven,
Die als een Byron de oogen sloot.

IV.

Ik min di Byron! dyne donkre zangen
Zyn 't streelend lied waeraen myn ziel blyft hangen,
Wanneer by weder, droef en guer,
In 't eenzaem winteravonduer
De noorderwinden treurig, aklig razen,
En trillend op de vensterruiten blazen,
Terwyl ik droomend zit by 't vuer.

Rys donkre schim! kom, zweef in myne droomen!
Ik heb di lief, - want weemoedstranen stroomen,
Wanneer ik zoo veel leeds aenschouw,
O edel offer van den rouw!
Ik min di Byron! dyne donkre zangen
Zyn 't treurend lied waeraen myn ziel blyft hangen,
Schoon ook die ziel vergeten woû!

C. VERHULST.

Kunst- en letternieuws.

MM. L. de Burbure, oudheidskundige te Antwerpen; N. de Keyser, lid der belgische koninklyke Akademie en bestuerder der koninklyke Akademie van Antwerpen; Durlet, professor by dezelfde akademie; Kuyl, onderpastoor der hoofdkerk van Antwerpen; Leys, historieschilder en lid der koninklyke akademie, idem; Schadde, provinciearchitekt voor het arrondissement Mechelen, en professor by de akademie van Antwerpen, en Vangenechten, voorzitter der rechtbank van Turnhout, zyn door koninklyk besluit in de provincie Antwerpen, tot korresponderende leden van de koninklyke kommissie der monumenten benoemd.

- M. Davignon, gemeente-ontvanger van het weldadigheids-bureel te Bergen, heeft aen het Museum dier stad eene schoone schildery geschonken, verbeeldende *de Martelie der H. Agatha*, door Jan Gossaert, een der beste schilders van de vlaemsche school der XVIe eeuw.

- De prachtige nieuw gebouwde kerk van Oetingen, die de bewondering aller kenners opwekt, is verrykt geworden door een merkweerdig schilderstuk van den jongen kunstschilder M.P. De Clercq, van Ninove.

Deze schildery is geplaetst in het hoogaltaer en verbeeldt een *Mirakel van den H. Ursmarus*, patroon der parochie.

Het afbeeldsel des Heiligen is zeer schoon en met indrukwekkende kracht afgemaeld; de overige deelen van het doek beantwoorden aen de hoedanigheden die de hoofdpersoonaedje kenschetsen; de fyne teekening, de frissche koloriet, de gansche samenstelling bewyzen dat de jonge kunstenaer steeds in kunde toeneemt en het schoone zyner ingevingen verschuldigd is aen de godsdienstige overtuiging, die, voor het welgelukken, in schilderstukken van dien aerd onontbeerlyk is. De heer P. De Clercq, die thans de stad Ninove bewoont, is een oud bekroond leerling der Akademie van teeken- en bouwkunde van Dendermonde, zyne geboortestad.

- M.J.B. Mareels, beeldhouwer te Antwerpen, heeft twee buitengewoon groote seraphinen in hout voltooid, voor eene kerk in Vlaenderen.

- Van M. Edw. Mareels hadden wy het genoegen een beeldje te zien aen het gestoelte der hoofdkerk van Antwerpen, uitgevoerd onder de leiding van den zoo gunstiggekenden bouwmeester F. Durlet.

- M. Hendrickx, een onzer goede schilders, en die in de laetste tyden zooveel ophef maekte, heeft de hand gelegd aen eene schildery voor eenen kruisweg in eene kerk van Holland.

De laetste schildery die M. Hendrickx voltooide, is thans geplaetst in het altaer in de kerk van Esschen waervoor zy werd uitgevoerd.

- De zoo gunstiggekende beeldhouwer Jan van Arendonck heeft het model eener groep verveerdigd, de Coninck en Breydel voorstellende, en welke op de toekomende tentoonstelling van Antwerpen, zal pryken.

- M.A. van Soust de Borckenfeld is begonnen met de vertaling in het fransch, van het laetst verschenen werk van onzen beroemden romanschryver Hendrik Conscience.

M.A. van Soust die een onzer goede dichters is, is ook byzonder gekend als kunstkritiek, en wy zien dan ook met belangstelling de verschyning der vertaling van het *Yzeren Graf* te gemoet.

- Van de pers gekomen by I.S. van Dooselaere, te Gent: *Nederduitsch letterkundig jaerboekje* voor 1861. Dit boekje dat reeds zynen 28^{n} jaergang beleeft, bevat bydragen van MM. Blieck, J.M. Dautzenberg, J. Staes, F. De Potter, P. Geiregat, wylen P. Van Duyse, enz., alsmede der juffrouwen Loveling, en van mev. Goutier et David.

D.V.S.

GEDENKTEEKEN VAN FRANCISCUS-ANTONIUS VERDUSSEN IN O.-L.-V. KERK TE ANTWERPEN, TEEKENING VAN V. LAGYE, GRAVUER VAN H. BROWN.

Levensschets van Franciscus-Antonius Verdussen.

De kunstkenner die ten huidigen dage eene onzer dryjaerlyksche tentoonstellingen binnentreedt, en met eene welgepaste nationale fierheid, de hoogte beschouwd welke de Vlaemsche school, dank zy het talent harer kweekelingen, op nieuw heeft bereikt, is doorgaens, zonder hy het weet onrechtvaerdig, daer hy in zulk plechtig oogenblik, niet eens de mannen gedenkt aen wier loffelyke poogingen wy dezen benydenswaerdigen toestand zyn verschuldigd.

Gewis onze kunstschool bloeit en, buiten twyfel, kan zy de vergelyking onderstaen met de schitterendste Scholen van Europa; het kleine België moet thans, zoo min als in vroegere eeuwen, noch voor het reusachtige Duitschland, noch voor het volkryke Frankryk onderdoen; - doch vergeten wy het niet, nauwelyks vyftig jaren geleden was de oude Vlaemsche School in stervensnood; onder den loodzwaren druk der vreemde overheersching; onder den noodlottigen invloed der leerstelsels van David, moest de nationale geest van België bezwyken; op het historische veld hield Herreyns alleen nog, als een onoverwinnelyke kamper, den roemryken standaerd der School van Rubens verheven.

Moed en volherding zegevieren over alle hinderpalen; - aen den vasten wil van een vyftal mannen, heeft België het behoud, het herstel, moeten wy zeggen, van zynen kunstroem te danken: - HERREYNS, OMMEGANCK, VAN BRÉE, SNYERS en VERDUSSEN legden de steenen van het trotsche gebouw dat wy thans met verrukking ontwaren.

De daden der mannen afschetsen die tot de grootheid des Vaderlands hebben bygedragen, is het doel dat wy in al onze schriften hebben beoogd; onze pen hoort dus toe aen een stadgenoot die, ofschoon geen kunstenaer, onmiskenbare diensten aen de nationale School heeft bewezen.

FRANCISCUS-ANTONIUS VERDUSSEN, zag te Antwerpen het licht op 10 Mei 1783, van ouders die tot eene oude en befaemde drukkersfamilie behoorden; zyn vader heette Petrus-Antonius Verdussen, zyne moeder Aldegondis-Rebecca Cels; zyn oudere broeder was de geleerde heer Henricus-Petrus Verdussen, een onzer voorname geslachtkundigen, die te Antwerpen, op 7 mei 1857, overleed, en met wien wy de eer hadden in de beste vriendschapbetrekkingen te staen[1].

Even als zyn broeder Henricus-Petrus, werd Franciscus-Antonius Verdussen door zyne ouders ter schole by de Eerw. Paters Agustynen gezonden. In dit klooster, het eenige aenzienlyk leergesticht, dat Antwerpen sedert de afschaffing der Jesuietenorde nog bezat, deed onze jeugdige knaep groote voortschreden, en reeds was hy in de klasse der *Syntaxis* getreden, wanneer ons vaderland door den vreemde overrompeld, in één dag, onder de decreten der fransche republiek, en geestelyke vereenigingen en geestelyke onderwyzers zag verbannen.

Deze schielyke besluiten dwongen noodzakelyk den jongen Verdussen zyne studiën te staken; - beroofd van allen leidsman, moest onze stadgenoot by zich zelven de middelen zoeken om zyne kennissen te ontwikkelen; en dat hy hierin gelukte, getuigen genoegzaem de hooge bedieningen die hem later werden toevertrouwd, en die hy niet alleen met geweten, maer ook met kunde heeft vervuld.

(1) Zie over dezen geleerden man: *Notice sur H.-P. Verdussen,* in den Cataloog zyner ryke boekenverzameling welke op 21 july 1858, en volgende dagen te Antwerpen werd verkocht.

Verplicht zich eenen staet in de samenleving uit te kiezen, trad Verdussen den handel toe; hy had het geluk in de suikerraffinery der heeren F.M. Cels en C^{o} aenvaerd te worden, waer hy weldra door zyne bekwaemheid en yver, tot bestuerder en hoofd der comptabiliteit dezer aenzienlyke fabriek werd aengesteld, eene bediening die onze stadgenoot tot omtrent het jaer 1822 bleef waernemen.

Men heeft dikwyls gezegd dat de kunstzin als het ware den Antwerpenaer is ingeboren; dat ten onzent jong en oud, arm en ryk, belang in den voortgang onzer School stelt. Verdussen ofschoon door zyne opvoeding, door zynen maetschappelyken toestand, aen den dienst van het schoone vreemd, voelde nogthans, als kind der Scheldestad, zyn hert voor de kunst hevig slaen; met liefde wydde hy al zyne beschikbare oogenblikken aen hare bevordering toe; en deze bevlytiging was vruchtbaer; zy was zelfs noodzakelyk in een tydstip daer België van alle middelen tot zelfontwikkeling beroofd, slechts weinige inboorlingen bezat in staet om hoogere leiding der geesten in handen te nemen.

Om zich een goed denkbeeld te vormen der diensten door Verdussen aen de vaderlandsche school bewezen, hoeven wy eene lichte schets op te hangen van den staet waerin de kunsten in het begin der XIXe eeuw verkeerden; deze taek zal niet moeijelyk wezen; eene menigte bewysstukken liggen ons voor oogen.

De fransche republiek die in éenen slag al de nationale vereenigingen, wereldlyke zoowel als geestelyke, had vernietigd, had ook de vergaderzalen onzer overoude *St-Lucasgilde*, de leergangen onzer *Koninklyke Academie*, even als de zittingen der in 1788 gestichte *Maatschapppy der fraaye en edele Konsten* gesloten. Antwerpen bezat niets meer voor het kunstonderricht dan de *École de dessin*, die het toeval, (gelukkiglyk genoeg!) aen het bestuer des genialen, doch vaek miskenden Herreyns, had toevertrouwd.

Daerenboven waren de getuigen van onzen ouden kunstroem verdwenen; onze tempels waren in magazynen en stallen herschapen, en de talryke prachtwerken die ze vroeger versierden, als oorlogsbuit de zalen van het algemeen Museum te Parys gaen verryken. Meer dan vyftig *Rubensen* (en der schoonste!), eene menigte van *Dycken, Jordaensen*, *de Vossen, Florissen*, in éen woord, al de voornaemste voortbrengselen onzer vroegere meesters waren verdwenen, ontstolen of vergruisd.

Wat kon er van eene School geworden, waerin men zelfs het eerste onontbeerlyke, de *modellen* misten? Aen welke baek moest de nerderlandsche kunstenaer het vuer zyner inbeelding gaen ontsteken, hoe kon hy zelfs oorspronkelyk, eigenaerdig en vooral nationael wezen, wanneer hy zich alleen bevond, verre van die gidsen, welke gedurende meer dan twee eeuwen de hand des vlaemschen schilders hadden geleid?

Herreyns had dit begrepen, en sedert jaren arbeidde hy om den geest der jeugdige kunstenaren heroptebeuren. Kon hy hun de ontrukte meesterstukken niet terugschenken, dan toch wilde hy hun het middel geven, om hunne krachten te beproeven en de algemeene aendacht, die meer en meer naer Frankryks hoofdstad werd gekeerd, op hunne veelbelovende voortbrengselen terug te wenden. Tot tweemael toe had hy, gezamenlyk met eenige vrienden, ontworpen de in 1795 vernietigde *Maatschappy van fraaye Kunsten* herinterichten, doch telkenmale had hy in zyne poogingen gefaeld; tot tweemael toe werd de vereeniging ontbonden.

Toch gaf de begaefde man den moed niet op. Op 27 January 1811, riep hy op nieuw, in de bestuerzael der Antwerpsche Academie, (die, dank zy der tusschenkomst van den Prefect d'Herbouville haren vorigen

titel terug had bekomen), een aental schilders en kunstnyveraers te saêm, om over het lot der maetschappy te beslissen. Onder het getal der uitgenoodigden bevond zich Verdussen, en geenzins mocht het Herreyns berouwen, den jeugdigen en nauwgezetten man tot deze vergadering te hebben geroepen. Verdussen tot secretaris benoemd, begreep onmiddelyk zyne zending. Waren Herreyns, Ommeganck en Snyders, (de bewaerders der vlaemsche overlevering,) de ziel der vereeniging, Verdussen was hare rechter hand, en men mag het tot zyne eer getuigen dat hy van het oogenblik zyner in functietreding, eenen grooten invloed op de bestemming der Vlaemsche School heeft uitgeoefend.

De vergadering was plechtig, weerdig van mannen die een verheven doel voor oogen hadden; er werd met eenparige stemmen besloten dat de maetschappy zou blyven bestaen; Verdussen gelast een ontwerp van *Reglement* voor eene volgende zitting te vervaerdigen bracht reeds op 17 February 1811, zyn opstel ten voorschyn, dat als een meesterstuk in zynen aerd mag worden beschouwd.

Vier artikels werden op staenden voet aengenomen, vier artikels, zeggen de HH. Mertens en Torfs in hunne *Geschiedenis van Antwerpen*, waerby de maetschappy de benaming nam welke zy sedert dien heeft behouden, en besloot eenen dryjaerlykschen pryskamp voor historie en landschapschildering te openen, alsmede eene algemeene tentoonstelling, in zoo verre de middelen der maetschappy het zouden toelaten.[1]

Dit reglement, waervan de artikels in de volgende zittingen werden goedgekeurd, bevat, gelyk men ziet, breede gedachten over de kunst; gedachten die ons zelfs verwonderlyk voor dit tydstip voorkomen; doch Verdussen, zoo wel als zyne medeleden, had hoop in de toekomst, en deze werd niet te leur gesteld; na een vyftigjarig bestaen mag de thans Koninklyke Maetschappy ter Bevordering van Schoone Kunsten erop bogen nog de wetten van haren eersten secretaris te bezitten.

Volgens het reglement zou de maetschappy alle dry jaren eene tentoonstelling, even als eenen pryskamp voor de Schilder-, Beeldhouwen Bouwkunst openen. Tentoonstelling en pryskamp werden op het jaer 1813 gesteld; en beide waren voor onze bevolking een echt kunstfeest. Twee-honderd-vier-en-twintig voorwerpen werden in de zalen der vereeniging geplaetst, en het mocht den heeren Ferdinand de Braeckeleer, Ignatius van Regemorter, Petrus Feyens en Lussault gebeuren de eerste pryzen in de verschillende vakken weg te dragen. Hoezeer deze plechtigheid in den smaek onzer bevolking viel, zal genoeg hieruit blyken dat er niet min dan vier verhandelingen over de tentoonstelling verschenen, een feit dat men, voor dit tydstip, onbegrypelyk mag noemen[2]. ‘Eenez zaek, egde op 29 augusty 1813, de secretaris

(1) Zie hier de namen der eerste bestuerleden onzer *Maetschappy ter bevordering van Schoone Kunsten*:
Voorzitter: M. de Cornelissen, maire; *onder-voorzitter-tresorier*: M.J.N. Diercxsens, Voorzitter van den Algemeenen Raed van het Departement; *Bestuerder van het Museum*: M. Willem Herreyns; *Secretaris*: M.F.A. Verdussen; *Leden*: MM. C. Cels, Schilder; G. Croenen, Schilder; P.B. Ommeganck, Schilder; M.J. Van Brée, Schilder; P. Van der Vin, Schilder; Jan J. van Hal, lid van den Bestuerraed der Academie van schoone Kunsten en C.A. van Lanschot, secretaris der zelfde Academie.
Uit deze lyst alleen blykt het dat Herreyns aenspraek had gemaekt op al de kunstelementen, welke Antwerpen in 1813 bezat; hierin volgde hy eene wyze gedachte, en buiten twyfel ware hy anders nooit in zyne poogingen, hoe nationael ook, gelukt.

(2) Zie hier de titels dezer uitgaven:

der Academie, de bekwame Jan-Adriaen Snyers, by de plechtige uitreiking der pryzen, eene zaek ontbrak er nog, dit was het middel om het opkomende talent aen te moedigen en te doen ontwikkelen door eerbewyzen en pryzen. Gent ontwierp en bracht het eerst dit loffelyk ontwerp ten uitvoer; dank zy der vlyt en wysheid der bestuerders zyner Academie, opende het wedstryden die de beste vooruitzichten hebben geleverd; Brussel volgde, zyn voorbeeld, thans twee jaren geleden, en reeds hebben verscheidene stryders die in beide kampperken waren verschenen, de hoop verwezentlykt, die hunne eerste poogingen hadden doen opvatten.

'Wy betreurden, vervolgde Snyers, wy betreurden sedert lang dat onze stad van zulk krachtig aenmoedigingmiddel bleef beroofd, zy, de oude voedster der Scholen onzes lands, zy wier Academie het grootste deel dier moedige meesters heeft voortgebracht welke het wankelend gebouw der kunst hebben ondersteund!' - En zich dan tot de inschryvers wendende, voegde hy er met geestdrift by: 'Dit middel Myne Heeren, bezitten wy thans; uwe mildheid heeft het ons in handen gesteld, en gy kunt getuigen hoezeer de uitslag uwe goedjongstige poogingen heeft bekroond.'

Deze uitslag was men, grootendeels aen Verdussen verschuldigd, die noch arbeid, noch moeite had ontzien om de tentoonstelling weerdig van Antwerpens faem te maken.

Goed begonnen is half gewonnen, zegt een spreekwoord; de schoone uitslag der *Expositie* van 1813, besliste over het lot niet alleen der volgende dryjaerlyksche tentoonstellingen der Maetschappy van Schoone Kunsten van Antwerpen, maer ook over het lot van al de tentoonstellingen van België, daer het algemeen erkend is dat het voortdurend bestaen der antwerpsche vereeniging tot het behoud der dryjaerlyksche *Expositiën* van Brussel en Gent heeft geleid.

(Wordt voortgezet).

P. GÉNARD.

Horatius en Lydia.
(IXe Ode, IIIe boek.)

HORATIUS.
Als du teêr mij hields omslingerd,
Even als den olm de wingerd,
Als geene andere armen dijnen
Hals omkransten, dan de mijnen,
Was ik zaliger, gewis,
Dan der Perzen koning is!

LYDIA.
Als voor mij dijn herte blaakte,
Dijner liefde lust ik smaakte,
Als der blonde Chloë kussen
Dijne vlam niet mochten blusschen,
Klonk voor mij dijn lied: de faam
Prees, als Ilia's, mijnen naam!

I. *L'étranger et l'anversois au Salon d'Anvers, (ou critique) de l'exposition de 1813.* (Deux numéros).
II. *Arlequin et l'étranger au Salon d'Anvers. Critique en vaudeville.* (Trois numéros).
III. *Critique-éloge de l'exposition de 1813.*
IV. *Tout-Doux ou examen impartial de la Critique-éloge de 1813.*

HORATIUS.

Thans houdt Chloë mij gekluisterd,
Naar wier zang mijn herte luistert;
Heerlijk tokkelt zij de snaren,
Chloë met de blonde haren!
Ja, zoo 't offer welkom waar',
Gave ik 't leven, blij, voor haar!

LYDIA.

Kalaïs, uit Thurium stammend,
Zoeter, warmer liefde vlammend,
Kalaïs bemint mij teder,
Hem bemin ik vurig weder:
Tweemaal sterf ik, onvervaard,
Zoo de Park zijn leven spaart!

HORATIUS.

Zoo zich de oude band hersnoerde,
Venus ons in 't juk hervoerde,
Zoo mijn deurken openstonde,
Niet voor Chloë, voor de blonde,
Maar voor Lydia alleen,
Thans mij liever dan voorheen?...

LYDIA.

Is hij schoon en glansomgeven,
Bist du licht als kurk, en even
Wild, opvliegend als de golven -
Gansch in dijne min bedolven,
Wil ik, trouw in lief en lij
Leven, sterven, ja, met dij!

FRANS DE CORT.

De mynwerker.[1]

(1) *Volksliederen*, door Frans de Potter. Boekdr.: G. Van Melle, Gent 1861.

WYZE: *Le Mineur.*

Ik, arme slaef der myn, gewoon uit de aerd te wroeten
Met onbezweken vlyt, den dieren kolenschat,
Ken nauw het heerlyk licht, welk 't leven komt verzoeten;
De lamp is myne zon, op gloed noch glansen prat.
Als 't uer van rusten met den Zondag is geslagen,
Klim ik naer boven uit, bewonder 't luchtblauw weêr,
En vind in 't vaderheil het zoetste welbehagen
Ziedaer, ziedaer hoe ik den goeden God vereer.

Als ik maer al myn sweet en zwoegen zie beloonen,
Als maer myn talryk kroost met liefde my betaelt,
En ik één dag der week mag by hun moeder woonen,
'k Vervloek myn graf dan niet, waer 't licht niet binnen straelt.
Wat glans, wat rykdom zoû 'k van anderen benyden?
Ik leef gerust en stil, en heb geen wenschen meer.
'k Hoop op een toekomst vol van zaligend verblyden:
Ziedaer, ziedaer hoe ik den goeden God vereer.

Maer stil... Wat bange schreeuw weêrklinkt in dees gewelven?
Ter hulp! gezellen, hulp! een myner in den nood...
De muren storten in, zy zullen hem bedelven...
Durft niemand voor den vriend trotseren schrik en dood?
't Is schand hier te aerzelen, lafhertig is 't, te vlieden;
De handen uit de mouw, gevloekt wie 't aenzicht keer.
God dank! dat ik een mensch een reddend hand mocht bieden:
Ziedaer, ziedaer hoe ik den goeden God vereer!

Van Dyck te Londen.

TEEKENING VAN N. DE KEYSER 1839, PLAETSNÊE VAN H. BROWN.

Antoon van Dyck bekleedt onbetwistbaer eene der eerste plaetsen aen den vlaemschen kunsthemel, en zyn naem is wereld beroemd; eensdaegs hopen wy in ons tydschrift eene volledige levensbeschryving van den grooten man mede te deelen.(1)

Wie voelt zich niet van bewondering opgetogen, by het beschouwen der meesterstukken des genialen Antwerpenaers? Wat heerlyke kleurenpracht, wat fyne penseeling, wat diep gevoel ligt over zyne werken verspreidt! Iets dat u boeit en medesleept en onwillens doet droomen.

De schilder genoot het vleijendste onthael aen verscheidene hoven van Europa.

Bovenstaende plaet verbeeldt hem arbeidende aen het portret van Karel Stuart, koning van Engeland. Van Dyck's echtgenoote, de schoone Lady Maria Ruthven, schynt den kunstenaer moed in te spreken en te willen vertroosten. En inderdaed, de schilder had wel opbeuring noodig, want hy was lydende en zyne dagen waren geteld;

(1) Zie de aenteekening, *5de jaergang, bl. 162.*

te vergeefs had de monarch twee honderd guineën aen den geneesheer beloofd in geval hy den kunstenaer de gezondheid terug kon schenken; er was niets in staet om zyne vervallen ligchaemskrachten te herstellen.

Ongevêer 7 maenden nadat Van Dyck het afbeeldsel van Karel Stuart voltooid had, ten jare 1641, stierf hy te Londen in den ouderdom van 42 jaren, en werd aldaer in de St-Pauluskerk begraven.

Aen myn vaderland.

Barst los! Bezielt u, heilige snaren!
.....
't Geldt de eer van d'ouderlyken grond.
HELMERS.

Myn Vaderland! Myn Vaderland!
Nooit kan myne onervaren hand
De snaren tokkelen, om alden roem te vieren
Die gy verworven hebt, sinds de eerste krygslauwrieren
U rond het hoofd, als waerde kroon,
Geslingerd werden door uw zoon;
Uw zoon, die zelf de Romersche Adelaren,
Voor 't Belgisch heir, in snelle vlucht deed varen;
Uw zoon die 't lot van Cesar wanklen deed,
En voor wiens moed zyn trots schier schipbreuk leed.

Ambiorix! Gy, vrome held,
Die 't eerst het Belgisch bloed op 't veld
Deed vruchtbaer vloeijen; 't bloed waer duizenden van vromen
Zyn uit herboren; gy, wien, in victoriedroomen,
Voor de oogen zweefde 't heilig beeld
Der vryheid in uw brein geteeld,
Trots Romes magt, en Cesars' grootsche daden;
Gy die, het eerst, met lauw'ren overladen,
Beklimde 't pad dat naer de onsterflykheid
Geleidt, gegroet, gegroet in eeuwigheid!

O land der Belgen, zoo de moed,[(1)]
Uit den ontblusbren liefdegloed
Geteeld, altoos, altoos den zege kon verwerven,
Nooit had uw heilge grond de vryheid moeten derven,
Want altoos waert ge een leeuwennest! -
Dan ach! geen *Breydel*, op het lest,
Geen *Koninck*, neen, geen *Egmond* zou niet zwichten
Voor de overmagt, wen millioenen schichten
Den dag tot nacht herschapen; 't kryschend stael
Tot hemel dient,... en volk ontbreekt tot zegeprael!

(1) De vyf eerste verzen van deze strofe zyn toepasselyk aen de geheele geschiedenis der Belgen; - de vyf laetste zyn het klaerblykelyk niet aen de veldtochten van Cesar. Het was dan niet voor de overmagt, dat de moed der Belgen zwichten moest, maer voor wyzere krygskunst.

Doch, wenden wy het tranende oog
Van 't yselyk schrikvertoog. -
Op 't slagtveld niet alléen en is uw roem, o Belgen!
't Is daér niet slechts dat men den vyand moet verdelgen.
Den vyand! Ach! ik zien er één,
Die ziekte, en schrikkelyk geween,
En dood, en ramp van allen aerd, kan telen;
Beeft! - Neen; gy zult den hongersnood niet deelen;
Het monster staet aen uwe grenzen pal,
Wen 't heel Euroop (o ramp!) ontvolken zal!

Van waer komt u dit groote heil?
Waerom is, Belg, uw bodem veil
Voor de yselykste plaeg door God op de aerd gezonden?
Sta op, *Stevyn*, en gy, o *Bauwens* komt verkonden,
En, schandre *Martens*, komt en leert
Hoe nyverheid de ramp verweert.
De nyverheid, de nyverheid is voedster!
En wien zy zoogde, een teedere behoedster
Die angstig op haers pleegzoons welzyn waekt,
En, ja, voor hem, van moederliefde blaekt!

't Is zy die vlyt en welstand baert;
Zy die geluk met armoê paert;
't Is zy die weelde spreidt, met altoos milde handen,
Den akkerman gelyk, in 't zaeijen van zyn landen.
Dan ach! soms valt het zaed op kei,
Op onbebouwde en dorre hei,
En kiemkracht wordt gedoofd; - of wel, de winden
Die voeren 't weg, en elders mag 't ontbinden.
Neen, menschdom, neen, 't is nyver niet alléen,
Die vlyt, geluk en armoê paert met één.

Neen! dorren heigrond moet bebouwd,
Voor men hem 't zaed, met vrucht, vertrouwt.
't Is dan slechts dat hy kan het weeke lootjen zogen;
Dan, wordt het misschien d'eik, die tot de hemelbogen
Zyn bladerryke kruin verheft. -
't Is dan slechts, mensch, dat gy beseft
Hoe gy de kroon spant over alle dieren,
Wanneer ge weet hoe 't lichaem te bestieren.
Dan ach! die kracht is in uw handen niet!
Is 't waer, myn God, dat gy uw kind verliet?

Neen, mensch, vraeg voedsel voor uw hart,
Vraeg, vraeg de kracht die 't onheil tart;
Vraeg armoê met geluk en nyverheid te paren:
't Beteuglen van den drift, in 't vuer der jongelingsjaren;
Vraeg, in den strammen ouderdom,
Van 't levenslange zwoegen krom,
De zielerust, - en God zal u verhooren!
Want Hy wil niet dat gy, in smart geboren,
Alléen den last zoudt dragen, Hy verbindt
Hem in één band, met 't schepsel dat Hy mint.

Ach, eisch niet dat ik van u zing,
Van u, o zuivre hemeling,
Die, op de vleugelen der min, altoos moogt zweven

Van 't schuldig menschdom tot d'oorsprong van het leven;
Eeuw uit, eeuw in, de wenschen draegt
En klachten, van wie wenscht of klaegt,
Tot de Almacht die zal alle zuchten smooren,
En elke vraeg, maer afgesmeekt, verhooren.
Neen, 'k tuer niet in de glorieryke zon,
Die 't menschlyk oog, welligt, verblinden kon!

Al had 'k een stem van klinkend stael,
Ik vreesde nog dat zy my fael',

In 't heffen van een' zang, die uwe magt zou vieren,
O Godsdienst! Gy die leert hoe 't lichaem te bestieren;
Gy, bouwman, die den vasten klei
Vermorzlen kunt; gy die den hei-
Grond vruchtbaer maekt; de wispeltuerge winden
Inteugelt; Gy, die 't loodjen doet ontbinden;
Gy, hoog verbond, die 't schepsel dat Hy mint,
In eenen band met zynen Schepper bindt!

Ja, Gy hebt ook ons Vaderland
Bebouwd, bezaeid met milde hand;
En in dien vruchtbren grond, zyn uwer waerde loten,
Een menigt' zonder tal, uit 't heilzaem zaed gesproten.
Want zy, die uwe mildheid zond,
Om 't ploegen van den harden grond,
Ze zwoegden voort, tot dat de breede vore,
Door 't zweet bevrucht, met het goudgeele koren
Bedekt, de taek die ik heb afgeschetst,
Bekroond'. - Hun naem?... Hy 's in ons hart geëtst.

In 't eindgen van den zang, den Belg
Ter eer geheven, wil 'k u telg,
O Godsdienst, vieren; ja, uw telg, die onze harten
Van 't aerdsche rukken moet, de rampen leeren tarten;
Hy die de vaste kluisters breekt
Die zonde u klonk, wen gy bezweekt,
O Menschendom! Hy die ons in den hoogen
Moet voeren, ver, ver van het lasterspogen
Der helsche slang, tot den algoeden God,
Die ons bestemd had voor een beter lot.

En dit deed ge ook voor Nederland,
O Dichtkunst! 't zy, in Maerlant's hand
Van de ouderlyke lier godsdienstge toonen vloeijen;
Het zy dat Vader's Cats verhalen de aendacht boeijen,
Of grooten Vondel's arendsvlugt
Den geest in 't reinst der hemellucht
Verrukke; 't zy de diepgegronde lessen
Van Bilderdyk, den dorst naer waerheid lesschen,
Of Ledeganck, met Nederlandschen zwier,
Zyn liedren zinge, in 't tokklen van zyn lier.

Gy schilderkunst, met dichtkunst één,
Dit, dit deed gy in 't grootsch voorheên,
Wen Rubens en Van Dyck op hunne kunstpaneelen,
Den dood op 't schandlyk kruis van Godes Zoon herheelen;
Wen Ruisdael's fiks penceel natuer
Op 't doek nabootst, met kracht en vuer;
Dit doen ook nu, o kunst, uwe ingewyden;
Dit doen ze, ja, voor Belgie 't allen tyde,
Want (God zy lof) de zucht zit hun in 't bloed,
Der vaêdren bloed, voor 't schoon en 't waer en 't goed.

God, Vaderland en Moedertael.
Zy dan de leus van Vlaemsch en Wael!
En mogt die gulde spreuk, op de banier geschreven

Die ge in den vryheidstryd hebt moedig opgeheven,
Mogt zy, o Belg, aen 't nageslacht,
Dat ook den waren roem betracht,
Den eengen weg, waer 't lauwren kan verwerven
Aenwyzen, 't dier geheim dat heilige erven
Bewaert, door 't bloed der voorzaten gewykt,
Dan zeg ik dat het na het voorgeslacht gelykt!

A. DE PRINS.

Loven.

Verbond van kunsten, letteren en wetenschappen, te Antwerpen.

Album van M. de Weckherlin.

Op 27 february ll. hebben wy eenen kunstryken avond, in het bovengemeld verbond doorgebragt. M. de Staetsraed W. de Weckherlin, sekretaris van H.M. de koningin der Nederlanden, heeft een gedeelte zyner collectie aquarellen ter beschikking van den kring willen stellen. Honderd-en-vyftig teekeningen, van verschillende levende kunstenaers, vooral nederlandsche, waren in de zael tentoon gesteld en vonden er dien byval welke het album inderdaed verdient.

M. de Weckherlin is een opregt vriend van al wat de schoone kunsten betreft; zyn hotel te 's Gravenhage is een klein museum van schilderyen, oudheden, curiositeiten, schetsen, aquarellen, enz. en wat juist den kenner aenduidt, - alles draegt er den stempel van de liefde voor het schoone en het wetensweerdige.

In de verzameling, welke wy mogten zien, merken wy vooreerst op een aental Calame's, waeronder wy een *Gezigt uit Italië* en *Eene groep boomen*, door de opgaende zon getint, bewonderen, zoowel om de fiksche conceptie als om de krachtvolle uitvoering. Ary Scheffer's *Hoop en Wellust* is zuiver van lynen en kenmerkt den meester. - Het album bevat een paer geestige teekeningen van Madou, heerlyke bloemstukken van Alida Stolk en Mej. Vande Sande-Backhuyzen. Van beide deze kunstenaressen is het werk frisch en krachtig; het gewas is als versch van den stam gesneden, even als het *Fruit* van den beroemden Van Os.

Onder de met eene fiksche hand bewerkte teekeningen melden wy eene soort van *bedelaer*, door den hongaerschen schilder Pettenkoffer. Louis Meyer en Schotel leverden zeer schoone en natuervolle *zeegezigten*; Schelfhout, *winters* die door hunne waerheid doen huiveren; een dezer in 't zwart is vooral krachtig van uitvoering. Naest deze plaetsen wy de *stadsgezigten* van Verveer, de teekening met de pen van Tschaggeny, eene heerlyke collectie van Bosboom's *kerken* en de *puinhoopen van de abdy van Villers*. Bosboom heeft gewedyverd om het album van M. de Weckherlin met keurige stukken te verryken.

Ook Bles heeft eenige geestige schetsen, onder ander, zyne twee studiën voor eene schildery: *een restaurant tydens de Bataefsche republiek.* Gallait heeft er, behalve eene sierlyke teekening in potlood en eenige andere in kleur, een allerliefste teekening de *vioolspeler.* Ook de Keyser's aquarel, als wy ons niet vergissen, een tafereel uit het leven van Frans I, is krachtig van kleur, en mag als een der schoonste van het album doorgaen; nog vindt men er van denzelfden meester, de *pelgrim* en een gracieus *vrouwenfiguer*, in potlood. Van Hove heeft verscheidene stukken in het album: het zyn van zyne zonnige *binnenkamers*, waerin hy ons zoo vry en frisch kan doen

omwandelen; het zyn van zyne hollandsche vrouwen-figuertjes, die hy zoo talentvol weet te toetsen!

Mind is de kattenschilder van Duitschland: de witte *poesjes* zyn zoo waer en zoo natuervol, als men ze maer wenschen kan. Karaktervol zyn

de twee teekeningen van Herman en van zynen broeder Marie Ten Kate, en lief van gedacht is het *schoolmeisje* van Gerkens, dat zyne lei en boeken op het strand heeft geworpen, en in het warme zonneke, wier hitte door den zeewind gewis gekoeld wordt, een oogenblik ligt te luilakken! Weissenbruch, mag zyne stukken onder de schoonste en krachtigste van de collectie tellen. Ook de teekening van Cool, en vooral de *zeegezigten* van de Haas, en de landschappen van Van Borsele en Waldorp, zyn verdienstelyk.

Wy vertoeven geerne voor Stortenbeker's *landschappen* met rundvee gestoffeerd, en voor de geestige en *pétillante* figuertjes van den franschen schilder Andrieux: Ze zyn kostelyk, die muziekant der nationale garde en die oude snorrebaerd van het groote leger! Smits heeft een zorgvolle teekening van ons *Steen* gemaekt en een schilderachtigen huisdorpel, waer een groep kinderen spelen.

Melden wy nog een aental zoo kleine als groote teekeningen van Sebron, Verboeckhoven, S. Van den Bergh, Koelman, Hoppenbrouwers, Vander Maaten, Beaumont, Hamman, Hoguet, Schmidt, Tesson, Hubert, Koekoek, Horrack, Gudin, Scheeres, enz. enz.

Gansch den avond werd de zael van het *Verbond* door een talryk publiek bezocht, en wy gelooven dat wy de uitdrukking van allen zyn, met te zeggen dat wy M. den Staetsraed de Weckherlin dank zeggen voor het kunstgenoegen ons geschonken. Zulke avonden zyn niet alleen leerryk, maer nog brengen zy eene intiemer kennis tusschen de kunstenaers der beide landen te weeg - en deze kan niet anders dan goede vruchten dragen. De verbroederings-inzigt is ongetwyfeld wel voor een deeltje in het afstaen des albums; want M. de Weckherlin is te groot aenmoediger van de kunsten, om niet overtuigd te zyn, dat men voor deze meer en meer de grenzen moet uitwisschen.

A.S., JR.

Vlaemsche hulde
Aen den Waelschen dichter Ch. Potvin.

Op het einde des verloopenen jaers gaf de waelsche dichter CH. POTVIN een *drama* uit, ter verheerlyking van onzen volksheld JACOB VAN ARTEVELDE. Alwie de werken van den geachten schryver kent, zal zich herinneren, dat sedert jaren het verledene onzer vlaemsche gemeenten, zoo ryk aen burgerdeugd en heldenroem, de bron was waer hy by voorkeur zyne kracht en zyne geestdrift putten ging, - dat zyne schoonste bladzyden aen de verkondiging van den vergetenen vlaemschen pligt op de puinen van het verbrokkelde vlaemsche regt, aen de hoop in Vlaenderens verryzenis zyn toegewyd.

Door de nieuwe hulde in zyne meesterlyke voorstelling van de treffendste figuer onzer geschiedenis aen den eens zoo levendigen, thands neêrgeslagenen, vlaemschen volksgeest gebragt, heeft CH. POTVIN zich eens te meer verdienstelyk gemaekt jegens onze zaken. Dit meenen wy openbaerlyk te moeten bevestigen.

Het ligt in den dietschen aerd zich te verheugen in elken degelyken akt; wanneer echter ons regt wedervaert van waer men ons doorgaends met spot, vernedering of haet bejegent, wanneer een Wael de kleingeestige driften en vooroordeelen der zynen afschudt om nevens ons tot de heropbeuring van Vlaenderen mede te poogen, dan

beschouwen wy het als onzen pligt dien Wael onze erkentenis niet alleen met woorden te betuigen, maer daedzakelyk te bewyzen, dat onze vaderlandsche gezindheid het verwyt van uitsluitendheid mag verachten, al te dikwyls, nu door onwetenden, dan door verraders, tegen haer uitgekraemd.

Eeuwig zal de ontslapene DELECOURT in Nederland voortleven, en wy eeren in de Walen JOTTRAND, OLIVIER en andere, betere vrienden dan in duizenden verbasterden Vlamingen, die, uit eigenbelang en onkunde, door verloochening en miskenning der moedertael en voorvaderlyke zeden, voor de vreemde overheersching ryp zyn.

Onafhankelyk van welken onvlaemschen invloed ook, hebben wy dus besloten, ter gelegenheid der verschyning van gemeld *drama*, den vryen dichter POTVIN een geschenk aen te bieden, dat zyner genegenheid voor Vlaenderen en zyner verdiensten waerdig zy. - Een klein bronzen standbeeld van VAN ARTEVELDE, *den Wyzen Man*, zal namelyk door eenige afgevaerdigde vlaemsche vrienden, uit de verschillige gemeenten, den edelmoedigen Wael behandigd worden, en een vlaemsch opschrift op het voetstuk zal, na het gesproken woord, de beteekenis der betooging blyven vermelden.

Wy openen eene inschryving om de kosten te bestryden, en verzoeken de medewerking van al degenen die het met de goede zaek wel meenen, om het uitvoeren van ons ontwerp te vergemakkelyken: de gansche vlaemsche broederschaer in het gevoel te vereenigen, dat ons dezen roep doet afkondigen, ziedaer ons verlangen, onze hoop.

Mogt, door gemeenschappelyken iever, het volledig bedrag der inschryvingen den prys van het geschenk te boven gaen, zoo zou de overschietende som tot een vaderlandsch doel, naer eenieders voldoening, besteed worden.

De persoonen, welke zich met eenen inteekenlyst zullen belast hebben, worden uitgenoodigd ze tegen den 15^{en} meert aenstaende terug te zenden, met de opbrengst, aen het adres des heeren Eug. Stroobant, Christoffelstraet, n^{r} 27, te Brussel.

De oorspronkelyke, met namen ingekomene lysten, zullen, als boekdeel ingebonden, gezamentlyk met het beeld den dichter worden besteld. Verder zal de algemeene rekening der ontvangsten en uitgaven ten huize des hooger genoemden heeren kassiers, ter beschikking der belanghebbenden, blyven berusten.

Brussel, February 1861.

Leden der Kommissie:

Brussel,	EUGEEN DE BLOK, schilder.
Gent,	WILLEM ROGGHÉ, boekhandelaer.
Antwerpen,	JAN VAN RYSWYCK, letterkundige.
Brugge,	KAREL VERSNAEYEN, letterkundige.
Dendermonde,	EMIL DUCAJU, drukker-uitgever.

Kunst- en letternieuws.

In de *Notes explicatives* begeleidende het budget van binnenlandsche zaken voor 1861, vonden wy eenige niet onbelangryke financiele inlichtingen over het gebruik door de regering in 1859 gemaekt van de gelden voor de letteren en kunsten op dit

budjet gebragt. Art. 102 betrekkelyk de subsidiën en aenmoedigingen is byzonder lezenswaerd, en wy gaen de inlichtingen, welk er toe staen hier overschryven.

I. *Subsidiën en aenmoedigingen.* - In 1859 is eene som van frs. 12,050, verdeeld tusschen 42 schryvers van fransche en vlaemsche letterwerken. - Vyf schryvers hebben te samen ontvangen 2.600 frs. voor werken over wis- en natuerkunde. - Dry 3,450 frs. voor werken over de nationale geschiedenis. - Twee 1700 frs. voor geneeskundige werken. - Een 750 frs. over het administratief regt.

II. *Inschryvingen.* - Het bestuer heeft ingeschreven voor 59 werken betrekkelyk de fransche en vlaemsche letterkunde, frs. 11,276.58. - Voor 14 over de regtsgeleerdheid, frs. 6,227.50 voor 16 over de geschiedenis, frs. 5444.50. - Voor 11 over de geneeskunst, frs: 2442.50. - Voor 1 over de kerkelyke geschiedenis frs. 1,360. Voor 4 over nyverheid en koophandel frs. 1,145; - voor 5 over oudheidkunde 1,077 frs.; - voor 1 over landbouw frs 1,000; - voor 4 over boekenkennis frs. 980; - voor 5 over wis- en natuerkunde frs. 895.50. - Voor 3 over aerdsrykskunde frs. 317.50.

III. *Reizen en zendingen.* - Eene som van 5,550 frs. heeft in 1859 verstrekt tot het betalen van 5 litterarische en wetenschappelyke zendingen in Italie, Engeland en Duitschland.

IV. *Gravingen in het belang der oudheidkunde.* - Niets.

V. *Letterkundige en wetenschappelyke maetschappyen.* - Er is verleend aen 5 maetschappyen van oudheidskunde frs. 1,800. - Aen 2 van penningkunde frs 330. - Aen 15 van vlaemsche tooneelkunde frs. 4,300. - Aen 8 van fransche tooneelkunde frs. 3,010.

VI. *Verschillige uitgaven.* - Pryskamp voor het vlaemsch tooneel frs 100. - Prys voor het beste dichtstuk om by den muziek pryskamp te worden getoonzet frs. 300. - Kosten voor deze en andere pryskampen frs. 300.

VII. *Onderstandgelden.* - Subsidiën, samen bedragende frs. 1700, zyn ten titel van onderstand verleend aen 5 letterkundigen of weduwen van letterkundigen of geleerden, welke zich in behoeftigen toestand bevonden.

- M. de Geyter zal een uitgebreid dichtstuk uitgeven, getiteld *dry menschen van in de wieg tot in het graf.* Dit werk, hetwelk welhaest zal verschynen, zal aen den prys van 2 fr. verkocht worden.

FRAGMENT VAN EEN ALTAER, UIT HET URSULINENKLOOSTER TE HEIKRUIS, BY HAL, ONTWORPEN EN UITGEVOERD DOOR DE BEELDHOUWERS DE BOCK EN VAN WINT.

(Zie kunst- en letternieuws 5^en^ jaergang, bladz. 144 en 7^en^ jaergang bladz. 42.)

De Bock en Van Wint.

De heeren DE BOCK en VAN WINT, van wien wy eenige werken in plaetsnêe mededeelen, zyn twee zeer gunstiggekende beeldhouwers van Antwerpen, die beide eene schoone loopbaen voor zich hebben. Van hunne jeugd af aen, hebben zy de lessen der Koninklyke Akademie hunner geboorteplaets gevolgd; beide voltooiden zy hunne studiën, behaelden verscheidene eermetalen in de pryskampen en verlieten te samen hunne vaderstad, wanneer de eerstgenoemde primus in den grooten kampstryd van beeldhouwkunde van 1851 (gezegd van Rome) werd uitgeroepen.

Deze kunstreis oefende op de twee jeugdige Antwerpenaren eenen goeden invloed uit. In Duitschland, Frankryk en Italië, aen de beste bronnen van het schoone puttende, de geheimen doorgrondende der onsterfelyke meesters, vonden zy eene onuitputbare myn van gedachten en kunstryke gevoelens, die hun hoogstnuttig moest wezen. En inderdaed by de terugkomst in hunne geboortestad, deden zy weldra hunnen vooruitgang op het pad der kunsten kennen; zy voltooiden, buiten een aental beelden[1], eenen altaer voor de St-Antoniuskerk te Antwerpen, en ofschoon de plaets zeer weinig geschikt en zeer slecht verlicht is voor beeldhouwwerk, hebben zy zich met eer van hunne taek gekweten.

Wy trachten hier, ofschoon zeer onvolledig, eene beschryving te maken der werken door deze kunstenaren in de laetste tyden voortgebracht. De H. *Maegd* en *Moeder Gods Maria* als *onbevlekt* ontvangen, omringd door zinnebeelden voorstellende de *Lelie tusschen de doornen*, *de Stad Gods* en *de Zon.* Het eerste is het eenvoudig afbeeldsel van de Onbevlekte Ontvangenis; volgens het H. Schrift zyn de doornen het afbeeldsel der zonden en der zondaren, terwyl de *Lelie* het kenteeken der onnoozelheid en der zuiverheid is; wanneer men de H. Maegd voorstelt als eene lelie tusschen de doornen, dan zeker herrinnert men de engelachtige zuiverheid die zy bewaerd heeft tusschen de zondaren.

Het tweede, de Stad Gods, zoo genaemd omdat God in haer heeft gewoond; als men verzekert dat de grondvesten van die stad heilig zyn, geeft men het gedacht terug van de schepping van Maria, in de onnoozelheid en de zuiverheid, die nooit gedeeld heeft aen de bedorvenheid der aerde.

Het derde, het zinnebeeld der zon; volgens deze woorden aen het H. Schrift ontleend: *Zy is schoon als de Maen en schitterend als de Zon*, stelt de zedelyke zuiverheid en de volmaekte heiligheid voor.

Dit alles met smaek en veel kunstgevoel byeengebracht, maekt eene schoone groep uit, omringd van gouden stralen, en twee rechtstaende engelen, die de volgende opschriften dragen in de tael der H. Kerk:

Gy zyt geheel schoon,
Daer is geen vlek in u.

(1) Een *O.-L.-Vrouwenbeeld* in hout voor Breda, en een voor Chimay; *Agar en Ismaël*, groep in marmer; eene *Onbevlekte Ontvangenis*, borstbeeld in marmer; een *altaer* voor het H. Kruis; een *O.-L.-Vrouwenbeeld* in steen en een *H. Antonius* voor het Ursulinnenklooster; een *H. Joseph* en *H. Antonius*, in hout, voor de parochie kerk aldaer; eene *H. Barbara*, in hout, voor Borgerhout; een *H. Rochus*, voor St-Willebrordus; *Cantorstoelen* voor de kerk van den H. Jacobus te Antwerpen, en de *H. Engelbertus*, voor Deurne, by Diest.

Zoo als men wellicht zal beseffen, was dit aenzienlyk werk eene prikkel voor de jonge kunstenaren, om alle de middelen die zy op het gebied der kunst hadden ingeoogst ten nutte te maken, en hetgeen dezen altaer byzonder kenschetst, is de schilderachtige, of om zoo te zeggen, de dichterlyke toon die erover ligt verspreid.

Zekere beeldhouwers zoeken soms effekt te maken met licht en zwart, met hoogtens en dieptens, hetgene zeer dikwyls een onaengenaem gezicht oplevert; onze stadgenooten hebben de werken van Canova en andere beroemde meesters geraedpleegd en dat schilderachtige, dat zoete, in de lynen en vormen derwyze terug gegeven dat het, zelfs op het eerste gezicht, eene schildering in *grisaille* schynt.

Wy bekennen volgeerne dat de middelen die zy gebruikten gewaegd waren voor jonge kunstenaren, doch zyn zy ten vollen gelukt, en een bewys daervan zyn de aenzienlyke werken die hun sedert dien zyn toevertrouwd, en waermêe zy zich op dit oogenblik onledig houden. Daer zyn: twee levensgroote beelden in marmer voor de kerk van den H. Jacobus (de HH. appostelen Mathias en Thomas), een H. Aloysius de Gonzaga en Stanislas de Kostka voor het klooster der eerw. paters Jesuieten, een H. Franciscus Xaverius, in hout, voor Wezenbeeck, een Christusbeeld, in hout, voor Maestricht. Verder heeft het Staetsbestuer hun de uitvoering van een beeld den H. Livinus voorstellende, voor de kerk van Elsene, by Brussel, toevertrouwd.

Mogen deze weinige regelen beide beeldhouwers meer en meer doen kennen.

D.V.S.

Bevolking van Antwerpen in de XIVe en de XVe eeuw.

Een der meest besproken en der minst opgehelderde punten onzer oude geschiedenis is dat van de bevolking onzer steden in de middeleeuwen. Geen wonder: by gebrek van bescheeden is het ommogelyk dienaengaende iets stelligs te zeggen. Meestentyds moet men zich behelpen met de opgaven der chronykschryvers, die ze volgens het gemeene zeggen te boek stelden, want, zoo als GUICCIARDINI nu juist over drie eeuwen aenmerkte, noch te Antwerpen, noch in het overige des lands hadden volkstellingen plaets, en al wat men omtrent de volkrykheid van sommige steden geboekt vindt, berust slechts op overdrevene volksoverleveringen. Aldus, dat Gent, Brugge, Yper en Leuven eene talryke bevolking telden, wy mogen dit zoo in algemeenen zin aennemen, zonder ons echter een bepaeld denkbeeld van die bevolking te kunnen voorstelllen, en wy zyn het volkomen eens met WILLEMS *(Mengelingen*, bl. 233), als hy het voor zeer vermetel acht te willen uitgaen van de opgaven van FROISSARD en LIPSIUS, die de eene aen Gent 80,000 strydbare mannen, de andere aen Leuven 200,000 levende zielen toeschryft.

Dezelfde voorbehouding mag men maken omtrent de voorgeving van LAMBIN, die in de XIIIe eeuw aen Yper eene bevolking van 200,000 inwooners wil toegekend hebben, en aen degene van SCRIBANIUS, die beweert, dat men in 't midden der XVIe eeuw een gelyk getal te Antwerpen heeft bevonden. Wel is waer, dat deze twee schryvers de voorsteden medetellen; maer hoe zal men bewyzen, dat de voorsteden van Antwerpen te dien tyde 50,000 zielen behelsden, als de gekende haerdtellingen van 1496 en 1526 ons in de *suburbia* of voorsteden nog geen 800 wooningen opleveren? Is het niet veel waerschynlyker, dat dit kolossale cyfer, uit

de lucht is gegrepen even als de 13,500 huizen, welke GUICCIARDINI zegt in 1560 in de stad geteld te hebben?[1]

Hoe het zy, het komt hier nu niet op aen, de betrekkelyke waerde dier verschillige cyfers te toetsen en te onderzoeken, en wy willen enkel de aendacht vestigen op twee stukken, welke, zonder de kwestie der oude bevolking van Antwerpen geheel te laten vaststellen, er toch eenig licht over verspreiden. Wy bedoelen de lysten der gyzelaers en degene der inwooners dier stad, die LODEWYK VAN MALE in 1358 hulde en manschap zwoeren, ten einde van dien graef van Vlaenderen de slaking hunner stadgenooten te bekomen.

Eerstgenoemde lysten, medegedeeld door den aen de vaderlandsche letteren te vroeg ontrukten PRUDENS VAN DUYSE, vindt men by MERTENS en TORFS *(Geschiedenis van Antwerpen*, IIe D., bl. 577-583). Zy bevatten de namen van 246 gegyzelde, gebannen en geregte persoonen, welke zich volgenderwyze laten rangschikken:

		Overdragt	213
Poorteren en persoonen zonder beroep aengeduid	130	Makelaer	1
Visschers	24	Houtbreker	1
Huidevetters	14	Hostelier	1
Wevers	10	Timmerman	1
Meerseniers	9	Wagemaker	1
Bakkers	9	Kordewanier	1
Vleeschhouwers	8	Leertouwer	1
Wisselaers	3	Baerdemaker	1
Wolscheerders	2	Steenhouwer	1
Brouwers	2	Ballingen	22
Schoenmakers	2	Onthoofden	2
Overdragt	213	Totael	246

Om de verlossing dezer gyzelaers te bekomen, werd de gansche bevolking van Antwerpen gedwongen, LODEWYK VAN MALE schriftelyk bewys van hare onderwerping te brengen. Elf daertoe staende brieven, door al de notabele inwooners onderteekend, werden den grave overgelegd. Ongelukkiglyk zyn er van deze zoo

(1) Hy voegt daer verder by, dat er nog plaets was voor 1500 andere huizen, weshalve onze stad er 15,000 zou hebben kunnen bevatten. Om dit omverre te stooten, is het genoeg te doen aenmerken, dat de binnenstad tegenwoordig omtrent 11,400 huizen bevat, dat zy tot stikkens toe met dezelve volzet is en dat de eigendommen sedert de XVIe eeuw in oneindig vele kleine kavels zyn gespleten en verbrokkeld.

belangryke stukken slechts zeven bewaerd gebleven. WILLEMS heeft ze uitgegeven by het codex der *Brabandsche Yeesten*, II[e] D., bl. 563-566. Zie hier de opname dezer *soumissie-letteren:*

N[o] 1.	-	Meester Jan van Ympeghem en 5 andere notabelen	6
N[o] 2.	-	Poorteren en ridderen	17
N[o] 3.	-	De schoutet, de ambtman, een rentmeester, twee ridders en zeven schepenen	12
N[o] 4.	-	Poorteren van Antwerpen	33
N[o] 5.	-	71 schiplieden, 24 scheerders, 5 knapen der zelve, 11 zadel- en wapenmakers, 41 fruitiers en hoveniers, 11 potbakkers, 11 gortmakers, 6 ancker(akker?)lieden	180
N[o] 6.	-	104 meerseniers, 27 houtbrekers, 25 bontwerkers, 34 timmerlieden	190
N[o] 7.	-	Achter de twee voorlaetste letteren zet WILLEMS: *met 's stadszegel.* Deze aenduiding ontbreekt by het 7[e] stuk, dat onvolledig schynt, althans het verantwoordt slechts.	71
		Totael	509

Deze cyfers zyn regt belangryk, zy maken ons bekend met de statistiek der ambachten en neringen, in de XIV[e] eeuw te Antwerpen uitgeoefend; maer zy laten

ook des te meer betreuren het verlies der overige brieven en de onvolledigheid van den zevenden, want ten gevolge daervan zyn wy buiten staet ons van het getal der wevers, bakkers, brouwers, huidevetters, wyntappers, enz. een denkbeeld te vormen gelyk wy dat van de meerseniers, schippers, bontwerkers, enz. krygen.

Maer ook deze tallen kunnen niet als volledig worden geacht, en wy hebben ons verzekerd, dat onder de 104 meerseniers geen der 9 voorkomt, welke gegyzeld werden, ter uitzondering misschien van JAN NOUTS, de brief N° 6 eenen JAN NOYTS opgevende. N° 7 integendeel behelst een JUSTAES NOKERBOOM, blykbaer STAES NOKERBOOM, die op de 1^{e} lyst der gyzelaers onder de meerseniers staet, terwyl ook de namen van de meeste poorters, op die lyst voorkomende, onder gemelden brief N° 7 gevonden worden, zeer waerschynlyk waren deze laetsten de persoonen die op de dagvaert van September 1358 te Brugge hun zegel niet by zich hadden, om de hun voorgehouden cedule te bezegelen. Die persoonen waren door den graef gemagtigd geworden, om onverwyld naer Antwerpen te vertrekken, om er binnen drie dagen voor de schepenen te verschynen en dezen de behoorlyk bezegelde cedule over te leveren (*Geschiedenis van Antwerpen*, II D., bl. 285), waeruit onzes inziens genoegzaem schynt te blyken, dat LODEWYK VAN MALE met een enkel zegel te vrede is moeten wezen.

Van deze bevindingen uitgaende, vermeenen wy de lysten der gyzelaers te moeten ter zyde laten, by de ramingen welke wy zoo aenstonds zullen beproeven te maken. Trouwens, indien de 7^{e} brief reeds de namen herhaelt van een goed gedeelte der persoonen op de 1^{e} gyzelaerslyst gebragt, wie kan verzekeren, dat de overigen zich niet op de vier verloren stukken bevonden?

Wy zullen dus vooreerst vaststellen, dat de zeven bestaende brieven in het geheel 509 persoonen opgeven, ongetwyfeld allen huisvaders, want wy hebben er geen enkele vrouw onder ontmoet. Dit veronderstelt dus 509 huisgezinnen. Indien wy nu ten grondslag willen nemen de brieven N° 5 en 6, die 180 en 190 ambachtslieden opgeven, mogen wy veronderstellen, dat de vier ontbrekende stukken elk op zyn minst 180 namen behelsden, dus samen 720.

Dit cyfer moet niet te hoog schynen, want wy rekenen niets voor hetgeen van N° 7 schynt versukkeld te wezen. Het totael is dus:

N° 1-7.	Poorters en ambachtslieden	509
N° 8-11.	Poorters en ambachtslieden	720
	Totael	1229

Of in ronde cyfers 1230.

Doch alvorens tot de ramingen over te gaen, moeten wy het feit bestatigen, dat op de gyzelaerslyst wel wisselaers, maer geene kooplieden voorkomen. De afwezigheid dezer nering in eene handels- en zeehaven zal te regt bevreemden; maer onze oude Antwerpenaers waren ook geene kooplieden in den eigenlyken zin des woords; en de regtstreeksche buitenlandsche handel werd gedreven door de hier gevestigde duitsche, engelsche en italiaensche huizen, welker hoofden wel privilegiën bezaten,

maer niet tot de buik vaste poortery behoorden. Het waren vreemdelingen, welke met LODEWYK VAN MALE geen uitstaens hadden, maer toch deel maekten van de werkelyke bevolking, en zelfs schynen deze vreemdelingen by uitstek als kooplieden te hebben bekend gestaen[1]. Hoeveel vreemde huizen kunnen hier toen wel gevestigd geweest zyn? - Laet ons 70 stellen, en dan krygen wy een totael van 1300 huisgezinnen voor de gegoede bevolking van dien tyd.

Volgens WILLEMS moet men voor elk huisgezin 10 persoonen rekenen, doch dit cyfer is door REIFFENBERG

ABDEL KADER. - *Zie blz. 46.*

betwist geweest, die er slechts 5 wil aennemen, op grond dat een Franschman er in 1313 te Parys gemiddeld maer 5 heeft bevonden. Wy zyn niet van zin de Franschen omtrent ons huishouden te rade te gaen: daer zy hunnen eigen pot zoo altyd laten aenbranden, zullen zy wel doen er goed naer om te zien, alvorens zich met ons te bemoeijen. Wy zullen alleenlyk aenmerken, dat de kundige WILLEMS by zyne stelling het ooge had op den hoogen bouwtrant der huizen in de XVIe eeuw; maer in de XIVe waren deze zoo verre nog niet, en als wy by voorbeeld in 1386 eenen kanonik van O.L. Vrouwe gevestigd zien in een huis met een verdiep, en vier vertrekken[2], dan kan men van de burgerwooningen geenen hoogen dunk hebben. Dies gelooven wy, dat het gemiddelde van elk huisgezin in 1358 hoogstens op 7 persoonen mag worden geschat, namelyk den vader, de moeder, vier of vyf kinderen, en hier een leerknecht, daer eene dienstmeid. Dus komt van de 1300 notabele huisgezinnen een totael van 9100 - in ronde cyfers 9000 inwooners.

(1) HEINRIKE ZUDERMANNE *coepmanne van Aelmaengien*, leest men in den rentebrief van 1352 ten voordeele van de jonkvrouwen der Derde Orde (by MERTENS en TORFS, IIe D. bl. 586), waeruit wel blykt dat de benaming van koopman in gebruik was.

(2) Zie den inventaris van het sterfhuis van JACOBUS DE BLIAGIES, kanonik van O.L. Vrouwekerk te Antwerpen en van S. Gertrudis te Nyvel, (MERTENS en TORFS, *Geschiedenis van Antwerpen*, IIIe D., bl. 603 en volg.)

Dit was dan onze begoede bevolking in het midden der XIVe eeuw. Maer hoeveel zou men wel mogen rekenen voor de arbeidende en behoeftige klassen? Wy bekennen deze vraeg niet te kunnen oplossen, by gemis van bescheeden.

Als men intusschen overweegt, dat Antwerpen geene fabriekstad was, gelyk Gent, Yper en Leuven, waer het van wevers, volders, scheerders enz. wemelde; dat de ambachten, welke hier werden uitgeoefend, zoo eenvoudig waren, dat de meesters van vele met de hulp van een of twee knechts konden volstaen, en dat zelfs voor de zwaerste bouwwerken een meester-metser of timmerman weinig volk gebruikte[1], dan kan de eigenlyk gezegde arbeidende klasse hier niet buitenmate talryk geweest zyn. Het is bovendien te denken, dat velen dier werklieden, gelyk vaek nog gebeurt, de eenen tydelyk, de anderen bestendig van den armendisch trokken, en als met de behoeftigen eene enkele klasse uitmaekten.

Dit alles evenwel heldert de kwestie niet op, en om eenig bestanddeel voor eene berekening te vinden, moeten wy wat lager afdalen.

DIVAEUS, die in 1580 schreef, zegt dat hy een cynsboek gezien heeft van over de twee honderd jaren, dus van omtrent 1380, in hetwelk aen Antwerpen 2000 huizen werden toegekend, en in 1358 hebben wy 1300 huisgezinnen geteld. Het verschil is dus 700, hetwelk wy zullen in twee deelen, nemende 500 voor de huizen der arbeidende en behoeftige klasse, en latende de 200 overige als tydens de vlaemsche overheersching bygebouwd[2]. Alzoo bekomen wy:

voor	1300	gegoede huisgezinnen	9100 inwooners
voor	500	onvermogende huisgezinnen	3500 inwooners
	1800	Totael	12600 inwooners

De seculiere en reguliere geestelykheid is hier niet by gerekend.

(1) De afbraek van de oude kollegiale kerk van O.L. Vrouwe levert hiervan een treffend bewys. Voor het afdoen van het timmerwerk van den noordertoren dier kerk had HENDRIK GHYSBRECHT in 1481 slechts drie gezellen: (zie GÉNARD, *O.L. Vrouwe op 't Staeksken*, bl. 74).

(2) Mogelyk zal men deze verdeeling zeer willekeurig vinden, maer wy werden hierby geleid door het welgekende feit, dat het stichten, bouwen en timmeren gedurende Vlaenderens overheersching genoegzaem stil stond. De 200 huizen over het twintigjarig tydperk van 1360-1380 verdeeld, geven er gemiddeld tien per jaer.

De eerste begreep slechts het kapittel en de Kapellanen van O.L. Vrouwe, benevens de geestelykheid van S. Walburgis en S. Joris. De klooster-gemeenten binnen de stad, bepaelden zich voor alsnog tot de kanoniken van S. Michiels, de Predikheeren, de Gasthuisnonnen, de Cellebroeders, de Zwart- en Witzusters: deze drie laetsten waren nog in hun begin en weinig talryk. Wil men daer nu nog de bevolking van drie of vier godshuizen byvoegen, dan twyfelen wy of men daeruit een totael van 300 persoonen zou kunnen samenstellen. Het zal er overigens weinig aen doen, dat wy er 400 rekenen, ter liefde en gemak der ronde uitcyfering, en zoo bereikt men ten minste een totael van 13,000 - zegge dertien duizend - zielen.

Dit cyfer zal aen velen uitermate gering toeschynen: Hoe! maer 1800 huizen, en de stad was over eene halve eeuw aenmerkelyk vergroot geworden? Dit is niet mogelyk - Met oorlof onzer geachte lezers, maer wy vermeenen niet verre van de waerheid te zyn, en zie hier onze redens.

Van de verschillige vergrootingen van Antwerpen - daergelaten degene waeraen men thans bezig is - mag de derde voor de aenzienlykste geacht worden. De jaerdatums aen den bouw der oude S. Joris-, Kipper- en Roode poort toegekend, laten geen twyfel of deze vergrooting werd in den aenvang der regering van Hertog JAN III voltrokken[1] en had tot gevolg de oppervlakte *intra muros* driemael uitgebreider te maken. Er was dus wel bouwgrond genoeg; maer om te doen zien, hoe weinig hy voor burgerwooningen benuttigd werd, is het voldoende eenen blik te werpen op de werkzaemheden van GILBERT VAN SCHOONBEKE in de XVIe eeuw.

Wien is het onbekend, dat de wyk begrepen tusschen de Meir, de Huidevettersstraet, de Lange Gasthuisstraet en de stadsvesten, aen hem zyne opkomst te danken heeft, even als eene menigte straten in de andere kwartieren der stad? Wie weet niet, dat die onvermooide ondernemer binnen den omtrek van 1314 alléén een twintigtal uitgestrekte ledige hoven en erven aenkocht, betimmerde en verkavelde? En was het zoo nog gesteld in de XVIe eeuw, hoe moet het er dan uitgezien hebben in de XIVe eeuw, als O.L. Vrouwkerkhof zich nog uitstrekte tot aen de Lombaerdenvest tot op de Handschoen- en Lynwaedmarkt, terwyl de nu zoo trotsbebouwde Meir, in het jaer 1400 niets dan eenige blokjes zeer gemeene huiskens opleverde en er eer armoedig uit zag! Eindelyk de ruijen of oude grachten waren nog zeer weinig betimmerd, zoo verre dat de haerdtelling van 1496 langs de Steenhouwersvest maer 17 huizen verantwoordt.

Het dunkt ons dus onbetwistbaer, dat de bevolking van Antwerpen, ten tyde van LODEWYK VAN MALE, onder alle betrekkingen nog zeer gering was: 13 à 14,000 inwooners; 15,000 zoo men wil, maer geen zieltje meer, en het is dit laetste cyfer, 't welk wy voor 1380 zullen stellen. Nu, 55 jaren later had men de haerdtelling van 1435, welke voor Antwerpen een totael gaf van 3,440 haerdsteden, waervan 466 behoeftige. Het ware van belang te weten, of deze 3,440 haerdsteden allen binnen de stad en hoeveel er onbewoond waren, doch desaengaende wordt in de lyst *(Bibliothèque des Antiquités belgiques*, T. I, p. 89) niets uitgedrukt, en om te doen zien, dat elke berekening van dit cyfer zou misslaen, zullen wy het vernaderen tot

(1) Vergelyk *Geschiedenis van Antwerpen*, II D., bl. 373-83.

drie andere haerdtellingen derzelfde eeuwe. Even als boven hebben wy, tot raming van het gezamentlyke der bevolking, 7 persoonen per huis of haerdstede gerekend:

JAREN.	HAERDSTEDEN.	INWOONERS.
1435	3,400	23,800
1472	4,500	31,500
1480	5,000	35,000
1496	6,000	42,000

Bemerkt, dat de drie laetste jaren slechts de haerdsteden binnen de kuipe verbeelden en dat er de onbewoonde zyn afgelaten. Dit is over 1435 niet kunnen geschieden, ook loopt de onregelmatige progressie dadelyk in 't oog.

In de 37	jaren van 1435-72	is de vermeerdering 7700
In de 8	jaren van 1472-80	is de vermeerdering 3500
In de 16	jaren van 1480-96	is de vermeerdering 7000

Het is al wonder, maer uit deze cyfers is ons erachtens geen ander gevolg te trekken dan dat gedurende het 37 jarig tydperk, 't welk byna de gansche regering van PHILIPS DEN GOEDE beslaet, en behoudens de stoornis in 1436 over den haringtol, een der geruststen was, welke Antwerpen beleefde, zyne bevolking genoegzaem stilstaende is gebleven, immers zy is slechts met 7700 zielen aengegroeid, terwyl zy in de twee volgende tydperken, samen van 24 jaren met 10,500 vermeerderde. Zeggen wy het maer ronduit: dit pleit in 't geheel niet voor de meening, dat Antwerpen onder de regering van PHILIPS DEN GOEDE merkelyk zy vooruit gegaen. Hoe ongeloofelyk zulks ook moge wezen, het schynt waer, en indien een der gewigtigste elementen van den burgerlyken stand - de huwelyken, - hier kan gelden, dan zal men het groot belang niet ontkennen van de volgende notulen, door den heer LEO DE BURBURE uit de rekeningen der oude kollegiale kerk van O.L. Vrouwe opgelezen en ons goedjonstig medegedeeld.

A°. 1433-34. Ontfaen van diversen dinghen;

Eerst van Kersmisse totten besloten tyde [Vasten] xvii bruyde, elc bruyd xi groten [Brab.] maken	xv sch. vii den.
Van Paesschen totten Zinxen, xvi bruyde, elc bruyd xi groten maken	xiiii sch. viii den.
Van Zinxen totten ii julio, xxiiii bruyde, elc bruyd v cromsteerten, maken	xxix sch. iiii den.
Van ii julio totten i september xxv bruyde, elc bruyd v cromsteerten, maken	xxx sch. v den. ii engelschen.

Van i september totten Advent. xxxvi ii □ iiii sch
bruyde, elc bruyd v cromsteerten, maken

O.L. Vrouwe kerk destyds nog de eenigste parochie der stad zynde, heeft men voor een geheel jaer slechts 118 bruiden. Waerlyk weinig, doch zien wy, of het de volgende jaren niet en beterde. Wy schryven de notulen na:

In 1430-31 telde men	48 bruiden.
In 1434-35 telde men	85 bruiden.
In 1449-50 telde men	99 bruiden.
In 1450-51 telde men	100 bruiden.
In 1453-54 telde men	150 bruiden.
In 1454-55 telde men	108 bruiden.
In 1455-56 telde men	85 bruiden.
In 1458-59 telde men	82 bruiden.
In 1464-65 telde men	97 bruiden.
In 1467-68 telde men	98 bruiden.
In 1468-69 telde men	100 bruiden.
In 1469-70 telde men	95 bruiden.

Later staet deze post niet meer vermeld; maer hoe belangryk deze statistiek ook moge wezen, wy achten het zeer gewaegd, met hulp derzelve de bevolking te willen schatten. Zulk eene berekening zou eenigen grond kunnen hebben, indien men in de XVe eeuw reeds de gewoonte hadde gehad, de doop- en huwelyksakten regelmatig op te schryven; maer de bovenstaende cyfers verbeelden, naer ons inzien, enkel de openbare, plegtige huwelyken voor welke het kerkregt betaeld werd; terwyl onvermogenden en behoeftigen van dit regt verschoond bleven; en dan moeten er nog zekere geheime echtverbindtenissen geweest zyn, nopens welke men natuerlyk niets weet.

Ondertusschen heeft men in de parochiën moeten weten, omtrent hoeveel persoonen er jaerlyks te Paschen de H. Tafel naderden, en, dank aen de onvermoeide opsporingen van den heer L. DE BURBURE, zyn wy bekend geraekt met het getal der communicanten in O.L. Vrouweparochie, ten minste in 1478.

Omtrent dit tydstip, namelyk, zond ons Kapittel achtervolgens naer Rome verscheidene gedeputeerden, gelast om zekere gunsten en de vernieuwing van eenigen zyner privilegiën te verkrygen. Een dezer gedeputeerden, JACOBUS DE WITTE, priester en notaris, was door het Kapittel onderscheiden bescheeden en rekwesten medegegeven, om den H. Vader te worden overhandigd. Nu, in een dezer rekwesten wordt gezegd, dat er in O.-L.-Vrouweparochie gemiddeld meer dan 12,000 communicanten waren: *et ultra* xii *milloe communicantium communiter sunt.*

Daer het Kapittel by dit zyn rekwest, de aengelegenheid der parochie wilde doen uitschynen, heeft men het getal der communicanten eer moeten vergrooten dan verkleinen, en zal dit getal van 12,000 mogen beschouwd worden als het jaerlyksche *maximum* van dit tydperk. Maer O.L.V. kerk was de eenigste parochie niet; nevens haer kwamen degene van S. Jacobs, S. Joris en S. Walburgis te worden ingesteld. Nu, men zou het getal der communicanten dezer drie parochiën behooren te kennen, om met hulp van dit bestanddeel eene raming voor de bevolking der geheele stad te kunnen opmaken,

L.C. SUYVELGHEEST.

Abdel-Kader.

De schrikkelyke moorderyen der kristenen in Syrië liggen nog versch in ieders geheugen; vele duizenden zyn er door roofzuchtige en dweepziekte Druzen en Turken gemarteld en omhals gebragt. De kristene maegden werden er onder de oogen der ouders ontteerd, Gods tempelen ontheiligd en de kerkversiersels en priestergewaden geplunderd. Tot in het oude Europa, weêrgalmden de jammerklagten der slagtoffers, en dank aen eene zending van fransche troepen werden al die gruweldaden beteugeld en de rust hersteld.

De man die ontegenzeggelyk zeer veel heeft bygedragen om deze gruwelen te keer te gaen, is Abdel-Kader: ofschoon de turksche leer belydende, kwam zyne edele inborst toch tegen die barbaerschheden op, en met een handvol zyner getrouwe Arabieren redde hy eene menigte kristenen het leven.

Abdel-Kader, stamt af van eene oude familie van Marabouts, welke tot een ouden kaliftstam opklimt. Hy werd in 1807, naby Mascara, te Guetea geboren en deed zich vroegtydig door zyn verstand onderscheiden. Zyn wezenlyke naem is Sidi-l-Hadsch-Abdel-Kader-Mahidin. Tweemael deed hy de bedevaert naer Mahomet's

graf, te Mekka, en verkreeg daerdoor de naem van ‘El-Hadsch’ hetgeen ‘de heilige’ beteekent.

Tydens de verovering van Algerië, door de Franschen, oefende hy op de Bedowynen een grooten invloed uit en deed zich door zynen langdurenden en onverschrokken wederstand tegen de overweldigers bewonderen. Doch het is hier de plaets niet om daer breedvoeriger over uit te wyden; alleenlyk willen wy nog vermelden dat Abdel-Kader niet slechts een oorlogsheld, maer ook dichter is; gedurende zyne gevangenschap in Frankryk, schreef hy eenen dichtbundel in zyne moedertael.

F.V.C.

Liefdedeuntjens.

I.

Jacynthen, tulpen, viooltjens, roozen,
Hoe zoet ze geuren, hoe frisch ze blozen,
Waer thans zoo zalig het oog op weidt,
Zy sterven met den wintertyd:
Maer eeuwig leeft myne liefde.

En zon en maen, planeet en sterre,
Hoe hel zy glinst'ren in den verre,
Hoe warm zy gloeijen in Noord en Zuid,
Zy dooven eens als het lamplicht uit:
Maer eeuwig straelt myne liefde.

Uw lieflyke leest zoo beeldrig en teeder,
Wel drukt hem de ouderdom eens neder;
Uw' wangen zoo zacht, uwe lippen zoo rood
Eens kust ze bleek de leelyke dood:
Maer eeuwig leeft myne liefde.

II.

Ik heb heur naer den boot geleid;
Zy moest naer vreemde streken;
Zy heeft my koeltjens vaerwel gezeid:
Myn harte wilde breken.

Zy vroeg my of heur rokjen wel hing,
Of er in heur doekjen geen' plooi was;
Of dat heur hoedjen en kantjen wel ging
En of ze zoo goed van tooi was.

Zy scheen over hare toilette voldaen,
Heur linnen was wel gestreken;
Ik bleef verplet aen t' oever staen
En kon geen woord meer spreken.

III.

De zee rolt zachtjens baer by baer: -
Aen 't blauwe firmament
Glinsteren duizende starren zoo klaer
Als aen eene koningstent.

Myn blik zweeft langs het tintelend heir
En zoekt in 't Zuid eene star:
My dunkt de verste in 's hemels meir
Is myner geliefde star.

Zoo ver moet wel myn meisje zyn
Als dit licht aen des hemels trans:
‘Toe! glinster helder sterrekyn,
Bestrael ze met uwen glans!

‘Toe! glinster helder sterrekyn
En breng heur mynen groet:
Ach! dat het helder als gy moog' zyn
Myns lievekens zacht gemoed!’

IIII.

Wat schuifelt daer de volle maen,
De aloude spotster, zoet?
'k Geloof, heb ik ze wel verstaen,
Dat ze me poseren doet.

Zy piept een zonderling refrein,
Het windeken suist heur na:
‘Hoe lang nog zullen er dichters zyn!
Hoerah! Hoezee! Hia!

‘Zy zullen dan eeuwig te gapen staen
Aen den oever van de zee,
Terwyl hun liefjen zal slapen gaen
En lachen met hun wee.

‘Zy zullen steeds zingen van hut en dal,
Van smart en hart en min,
Terwyl hun lieveken ronken zal
En droomen van schal en bottin.

‘Zoo oud als ik is hun gekwyn
En 't duert zoo lang als de zee;
Zoo 'k lieg, wil ik geene maen meer zyn:
Hia! Hoerah! Hoezee!’

G.J. DODD.

Aen myn tweejarig dochterken.

Alida, bevallig kindje,
O, ik min u toch zoo zeer!
Lieflyk zyn uw blonde lokken,
En uw blik is zacht en teêr.

Gaerne zie 'k u in de weide,
Loopen door het mollig gras,
Naer den vlinder of het bietjen,
Fladdrend om het bloemgewas.

En wanneer in 't helder beekje,
Vischjes spelen langs den zoom;
Of het vinkje zyne deuntjes
Slaekt, in 't lommer van den boom;

Dan, dan kunt gy blyde hupplen;
Rein en schuldloos is uw vreugd:
Heil die zich om 't vooglenkwelen,
Of 't gesuis der bron verheugt!

Ja, myn kindje, meerder jaren
Brengen u meer kommer mêe;
Speel maer vrolyk, want de kindschheid
Biedt het hart den zoetsten vrêe.

Blyf uws vaders lievelinge,
Uwer moeder troost en vreugd;
Wandel voorts op roozenpaden,
En groei op in eer, in deugd!

L.F. DAVID.

Aeltre, *Hooimaend 1860.*

Twee konferencien voor den watersnood.

Onze gunstig gekende vlaemsche romanschryver M. August Snieders, heeft dezer dagen in Holland twee konferenciën gegeven, ten voordeele der ongelukkige slagtoffers van den schrikkelyken watersnood welke onze noorderbroeders geteisterd heeft.

De eerste dier konferenciën had zaturdag ll., 16 meert, te Breda plaets, in de bovenzael der *Sodaliteit.* De zael, welke met het puik der bredasche bevolking was vervuld, was hoogst doelmatig versierd. Langs weêrszyden van het spreekgestoelte stonden de borstbeelden van koning Leopold en van koning Willem, beide omkransd met eene frissche lauwerkroon. Achter de twee beelden verhieven zich trofeën van belgische en nederlandsche vlaggen. Dat was inderdaed een opregt verbroederingsfeest.

Het stuk dat de schryver opzettelyk voor die konferenciën verveerdigde, is eene novelle getiteld *Sneeuwvlokske.* Het is een eenvoudig doch roerend tafereel uit de overstrooming, en genoot den grootsten byval.

Na het eindigen van het liefdadige feest, greep er een vriendenmael plaets, waerop een aental toasten werden ingesteld; die van M. Leclercq, kommandant der koninklyke militaire Akademie van Breda, verdient hier wel bewaerd te blyven: de achtbare krygsman dronk ‘aen het belgische leger, naest hetwelk wy, even als te Waterloo, nogmaels op het slagveld hopen te staen als de vyand mogt opdagen.’ Die toast werd geestdriftig toegejuicht.

Den volgenden avond trad M. Snieders in den *Casino,* te 's Hertogenbosch op. Zie hier wat een plaetselyk blad, *De Provinciale Noordbrabantsche en 's Hertogenbossche Courant*, over dit feest zegt:

‘Al wat deftig, al wat vriend of vriendin der nederlandsche, en dus ook der verwante vlaemsche letterkunde en tael is, was tegenwoordig om den landgenoot, die reeds zoo veel van zich deed hooren, zelf te hooren spreken.

Zyne eerste lezing was gewyd aen het leven en de werken van wylen den onvergetelyken vlaemschen dichter Theodoor van Ryswyk; geene dorre verhandeling werd den hoorders opgedischt, maer hun een geleidelyk, afwisselend, goed geschakeerd verhael gegeven van des dichters leven en zyn, van zyne werken, met aenhaling hunner schoonste plaetsen en eindelyk van de diep ongelukkige laetste dagen zyns levens en zyn even ongelukkig afsterven.

In de tweede afdeeling gaf hy lezing van zyn *Sneeuwvlokske.* Hy schetste daerby een in zyne gloeijende en verheven verbeelding gewrocht tafereel uit de laetst plaets gehad hebbende overstrooming en watersnood, dat op waerheid gegrond, om zyn boeijenden styl en des schryvers

gevoelvolle meesterlyke voordragt, door de talryke hoorders algemeen werd toegejuicht.

Steeds zal het edel werk en deze voordragt des begaefden schryvers, by de ware vrienden van de nederlandsche en vlaemsche letterkundigen in aengename herinnering blyven, en indien hy aen het algemeen verzoek voldoende, zyn *Sneeuwvlokske* in druk geeft, dan wenschen wy het als een aendenken in aller handen.

De commissie, voor hel inrigten van den avond, bestond onder ander uit Jhr. de Kuyper, burgemeester; generael baron van der Duyn van Maasdam; Jhr. van Meeuwen; Jhr. Verheyen; Rouppe van der Voort; Nap. Sassen, lid der eerste Kamer, enz. Een aental dezer persoonen woonden het eetmael by, waertoe Z. Exc. de gouverneur der provincie, den volgenden dag, den schryver uitnoodigde.'

Wy willen hier enkelyk nog byvoegen dat de beide konferentiën ruim 600 guldens hebben opgebragt, en wy achten het onzen pligt, M. Snieders, in name van de slagtoffers der overstrooming, hier voor zyn menschlievende werk openlyk dank te zeggen.

Beide leesavonden zullen by onze noorderbroeders eene aengename en dankbare herinnering achterlaten, en den band waermeê noord en zuid van natuerwege aen elkander verbonden zyn, des te nauwer toe halen.

F.V.C.

Spreuken en gedachten.

Vlugt een land,

waer de vryheid door allerlei misdaden, in haren naem gepleegd, bezoedeld wordt.

De volkeren goed geleiden, is van alle menschelyke daden de moeijelykste.

De vaendels der partyschappen zyn doodskleederen waerin men het vaderland begraeft.

Verdeeldheid, heerzucht en partygeest, ondermynen den hechtsten troon.

De oorlog brengt de slaverny voort.

De oorlog vernielt of vernedert het menschdom.

Veracht het volk dat het eerst oorlog voert.

Kunst- en letternieuws.

M. Verhulst geeft by den boekhandelaer Van der Post, te Utrecht, een bundel gedichten uit; dit boek zal binnen kort het licht zien.

- Een belangryk werk zal dezer dagen het licht zien, namelyk de *Analystische Flora*, waerin breedvoerig al de planten en gewassen beschreven zyn, welke in onze provincie groeijen. Dit belangryke boek is, in het vlaemsch, bewerkt door onzen verdienstelyken bloemist M. de Beucker en M. Van Heurck, beide leeraers van het zoo bloeijende *Kruidkundig Genootschap.*

- By M.S. Van Doesselaere, te Gent, is eene brochuer, van den geleerden professor M.J.F.J. Heremans, verschenen, getiteld: *Over het wenschelijke van eene eenparige spelling onzer taal*, *in noord- en zuid- Nederland.* Redevoering uitgesproken op het zesde tael- en letterkundig congres te 's Hertogenbosch.

- Om eerlang by J. en H. Van der Schelden, te Gent, ten voordeele van den watersnood in Holland te verschynen: *Het Licht, of de invloed van het Evangelie op de beschaving en het geluk van 't menschdom*, dichtstuk, door David Traets. Voorafgegaen door een dichterlyk tafereel der overstroomingen, door C.H. Van Boekel. - De inschryving is bepaeld op 2 francs.

Kunstnyverheid.

Naestgaende plaetsnêe door M.J. NAUWENS uitgevoerd naer de teekening van M. DESIRÉ VAN SPILBEECK, een onzer gunstig gekende nyverheidskunstenaers, stelt het middenstuk voor dat door hem werd verveerdigd voor het banket van het Schillerfeest 't welk te Antwerpen plaets had op 10 november 1859. Zie 5^{den} jaergang bladz. 166.

Buiten en binnen.

I. - Buiten.

Hoort, hoort ge daer buiten
Den Noorderwind fluiten?
De winter die spreidt
Het sneeuwen tapyt:
Geen bloemen die bloeijen;
Geen beekjens die vloeijen;
Geen vogel die zingt!
Geen dauwdruppel blinkt
Aen jeugdige bladeren;
Het bloed, in onze aderen,
Vloeit stollend en traeg;
Geen zonne die daeg',
Met feestlyke glansen,
Aen de Oosterkimtransen;
Geen lucht van azuer!
Ziet gansch de natuer,
In treurnis en smarte,
Beklemd aen het harte.

II. - Binnen.

Hoort, hoort nu daer binnen
Den vogel der minne,
Die zingend in 't hart
Den Noorderwind tart.
Hoe fel hy mag fluiten,
Hy fluit slechts daer buiten,
Hy kan er niet in, -
Hier zetelt de min!
Geen lente kan roemen
Op geuriger bloemen,
Dan die hier in bloei,
In bontkleurgen tooi,
In 't harte-myn tieren,
En liefde erin vieren.
- En geen die verwelk'!
Want ziet! in hun kelk,
Daer blinken de druipen,
- De parels -, die sluipen
Van de oogen die 'k min
Myn harteken in.

- De zon aen de transen
Schiet koestrende glansen;
De lente die spreidt
Het bloementapyt, -
- De lente der minne, -
Daer binnen!

JAN VAN THOUROUT.

Broeders en zusters.
(Uit de duinen.)

Mynen Broeder toegewyd.

Meer dan eens, niet waer lieve juffers, hebt gy, wanneer gy menschen van geringen stand zaegt lyden, by uw eigen gezegd: zy zyn wel ongelukkig de arme lieden! - En dit denkend of zeggend, had gy juist geen ongelyk. Doch voorzeker zouden zy nog beklagensweerdiger zyn, ware het niet dat God hen een hert had geschonken zoo edelmoedig als ryk aen liefde; want de arme menschen zyn zoo edelmoedig en zoo liefderyk, dat zy die beschaefder zyn en een hoogeren stand in de samenleving bekleeden, zich er zelf het denkbeeld niet van kunnen vormen. Ook dit is een der talryke rechtveerdige schikkingen Gods; want in het tegenovergesteld geval ware hun lot ondragelyk, terwyl zy thans, in het ongeluk, elkander grootmoedig ondersteunen en het lyden helpen vergeten.....

Blankenberghe, het klein westvlaendersch stadje, dat door de Noordzee word bespoeld, neemt van jaer tot jaer in voorspoed toe, dank den vreemdelingen die er een gedeelte van het schoone jaergety komen doorbrengen. Want Blankenberghe is niet slechts eene nederige visscherhaven; het is, sints ettelyke jaren, ook een aengenaem badplaetsje dat, door sommigen, om zyne aengename ligging, het schilderachtige zyner omstreken, de eigenaerdige kleeding en goede inborst zyner inwooners, verre boven de alom befaemde badstad Oostende word verkozen. De ryke badbezoekers brengen eenige weelde aen de kleine visscherhaven. Maer, des winters, wanneer de baders hêen zyn, - en dit gebeurd nog voor het vertrek der zwaluwen, - dan heerscht er dikwyls armoede in het strandstadje en, gy weet het genoegzaem: armoede sleept droefheid en lyden na zich.

De kleine geschiedenis die ik u verhalen wil, dagteekent van over eenige jaren. Toen trof men in het kleine visscherplaetsje zooveel groote gebouwen nog niet aen als nu; ook heerschte er zooveel weelde nog niet. Want de badliefhebbers die het bezochten, waren toen nog te gering in getal. De inwooners moesten dan ook, voor het meerendeel, hun bestaen zoeken by de visschery en het brood voor vrouw en kinderen aen de zee gaen vragen. Arbeiden en zwoegen, verre van hen die hy het meest bemint, ziedáér het lot des armen visschers. Maer toch draegt hy dit gelaten; toch mort hy nooit, en hoe hy tegen het vreeselyk alles verslindend element heeft moeten worstelen, om er niet door te worden ingezwolgen, toch leest men op zyn gelaet, wanneer hy na eene afwezigheid van verscheidene weken behouden terug keert en zyn gade en kroost, die hem op hem het strand staen af te wachten, in de armen mag drukken en omhelzen, tevredenheid, liefde en geluk. Benydensweerdige menschen, die de lippen nog niet hebt gezet aen den beker der verdorvenheid die men in grootere steden, onder allerlei verleidelyke vormen, aentreft! Gelukkige lieden, die onder eene ruwe schors een gouden hert verbergen! Ik bewonder u om uwen moed, beklaeg u om het onophoudelyk zwoegen waertoe gy veroordeeld schynt; maer benyd u het bezit uws gouden herten, waerin meer liefde en edelmoed verborgen liggen dan de herten van tien stedelingen kunnen bevatten.,.....

De oude zeerob Lieven Nolting had twee zonen, twee sterk gebouwde jongens, die zulk hert, - een echt Blankenbergher hert, - bezaten. Jakob en Hendrik beploegden van hunne jongste jaren de zee, meesttyds op de zelfde boot, ook waren zy in hunne

geboorte plaets, toen zy met Antonia en Maria Correwyn in den echt traden, als twee der beste visschergezellen van gansch Zeevlaenderen gekend. De zusters Correwyn brachten Jakob en Hendrik voor bruidschat een getrouw en liefderyk hert, en elk der twee broeders schonk zyne gade een paer krachtige armen die, indien de hemel hen slechts een weinig zegenen wilde, de beide huisgezinnen in het vervolg tegen de armoede zouden bevryden.

Er werd gefeest en gedanst, - gefeest zoo als arme visschergezellen feesten, - toen de twee broeders de twee zusters huwden, en eenige dagen later, vertrokken Jakob en Hendrik, even welgemoed als zy het voor hun huwelyk deden, aen boord der sloep *het Goed Vertrouwen*, naer de Yslandsche kust, om deel te nemen aen de aberdaenvisschery. Antonia en Maria bleven, naest elkander, in een der engste straetjes van het kleine strandstadje de twee kleine huisjes bewoonen, waer de beide gezinnen den dag hunner verbinding den intrek hadden genomen.

Toen het jaergety der vischvangst ten einde liep, keerden Jakob en Hendrik behouden terug en wanneer zy den voet aen land zetten, waren zy gelukkig hunne echtgenooten, waervan zy sedert verscheidene weken waren gescheiden geweest, aen het strand aen te treffen en aen het hert te drukken. Hoe dikwyls verlieten zy sinds het gezegend geboorteland en de geliefde gade! Maer toch waekte de hemel steeds over hen; want na elke moeijelyke reis keerde *het Goed Vertrouwen*, in de haven terug en dan vertelden Jakob aen Antonia en Hendrik aen Maria, hoe zy hadden moeten worstelen en zwoegen, en dan beurden Antonia en Maria den moed hunner echtgenooten zoo hoop- en- liefdevol op, dat beide, eenige dagen later, - toch weder even opgeruimd als vroeger in zee staken, nu naer de eilanden Ferroë, dan naer de Doggersbank of de Yslandsche kust. Zegende de hemel hunnen arbeid met in hun dagelyksch bestaen te voorzien, ook niet minder zegende hy hun huwelyk; want na eenige jaren tydverloop had hy elk der twee huwelyksbedden een lieven kleinen jongen en een poeslig meisje geschonken, zoo engelachtig schoon dat men maer zelden by ryke lieden huns gelyken zou aentreffen. De broeders en zusters waren en bleven arme lieden, die zeer moesten zwoegen en worstelen om in hun bestaen te voorzien; maer, niet te min, zich tusschen het getal gelukkigen die de aerde bewandelen, mochten rekenen. Zy waren arm, maer bezaten een hert dat meer weerd was dan rykdommen, een hert dat meer gold dan goud of edele gesteenten; want God had er de haet, die het leven vergalt, uitgesloten, en er de liefde, die heilzame bron der ware levensvreugd, in laten ontspringen.

Hoeveel reizen ondernamen Jakob en Hendrik naer Ysland, Doggersbank en Ferroë? Hoe dikwyls keerden zy terug uit zee, in de arme huisjes, waer Antonia en Maria hen verwachtten en waer de beide vrouwen der kinderen, die langzamerhand opgroeiden en beloofden sterke mannen en zorgzame huishoudsters te worden, leerden de handen te saêm vouwen, de knieën plooien en God bidden voor het behoud des geliefden vaders die, misschien in het uiterst gevaer verkeerend, verre van huis, in een ranken bodem, op de ontstuimige en niets sparende zee, hêen en weder zwalkten? Hoe dikwyls?... Maer wisten zy dit wel

zelf? Neen, zy wisten het niet en bekommerden er zich niet mede. Eens de sloep voor het vertrek gereed, stapten zy aen boord en staken verheugd in zee en, even als vroeger, baden Antonia en Maria met de kinderen weêr voor het behoud hunner echtgenooten en vaders.....

De hemel schenke elk visscherhuisgezin een lang en gelukkig leven!... Voor onze vrienden scheen hy er echter anders te hebben over beschikt!...

De sloep *Het Goed Vertrouwen* had nog eens de reede verlaten. Jakob en Hendrik Nolting bevonden zich tusschen de manschap, terwyl Antonia en Maria met de kinderen de huisjes in het enge straetje van het Westvlaendersch strandstadje bewoonden.

De *typhus*, de vreeselyke ziekte die jaerlyks, in Vlaenderen, zoo vele arme menschen op den Godsakker sleept, heerschte te Blankenberghe en sloop, by voorkeur, de huizen der geringe lieden binnen. Ook by Maria had zy aengeklopt en slechts weinige dagen waren er noodig geweest om de jonge vrouw op het ziekbed te kluisteren. Dáér lag zy uitgestrekt, bleek en mager, even als een lyk, dat zy toch ook welhaest zou zyn. Nevens het bed stond, op eene kleine tafel, een houten Christusbeeldje, waervoor eene waschkeers brandde. Ter zyde van het kruis stond een glas, half gevuld met wywater, waerop een kleine palmtak lag. De pastor van Blankenberghe had, in den morgend, Maria den laetsten troost der stervenden gebracht. De nacht was gekomen en nu was het uiterste uer der arme vrouw naby. Antonia, met een roozenkrans in de handen, knielde naest de sponde der zuster. Zy hield de oogen op den gekruisten Christus gericht en smeekte vurig den hemel om Maria's behoud. Eene buervrouw zat naest het ziekbed en richtte zich by korte tusschenpoozen op, ten einde zich te verzekeren van de vorderingen die de ziekte maekte en de lippen der lyderes te bevochtigen. Hoe dikwyls had zy dit, dien nacht, reeds gedaen? Nu scheen zy echter iets buitengewoons op te merken; want eensklaps plaetste zy het fleschje dat het verkwikkende vocht inhield en het lepeltje waermede zy nog zoo even Maria's lippen had verfrischt op de naeststaende tafel, beschouwde nog eenige oogenblikken de lyderes, waerna zy, het hoofd tot hare biddende gezellin keerende, op waerschuwenden toon zegde:

- Tonia!...

Eene koude huivering beving de terneêrgeknielde vrouw, die genoodzaekt was, zich met de beide handen aen de tafel vast te klampen, ten einde niet ten gronde te zygen.

- Tonia! - herhaelde de buervrouw.

- Wat is er, Hendrika? - vroeg nu de gade van Jakob Nolting, met zwakke en byna onhoorbare stem, terwyl zy zich langzaem oprichtte; - bespeurt gy iets dat... u doet vreezen?...

- Stil Tonia, stil, - onderbrak de buervrouw met even zachte stem; - ik geloof dat haer einde naby is!...

- Groote God! wat zegt gy? - gilde de gade van Jakob Notling met pynelyke ontroering.

Op dit oogenblik steeg uit het bed het akelig gorgelgeluid op dat gewoonelyk de scheiding van het stoffelyke en het onstoffelyke voorafgaet.

- Maria! Maria, zuster, zie my aen! - kreet Jakobs vrouw met eene stem zoo snydend, dat zy als een mes door het hert der buervrouw sneed; - zuster, lieve zuster,

kent gy uwe Tonia niet?... - en wanhopig viel haer hoofd naest dit der stervende op het bedkussen.

Maria opende nog eens de oogen, vestigde die in een langen helderen blik op hare zuster, plooide nog eens haren mond tot eenen zoeten lach; waerna zy den blik op de val van het zolderkamerken vestigde, als of zy zeggen wilde: ‘dáér rusten, myne arme schaepkens van kinderen!’ en sloot dan de oogen voor goed dicht.

Tonia wierp zich nu, door de droefheid overmeesterd, als zinneloos op het lyk harer zuster, trok haer hoofd tot zich en drukte hare lippen in eenen vurigen, wanhopigen kus op haren mond, terwyl zy, met half in den gorgel verkropte woorden, snikkend zegde:

- Wees gerust, Maria, zuster; ik heb uwe laetste bede begrepen: ik zal voor de arme kleine schapen zorgen; Tonia zal, nu gy er niet meer zyt, hun tot moeder verstrekken.

Na lang en vruchteloos poogen, gelukte er eindelyk de buervrouw in haer van het lyk dat zy, als uitzinnig, omarmde en met kussen overlaedde af te trekken.

- Kom, Tonia, schep moed! - sprak zy troostend, - het is nu toch zoo. Wat kunnen wy er aen doen? De hemel heeft er aldus over beschikt. Ons lot is in zyne handen. *Haer* lyden is uit; wy kunnen er niets aen veranderen. Laet ons nu de gebeden der stervende oplezen.

Tonia zeeg moedeloos, naest hare gezellin, op de knieën; en bad werktuigelyk de gebeden na die de buervrouw met luider stemme voor de zielenzaligheid der afgestorvene opzegde. Toen hun gebed ten einde was en de beide vrouwen zich oprichtten, zegde Tonia met tranen in de oogen en droefheid in de stem:

- Wat zal Hendrik, wanneer hy by zyne terugkomst het akelig nieuws verneemt, zeggen. De hemel leene my hulp om hem er op voor te bereiden. Hendrik en Maria beminden elkander zoo vurig en oprecht!

Nu bewezen Tonia en de buervrouw de laetste plicht aen de afgestorvene. Intusschen was de dageraed aengebroken. De beide vrouwen verlieten thans ook het lykhuis en Tonia nam de kinderen, die het bewust zyn niet hadden van dit verlies dat zy hadden geleden, met zich in het aenpalend huisje. Van toen af was zy hunne moeder. Twee dagen later, haelden de zwarte lykbidders Maria's lichaem uit het huisje der enge straet, droegen het naer de kerk, waer de pastor de vastgestelde gebeden over het afgestorvene overschot van de gade des armen visschers opzegde, en toen werd het naer den doodenakker gedragen..,.....

Sloepen van verschillige natiën, voor het meerendeel engelsche, hollandsche en belgische lagen voor de visschery uitgereed, op de hoogte van Doggersbank ten anker. Tusschen deze vaertuigen bevond zich ook de kutter *het Goed Vertrouwen.* Sedert de weinige dagen dat hy aldaer geankerd lag, was het weder gunstig geweest voor de visschery en de werkzame manschap der Blankenbergher sloep, was er reeds in gelukt, onder het behendig beleid van haren ervaren patroon, eene goede hoeveelheid kabiljauw in te zamelen. Er bleef echter nog veel te doen, voor aleer men er zou mogen aen denken de terugreize naer de vlaemsche kust te ondernemen. Patroon van Pamele liet dan ook geene gelegenheid voorbygaen, die hem gunstig scheen om de voorraed te vermeerderen daer hy, tevens dat hy de belangen zyns reeders behertigde, ook niets zoo zeer verlangde dan den steven naer het vaderland, waer hy, even als het meerendeel zyner manschap, door eene vrouw en vier lieve kinderen met ongeduld werd verbeid, te mogen wenden.

De visschergezellen hadden den nacht rustig in de kooi doorgebracht; ook wanneer de dageraed aenbrak en de patroon, na zyne kamer te hebben verlaten, het ‘overal’

had laten hooren, haestte de gansche manschap van *het Goed Vertrouwen*, zich zonder verwyl op het dek te begeven. De sloepjongen, die op den kutter gewoonelyk de plaets van

kok vervulde, had het eerst de kooi verlaten, of liever was er door de overige manschap uitgezet, ten einde op de voedster koffy te zetten en het ontbyt veerdig te maken. - Daer de arme jongen, - want een sloepjongen heeft nog al menig hard woord, nog al menige ruwe stoot en schop te verduren, - wist dat de gezellen niets zoo zeer verlangden dan, eens dat zy de kooi hadden verlaten, zoo spoedig mogelyk het ontbyt klaer te vinden, was hy er ook weldra mede gereed. Eens dat de magen gevuld waren, werd het anker gelicht en daer men, terwyl de sloepjongen aen de kombuis bezig was, takelaedje en wand had klaer gemaekt, wachtte men ook niet lang om onder zeil te gaen. Nu gebood Patroon van Pamele de netten en haken bereidveerdig te maken, en zoodra hy een voor de vangst goede plaets dacht te hebben bereikt, werden deze voor de bewooners der zee zoo verraderlyke werktuigen over boord geworpen.

Het weder was zoel en er woei slechts een labberkoeltje over de effen en kalme zee; doch het water was zoo troebel en had zulken geelachtigen schyn, dat Patroon van Pamele, die een oude zeerob was en sedert verscheidene jaren de Noordzee bezocht, eenigzins ongerust werd en dacht dat, eer de dag zou ten einde zyn, er misschien een onweder kon ontstaen. Hy had dan ook zyn gevoelen der manschap medegedeeld opdat deze, zoo veel mogelyk, den tyd zou benuttigen. Hoe zeer zy ook de ervarenheid haers patroons liet recht wedervaren, toch aerzelde de manschap aen zyne woorden geloof te hechten.

- Gy zult het zien, had van Pamele geantwoord, - het kan namiddag, misschien avond worden; maer zeker ben ik er van dat er een orkaen op handen is. Had ik slechts eerder ontdekt wat er in den schoot van den plas geschied, ik had het anker niet gelicht, en u liever, op de standplaets, den dag met netten breiden laten doorbrengen; doch nu is het zoo en wy moeten slechts, terwyl wy den tyd benuttigen, een goed oog in het zeil houden.

De gezellen der Blankenbergher sloep bleven echter voor het meerendeel ongeloovig; doch weldra moesten zy ondervinden dat de patroon zich niet had bedrogen, want nog voor het middaguer daer was, werd de zee zoo hol en ongestuimig, dat de sloep op eene onrustwekkende wyze werd hêen en weder geslingerd, en men genoodzaekt was netten en haken in te trekken, daer er voor het oogenblik toch geene mogelykheid was aen de minste vangst te denken. De wind blies nu zoo hevig dat, wilde men het niet aen flarden zien scheuren, men genoodzaekt was het wand te reven. De baren der hooge zee sloegen bulderend over het dek van het kleine vaertuig en sleepten het eene voorwerp na het ander in den schoot van den verradelyken plas. De manschap zelf was genoodzaekt het oog op de naderende golven te houden en zich, wilden zy niet worden medegesleept, aen den mast, de kombuis of de verschansing des vaertuigs vast te klampen.

Op eens deed zich eene noodkreet hooren en kort daerop riep de patroon, die aen het roer stond, met angstige stem:

- Gezellen, een man over boord!

Nu liep de manschap verward door een, de eenen trek- de anderen bakboordwaerts. Elk blikte zoekend in den schuimenden plas, om den ongelukkigen drenkeling te ontdekken.

- Waer ligt hy? - riep eene stem.

- Wie is het? - vroeg een tweede.

- Trekboord, - waerschuwde de patroon.

- Ja, ja, daer zie ik hem op gindschen golf! - bevestigde een der gezellen, met den vinger op den verraderlyken plas wyzend.

En waerlyk nu ontwaerden ook eenige der overige gezellen den drenkeling; doch in plaets van door de golven te worden omhooggeheven, was men in tegendeel getuigen dat hy op eens in de diepte werd geslingerd.

- Kom, gezellen! spoed gemaekt! - sprak Hendrik Nolting, met vaste beradenheid, - knoop my eene lyn om den middel vast; ik wil my in zee werpen en trachten onze gezel te redden.

- Houdt op! houdt op! het is onmogelyk! - riep de patroon, die zich nog altoos aen het roer bevond, - de zee is te hol! uwe roekelooze daed zou u het leven kosten, zonder dat het u mogelyk zou zyn dit des ongelukkigen die in zee ligt te kunnen redden.

- Het is waer, - zegde een der visscherlieden, - wie zich in zee werpt, stelt zyn leven nutteloos in gevaer; de zee is te wild, er valt aen geene redding te denken.

Middelerwyl had de moedige Hendrik zelf een eind touw van het dek gevat, zich rond den middel geslagen en vast geknoopt en, terwyl hy het een der naeststaende gezellen in de handen stak, sprak hy:

- Wat! zee hol en wild! leven in gevaer! geene redding mogelyk!... wanneer visscherluî weten dat er een man over boord ligt, is de zee nooit hol en wild; dan denke men niet aen levensgevaer, maer slechts aen hem die men redden wil en moet. En de gezellen van Blankenberghe zyn visschers van het echte ras. Opgepast, maets! en niet eerder Hendrik Nolting aen boord gesjord, voor hy den drenkeling vast heeft!

En dit zeggend, sprong hy zonder verder dralen over boord.

Wat al krachtinspanning had hy noodig om zich in die holle wilde zee boven water te houden! Hoe angstig zocht hy rond in het witte, hem langs alle zyden omspattende schuim! Doch niets ontwaerde hy. Na vruchteloos eene wyl te hebben rondgezocht, vroeg hy:

- Gezellen, ziet gy niets?

- Niets, - werd hem geantwoord.

De moedige visscher zwom zoekend en byna wanhopend voort; maer toch ontwaerde hy niets. Eensklaps hoorde hy een der gezellen hem toeroepen:

- Nolting! Hendrik Nolting! dáér voor u! op gindsche baer zie ik eene zwarte plek! Het is de drenkeling!

Hendrik blikte vooruit en wat hy zag ontnam hem op den zelfden oogenblik al den moed.

- Heere God! - riep hy uit, - het is Jakob! het is myn arme broeder!

- Moed gevat! moed, Hendrik! - riepen verscheidene der visschermaets die zich aen boord der sloep bevonden hem toe.

Was het deze aenmoediging of wel de inspraek van zyn eigen hert, die hem op dien stond nieuwe kracht verleende? Want den moed die hem zoo even scheen te begeven, keerde op eens terug en met machtige inspanning wierp hy borst en armen vooruit en zwom naer de zyde van het voorwerp dat hy een oogenblik geleden op het punt eens hemelwaerts steigenden golfs had ontwaerd. Doch niets! De broeder die hy angstig en wanhopig zocht was in de diepte verdwenen. Er vertoonde zich niets meer aen het zoekend oog des armen jongen mans dat aen een levend wezen geleek. De hoop verzwond uit zyn hert en zyne armen bezaten geene genoegzame kracht meer om hem boven water te houden; Hendrik Nolting zonk op eens in het diepe der zee. Aen boord der sloep wachtte men eenige stonden met angstige nieuwsgierigheid, daer men dacht dat de edelmoedige redder zich weldra terug boven

water zou vertoonen. Doch even als de oudere broeder in de diepte verdwenen was, zoo ook bleef de jongere in den schoot der zee weggezonken.

De patroon beval nu dat men spoedig den jongen man boven water zou halen en aen boord sjorren.

- Wat weegt hy loodzwaer, - sprak een der gezellen terwyl men bezig was het bevel des patroons uit te voeren; - ik geloof dat het hoog tyd is dat wy hem aen boord sjorren. Het is als of er een lyk aen de touw hangt!

Maer hoe vreemd stonden allen elkander te beschouwen toen men, na eerst Hendrik boven water te hebben getrokken, bevond dat een tweede lichaem volgde en de drenkeling zich met de armen aen de beenen zyns redders had vastgeklampt en hem dus de noodige kracht had ontnomen om terug naer boord te zwemmen.

Toen men beide op het dek had gehaeld, opende Hendrik de oogen, die hem flouw en byna stervend in het hoofd stonden, en terwyl er eene traen over zyne kaken rolde prevelde hy met stille en byna onhoorbare stem:

- Arme Jakob! Arme Tonia!

Met moeite maekte men de twee broeders van elkander los; want Jakob, ofschoon reeds een lyk, hield zich nog altoos met zekere kracht aen zynen jongeren broeder vast. Toen men er eindelyk in gelukt was, werd Hendrik naer kooi gedragen, waer men hem met de meeste omzichtigheid de noodige hulpmiddelen die zynen staet vereischten toediende. Het lyk van Jakob werd op het achterdeel van het dek ter zyde gelegd en met een stuk oud zeil bedekt.

De Blankenbergher kutter *het Goed Vertrouwen*, stevende terug naer de plaets waer zy des morgends het anker hadden gelicht.

Wanneer Hendrik gansch het bewust zyn had terug verkregen, blikte hy wild en somber rond zich heen; dan vroeg hy:

- Hoe is het met Jakob? Hoe vaert myn broeder?

- Dood! - werd hem geantwoord door den gezel die de wacht by hem had.

- Dood! - herhaelde de jonge man, met wanhoop in de stem. - Dood! dan was al myne moeite, al myne inspanning vruchteloos? Arme Jakob! ongelukkige broeder! - en zich het aengezicht met de handen bedekkend, voegde hy er snikkend by: - Arme Tonia! Arme kinderen! wat zal zy zeggen by het vernemen van het akelig nieuws?...

Wanneer hy een weinig had uitgeweend, keerde hy zich tot den gezel die zich in het logies bevond met het doel hem behulpzaem te zyn, en vroeg:

- Is het lyk van Jakob nog aen boord? Kan ik hem nog eens zien?

De gezel bleef sprakeloos, maer knikte toestemmend. Beide verlieten de kooi en begaven zich op het dek. Dáér hief Hendrik's geleider het stuk oud zeil omhoog en de jongere broeder aenschouwde nog eens zyn oudere, die hy met levensgevaer vruchteloos had gepoogd te redden, en by dit zicht schoten hem de oogen vol tranen.

De patroon en de overige visscherluî der sloep traden nu ook nader. Allen knielden neder en ontdekten de hoofden: De oude van Pamele las, met luider stem, een kort gebed en zegende het lyk met een met wywater bevochtigden palmtak. Hendrik en de overige varensluî volgden zyn voorbeeld. Dan wonden twee maets het lyk van Jakob in een stuk zeildoek, bonden het een paer zware steenen aen de voeten, en een stond later lag het over boord in zyn kille graf.

- Arme Jakob! Hy was een braef en eerlyk gezel! - sprak van Pamele tot lykrede, terwyl hy zich met den rug der ruwe hand eene traen uit de oogen wegveegde.

- Arme Tonia! - snikte Hendrik.

- Arme kinderen! wat zal er van hen geworden?... fluisterden de visscherluî.

- Ja, wat zal er van hen geworden? - dacht Hendrik; maer toen hy in het logies terug gekeerd en alleen was, dan eerst voegde hy er in stilte by: - Hendrik Nolting zal de kinderen zyns broeders niet verlaten. Hy zal hen geen gebrek laten lyden; maer voor hen als voor zyne eigen kinderen zorgen en hen een tweede vader zyn.....

De zon stond hoog aen den onbewolkten blauwen hemel en wierp hare glanzende stralen op de onmeetbare zee, die byna even effen en kalm als het water eener rustige beek voorby Blankenberghe stroomde. Eenige visschersloepen lagen op de zee ten anker; terwyl op het strand een ander dezer vaertuigen lag omgekanteld. Twee visschergezellen in oliejakkers gehuld, met de breede, nauwelyks tot over de knieën reikende, geoliede broek aen het lyf en den eigenaerdigen zuidwester op het hoofd, waren bezig de kiel der sloep te teeren. Dit was een allerliefst gezicht en het visscherlied dat de twee arbeidende maets aenhieven, zette het tafereel iets levendigs by, dat het anders, spyt genoeg, zou hebben gemist. En echter zou dit tafereel te wenschen hebben overgelaten, ware het niet dat in de verte, westwaerts, byna zoo wyd het oog zien kon, eenige groote vaertuigen met gezwollen zeilen, als ware het om de schildery te volledigen, zich hadden vertoond.

Toen de twee arbeidende gezellen hun lied hadden voleind, zegde een hunner tot zyn makker, terwyl beide juist hunne borstels in den, naest de omgekantelde sloep, op het vuer rookenden teerpot staken:

- Dunkt u niet, Frits, dat onze Blankenbergher sloepen lang uit blyven?

- Ja, gy zegt daer zoo iets, Willem, - antwoorde zyn makker; - doch welke bedoelt gy?

- Wel, de sloepen die naer Doggersbank zyn.

- Nu, ja, zy blyven lang uit; het is waerachtig eene schand! Te Oostende zyn er reeds eenige binnen. Indien het zoo voort gaet, zal men nog eindigen met de Blankenberghers den naem van luijaerds toe te werpen. En indien dit gebeuren moest, zie...

- Tut, tut, tut, gebeuren of niet gebeuren, - riep een oude pekbroek met oliejakker, korte broek en zuidwester voor kleeding, een witte stoppelbaerd voor sieraed aen de kin en een bruin doorgerookt neusverwarmerken voor tydverdryf in den mond, die de twee praters van op den dyk had afgeluisterd, - Eh! indien dit gebeuren moest, wat zoudt gy dan wel doen, myn jonge maets?...

- Ha! vader Schiemansgaren, zyt gy het! - riepen de twee gezellen byna gelyktydig uit.

- Nu, wil ik u eens wat zeggen? - vervolgde de oude zeerob, zonder veel naer de uitroeping der jonge mannen te luisteren, - gy zyt twee visscherluî van droog water, die liever den voet op het zand zet dan u op den plas te wagen. Ik ben een oude halfblinde Janmaet die zyn gansch leven lachend en zingend op zee heeft doorgebracht...

- Welnu, welnu, vader Schiemansgaren, gy zyt in kwade luim, ik zie het wel, - onderbrak hem Frits; - maer waer wilt gy toch hêen?

- Ik wilde u slechts zeggen, dat ik met myne oude oogen zie, wat gy met uwe jonge niet zien kunt.

- En wat ziet gy dan toch? - vroeg Willem.

- Dat er ginds, vlak voor uw neus, - antwoordde de oude zeerob, met den vinger westwaerts wyzende, - veel nader by ons dan die groote koopvaerdyschepen, eenige voor u onzichtbare mosselschelpen op den plas dansen; dat die mosselschelpen

visschersloepen zyn en dat er tusschen die visschersloepen zouden kunnen zyn die tot onze haven

behooren, en het wel mogelyk is dat myn zoon zich aen boord van een dezer bevindt.

- Zyt gy er zeker van? - waegde Frits nog eens te vragen.

Doch reeds had de oude hen den rug toegekeerd en terwyl hy zich in de richting der stad verwyderde, vergenoegde hy zich hen, zonder zich nog de moeite te geven het hoofd om te wenden, toe te roepen:

- Ik ga myne vrouw verwittigen. Indien gy een paer uren geduld hebt, zult gy met zekerheid weten wat voor het oogenblik voor u slechts een raedsel en voor my wel iets meer is.

- Die oude Schiemansgaren is toch een drommelsche rare vent, - zegde Willem, terwyl hy een liedje begon te neuriën, dat zyn makker dadelyk nafloot.

De oude zeebonk moest zeker in de stad hebben verteld wat hy aen het strand had waergenomen; want weinig tyd nadien vertoonden zich op den zeedyk eenige vrouwen en kinderen, alsook dry of vier oude visscherluî. De vrouwen, uitgenomen eene die vier kinderen - twee jongens en twee meisjes - by zich had, stonden in groepen by elkaêr te redekavelen, terwyl de kinderen op het strand liepen, rolden en tuimelden, of in het zand peerlen en schelpen zochten. De oude luî, - die een vreemdeling allen voor zooveel vaders Schiemansgaren zou hebben aenzien, zoo zeer geleken zy zich uiterlyk, - wandelden met de handen op den rug en het kort baerdbranderken in den mond, den dyk op en neêr.

- Wat ziet Tonia er droevig uit! - fluisterde eene der vrouwen tot hare gezellinnen.

- Kom hier, Tonia; kom by ons! Gy blyft daer zoo moedermensch alleen staen, - riep eene andere vrouw uit den groep haer toe; - sedert de dood uwer Maria schynt gy iedereen te vluchten. Gy doet u eigen verdriet aen, buervrouw, waer het niet noodig is; dit is immers niet wel gedaen!

Doch Tonia, - want de vrouw met de vier kinderen die zich van de anderen afgezonderd hield, was wel de gade van Jakob Nolting, - in plaets van gehoor te geven aen het verzoek harer buervrouw, wendde zich tot een der over en weder wandelende visscherluî, en vroeg hem:

- Zyt gy er zeker van, vader Schiemansgaren, dat *het Goed Vertrouwen* er by is?

- Ha! Tonia, meisken, u wil ik het wel recht uit biechten, - sprak de oude zeebonk; - toen ik de sloepen ontdekte, redeneerde ik aldus: er vertoonen zich in de verte dry of vier kutters, die op de vlaemsche kust schynen koers te zetten. Er moeten erby zyn die van Doggersbank komen, want de tyd is dáer dat wy hun mogen verwachten. De Blankenbergher sloepen laten zich niet spoedig kloppen en reeds zyn er Oostendenaren binnen! Nu zyn het vast wel Blankenberghers en *het Goed Vertrouwen*, - een bodemtje dat ik ken, omdat ik er jaer en dag mede op den plas heb gedobberd, - is altoos de eerste sloep die het anker op de ree laet slibben. Ik verwed een kabeljauw tegen een pietemannetje dat zy er by is! Doch thans dat zy naderby zyn, zeg ik met zekerheid: van de vier sloepen hooren er twee te Blankenberghe te huis en zy die het eerst hier zal wezen, is *het Goed Vertrouwen*, waerop uw man, Tonia, en myn zoon aen boord zyn.

Op dit oogenblik kwam een tweede visscherman naby en, zich in het gesprek mengend, zegde hy:

- Oude Schiemansgaren, indien myne oogen zich niet bedriegen, is de voorste sloep, die op hier afkomt, *het Goed Vertrouwen!*

- Ja, vader Pekelbom, antwoordde de oude Schiemansgaren; - ja gy hebt het wel voor.

- God in den hemel! dan worden wy met een ongeluk bedreigt! - sprak vader Pekelbom.

- Wat zegt gy daer? vroeg de oude Schiemansgaren.

- Dat zy een bezem aen den mast draegt! - antwoordde Pekelbom[1].

- Hoe! een bezem aen den mast? Heere God! dan heeft zy een lyk aen boord of een man verloren! De hemel verhelpe het! God weet of het myn zoon niet is.

- Of de myne! voegde Pekelbom erby.

- Of myn man! - kreet eene visschersvrouw.

- Of myn broêr! - zuchtte eene andere.

- Ja, God weet wie het is? - liet Tonia er op volgen, - de hemel geve dat het Hendrik maer niet zy!... Arme schapen van kinderen!...

De ontdekking van het bezemtje aen den mast van *het Goed Vertrouwen*, door den ouden Pekelbom medegedeeld, had allen op eens in zulke droeve stemming gebracht, daer niemand wist wie het ongeluk zou treffen en elk te zeer voor zyn eigen beducht was, dat geen der aenwezigen nog trek gevoelde om voort te kouten, en allen met de uiterste ongerustheid in het hert het oogenblik stonden af te wachten waerop de sloep het anker zou laten slibben.

Zoo als vader Schiemansgaren het had voorzegd, behoorden twee der vier kutters tot de haven van Blankenberghe, en de eerste op de ree was werkelyk *het Goed Vertrouwen.* De oude visscherluî en de jonge vrouwen stonden nu allen op het strand. Deze laetsten hadden, in afwachting dat zy hunne mannen en broeders gingen omhelzen, de kinderen hun spel doen staken, en hielden hen nu by de hand. Tonia gaf de rechterhand aen haer klein meisken en de linker aen dit harer overledene zuster, terwyl de twee knaepkens vooraen stonden. Zy vormden een heerlyke groep, die arme vrouw met hare vier kleine schaepkens van kinderen! Kort na dat het anker gevallen was, sprong patroon van Pamele van de sloep en baedde door het water, dat hem tot boven de knieën stond, strandwaerts, en spoedig werd hy door de overige manschap opgevolgd.

- Ha! daer is vader! Ha! daer is broeder! - riepen de kinderen bly juichend en dansend uit.

- Ha! daer is vader! - riepen nu ook het jongsken en meisken van Hendrik Nolting, en huppelden, in de handen klappend, zoo dicht by den plas dat zy hunne voeten bevochtigden.

- Moeder, waer blyft vader? Ik zie vader niet! - morden de kinderen van Tonia bedroefd.

- Heere God! Jakob! waer blyft Jakob toch? - prevelde Tonia met eene traen in het oog en een wanhopenden blik op het vaertuig, waeruit niemand meer te voorschyn kwam, werpend; - het bezemke, zou dit misschien, de hemel verhelpe het! voor hem zyn?

Zy zag en bleef zien, de arme vrouw; doch haer Jakob verscheen niet.

Intusschen was Hendrik haer genaderd en, haer omarmende, had hy met versmoorde stem gezegd:

- Tonia! arme Tonia!...

Tonia vaegde zich eene traen uit het oog, terwyl zy met eene droevige stem byna onhoorbaer prevelde:

(1) Op sommige visschersloepen heeft men de gewoonte, wanneer een man over boord is gevallen of men een lyk aen boord heeft, by de terugkomst in de haven, een bezem aen den mast te hechten.

- Hendrik! arme, arme Hendrik!...

Daer Hendrik bemerkte dat Tonia het aengezicht afwendde en zyne vrouw niet zag, die anders nooit naliet, by zyne terugkomst uit zee, zich aen het strand te laten vinden, om hem te verwelkomen, werd hy eenigzins ongerust en vroeg:

- Maer Tonia, ik zie Maria niet? Zy is toch niet ziek, hoop ik?

- Te huis zal ik u alles zeggen, - zuchtte Tonia. Maer gy, Hendrik, gy zegt my niets van Jakob! waer blyft hy toch!

- Kom maer mede huiswaerts, Tonia, - fluisterde Hendrik, met tranen in de stem, terwyl hy de hand zyner schoonzuster op eene deelnemende wyze drukte; - kom maer mede huiswaerts; dáér verklaer ik u alles.

Tonia had moeite zich recht te houden en, hadde zy zich niet aen den arm haers schoonbroeders vastgeklampt, zeker ware zy aen het strand, voor het oog van allen, ten gronde gezegen.

- Groote God! wat beproeving! kreet zy; - Jakob! Jakob! het bezemken aen den mast is dan voor hem...

Hendrik antwoordde niet op deze uitroeping; doch deed al wat mogelyk was om haer moed in te spreken. Eenige oogenblikken nadien, stapten beide, met gebogen hoofd en elk twee kinderen by de hand leidend stadwaerts.

Weinige stonden later, traden zy de enge steeg in, waer de twee huisjes stonden die Jakob en Hendrik vóor het vertrek van *het Goed Vertrouwen* bewoonden. Hendrik wilde het huisje, waer hy Maria dacht te vinden, binnen treden; doch Tonia greep hem by den arm, met stille stem zeggend:

- Hendrik, niet dáér!... langs hier!

En beide trokken het huisje van Tonia binnen.

Daer zaten nu Hendrik en Tonia sprakeloos tegen over elkander. Het was alsof geen hunner het wagen dorst het eerst de stilte te verbreken, daer zoowel hy als zy eene mare hadden mede te deelen, die het hert des anderen met wanhoop zou vervullen en zy tevens beducht waren iets te vernemen dat hun eigen hert moest breken. En toch moest er een einde komen aen dit voor beide doodend stilzwygen. Doch Hendrik wachtte tot dat Tonia hem het woord zou toevoegen en Tonia wachtte tot dat zy door Hendrik zou worden ondervraegd.

Na eenige stonden nutteloos stilzwygen, besloot Hendrik eindelyk de sprakeloosheid te verbreken.

- Welnu, Tonia? vroeg hy.

- Het is dan waer, Hendrik, - sprak de jonge vrouw met ontroering in de stem; - het bezemken aen den mast van *het Goed Vertrouwen* was voor hem?...

- Tonia! Tonia! Gy zegt my niets omtrent Maria! - onderbrak haer Hendrik.

De jonge vrouw richtte zich op, deed eenige stappen voorwaerts, greep haren schoonbroeder by de hand en hem met strakken blik beschouwend, vroeg zy:

- Hendrik, verberg my niets; antwoord my recht uit: is Jakob dood?...

- Ja, ja, Tonia, antwoordde de jonge visscher, terwyl hy zich eene der handen voor de oogen legde; - gy zyt... weduwe... Maer, Maria... wat is er van haer geworden?...

- Vraeg my niets, Hendrik!... - kreet de arme vrouw, terwyl zy om haer eigen bitter lot in snikken losborst.

- Tonia! Tonia! laet my niet langer aen de vertwyfeling blootgesteld!... Zeg my, zonder omwegen, wat ik te hopen of te vreezen heb. Is Maria...

- Dood!... - snikte Tonia, - Maria, myne ongelukkige zuster, is in myne armen gestorven!...

- God in den hemel! wat slag! wat yselyke slag brengt gy my toe! - morde de arme visschergezel, terwyl hy zich wanhopig de handen in het haer sloeg.

Zoo er daer straks eene doodsche stilte in het armoedig vertrek heerschte, thans stegen er luide en droeve klachten op, niet alleen uit de borsten der twee door het noodlot zoo zeer getroffen lieden; maer ook der kinderen, die hunnen ouders ziende lyden en weenen, kryschten en huilden mede. Lang duerde dit droevig tooneel voort. Doch, even als aen de vreugd komt er aen de droefheid een einde. Toen beide hadden uitgeweend, toen het bittere der wanhoop zich in wrange tranen had lucht gegeven, en beider oog droog en met roode randen omzoomd waren, toen vertelde de weduwe hoe hare zuster door de ziekte was aengetast geworden, hoe zy haer had opgepast en verzorgd, hoe Maria in hare armen den geest had gegeven en hoe zy de kinderen by zich had in huis genomen.

- Arme kinderen! - voegde zy, nog eene traen stortend, er by, - wat zal er van u geworden? Ik had beloofd u tot moeder te verstrekken en nu zyn myne eigene onschuldige schapen... vaderloos en zonder brood...

Ook Hendrik verhaelde hoe zyn broeder door eene baer werd over boord geslingerd, hoe hy vruchteloos had getracht hem te redden en er byna zyn eigen leven by inschoot.

- Arme kleinen! - zoo eindigde hy, - ik had beloofd... Maer wat ik beloofd heb, zal ik volbrengen. Ja, Hendrik Nolting zal de kinderen zyns broeders niet verlaten!... Jakob, ik zweer het u, ik zal voortaen hun vader zyn!... wanneer er plaets is aen de tafel voor twee, dan ook is er plaets voor vier...

- Ik dank u, Hendrik; ik dank u, - zegde Tonia, terwyl zy hare hand in die haers schoonbroeders legde en een eenigzins mildere glimlach hare sombere wezenstrekken kwam verhelderen; - ook ik zal den eed gestand blyven die ik by Maria's doodbed zwoer: hare kinderen worden voortaen de myne!.....

De weduwenaer en de weduwe bleven hunne belofte getrouw. Hendrik verstrekte Jakob's kinderen tot vader en Tonia was eene zorgzame en liefhebbende moeder voor het knaepken en het dochterken van Maria. En toen de kinderen later de mannenjaren hadden bereikt, ook dan nog gaven zy hunnen oom en moei de namen van vader en moeder.

Het was op het laetst van voorleden zomer dat ik, toen ik Blankenberghe, - dat thans een lief en aengenaem badstadje is, - bezocht, met Hendrik en Tonia Nolting en hunne kinderen kennis maekte en de oude zeerob, - want nu is Hendrik Nolting styf en versleten, en daer zyn zoon en neef voor hem en Tonia het brood winnen, heeft hy niets meer te doen dan zyn pypken te rooken, - my het u medegedeelde verhael deed kennen.

- Arme lieden, - dacht ik, toen de oude man my die bladzyde uit zyne levensgeschiedenis had medegedeeld, - het noodlot had u wreed, rampzalig wreed getroffen. Doch in uw eigen edelmoedig en liefdevol hert hebt gy balsem gevonden ter zalving van elkanders wonden, en daerdoor hebt gy ook uw eigen lyden verzacht.

En gy, lieve juffers, zegt gy thans niet met my:

- Het hert der arme menschen bevat meer edelmoed en liefde dan zy, die een hoogeren stand in de samenleving bekleeden, het zouden kunnen denken.

JOHAN VAN ROTTERDAM.

ALGEMEENE TENTOONSTELLING TE BRUSSEL VAN 1860.

DE ZONDAG MORGEN, SCHILDERY VAN M. FELIX DE VIGNE, LEERAER AEN DE AKADEMIE VAN SCHOONE KUNSTEN TE GENT, PLAETSNÊE VAN J. NAUWENS. *(Zie 6*^{den} *jaergang, bl. 182.)*

MUSEUM VAN ANTWERPEN.
SCHILDERY VAN REMBRANDT. - KOPERSNEÊ DOOR J. NAUWENS.

Een afbeeldsel door Rembrant.
Gravuer van J. Nauwens.

Naestgaende kopergravuer aen Mr Josephus Nauwens verschuldigd, stelt de echtgenoote van Rembrandt voor, naer eene schildery door den schilder zelven verveerdigd, en die thans het Museum van Antwerpen versiert.

M. Jos. Nauwens, een onzer goede plaetsnyders, werd te Antwerpen, ten jare 1830 geboren, en begon in 1845 zyne kunststudiën in de Koninklyke Akademie dezer stad; reeds in 1846-47 behaelde hy den eersten prys van teekenkunde; in 1848-49 dien van het plaetsnyden; in 1850, ontving hy de gouden medalie.

M. Nauwens was immer de lieveling zyner medemakkers, en is algemeen geacht en bemind; geestig van karakter, is hy ryk bedeeld van kunstvermogens.

Na zyne studiën voltrokken te hebben, heeft M. Nauwens de volgende werken verveerdigd: teekeningen naer C. De Vos, van Memmelinghe, Rubens, enz.; die naer Rubens werd aengekocht door de Koninklyke Maetschappy van Schoone Kunsten, te Antwerpen, en is thans in het bezit van M. Elsen, terwyl die naer Memmelinghe, den heere Ed. Terbruggen toebehoort. Verder graveerde hy eene plaet op koper die insgelyks door de Koninklyke Maetschappy van Antwerpen aengekocht werd en die eene schildery van Fr. de Braeckeleer, den *Druivendief*, voorstelt.

In 1855 was hy een der mededingers in den pryskamp van Rome en het mocht hem gelukken den 2^{den} prys te behalen; later graveerde hy op koper de portretten der geneesheeren Sommé en Stevens, en voltooide hy eene schoone plaet naer eene schildery van F. Verheyden, *Het regent niet meer*; dit laetste voortbrengsel werd aengekocht door eenen der voornaemste uitgevers van Parys.

Sedert geruimen tyd behandelt onze kunstenaer palet en penseel; hy teekende en schilderde verscheidene portretten, alsook eenige zeer lieve genre stukken, waervan wy er eene binnen weinig tyds in plaet zullen mededeelen en welke de laetste tentoonstelling van Audenaerde versierde.

Wy bepalen ons by deze korte opsomming van werken door onzen eigenaerdigen kunstenaer reeds uitgevoerd, in afwachting dat eene bekwamere hand eene volledige levensbeschryving levere.

Nicolaus van Winghe van Leuven.
Vlaemsche vertaler des bybels.

De gewaende hervormers der XVI^{de} eeuw gaven vóór dat hunne nieuwe leeringen op 't H. Schrift gegrond waren; zy erkenden geen ander gezag dan dat van Gods geschreven Woord en vermaenden een iegelyk hetzelve te lezen. Nu, daer elke nieuwigheid aenhoorders en volgers vindt, zoo laet het zich van zelf verstaen dat de Bybel weldra in ieders handen moest te zien zyn, en by gevolg zullen hier te lande, als elders, eene menigte Bybels in de moedertael zyn verschenen. En dit is waerheid. In 1517 wierp Marten Luther de monikskap over de haeg, en omstreeks den zelfden tyd begon Calvyn te dogmatizeren. De kettery des moniks van Wittenberg drong al vroeg in België door. Trouwens reeds in 1522 verscheen er te Antwerpen, in 't dietsche, een Nieuw Testament en een Bybel in 1525. Sedert dit tydstip tot 1548,

wanneer de Leuvenaer N. Van Winghe zyne in de Nederlanden zoo vermaerde vertaling uitgaf, zyn er zoo in België als in Holland, byna ontelbare neêrduitsche overzettingen des Bybels, Nieuwen Testaments en van andere bybel-boeken in 't licht gekomen. Edoch, in 1546 ging er een bevel uit van Karel V, waerdoor alle vertalingen des Bybels of van deszelfs gedeelten zoo *waelsche* als *duytsche* (vlaemsche) hier te lande sedert XX jaren gedrukt, verboden werden, niet slechts om dat meest alle deze kettersch of ten minste met regt verdacht en zekerlyk onnauwkeurig waren, maer ook omdat sommigen het voor gevaerlyk hielden den Bybel te lezen in de moederlyke tael. Anderen, integendeel, dachten dat er zoo geen groot kwaed in gelegen was dat waerheid-zoekende menschen eene goede katholieke overzetting des Bybels lazen. Zy oordeelden nog daerby dat dit het beste middel ware om te gelukken de kettersche vertalingen uit de handen te krygen. Deze leste denkwyze ging boven. Er werd eene keizerlyke Commissie benoemd om het voorgenomen werk te bewaken; zy bestond uit dry leden: Ruwaert Tapper, van Enchuyse; Godevaert Strijrode, van Diest, en Peeter de Corte, of Curtius, van Brugge, waer hy de eerste biskop van werd. Maer wien zal men deze zoo gewigtige taek, als daer is den Bybel te vertalen, op de schouders leggen? Hiertoe werd geen bekwamer man dan onze Leuvenaer van Winghe aengetroffen.

Nicolaus Van Winghe, gesproten uit een adelyk geslacht van Leuven, alwaer hy heel op het einde der XVe eeuw geboren is, en waer verscheidene zyner bloedverwanten de aenzienlykste eereposten bekleedden, was van jongs af zoo wel de studiën als de kristelyke deugden toegedaen. Hy trad in 't klooster der reguliere kanoniken van S. Merten, in zyne vaderlyke stad, en sprak er den 6^{en} van Sprokkelmaend in 1518 of 19 zyne plegtige beloften uit. Reeds, schynt het, was hy toen meester in de kunsten *magister artium*, dat zoo veel was als thans *docteur en philosophie et lettres.* Prior Jan Bosmans, die zeer veel bydroeg tot luister van S. Mertens klooster, spreekt, in zyne jaerboeken, met den grootsten lof van onzen geleerden Leuvenaer. ‘Het was, zegt hy, een man, die met onvermoeiden iever alle heilige schryvers doorbladerde, die, ongemeen ervaren in de theologische wetenschappen, de hem voorgestelde vraegstukken met eene wondere schranderheid wist op te lossen en voor geen hoegenoemd werk achteruit deinsde.’ Uit het *Prologhe* zyns Bybels vernemen wy dat Van Winghe in aenrakinge stond met de grootste mannen onzer oude *Alma Mater:* ook wisten deze hem te waerderen, vermits zy hem de edele en gewigtige taek op droegen van de Schriftuer in 't neêrduitsch te vertalen. Of Van Winghe het grieksch magtig was, is sterk te betwyfelen, doch niet, rakende het hoogduitsch, dewyl hy twee over-rhynsche vertalingen te bate nam. Ook moest hy het engelsch kunnen verstaen en spreken: trouwens kort na dat hy zynen merkwaerdigen arbeid had afgedaen, is hy naer Mishagen onder Eeckeren vertrokken. Aldaer stond toen een klooster, ook Sion genaemd, van brigittynsche nonnen, die aldaer uit Engeland de woede van den vuilen vervolger Hendrik VIII waren ontvlugt. Aldaer is onze uitmunttende Leuvenaer N. Van Winghe als biechtvader overleden den 28^{en} van Wynmaend 1552. Gemelde J. Bosmans getuigt nog van den zoo verdienstelyken man, dat hy door zynen veelvoudigen arbeid: als gedurig schryven, en godvruchtig prediken, zyne gemeente veel gelds verschafte. De vruchten zyns vernufts en zwoegens zyn, behalve geleerde sermoonen in H.S. gebleven: 1° *Flavius Josephus, joodschen oorloghe en joodsche oudtheden ver-*

duytchet. 2° *Thomas à Kempis*, *navolghinghe Christi. Loeven bij Barth. Van Grave MDXXXXVIII.* 3° *Goed onderwijs van die weerdicheyt nutticheyt en diepheyt der Heylighe Scrifture enz. Antw. bij Hier. Verdussen 1593 in* 12°[1].

Edoch het werk dat hem een onsterfelyken naem verworven heeft, is de vertaling van den '*Gheheelen Bijbel.*' Om Van Winghe tot dezen allerzwaersten arbeid te nopen was er niet minder noodig dan '*een advijs van den voorscreven Commissarissen der keyserlijcke Majesteyt*,' die zich niet vergenoegden met Van Winghe's overzetting te overzien, maer die tevens hem in zyn werk medehielpen, 'ick heb, zegt Van Winghe, noch sonderlinghe behelp en onderwijs ghehadt van twee eerweerdighe wel gheleerde Heeren ende Meesters, M. Peeter de Corte, over parochiaen der overkercken van S. Peeters, en als nu Rector der Universiteyt, ende van M. Godevaert Strijrode, regent der studenten des couvents van den predicaren orden tot Loeven enz. die dwoort Gods ende die heylighe Schrifture den ghemeynen volcke met grooter lof en vrucht ghepreeckt bebben en verclaert.'

Ondersteund door zoo geleerde mannen, in de moedertael mede ervaren, zette Van Winghe zyne vertaling met haest en iever voort; want buiten 't land, te Keulen, was de Karmeliet Al. Blanckaert, van Gent, bezig met eensgelyks een neêrduitschen Bybel in het licht te geven.

Van Winghe behielp zich nog van den vlaemschen Bybel in 1477 te Delft in Holland gedrukt, alsmede van de hoogduitsche vertalingen van Jan Eckius en van Jan Dietenbergius, beide doctors predikheeren.

In Oogstmaend 1548 had onze leuvensche kanonik zyne taek af en in September verscheen zyn merkweerdig gewrocht met dezen titel: '*Den gheheelen Bijbele inhoudende het Oude en Nieuwe Testament met grooter neersticheyet ende arbeyet nu corts in 't duijtsche van nieuws overgheset uyt den latijnschen ouden text die over duysent jaren in de H.R. kersten kercke ghehouden is gheweest onlanx te Loeven bij sekhere gheleerden uyt bevel der keyserlijcke Majesteyt ghecorrigeert ende aldaer ghedruckt.*

Gheprent in die vermaerde Universiteyt ende stadt van Loeven bij mij Bartholomeus Van Grave, *ghesworen boeckdrukker in 't jaer 1548.* '*cum gratia et privilegio.*'

Laet ons nu een woord zeggen over de waerde en de verschillige uitgaven dezer vroeger zeer gezochte vertaling. In zoo een groot boek als is de Bybel, moest natuerlyk door 't miszien van afschryvers en letterzetters, al hier en daer eene feil in sluipen, en den oplettendsten *corrector* ontsnappen. Edoch in 1547 gaf, onder andere leuvensche doctoren Jan Hentenius, eenen nauwkeuriger latynschen Bybel uit. Nu, 't was volgens dezen dat Van Winghe zyne vertaling bewerkte: want de op last van de Trensche kerkvergadering uit te geven gezuiverde *Vulgaet* is slechts in 1592, 93 en 98 in 't licht gekomen. 't Was dus onmogelyk dat zy met de uitgave van Clemens VIII zou nauwkeurig overeen stemmen. Zy komt overeen met Hentenius-Bybel. Valerius Andreas, Foppens (Bibl. Belg.) en Bukentop (Lux de luce.) verklaren dat Van Winghe's vertaling goed, getrouw en katholiek is. Edoch onze leuvensche overzetter werkte zeer haestig om spoedig zynen arbeid afgedaen te krygen, dewyl hy vernomen had dat ook te Keulen een neêrduitsche Bybel ging in 't licht verschynen. Daer by hadden de Commissarissen hem verzocht zoo naby de letter des latynschen teksten te blyven als maer doenlyk ware; zoo dat de vertaler meer te zorgen had om

(1) Eerst geplaetst voor den Bybel van 1548 waer het 27 bladz. in-fol. beslaet.

getrouwelyk den letterlyken zin in 't neêrduitsch weder te geven, dan om *seer constigh van tale te sijn.* En 't is hierom, om de al te groote haest, of omdat andere bezigheden hem den tyd benamen en gewis ook ter oorzake zyns onderdoms, dat hy zynen arbeid niet heeft kunnen herzien en de onvermydelyke misslagen herstellen.

Rakende het letterkundige dezer vertaling, Van Winghe verklaert dat '*hy in die ghemeyn brabantsche tale als men die useert tot Loeven*' schryft en deze tael behandelt hy zoo goed, zoo zuiver en krachtig als iemand zyner tydgenoten. De hoofdregel in 't stuk van spelling was toen de zachtheid en welluidendheid der uitspraek, daerom schreef hy *totten* voor *tot den; ch* voor *g: t* voor *d*, als in *deucht* voor *deugd.* Hy gebruikte in de neêrduitsche woorden de enkele vokaelspelling als *verloren* niet *verlooren*, de *e* was toen nog dikwerf een teeken van verlenging en daerom schreef men *Loeven* voor *Loven*, *antwoerdt*, enz. In den eersten naemv. enkelv. *die* (de) niet *den;* in den tweeden overal *des, der*, niet *van den, van de;* in den derden naemv. zegt hy byv. *ghemeynen volcke*, niet *aen het ghemeijn volck.* In den vergelyken trap nooit *als* voor *dan.* Doch genoeg; 't is hier de plaets niet om langer de spraekkunstige waerde dezer vertaling te behandelen, en 't spyt me niet eenige regels als staelke te mogen aenhalen om den lezer zelven over de krachtige tael onzes Leuvenaers te laten oordeelen. Alleenlyk moet ik zeggen dat van Winghe's Bybel van het begin af, zoo wel in Holland, en de Rhyn-provincien als hier te lande gretig gelezen werd, en dus eenen niet geringen invloed uitoefende op de vlaemsche letterkunde der XVIe en XVIIe eeuw. Hy werd van 1548 tot 1568 zestien keeren herdrukt en het *Nieuwe Testament* vier-en-dertig malen tot in 1585; wanneer het by van Santen, te Rees in Westphalen, van de pers kwam.

Op het einde van 1598 zag de *vlaemsche Bybel van de doctoors van Loven* het licht. Deze is niets anders dan de vertaling van Nic. Van Winghe, slechts een weinig hier en ginds verbeterd, volgens het onlangs verschenen latynsch exemplaer van Clemens VIII. Deze bybel is tot 1714 tien malen herdrukt, en ik zou er nog wel eene uitgave van het protestantsch Bybelsgenootschap kunnen by voegen, maer dit kettersch verbond vindt goed van zoo maer verscheidene Schriftuerboeken, door ons Katholieken als Kanoniek geëerbiedigd, weg te laten en eventwel de goedkeuringen der lovensche godsgeleerden te behouden, als of deze die verminkingen en vervalschingen van uit hunne graven konden goed keuren!

Het *Nieuwe Testament* van van Winghe, door de doctoors van Leuven overzien, en ook door den Eerw. Heer vanden Leemputte verbeterd, is voor het minste twee-en-twintig mael van de persen gekomen, een onwedersprekelyk bewys van den smaek, die onze godsdienstige voorvaderen vonden in het lezen van Gods geschreven Woord, en van de snoode valschheid der vyanden onzer Moeder de H. Kerk, die beweren dat deze ons het lezen des H. Schrifts verbiedt.

L.W. SCH., pr.

De klimop.

Kronklend, tusschen reet en scheure
Van het neêrgebrokkeld Steen,
Vlecht de klimop zyne ranken
Als een glinstrend netwerk hêen.

Met den heldren bladfestoenen,
Wondverbindsels van smaragd,
Dekt het de ongeneesbre wonden,
Die de Tyd den bouw toebragt,

Houdt met zyne groene ving'ren
Muer en hoeksteen aen elkaêr,
Siert met nieuwen jeugdebloezem
's Ouden adels zerk en baer.

En in de vernieuwde schoonheid,
Die natuer haer grysheid brocht,
Spreekt de ruine tot den harte
Sterker dan de bouw vermocht.

By 't geruisch van wêer en winden,
Zingt, in de eenzaemheid der nacht,
't Loover een bekoorlyk dichtstuk
Van verzwond'ne macht en pracht.

Ook de môegesloofde dichter
Is een' grootsche rien gelyk,
Ook zyn hart van weê doorreten
Is aen diepe wonden ryk.

Doch aen de onverschill'ge weereld
Bergt hy de ongeneesbre smart:
Zyne frissche, gulle lied'ren
Zyn de klimop van zyn hart.

G.J. DODD.

Vaderlands lied.

Verhef de trotsche leeuwbannier
Op vlaemsche volk ten stryd!
Het vreemde rot ter neêr geveld,
Het Vaderland bevryd!
Geen vreemdeling verheft hier ooit
Zyn hatelyken staf,
Wy willen vrye menschen zyn,
Of kiezen allen 't graf.

Zoo zong in mannelyke tael
Het roemryk voorgeslagt,
En elke dag zag tot zyn roem,
Een' heldendaed volbragt.
En, zulk een zang verheffen ook
De zoons van 't Vaderland,
Zy ook, zy geven goed en bloed,
Het Vaderland ten pand!

Ja, dierb're grond van 't Vaderland,
Aen U ons hand en hert,
Wy gorden 't zweerd zoo ooit uw' grens

Door list geschonden werd.
Vry zy de Vlaming t' allen tyd,
Hy haet de slaverny;
Als 't groote, roemryk voorgeslagt,
Zoo ook, zoo leven wy!

Mijne dichterharp.

Gy vraagt mij, vriend, waarom de harpe
Des dichters in mijn handen rust,
Waarom haar toonen mij zoo boeijen,
Mijn boezem doen in zang ontgloeijen
En zij mijn vreugde is en mijn lust?

Waarom ik dans en spel ontvliede,
Om, eenzaam in het stille woud,
Te droomen onder 't loof der boomen,
Aan de oevers van de heldere stroomen,
Wien mijne zangen zijn vertrouwd?

Gij zegt, de weg tot roem en kunsten
Schijnt u wel bloemenrijk en schoon,
Maer weet de kroone van den dichter
Van schrijver en van volksverlichter,
Is vaak een droeve doornenkroon.

'T kan zijn... Maar, o! geen zucht van grootheid,
Heeft mij den zanglust ingeplant,
Geen streven naar de lauwerkransen,
Die om de kruin der barden glansen
Gaf mij het snaartuig in de hand.

Ik zing, gelijk de nachtegale
Zingt in het lieflijk avonduur;
Niet om het luistrend oor te strelen,
Niet om in roem of eer te deelen,
Maar door den aandrift der natuur.

De kroon der smart, die om de slapen
Van 't reine godlijke offer blonk,
Wanneer hij stierf, bedekt met wonden,
Aan 't schandig kruis voor onze zonden,
En zoo der aard verzoening schonk.

De goedheid van den Hemelvader,
Zijn grootheid, zijne Majesteit,
En d'overvloed van zegeningen,
Die, zijner milde hand ontspringen
Heeft nooit mijn hart een lied ontzeid.

De lente, met haar groene twijgen,
Gehuld in maagdelijken dosch,
Der lieve rooze frissche kleuren,
's Viooltjens lokkende ambergeuren,
Verscholen in een bed van mos.

Het rijzen van de morgendzonne
Als ze aan de westerkimme blinkt,
Of in het rood der avondkolken,
Omringd van blauwe en zilvren wolken,
Zoo schoon en statig nederzinkt;

Het lonken van de kuische mane
Der sterren schitterende pracht;
De wind, die zucht door hooge boomen;
Het zoet gesuil der waterstroomen;
Het plegtig zwijgen van den nacht;

De herfst met zijne bruine glansen;
De boom met zijne ontblaarde kroon;
Des winters gure en norsche vlagen:
Dit alles kan mijn borst doen jagen,
Ontrukt mijn dichterharp een' toon

'K herdenk het teeder englenwezen,
Wiens ziele mijne ziel verstond,
Die met mij weende, met mij lachte,
Slechts mijn geluk en heil betrachtte,
In mij alleen zijn wellust vond.

Voor hem, ja, stemde vaak mijn harpe
Haar diepgevoelgen zachtsten toon,
En mogt een traan zijn oog ontglippen,
Omstraalde een lachjen zijne lippen,
Dan vroeg ik wis geen hooger loon.

Met zacht gevoel der moederliefde
Dat 't harte hemelweelde biedt,
Der vriendschap reine nektardronken:
Dit alles kan mijn borst ontvonken,
En mij verlokken tot een lied.

De snood miskende moedertale
Gaf ook mij soms de lier in hand:
'K heb moedig voor haar regt gestreden,
Den bastaardtelg den nek vertreden:
Ik zorg voor vorst en vaderland.

Doch niet alleen geluk en vreugde
Verwekten zanglust in mijn hart;
Neen! ook het leed bezat zijn regten,
En deed mij menig rouwkrans vlechten:
'K had bittre toonen voor de smart.

Ook weet ik wat het zegt te lijden,
Hoe plettrend zwaar soms scheiden is;
Ik heb geknield bij de open graven,
Van kind en vriend en dierbre magen,
En droef getreurd om hun gemis.

Doch, 't zij ik voor de smarte buige,
Of dat mijn wang van vreugde bloost,

Ik moet mij uiten in gezangen:
Die tolken van mijn zielsverlangen,
Zijn steeds voor mij de zoetste troost.

Zie daar, mijn vriend, waarom de harpe
Des dichters in mijn handen rust;
Waarom haar toenen mij zoo boeijen,
Mijn boezem doen in zang ontgloeijen,
En zij, mijn vreugde is en mijn rust.

O! moog' ze mij steeds dierbaar blijven,
Tot mij des levens aâm ontvliedt,
Op 't veege krankbed neêrgebogen,
Mijn ziel verlangend naar den hoogen,
Daar hêen snelt, bij een laatste lied.

VROUWE DAVID,
geb. MATHILDA VAN PEENE.

Aaltre.

VIEUXTEMPS.

Vieuxtemps.

Den 20 february 1820, werd Hendrik Vieuxtemps te Verviers geboren. De kennis der muziek kwam hem als het ware nog spoediger dan die der spraek, want zyn vader was een luitmaker, en de kleine Hendrik vond in 's vaders werkplaets slechts toonkundige voorwerpen tot speelgoed.

De grondbeginselen der toonkunst werden hem door den heer Lecloux onderwezen, en ofschoon deze het genoegen had den jongeling tot eene zekere hoogte in de kunst op te leiden, was er nogtans een grooter genius noodig om al zyne begaefdheden te doen schitteren. Die genius liet zich niet lang wachten; de beroemde de Beriot nam Vieuxtemps onder zyne bescherming, wydde hem in alle de geheimen der kunst in en bezorgde hem welhaest de gelegenheid zich van het publiek te doen kennen. Gedurende eene reis die hy met zynen leerling en vriend naer Parys deed, speelde

Vieuxtemps in een openbaer concert en van dan af werd zyn roem gevestigd, en zyne kunde en bekwaemheid breidden zich al meer en meer uit.

Wy vreezen niet te overdryven, met te zeggen dat Vieuxtemps thans de beroemdste violoncellist, niet alleen van België, maer zelfs van de gansche wereld is. Al de Europische landen, en zelfs Amerika, heeft hy bezocht, en overal, zoo wel door de uitvoering als door de heerlyke compositien, die hy zelf voor zyn speeltuig verveerdigt, verwekte hy een welverdienden geestdrift en bewondering.

Kunststatistiek.

Aen de *Notes explicatives* begeleidende het budjet van binnenlandsche zaken, voor 1861, aengehaeld in ons vorig nummer bl. 40, ontleenen wy nog de volgende byzonderheden, welke hoofdzakelyk de schoone kunsten aenbelangen.

Het getal der in België bestaende Akademiën en teekenscholen is 44, verdeeld als volgt: 4 in de provincie Antwerpen, 5 in die van Braband, 11 in die van West-Vlaenderen, 13 in die van Oost-Vlaenderen, 5 in die van Henegauw, 9 in die van Luik, 1 in die van Limburg, 1 in die van Luxemburg, 1 in die van Namen. Meer dan 10,000 kweekelingen volgen de lessen by deze gestichten.

Het Staetsbestuer verleent jaerlyks aen de Akademiën en teekenscholen vergulden en zilveren eerepenningen voor de lauwerlingen der pryskampen. Zie hier voor het jaer 1859, de opname van het getal dezer eerepenningen.

Eerepenningen.

Provinciën.	Vergulden.	Zilveren.
Antwerpen	4	45
Braband	11	33
West-Vlaenderen	6	52
Oost-Vlaenderen	3	65
Henegauw	4	33
Luik	4	9
Limburg	4	9
Luxemburg	4	6
Namen	4	8
Totalen	28	251

Bovendien stelt de regering ter beschikking der voornaemste Akademiën zekere sommen, om onder de verdienstelykste kweekelingen verdeeld te worden. Te dezen titel hebben 25 kweekelingen in schilder-, teeken-, graveer- en beeldhouwkunst, behoorende tot de Akademiën van Antwerpen, Brussel, Luik enz. in 1859 subsidiën ontvangen, samen bedragende 4700 franks.

Tien jonge kunstenaers, die blyken van aenleg hadden gegeven, hebben subsidiën ontvangen ten bedrage van 2600 frs.

Aen drie anderen is 1750 frs. toegelegd ter bekostiging van reizen tot volledigingen hunner studiën.

Item voor drie zendingen in het belang der kunsten in Frankryk en Duitschland, is eene som van 1774 frs. 40 c. betaeld.

Onder vyf behoeftige kunstoefenaers is eene som van 1250 frs. verdeeld geworden.

De Akademiën van Brussel, Brugge, Gent en Luik ontvangen jaerlyks subsidiën uit de Rykskas, welke in 1858 en 1859 bedragen hebben:

Voor Brussel (graveerschool)	frs. 12,000

Voor Brussel (Akademie)	frs. 8,000
Voor Brugge	frs. 4,200
Voor Gent	frs. 4,000
Voor Luik	frs. 5,000
Totael	frs. 33,200

Men ziet, dat de graveerschool van Brussel mildelyk wordt ondersteund. Voor het overige wordt de graveerkunst nog op andere wyzen aengemoedigd, en onder art. 119 lit. c. des budjets vonden wy vermeld:

Negen plaetgraveurs aen welke in 1859 eene som van frs. 7780 is toegelegd geweest voor het graveren van schilderyen naer belgische meesters. - Item 2124 frs. voor het aenmoedigen der medaliën-gravuer.

Eindelyk is er in 1859 ingeschreven op tydschriften betrekkelyk de schoone kunsten voor eene som van 2375 frs. en er zyn voor 5040 frs. subsidiën aen artisten verstrekt, om hun hunne methoden van kunstonderwys te helpen uitgeven.

Hulde aen den toondichter J.H. Simon.
Aen de inwooners van Antwerpen,

Medeburgers,

Thans een jaer geleden, ter gelegenheid van den 25sten verjaerdag der dood van den Antwerpschen toondichter, J.F.J. JANSSENS, deed onze Kommissie eenen oproep aen uwe vaderlandsliefde, om eene schitterende hulde te bewyzen aen de nagedachtenis van een te lang vergeten stadgenoot.

Dank aen uwe milde medewerking, had er eene grootsche betooging plaets, en gansch België juichte uwe loffelyke poogingen toe.

Sedert dit tydstip, heeft onze Stad, zoo zeer door de Kunsten bevoorregt, een harer hooggeschatte zonen, den toondichter JAN-HENDRIK SIMON, verloren, en onze Kommissie heeft het zich ten pligte gerekend onmiddelyk eene hulde aen zyne nagedachtenis toe te brengen; het nationael gevoel eischt dat men de namen der begaefde mannen beware die tot den roem des Vaderlands hebben bygedragen.

Onze Kommissie heeft besloten:

1° In den loop der maend April, eene plegtige Misse in de Hoofdkerk van Antwerpen te laten celebreren.

2° De verspreide werken van SIMON te vergaderen, en de verzameling er van ter openbare bibliotheek der Stad te plaetsen.

3° Een gedenkteeken aen SIMON op te rigten; dit laeste in geval de ingeschrevene sommen zulks toelaten.

Medeburgers,

Onze Kommissie doet eenen nieuwen oproep aen uwe liefde voor de kunsten; zy hoopt dat de welwillende medewerking die gy tydens de betooging ter eere van den

toondichter JANSSENS hebt verleend, niet zal ontbreken wanneer het er op aen komt hulde te bewyzen aen de toondichter SIMON.

De Kommissie.

De 1ste *Sekretaris*, P. GÉNARD, Onderbibliothekaris der Stad

De 1ste *Voorzitter* C. WILMOTTE, Gemeenteraed, Voorzitter der Muziekafdeeling van het *Verbond voor Kunsten.*

De 2de *Sekretaris*, JACOBS-BEECKMANS, Lid van de Kommissie der Muziekschool.

De 2de *Voorzitter,* P.J. GEERAERTS, Bestuerder-Voorzitter der Koninklyke *Harmonie*-maetschappy.

De Schatbewaerder, MUSCAR Lid van de Kommissie der Muziekschool.

De Leden:

F.G. AERTS, Orkestmeester van St-Pauluskerk.
J.J. BESSEMS, Orkestmeester van O.L. Vrouwekerk.
F.A. CALLAERTS, Bestuerder der Muziekafdeeling van het *Verbond voor Kunsten.*
Ridder LEO DE BURBURE, Toondichter.
J. DU FIEF, Bestuerlid der Muziekafdeeling van het *Verbond voor Kunsten.*

GOOVAERTS-VAN DEN WOUWER, werkend lid der Koninklyke *Harmonie.*
F. GRISAR, Gemeenteraed, Bestuerlid der Koninklyke *Harmonie.*
ED. THIBAUT, Bestuerlid der Muziekafdeeling van het *Verbond voor Kunsten.*
FERD. VAN HAL, Bestuerlid der Koninklyke *Harmonie.*

Kunst- en letternieuws.

In de verkooping der schilderyen van wylen heer van der Schrieck, te Leuven, zyn verscheidene stukken voor het Museum van den Staet te Brussel, en het Museum van Antwerpen gedaen. In de volgende aflevering zullen wy over deze aenwinsten breedvoerig handelen.

- M. Willem Dhanis heeft op eene verkooping by M. Terbruggen, te Antwerpen gehouden, een prachtig portret aengekocht van Van Sterbeeke; naer men zegt, is hetzelve voor het Museum dier stad bestemd.

- De heeren Guffens en Swerts zyn tot ridder der Eiken Kroon benoemd door Z.M. den koning der Nederlanden, op de tentoonstelling te Amsterdam door hun ingericht ten voordeele der overstroomingen.

- Verscheidene onzer goede schilders hebben tafereelen voor de aenstaende tentoonstelling van Antwerpen begonnen. De kieschheid eischt dat wy voor het oogenblik over deze stukken nog zwygen; genoeg zy het aen te teekenen, dat, naer allen schyn de tentoonstelling van 1861, een der belangrykste zal wezen die ooit tot stand kwamen, weerdig in een woord van het grootsche feest dat in de scheldestad de voornaemste kunstenaren van Europa zal vergaderen.

- De befaemde kunstschilder H. Leys arbeidt aen een groot tafereel waerover wy hopen weldra te mogen spreken.

- De heer Josef Lies, een onzer voornaemste kunstschilders, wiens terugkomst in het vaderland, wy over eenige maenden, met zulk genoegen hebben aengeteekend, heeft een tafereel voltooid dat eene weerdige plaets naest de vroegere voortreffelyke werken dezes meesters zal innemen. De heer Lies is niet alleen een diep denker, maer tevens een keurig teekenaer en goed kolorist. Zyne laetste schepping de *Rampzalige Tyding* doet wederom deze hoedanigheden ten volle uitstralen. Zie hier dat eenvoudige, doch dichterlyke onderwerp. Een ridder heeft zynen vorst ten stryde vergezeld, zyne teedere en jeugdige gade op zyn slot latende. Sedert weken wacht de schoone freule met hoop en angst op de terugkomst haers gemaels, wanneer op een dag, dezes schildknaep en ouden knecht alleen aen de poort des kasteels verschynen. Vol schrik, heeft de edele vrouw in een wenk haer vertrek verlaten, en is in den tuin de krygers te gemoet gevlogen. Op de vraeg waer haer gemael verblyft, slaet de oude knecht de oogen weemoedig nêer; terwyl de schildknaep dezes zwaerd in stilzwygen toont. Dit teeken is meer dan voldoende om de ongelukkige vrouw de diepte te doen peilen der ramp die haer heeft getroffen. Een kreet ontsnapt harer benepen borst.

De heer Lies heeft deze samenstelling *con amore* behandeld; er ligt eene echt poëtischetint over de gansche schepping verspreid; de uitdrukking der gelaetstrekken is zeer gelukkig, terwyl de krachtige en tevens harmonievolle kleur ten nauwste met het onderwerp overeenstemt. Wy wenschen den kunstenaer geluk over dit heerlyke voortbrengsel; zulke stukken doen eer aen onze school; ook hopen wy dat het ons weldra vergund zal wezen, onze lezeren met eene andere van schilders scheppingen

bekend te maken, die, naer ons inzien, een der schoone voortbrengselen der hedendaegsche kunst zal worden.

- Onze gunstiggekende schilder Edw. Dujardin heeft eenige tafereelen voltooid waerover wy in eene volgende aflevering zullen spreken.

- De beeldhouwer J. Van Arendonck heeft voor de kerk van het St. Ignatius instituet, te Antwerpen, een allerschoonst O.L. Vrouwebeeld voltooid, bestemd om den autaer der H. Maegd te versieren. M. Van Arendonck heeft een goed werk voortgebracht; de houding van het beeld is zeer gelukkig; eene hemelsche en echt dichterlyke uitdrukking is over het gelaet der Moeder Gods verspreid.

- De beeldhouwer P.J. de Cuyper, insgelyks van Antwerpen, heeft een nieuw werk voltooid, dat in zyne *ateliers*, eenige dagen geleden, was ten toon gesteld. Het is een predikstoel in eikenhout, welke in St. Willebrordskerk te Amsterdam zal geplaetst worden. De trap, gehemelte en de kuip zyn versierd met halfverheven beeldwerk, gekozen uit het leven van den eersten apostel in de Nederlanden. De vier evangelisten, de propheten Daniël, Jeremias, Ezechiël en Isaïas, Mozes en Joannes den Dooper, zyn er gelukkiglyk aen bygebracht. Als kroonwerk heeft men het beeld des Zaligmakers ten voeten uit gekozen. Het geheel is met zorg bewerkt; het bewyst ons, dat M. de Cuyper zyne goede befaemdheid in het maken van kerkwerken, steeds handhaeft. St. Willebrords te Amsterdam, zal in dien predikstoel een sieraed te meer tellen.

M. de Cuyper heeft thans ook zyn model van het beeld des geleerden Coudenberg, 't welk, in het groot voltooid op eene der wandelingen van Antwerpen zal geplaetst worden.

- M.P. Verlinde heeft eene belangryke verkooping aen het staetsbestuer gedaen van een tafereel van den te veel vergeten Herreyns, oud-bestuerder der Akademie van Antwerpen.

Dezelve is aengekocht voor het Museum van Brussel en stelt de de aenbidding der HH. dry Koningen voor.

- M. Maillard heeft een belangryk werk onder handen, namenlyk de herstelling van eene schildery door van Eyck uitgevoerd; dezelve is uit Weenen aen de kundige hand van M. Maillard toegezonden.

M. Maillard heeft nog een ander kunstpanneel op nieuwen doek gebracht, dat wy allen liefhebbers van schoone kunsten aenraden te gaen bezichtigen. Het stelt Christus zyn kruis dragende, voor, en is voortskomstig uit het huis van Rubens.

Zeer waerschynlyk bracht Rubens hetzelve mede uit Italië; het draegt den stempel van den doenwyze van Leonardo de Vinci.

- De groote schildery van M. Wiertz, getiteld: *de Baek van Golgotha*, is door het Staetsbestuer aengekocht.

- De kunstschilder M. Ernest Slingeneyer is door het Staetsbestuer gelast, de groote zael van het hertogelyk paleis, te Brussel, met onderscheidene schilderyen te versieren, waervan de onderwerpen aen de brusselsche geschiedenis moeten ontleend zyn.

- Het Staetsbestuer heeft, in overeenkomst met den gemeenteraed van Antwerpen, eene verbindtenis met M. Hendrik Leys gesloten, waerby die kunstschilder zich verplicht om, op het Stadshuis, een aental muerschilderingen uit te voeren, verbeeldende de voornaemste episoden uit de geschiedenis dier stad. M. Leys heeft 10 jaren tyd om dit belangryk werk uit te voeren.

- In hare zitting van den 6 dezer maend, heeft de klas van Schoone Kunsten der Koninklyke Akademie van België, lezing gehoord van het verslag harer kommissie over den vyfjarigen pryskamp van graveerkunst.

Er waren dry gravuren ter mededinging ingezonden, namenlyk: *Johanna de zinnelooze*, door M. Bal, naer eene schildery van M.L. Gallait; *de Rattenjagt* door M. Meunier, naer eene schildery van M. Madou; *de gebroken strykstok*, door M. Vander Sypen, naer eene schildery van M.L. Gallait.

De kommissie heeft, met 6 stemmen tegen 1, den prys, bestaende in eene gouden medalie, aen de gravuer van M. Bal toegekend.

- In den pryskamp der Akademie van Antwerpen, heeft M. Van der Auwera den prys van uitmuntendheid in de schilderkunst, hooger onderwys bekomen. M. Jacobs, van Santvliet, behaelde den eersten prys van uitmuntendheid in het hooger onderwys der beeldhouwkunst. Het middelbaer onderwys; voor de teekenkunst, M. van Genk, van Bergen-op-Zoom.

- In het begin dezer maend meldde men ons uit Parys, dat MM. Dumanoir en Lafaryne een tooneelstuk in twee bedryven op het verhael de *Arme Edelman* van Hendrik Conscience. gemaekt hadden, Eenige dagen geleden heeft te Brussel op den franschen schouwburg, de eerste vertooning plaets gehad van *le Gentilhomme Pauvre*, getrokken uit het werk van onzen beroemden romanschryver.

Ter gelegenheid dezer eerste opvoering heeft men aen Hendrik Conscience eene openbare hulde gebracht. Er werd eene lauwerkroon op het tooneel geworpen, waerin een briefje stak. Op verzoek van het publiek werd er onder een donder van toejuchingen lezing gegeven van de volgende verzen:

A henri conscience.

On nous disait: ‘où donc est votre muse?
L'esprit chez vous, n'a pas de verbe à lui.
De vos efforts on se rit, on s'amuse...’
Mais que dira-t-on aujourd'hui?

A toi, poète, à toi cette couronne,
Toi, qui nous vins avec le rameau d'or!
C'est peu de chose, il est vrai qu'on te donne,
En échange de ton trésor.

Mais ce n'est pas dans sa feuille éphémère,
Qu'est tout le prix de cet humble laurier:
Il fut cueilli dans le plus beau parterre
Pour être offert au romancier!

- In eene vorige aflevering hebben wy een verslag medegedeeld over twee conferenciën, welke door den gekenden romanschryver, M. Snieders J^{r}, in Holland, ten voordeele der ongelukkige overstroomden gegeven waren. De novelle die de befaemde schryver aldaer voordroeg, getiteld: *Sneeuwvlokske*, *eene vertelling uit de dagen van den watersnood*, is thans, by de uitgevers J.P. Van Dieren en C^{o}, met eene inleiding van de pers gekomen en by de voornaemste boekhandelaren verkrygbaer gesteld ten pryze van 75 centiemen. *Sneeuwvlokske* vormt een fraei boekdeeltje, is in eene keurige tael geschreven en zeer boeijend van inhoud. Ook zyn wy overtuigd dat het nieuwe werk van den heer Snieders, door het vlaemschlezend publiek wel zal ontvangen worden.

- De heer Jos. Biemans, een onzer jeugdige en veelbelovende componisten, heeft verscheidene nieuwe romancen verveerdigd waervan wy er een drytal op het vlaemsch tooneel onder het hestuer van den heer F. van Doeselaer hoorden uitvoeren; *de Roozelaer op myn venster*, woorden van den heer Jan van Beers, en *Nieuwe Bezems keiren goed*, woorden van den heer de Cort, waren recht eigenaerdig. Wy wenschen er den toonsteller geluk over.

- By den muziekhandelaer Possoz, Lange-Nieuwstraet, te Antwerpen, is eene romance verschenen, welke wy de liefhebbers van de muziek aenbevelen. De woorden van *Het Weesje* zyn van Hendrik Groesser, die reeds verscheidene volksliederen maekte; de romance is zeer lief, het laetste koeplet fyngevoelig; de muziek stemt met de woorden overeen. Deze is van M. Ryssens. Wy wenschen dat aen deze romance, die versierd is met een vignet van M. Nauwens, veel aftrek zal te beurt vallen.

- M. van der Plassche, die sedert lang gunstig gekend is door zyne vlaemsche en fransche romancen; laet ons eene goede tyding voor de zang-lief hebbers, namenlyk dat er binnen kort, zelfs nog deze maend, twee romancen by den uitgever de Vylder, te Gent zullen verschynen, De eerste is *Kent gy wel?* duëtto voor tenor en baryton of basse, woorden van Frans de Cort, de tweede *l'Ange et l'Enfant*, woorden van Jean Reboul. De twee romancen verschynen met platen; de laetste met een vignet van M. Joseph Nauwens.

- Verschenen: *Julia of Kunst en Liefde*, tooneelspel in 3 bedryven, vertaeld door M. Harry Peters, met eene voorrede van den franschen schryver, M.M. Clairville aen den vertaler gericht: ziehier een gedeelte van den briefwaer van wy spreken, hetgeen niet van belang ontbloot is:

Aen Mynheer Harry Peters.

Parys, 3 meert 1858.

Mynheer,

Sta toe, Mynheer, dat ik u openhertig bedanke voor de eer die gy ons stuk deed met het uit de vergetelheid te halen en het zedelyk gevoel te doen uitschynen welk ons hiervan de gedachte gaf.

De geschiedenis van onze heldin is byna die van alle de arme droomeressen, welke eene inbeelding voor eene dramatische zending nemende, een geluk najagen 't welk byna altyd weigert haer te beantwoorden.

Onze gasthuizen en gezondheids-gestichten hebben reeds menigmael hunne deuren geopend aen eene zinneloosheid, die werd te weeg gebracht door het mislukken op het tooneel, en indien ons stuk, afscheidbaer van eenige andere verdiensten, enkel eene verdienste van meening had, zou het wel deze zyn de schoone reizigsters van het ryk der schimmen, op tyd te doen stilhouden, met haer den afgrond te toonen, ontbloot van de bloemen die hem verbergen.

Moed dan, Mynheer, in uwe onderneming, want zoo ons doel begrepen is, dan zult gy ook wel verdiend hebben van allen, door het verspreiden van eene zedelyke gedachte, wier strekking is aen de maetschappy eerbare meisjes te laten die eens goede huismoeders zullen worden, en die niet anders dan tooneelisten zonder toekomst waren geweest.

Ontvang, Mynheeer, de uitdrukking myner verhevene gevoelens.

CLAIRVILLE.

- Aengekondigd: om in 't begin van Mei te verschynen: *Nieuwe Liedekens door G. Hendrikssone*, *(Emmanuel Hiel)*. Dit werkje, prachtig gedrukt, gelyk voor formaet, papier en letter aen den prospectus, zal den inschryvers ten pryze van fr. 1.25 afgeleverd worden.

Men wordt verzocht het bulletyn behoorlyk ingevuld, vóor 20 April terug te zenden aen den schryver, Olyfboomstraet 51, Schaerbeek, of aen den boekhandelaer van wien men het ontvangen heeft.

TEEKENING EN SCHILDERY DOOR EDW. DUJARDIN.

Eenige tafereelen door Edw. Dujardin.

Voorstaende plaet stelt de groote schildery voor welke de heer Edw. Dujardin, voor de hoofdkerk van Tilburg, in de Nederlanden uitvoerde, en waervan het onderwerp is: *de H. Maegd onbevlekt ontvangen door de verschillende standen der maetschappy aenroepen;* daer wy reeds vroeger van dit kunststuk gewaegden, zullen wy ons bepalen met den byval aen te teekenen dien het by onze noorderbroederen heeft ontmoet.

Een bezoek dat wy in schilders atelier hebben gedaen, heeft ons verder doen kennis maken met eenige van Dujardin's jongste voortbrengselen. Men weet het, de kunstenaer legt zich byzonder op de godsdienstige schildering toe, en deze ook beoefent hy met den besten uitslag. Het eerste stukje dat wy in oogenschouw namen, verbeeldde den H. Arnoldus of Arnulphus, patroon der Brouwers, en was in gothieken styl behandeld. De kunstenaer heeft den heilige, volgens de legende, in bisschoppelyk gewaed voorgesteld, staende en wyzende, met eene weerdige houding, op een boek met spreuken dat op eene bidbank ligt; nevens hem is de traditionele wolf, en naest de bidbank ontwaert men een zwaerd dat de vroegere militaire loopbaen van Arnoldus doet herinneren.

Deze schildery werd den kunstenaer besteld door een ryken brouwer, die dit stukje, ten aendenken zyns bedryfs, zynen kinderen wil nalaten. Zinspelend op de naerstigheid, de bron van zoo veel goeds, heeft de schilder de volgende spreuk uit het H. Schrift aengehaeld:

‘Al dat gy doet, 't zy in woorden of in werken, doet dat al in den naem des Heeren Jesu Christi, dankende God en den Vader door Hem.’

Het andere stukje, eene schildery met luikdeuren, is bestemd tot een geschenk des oversten van een Benedictynerklooster, aen zyne broeders, ten aendenken van het vieren zyns vyf-en-twintig jarigen jubelfeestes.

De overste noemde zich, in de wereld, Michaël; zyn kloosternaem is Adriaen, en zyn klooster staet onder de bescherming van St-Edmund.

Op deze inlichtingen heeft Dujardin zyne samenstelling gegrond: het middenstuk verbeeldt de *H. Maegd onbevlekt ontvangen*, omringd van vier engeltjens met zinnebeeldige teekens aen de litanie ontleend; het deurtje rechts, bevat den *H. Benedictus*, en dat ter linker zyde, den *H. Adrianus.* Het kroonwerk van de lyst is de *H. Michaël*, *den duivel verpletterende;* en in de hoeken, tusschen het kroonwerk en de schildery, de wapens van St-Benedictus en St-Edmund; onder in de lyst staet: *Sancta Maria*, *ora pro nobis*, en boven, onder het kroonwerk, op twee banden: *Pulchra ut Luna*, *Electa ut Sol.* De schilderingen zyn op gouden grond, die met insnydende loofwerk is bezet; de lysten, in eiken hout, met gouden toepasselyke versierselen, zyn met goeden smaek te saêm gebracht.

Deze kunststukken, met zorg uitgevoerd, strekken den heer Dujardin tot eer; zy bewyzen ten volle zyne kunde in het godsdienstige vak, terwyl de uitvoering weerdig is van een schilder die zich met recht eenen goeden naem in onze School heeft verworven.

Op de heide.

't Was lente; de vleiende stralen der zonne
Begoochelden de aerde met leven en lust;
't Was ochtend! en ginds, langs de murmlende bronne,
Op de hei,
Zat Leendert, de schaper, bij kudde en schalmei,
Zijn ziele te streelen; en keuvelde en koosde,
In gedacht,
Met zich zelven zoo zoet en zoo zacht,
Dat plots er zijn wezen van bloosde.

En dan sprak hij, zichtbaer blijde,
De oogen naer den dorpe heên:
‘Ja, u die 'k mijn herte wijdde,
U mijn leven, u alleen!
Veva, 'k zal het nooit gelooven
Dat uw oud'ren, helsch verwoed,
't Vuer der liefde zullen dooven,
Dat uw herte blaken doet
Voor uw Leendert, uw beminden!
Heilig was ons beider 't woord,
Dat we ons onder de oude linden
Zwoeren; God, die 't heeft gehoord,
Zal ons vaderlik beschermen!
En keert eens het noodlot om,
Ben ik eenmael in uwe armen,
Dierbare, eens uw bruidegom -
ô Wat wil ik meer dan vragen?
Godes zegen jaer bij jaer,
En zoo slijten we onze dagen
Eindloos zalig bij malkaer.’

En 't windeken lispelt met zilveren aêm
Op 't jonge gebladert van brem en van braem;
En duizende gorgelkens neuriën weêr,
Door 't zoete gevlei
Van den mei,
Heur liefjen het liedjen der minne ter eer.

‘Hoor het alles maer van liefde
Murmlen op dees grauwe hei;
't Leed dat in den winter griefde,
Is vervloden voor den mei.
Ziet dat glanzig schaepken ginder
Hupplen, en zoo dartlend blij
Als een uitgelaten vlinder;
Maer, geen wonder, aen zijn zij
Staen er die hem stil bekoren,
Minlik - streelend met hun wol:
Wat al zoets is dij beschoren,
Schaepken, 't hert van liefde vol!
Alles spreekt van lust en leven
In de ontwaekte voortijdsuer;
Alles, jong en oud om 't even,
Voelt heur koestring lief en puer.
Ja, mij óok, mij overademt
Thans een geur onzeglik zoet;
Want, dáer woont ze, die me omvademt

Door heur liefde. Veva groet
Me elken dag zoo lievend tegen,
Ginder uit het kloosterhof;
Veva, komt ge?...'
En plots verlegen,
Stond hij of de dood hem trof.

En 't windeken lispelt met zilveren aêm
Op 't jonge gebladert van brem en van braem,
En duizende gorgelkens neuriën weêr,
Door 't zoete gevlei
Van den mei,
Hun liefjen het liedjen der minne ter eer.

‘Wat toch lig ik hier te droomen
Naest het zilver dezer bron
Waer ze eens by heur Leendert komen
Mocht? Ach myne wellustzon
Met heure engelen genuchten
Heeft lang uitgeschenen reeds:
Eene zwarte wolk van zuchten
Doomde treurend neêr vol leeds?
Wat toch lig ik mij te dweepen,
Immers kwijnt en steft ze weg,
Als een bloemken dood geknepen
Door den angelier der heg;
Wáerom toch, wreedaerdige ouders,
Druk ge de arme Veva zoo
Met een ijzeren wicht de schouders;
Wáerom zit ze, bang en bloô,
In heur kamerlijn te klagen,
Afgepijnd door wraekgetier?
Is 't omdat ze, in blijder dagen,
D' armen schaper Leendert, hier
Met een minnend oog belonkte;
Dáerom, dat ge, wild vervoerd,
Wijl u 't hert van toorn ontvonkte,
Haer, ô schand! vernieling zwoert?
Ach, mijn God! zal 't dan gebeuren,
'T lijdend meisjen, wreed en laf,
Door een teering heên te sleuren
Naer het somber, kille graf?
Ouders, neen...’
Maer hy moet enden,
'Twoord blijft in de keel gestikt;
Eene siddring grijpt zijn lenden,
Daer hij ijst en zucht en snikt.

En 't windeken lispelt met zilveren aêm
Op 't jonge gebladert van brem en van braem;
En duizende gorgelkens neuriën wêer,
Door 't zoete gevlei
Van den mei,
Hun liefjen het liedjen der minne ter eer.

En daer drijft hij zijne kudde
Weder heimwaerts, stil en droef;
't Is of angst zijn boezem schudde,
Als hij op de Kloosterhoef
Hêenstaert met vertwijflelde oogen...
Maer, wat komt uit gindscher vert,
Zoo verhaestend aengevlogen?
Banger slaet des schapers hert;

En daer dwaelt zyn geest in 't ronde,
Nachtlik zwart is 't waer hij blikt,
En daer zinkt hy op den gronde,
Door een droomzicht afgeschrikt...
Ziet! 't zijn reien mans en vrouwen,
Die, met hun pastoor vooraen,
Biddend zich de handen vouwen
En dáer, in de hoeve gaen.
En, nauw zijn ze in 't wederkeeren,
't Hert van weedom overstelpt,
Op den drempel van des Heeren
Woon, dan komt een bode: ‘helpt’
Zucht hij: ‘Veva door uw beden,
Want heur levensbaen is om!’
't Klokjen tampt voor de overleden
Lijderesse 't droevig: kom.

En 't windeken lispelt met zilveren aêm
Op 't jonge gebladert van brem en van braem;
En duizende gorgelkens neuriën weêr,
Door 't zoete gevlei
Van den mei
Hun liefjen het liedjen der minne ter eer.

't Was nu avond. - Zóo een avend
Zag de meimaend zelden weêr;
Zachtkens wuivend, streelend lavend
Viel een koele scheemring neêr,
Die de bloemen en de planten
Uit hun laetste zwachtel plooit,
En een geurstof t' allen kanten
Vol van weelde henenstrooit.
En daer ginder, digt by 't hekken
Van de kloosterhoeve lag
De arme Leendert. Tranen lekken
Van zijn wangen neder. Ach!
In zijn neêrgeslagen herte,
Door het noodlot wreed geraekt,
Woelt een duldelooze smerte,
Die hem schier onzinnig maekt.
En nu vangt hij aen te kreunen,
Dat zijn bittere jammerklacht
Aeklig door de hei blijft dreunen,
Heel den avond, heel den nacht...
En zoo wordt het weder uchtend;
En nog schijnt het dat hij daer,
Om zijn dierbre Veva zuchtend,
Angstig ligt te mijmren; maer...
Wis verhoorde God zijn beden,
En vergold hem duizendvoud
't Droef verlies in 't zalig Eden:
Leendert lag daer dood en koud!

En altijd nog lispelt met zilveren aêm
Het windjen op 't loover van brem en van braem;
En duizende gorgelkens neuriën voort,
Door 't zoete gevlei
Van den mei,
Het liedjen der min dat hun liefjens bekoort.

J. BROUWERS, Z.

In het schippers kwartier
Door D. Sleeckx.

Er is een nieuw werk verschenen van M. Sleeckx, getiteld *In het Schippers Kwartier*, dat onder verschillende oogpunten mag beschouwd

worden als een der gelukkigste aenwinsten, waermede de vlaemsche letterkunde in de laetste tyden is verrykt geworden.

Met onbetwistbare eigenaerdigheid heeft de schryver tusschen alle andere letterkundigen, eene hem byzonder toehoorende plaets ingenomen.

Sleeckx volgt de school, het spoor van niemand. Wat hem vooral als eene goede hoedanigheid dient aengerekend te worden, is dat hy in

IN HET SCHIPPERS KWARTIER.
TERUGKOMST VAN FLIP. - TEEKENING VAN H. SCHAEFELS, PLAETSNÊE VAN J. HEMELEER.

zyn eigen hart en geest nieuwe kleuren zoekt, die gelukkig eene afwisseling leveren te midden dier eentoonigheid, welke het grootste gebrek der vlaemsche letterkunde uitmaekt. Zeker heeft onze jonge letterkunde op korte jaren verbazenden vooruitgang gemaekt; maer toch iets wat men betreuren moet is dat te veel onzer schryvers in de zelfde bronnen hunne begeestering opzoeken, dat zy verblind door den roem die sommige werken omkranst, te slaefsch de voetstappen der voorgangers involgen; dat zy niet genoeg hunne eigene ziel en te veel het werk der meesters raedplegen. Welnu Sleeckx kiest stout weg eene baen door niemand anders betreden, en de lezer, die hem vergezelt, blyft van het begin af tot het einde toe geboeid door het nieuwe, door het belangvolle der tooneelen die zich aeneen schakelen, die ryk aen kleur zich afwisselen, en waervan hy met fyne, natuervolle kunst al de bekoorlykheid weet te doen voorkomen.

Niet dat hy, om eigenaerdig te schynen, gansch buitengewoone zaken aenhaelt, dat hy gevoelens wil opwekken die schokkend of byna bovennatuerlyk worden.

Integendeel, men beweegt zich met hem te midden van het werkelyke, dagelykse leven. De persoonen die men ontmoet, iedereen kent ze, iedereen heeft ze reeds vroeger gezien. Maer de beweegredens der handelingen van die persoonen, maer de innigste gevoelens huns harten, weet de schryver zoo klaer en duidelyk toe te lichten; hunne geheimste gevoelens weet hy zoo waerheidsvol af te leiden en uit te leggen, dat men, om zoo te zeggen, tot in de minste vezels van het hart dier persoonen doorziet en dat dit schouwspel van het ware, menschelyke hart meer belangryk wordt, dan al wat in het koortsige brein van sommige romanschryvers soms begoochelends door enkele inbeelding wordt voortgebragt.

Wy zullen trachten een verkort verhael te geven van de gebeurtenissen die in het nieuwe werk van M. Sleeckx voorkomen; maer zoo doende moeten wy ons spyt uitdrukken dat wy om der kortheids wille genoodzaekt zyn duizende fyne trekken weg te laten, die in het werk zelve, als het ware, eenen warmen, lieven zonneschyn van gevoel en waerheid over gansch de geschiedenis verspreiden.

Jan Savoir, een jongen van het antwerpsche *Schipperskwartier*, matroos aen den belgischen schooner *Johanna*, bemint Rozeken Pasmans, de dochter van een deftigen koopman in hollandschen kaes, in de Keistraet. Ongelukkig is Jan niets min nog meer dan een goede, ronde, jongen eene ongeletterde *pekbroek,* die al vroeg zyne ouders verloren hebbende, door Belleken Sas, zyn moeitje, werd grootgebragt en nooit heeft schoolgegaen. Rozeken daerentegen is niet alleen ryk, schoon, zedig en deugdzaem; ze is nog daerby zeer geleerd: ze kan haren vader de gazet voorlezen, heeft in het pensionnaet gelegen, en houdt den boek van den kaeskooper. De afstand tusschen haer en Jan is dus te groot, dan dat de zeeman mag hopen dien ooit te verminderen. En echter hoopt hy. Den raed gehoorzamend, hem door Kaet Van den Brande, eene oude jonge dochter, winkelierster in de Huikstraet, gegeven, leert hy lezen, schryven en rekenen. Daerna gaet hy de lessen volgen in de Navigatieschool, legt een dubbel exaem af, wordt stuerman en daerna kapitein, en eindigt met de hand van zyn meisje te verkrygen en zeer gelukkig met haer te leven.

Flip Keusters is de vriend van Jan Savoir. Hy is de zoon uit een Zeemanslogement in de Oudemanstraet, heeft, knaep zynde, lang met Jan aen de Werf en den Bassin geravot, en zelfs dezen eenmael van een gewissen dood bevryd, toen hy op het punt was in de Schelde te verdrinken. Flip is echter niet ongeleerd. Hy heeft schoolgegaen en de lessen der Navigatieschool gevolgd, zoodat hy almede als stuerman vaert, op het oogenblik, dat Jan

ZWITSERLAND.
HET ZWARTE WOUD. TEEKENING EN PLAETSNÊE VAN J. HEMELEER. - *Zie bl. 70.*

Savoir nog simpele matroos is. De zoon uit het *Zeemanswelvaren* - zoo heet het logement - heeft insgelyks zyn meisje, eene lieve strykster uit de Schipperskapelstraet, genaemd Mie Offermans. Zyne ouders, welstellende lieden, zyn echter zeer tegen de vryaedje en willen Flip van de strykster afkeerig maken. Het gelukt hun niet, er komt ruzie in het huishouden, en de stuerman wil niet langer in het logement blyven en gaet in een *Boarding house* aen den Bassin woonen, om meer vry te zyn. Hier maekt hy kennis met eenige amerikaensche kapiteins, en vertrekt op een schoonen morgen met het schip van een dezer, in een aenval van hopeloosheid, door jaloezy verwekt. Kortom, hy laet Mie Offermans en zyne ouders zitten, en begeeft zich op reis met het vast voornemen nimmer naer Antwerpen terug te keeren. Er verloopen eenige jaren, en Flip komt niet terug. Jan Savoir is lang reeds getrouwd en nog heeft men van den zoon uit het *Zeemanswelvaren* niets vernomen. Men denkt algemeen, dat hy dood is. Zyne ouders komen tot inkeer, betreuren de ruzie, welke vroeger tusschen hen en hun eenig kind heeft plaets gehad. Mie Offermans, die by hen woont, en hun eene liefderyke dochter geworden is, vergaet als sneeuw voor de zon, van louter verdriet; vader Keusters verliest schier zyne zinnen en moeder Keusters loopt al suffende. Al de vrienden en kennissen beklagen de goede lieden en zoeken hen te

troosten; doch zy willen niet getroost worden, en hebben zelfs den rouw om de waerschynlyke dood van Flip aengenomen. Daer komt eensklaps de verloren zoon terug. Hy werd op zee door zynen ouden vriend, zynen ouden speelmakker, Jan Savoir, gered, door denzelfden, dien hy eens, toen zy nog knapen waren, met gevaer van zyn leven uit de Schelde gered had.

Het is het tafereel der terugkomst van Flip, welk de schoone plaet voorstelt, voor het werk door M.H. Schaefels geteekend. Mie Offermans snelt met opene armen op Flip toe, die weenend en juigend met Jan's zoontje op zyne schouders de keuken binnenstormt, alwaer Jan Savoir aen vader en moeder Keusters, de historie der wonderbare redding van zynen boezemvriend uitlegt.

Dat ook Flip met zyn meisje trouwt, dat hy met haer even gelukkig is als Jan Savoir met Rozeken Pasmans, dat zoo wel de Keustersen als de Pasmansen onafscheidbare vrienden blyven spreekt van zelf, en vindt men in het werk breed omschreven.

Ten slotte zyn wy gelukkig te doen opmerken dat dit werk in eenvoudige, doch zuivere en zwierige tael geschreven is.

Wil dat nu zeggen dat het nieuwe werk van M. Sleeckx volmaekt is en dat de kritiek er niets zou vinden op af te wyzen? Neen, wy denken dat zekere episoden, die in dit werk zyn ingelascht, te lang zyn en, alhoewel schoon op hun zelve genomen, de aendacht van het geheel soms afwenden en daer door het belang kunnen verzwakken; maer M. Sleeckx is geen leerling aen wien men lessen geeft: hy is een meester die zulke kleine gebreken weet te verbeteren zoo als het den meester betaemt, te weten met nieuwe werken voort te brengen waerin de kleine zwakheden niet meer voorkomen.

Daerenboven, wanneer men een werk ontmoet zoo vol schoonheden als '*In het Schipperskwartier*' is men gelukkig te kunnen toejuichen, en wy doen het uit ganscher herte.

L.G.

Reisherinneringen.

Een paer jaren geleden, deed ik een omreisje in het schilderachtige Zwitserland. Na al de merkweerdigheden des lands te hebben bezigtigd, wilde ik ook het Zwarte Woud bezoeken alsmede de plaets waeraen de volksoverlevering den naem van *Helsche Vallei* gegeven heeft, en waermede dan ook, in der waerheid, eenige helsche legenden in verband staen.

Ik was welhaest reisvaerdig, doorkruiste het Zwarte Woud en verbleef inderdaed byna eene gansche uer in de Helsche Vallei. Ik zeg *inderdaed*, dewyl ik er aen houd, niet gelyk gesteld te worden aen Victor Hugo, Alexander Dumas, Jules Janin en zoovele andere fransche touristen, welke alles *à vol d'oiseau* beschouwen en dan eene reisbeschryving *in extenso* leveren over zaken die ze in het geheel niet of wel slechts ten halve hebben gezien.

En nu? - Ja, 't is welligt eigenbaetzuchtig van my - nu denk ik den lezeren en vooral de lezeressen der *Vlaemsche School* geen ondienst te doen met hier eenige bladen uit myne *portefeuille* mede te deelen.

By het verlaten van Freiburg, waer ik my destyds bevond, moest ik zoo als eene volksspreuk zegt, ‘langs den hemel gaen om in de hel te komen.’ En inderdaed, tusschen die stad en de Helsche Vallei, ligt een uitgestrekt en allerfraeist plein, dat u schynt toe te lagchen; ook werd het om zyne schoone ligging het ‘Paradys’ genoemd. Van het noorden tot het zuiden is het met eene menigte van boomryke heuveltjes omzoomd.

Na een drytal lieve dorpjes, waervan ik verwaerloosd heb de namen op te teekenen, te zyn doorgetrokken, wordt de weg allengs smaller tusschen de rotsen, waerover men van op het kasteel Falkenstein, een hoogst bekoorlyk gezigt heeft, en welhaest komt men in de Helsche Vallei.

Het opzigt is allerdichterlyks; men verbeelde zich eene zacht murmelende beek van helder water. Daerneven loopt een gemakkelyke weg, of wel er zyn vruchtbare weiden met duizende bloemen bezaeid en waer men talryke kudden ziet grazen. Van den anderen kant zyn de heuvelen, welkers toppen begroeid zyn met eeuwenoude dennen bosschen. Met een woord, deze vallei waervan wy eene plaet mededeelen, verdient veeleer het verblyf der engelen dan dat der duivelen te zyn.

Ook het Zwarte Woud levert, niettegenstaende zyn schrikwekkenden naem, en de weinig geruststellende overleveringen van moordenaers en struikroovers, niet anders dan schoone uitzigten en bekoorlyke plaetsen op.

Jonkvrouw MIRANDA VAN STEENBERGHE.

Antwerpsche parnas der XVIe en XVIIe eeuwen.
(Vervolg, zie bladz. 187 des vyfden jaergangs.)

IV. Pieter Gillis (AEgidius).

Een der geleerdste en schranderste mannen zyner eeuw was voor zeker Pieter Gillis (Petrus AEgidius), en geen wonder, hy had, tot leermeester, den grooten Gerrit Gheeraerts - Des. Erasmus, - in persoon gehad, met wien hy dan ook, even als met de vermaerdste onder zyne tydgenoten, als een Thomas Morus, een Geldenhavius,

een Goclerius, enz., in nauwe vriendschap leefde, en hoe hoog deze hem wisten te schatten, getuigen derzelver schriften wanneer zy van 's mans verdiensten gewagen.

‘Op gansch myne reis,’ schryft Morus aen Erasmus, ‘heb ik niets aengenamers ontmoet, dan te mogen verkeeren met uwen gastvriend Petrus AEgidius, een man van zulke geleerdheid, zulke geestigheid, en tevens zoo zedig, eenvoudig en vriendelyk, dat, op myn woord, ik volgaerne een goed gedeelte myner fortuin zou ten beste geven om zyne enkele vertrouwelykheid te betalen.’

Nog spreekt Morus met den grootsten lof over hem in zyne *Utopia:* ‘Toen ik te Antwerpen was,’ zegt hy, ‘ontving ik veel bezoek, doch geen had ik liever als dat van AEgidius, een jongen van de deftigste afkomst, en zoo als ik er geen geleerder noch zedelyker ken.’

Erasmus, die hem zyn Pylades noemde, schreef hem, onder menigvuldige andere gemeenschappelyke brieven, den volgenden:

‘Om onze vriendschap, welkers gelyks in gulheid niet bestaet, om uwe behoudenis, welke my, als of het myne eigene ware, aen het hart ligt, tracht toch te genezen, myn Petrus, opdat ik u, by myne terugkomst, weder blygeestig en in goede luim moge vinden. Heb zorg uwe krachten door te dikwylige heelmiddelen niet te verslappen. Inzonderheid, wacht u voor alle te sterke gemoedsbewegingen, voor onmatige blydschap, te veel lachen, te lange wandelingen, aenhoudende studie, maer, bovenal, voor gramschap. Het leven, myn Petrus, moet voor alles gesteld worden. Myne raedgevingen vervelen u misschien, doch mogten zy op u het gelukkig uitwerksel hebben, dat ik uit den harte wensch. Myn eigen gevaer versmaed ik, mits ik u zie herleven, dat is, weder gezond en kloek worden. Vaerwel met uwe zoete gade en uwe liefdelyke kinderen. Loven 17 April. (XV. Cal. Maias). 1517.’

Pieter Gillis kwam binnen Antwerpen ter wereld, omstreeks het jaer 1486. Zyn vader, Nikolaes, was stadspenningmeester, en hy zelve werd, in 1510, met algemeene stemmen des gemeenteraeds, sekretaris ter akten benoemd. Hy overleed den 11 novembre 1533.

Onder zyne dichterlyke werken telt men:

Threnodia in funus Maxaemiliani Caesaris, cum Epitaphiis aliquot et Epigrammatum libello. Antverpiae, M. Hillenius 1519 in-4°. Hierby is gevoegd: *Rerum Germanicarum cum notis J. Spiegetii.*

Een paer stukjes zullen den dichter van naby leeren kennen:

(Epitaphium Maximiliani J. Caes. Augusti)

‘En pacis bellique potens, ter maximus hic est
Caesar, et ingenio clarus et eloquio.
Eximia pietate nitens, virtute refulgens:
Quo nil possedit mundus amabilius.
Imberbis dextro nudatis Marte lacertis
Exigua fudit Gallica castra manu,
Ut taceam Helvetios, Morinos, fortesque Bohemos:
Semper enim caeso victor ab hoste redit.
Quin jam tot bellis pacatis, totque subactis
Gentibus, in Turcas verterat arma truces,
Sed Pax despiciens coelo sublimis, ab alto,
Bella futura, virum sustulit ad Superos.’

(*In quemdam fratem priorem*)

‘Cum sint tibi docti, pater o stupidissime, fratres,
Cur, quaeso, diceris prior:
Nam doctrina tibi nulla est, nulli quoque mores,
Nec fratribus praestas tuis.

Ergo tuus mutandus honos nomenque: vocandus
Non es Prior sed Ultimus.’

(*In senem qui juvenis videri volebat*)
‘Tonsorem canos evellere jusserat omneis
Nuper cum sponsam duceret AEmilius;
Falleret ut multos, quos jam compleverat annos,
Et duodenarum tempus Olympiadum.
Mox ubi ducta domum conjux rixosa, marito
Imperat; ut puerum tractat agitque virum.
Namque negat quoties dominae parere, capillos
Involat in nigros impetuosa viri:
Sic denudatur canis nigrisque capillis,
A tonsore senex, a muliere puer.’

Zyne overige schriften bestaen uit:

1° *Hypotheses*, *sine argumenta spectaculorum quae sereniss. ac invictissimo Caesari Carolo pio*, *felici*, *inclyto*, *semper*, *Aug. praeter alia multa et varia fides et amor celebratissimae civitatis Antverpiensis antistites (superis faventibus) sunt edituri. Pet. AEgidius ab actis civitatis scribebat, etc. Michael Hillenius typis excudebat 1520. in 4°*.

Dit werkje is ten uiterste zeldzaem geworden. Ter nauwer nood kent men er twee of drie exemplaren van, zegt Van Hulthem, wien het exemplaer, dat ik onder de oogen heb, toebehoord heeft. Het zelve was herkomstig uit het kabinet van kapitein Michiels van Antwerpen.(1)

2° *Enchiridion Principis ac Magistratus Christiani*, in medewerking met Graphaeus waerover in het volgende artikel

3° *Epistolae aliquot illustrium virorum ad Des. Erasmum, ejusque ad illos selectae et editae à Petro AEgidio*, *civ. Antverpiensis scriba. Imprimebat Theod. Martinus Alostensis*, *Lovanii 1516. in 4°*.

Ook was hy de eerste uitgever van een kort begrip van het theodosiaensche wetboek onder den titel van: *Summa*, *sive argumenta legum diversorum imperatorum ex corpore Divi Theodosii*, *Novellis Divi Valentiniani. Aug. Martiani*, *Majoriani*, *Severi*, *praeterea Cai et Julii Pauli*, *sententiis nunc primum diligentissime excusa*, *Caesarei juris studiosis utilitatem allatura non mediocrem. Lovanii. Theod. Martinus Alosten. 1517.*

Ger. Meerman deed dit werkje gedeeltelyk herdrukken, aen het einde van zyn ‘Specimen animadversionem criticarum in Caji jureconsulti institutiones. Mantuae carpetanorum (Hagae comitis) Ant. Sanz. 1743, in-8°.’

(*Wordt voortgezet.*)

J. WOUTERSZ.

Muziekael overzigt.
Otto Nicolaï.
Komponist, gestorven in Berlyn, 11 mei 1849, in den ouderdom van 40 jaren.

(1) In de boekveiling van Heber, te Gent, in 1835, werd een mooi exemplaer verkocht ten geringen pryze van 16 frs.

Op den franschen schouwburg van Antwerpen, gaf men kort geleden *les Joyeuses Commères de Windsor*, romantisch opera van O. Nicolaï. Het zou moeijelyk zyn al de merkweerdigheden van Nicolaï's partitie aen te halen, in welke de melodische overvloed schynt te vermeerderen, naermate het tooneelwerk vordert; evenwel zullen wy de *ouverture* afschilderen als kunnende wedyveren met de schoonste van Weber, als orchestratie en als harmonisch en melodisch gedacht. Het *ensemble* is van eene verrukkende vrolykheid. De orchestratie bewyst eene volledige kennis van de ordering der instrumentael muziek, niet alleen door het goed gebruik der helklinkende toonen, maer door de afwezigheid van dat onnuttig gedommel, dat vele der hedendaegsche toonzetters, om het ledige der gedachten te bewimpelen, gebruiken. Op 1 april gaf men het groote opera in vyf bedryven *le Templier*, van denzelfden komponist. Dit opera werd voor de eerste mael in het italiaensch, te Rome, gegeven, (vertaling van Danglas,) toen Nicolaï deze stad bewoonde en leerling was van den geleerden *Baini*, kapelmeester der Sixtynsche Kapel. Veel byval had de schoone muziek van dit stuk. De koren zyn meesterlyk behandeld. Wat vindingsgeest en eigendommelykheid betreft, geven wy den voorkeur aen de *lustige Weiber von Windsor*, dat in Duitschland op alle schouwburgen gespeeld wordt; maer als grootheid en verhevene gedachten beviel ons meer de *Tempelridder.* Verscheidene aria's, cavatines en romanzen werden zeer toegejuicht. Een septuor van grooten indruk werd met daverend handgeklap begroet. De koren werden gezongen met juistheid en flinke koenheid; kortom, Nicolaï is een kunstenaer van groot talent die het oprecht theater-muziek verstaet. Talryk zyn zyne kompositiën, zeer weinige zyn echter tot nog toe in druk verschenen. Deze twee operas zyn in Berlyn en Parys uitgegeven.

De dood van Nicolaï maekte grooten indruk te Berlyn. Als koninklyke orchest-directeur en lid der Akademie, bekleedde hy eene schoone plaets. Zoo als niet anders te verwachten was, hadden al de leden van het opera, van het koor en orkest zich tot de bywooning der begrafenis-plegtigheid in het huis van den afgestorven vereenigd. De heer muziek-directeur Wiepsecht ontving het lyk met een muziekkorps dat het korael: *Jesus Meine Zuversicht* blies, en vervolgens den grooten toondichter naer het graf geleidde.

Daer waren het Dom-Koor en het personeel van het opera geplaetst, die gezamenlyk het treffend koor *Rasch trift der Tod den Menschen an* waervan het effekt, daer het zoo zeer voor de omstandigheid gepast was, zeer indrukwekkend zyn moest.

Byna geen oog bleef zonder tranen. En is het niet eene groote smert, als een met talent begaefde kunstenaer in de kracht des levens, daeruit zoo plotseling met geweld wordt weg gerukt?

Nicolaï overleed schielyk aen eene sterke bloedstorting.

EDOUARD GRÉGOIR.

Necrologisch overzicht
Van eenige toonkunstenaren in den loop van 1861 overleden.

Op 10 february 1861, stierf te Antwerpen de befaemde komponist J.H. Simon, in den ouderdom van 77 jaren.

- Op 10 meert, overleed te Koekelberg, by Brussel, Joseph-Frans Snel, geboren te Brussel den 30 july 1793, vroeger lid der particuliere muziek van koning Willem I, orkest-direkteur van het theater der Munt enz., komponist van een aental harmonie-muziek, balletten, missen, motetten, muziek voor piano en viool.

- Op 14 meert stierf, te Parys, de komponist Lodewyk Niedemeyer, in zyn 59e jaer. Niedemeyer was leerling van Beethoven, Zingarelli en Moschéles. In Napels gaf hy op zyn achttiende jaer zyn opera *Il Reo per amore*, dat veel byval verwierf. Later speelde men te Parys, op den

italiaenschen schouwburg, *la Casa nel Bosca*; deze partitie is in den brand van dien theatre vernield. Niedemeyer maekte nog voor het groot opera van Parys *Stradella*, *Marie Stuart en la Fronde.* Deze groote kunstenaer was *directeur de l'École de Musique Religieuse*, te Parys, en lid van het legioen van eer.

- De beroemde baszanger Staudigl, oud 54 jaren, overleed te Weenen, op 28 meert.
- Te Parys overleed, in den ouderdom van slechts 30 jaren, de tweede orkest-direkteur van het Theatre Lyrique, Simon Libert, geboortig van Luik.
- Chelard, kapelmeester te Weimar (geboren te Parys), stierf op 17 january, in eerstgenoemde stad, in den ouderdom van 72 jaren. Hy was komponist van het opera *Macbeth*, dat veel opgang heeft gemaekt.
- Te Koningsberg stierf, op 6 february, Hermann Patzold, na de eerste mate van Mendelschn's *Elias*, waervan hy de uitvoering leidde. Hy had dertig jaren bereikt, en de kunst verliest in hem een waerdig verdediger.
- Joseph Dupont, professor van viool aen het Conservatoire van Luik, is aldaer overleden in den ouderdom van 40 jaren.
- Te Bremen stierf in meert de verdienstelyke concert-meester, G. Schmidt.
- Te Hambourg stierf, in den ouderdom van 46 jaer, de bekende violist C. Nafner. Hy was leerling van Mayseder.
- Te Berlyn overleed, in january, de muzikale schryver F.F. Weber, medewerker aen de *Neue Berl. Musikzeitung.*
- De hollandsche komponist Jan Andries Ten Cate stierf, te Amsterdam, op zyn 62^{e} jaer.

Gilde der Antwerpsche ambachtslieden.

Den 21^{n} april laetsleden had er te Antwerpen een waer vlaemsch volksfeest plaets, ter gelegenheid der inhuldiging van het Gildevaendel der Ambachten, uitgevoerd naer de teekening van den gunstig gekenden decoratie schilder M. Jos. de Roy. Het feest was onder alle opzigten merkweerdig. Ontrent 10 ure smorgens, hadden de verschillende ambachten der Gilde zich vereenigd in de Kammerstraet. Na eenige straten te zyn doorgetrokken, deed de stoet zyne intrede in de Hoofdkerk die met volk was opgekropt; juist ten 11 ure hief het orkest eene symphonie aen. De zeer Eerw. heer Deken, aen het hoofd der geestelykheid, wachtte op de hooge choor het nieuwe vaendel af hetgeen plechtig werd ingezegend, en sprak er in warme bewoording, tot de vereenigde ambachten.

Na het belang der plegtigheid uitgelegd te hebben, welke ontleend is aen de verhevenste godsdienst- en burgerlyke gebruiken van het oud vlaemsch volk, en verklaerd te hebben dat dezelve verdient in de geschiedenis van Antwerpen geboekt te worden als heroprigting van eene voorvaderlyke instelling, welke sedert twee eeuwen in de vergetelheid vervallen was, toonde de spreker, in krachtige woorden, dat het Gildevaendel, gezegend door zyn ambt, voortaen het kenteeken werd van een heilig verbond, van den antwerpschen ambachtsman met de godsdienst, het vaderland en zyne geboortestad.

De spreker ontwikkelde het karakter van dat groot en magtig verbond en deszelfs dryvoudig oogwit en eindigde met de ambachten aen te moedigen met hert en ziel, gelyk hunne voorvaderen, deze edele voorregten der kristene vlaemsche ambachten

te handhaven en te verdedigen, en tevens met gezamenlyken iever de onheilen te bevechten welke de godsdienstige, zedelyke en stoffelyke belangen der werkende standen steeds bedreigen.

Daerna ving de solemnele mis aen. Het orkest der kathedrale voerde te dier gelegenbeid de mis in *là-mineur* uit van onzen antwerpschen komponist A. Bessems. Dezelve werd, onder de leiding van zynen broeder, den talentvollen kapelmeester Bessems, met eenen puiken *ensemble*, voorgedragen. Alzoo eindigde de plegtigheid welke eene lange herinnering aen de toehoorders zal achterlaten.

Des avonds ten 8 ure had, in het lokael der *Groote Gulden Poort*, de verloting plaets der tentoonstelling van liefdadigheid, door de Gilde opgerigt.

De trekking der tentoonstelling werd opgevolgd door het feest der inhuldiging van het Gildevaendel. Verscheidene muziekstukken van vaderlandsche toonzetters werden door het orkest der Gilde uitgevoerd. De rederyk- en koorafdeelingen der maetschappy droegen dicht- prozastukken en gezangen van onze voorname vlaemsche schryvers zoo als Conscience, Van Ryswyck, enz., voor. Maer het eigenaerdige van het feest bestond in volksliederen, voor de omstandigheid opgesteld, door den heer opperdeken der Gilde, welke door het volk met begeleiding van orkest gezongen werden. Ten 11 ½ ure 's avonds liep het feest af met eenen algemeenen heildronk en werd het vaendel, door het volk vergezeld, naer de wooning van den heer Van den Haute teruggebragt, die het verleden jaer gansch Duitschland dooreisde om aldaer dergelyke instellingen te zien, en ze met de Antwerpsche overeen te brengen. Het is aen hem dat men de inrigting der Gilde te danken heeft.

De hulp en onderstand in geval van ongelukken of ziekten door de Gildebroeders aen hunne medeleden bewerkstelligt, is niet van belang ontbloot, en mag als een der belangrykste instellingen beschouwd worden die Antwerpen in dit vak nog bezit.

Wy hopen nader gelegenheid te hebben, om over de werken der Gildebroeders te spreken; verscheidene onder hen zyn reeds als zeer bekwame werklieden bekend, en wy twyfelen er geenzins aen, of zy zullen het schoone en het goede aen het nuttige weten toe te passen.

Kunst- en letternieuws.

Het graf-monument van den dichter Prudens Van Duyse, dat zoo men weet, door M. Van Eenaeme van Gent gebeiteld wordt, zal met half september aenstaende kunnen ingehuldigd worden. Ten einde die plegtigheid des te belangryker te maken, heeft de maetschappy *de Tael is gansch het Volk*, besloten, de viering van haer 25jarig jubelfeest uit te stellen tot gemeld tydstip.

- Te Brugge, by den uitgever Tanghe, zoon, is verschenen, *Beschryving der Maerlant's Feesten*, door Karel Versnaeyen. Een schoon boekdeel in groot 8° formaet, bevattende eene volledige beschryving der feesten gevierd te Damme, den 9^{en}, 10^{en}, 11^{en} en 12^{en} september 1860, ter gelegenheid der inhuldiging van Jacob van Maerlant's standbeeld.

- Ter gelegenheid van het bezoek door den heer Benedict Vrambout, als bewindhebber van West-Vlaenderen, op 27 january 1861, der Koophandelkamer van Rousselaere gebracht, heeft Dr Legius, by Stock, zoon, aldaer, een gezang getiteld *Rousselaere* laten verschynen, dat door den schryver den heere Vrambout werd opgedragen.

Bertha.

SCHILDERY EN TEEKENING VAN B. WEISER. - PLAETSNÊE VAN D. VEREST.

I.

't Septemberzonneke scheen vriendlyk zacht,
Het was een van die leste schoone dagen,
Vol statigheid, vol leven nog en pracht,
Die als een meidagavend 't hert behagen;
De leeuwerikken stegen zingend om
In 't diepe blauw des hemels; - en beneden
In 't bleeke groen vondt men op zyne schreden
Nog hier en daer een roode of bonte blom.

't Lof was gedaen, en op de kronkelwegen
Langs veld en weiden rond het dorp gelegen,
Kwam men een drom van veldelingen tegen
Die hoefwaerts keerden.
    Zedig opgesmukt,
Zag men op 't hoofdjen der getrouwde vrouwen
De mantelkap in versch ontplooide vouwen;
Maer wat nog liever was om aen te schouwen,
Die meiden daer, zoo vinnig en verrukt,
Omdat zy 't zondaguer genieten mogten;
Zy hadden 't haer in allerhande bogten,
Doch altyd zedig, fyn ineen gevlochten,
Waerop zoo los het kanten kapjen hing
Waervan en roode en blauwe linten zwierden,
Die 't blozend, bol gelaet zoo vreemd versierden,
Dat zeker menig jonge stedeling
Hun lachend in het aenzicht had gekeken,

Kwam hy voor de eerste mael in deze streken.

Het was wel lief om zien, hoe soms het hoofd
Van hupsche meisjens vluchtig zylings keerde,
Als iemand die gezelschap wel begeerde,
Of van een vriend zich achtervolgt gelooft.
En andere, gelukkiger, die zagen
Wy met een lief 'nen zyweg ingeslagen,
- Een ommeweg, die toch ter hoeve bracht;
Zy feselden zoo minnelyk en zacht;
Want ongestoord mogt zich hun hert behagen;
Zy hadden weinig meer vandaeg te doen:
De koeijen melken, in de drenkkuip groen,
En dan den schapen nog wat klaver dragen.

Zoo werd de drom dan haestig ook verstrooid,
De banen leeg, - gebogen ouderlingen
Wier ligte gang de winter had geboeid,
En die daerom zoo traeg en stromplend gingen,
Zag men ten leste nog alleen in 't veld.

Een blinde vrouw van eene maegd verzeld,
Een minlyk kind, aen welker arm zy leunde,
Terwyl heur eiken krukjen ook wat steunde,
Kwam meê ook van de leste langs de baen;
Want ach, zy was al oud en stram gezeten,
En kon maer voet voor voetjen nimmer gaen,
En moest dan nog somwylen blyven staen,
Om dropplen af te droogen van het zweeten.
En goedig, als een engel, aen heur zy,
Bleef 't bleeke kind heur zoo goedhertig by,
En vroeg zoo vaek: zou moeder niet wat rusten? -
Al was die blinde hare moeder niet;
Want zy was een dier offers van 't verdriet;
Die moederlippen mooglyk eenmael kusten;
- Een vondeling, - ik schryf dit neêr met pyn,
Omdat ik weet hoe ze ongelukkig zyn!
Hoe zy een schuldeloozen misstap boeten;
En hoe zy over doornen dwalen moeten
Verstooten van de maetschappy.
Arm kind!
Gelyk ze daer zoo lief ging aen de zyde
Van 't zinnebeeld des nachts dat zy geleidde,
En dat zy uit haer volle ziel bemint.

Zy kwamen eindlyk in hun hutte weder,
Ginds in het veld. - Nu zegt de lieve maegd,
Met eene stem zoo medelydend teeder:
- Kom, moederke, zet u thans rustig neder,
Terwyl ze by den heerd een stoeltjen draegt,
En de arme blinde neêrzet, wyl ze vraegt,
En zoeter nog, - of moeder niets zou lusten,
En of ze dus goed neêrzit om te rusten?

II.

En dan ging de goede Bertha,
- Zoo was de arme vondlingsnaem -
Eenzaem en weemoedig zitten
By het kleine vensterraem.

Vroeger plag zy soms te zingen
Daer de zang verheugen doet, -
Heden was zy zoo neêrslagtig,
Ach! het stormde in heur gemoed.

Treurig volgden heure blikken
't Zwaluwke dat door de lucht
Lag te fladderen, te dryven
In een onbestemde vlucht.

En van daer viel dan heur ooge
Op de boomen in 't verschiet,
Die daer somber, rustig stonden,
Als te mymren aen verdriet,

En dan lager, op de bloemen,
Die heur zegden dat hun bloei,
Mooglyk by het avenddalen
Aen den dood reeds was ten prooi.

Nooit had heure teedre ziele
Zoo die inspraek der natuer
Kunnen voelen, dan wel heden
In dit vreedsaem najaersuer.

Waer van daen die bittre foltring
Die haer op den boezem viel,
Pynelyk en hevig stryden
Met haer onschuldvolle ziel?

O gelukkig dat die gryze
Heur aenbeedne niet kon zien;
Want wie weet het, op die jaren
Brak van leed zoo 'n hert misschien.

Ach! had zy het moeten weten
Waeraen 't arme meisjen dacht,
Mooglyk had de blinde moeder
Niet naer leven meer getracht.

Want de goede wist niet anders,
Of heur aengenomen kind,
Had in 't leven niemand ooit nog,
Niets, dan heur alleen bemind.

Goed dat zy het niet mogt weten
Hoe by 't keeren uit het lof,
Een gezicht, een enkele oogslag,
Doodlyk heure Bertha trof:

Hy met wien zy vroeger speelde,
Die zy eens heur broeder dacht;
Omdat hy, wanneer ze droef was,
Zoo veel troost en vriendschap bracht;

Hy die nog niet lang geleden
In het eenzaem avenduer,
Nevens haer kwam zitten spreken
Uren lang, by 't heerdstêe vuer.

Hy die haer ook soms kwam vragen,
Half verlegen of beschroomd;
Of zy nooit aen betre dagen
En aen liefde had gedroomd;

Hy die zuchtend heur kwam klagen,
Van alleen zyn en van smert;
Van zyn hoeve by den landweg;
Van 't gevoelen van zyn hert;

Hy die haer somwylen vroeg ook,
Of zy in dat hoevekyn,
Niet veel liever dan by de oude
Dag en nacht had willen zyn;

Hy die haer vaek had gesproken
Van zyn akker, van zyn vee,
Van zyne oude goede moeder,
Van genoegen liefde en vrêe;

Hem had zy by 't weder keeren
Op den kerkweg afgespied;
Daer hy wandlend met eene andere
Arm aen arm kwam in 't verschiet.

Heimlyk sloeg voor hem heur boezem.
- Sombre tweestryd harer ziel,
Wen heur blik dan op dat blinde
Afgemarteld rouwbeeld viel;

Want was zy het niet die Bertha,
Van het onheil had behoed,
En gekoesterd en aenbeden,
Als heur eigen vleesch en bloed?

't Was in weelderige dagen
Eer de geest der ramp heur woon
Binnen kwam en 't heil vernielde,
Als een kind een bloemenkroon.

Smert en zware ongelukken
Sloegen haer op 't ziekbed neêr,
En na lange nachten, dagen,
Kwam zy op, maer blind, o Heer!

Bertha bleef alleen haer ovrig,
En het meisje voelde diep,
Wat de liefde voor de blinde
Haer uit 't diepst' der ziele riep.

En van daer dit bange stryden,
Dat het maegdenhert verknaegt
En al vroeg de kleur der rozen
Van heur wangen had gevaegd.

O vernielbre stryd der liefde!

Diep beklaegensweerdig kind,
Dat zoo zeer die arme blinde,
En zoo sterk dien jongeling mint.

En de hemel zou het wraken
Zoo zy hem heur liefde gaf,
Liefde die haer tweede moeder,
Lang reeds weg hield van het graf.

Maer eilaes! wat zag zy, hemel!
Hy had haer vergeten, God!
En daerom schouwt ze in den afgrond
Heden van heur somber lot!...

.....
.....

Zoo thans een der kunstenaren
Die met kleuren en penseel,
Zielontroerbre beelden weten
Afteschetsen in tafreel,

Deze naekte hut had kunnen
Diep begeesterd gadeslaen,
Had gewis by d'eersten oogslag
Haer beschouwd met eene traen.

En verrukt door kunstgevoelen,
Eerst de hand op 't hert gebracht,
Vóór hy aen dit tafereeltjen
Na te bootsen had gedacht:

't Beeld der lente by de venster,
Dat des winters by de schouw;
De eene als de engel van de liefde,
De andre, blinde, gryze vrouw.

De eene bloem die lucht moet missen,
En zoo bleek in 't wilde bloeit;
De andre door de zwaerste plagen
Levend aen het graf geboeid.

Na zoo'n lange stille stonden
Sprak de blinde: ‘Bertha, kind,
Zeg, vernam ik daer geen zuchten
Van den engel die my mint?

'k Weet het, kind, dat gy moet lyden
En verwelken aen myn zy,
Hoe zou ik u vreugde schenken
Uit myn winterjaergety?

'k Voel het, kind, wat gy moet voelen,
Altyd in een graf geweest;
Vreemd aen vreugden en genoegens,
Vreemd aen 's levens lentefeest.’

Dieper boog het hoofd der blinde
Op de weggeteerde borst,

En zy zuchte en ach! zy beefde
Als een lydende aen de koorts.

En die woorden hadden Bertha
Wreeder nog de ziel gewond,
Dat zy nauwlyks troostbre woorden
Voor de droeve moeder vond.

Na een pooze sprak ze zachtkens:
‘- Lieve moeder, denk zoo niet,
Ik verlang geen andre vreugden
Dan uw troost zyn in verdriet.

Neen ik vraeg niet naer de spelen
Van de blyde prille jeugd.
Lang verdwenen zyn die droomen;
Gy alleen zyt myne vreugd.

U beminnen, danken, koestren,
Moeder lief, is my op aerd,
O een hemel! en ik bid steeds
Dat de hemel u bewaert.’

Dees vertroosting gaf de blinde
Vreê en zielekalmte weêr.
Langzaem plegtig daelde de avend
Op de stille velden neêr.

Bertha hielp toen de oude moeder
Zachtjens op heur legerstêe,
En bleef in heur kamer waken
Met heur foltrend boezemwee.

En de maen was opgekomen
En de hemel dicht bezet,
Met miljoenen heldre lichten,
- En toch ging ze niet te bed.

Want de sombre geest der liefde
Lag heur knagend aen het hert,
En om heuren geest daer spookten
Nare schimmen bleek en zwert.

En zoo sleepten traeg zich de uren
Naer den morgen eersten gloor;
- 't Teedre geele licht des Oosten
Steeg het neevlig nachtfloers door.

Bertha zat nog stil gebogen
Met de handen voor 't gezicht,
Als een kind dat by een doodbed
In de wreedste wanhoop ligt.

Arme meisje! - 't Najaer snelde
Voor den guren winter heen,
Bertha leed en kwynde langzaem
Door te veel verkropt geween.

En eer 't voorjaer wêer de bloemen
Op de vyverboorden riep,
En het loover zich kwam spiegelen
In het blauwe waterdiep;

Was de blinde naer den hemel;

't Maegdlyn lag op 't sterfbed neêr,
En nog rees in menig droombeeld,
't Sombre dat ze zag weleer,

Op den kerkweg by het keeren
Met de blinde vrouw uit 't lof.
Ach! toen was het dat een doodspyl
Moordend 't jeugdig herte trof.

En wanneer de zwaelwen keerden
En de meizon koestring bood,
Wenkte de oude blinde moeder
Uit het stervend avendrood;

En het meisje loeg dier schimme,
Met verglaesde blikjens aen,
Zy is vóor heur levenszomer
Met de blinde weggegaen.

Niemand bracht een bloemenkransje
Tot herinring op heur graf;
Zeker omdat haer de wereld
Geenen rang of rykdom gaf...

VERHULST.

Contich, 8 mei 1861.

De abt de l'Epée.

In alle wetenschappen is er een tydvak, waerop er mannen verschynen, die door hunne welberedeneerde wysgeerige stelsels, eene wetenschap onder een meer helder en volmaekter daglicht weten voor te dragen, en aldus met regt de hervormers dier wetenschap genoemd mogen worden. Dusdanig een was de abt de L'Epée voor het wetenschappelyk onderrigt der doofstommen. Den 25 november 1712 te Versailles geboren, bragt hy er zyne eerste kinderjaren door. Later verliet hy deze stad om zyne studiën voor den geestelyken staet, in eene daertoe ingerigte school, te voltrekken.

Nogthans deed eene voor hem zeer betreurensweerdige omstandigheid hem voor eenigen tyd aen dit voornemen verzaken: hy legde zich op de regtsgeleerdheid toe en werd advokaet te Parys. Later evenwel werd hy, onder den invloed des Bisschops van Troyes, des geleerden Bossuets, priester gewyd en kanonik dezer stad genoemd.

Zyn gansche levensloop, al zyn poogen en streven, ziet men slechts aen het lot der doofstommen toegewyd. Niet alleen was de abt de L'Epée de onderwyzer, de opvoeder dezer ongelukkige wezens, maer hy was er ook de vader van. Niet alleen strekte zyne weldadigheid zich uit over zyne rampzalige landgenoten, maer ook in den vreemden deed hy de

vruchten smaken, van al wat hy door zyne onafgebrokene studiën en waernemingen voor de opvoeding der doofstommen inoogsten mogt. 't Is vooral de abt de L'Epée, die, behalve de weldaden zyner goede onderrigtingsmiddelen, behalve het opofferen zyner gansche fortuin aen het welgelukken dier opvoeding, ook nog het algemeen belang op zyne geliefkoosde kweekelingen heeft weten saêm te trekken; die zelfs de gouvernementen heeft opgewekt, om zich over het lot dier ellendige menschen te ontfermen. Met regt verdient hy dus op den eersten rang geplaetst te worden by het inoogenschouwnemen der mannen, die zich met het wetenschappelyk onderrigt

der doofstommen hebben bezig gehouden; met regt mag hy aenspraek maken op de hulde van het nageslacht, dat hem, om zyne verdiensten, eeuwig zal dankbaer wezen.

Wanneer men de geschiedenis dezes grooten mans onderzoekt, dan is het verwonderingwekkend de oorzaken na te gaen, waervan de Voorzienigheid zich bediende, om hem op te wekken tot de grootsche zending, aen welker einde hy meestal zyne poogingen zoo eervol mogt zien bekroonen. 't Is eene zuivere, eene hemelsche liefdadigheid, welke den abt de L'Epée heeft aengezet om zich geheel aen de opvoeding der doofstommen toe te wyden. Zie hier hoe de geleerde abt het ons zelve in zyne *Institution des Sourds et Muets* verhaelt:

‘Pater Van In, een zeer eerbiedweerdig priester der kristelyke leering, had de opvoeding begonnen van twee tweelingzusters, welke doofstom geboren waren. De dood van dezen liefdadigen geestelyke had deze twee ongelukkige meisjes van alle hulp beroofd: niemand wilde hunne onderrigting voortzetten of herbeginnen. Vreezende dat deze twee kinderen zouden leven en sterven zonder met hunnen godsdienst bekend te zyn, zoo ik geene middelen uitdacht om hun er mede gemeen te maken, werd ik met medelyden voor hen bewogen, en ik zegde, dat men ze tot my geleiden mogt en dat ik er al myne zorgen zou aen besteed hebben. Zie daer op welke wyze ik leeraer der dooven en stommen geworden ben, zonder te weten of er ooit andere onderwyzers hadden bestaen.’

Zoo als wy reeds deden kennen, werd zyn vaderhert, zoo goed voor de doofstommen, vooral bewogen met het lot der noodlydenden, die, by gebrek aen middelen, van alle onderwys verstoken moesten blyven. 't Is vooral aen deze dat hy zyne gansche fortuin heeft besteed.

‘Wy hebben, onder onze kinderen, zegt hy zelf in zyne schriften, edele en ryke doofstommen, gelyk er zich armen en uit den schoot des volks gesprotene by bevinden. Zeker zou men willen, dat wy de eersten met al de kundigheden en kennissen verrykten, waertoe zy vatbaer zyn. Welnu, men zal moeten dulden, wat men er dan ook al van zeggen moge, dat men de andere er ook mede begiftige. Dit is nog zoo veel te regtveerdiger, daer de ryken toch maer by my komen uit gedoogzaemheid; ik heb my dus ook niet aen hen toegewyd; maer wel aen de armen. Zonder deze laetsten zou ik de opvoeding der doofstommen nooit ondernomen hebben. De ryken hebben de middelen om iemand te zoeken en te betalen, om hen te onderrigten.’

De onverschilligheid welke men den doofstommen tot dan had toegedragen; de vooroordeelen welke tegen hunne opvoeding onder het volk verspreid waren; vooroordeelen die allengs hoe meerder veld wonnen, en zelfs door fransche filosoven en godsgeleerden werden bevestigd, waren hem ook wreede doornen in het hert. Op meer dan eene plaets bestrydt hy deze dwalingen; op meer dan eene plaets beklaegt hy zich, dat hy slechts een klein getal onderdanen aen den godsdienst en het vaderland kan terug geven, ofschoon hy overtuigd is, dat er in het koningryk meer dan duizenden van die menschenplanten leven. ‘Zy zyn slechts zoo! roept hy bitter uit, omdat men den kostbaren schat, welken zy in zich dragen, niet aenkweekt, omdat hunne ziel, schoon naer Gods eigen beeld geschapen, slechts in een donker gevang besloten blyft, wier deuren en vensters men niet opent, om ze hare vlugt te laten nemen, en ze, om zoo te zeggen, af te zonderen van de stof.’

Wat wy in het begin van dezen artikel gezegd hebben over de weldadigheid des abts de L'Epée voor de doofstommen van den vreemde, bevindt zich hierdoor bewaerheid, dat hy alleen voor hen, met behulp van woordenboeken en leerwyzen, vier vreemde talen heeft aengeleerd; en zelfs bereid was alle andere tael, welkdanig ook, te bestuderen, zoo het noodig mogte wezen.’

‘Mogten de verschillende volkeren, zegt hy, hunne aendacht vestigen op het voordeel, dat de opregting eener school voor de onderrigting van de doofstommen huns lands, hun aenbrengen zoude! Ik heb hun myne diensten geboden en nog bied ik ze aen, maer altyd op voorwaerde nogtans, dat zy niet uit het oog verliezen, dat ik geene aenspraek make op eenige belooning van wat aerd zy ook mogte wezen.

Telken stonde is zyne wooning geopend, vooral wie zich met de opvoeding der doofstommen bezig houdt, en zyne raedgevingen en voorbeelden behoeft. Openbare leergangen worden door hem gegeven, om daerdoor de aendacht, de welwillendheid op zyne geliefde kweekelingen te trekken, van degenen die hun onverschillig waren of ze zelfs

als een afgezonderd menschenras hateden. 't Is vooral om zynen ongelukkigen kweekelingen magtige beschermers aen te werven, om de gestichten voor doofstommen in zyn vaderland te zien aengroeijen, en in den vreemde doen tot stand te komen, dat hy alle persoonen van hoogen rang, de prinsen van den bloede, de vreemde vorsten of hunne gezanten, uitnoodigt en aenmaent om zyne lessen te komen bywoonen. Eindelyk is zyn vurigste wensch, mannen te vinden, die zyne taek na zynen dood zouden voortzetten, om al zyn werk te verspreiden en te vereeuwigen.

Deze hertewensch des grooten mans is niet onverhoord gebleven, en nog tydens zyn leven, zag men een aental gestichten oprigten, waervan het zyne tot voorbeeld strekte, terwyl de meesters in zyne school gevormd, zynen roem en de weldaed zyner verbeterde onderrigting in Duitschland, Zwitserland, Italië, Spanje en Holland verspreidden.

JOS. CAPPRON.

Een nieuwsbladschryver der vorige eeuw.

Onder de nieuwsbladen der vorige eeuw, bekleedt het *Wekelyks Nieuws uyt Loven* ontegenzeggelyk de eerste plaets. Hetzelve werd opgesteld door Jan-Baptist Staes, en verscheen van 1773 tot 1788. De volledige verzameling beslaet 33 deelen in-8°. De titel der 25 eerste deelen luidt: *Wekelyks Nieuws uit Loven mede beschryvingen der stad;* doch de acht laetste deelen, die van een grooter formaet zyn, dragen ook een uitvoeriger titel, namelyk: *Wekelyks Nieuws uit Loven*, *mede beschryvingen der stad, verrykt met historische, genealogieke en andere oordeelkundige aenmerkingen.*

Deszelfs opsteller, de heer Jan-Baptist Staes, was, volgens de heer Goethaels beweert, niet zeer geleerd, doch hy kende zeer goed de geschiedenis van Leuven en der oudste fondatiën dier stad. Zyne menigvuldige betrekkingen met een groot aental voorname persoonen, bragten er ongetwyfeld niet weinig toe by, om zyn nieuwsblad waerde by te zetten; ook schynt het onbetwistbaer te zyn, dat het genealogische gedeelte door studenten der Universiteit bezorgd is geworden. Hoe het ook zy, het *Wekelyks Nieuws* is voor de burgerlyke, religieuse en letterkundige geschiedenis van Leuven onmisbaer.

Wy denken het niet overtollig hier eenige byzonderheden over den opsteller te laten volgen.

De heer J.-B. Staes werd den 13 july 1737 te Leuven geboren. Zyne moeder heette Maria-Catharina Meensel.

Toen hy zyne kursus van wysbegeerte en zyne andere studiën te Leuven geëindigd had, ondernam hy eene reis in Frankryk, van waer hy naer Italië ging om de kunstschatten van dit land te bewonderen. Hy verbleef geruimen tyd te Rome, doch te Napels werd zyne nieuwsgierigheid hem noodlottig. Hy werd er als bespieder aengehouden, en moest zoolang in de gevangenis blyven, tot men te Leuven de noodige inlichtingen had doen nemen; onpligtig erkend zynde, werd hy in vryheid gesteld en kon alsdan zyne reis voortzetten.

Korten tyd nadat hy in zyne moederstad was wedergekeerd, trad hy er den 14 february 1759 in het huwelyk met Anna Theresia Verlat, van Thienen. Vervolgens werd hy notaris, prokureur en ontvanger der oostenryksche lotery.

In 1773 begon hy zyn weekblad, in 16 bladzyden druks, uit te geven, dat zeer veel byval genoot. Zyne al te groote vryheid van opinie in religie-zaken, trokken hem in den Patriottentyd veel onaengenaemheden over het hoofd; dit ging zelfs zoo verre, dat men op zekeren avond, in de herberg waer hy gewoonlyk ging, een vuer gereed maekte om hem te verbranden; maer hy werd in tyds gelukkig van het hem bedreigende gevaer gewaerschuwd. Echter was Staes in 1788 door de brabandsche onlusten genoodzaekt, de uitgave van zyn blad te staken; deszelfs opstel vroeg hem ten andere ook veel meer tyd, sinds een gedeelte der Universiteit naer Brussel was overgebragt.

Aengezien Staes met lyf en ziel aen het Huis van Oostenryk verbonden was, weigerde hy tydens de fransche republiek den vereischten eed te doen, en daerdoor verloor hy zyn notaris-ambt en zyne andere bedieningen; alsdan werd hy koopman, rigtte eene fabriek van bombazyn en fluweel op, waerin ongeveer 300 werklieden gebezigd werden.

J.-B. Staes stierf den 27 january 1813 te Leuven, in den ouderdom van 76 jaren, in het huis genaemd *Moribus antiquis*, waer Justius Lipsius in vroegeren tyd gewoond had.

F.v.C.

Het volkslied.

Men weet hoe moeijelyk het is, de echte vervaerdigers der volksliederen te kennen. Meermaels zyn de komponisten reeds lang overleden, als de eene of andere gebeurtenis de eene of andere hunner melodyen uit het stof te voorschyn doet komen, om nimmermeer tot den vergeetboek terug te keeren. Het is aldus dat men veel jaren in dwaling verkeerde over het *God save the king.* Na hetzelve beurtelings toegeëigend was aen Lully en aen den grooten Haendel, maekte Fétis onlangs bekend, dat de komponist van het britsche volkslied niemand anders was dan John Bull, een toonkunstenaer die hier ten lande zyne levensbaen kwam eindigen als orgelist van O.-L.-V. te Antwerpen.

Bekend is het, dat Marnix de tekst leverde van het *Wilhelmuslied.* Maer wie komponeerde de treffende melody, reeds een volkslied alvorens het ‘Wilhelmus van Nassauwen, ben ik van duitschen bloed’ er aen wierd toegepast?

Tot de nationale gezangen welke onzen leeftyd meer naby komen, behoort het ‘God beware Franz den Keizer!’ Haydn boezemde dit uit by eene opwelling van verkleefdheid jegens den oostenrykschen Vorst, welke den onsterfelyken meester tevens tot beschermer en tot vriend verstrekte.

‘Wien Neêrlands bloed’ en de *Brabançonne* zyn door Wilms en Van Campenhout getoonzet. De *Parisienne*, ten jare 1830 door Adolf Nourrit voorgezongen en plotseling zoo populair geworden, werd tien jaren lang als een fransch produkt gehouden, toen onze vlaemsche geleerde, J.F. Willems, kwam verklaren, dat Casimir Delavigne zyne rymen toegepast had aen een vergeten westfaelsch gezang.

Maer de *Marseillaise*? Wie toch was de vervaerdiger van dien wegslependen zang, die misschien meer dan elk ander de eigenschap bezit, de volksmassa's te doen trillen, en hare driften aentevuren? Vooreerst dacht men dat Rouget de Lisle tekst en woorden leverde; dit bleek later valsch te zyn, maer de naem van den toonzetter bleef in 't duister. Ook hierover is thans licht verspreid, indien men geloof mag hechten aen een duitsch blad. Dit blad beweert dat men het lied verschuldigd is aen den heer Holtzmann, van Meersburg, kapelmeester van Keur-Hessen. Rouget de Lisle zou dit

muziek uit den *Credo* n° 4 der *Missa solemnis*, van Holtzmann, gekopiëerd en er zyne verzen op gemaekt hebben. Men beweert dat de organist Hamma, van Meerburg, dezer dagen het oorspronkelyke

handschrift van Holtzmann ontdekt heeft. - Wie zou ooit vermoed hebben, dat de bloedroode *Marseillaise* aen eenen kerkzang ontleend was?

De traen.

Als Vriendschap en Liefde 't gevoel onzer ziele komt wekken,
Als Waerheid voor 't lonkend en lodderig oog schynt te staen,
Dan worden wy soms door de lipjes en lachjes bedrogen,
Want 't zekerste teeken van medegevoel is de traen.

Te vaek is het lachjen een list van de snoodste vermomming,
Uit baetzucht of vrees, of uit afkeer en boosheid ontstaen;
My roert slechts een zucht, wyl de zielwederspiegelende oogen
Een poos zich verduistren door 't zilverig vocht van den traen.

De milde Liefdadigheid voor een' ellendigen broeder,
Verkondigt het aenzyn der ziele van wreedheîd ontdaen;
En 't hart, waer die deugd zich onthoudt, zal door deernis versmilten,
Als teedere was, en vergieten een zaligen traen.

Wen hy, die gedoemd is op eenige planken te zeilen,
Door huilende stormen te slingeren op d'Ocëaen,
Zich over de kolken, als over zyn grafkuil ziet hangen,
Dan dropt in de buldrende golven een angstige traen.

De krygsman trotst moedig en woedend de doodende wonden,
En worstelt om nietige lauwren op d'eervolle baen;
Maer, nauw ligt het wapen ter rust, of hy drukt zynen vyand
In de armen, en baedt elke smartende wond met een traen.

En keert hy, met fierheid in 't harte, dan weêr tot zyn gade,
Verlatend zyn speer, nog met bloedige verwen belaên,
O dan is zyn moeite vergolden, wen hy, haer omhelzend,
Vervoerd van haer wimpers mag kussen een vreugdigen traen.

O zoet en bekoorlyk tooneel myner jeugdige jaren,
Waer Liefde, de dagen, als ryzende dauw deed vergaen!
'k Verliet u onwillig, ik treurde en beschouwde uw verdwynen,
Met starende blikken, bevochtigd door menigen traen.

Thans kan ik niet meer aen myne zoete Maria hernieuwen
De teere beloft' haer zoo minzaem en hartlyk gedaen;
Nog draeg ik met liefde den zaligen stond in 't geheugen,
Wanneer zy die loonde met eenen gevoelvollen traen.

Ofschoon aen een ander verbonden, toch wensch ik haer zegen,
En schouw nog eerbiedig haer naem en haer beeldtenis aen;
Ja, zuchtend begeef ik, wat ik eens als 't myne beschouwde,
En al hare valschheid vergeef ik haer met eenen traen.

Gy, vrienden myns harten, wanneer ik u eens zal verlaten,
(En dit is de hoop my het diepst in de ziele gegaen,)
Zoo wy dan, op aerde, nog eenmael elkander ontmoeten,
O dat het toch zy met een handdruk, een kus en een traen.

Wanneer myne ziele voor immer der aerd zal ontzwingen
En de aeklige kuil zal verzwelgen myn stoflyk bestaen,
Wanneer gy het graf waer myne assche verteert, soms voorby gaet,
Och vrienden, besproeit ze dan toch met een enkelen traen.

Geen pralende marmer bedekke myn leed en ellende;
Hy ryze met fierheid voor kinderen van troschheid en waen;
De Faem noch de Dichter bazuine myn naem in de wereld,
Neen, - al wat ik smeekend u vraeg - is een biddende traen.

JOSEPH VAN DE VYVER.

Naer Lord Byron.
Antwerpen, december 1860.

In 't voorbygaen.

Zy moesten door 't vreemde dorpken
Voorby het kerkjen gaen,
Waer slechts een tiental huizen
Verspreid in 't ronde staen.

- O laet ons eens over 't kerkhof...
Daer stond een graf zoo schoon,
Getooid met bloemen en kransen
En met eene witte kroon.

De dorre bladeren rezen
En stoven langs den grond.
- Wie ligt er hier begraven,
In 's levens morgenstond?

In 't dorpken was alles zoo stille
En de najaerslucht zoo koud;
De wind suisde door de kroone
En huiverde in 't klatergoud.

Zy stonden en zwegen en zonken
In droomeryen diep,
Aen haer die daer onder de aerde
Zoo zacht in eeuwigheid sliep;

Aen de woeligheid van het leven,
Aen de grafrust onverstoord...
De grauwe scheemring daelde,
En zy gingen zwygend voort.

VIRGINIE LOVELING.

Nevele, *maert 1861.*

Het oudste kind.

Zyn oog schoot weêr vol tranen,
Wanneer hy de handjens nam
Der moederlooze kindren,
En van de begrafenis kwam.

Toen sprak het elfjarig meisjen:
Och ween niet vader, ik weet
Zoo wèl van alle dingen
Hoe dat het moeder deed.

Zy ging het lampken ontsteken,
En blies het houtvuer op;
En aen vaders zondags-kleeding
Naeide zy een' nieuwen knop.

Ze ontkleedde dan haer broêrken,
En leerde 't zyne avondbeê,
Des andrendags was 't zondag,
Zy leidde 't ter kerke meê.

Zy deed haer geblonken schoentjens,
En haer moeders mantel aen;
Die sleepte vóór haer voetjens,
Toen ze over den drempel woû gaen!

Wel lachten op straet die kindren,
Maer zy was zoo welgezind;
Want vader prees haer en zeide:
Gy zyt een heel braef kind.

ROSALIE LOVELING.

Nevele, *20 april 1861*.

Uit uren die men niet vergeet.
Aen.....

Ons klein Fideeltjen is gestorven,
Ik ben er droevig om geweest;
En kon den ganschen nacht niet slapen
By 't denken aen dit arme beest.

Want hy was toch zoo levenslustig,
Zoo lief, dat iedereen hem riep;
Wanneer hy keffend, vrolik springend,
Om mêe te gaen de straet op liep.

My dunkt, 'k zie nog zyn steertjen kwispelen,
Van vreugde toen gy binnenkwaemt;
Hy kon zoo lief een pootjen geven,
Als gy op uwen schoot hem naemt.

Gy hadt hem lief; - ik was gelukkig;
Ach, weet ge nog hoe meengen keer,
'k Hem voorbedacht met u deed loopen, -
Want later haelde ik hem dan weêr.

En weet ge nog dat ik ook dikwyls,
Wen gy hem in uwe armen hadt,
Hem streelen woû, zoo 't scheen, - maer haestig
Uw handjen zachtjes had gevat?

En dat ik zei dan: - myne lieve, -
Terwyl ik u in de oogen zag;
En gy naer 't hondje scheent te buigen
Me aenschouwend met uw zoetsten lach?

O 'k had zoo veel herinneringen,
Wanneer ik speelde met Fideel,
Op 't bankje waer gy hebt gezeten,

In 't lommerijke tuinpriëel.

Daer naest heb ik zyn graf doen delven,
En plant daerop een roozelaer;
Wy mogen 't beestje niet vergeten:
't Was zoo getrouw, zoo lief, niet waer?

C. VERHULST.

Wat is ons leven?
By het afsterven myner zuster.

Wat is ons leven? - Slechts een droom vol bitterheid;
Een zee waer 't immer stormt, die elk moet overvaren,
De levensboot zwalpt voort op de ongestuimige baren,
Slechts enklen volgen 't licht dat in de haven leidt!

't Is eene woesteny die wy doorreizen moeten,
Een lange en stroeve baen naer een gelukkig oord,
Wy wyken vaek van 't pad en dwalen moedloos voort,
Tot dat de dood al onzen kommer komt verzoeten.

Dan keert het stof tot 't stof; de ziel vliegt op tot God:
Wel hem! Die zich op de aerd naer Jezus woord blyft rigten;
Doch wee d'onzaelge die durft spotten met zyn pligten!
Hy vreeze in 't stervensuer voor zyn toekomend lot.

Maer zy, zy schrikte niet, haer deed de dood niet beven;
Want als de lieve bloem die met de lente ontlook
En stil verwelkte en stierf, zoo schuldloos was zy ook;
Want goed doen was haer lust, en deugdzaem was haer leven.

Vol hoop sloeg zy den blik naer de overzy van 't graf;
Dáér zocht haer ziele troost; daer was al haer begeeren;
Gewis zy kwam niet weêr, zoo God haer weêr liet keeren,
Want nietig was de vreugd die haer het leven gaf.

Haer boeijen zyn geslecht, wat hoeven wy te weenen?
Och! 't afscheid valt zoo zwaer voor elk beminnend hert,
Toch eens, in hooger sfeer, zal God ons weêr hereenen,
Dáér woonen liefde en rust, - op de aerde niets dan smert.

J.S.

Verbond van kunsten, letteren en wetenschappen te Antwerpen.

TEEKENING VAN V.L. - PLAETSNÊE VAN JOS. HEMELEER.

Het *Verbond van Kunsten*, *Letteren en Wetenschappen*, onder de bescherming Z.K.H. den Hertog van Braband, heeft het volgende programma van het *Kunstcongres* afgekondigd:

'Daer de Commissie ter inrigting van het groot Kunstfeest, dat in de maend Augusti aenstaende binnen Antwerpen moet gevierd worden, aen het *Verbond van Kunsten*, *Letteren en*

Wetenschappen gevraegd heeft, welk aendeel het zich voorstelde aen deze internationale plegtigheid te nemen, zoo heeft gemelde maetschappy gedacht, dat de overleveringen der oude Vlaemsche school, waervan onze stad het middenpunt is, zoo wel als de rang, dien deze school in de kunsthistorie bekleedt, haer het regt gaven, om een algemeen Congres op te roepen, in hetwelk vraegpunten zouden besproken worden, waervan de oplossing voor de kunstenaers aller landen, zonder onderscheid van school noch leerstelsels, het hoogste belang oplevert.

Meer dan iemand begrypen wy, dat de worsteling onontbeerlyk is tot den vooruitgang der kunst; de uitingen van der volken kunstgeest zyn verscheiden, zoowel als de geaerdheid en het streven van ieder ras. Die gansch natuerlyke verscheidenheid. draegt in zich een verschil van uitdrukking, hetwelk het onmogelyk, en, ja, vooral niet wenschelyk is, te doen verdwynen. De scholen, die hun geloof, die den eerbied voor hunne overleveringen niet behielden, en die hunne ingevingen by den vreemde gingen putten, zyn gestorven, of hadden hunne wedergeboorte enkel te danken aen mannen van genie, welke aen de kunst eens volks hare oorspronkelykheid weder schonken. Verre van ons dus de gedachte, de scholen van hunne byzondere baen te willen afwenden. Maer, zoo het geraedzaem is in de kunst elk onderscheiden karakter te behouden, dan toch bestaen er gemeenschappelyke grondregels, algemeene behoeften, die zich by de kunstenaers aller landen gevoelen doen. Er zyn vraegpunten, waervan de oplossing van eene gelyke aengelegenheid is voor allen. In zake van stoffelyk belang, by voorbeeld, moeten de kunstenaers, om tegen de misbruiken te worstelen en hunne regten te doen gelden, zich onderling verstaen en samen werken. Inderdaed, als men den huidigen staet van zaken nagaet, zou men niet zeggen, dat zy buiten het algemeene regt gesloten zyn? Terwyl ieder Staetsbestuer alle vormen van eigendom met de nauwlettendste zorg beschermt, doet men niet alleen niets om te verhoeden dat de kunstvoortbrengsels in het openbaer domein vervallen, maer men gaet zelfs zoo verre, dat men den kunstenaren het eigendomsregt op hunne gewrochten ontzegt. De onverbiddelyke *contrefaçon* ontsteelt hun de voordeelen hunnes arbeids; de *contrefaçon* is eene geregelde nyverheid geworden, welke hare werkhuizen, hare kantooren, hare markten bezit. De wet, die al hare strengheid op den namaker van eens koopmans handteeken vallen laet, heeft nog geen tuchtmiddel gevonden, krachtig genoeg, om het namaken, wy zeggen niet van het gewrocht, maer van het naemteeken eens kunstenaers te voorkomen.

De werkzaemheden van het Congres, dat den 27^{en} September 1858 te Brussel vergaderde, om het vraegpunt des letter- en kunsteigendoms te onderzoeken, hebben nog al hunne vruchten niet gedragen; maer toch leverden zy dezen uitslag op, dat het Belgische Staetsbestuer heeft ingezien, hoe hoogstnoodzakelyk het is, den eigendom van schryvers en kunstenaers op eene ernstige wyze te vrywaren. By de Belgische Kamer is een wetsontwerp ingediend, dat, wy hopen zulks, den doodslag aen de *contrefaçon* zal toebrengen. Daer wy echter niet weten, of dit ontwerp zal goedgekeurd worden, en of het alle belangen bevredigen zal; daer overigens het vraegpunt des kunsteigendoms by uitstek internationael is en niet voor goed kan opgelost worden, dan door eene voorafgaendelyke overeenkomst aller staetsbesturen; zoo hebben wy gedacht, dat een Congres, waerop alle groote kunstscholen zouden vertegenwoordigd zyn, wel door zyne beslissing eenen afdoenden invloed zou kunnen

uitoefenen op den geest der Staetsmannen, wien de eindelyke oplossing van dit belangryk vraegstuk is toevertrouwd.

Wy hebben dus de kwestie van den kunsteigendom aen het hoofd van ons programma aengeteekend. Nogtans, daer de stoffelyke belangen, hoe gewigtig ook, de eenigste noch de voornaemste zyn, die de ernstige geesten bezig houden, zoo hebben wy gedacht, dat de byeenkomst zoo veler uitstekende vernuften niet voor uitsluitelyk doel moest hebben, een vraegpunt van regt te bespreken. Er zyn in de kunst algemeene grondbeginsels, by wier juiste bepaling alle scholen belang hebben; er zyn praktische vraegpunten, die allen moeten trachten op te lossen. Waerom, by voorbeeld, heeft onze tyd, die onder zoo vele opzigten het verledene vooruitstreeft, geenen eigenen, hem alleen toebehoorenden bouwtrant? Onze bouwmeesters zullen, de eersten van allen, eenen mangel erkennen, waervan men de oorzaek hùn niet wyten kan. Slaen wy nogtans de geschiedenis der kunst op, dan zien wy in alle groote tydvakken een innig verbond tusschen bouwmeester, schilder en beeldhouwer gesloten. Egypte, Griekenland en Roomen hebben ons meer dan een schitterend bewys daervan bewaerd. De ruïenen van Karnak te Thebe, die van het Parthenon te Athene getuigen luide van de magt dier veelzydige kunst, wie al de hulpmiddelen van beitel, penseel en paslood ten dienste stonden. Ook de burgerlyke gebouwen van Pompeï leveren ons een treffend voorbeeld van de samenwerking der dry groote kunstelementen by de Ouden. En later, - welk eene grootsche gedachte doen ons de verhalen der oude schryvers niet opvatten van de Gallo-romeinsche wooningen, waerin zich het weelderigste gemak aen al de voldoening van den meest verfynden kunstsmaek paerde? Zoo was het ook met de Gothieken gelegen. Wy zullen van hunne domkerken niet gewagen: daer leeft alles, van het met symbolisch beeldwerk overdekte portael af aen, tot in de choornis toe, waer langs de bontkleurige ramen niet dan eene geheimnisvolle schemering dringen kan; daer zyn de duisterste hoeken met beelden bevolkt; het blauwe, met starren bezaeide welfsel, wekt het denkbeeld van het oneindige; de godvruchtige legenden der Middeleeuwen treden u, levende, van uit de muren tegen; het minste meubel is een meesterstuk, waervan het effekt medegerekend is in den samenhang van dit wonderbare geheel. De burgerlyke bouwtrant moet in niets voor den godsdienstigen onderdoen: onze stadhuizen bewyzen zulks. Eindelyk, het huiselyk leven zelf omringt zich van wonderen, waerin de dry groote openbaringen der kunst: bouw,- beeldhouw- en schilderkunst tot eene harmonyvolle eenheid samensmelten.

De *Renaissance*, die deze dry hoofdbestanddeelen niet scheidt, biedt even als de *Middeleeuwen*, haren eigenen oorvorm in de geschiedenis der bouwkunst aen. Eindelyk, die tyd van verval zelf, waervan de schulpwerkstyl de laetste uitdrukking is, heeft ons gebouwen nagelaten van een onbetwistbaer belang, in welke de kunst, ofschoon ontaerd, zich niet te min door eenen byzonderen, eigenaerdigen vorm onderscheidt. Zoo het ons heden aen oorspronkelykheid ontbreekt, is het niet omdat wy het aloude verbond

der beeldende kunsten verbroken hebben; omdat elk hunner zich opsluit in eene afzonderlyke sfeer? Zullen wy, met het akkoord van vroeger tusschen deze dry te herstellen, niet de eenheid, den oorspronkelyken vorm, die ons ontbreken, en die wy vruchteloos aen herinneringen uit het verleden vragen, bekomen? Lost zich, eindelyk, dit vraegpunt niet op in eene hervorming van het kunstonderwys; en, zoo ja, hoedanig moet deze hervorming wezen?

Het komt ons voor, Mynheer, dat een onderzoek, op dien grond ondernomen, niet dan den besten uitslag zou opleveren.

Daerby hebben wy, nevens deze technische vraegpunten, er andere willen stellen, die de redewisseling over meer algemeene grondstellingen zullen inroepen.

Alwie geen volslagen oningewyde in de kunstbeweging van onzen tyd is, weet, dat er onlangs eene hevige worsteling tusschen twee grondbeginsels is ontstaen: het eene de bron van alle begeestering in het ideale zoekende, het andere een hooger belang aen het nauwkeurige der materiële nabootsing toekennende. Deze beide grondbeginsels zyn met woede verdedigd, elk hunner is tot in zyne uiterste gevolgtrekkingen doorgedreven geworden. Terwyl de eenen staende hielden, dat de wysbegeerte van geener weerde in de kunst is, en, van deze stelling uitgaende, op de puinen van het ideale den altaer der objectieve wezentlykheid stichteden, verklaerden de anderen dit stelsel als noodlottig, en wilden terugkeeren naer de grondgedachten, waeruit de groote kunstgewrochten des menschdoms zyn voortgevloeid. Deze school heeft nagespoord, of de maetschappelyke gedachte by alle volkeren in innig verband heeft gestaen met de uitingen der kunst, en of de kunst, om nuttig en weldadig te werken, niet eene zekere zedelyke verhevenheid veronderstelt. Zy heeft bestatigd, dat de oude maetschappelyke toestand grondig is gewyzigd; dat nieuwe gedachten, nieuwe instellingen de weereld beheeren; dat de wysgeerige wetenschap, op eene merkweerdige wyze ontwikkeld, duidelyk haer doel en haer innerlyk streven uitspreekt; en dat, onder haren invloed, alreede de geschiedenis, op een nieuw standpunt geplaetst, ons de gedenkrollen van het verledene onder een tot nog toe onbekend daglicht doet aenschouwen. Dan heeft zy zich zelve gevraegd, of de kunst dien invloed niet gevoelen moet; of zy, aen de gedachtebron hares tyds puttende, niet op nieuw worden moet, wat zy was in de tyden van geloof: een onderwys door het *symbool*.

Kunnen de kunstenaers, de denkers onverschillig blyven by die groote vragen; kunnen zy weigeren rekenschap te houden van de gedachtenbeweging en de omwentelingen, door de wysbegeerte volbracht; zullen zy, eindelyk, de geboorte eener nieuwe weereld bywoonen, zonder zich af te vragen, welke plaets zy er in nemen, welke rol zy er spelen moeten? De laetste vragen, die wy in ons programma gesteld hebben, staen in verband met deze zoo natuerlyke en zoo wettige bekommering. Ongetwyfeld, Mynheer, zult gy ze uwer aendacht weerdig achten.

Met dezen korten uitleg hebben wy willen verduidelyken wat onze vragen al te onbestemds zouden aenbieden, en de ruimte nauwkeurig afbakenen, binnen welke de sprekers zich besluiten zullen. Wy koesteren de hoop, Mynheer, dat gy het Antwerpsch Kunstcongres wel met uwe tegenwoordigheid zult gelieven te vereeren. Om dezer plegtigheid luister by te zetten, hebben wy gerekend op de medehulp der mannen van alle landen, die, zoo als gy, door hunne persoonlyke weerde, de vertegenwoordigers der kunst en de natuerlyke verdedigers harer regten zyn.

Wy verzoeken u derhalve, Mynheer, ons van uwe bytreding te willen onderrigten, zoo alsook van de mededeelingen die gy zoudt noodig achten aen de Commissie van het Congres te doen; en, ingeval gy het woord verlangt te voeren, de vraegpunten aen te duiden, waerover gy verkiest te handelen.

Aenveerd, Mynheer, de verzekering onzer byzondere hoogachting.

Voor de afdeeling der Beeldende Kunsten van het Verbond van Kunsten, Letteren en Wetenschappen:

DE LEDEN VAN HET INRIGTINGSCOMITEIT:

De Voorzitter: J.F. LOOS, Voorzitter van het Kunstverbond, Burgemeester van Antwerpen en lid van de Kamer der Volksvertegenwoordigers. *De Ondervoorzitters:* H. LEYS, Voorzitter van de afdeeling der Beeldende Kunsten van het Kunstverbond, Gemeenteraed en lid der koninklyke Akademie van België; N. DE KEYSER, Bestierder der koninklyke Akademie van Schoone Kunsten van Antwerpen, lid der koninklyke Akademie van België; F. DELVAUX, Ondervoorzitter van het Kunstverbond en Schepene der stad Antwerpen. *De Secretaris:* L. DE WINTER, Secretaris van de afdeeling der Beeldende Kunsten van het Kunstverbond. - J. DE LIN, Ondervoorzitter van de afdeeling der Beeldende Kunsten van het Kunstverbond; E. CORR, Professor by de koninklyke Akademie van Antwerpen; F. DE BRUYCKER, Kunstschilder; L. DE TAEYE, Professor by de koninklyke Akademie van Antwerpen; J. DUCAJU, Beeldhouwer; V. LAGYE, Kunstschilder; J. LIES, Kunstschilder; Jos. SCHADDE, Professor by de koninklyke Akademie van Antwerpen; J. VAN LERIUS, Professor by de koninklyke Akademie van Antwerpen.

Voor het Bestuer van het Verbond van Kunsten, Letteren en Wetenschappen:

DE SECRETARIS, E. RIGELÉ, Professor by het koninklyk Athenaeum van Antwerpen.

DE VOORZITTER, J. FRANS LOOS.

Het Kunstcongres zal vergaderen te Antwerpen, den 19^{en} Augusti 1861, in het lokael van het *Verbond van Kunsten, Letteren en Wetenschappen.*

Het Congres duert twee dagen.

Byzondere schikkingen aengaende de regeling des Congres zullen den bytredenden later medegedeeld worden.

Berigten van bytreding, brieven en mededeelingen aen het *Kunstcongres* moeten *vrachtvry* gezonden worden aen het inrigtend Comiteit in het *Kunstverbond van Antwerpen.*

Programma.
Vraegpunten van stoffelyk belang.

OPZOEKING VAN EENE INTERNATIONALE WETGEVING, STREKKENDE OM DE VOLLEDIGE BETEUGELING DER CONTREFAÇON IN ZAKE VAN KUNSTGEWROCHTEN TE BEKOMEN.

I. Heeft de kunstenaer, maker van eenig kunstgewrocht, alleen het regt daervan de nabootsing toe te staen, 't zy zulks door eene bewerking gelyk aen de zyne, 't zy

het door eene verschillende bewerking geschiede?

II. Welke middelen zyn er aen te wenden, om den kunstenaer tegen het bedriegelyke namaken van zyne gewrochten te beschermen?

III. Welke maetregelen dienden er genomen te worden tegen het plaetsen van een valsch naemteeken op een kunstgewrocht?

IV. Moeten de wetten, bestemd om de schending des kunsteigendoms te

beteugelen, toepasselyk zyn op hetgene de nyverheid aen de kunst zou kunnen ontleenen?

V. Door welke middelen zou men tusschen de staetsbesturen eene overeenkomst kunnen tot stand brengen, strekkende om de bescherming des kunsteigendoms algemeen te maken?

Vraegpunten van artistiek belang.

I. Staet de uitdrukking der monumentele kunst op de hoogte der andere uitingen van den geest onzes tyds.

II. Is de vereeniging van bouw-, beeldhouw- en schilderkunst niet onontbeerlyk in de monumentele kunst; welke hervormingen zou men in het onderwys der schoone kunsten dienen in te voeren, ten einde die vereeniging tot stand te brengen.

III. Is het niet in de vereeniging van bouw-, schilder- en beeldhouwkunst, dat de monumentele kunst de bestanddeelen zou vinden van eenen nieuwen styl, welke het kenkmerk onzes tyds zou dragen?

Vraegpunten van wysgeerig belang.

I. Welk verband bestaet er tusschen wysbegeerte en kunst?

II. Oefent de kunst niet eenen zekeren invloed uit op de verstandelyke en zedelyke ontwikkeling der volken?

III. Welken invloed kan men aen den modernen geest op de hedendaegsche kunst toekennen? Bezit onze tyd geen nieuw grondbeginsel, dat aen de beeldende kunsten eene nieuwe uitdrukking en rigting zou kunnen geven?

IV. Zoo de kunst, wanneer zy de gedachte onzes tyds uitdrukt, daervan het symbool voor aller oogen moet aenbieden, door welk slach van gewrochten kan zy dan het best dit doel bereiken?

Koninklyke Akademie van Antwerpen.

Op 5 mei ll. had te Antwerpen de prysuitdeeling aen de leerlingen der Koninklyke Akademie plaets; om 1 uer nam de plechtigheid aenvang, en werd voorgezeten door M. Rogier, Minister van binnenlandsche zaken; M. de Gouverneur, M. de Burgemeester, M. de Directeur, een aental notabiliteiten en de leeraren van hetzelfde gesticht waren insgelyks tegenwoordig. Het aenzienlyk publiek 't welk in de zalen was vergaderd gaf het bewys dat men in Antwerpen nog niet gansch onverschillig is geworden aen dergelyke feesten. M. de advokaet Kempeneers, sekretaris van den bestuerraed, nam eerst het woord, en las een verslag over den afgeloopen jaergang.

Daerna nam M. de minister het woord; in eene gespierde tael herinnerde de hooge ambtenaer den tyd die reeds lang voorby was, toen hy als Gouverneur van Antwerpen, voor de eerste mael, eene dergelyke plechtigheid bywoonde.

'De leerlingen van dat tydstip, zegde hy, zyn nu reeds voorname kunstenaers geworden; de lokalen zyn sindts dien veranderd, het museum en de zael der tentoonstelling werden gebouwd, het budjet werd verdubbeld, verdrydubbeld misschien, sedert de Staet zich het gesticht heeft aengetrokken.'

Verder: 'sindts dien is het akademisch korps gesticht, hetwelk de Antwerpsche school in betrekking en in eene broederlyke verbindtenis heeft gebragt met de beroemdste kunstgenooten van alle landen.'

M. de Minister heeft vervolgens de uitbreiding doen kennen, welke er aen het onderwys gebragt werd, vooral aen het nyverheids-onderwys; hy merkte op, dat dit onderwys aen de Akademie eene nieuwe rigting gegeven heeft, welke in overeenstemming is met de strekking van onzen tyd, zonder dat deze in niets het gewigt van het kunstbelang heeft verminderd. Het gevolg van het initiatief, door Antwerpen genomen, is geweest, dat er een onnoembaer getal teekenscholen in het land zyn opgerigt, en dit zelfs tot in de nederigste gemeenten van België.

Eventwel is en blyft de school van Antwerpen de hoofd-, de modelschool; ANTWERPEN IS EN MOET DE GROOTE NATIONALE SCHOOL BLYVEN - woorden, welke gretig en langdurig werden toegejuicht.

'Het is de pligt van Antwerpen van nooit te vergeten, zegde de hooge ambtenaer, dat zyn stand bovenal afhangt van zyne eigene poogingen, van zyne eigene verdiensten. Het is alzoo dat Antwerpen het beste zyne magt zal doen gevoelen; het meeste zyne grondstellingen en zyne kunstenaers toonen zal, tydens het groote kunsttournooi, hetwelk in de maend augusty geopend wordt. Ja, de belgische school zal met eer in het kongres en in de aenstaende tentoonstelling optreden.'

Zich tot de leerlingen wendende, heeft de minister herinnerd, dat hoewel het toppunt der kunst - daer waer men roem en fortuin ontmoet - slechts voor een zeer klein getal kan bereikt worden, de kunstenaers toch altemael geroepen waren om diensten te bewyzen aen hunne eeuw: diensten, die niet zullen vergeten worden, omdat zy aen alles een onderscheiden karakter geven, als het wezenlyke kenmerk van de groote kunst-eeuwen.

'Zoo iets kan maer voortspruiten uit de poogingen van velen te samen.

Het is in dat gevoel, dat de nederigste bestemming eene wettige voldoening ontmoeten zal, en de kracht vindt om den kunstnyd te weêrstaen, welke de straf is der middelmatigheid.' Eindelyk herinnerde de minister zeer gelukkig, dat, na de revolutie van 1830, de belgische kunstenaers de eerste waren geweest, die den naem

der jonge nationaliteit in den vreemde deden weêrgalmen - destyds toen de doodslaep, welke nyverheid en handel getroffen had, den warmsten geestdrift had verkoeld.

'Sedert dien ging de Belgische school altyd vooruit; hare werken zullen niet vergaen - zegde de minister met een regtmatig gevoel van fierheid, - ik reken er op, ik hoop dat ik onze groote monumenten nog met muerschilderingen zal laten overdekken, die toonen zullen, wat het was dat geslacht, 't welk ik heb zien opgroeijen.'

Na langdurige toejuigingen nam M. Rombouts het woord om den uitslag der pryskampen en de namen der pryswinnaers te doen kennen; laestgenoemde spreker drukte zich in het vlaemsch uit.

Prys van uitmuntendheid, hooger onderwys van schildery en teekenkunde: M. Pieter Van der Ouderaa, geboortig van Antwerpen. M. de Minister kroonde den jeugdigen kunstenaer. Middelbaer onderwys, M. Geeraerd Van Genck van Bergen-op-Zoom. Lager onderwys, M. Jacob Ratinckx van Antwerpen.

Landschap en dierenschildering. Middelbaer onderwys, M. Ferdinand Hautenbergen, geboren te Mentz.

Beeldhouwkunst en boetseering. Hooger onderwys, M. Jan Corn. Jacobs geboortig van Santvliet. Middelbaer onderwys, M. Pieter Lecoutere van Moorseele. Lager onderwys, M. Felix Marchand van Roosendael.

Bouwkunde. Hooger onderwys, M. Leenaerd Blomme van Antwerpen. Middelbaer onderwys, 1ste afdeeling: M. Hendrik Winter, van Antwerpen.

2de afdeeling: M. Hendrik van Herck, van Antwerpen; lager onderwys, M. Frans van Brée, van Antwerpen; scheepsbouwkunst, hooger onderwys, M. Jan Coddé, van Boom; middelb. onderw., Jan de Bloet, van Brugge; lager onderw., Frederik Bochem, van Antwerpen.

SCHILDERY VAN D. TENIERS. - PLAETSNEÊ VAN J. NAUWENS.

Kunstnyverheid: prys van uitmuntendheid, MM. Edouard Joris en August Stalins, beide van Antwerpen; middelb. onderw., Jan H. van Hoeck, van Antwerpen. Sieraden: middelb. onderw., Edmund Bulekens, van Lier; lager onderw., Modest Verhoeven, van Antwerpen.

Deze plechtigheid afgeloopen zynde, heeft M. de minister een bezoek afgelegd in de zalen waer de pryskampen waren ten toon gesteld, en wel byzonder die van de werken uitgevoerd in de afzonderlyke werkplaetsen. Wy laten hier de namen der persoonen en de uitlegging hunner voortgebragte werken volgen:

SCHILDER- EN TEEKENKUNST, professor M. de Directeur. - Félix Caullet, van Kortryk: *Jehu koning van Israël gekroond.* - Eduard De Bruxelles, van Aeth: *Christus eene vrouw van den vloed genezende.* - August-Adolf Delfosse, van Ronsse: *Jesus op het kruis genageld.* - Jan-Baptist De Weerdt, van Lier: *de H.*e *Susanna weigerende den afgod te aenbidden.* - Jan Neuhuys, van Haarlem: *het vertrek van Benjamin.*

LANDSCHAP- EN DIERENSCHILDERING. - August De Lathouwer, van Antwerpen: *Gezicht uit den omtrek van Antwerpen.* - Eduard Didier, van Antwerpen: *De Beek by het pachthof.* - Jacob Janssens, van Antwerpen: *de wederkomst uit de weide.* - Alfons Van Loy, van Antwerpen: *landschap met dieren.*

BEELDHOUWKUNST. - Frans Dekkers, van Antwerpen: *de dochter van Jephte hare aenstaende dood beweenende.* - Lodewyk Mortelmans, van Heyst-op-den-Berg: *St-Jan Evangelist.* - Jan-Baptist Smouts, van Antwerpen: *Portret, in rondeel.*

BOUWKUNDE, professor M. Schadde. - Lodewyk Thys, van Berchem: *plan eener parochiekerk voor eene stad van tweeden rang.* Styl: Romaensch der XIIe eeuw.

NYVERHEID. - Michiel Van Roy, van Antwerpen: *gedeelte eener zael met schouw*, styl der middeleeuwen.

KOPER EN STAELSTEEK. - Eugeen Copman, van Brugge: *eene teekening naer het leven.* - Lodewyk Durand, van Antwerpen: *het Kindje Jesu met de schaef*, naer M. Guffens; *een akademisch figuer*, gravuer naer het levend model.

M. de Gouverneur had alle de primussen en leeraren op een prachtig feestmael uitgenoodigd; en wy hebben met veel genoegen gezien dat men in de stad den pryswinnaren ditmael wat meer eer heeft aengedaen, dan in de laetste jaren; verschillende straten waren des avonds verlicht ter eere van de jonge overwinnaren, die dezelve bewoonden en de maetschappyen *l'Echo d'Anvers* gaf den volgenden dag serenades aen M. vander Ouderraa en M. Ratinckx beide van Antwerpen, de eerste primus in de klasse van schilderkunst, de tweede in die der teekenkunde.

Doch de stad die vooral de verdiensten van een harer zonen wist te vereeren was Bergen-op-Zoom; nauwelyks had men aldaer het berigt dat M. van Genck, primus was in de koninklyke Akademie van Antwerpen of alwie eenig belang in den vooruitgang der Schoone Kunsten stelt, wedyverde om het zyne by te dragen ten einde den titularis luisterlyk te ontvangen. Zulks had dan ook op 15 mei l.l. plaets. Van vroeg in den morgen had Bergen-op-Zoom een feestelyk uitzigt; overal wapperden de Hollandsche en Belgische vlaggen. Omstreeks elf ure vertrokken de heeren Camauer, Schreurs en vanden Wyngaert, leeraren by de teekenschool van Bergen-op-Zoom, vergezeld van de heeren Verlinden, Hendrickx Verraert en Asselbergs, leden der commissie ter inrigting van het feest, met een aental rytuigen en eene met vier peerden bespannen koets naer Roosendael.

Te Roosendael gekomen, voegden de heeren Hosselet, bestuerder, Dierckx en Dorenberg leeraren aen de teekenschool aldaer, zich by de commissie; zy ook wilden het hunne tot deze plechtigheid by dragen. Ongevêer ten 1 ½ ure bracht de spoortrein van Antwerpen komende, M. van Genck aen; de jeugdige kunstenaer was vergezeld van vrienden en uitgenoodigden. De Harmoniemaetschappy groette hem met de uitvoering van muziekstukken die niets te wenschen lieten en hunnen bekwamen muziekbestierder tot eer verstrekken. Dan vormde zich langzamerhand de stoet trekkende met het muziek, tusschen eene ontelbare volkmenigte, naer de groote merkt waer de rytuigen gereed stonden. M. Camauer bedankte in eenige welgepaste woorden den bestuerder der harmonie-maetschappy en intusschen bood men de eerewyn aen.

Dan vertrok men naer Bergen waer de maetschappy *Concordia*, vergezeld van talryke muziekliefhebbers, den stoet te gemoet kwamen. Onmogelyk den geestdrift te beschryven die aldaer heerschste. Duizende persoonen hieven het *Wien Nêerlandsch Bloed* aen. Na aldaer eenige oogenblikken vertoefd te hebben, en den eerewyn aengeboden zynde, volgde onder het spelen van marschen den stoet stadswaerts.

Nieuwe nieuwsgierigen en belangstellende vergrootten meer en meer den stoet; de straten waren letterlyk opgekropt met volk.

Aen zyn wooning gekomen zynde, werd M. van Genck door de heeren leden der commissie geluk gewenscht, en in naem van talryke stadgenooten een prachtige gouden ring aengeboden[(1)].

Wy kunnen niet nalaten onzen welgemeenden dank uittedrukken aen alle de persoonen die tot dat gulle feest hebben bygedragen; zy ten minsten hebben bewezen dat zy overtuigd zyn dat niet alleen de Schoone Kunsten hunne stad en hun vaderland verheerlyken, maer dat zy den mensch veredelen en groot maken. Zulk feest heeft meer en meer den kunstgeest en de liefde tot het schoone opgewekt, en zal, wy zyn er van overtuigd, de beste vruchten dragen.

D.V.S.

Het gelukkig paar.
Mijnen lieven schoonouderen toegewijd.

't Is al geruimen tijd geleden -
Laat zien: wel drij-en-twintig jaar -
Dat zij elkander, vóór 't altaar,
Trouw zwoeren met rechtzinnige eeden,
En liever wordt nog elken stond
Hun 't zoete en zalige echtverbond.

Hem siert een krans van grijze haren
Het eerbiedwekkende eedle hoofd,
Haar drukt, ofschoon men 't slecht gelooft,
Ook wel reeds wat de last der jaren,
Maar jong is nog hun hert, als toen
Het trilde bij den eersten zoen.

(1) Wy hebben het genoegen gehad by deze gelegenheid de teekenschool van Bergen even als die van Roosendael, te bezoeken, en wy bekennen volgeerne dat het onderwys daer niets te wenschen laet.

Hem werd de gaaf des lieds geschonken,
Die vreugd verhoogt en leed verzacht;
Alom wordt hulde hem gebracht,
Waar boezems voor het schoone ontvonken,
Doch meer dan roem is 't heil hem waerd,
Dat huist bij zijnen stillen haerd.

Zij weet ‘een landschap aftemalen
In treffende olieverf,’ vol zwier
Met heldre stemme bij 't klavier
Der meestren werken te vertalen,
Maar de echtste paerels harer kroon
Zijn hare dochters en haar zoon.

Haar evenbeeld zijn alle beiden,
Van ziele groot, van herte teêr;
In beiden leeft zij dubbel weêr,
En mocht ter huwlijksplecht ze leiden,
Verzekerd, dat ook hun gezin
Ten hemel scheppen zoû de min.

Den zoon wijdt vader, die, steeds vurig,
Voor volksverlichting zwoegt en kampt,
Ten vromen onderwijzersambt:
De wakkre knaap studeert gedurig,
En treedt eerlang met vasten stap
Ten leerstoel op der wetenschap.

Is echt geluk op aerd te vinden,
Dan is 't in deze woon, voorwaar!
Hier bij dit lieve en lievend paar,
Dat alle braven heeft tot vrienden:
O ware als 't hunne elk huizekijn,
Wat schoone droom zoû 't leven zijn!

Dat paar, gij kent het, vader, moeder!
Ik heb u bezongen in mijn lied...
O schenke u 't heil, dat gij geniet,
Nog vele jaren de Albehoeder:
Geen enkele andre wensch is die
Des echtnoots uwer Emilie!

FRANS DE CORT.

1861.

Drie menschen van in de wieg tot in het graf, een epos uit onzen tyd, door J. de Geyter.

De schryver doopt zyn werk met den naem van epos; dat het een epos zy, dat geloof ik, maer wat verstaet de dichter door epos? dat een regel met eenen opvolgenden regel met den zelfden gelykleidenden klank afbreekt? nu het zy, daer over zullen wy niet twisten; en iet waerover wy nog minder zullen twisten is over het ware dichterlyk talent des heeren J. De Geyter. Er wordt veel geschreven op onze dagen in het

vlaemsch en byzonder in rym, ik heb nog al veel gelezen, en tot hier hier toe blyf ik, ik moet, altoos by myn eerste gedacht over het talent onzer jonge en jongere dichters. Twee zyn er die ver vooruit staen: J. De Geyter en F. De Cort of F. De Cort en J. De Geyter, het is my eenerly. Maer maken ze altoos een edel gebruik van het schoone talent dat God hun gaf? veeltyds neen. In beider schriften komen onder opzicht van dichterlyke weerde en dichterlyke schoonheid immer twee duidelyke en wel afgeteekende plaetsen voor; de eene plaets, daer byzonder waer de dichter zich volop aen zyne hem eigene ingevingen overlaet, is gewoonlyk vol gevoel, verheven gedacht, schoon, lief, juist, krachtig van bewoording en verstand, in een woord daer lust men poezy in den vollen zin des woords; zoo zyn, by voorbeeld, in het onderhavig geval de VIe en VIIIe zang. Maer daer waer de dichter filosofeert, als ge dat filosoferen wil heeten, daer is het met de dichtkunst dikwyls mis; dan zyn het niet altoos verzen maer zeer dikwyls enkel rymen, met stopwoorden, stopzinnen en onzinnen, de geest is er uit. Dan schynt de dichter den bras te geven van alle vorm en weerdigheid, twee hoedanigheden van eersten aenbelang in dicht. Iet plat uitdrukken kan iedereen, maer iet verheven, deftig en beeldend beschryven, dat is de kunst des waren dichters. En ik begryp niet waerom de heer J. De Geyter zoo opzettelyk lage en ontsierende uitdrukkingen wil bezigen. Wat uitwerksel wil hy daermede beoogen? Is het om te doen zien dat hy die spreekwyze ook kent? dat heeft de lezer niet noodig te weten; de lezer kan heel goed lyden dat de heer De Geyter tegen de edelen is, wat geeft dat? maer de lezer verdraegt niet dat de heer de Geyter onedele woorden en spreuken gebruike. Zoo verstaen wy het *réalismus* niet.

Wat nu de strekking zelve van het werk aengaet daer over kan men noch niet veel zeggen; noch geen der hoofdrollen is afgeloopen; het werk is niet volledig, en de schryver, die beweert: Horatius geweten hadde dat *Dry menschen enz.* ééns moesten uitkomen, dat die Horatius dan nooit zou gezegd hebben: ‘elk werk zy één,’ laet zich zelven en den lezer veel spel over. Wy zullen dus wachten en er niet by verliezen.

Nog een woord moet ik er by voegen, om den heer J. de Geyter gerust te stellen, voor zoo veel als hy het denkt noodig te zyn. Hy vreest of hy wenscht dat de Paus zyn werk in den ban slage: de Paus denkt dat het de moeite niet weerd is.

V.H.

Kunst- en letternieuws.

Het bestuer der koninklyke maetschappy *l'Écho de l'Escaut*, heeft op 19 en 20 mei ll., de volgende werken, in het lokael der maetschappy ten toon gesteld:

1° *Landschap met herten*, door Jos. Vanluppen.

2° *De bode van 't kasteel*, door J. Stobbaerts.

3° *Eene schuer*, door J. Stobbaerts.

4° *Landschap,* door F. De Baerdemaeker.

5° *Id.* door L. Derickx.

6° *Palmhouten Kristusbeeld*, door Jan Mareels.

- De *Wetenschappelyke vereeniging van Antwerpen*, heeft in eene harer laetste bestuerzittingen M.G. Agie, als sekretaris benoemd, en MM. L. Hendrickx, kunstschilder en Jos. Van Aken als raedsleden. MM. J. Schul, konsul van Zweden en Noorwegen, G. Guffens kunstschilder en J. De Beucker, bestuerder van het

Kruidkundig Genootschap, zyn als effectieve leden benoemd, in vervanging van MM. V. Selb, J. De Braekeleer en Jos. Geefs stichtende leden, ontslaggevers.

- M. Le Grand de Reulandt, schryver van een zeer geacht werk,

over den opstand der Belgen tegen keizer Joseph II, en aen wien de parochiën Thourout, Lichtervelde, Cortemarck, Wercken, Bovekerke en Couckelaere eene bouwkundige plaetselyke beschryving verschuldigd zyn, is eerelid verkozen van *la Société Archéologique du Grand Duché de Luxembourg*, Het is reeds het vierde of vyfde diploom dat aen dien geleerde gezonden is, sedert het oudheidkundige kongres van Frankryk van 1860, waerop hy eene eervolle plaets bekleed heeft, en waer zyne welsprekende redevoeringen hem

Blazoen van de Sint Jans Gilde, bygenaemd de Peoene, van Mechelen.

de uitstekende gunst hebben doen verwerven in eene belangvolle zitting den zetel van voorzitter te bekleeden. Deze eer is zekerlyk niet gering, dewyl deze byeenkomst samengesteld was uit geleerden uit alle gewesten van Europa.

- Wy ontvangen den volgenden prospectus van M.G.J.J. van Melckebeke, lid van verscheidene genees- en letterkundige genootschappen: '*Geschiedkundige aenteekeningen rakende de St-Jans-Gilde*, *bygenaemd de Peoene*, *binnen Mechelen.* - 'Sedert de heropbeuring der nationale letterkunde, hebben de historische studiën byzonder voor doel, het verleden der vereenigingen te doen kennen, die, in vroegere eeuwen, tot de ontwikkeling des nationalen geestes hebben bygedragen. De jaerboeken van verscheidene onzer rederykkamers zyn in het licht gegeven geworden, en meer dan eene stad zag door gewetensvolle oudheidskundigen, de belangrykste verhandelingen aen hare vroegere litterarische gezelschappen toewyden. Mechelen, onze duerbare geboortestad, kon tot nu, weinig desaengaende toonen; de geschiedenis harer eertyds zoo bloeijende rederykkamers bleef nog immer met duisternissen omgeven.

'De schryver dezer *aenteekeningen* heeft het zich tot taek gemaekt, de geschiedenis der vermaerde kamer de *Peoene* op te helderen. Geene moeite heeft hy ontzien om zich de noodige inlichtingen te verschaffen: hy heeft aen de beste bronnen geput en is er zelfs in gelukt, dank aen de welwillende medewerking van verscheidene geleerden en oudheidskundigen, een aental tot nu toe nooit gekende bescheeden te

mogen raedplegen. Zyn werk zal dus zoo volledig mogelyk wezen, en menige lezenswaerdige oorkonden bevatten.

Moge deze arbeid dan met welgevallen worden ontvangen; moge hy eene leemte aenvullen niet alleen in de geschiedenis van Mechelen, maer ook in de geschiedenis der letterkunde onzes Vaderlands!'

Voorwaerden der inschryving: Het werk gedrukt op schoon papier, zal een fraei boekdeel, groot in-8°, uitmaken, en versierd zyn met verscheidene platen.

De prys voor de inteekenaers is bepaeld op fr. 2.50. Na het sluiten der inschryvingslyst op 1 juny aenstaenden, zal de prys verhoogd worden op 3 franken.

De betaling geschiedt by de aflevering van het werk.

De lyst der inteekenaers zal op het einde van het boekwerk gedrukt worden.

Men schryft in: te Mechelen, by H. Dierickx-Beke, zonen, boekdrukkers, Steenweg, 72, en by de voornaemste boekhandelaers van België.

Wy kunnen niet genoeg dit belangryk werk aenbevelen; het is geroepen om veel licht te spreiden op onze nationale geschiedenis; onze lezeren, meer dan iemand, zyn in staet om te oordeelen hoe gewetensvol M. van Melckebeke zyne belangryke opzoekingen mededeelt.

- By den drukker L. Dela Montagne, te Antwerpen, is van de pers gekomen: *Verhandeling voor het volk over de contrakten van verhuring* door Ch.P. Du Mont, kandidaet-notaris.

Wy twyfelen geenszins of dit nuttig volksboek zal by onze vlaemsche landgenooten een welverdiend onthael genieten. De vroegere werken in denzelfden aerd door den schryver geleverd, zyn, ons dunkens, eene voldoende waerborg, dat ook dit handboek, in zaken van verhuring, door elkeen met vrucht zal kunnen worden geraedpleegd. De heer Du Mont schynt ons in zynen arbeid ten volle geslaegd; ook aerzelen wy niet te voorzeggen dat zyne verhandeling spoedig zal uitverkocht zyn en eene tweede oplage zal vergen.

- Op eene den 13 mei ll. te Amsterdam gehoudene verkooping van antiquiteiten, enz., in het *Huis met de Hoofden*, meerendeels nagelaten door wylen M.J.B. Mettenbrinck, zyn de voornaemste oude manuscripten verkocht, als: n° 1. Getydeboek 157 gl., n° 2. idem. 121 gl., n° 3 id., 104 gl., n° 4 id., 61 gl., n° 5 id., 152 gl. Oude drukwerken: n° 6 Ghetijde van Onser Lieve Vrouwe, enz. 1522 269 gl.; n° 7 getydeboek op perkament, 1506, 260 gl. Naer wy vernemen zyn door M. Jacobus Radink gekocht n°s 1, 2, 3, 6 en 7. Voorts in n° 8, de fraeije marmeren groep uit de werkplaets van Canova, als pendule, opgehouden voor 1500 gl. N° 26, het geweven kunststuk in zyden fluweel is verkocht voor 510 gl. en het mozaiek portrt. van paus Pius VII voor 400 gl.

Jan Steen.

Jan Steen is een der kunstenaren wiens daden door de verhalen van Campo Weyerman, Houbraken, enz., in een valsch daglicht zijn geplaatst. Dank aan de nasporingen des heeren T. Van Westrheene, wordt den meester eindelijk recht gedaan; de hem ten laste gelegde beschuldigingen zijn allen een voor een, vernietigd. Men oordeelt:

'Jan Steen, zegt

TEEKENING VAN HUBERT MEYER.

de heer Van Westrheene, werd te Leiden geboren, waar zijn vader Havick (en niet te Delft, zoo als Houbraken, en na hem Nagler, Füssli, Ch. Blanc, e.a. hebben verzekerd) bierbrouwer was. Niet alleen blijkt de familie Steen behoort te hebben tot de gegoede burgerij, maar wij vinden meer dan een van hare leden gehuwd of verwant aan bekende deftige geslachten van dien tijd en in die stad. Wederom in tegenspraak met Houbraken, en dit maal met alle andere schrijvers, die het jaar 1636 als dat van zijne geboorte aannemen, acht ik het vrij zeker dat onze schilder tien jaren vroeger het levenslicht moet hebben gezien. Er is geen reden om de waarheid in twijfel te trekken van Campo Weyermans verzekering, dat Jan Steen eerst door Nicolaas Knuffer en vervolgens door Adriaan van Ostade te Haarlem in de kunst werd opgeleid. De onderstelling zelfs nog door Immerseel gedeeld, dat ook Adriaan Brouwer tot zijne leermeesters zou hebben behoord, wordt ongerijmd, wanneer men bedenkt dat deze reeds in 1640 te Antwerpen overleed. Inderdaad meent men den invloed van Ostades voorbeeld, vooral ten opzichte van het koloriet, in de extérieurs van Jan Steen te herkennen. Ook aan den haagschen schilder Jan van Goijen wordt de eer toegeschreven van medegewerkt te hebben aan de artistieke vorming des genialen jongelings, die weldra zijn schoonzoon werd. Den 19^{n} September 1649 werd Jan Steen de bruidegom van Margaretha van Goijen, en in het aloude register

op het stadhuis te 's Gravenhage, waarin ons die datum is bewaard, wordt tevens die van den 3 October d.a.v. als dien van zijn trouwdag vermeld.'

En verder:

'Ik onderstel, dat Margaretha van Goijen toen ook nog (in 1668) leefde. Vier kinderen, Taddeus, Cornelis, Catharina en Johannes waren uit dit huwelijk gesproten. Lang kan zij niet meer geleefd hebben na de vestiging in Leiden, en zoo ooit het gezin van den schilder beantwoord heeft aan hetgeen men zich denkt bij het traditionele gezegde: een huishouden van Jan Steen, dan moet het na Margarethaas dood zijn geweest. Waarom zou echter het spreekwoord niet even goed kunnen ontleend zijn aan zijne schilderijen als aan zijn leven? Hoe 't zij, een tweede huwelijk scheen wenschelijk. Maria van Egmont weduwe van een boekverkooper of boekdrukker, Nicolaas Herculens, werd de vrouw van Jan Steen.. In 1674, vervolgt de heer Van Westrheene, werd uit dit tweede huwelijk een zoon, Theodorus genaamd, geboren.

De laetste jaren van zijn leven werden door Jan Steen aan de kunst en aan een vrij levendig verkeer met zijne vrienden en kunstbroeders Brekelekamp, Arij de Vois (waarschijnelijk aan hem verwant,) Jan Lievensz en Fransz van Mieris gewijd. Hy overleed in 1679 en werd den 3 Februari van dat jaar in de St-Peeterskerk te Leiden begraven.'

Twee advokaten.
I.

Het Sonieënbosch heeft, niet alleen in Braband en Henegauwen, maer ook het gansche land door, eene treurige vermaerdheid bekomen, door de menigvuldige euveldaden die, in vroegere dagen, in dit uitgestrekte woud niet dan al te dikwyls plaets grepen. De yzingwekkende tafereelen die de brabandsche landman, by winteravond, rond het smeulend schaddenvuer, zynen kinderen met bevende stem en rillende ledematen verhaelt, zyn in der waerheid toch allen geene sprookjes uitgedacht om hun den schrik op het lyf te jagen. Velen dier vertellingen zyn herinneringen uit zynen jeugdigen leeftyd en zelfs zou hy zich kunnen beroemen, zonder het minste aen de waerheid te kort te blyven, ooggetuige van eenige dier treurtooneelen te zyn geweest. Zoo den eeuwenouden eiken, die daer als fiere boschmonarchen hunne gryze kruin ten hemel schieten en er het lage schaerhout en de talryke paddenstoelen overlommeren, voor een oogenblik slechts van den goeden God de gave des woords werd toegestaen, voorwaer het zou geen dankend loflied zyn dat zy zouden aenheffen, maer veeleer een schrikkelyke vloekzang, dien zy het ontaerde menschdom naer het hoofd zouden donderen. Want, lieve hemel! sedert dat zy uit eene eikel tot boom weelderig zyn opgegroeid, is er zoo veel tyds in het eeuwige vergeet heên gevloden, en ook sints dien is er aen hunnen voet zoo menige gruweldaed gepleegd. Caïn staet als de eerste broedermoorder te boek; doch sedert die eerste afschuwelyke misdaed, moordde zoo menig wanschepsel den besten en den onschuldigsten zyner broederen. Brandstichters en binders, roovers en moorders hebben het Sonieënbosch, wyd en zyd, eene treurige, al te treurige vermaerdheid verworven.

Wellicht schrikt gy reeds, lieve lezeres, by het openen van dit boek? Misschien denkt gy dat ik eene dier wangedrochtelyke gebeurtenissen uit de vergetelheid voor uwe oogen ga ontsluijeren? Mogelyk vreest gy dat de afschuwelyke feiten eener akelige bindersbende u, by het lezen dezer bladen, zullen doen walgen of van angst en ontsteltenis u het bloed naer het hoofd zullen jagen en u pynlyk doen sidderen? ô! stel u gerust! de geschiedenis die ik u ga verhalen, ofschoon zy in de omstreken van het voorheen zoo gevaerlyke woud plaets greep, viel weinige jaren geleden voor en thans, dat de dagen van woest geweld voorby zyn en het woud merkelyk van zyn uitgestrektheid heeft verloren, is het Sonieënbosch byna veilig. Wat de geschiedenis betreft, een verdichtsel is het niet; ik leerde haer kennen uit den mond van eenen der persoonen die er het meest toe hielp om haer aen den dag te brengen.

Nu luister, lieve lezeres, naer hetgeen ik u wil mededeelen.

Niet verre van het dorp Hoylaert, op omstreeks twee en half uren gaens van Brussel, staet eene eenzame hoeve, gedeeltelyk uit gebakken steen, anderdeels uit klei en mutsaerd opgebouwd. De tyd heeft zoo wel op hare muren als op het breeden leemen dak een mos doen groeijen dat, door den sneeuw en regen, eene bruine tint heeft gekregen even als het mos waermede, op het doodenveld, menige grafstêe is beladen. Niets byzonders ten andere onderscheidt deze boerenwooning van de overige hoeven der omliggende Brabandsche dorpen. Thans is zy echter onbewoond en verlaten, doch nog maer weinig tyds is het geleden, dat in de aenpalende stalling twee zware werkpeerden hennikten en vier vette melkkoeijen loeiden. Toen groeide er geen scheutig gras, geen mager onkruid, geene netelen of distelen, zoo als heden, op het land dat haer omringt; maer weelderige koornhalmen vertoonden zich daer, als een gouden veld, en het groene loof van rapen en voedzame aerdappelen lachte den wandelaren toe, als een heerlyk bewys van Gods alvoorziene goedheid jegens het menschdom. De schuld van den val onzes eersten vaders wordt aen de vrucht eens appelaers toegeschreven, en achter de hoeve, op den boomgaerd, stonden zulke heerlyke appelaren, dat, in den herfst, menige dochter Eva's, by het zicht der zwaer beladene takken, als betooverd bleef stilstaen, en zich, even als hare eerste moeder, genegen gevoelde om van die blozende vruchten te proeven.

Ofschoon op het voorhof een trouwe dog met stekelige huid, zoowel het graen dat zich in de schuer bevond als de wooning bewaekte, toch klopte er nimmer een arme ongetroost aen de deure der hoeve, toch zond men daer nooit een lydende voorby; want de eigenaer, de oude Michiel Schevelsteen, had een medelydend hert en wist, ofschoon hy dan toch al geen ryke was, dat hy die op aerde meer dan zyne broederen bezit, zynen overvloed verplicht is zynen ongelukkigen minderen mede te deelen; ook vergat hy niet dat, wat men den arme geeft, slechts aen God geleend is en dat de Alvader elk graen, met bly gemoed en een zuiver hert zynen evenmenmensch geschonken, tiendubbel wedergeeft.

Michiel Schevelsteen werkte aenhoudend en moedig, van den vroegen ochtend tot den laten avond, in het zweet zyns aenschyns, zonder zich ooit te beklagen; ook won hy voor zich en zyne twee dochters, meer dan er tot hun bestaen noodig was en van den overschot deelde hy den arme in ruime mate mede. Het huisgezin van den milddadigen pachter leefde lang in vrede. Maer de hemel had die goede herten zware beproevingen voorbehouden, en het spreekwoord: ‘God bezoekt zyne vrienden 't liefst,’ zou zich nog eens bewaerheden.

Binnen in de hoeve blonk alles van reinheid: het koperwerk was zoo glansend geschuerd dat men er zich byna kon in spiegelen, en de tinnen borden en lepels, de stalen vorken, lachten de binnentredenden toe, van uit het gele geolieverwde rek waerin zy netjes en met veel smaek, als in eene tentoonstelling, pronkten.

Op een voorjaersavond zat Goele, de jongste dochter des pachters, nevens de tamelyk groote hardhouten tafel; vóor haer stond een spinnewiel, dat zy met den voet onophoudend in beweging hield, terwyl zy het vlas, als een goed en nyverig meisje, behendig tot draden spon. Barbara, hare oudere zuster, bereidde, als eene zorgzame huismoeder, het avondmael van het gezin. In den heerd brandde een vlammend houtvuer, waerover, aen eene zwarte berookte ketting, een yzeren met melk gevulde ketel hing. Daer Barbara zich goed aen de huishoudkunde verstond, roerde zy zonder ophouden met eenen grooten houten lepel in de melk, want zy wist, dat aengebrande

spys een kost is die niemand geerne eet; van die waerheid overtuigd trachtte zy ook steeds zulke

onaengenaemheid aen het gezin te sparen. Lambrecht, de knecht, zat van den anderen kant der tafel, tegenover Goele, en schilde uit den lynwaden voorschoot de aerdappelen voor het middagmael van den volgenden dag, waervan hy byna een vollen eemer had voor zich staen. Niemand hield zich in de hoeve onledig, uitgenomen Hans, de kleine twelfjarige verkenshoeder, die nevens de schouw in de hardhouten slaepbank te rusten lag en zoo goed en statig het ronkende spinnewiel van Goele begeleidde, dat men byna zou hebben durven gelooven dat beide er, te voren, by den koster van het dorp eenige lessen in hadden genomen. Het spinnewiel met zyne *tenor*stem ronkte zonder poozen voort en Hans, de kleine verkenshoeder, zong, op maet en invallend, de lage noten. Niemand der aenwezigen sprak een woord. Reeds meer dan eene halve uer heerschte in de hoeve deze doodsche stilte, die door niets onderbroken werd, dan door den eentoonigen *duo* van het spinnewiel en Hans en door een hevigen rukwind die buiten grimmig woei en akelig in de schoorsteenpyp loeide. Goele en Barbara wisselden, by korte tusschenpoozen, een geheimzinnigen blik of loosden een droeven zucht, wat voorzeker de stilte nog meer akeligheid byzette.

Wanneer Lambrecht den laetsten aerdappel geschild en in den eemer had laten vallen, richtte hy zich op zeggend:

- De hemel zy gedankt! ik heb myne taek.

Doch niemand antwoordde. Na eenige oogenblikken wachtens hernam hy echter lachend:

- Het schynt dat de kleine Hans vaek heeft, want hy ronkt in zyne slaepbank, zoo deftig als het schoone orgel der parochiekerk, wanneer des zondags Karel Taets, de koster der gemeente, het *Tantum ergo* speelt.

De woorden van Lambrecht hadden juist het zelfde uitwerksel alsof hy niet had gesproken; voor eenig antwoord, slaekte Barbara nogmaels een nieuwen zucht en Goele, hare zuster, zuchtte haer angstig achterna.

De knecht wachtte nog een oogenblik, terwyl hy een onderzoekenden blik op de dochters zyns meesters wierp, waerna hy zegde:

- Ik weet niet, maer gy beide schynt my heden zoo stilzwygend, zoo treurend alsof er u iets onaengenaems te wachten stond. Waerom zyt ge toch zoo droefgeestig, Barbara?

- Buiten is het weder zoo akelig, - antwoordde de oudste der zusters zuchtend, - ik heb heden geen lust tot jok.

- En vader blyft zoo lang uit, hy is dit niet gewoon, - zegde Goele droevig binnen 's monds.

- Is het anders niet? De pachter zal misschien onderweg een goeden vriend ontmoet hebben, waermede hy, in den *Zoeten Inval*, by baes Schippers, een pintje is gaen drinken, - antwoordde Lambrecht op lossen toon.

- Mogelyk, - zegde Goele.

- Mogelyk is het, - hernam Barbara, - maer zoo gy het niet hebt bemerkt, ik heb het toch gezien: vader heeft verdriet, er ligt hem iets op het hert, een geheim dat hy ons niet wil toevertrouwen.

- Gy maekt u eigen achterdochtig, Barbara, - zegde Lambrecht, - en gy hebt ongelyk; zoo de pachter verdriet had, dan zou hy het u immers gezegd hebben en ik moet het u bekennen, ik heb aen hem niets buitengewoons bemerkt.

- Misschien hebt gy gelyk, Lambrecht, - antwoordde Barbara, - maer toch ben ik ongerust; vader is niet gewoon zoo lang van huis te blyven zonder ons ervan vooraf te verwittigen.

Lambrecht was weder gaen zitten, en de stilte die door deze korte samenspraek slechts een oogenblik was onderbroken geworden, ving op nieuw aen. De melk was ondertusschen voortgegaen met koken en Barbara dacht het noodig den ketel van het vuer te zetten, waerna zy een zuiver wit en blauw ruiten linnen uit de tafellade haelde, zorgvuldig ontplooide en over de tafel spreidde. Dan ging zy tot het rek met het inzicht er borden en lepels uit te nemen; doch op dit oogenblik ving de trouwe wachter der hoeve, die op het voorhof lag, zoodanig met blaffen aen dat de maegd plotseling stilhield.

- Hoor eens hoe Turk blaft! - sprak zy.

- Zeker is het vader niet, - merkte Goele angstig aen; - anders zou hy voorzeker zulk een leven niet houden.

- Het moet een onbekende zyn, - zegde Lambrecht, - ik zal eens op het voorhof gaen zien.

De knecht richtte zich eensklaps op met het inzicht de deur te gaen openen, terwyl Barbara hem waerschuwend zegde:

- Neem vaders hazelaren stok, Lambrecht, gy kunt niet weten, misschien zyn het kwaeddoeners.

De hond blafte thans zoo luidruchtig op het voorhof en men klopte buiten ook ten zelfden tyde zoo zwaer op de deur der hoeve, dat Hans, de kleine verkenshoeder, door dit gerucht plotseling in zynen slaep gestoord, in zyne hardhouten slaepbank rechtsprong en zich verschrikt met beide handen de oogen vreef. Lambrecht spoedde zich daerop naer de deur.

- Jan Buts! - zegde de knecht verwonderd, zoodra hy geopend had.

- De briefdrager! - riep Goele uit, beurtelings hare zuster, den knecht, en den nieuw ingetredene beziende.

- Zoo laet! wat wil dit beteekenen? - vroeg Barbara eenigzins angstig.

- Lieve hemel! zie dat is aerdig! - sprak de briefdrager, - studeert Hans, de kleine verkenshoeder, om pastor te worden? Hy staet daer in de slaepbank als in een prêekstoel en hy steekt de handen boven het hoofd, net als ons eerweerde, wanneer hy des zondags het parochiesermoon doet.

- Ik geloof het wel, - antwoordde Lambrecht, - gy hebt den armen jongen ook zoo plotselings uit zynen slap getrokken.

- Nu, nu, - vervolgde Jan Buts, zonder aendacht op het gezegde van Lambrecht te geven, - laet hem maer begaen, de jongen moet het weten, hy is nog jong, misschien kan hy het ver brengen. Zie, ik heb my wel eens laten gezeggen... wacht eens... hoe heette hy ook weêr, Lambrecht?...

- Ik weet niet van wien gy spreken wilt, - antwoordde Lambrecht.

- Ha! ja, nu ben ik er, men heeft my eens willen wysmaken, dat zekere Dictus of Sictus van verkenshoeder Paus is geworden; maer het is lang geleden en gy begrypt toch wel dat dit een sprookje is, waervan de briefdrager Jan Buts geen woord gelooft.

- Nogthans... - begon Lambrecht.

- Pastor of onderpastor dat zou ik nog kunnen gelooven, maer Paus! Nu, nu, dat heet ik eerst recht *met spek schieten;* geene kleine *kwakkel,*(1) he!

(1) *Met spek schieten* en *eene kwakkel*, in den mond des volks, beteekenen zoo veel als iemand een verdichtsel vertellen.

Zeker ware Jean Buts nog voortgegaen met dit punt der geschiedenis van Paus Sixtus V in twyfel te trekken, zoo niet Barbara, die even als hare zuster met onrustige gespannenheid te wachten stond, om uit den

mond des briefdragers de oorzaek van dezes ontydig bezoek te kennen, hem niet eensklaps in zyne geschiedkundige bespiegelingen hadde onderbroken.

- Hoe komt gy nog zoo laet aen de hoeve aenkloppen, Jan? - vroeg zy nieuwsgierig.

- Ach! spreek er my niet af, - antwoordde de briefdrager, - het is een weêr om geene honden door de jagen: het regent dat het giet; de wegen staen vol water en het waeit, het waeit daer buiten dat de kruinen der boomen elkander omhelzen. Gelukkig zy die met zulk weder in huis kunnen blyven, maer het stieltje van briefdrager is een hondenstieltje.

- En vader die nog niet te huis is! - zuchtte Goele.

- Waerlyk, Jan, gy hebt het niet gemakkelyk, ik zou myne voeten niet geerne in uwe schoenen steken, - zegde Lambrecht met een spottend lachje, - maer werken is zalig, jongen.

- Dat denk ik ook, - antwoordde Jan Buts, - en toch er zyn nog erger dan ik: er is niemand op de wereld of er zyn er altoos nog slechter dan hy.

- En beter ook, Jan.

- Dat is waer, maer by voorbeeld, ik zou nu toch ook niet geerne op zee zyn.

- Ik geloof het wel.

- Zeker is het dat wy van ongelukken zullen hooren en zoo er van nacht geene schepen vergaen... maer zie, Lambrecht, zeggen moet ik u dat niet, gy hebt toch van uw leven niet heel veel water gezien, jongen; nogthans weet gy dit zoo goed als ik; maer hadt gy 'toch dezen morgend te Brussel de Senne gezien, gy hadt waerlyk geschrikt, en gebeefd, zoo hoog stond het water.

- Zyt gy dan dezen morgend reeds te Brussel geweest, Jan? - vroeg Lambrecht verwonderd.

- Ik geloof het wel....

- Zeg eens, Jan Buts, brengt gy ons eenig nieuws? - onderbrak Barbara ongeduldig de samenspraek.

- Zie, dat is goed! Met myn gepraet, vergat ik nu byna waerom ik hier gekomen ben, ik breng u een brief.

- Een brief! - zegde Barbara.

- Een brief! - herhaelde Goele.

- Uit Brussel, antwoordde Jan Buts, terwyl hy nauwkeurig de lederen tesch die hy aen den hals droeg onderzocht.

Zoohaest hy den brief gevonden had, stelde hy hem Barbara ter hand. Het meisken draeide en keerde hem verscheidene malen nieuwsgierig rond; maer toch was zy genoodzaekt haer onderzoek te staken zonder dat zy raden kon wie er de schryver van was.

- Hebt gy geen dorst Jan? - vroeg Goele.

- Dank u, Goele, ik dank u, ik heb niet veel tyd - antwoordde de briefdrager.

- Een glas bier is spoedig gedronken, - zegde Barbara, terwyl zy den brief tusschen haren halsdoek verborg.

- Op eene andere mael, Barbara, ik mag mynen tyd niet verklappen, - zegde Jan Buts, - ik heb hem te groot noodig; daerby ik moet van avond nog vyf brieven bestellen en de pastor, de doktor en de notaris wachten op hunne gazet. Nu tot weêrziens.

- De beste rust, Jan, - zegde Lambrecht, den briefdrager de hand drukkende.

- Wel te huis, Buts, - wenschtten hem de twee zusters byna te gelykertyd.

- Vaerwel, Barbara; vaerwel, Goele; vaerwel, Lambrecht, - antwoordde de briefdrager, terwyl hy thans, zonder nog langer te talmen, de deur uitstapte.

Turk wenschte den briefdrager, voorzeker op zyne wyze, ook de goede rust, want eensklaps sprong hy uit zyn hok en blafte hem luidruchtig achterna. Hans, de kleine verkenshoeder, dacht ondertusschen zeker weêr aen het schitterende lot dat hem in de toekomst te wachten stond, want even als voor de intrede des briefdragers lag hy op nieuw in zyne hardhouten slaepbank te ronken. Alles was in de hoeve weêr stil; alleen de kleine Hans zong zyn eentoonig deuntje onafgebroken voort.

Het uerwerk dat nevens de schouw aen den muer hing, wees thans negen uren.

- Dit lang uitblyven van vader begint my te verontrusten, Barbara, - zegde Goele.

De oudste der zusters wendde zich tot de deur, alsof zy zich buiten wilde begeven; maer Lambrecht, dit ziende, greep den hazelaren stok die in den hoek nevens de schouw stond.

- Barbara, lieve, - zegde hy, ik zal eens over en weder naer het dorp gaen zien, of ik den pachter daer nergens vinden kan.

- Dit is geen kwade inval, - merktte Goele aen.

- Waertoe noodig? - wierp Barbara op, - het is niet zeker dat vader in het dorp is, en toch gy kunt elkander missen; het is buiten zoo donker en er zyn verscheidene wegen.

- Toch wil ik een eind wegs gaen zoeken, - antwoordde Lambrecht, waerop hy zonder langer verwylen de wooning verliet.

Ruim een kwaert uers bleef hy weg en toen hy terugkeerde, was hy nog even verre gevorderd als toen hy vertrok; hy had noch pachter, noch levende ziel op den weg ontmoet. De twee zusters gingen verscheiden malen aen de deur uitkyken, doch alle moeite bleef vruchteloos; hunne oogen, hoe zoekend zy in de duisternis rondkeken, ontwaerden toch den pachter niet.

Hans, de kleine verkenshoeder, ronkte zyn eentoonig lied nog altoos voort; misschien droomde hy op dien stond dat men hem de drydubbele kroon op het hoofd drukte of dat men hem de sleutelen van Rome in de hand stak.

Nu sloeg het uerwerk een schellen slag. De wyzer wees een halve uer voor tien. Byna gelyktydig begon Turk buiten op eene zonderlinge wyze te janken. De knecht en de twee zusters sprongen haestig tot de deur en Barbara spoedde zich om dezelve te openen.

- God zy gedankt, daer is de pachter! - riep Lambrecht met blyde opgetogenheid uit.

Byna gelyktydig trad een man van korte gestalte, en die er byzonder droefgeestig uitzag, de hoeve binnen. Zyne kleederen waren doorweekt en druipten van het nat en zyne lange gryze haerlokken hingen als tegen zyne slapen geplakt. Sprakeloos plaetste de ouderling, die niemand anders dan Michel Schevelsteen, de vader van Barbara en Goele was, zich op eenen stoel.

- Uw laet uitblyven heeft ons diep verontrust, vader, - zegde Barbara, na een oogenblik haren vader te hebben beschouwd.

- Gy hebt toch reeds gegeten, kinderen, hoop ik? - vroeg de pachter treurig, doch met zachte stem.

- Wy hebben op u gewacht, vader, - antwoordde Goele.

- Gy hebt ongelyk gehad, kinderen, ik heb geen honger, - zegde de grysaerd.

- Vader, gy verbergt ons iets, - snikte Barbara met tranen in de stem; - gy hebt verdriet.

- Gy bedriegt u, kind, ik verzeker u...

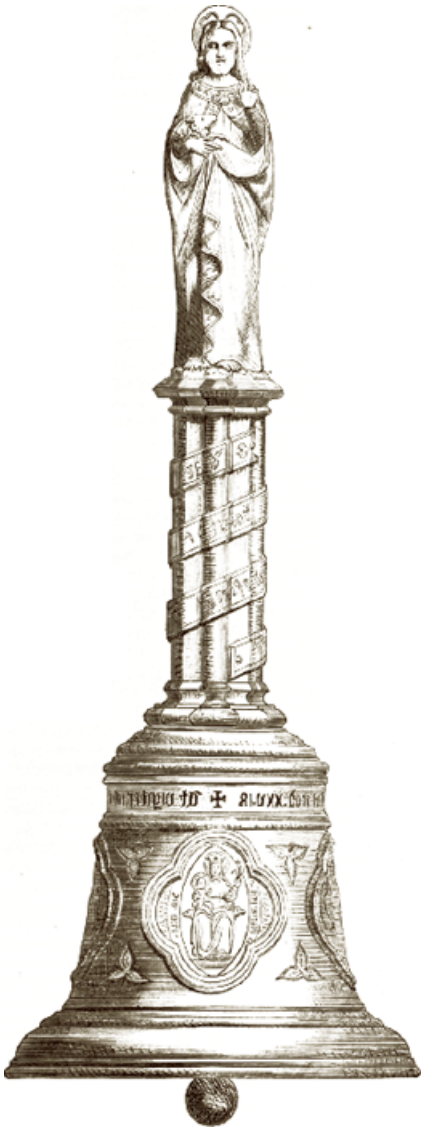

ZILVEREN BEL UIT O.-L. VROUWEKERK TE ANTWERPEN. DRYFWERK VAN L. VAN RYSWYCK.

- Pachter, ja, Barbara heeft gelyk, - viel thans de knecht zynen meester in de rede, - het is waer, ik zie het thans ook, gy hebt verdriet, gy doet niet wel hun dit te verbergen; aen my dit is wat anders, maer zy zyn uwe kinderen en hebben u lief...

- Welnu, ja, ik heb verdriet! - antwoordde de grysaerd in tranen losbarstend, - ik ben ongelukkig, diep ongelukkig!

- En gy verzweegt ons uw lyden, - zegde Barbara zacht verwytend, terwyl zy hem by de handen vatte, - gy verborgt ons dit verdriet, om er ons niet in te doen deelen.

Goele, integendeel, strengelde hare armen zacht rond den hals haers vaders, kuste hem liefderyk op het voorhoofd en streelde hem zoo teeder kozend, dat zeker een minder lyden dan het zyne onder die liefdebetuigingen in eens zou hebben weggesmolten. Maer zyn wee, het lyden van den mildadigen pachter, van dien goeden gryzen vader, moest wel groot zyn om aen alle die sprekende bewyzen van kinderliefde te kunnen weêrstaen. Lambrecht wilde heêngaen om den pachter met

zyne kinderen alleen te laten, hy wilde als het ware het geheim zyns meesters niet kennen, doch deze hield hem tegen en zegde:

- Blyf, Lambrecht, blyf gy zyt een goede jongen en byna van den huize, gy ook moet weten wat my op het herte ligt, wat my zoo diep martelt.

- Vergeef my, pachter, - begon Lambrecht, ik geloof dat ik beter zou doen...

De grysaerd liet hem echter niet uitspreken, maer wees hem met den vinger een stoel aen, zeggend:

- Blyf, Lambrecht, ik verzoek het u.

Er lag iets zoo gebiedend in den toon waerop hy die woorden uitsprak; de toon was zoodanig in tegenspraek met de woorden dat het verlangen des pachters veeleer aen een bevel dan aen een verzoek geleek. Lambrecht voelde zich door de kracht dier woorden gansch overmeesterd; zonder tegenspraek zakte hy werktuigelyk, als een kind, terug op den stoel waeruit hy zich een oogenblik te voren had opgericht. Er heerschte op dien stond eene diepe doodsche stilte binnen de hoeve. Even als Lambrecht, waren Goele en Barbara door de zonderlinge handelwyze huns gryzen vaders als bedwelmd geworden. Allen wachtten met eene soort van onrustigen angst op hetgeen de pachter zou zeggen. Michiel Schevelsteen vaegde met den rug der hand, terwyl hy het hoofd omwendde, over de wangen, en vroeg met eenigzins schorre stem:

- Hans, de kleine verkenshoeder, waer is hy?

Niemand waegde te spreken, allen hielden pynlyk den adem, die hun op het herte brandde, in de borst opgesloten; doch Goele wees met den vinger op de hardhouten slaepbank. De kleine Hans, als of hy in zyne rust gehoord had, dat men over hem sprak, ving op hetzelfde oogenblik op nieuw met ronken aen.

- Goed, het is goed, - zegde de grysaerd; - hy slaept vast en zal ons in zyne rustbank niet kunnen hooren, - en na een weinig wachtens voegde hy er byna onmiddelyk by: - nu kan ik beginnen, luistert:

- Kinderen, - begon Michiel Schevelsteen, - er hangt ons een groot ongeluk boven het hoofd. Ik heb myne dagen steeds met u in tevredenheid en zoet geluk gesleten. Ik weet niet dat ik ooit verdriet heb geleden en ook herinner ik my niet dat ik ooit, by myne wete, anderen heb doen lyden. Thans echter schynt de kaert gekeerd; de goede God, die ons tot heden onbezocht had gelaten, is ook aen onze deur komen kloppen; thans gevoel ik my voor de eerste mael myns levens ongelukkig, diep ongelukkig!

Een oogenblik slechts, als om nieuwen adem te halen, wachtte de grysaerd; dan met de hand op de borst kloppende ging hy stotterend voort:

- Ziet, kinderen, dit zit my hier aen het herte vast, dit zal my spoedig op het kerkhof by uwe moeder zaliger voeren; maer toch...

- Vader, vader..., - gilde Goele angstig opspringend, - in 's hemels naem, wat hebt gy? wat is het dat u let?

- Wat my let? Ha! gy hebt gelyk, gy weet niet wat my zoo bedroeft, wat my zoo diep martelt! Welnu, luistert, ik ga voort: gy weet dat wy twee achtereenvolgende jaren een slechten, doorslechten oogst hebben gehad? Gy weet dat wy niet ryk zyn en dat de rente der hoeve binnen eenige dagen vervalt?...

- Welnu? - vroeg de oudste der zusters.

- Arm kind, gy zegt welnu? weet dan dat wy geen geld hebben om den intrest der rent te betalen.

- Is het anders niet, en moet gy nu daerom verdriet maken? - vroeg Barbara.

- Hoe! gy verstaet dan niet hoe verre zich ons ongeluk uitstrekt?

- Dit ongeluk is zoo groot niet, vader, - antwoordde Barbara, - morgen zal ik u myn diamanten hert en mynen gouden ring geven; gy kunt die in de stad verkoopen.

- Oh! ja, - zegde Goele met blyden lach, - ja vader, en myne groote gouden oorbellen en myne halsketting.

- Nooit kinderen, - antwoordde de oude pachter, bedroefd het hoofd schuddende, - nooit, myne vrouw, uwe zalige moeder, schonk u dit op haer sterfbed; die geschenken zyn thans uw eigendom, zy hooren u toe.

- Maer wy geven het u, vader, - zegde Barbara, - niet waer Goele?

- Ja, oh! ja - antwoordde de jongste zuster terwyl zy haren vader vriendelyk over de wangen streelde en hem met kinderlyke teederheid de tranen uit de oogen kuste; - oh! ja, en zoo gy het niet aenneemt, zie, dan wil ik u nooit meer geerne zien.

- Dank, kinderen, - hernam de ouderling, terwyl zyn mond zich in bittere plooijen samentrok, - dank, ik wist wel dat gy my waerlyk van herte liefhebt, maer uwe liefde kan ons toch niet redden.

- Hoe! - deed Barbara verwonderd.

- Het diamanten hert, de gouden oorbellen, de ring en de ketting uwer moeder zaliger bedragen nog niet het vierde der weerde, die wy noodig hebben om onze...

- Niet het vierde? - vroeg Goele met groote oogen haren vader beziende.

- Maer hoe hoog beloopt dan onze schuld? - vroeg Barbara.

- Acht honderd franks, kind, - zegde de pachter met doffe stem.

- God! zoo veel! - merkte Lambrecht aen, die tot hiertoe nog geen woord gesproken had, - pachter, ik dacht dat de intrest der rente slechts tot de helft dier somme beliep.

- Ja, maer wy hebben twee achtereenvolgende slechte jaren gehad en sedert heb ik ook den intrest der rente niet kunnen betalen.

- Maer, vader, - begon Goele, - blyft er dan geen middel?...

- Middel, kind, - zegde de pachter, - ik heb alles beproefd; weet ge wat de schuld is dat ik, van avond, zoolang van de hoeve ben weggebleven? Neen, niet waer, gy weet het niet? Welnu, ik ben by myne goede vrienden geweest, by Tiste Raeymakers, myn ouden schoolmakker, by Hendrik Baetes, die een myner getuigen was, toen ik over dertig jaren met Lisbeth, uwe moeder zaliger, trouwde, by Giede Stockmans, by Karel Wagemakers en by nog wel tien anderen, en ieder antwoorde voor zich, allen zegden my byna hetzelfde: Michiel, besten vriend, ik moet het u niet zeggen, gy weet het toch zoo goed als ik, wy hebben een slecht, doorslecht jaer gehad; ik zal zelfs moeite hebben om myne pacht te betalen... Kinderen, ziet, dat is een pak dat my op het hert ligt, zwaer als lood!

En de grysaerd snikte zoo luid en zoo droevig dat hem de woorden byna in den gorgel verstikten en overvloedige tranen rolden hem over de wangen. Barbara ook, verborg het aengezicht achter haren voorschoot, en Goele, de goede blonde Goele, die met het hoofd op den schouder haers vaders, te weenen lag, kuste tusschen hare tranen, zonder ophouden, het smertwater van zyne wangen weg. Lambrecht ook deelde mede in het verdriet van het brave gezin. De hoeve, die steeds een verblyf van stillen vrede en huisselyk geluk was geweest, geleek op dit oogenblik niet slecht aen een verblyf van bitteren rouw en droeve tranen.

Een onverwacht voorval kwam eensklaps de aendacht van allen op zich trekken. Hans, de kleine verkenshoeder, die door het geluid der woorden was wakker geworden en het laetste gedeelte der samenspraek had afgeluisterd, zonder er echter gansch goed aen wys te kunnen worden, lag thans als een kind in zyne hardhouten slaepbank te snorken.

- Lieve hemel! een ongeluk komt nooit alleen, nu heeft de kleine Hans alles gehoord, - stotterde Michiel Schevelsteen ontsteld.

- Baes, ik zal heel myn leven by u voor den kost werken, ik zal... ah! Baes, zeg het maer in de stad en overal, zy zullen u wel gelooven, - snikte Hans.

- Waerom zyt gy wakker geworden zonder de toestemming van den pachter? - vroeg Lambrecht, niet goed wetende wat hy zegde. -

- Ach! Lambrecht, het is myne schuld niet, - snikte de kleine verkenshoeder, - ik kon er niet aen doen; ik droomde dat ik bisschop was, met eenen grooten gouden myter op het hoofd en eenen schoonen gouden staf in de hand, zoo als Sint-Niklaes in onze parochiekerk er eenen heeft, het dorp rondwandelde; ik zag al de dorpelingen, kleinen en grooten, voor my op de knieën vallen, ik hief de rechter hand op om hen te zegenen en toen, ah! zie Lambrecht, het is myne schuld niet... maer dan schoot ik eensklaps wakker en dan hoorde ik den pachter klagen over den slechten tyd en luid op weenen, dan stak ik het hoofd over de slaepbank en zag dat Barbara en Goele mede weenden en gy ook; toen sprongen my insgelyks de tranen uit de oogen...

- Welaen, pak u weg! - beval Lambrecht, een gezicht zettende, alsof hy boos was, - naer den stal, en kom niet terug vooraleer gy geroepen wordt.

- Blyf, Hans, blyf, - zegde de pachter met stille stemme, - gy zyt een goede jongen, gy ook moogt hooren wat hier gezegd wordt.

Hans kroop in een der hoeken zyner slaepbank, plaetste eene der handen voor den mond om zynen adem niet te laten ontsnappen en hield zich zoo doodstil dat men byna aen zyne tegenwoordigheid zou hebben getwyfeld.

Lambrecht onderbrak het eerst de droeve stilte die in de hoeve heerschte:

- Maer pachter, - vroeg hy, - hebt gy reeds den eigenaer der rent over uwen moeijelyken toestand gesproken?

- Gesproken niet, Lambrecht, - antwoordde Michiel Schevelstreen, - maer reeds heb ik hem dry brieven geschreven; op de twee eerste weigerde hy volstrekt mynen toestand te verstaen; den derden heb ik eergisteren morgend zelf naer het postkantoor gedragen en toch heb ik nog geen antwoord.

- Lieve hemel! - zegde de oudste der zusters, met het hoofd aendachtig rondzoekende alsof zy iets verloren had.

- Barbara, in uwen halsdoek! - riepen Goele en Lambrecht als uit eenen mond.

De oudste der zusters te recht gewezen, bracht thans het schrift haer door Jan Buts overhandigd, te voorschyn.

- Hoe, een brief! - gilde de grysaerd, wyl hem zoete hoop uit de oogen straelde.

- Uit Brussel, vader, - antwoordde Barbara bevestigend met het hoofd knikkeid.

- Kom kind, kom, - zegde de pachter, - en geve de hemel dat het eene goede tyding zy die hy ons brengt.

Nauwelyks had hy echter den brief geopend, en er eenen oogslag op geworpen, of het schrift viel hem uit de handen, terwyl zyn voorhoofd versomberde en zyn mond zich in scherpe hoeken samentrok; bittere teleurstelling stond thans klaerblykelyk op zyn anders zoo effen en kalm gelaet te lezen.

- Vader, wat staet erin? wat meldt de brief? - vroeg Goele verwonderd en angstig.

- Lees... lees zelve, kind... - stotterde Michiel Schevelsteen.

Lambrecht raepte het schrift van den grond op en las.

Brussel, 13 meert 18..

Pachter,

Het is onnoodig dat gy my nog schryft; overmorgen zal het half meert zyn, dit is te zeggen de uiterlyke vervaldag. Overmorgen moeten de 800 franks by my in huis geteld liggen, zoo niet, ben ik genoodzaekt uwe hoeve te doen verkoopen.

Ik reken op u tegen overmorgen, want ik heb myne penningen noodig.

FREDERIK STRAETMAN.

Lambrecht hield op met lezen; ook hem viel de noodlottige brief voor de voeten.

Op dit oogenblik sloeg het uerwerk middernacht.

Als twee geknakte veldbloemen, zaten Barbara en Goele thans op den grond voor de voeten haers gryzen vaders, op wiens knieën zy met de hoofden rustten. De brave kinderen hadden, nog maer korte oogenblikken geleden, gepoogd de droefheid huns vaders te verdryven, thans was hy het integendeel, de gryze pachter, die met zyne zoete woorden balsem op hunne geopende hertewonden gieten moest.

- Laten wy ons ter rust begeven, kinderen, - zegde hy, het is meer dan tyd; morgen doe ik eene laetste pooging; ik zal zelf naer Brussel gaen en slaeg ik niet in myne onderneming, in Godes naem! Hy heeft het ons gegeven, hy mag het ons ontnemen! geloofd zy zyn heilige naem.

- Maer zoo hy weigert, pachter? - vroeg Lambrecht.

- Dan verkoopen wy de hoeve, - antwoordde Michiel Schevelsteen - er zal ons nog altyd ruim genoeg overblyven om ons ergens anders neder te zetten.

De tafel stond nog altoos gedekt, maer de honger was heên; niemand dacht aen de melk waer Barbara zoo goed had voor gezorgd.

Eene halve uer later droomde Hans, de kleine verkenshoeder, dat hy pastor van het dorp was en in de kerk voor een zwart baer stond, waeronder het lyk van den pachter in eene kist lag. Hans deed een teeken met de hand alsof hy de kist met wywater besproeide en al snorkende zong hy luid op een *De profundis.*

(Wordt voortgezet.)

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Het eedverbond der edelen. - 1566.

Het schoonste historische tafereel dat Ed. De Biefve ons ooit met krachtige kleuren geschilderd heeft, is zeker zyn *Compromis des Nobles.* In afwachting, dat Belgies hoofdstad eene kunsthalle bekome, handhaaft dit grootsche gewrocht tegenover Gallait's wereldvermaarden *Afstand van Karel den V*[en] in Brussels justiciepaleis geplaatst, eenen hoogst eervollen rang.

Onze graveur Desvachez heeft zes volle jaren zyns kunstlevens er aan besteed om het *Eedverbond* met naald en stift op koper over te brengen en wy mogen het

eenstemmig met alle kunstkenners des lands belyden, dat er wellicht geene belgische plaat bestaat, waarop alle hulpmiddelen zoo behendig zyn aangewend geworden, om de juistheid der teekening en de kracht der kleur des oorspronkelyken werks in voller schoonheid te vertoonen. De verschillende afstanden der groepen zyn door best gepaste schakeeringen, en de onderscheidene kleedingstoffen door tallooze en afwisselende kunstgrepen zoo betooverend uitgedrukt, dat wy de werkelykheid zelve wanen door kleur en licht in het leven geroepen te zien. Zelden vond een schilder eenen kunst- en hulpgenoot om aan zyn werk de mogelykste volmaking, de eerste hoedanigheid, die ter ontsterfelykheid leidt, te bewaren.

Verbeelt u eene plaet, die 90 nederlandsche duim breed en 67 hoog is, en als gravuer even zoo reusachtig is, als de oorspronkelyke schildery, en daarenboven het voordeel aanbiedt, dat de aanschouwer het uit een zestigtal persoonen in verschillende ter eenheid zamenwerkende groepen bestaande geheel, met eenen blik kan opvatten en bewonderen.

Desvachez vergenoegde zich niet met zyne reeds erlangde kunstvaardigheid; hy ondernam de reize naar Italie, om er de grootste meesters aen het werk te zien, om hunne gedachten te kennen, om zich het voortreffelykste hunner bewerking aen te eigenen en ten nutte te maken.

De uitslag zyner reize is zeker niet vergeefsch geweest op den goeden uitslag zyner heerlyk afgewerkte plaet; men overtuigt zich, dat het niet anders dan door zulke onbeperkte liefde ter volmaking mogelyk wordt, een durend kunstgewrocht in het leven te roepen. Ook zal er welhaast geen cabinet zyn, zonder die buitengewoone kunstplaat onzer eeuw te bezitten.

Belgie mag althans fier zyn, dat zich in zyne hoofdstad zulk een talent ontwikkeld heeft. Wat Gallait onder de belgische schilders is, dat is Desvachez gewis onder de belgische, ja onder de europische graveurs.

In den vreemde, in Engeland is onze Desvachez gekend genoeg door het *Art-Journal* dat hy helpt opluisteren. In Italie door zyn voor de vermaarde galerie van Florentiën gegraveerd portret van Paus Julius den II[en].

Voor Zuid- en Noordnederland heeft Desvachez 's *Eedverbond* daarenboven eene zeer groote historische waarde.

J.D.M.

Des konings manasses gebed in den kerker. vertaling.

DICHTMAET:

– ∪∪ – – ∪∪ – ∪∪ – –
– ∪∪ – ∪∪ – ∪ – –
– ∪ – ∪∪ – ∪ – –
– ∪∪ – ∪∪ – –

Heer, onze God! machtige God onzer vaderen!
Abrahams, Isaäks, Jakobs God; des ganschen
Isrels heilgen geslachte God-Heer!
Hemel en aerd zijn uw maeksel.

Zoo als zij prachtig voor uw aenschijn zich tooijen,
Spraekt gij ze en stegen zij op uw woord uit 't niet op!
't Woedend golven der breede zeekom
Breidelt de stem uws bevelen!

De afgronden sloot, Gij met de hand uwer almacht,
Zegeldet met uwen naem hunne zware poorten;
Met uwen naem zoo verschriklijk, tevens
Loffelijk allen en zalig.

Sidderen doet alles en beven voor 't aenschijn
Uwer ontzaglijke macht; bezwijken alles
Voor het oogenverblindend glansen
Van uwe glorie in 't Heelal.

Dreigt dan uw toorn, gierig om wraek op de boozen,
Vreesselijk over hen los te komen breken;
Zij verlangen zich te verbergen;
Konden zy, vloden in d'afgrond.

Nogtans zoo eindloos als d'oneindige, vruchtbare Schepping,
En onnaspeurbaer in 't diep van heur geheimen,
Zijn uw Liefde en uw Bermhertigheden,
Uwe beloften, o Heere!

Immers Gij zijt God! Gij, de Heer, de Allerhoogste,
't Hert vol genegenheid voor uw schepsel, duldzaem,
Overvloedend van medelijden,
Lijdend om 's menschen verderven!

Ook zoo, naer maet diens overvloeden van goedheid,
Rouwen hebt Gij en genâ beloofd den zondaer;
Ja, die u heeft vergramd, besloten,
Zoo hij berouw heeft, te redden.

Gij, goede God! God der regtveerdigen en Heiligen!
Vraegt niet Abraham, Isak, Jakob, de Heiligen,
's Rouwens tranen; maer van mij wel vraegt Gij
Boet voor de zonden myns levens.

Boete ja, want ik heb gezondigd, gezondigd!
Talrijk, zoo talrijk ligt 't zand aen boord der zee niet;
Talrijk, talloos zijn zij, die boosheên,
Welke ik bedreef tegen u, Heer!

Weerdig ben ik niet in de diepten der Hemelen
De oogen met lust als weleer nu nog te baden;
't Heemlenspansel nog aen te schouwen;
's Kerkers nacht schonk mij mijn boosheid.

Onder t' gewicht smacht ik der ijzeren boeijen,
't Lijf mij omsluitend en kluistrend tegen de aerde;
't Hoofd kan ik niet omhoog meer beuren,
De adem verstikt in den boezem.

Want ik onstak, Heer! al de woede uwer gramschap;
'k Pleegde de boosheid zoo schaemteloos voor uwe oogen;
'k Smeet uw juk ver van mij, verachtlijk;
Telde voor niets uw geboden.

Gruwelen, godlooze, verzon ik en pleegde ik;
Stapelde u tartend en tergend, zonde op zonde;
En nu stort ik, 't gemoed verbrijzeld,
Smeekend voor u om genaden.

Hoor, o mijn God! hoor deze klacht mijner ziele!

Heer! 'k heb gezondigd; 'k bedreef voor u de zonde;
Ik belijde voor u mijne zonde;
Klaeg mijne boosheden u aen.

Toch, bid ik u, weiger mij niet uw genade!
Geef den ellendigen booswicht uw genade!
En verdelg mij niet in uw gramschap
Saêm met den gruwel mijns euvels!

Staek uwen toorn! eeuwig zult gij niet vertoornd zijn:
Eeuwig niet mij met 't gewigt uws toorns beladen:
Laet mij eeuwig den druk niet voelen,
Heer, uwer doemnis in d' afgrond!

Immers gij zijt God, en de God wel van die zich berouwen.
Toonen zult gij eenen zondaer hoe goed gij God zijt!
Ik verdien het niet; toch uw eindloos
Goedzijn zal mij kunnen redden.

't Leven uws dienaers wordt terstond dan eene eindlooze zeegning;
Lof zonder eind voor uw naem, gelijk daerboven
's Hemels magten u loven: de eeuwen
Zingen der eeuwen uw glorie!

D.B.

Kunst- en letternieuws.

De vlaemsche letterkunde heeft wederom een verlies aen te teekenen. Een onzer verdinstelyke en onvermoeibare schryvers, de eerw. heer Visschers, pastoor van St-Andries-parochie, is op 11 juny j.l. overleden.

Eene langdurige en smertelyke ziekte heeft dien weerdigen man, dien edelmoedigen en braven priester, dien weldoener der armen naer zyne laetste rustplaets gevoerd.

Pastoor Visschers was een der meest beminde geestelyken van Antwerpen, hy telde zyne vrienden by duizendtallen; vyanden had hy niet, en vandaer ook dat zyn afsterven door iedereen betreurd wordt.

Buiten zyn geestelyk ambt, dat hy met een opregt evangelisch gevoel waernam, beoefende hy de letterkunde; moedigde de schoone-kunsten aen, deed vele historische opzoekingen, vooral opzigtens zyne kerk, en heeft deze laetste met een groot aental kunststukken verrykt.

Als herder en weldoener, als geestelyke, als goed en regtgeaerd vriend, zal zyn naem in zegening blyven by allen die hem gekend hebben; als man van geest zullen wy zynen naem bewaren, tusschen die welke reeds uit onze rangen werden weggeslagen.

In vroeger jaren was de eerw. heer Visschers, professor in het klein seminarie van Mechelen; van 1838 tot 1843, pastoor te Heyst-op-den-Berg, en van 1843 tot op dezen dag, pastoor van St-Andrieskerk.

In 1827 deed hy een werk verschynen *de spiegel der zondaren;* van dan af werkte hy met onvermoeiden iever en wy tellen van 1827 tot 1855 niet minder dan 74 boekdeelen en brochuren, door hem uitgegeven, waervan de titels in den tweeden jaergang der *Vlaemsche School*, (bladz. 25) werden opgenomen.

De eerw. pastoor was te Antwerpen geboren en nog maer 57 jaren oud.

Over eenige jaren deed de brave man eenen val van eene ladder, in zyne bibliotheek, en van dien tyd afheeft hy geene gezonde dagen meer beleefd.

Hy ruste in vrede en geniete hierboven het loon voor zyn edel streven.

Wy zullen kortelings eene levensbeschryving door onzen medewerker, den heer P. Génard, mededeelen.

- De kerk van den H. Jacobus te Antwerpen, is verrykt geworden met twee marmeren beelden, voorstellende de HH. Apostelen Mathias en Thomas, uitgevoerd door MM. De Bock en Van Windt, waervan wy reeds vroeger gesproken hebben. Wy raden de kunstliefhebbers aen die nieuwe kunstwerken te gaen bezigtigen; beide bezitten hoedanigheden die niet algemeen zyn. De uitdrukking is verschillend van aerd, doch even goed behandeld; de drapering is los en zoo keurig, dat men dezelve nevens de byzondere stukken onzer tegenwoordige beeldhouwery mag rangschikken.

- M. Eug. Gife, bouwmeester der provintie Antwerpen en M.P. Génard, lid onzer redactie, zyn benoemd door koninklyk besluit van 4 juny tot briefwisselende leden der koninklyke kommissie van monumenten, deelmakende van het komiteit der provincie Antwerpen.

Twee advokaten.
II.
(Vervolg, zie bl. 95 dezes jaergangs.)

Den volgenden dag was het huisgezin des pachters reeds vroeg te

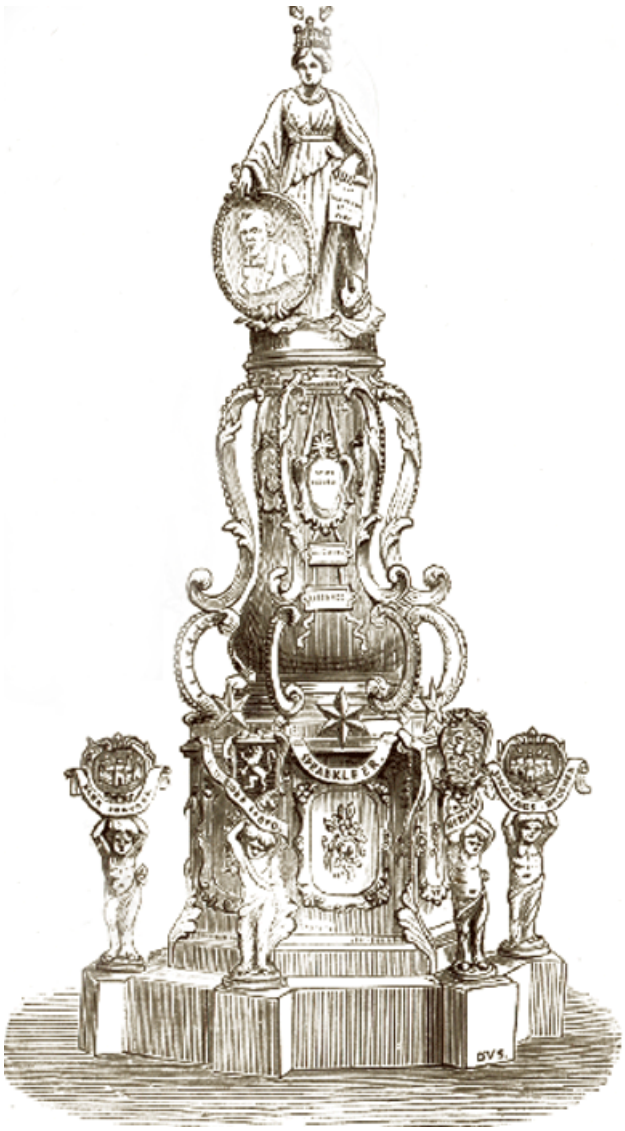

BANKET DEN DICHTER J. VAN BEERS AENGEBODEN.
MIDDENSTUK DER TAFEL, ONTW. EN UITGEVOERD DOOR DÉSIRÉ VAN SPILBEECK. PLAETSNÊE VAN J. GONS. *Zie bladz. 26 dezes jaers.*

been. Dat allen een onrustigen nacht hadden door gebracht, is licht te beseffen. De noodlottige verklaring, den avond tevoren, door Michiel Schevelsteen zynen kinderen en Lambrecht gedaen, had ook ieder in het byzonder genoegzaem ruime stof tot denken gegeven. De oude pachter zag er somber uit; zyn gelaet, waer steeds gulle tevredenheid op te lezen stond, droeg thans de merkbare blyken van achterdochtige ingespannenheid; aen de diepe groeven die op zyn anders zoo effen voorhoofd gespreid waren, was het duidelyk zichtbaer, dat pynlyke geesteskwellingen hem dien ganschen nacht op zyn rustbed niet hadden toegelaten de oogen te sluiten. Nogthans

lag er over die sombere plooijen eene vaste beradenheid verspreid waeruit genoegzaem bleek, dat Michiel Schevelsteen dien nacht een besluit had genomen, dat hy vast voornemens was, kost wat kost, ten uitvoer te brengen.

In vroegere dagen, wanneer zy niets als liefde en geluk kenden, geleken Barbara en Goele elkander als tweelingzusters en thans, ofschoon de blos der rust en vrede van hunne wangen eensklaps was verdwenen, was het ook duidelyk merkbaer dat het de zelfde oorzaek was, die hunne teederen herten, hunne liefderyke zielen, eene diepe, al te diepe wonde had geslagen. Bleek was haer aengezicht, bleek als marmer, en hare groote blauwe oogen, dit open boek hunner gevoelige zielen, waer steeds en liefde en eenvoud uit straelden, waren thans droog en met een droeven rooden rand omgeven. Over het gansch gelaet der zusters lag een pynlyke zweem van droefgeestigheid gespreid.

Lambrecht, die door den pachter veeleer als een zoon dan als een knecht beschouwd werd, Lambrecht die byna een broeder was voor Goele, en voor Barbara misschien wel iets meer, hy ook, had op zyn rustbed de rust niet gevonden; ja zelfs Hans, de kleine verkenshoeder, zag er uit of hy dien nacht in zyne hardhouten slaepbank de oogen niet had geloken. Wellicht had hy gedroomd, dat de oorlog het land in vlammen zette, het muitzieke volk de kerk van het dorp overrompeld en geplunderd had en men hem met stokken uit de gemeente had verjaegd, even als de Franschen na 1793 deden, toen zy in ons land meester waren of liever toen zy er zich meester waenden en er doch werkelyk den baes speelden. Wat er van zy, de kleine Hans begluerde met schuinsche blikken beurtelings den pachter, de twee zusters en Lambrecht, en toen hy gewaer werd dat allen het stilzwygen bleven behouden, krabde hy zich met beide handen zoo duchtig het achterhoofd alsof hy daer de oplossing zou hebben gevonden van het raedsel waernaer hy zoo angstig zocht.

Met het zelfde stilzwygen, namen allen het onbyt en, toen zy daermede gedaen hadden, stond de gryze Michiel Schevelsteen recht; sprakeloos stapte hy tot by eene kast, haelde zyn blauwen zondagrok eruit, dien hy vervolgens aentrok, zette zynen hoed op het hoofd waerop hy zyn hazelaren stok in de hand vatte, als of hy zich bereidde het huis te verlaten. De knecht dit ziende, richtte zich insgelyks op, stapte tot by zynen meester, dien hy by den arm greep, terwyl hy met zachte stem zegde:

- Pachter, een woord!
- Wat wilt gy, Lambrecht? - vroeg de grysaerd.
- Waer gaet gy heên? - vroeg Lambrecht.
- Naer Brussel, - was het antwoord.

- Waerom, pachter?

- Gy weet het, Lambrecht, ik wil Mynheer Frederik Straetman nog eens gaen spreken.

- Pachter, dezen ganschen nacht heb ik ernstig nagedacht op het geen gy ons gisteren hebt medegedeeld, - zegde de knecht, en na eene poos, voegde hy er droevig met het hoofd schuddende by, - pachter, ik geloof dat er van die pooging niet veel te wachten is.

- Mogelyk, Lambrecht, - antwoordde de oude Schevelsteen; - maer toch wil ik het nog eens beproeven.

Nogthans geloof ik het middel gevonden te hebben om ons, althans voor het oogenblik, uit den netelachtigen toestand waerin wy ons bevinden, te redden.

- En welk is dit middel? - vroeg de pachter met nieuwsgierige belangstelling.

- Gy weet dat Barbara en Goele u gisteren de juweelen, die hunne moeder zaliger hen op haer sterfbed schonk, hebben aengeboden.

- Zwyg daervan, Lambrecht, zoo gy my geen grooter verdriet wilt veroorzaken, - antwoordde Michiel Schevelsteen; - gy kent myn gedacht, en weet wat ik gisteren daer omtrent zegde.

- Nogthans, pachter, ik geloof dat gy daer voor toch wel twee honderd franks zoudet bekomen; ik heb even zoo veel op de bank staen, dit zou een jaer intrest der rent maken; dan waren wy ten minsten voor dien tyd gered.

- Oh! ja, vader, dit is een goed middel om ons uit de verlegenheid te helpen! zuchtte de gevoelige Goele met zachte stem.

- Maer weet gy dan niet dat men op de bank zyn geld niet kan terugkrygen of men moet daervan de vrage ten minste zes weken op voorhand doen? - vroeg de pachter.

- Gy hebt gelyk, - zegde Lambrecht dubbend; - maer Mynheer Straetman zou misschien dit kort uitstel wel verleenen.

Ik dank u, Lambrecht, gy zyt een brave jongen, - zegde de grysaerd, terwyl hem van erkentenis de tranen uit de oogen sprongen; - ik dank u, maer toch, het kan niet: het diamanten kruis, de gouden oorbellen, de ring van Lisbeth, myner vrouw zaliger, ah! neen, nooit... verstaet gy dan niet, kinderen, dat het niet mag... Ho! neen, het mag niet, zeg ik u.

- Vader, - sprak de oudere zuster; - zoo gy het diamanten kruis niet neemt, welnu dan offer ik het aen de Onze-Lieve-Vrouwe van het dorp.

- En zoo gy de gouden oorbellen en den ring weigert, - voegde de jongere zuster er by, - zie, dan verkoop ik ze, en deel de opbrengst ervan aen de armen der parochie uit.

- Wees gezegend, goede God! - snikte Michiel, terwyl hy de overvloedige tranen die hem over de wangen biggelden, met den rug der hand wegvaegde, - wees gezegend, ik dank den hemel daer hy my zulke goede kinderen heeft geschonken!

- Welnu, pachter, wat zegt gy? - Vroeg Lambrecht.

- Niets, niets, wy zullen zien.

- Zie, pachter, - ging de knecht voort, - vooraleer gy vertrekt, moet ik u toch nog iets zeggen; gy weet dat ik uwe oudere dochter bemin en dat zy myne liefde beantwoordt; gy hebt u tegen dit wederzydsch gevoelen niet gesteld; welnu, zoo gy van ons aenbod geen gebruik maekt, dan zal ik Barbara aensporen hare bedreiging ten uitvoer te brengen en dit zal zy; zoo ik haer goed ken, ben ik er zeker van, en ook wat Goele betreft, die zal haer woord niet breken.

- Zoo als wy zegden, zullen wy doen, - bevestigden de twee zusters gelyktydig en als uit eenen mond.

- Welnu, het zy zoo, - antwoordde de gryze pachter; - zoo het niet anders zyn kan, zal ik van uw edelmoedig aenbod gebruik maken; maer slechts wanneer ik geene andere uitkomst om ons te redden meer zie.

- Dank, vader! dank! - snikte Barbara verheugd.

Goele zegde niets, maer zy vloog haren vader rond den hals en zy kuste hem herhaelde malen op de wangen; Goele zegde nooit heel veel, maer wanneer zy waerlyk verheugd was, kost zy zich niet weêrhouden dit gevoel haers herten door eenen kus lucht te geven, het zy den kleinen Hans of Turk met zyne stekelige huid, dit was haer dan toch om het even; op zulke oogenblikken scheen haer wegsmeltende blauwen oogappel vochtig te glinsteren; ook was dit nu weêr het geval: Goele was waerlyk een goed eenvoudig meisje en bezat eene rechtgevoelige ziel.

Lambrecht voorzag een tooneel dat tranen zou doen vlieten en dat wellicht pynlyke indrukken moest verwekken; hy wilde dit voorkomen, daerom toonde hy zich man. Hy greep zynen ouden meester by de hand en zegde:

- Geef my uwe hand, pachter; want ik betrouw my op u, ik hoop dat gy zult handelen zoo als wy hebben gezegd.

- Lambrecht, - antwoordde Michiel Schevelsteen, terwyl hy zyne kinderen omhelsde, - van avond ben ik by u terug; pas op de hoeve en zorg dat er aen de kinderen geen leed geschiede: voor vandaeg zyt gy hun vader.

Ofschoon de kleine Hans thans niet sliep, toch lag hy in zyne hardhouten slaepbank luidop te snorken. De verkenshoeder was nogthans op dien stond zelfs nog geen koster.

Eenige oogenblikken later stapte de grysaerd met verhaesten tred langs de baen die van Hoylaert naer Brussel geleidt. De goede ouderling scheen geene aendacht te maken op de dikke sneeuwvlokken die dwarrelend rond hem heên vlogen, hy koesterde slechts een gedacht: de oneer die hem en zynen kinderen boven het hoofd hing, af te wenden.

Tegen den middag belde Michiel Schevelsteen aen de poort eener groote heerenwooning op het Kantersteen, te Brussel, gelegen. Een knecht opende.

- Is Mynheer Straetman te huis? - vroeg de pachter.

De knecht bezag den grysaerd van het hoofd tot de voeten en antwoordde op lossen toon:

- Ik weet niet, ik zal eens zien. Wien moet ik aenkondigen?

- Michiel Schevelsteen, van Hoylaert, - zegde de grysaerd.

De pachter trad binnen; byna eene halve uer verbleef hy in de wooning van Mynheer Straetman en wanneer hy die verliet, zag hy er ruim zoo droefgeestig uit als toen hy aen de groote heerenwooning belde. Met langzamen tred en met gebogen hoofd stapte hy suffend door de prachtige straten der hoofdstad tot dat hy eindelyk in eene enge stege byna werktuigelyk eene herberg binnentrad.

- Een glas faro? - vroeg hy.

De weerdin die zich achter de toogbank bevond, voldeed oogenblikkelyk aen zyne vraeg. Dubbend en zonder het bier aen te raken bleef de grysaerd eene wyle zitten.

Buiten Michiel Schevelsteen en de weerdin, bevond zich nog een man in de herberg aenwezig.

De vreemdeling had een eenigzins deftig voorkomen en aen zynen langen knevelbaerd en hoogtoegeknopten rok, met passementen en strikken versierd, zou men hem, by den eersten oogslag, voor een buitendienst gestelden officier hebben genomen, des te meer daer hy aen een der knopsgaten iets droeg dat, voor iemand die geen goed kenner in de zaek was, naer een ordelint zweemde. Wanneer de grysaerd de herberg binnentrad, had die man een scherp doordringenden blik op hem geworpen en sedert had hy niet opgehouden met zyne kleine gryze oogen de minste bewegingen des pachters, al zyn doen en laten, met de grootste nauwkeurigheid gade te slaen. Omtrent een groot kwaert uers was reeds sedert zyn binnen treden verloopen en nog zat Michiel Schevelsteen even stilzwygend voor zyn steeds onaengeroerd glas. De toegeknopte rok richtte zich eensklaps op, vatte zyn glaesje schiedammer in de hand en plaetste zich tegenover den pachter aen dezelfde tafel.

- Gy zyt ziek, vriend, - zegde hy op deelnemenden toon, terwyl hy Michiel op den schouder klopte, - gy zyt ziek, of wel gy hebt verdriet.

De oude Schevelsteen liet het gezegde van den knevelbaerd onbeantwoord, maer deze sprak zoo goed en zoo schoon, dat de tong in den mond des pachters, eer er een nieuw kwaert uers verloopen was, losraekte en reeds vooraleer een derde kwaert uers was heengevloden, kende de toegeknoppte rok de gansche geschiedenis des pachters van het begin tot het einde.

De onbekende verzocht een nieuw glaesje schiedammer, dat hem aenstonds door de weerdin werd voorgeschonken; echter verwylde hy niet lang stilzwygend.

- Vriend, - zegde hy, terwyl hy de rechterhand op de borst tusschen den toegeknopten rok verborg - vriend, uw verhael heeft my diep getroffen en, ik moet het u bekennen, het Staetbestuer doet weinig, veel te weinig, zelfs byna niets, om den landbouw die zoo deerlyk lydt, uit den kwynenden toestand, waerin hy verkeert, op te beuren.

- Het Staetsbestuer, zegt gy? - deed Michiel verwonderd, - wat heeft het Staetsbestuer toch in heel die zaek te zien, Mynheer?

- Wat het Staetsbestuer daerin te zien heeft, pachter? Waerlyk, ik versta niet, hoe gy my zulke vraeg kunt doen. Is de jaerlyksche pacht die de landbouwer aen den grondeigenaer te betalen heeft, niet hoog, niet drukkend genoeg?

- Dat is waer; maer wat heeft nu toch het Staetsbestuer met myne ramp gemeens?

- En de hooge belastingen die men van den landbouwer eischt en die hy ongelukkiglyk met elk komend jaer ziet verhoogen?

- Dit is waer, maer zonder inkomsten, kan het land toch ook geene uitgaven doen en....

- Ja maer, vriend, veroorloof my te zeggen, dat de uitgaven niet te zwaer op den landbouw mogen drukken; want zeker is het dat de landbouw de nuttigste aller nyverheidstakken is. Dunkt u niet dat men, ten minste, de levensmiddelen van eigen voortbrengst een weinig beter zou kunnen beschermen met die uit den vreemden iet wat meer te belasten?

- Gy kunt gelyk hebben, - antwoordde de oude Schevelsteen, - ik ook ben een weinig van uw gedacht; maer in de Statenkamers is daer reeds zoo veel voor en ook zoo veel tegen gesproken, dat ik in der waerheid niet heel goed weet, wat het best zou zyn.

- Nu, nu, pachter, zoo gy het niet weet, ik toch weet het wel, - zegde de toegeknopte rok op eenigzins lossen toon, terwyl hy zich oprichtte, eene cigaer uit den zak zyns

kleeds trok en die aenrookte, - ik weet het zeer goed. Men heeft my dikwyls als kandidaet voor de kamer der volksvertegenwoordigers willen voordragen, ik heb altoos stellig geweigerd, maer deze mael doe ik my kiezen. De belangen van den landbouw worden te zeer verwaerloosd, er moet iets voor dien nuttigen nyverheidstak gedaen worden.

- Volksvertegenwoordiger, - dacht Michiel Schevelsteen, den man met den knevelbaerd en toegeknopten rok van het hoofd tot de voeten bekykende, - een man die volksvertegenwoordiger zou kunnen zyn; zulk iemand heb ik nog nooit gesproken. Lieve hemel! die moet er wat af weten.

En inderdaed de woorden des onbekenden boezemden den landbouwer vertrouwen, zeer veel vertrouwen in. Eene lange wyle tyds bleef hy sprakeloos voor zich zitten staren, doch eensklaps schoot hem een gedacht te binnen en hy vroeg:

- Vergeef my, Mynheer, ik beken het, er ligt waerheid, zeer veel waerheid in uwe woorden, maer ik zie toch nog niet, wat het Staetsbestuer in het ongeluk dat my bedreigt te zien heeft; immers...

- Hoe...

- Welnu, het Staetsbestuer heeft er immers toch weinig schuld aen, zoo wy twee achtereenvolgende jaren zulken slechten oogst gehad hebben; ik zie daer hoegenaemd niets in dan eene schikking Gods.

- Het Staetsbestuer had wys gehandeld met zulks te voorzien; doch dit moet u niet bedroeven, vriend, uwe zaken staen toch nog zoo erg niet.

- Zoo erg niet? - vroeg Michiel verwonderd.

- Neen, by den drommel niet! zoo gy my slechts wilt laten begaen. In myne jongheid heb ik een weinig de rechten bestudeerd, en ik ben de man die u zou kunnen helpen.

- Zou het mogelyk zyn? vroeg de grysaerd meer en meer verwonderd.

- Luister: gy hebt, zoo het waerheid is wat gy my zegdet, het recht voor u. Ik zal u by een advokaet geleiden die u uwe zaek zal helpen winnen.

- Een advokaet? Maer stelt gy my dan een *proces* voor?

- Inderdaed.

- Een *proces!* - zegde Michiel diep nadenkend, - een *proces!* Neen, dit niet, dat kost te veel geld en daerby ik heb een hekel tegen *procederen*, men draegt te dikwyls het goed geld by het kwaed.

- Gy hebt gelyk, vriend, en daerby spreekt gy wysselyk, - antwoordde de onbekende eenigszins wrevelig en schudde, als misnoegd over zich zelven, met het hoofd, - maer ik heb my niet goed verklaerd; een *proces* is het juist niet en veel geld zal het u ook niet kosten.

- Goed, maer groote vriend van advokaten ben ik toch ook niet, - hernam de pachter, - die heeren scheeren meesttyds of er wol is of niet en zy nemen de laetste die het schaep overblyft voor zich.

- Dit is waer, - zegde de knevelbaerd, - althans, wat het meestendeel der advokaten betreft, doch allen handelen zoo niet. Tusschen alle koorn is kaf; maer ook gebeurt het soms wel eens dat er tusschen het kaf een verloren graen is geslopen. Ik ken advokaten die heel brave lieden zyn.

- Mogelyk, - antwoordde Michiel, bedenkelyk met het hoofd schuddende, - maer toch voor processen gevoel ik weinig trek.

Zyn gansch leven had Michiel Schevelsteen een afkeer voor iets dat aen rechtsgedingen raekte gevoeld en thans was hy wel van inzicht nog niet in den

gevaerlyken appel te byten die hem, als het ware met honing omstreken, onder zulk een behagelyk schynkleed werd aengeboden. Doch

de toegeknoppte rok praette zoo lang en zoo schoon, hy deed den pachter zoo goed gevoelen dat het niet voor zich was dat hy sprak, maer dat integendeel *zyne* eigen belangen dit vereischten, dat de grysaerd ten leste aen het wankelen geraekte en eindigde met in den gevaerlyken appel te byten. Na eenige stonden vertoevens betaelden de knevelbaerd en Michiel de weerdin en beiden verlieten, vertrouwelyk pratend, de herberg.

(Wordt voortgezet.)

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Nyverheid.
Potbakkery.

De kunst uit *klei*, of zoogenaemde *potaerde*, allerlei keukengerief te vervaerdigen, is van eene zeer hooge oudheid. Men veronderstelt, dat de

Israëliten ze van de Egyptenaren leerden. Al vroeg werd ze door de Grieken te Athenen, te Korinthen en op het eiland Samos beoefend. De Romeinen hadden ze van Demeratus, den vader van Tarquinius den Oude, een hunner koningen. Van hen ging ze tot de Campaniërs en Etrusken over. Deze laetsten bragten die kunst tot eene hoogen trap van volmaektheid, gelyk men het aen de schoone vazen kan zien, die ons van hen zyn overgebleven en die nog op onze dagen als ware kunststukken worden geschat.

De klei, waervan men de verschillende soorten van potten maekt, is zeer verscheiden. De fynste wordt door het bakken wit; de gemeenste daerentegen grauw, of geelachtig, en rood, wanneer ze met yzeroxied is vermengd. Vooralleer potten, vazen, schalen, enz., van de klei te vormen, begint men de dezelve te vermengen, te kneden, te trappen of te kloppen. Ronde stukken worden by middel van een rad of eene draeischyf vervaerdigd. Dit rad bestaet uit eene loodregte spil, van onder met eene breede schyf voorzien welke de potbakker met den voet doet draeijen, en van boven met eene kleinere schyf, waeraen de spil de beweging van de onderste mededeelt. De arbeider gaet hierby te werk als volgt: hy neemt een stuk klei van behoorlyke grootte, draeit hetzelve op de bovenste schyf, boort er boven een gat in, en vergroot hetzelve, by 't omdraeijen der schyf, terwyl hy de massa tusschen zyne handen laet rondloopen. Het fynere gladden van het binnenste en het buitenste, na

dat de uitholing is gedaen, geschiedt by middel van een planksken. De gebogene buitenvlakte, de randversiering, enz., worden volvoerd met een aen den kant uitgenesneden regel of liniael. Men scheidt het aldus vervaerdigde stuk van de draeischyf, by middel van eene darmsnaer of eenen draed.

Sommige potwerken, versieringen aen vazen, en dergelyken, worden in vormen van pleister of hout afgedrukt, die men van binnen bestrykt met olie en daerna bestuift met ongebluschte kalk. Na het draeijen of afdrukken, laet men de stukken wel droogen. Dan volgen het vernissen, verglazen of verlooden, en eindelyk het bakken. Gemeen potwerk wordt eerst met verw, en daerna met verglaessel bedekt, vooralleer men tot het bakken overgaet. Het verglaessel bestaet meest uit lood. Tegenwoordig gebruikt men insgelyks verkalkt natron en zand. Het fynere potwerk wordt gekuischt, met verglaessel overtrokken, half gebakken, beschilderd en eerst daerna voor goed gebakken. De oven is langwerpig vierkant, van steenen gemetseld en door een muer met openingen in twee gescheiden. Aen den eenen kant brandt het vuer; aen den anderen

stelt men het potwerk, tot hetwelk de vlammen door de openingen doordringen. Nog fynere stukken moeten onder klokken gebakken worden.

Geleizewerk wordt van eene fynere klei vervaerdigd en met tin verglaesd. Wil men teekeningen, printen, enz., op hetzelve hebben, dan hecht men die met vischlym op den pot. De hitte verkoolt het papier en laet de verw alleen in haer geheel. Het zoogezegde *steinen goed* wordt met keukenzout verglaesd, wyl het vast en digt genoeg is, wat zonder lood of tin by het gemeen potwerk het geval niet zoude wezen. Het engelsche steinen wordt van klei gemaekt, waerin geen yzeroxied aenwezig is; het porcelein van eene nog fynere kleisoort.

Het pypenmaken, wordt als een tak van de potbakkery beschouwd. Men denkt, dat het uit Azië afkomstig is. Een spaensch monnik, Roman Pano, bragt in 1496 het eerste pypenmodel van San Domingo mede. In 1585 zagen de Engelschen voor de eerste mael pypen in Virginiën. In 1621 rigtte hun koning Jacob I de eerste pypenfabriek op. Later kwamen de Hollanders en bragten die nyverheid tot eene groote hoogte, zoodanig dat nu nog de beste pypen te Gouda worden gebakken. Men gebruikt daertoe eene klei, die wit en vuerhard bakt. Die klei wordt verdeeld, gerold, met een draed doorstoken en in een vorm gedrukt. De kop wordt met een byzonder werktuig, eene soort van holboor, uitgehoold. - *Smeltkroesen* worden van gemalen zand en klei, of van *graphit* en klei,

gemaekt; *Tiechels* of *Karreelsteenen* van leem, eene kleisoort, welke zeer veel yzeroxied bevat. Zoo als men weet, hebben vooral de karreelen die men te Boom, te Niel en in de omstreken bakt, een grooten naem.

By ons, zoowel als elders, onderging de potbakkery, even als verschillende andere nyverheidstakken, gestadig den invloed der beeldende kunsten. Zoo lang de vlaemsche School bloeide, zoo lang zy de meesterstukken voortbragt, die nog de bewondering wekken van gansch de beschaefde wereld, leverde ook de potbakkery voortbrengselen, waervan de bewerking en de vorm schoon mogten

RAPHAËL.

heeten. Van daer dat die voortbrengselen heden ten dage nog zeer worden geschat. Na het verval dier school, dat is tot over een tachentigtal jaren, vervaerdigden onze potbakkers integendeel produkten, waerin geen spoor van vorm noch sierlykheid meer was te vinden. Sinds, dat is sedert de heropbloeijing der kunsten hier te lande, is weêr de potbakkery met reuzenschreden aen het vooruitgaen, zoodanig, dat wy eerlang het tydstip zullen bereiken, waerop zy, als vroeger, echt schoon werk zal vervaerdigen. De fraeije gekleurde vazen en potten, soms met tin, verguldsel en ander sieraed opgeluisterd, die sedert eenigen tyd in den handel zyn gekomen, strekken reeds daervoor ten bewyze. Dezelve worden meest in ons land vervaerdigd. En wat nog meer ons de overtuiging geeft, dat onze potbakkery meer en meer voortgang zal doen, is deze omstandigheid, dat men meer en meer de kunst op dezelve begint toe

te passen. Zoo zagen wy op onze laetste tentoonstellingen modellen van aerdenwerk, die door verdienstelyke artisten uitgevoerd, den naem van ware kunststukken verdienden.

S...

Raphaël.

Voor al degene die eenigzins met de kunst bekend zyn, roept de naem van Raphaël het verhevene voor den geest; zyn talent bezit, om zoo te zeggen iets goddelyks; ook is de eerbied van het nageslacht eene welverdiende en onophoudelyke hulde aen zynen naem.

Rafaello Sanzio da Urbino werd ten jare 1483 op den Goeden Vrydag geboren. Zyn vader Sanzio was een zeer middelmatige schilder dien hy weldra in de schaduwe stelde. Zyn eerste meester Perugini verliet hy spoedig om tot Bartolomeo over te gaen, aen wien hy wel iets van zyn koloriet verschuldigd is.

Wy willen hier niet uitweiden over de heerlyke kunstwerken welke Raphaël op bevel van den Paus Julius II, in het Vatikaen uitvoerde; de beschryving dier merkweerdige Fresco's is overal te vinden; zyne Logiën van het Vatikaen zyn niet minder belangryk en, als het ware, nog meer vermaerd.

Al de werken van den begaefden schilder dragen onbetwistbaer, den stempel van een wonderbaer gemak en ryke inbeelding. In al zyne schilderyen bewondert men zyn genie en scheppingskracht, zyne figuren zyn fyn gepenseeld, fiks geteekend, vol leven en weerdigheid; vooral in zyne Madonna's merkt men de hand van den genialen Italjaen op.

Toen men Raphaël vroeg hoe hy tot een zoo hoogen trap in de kunst was geklommen, antwoordde hy. ‘Door niets te verwaerloozen.’ En inderdaed in al zyne schilderingen is alles volmaekt en onverbeterlyk.

Te Rome leefde Raphaël als een prins, door elkeen vereerd en hooggeacht, hy bewoonde een prachtig paleis en stond met de edelste Romeinen op gelyken voet. Zyne gelukster heeft hem geen oogenblik verlaten. Toen hy zyne vermaerde schildery *Spasimo* naer Palermo zond, verging het schip met man en muis; alleen het schilderstuk werd gered. De kas die hetzelve bevatte, dreef op de zelve en werd door de baren tot in de haven van Germa, op 150 ure van de plaets der schipbreuk gedreven; en het wonderlykste van de zaek is dat de schildery hoegenaemd niets geleden had!...

Ongelukkiglyk was Raphaël al te veel op zinnelyk genot verslingerd; dit trok hem dan ook de ziekte op den hals waeraen hy in 1520, op Goeden Vrydag stierf, nog maer 37 jaren oud zynde.

Kort vóor zynen dood had hy de laetste hand gelegd aen de *Transfiguratie*, welke schildery voor zyn meesterstuk aenzien wordt en in de St-Pieterskerk, te Rome, berust.

F.V.C.

Eene ware vertelling.
Aan mevrouw van der V., geb. Maria F.

I.

Daar was een blonde knaap, Mevrouw,
Zoo stout en sneêg alreê;
Hij zag de scheepjens op den stroom,

Toen wilde hij naar zee.

Hij trok van moeder weg, Mevrouw,
Met vader verre heen;
Nooit zag hij moeder's glimlach weêr:
Hij keerde gansch alleen.

Zijn vader was - eilaas, Mevrouw!
Gestorven, ja mischien...
Kortom, gestorven zonder hulp,
Dat had hij moeten zien.

II.

Daar was een jongeling, Mevrouw,
Hem walgde 't varen zeer;
Maar zijne moeder steunde op hem;
Dies walgde 't hem niet meer.

Zijn hert was vol gevoel, Mevrouw,
Hij minde trouw en diep;
Doch eer hij wederkwam uit zee,
Zijn bruidjen reeds ontsliep.

III.

Daar was een brave zoon, Mevrouw,
Hij bleef zoo gaerne aan wal,
Maar dacht: daar is geen vader meer
Die voor haar zorgen zal.

Voor haar! - begrijpt ge wel, Mevrouw,
Hoe liefhem moeder had?
Hij was haar trots, haar toeverlaat,
Haar liefste kind, haar schat!

Hij lachte luid tot elk, Mevrouw,
Maar zuchtte binnensmonds,
Men zeî hem: moed! nog ééne reis,
En dan blijft gij bij ons.

IV.

Daar was een zeemansborst, Mevrouw,
Vol kunde en wijzen zin;
Hij voerde 't schip en 't kranke volk
Ter veil'ge haven in.

Hij was zoo blijde en fier, Mevrouw,
En keeren zoû hij rasch,

En moeder's hert zwol van geluk
Toen zij die tijding las.

Dra heesch hij 't zeil - maar ach, Mevrouw,
De zee is diep, de nacht is zwart,
En God, die brooze levens schiep,
Schiep klippen ijzerhard.

V.

Daar was... begrijpt gij thands, Mevrouw,
Waarom ik treuren moet?
Nooit heeft men meer van hem gehoord,
Van hem, zoo jong en goed!

Daar was - de smert is naakt, Mevrouw,
Het kleed der hoop viel af!
Hij zoekt zijn vaders beendren op
In 't kille barengraf.

Licht rijst de zon mijns heils, Mevrouw,
Uit wester-nevel - maar
Wat zal zijne oude moeder doen?
Wat heil bestaat voor haar?

C.J. HANSEN.

Antwerpen, Allerzielendag 1860.

Mynen vrienden Karel Bogaard en Mathilda Ledeganck, Op hunnen trouwdag, 18 mei 1861.

I.

De dag verdwijnt... De zonne neigt ter ruste,
Waer purpergloed hult gansch de westerkim,
Als in een schittrend gaas, met goud en roozen,
Doorweven, en de wijdsche hemelbogen
Zijn heerlijk schoon en klaar en peilloos blaauw.

Zacht ruischt de wind door 't geurig wilgenloover,
En de echo galmt de laatste zangen na
Van 't juichend vooglenkoor; op plant en bloemen
Stort de avonddauw zijn frissche dropplen neder,
En heimnisvol, verrukkend is natuur.

Ginds, op de zodenbank van 't groen prieëltje,
Zit eene jonge maagd, heur hoofdje buigt
Zich lieflijk neder, hare blanken handen
Omvatten eenen boek; aan hare lippen
Ontvloeijen toonen vol gevoel en zacht.

Een jongling is aan heure zij gezeten

Stil luistrend staart hij op haar, en zijn blik
Hangt aan heur woorden; eene diepe ontroering

Vermeestert hem, zijn oog ontwellen tranen,
Die vlugtig rollen op 't glanzige blad.

De schoone beurt het hoofd; hare englenoogen
Verheffen zich tot hem, zij fluistert: vriend
Gij mint mij, 'k heb in uwe ziel gelezen,
Reeds lang uw hart doorgrond, welaan word dichter;
En mijne liefde zij voor altijd u.

II.

Word dichter, had de maget zijner droomen,
Had de vriendinne zijner jeugd gezegd;
En O! hij had die woorden in zijn ziele
Gekoesterd en bewaerd, ja dag en nacht
Het zij hij waakte of droomde, altijd, altijd,
Wêerklonken deze toonen hem in de ooren
Als eene zoete en zachte melodij.
Hij waande ze te hooren in het ruisschen
Der blaadren, in 't gemurmel van de beek,
En in 't gezang der vooglen, ja, de gansche
Natuur scheen hem te fluisteren: word dichter!
En in zijn hart ontwaakte er een gevoel
Dat lang daer sluimert; maar door de kracht
Der levenssmarte bijna aan 't dooven was;
Doch liefde zegepraalde, hy werd dichter.
Ja, hij werd dichter! heerlijke gewrochten
Zijn uit zijn brein gesproten, aan zijn hart
Ontvloeid; neen, geene *Bloemen in het wilde*,
Zoo als zijn needrigheid die noemt, maar lieve
Viooltjes, schoone, frissche roozenknopjes.
En die welhaast in vollen luister zullen
Ontluiken, aan zijn naam een eeuwgen, ja,
Een onvergankelyken roem verzeekren.
.....
Heil u, Mathilda! gij hebt ons een dichter
Een kamper voor de zaak van 't regt geschonken.
Heb dank, geliefde, zoete maegd, heb dank!

III.

't Is mei... Van Eecloos grijzen tempeltoren
Spreid Belgies vlag haer breede plooijen uit;
Der klokken toonen galmen luid en lustig,
En alles houdt een blijden feestdag aan.
Zie in 't verschiet gindsch stil en needrig huisje,
Met frisch gebloemte en loovergroen omkranst;
Daer is Mathildaas woon: heur zielsbeminde
Trad straks er binnen; zie die groepen daar
Van vriend en speelgenooten rustloos wachten
Op bruid en bruîgom; hoor, bij kout en lach,

Van beider deugd en heilrijk lot gewagen.
Een kreet van blij gejuich ontglipt het volk,
Daar zijn ze, en komen hand in hand getreden,
Zij met den mirtekrans om 't blonde hoofd,
En hij den lauwer in de zwarte lokken!
Zij gaan ter kerke om door des priestershand
Den huwlijksknoop om 't minnend hart te strenglen;
In lief en leed op 't stroeve levenspad
Elkâar den weg met roozen te bestrooijen,
En één te zijn voor tijd en eeuwigheid. -
Weest, weest gelukkig, dierbare echtelingen,
De hemel moge, in eene ruime maat,
Zijn zegeningen over uwe hoofden
Uitstorten. O Mathilda, lieve maagd.
Word een beminde gade, een blijde moeder!
Gij, Karel, dierbre vriend, vindt aen het hart,
In d'arm van haar die voor het eerst uw ziele
Toen zij door smart als overweldigd was,
Voor al wat goed en schoon is deed ontgloeijen,
't Geluk dat liefde en poëzije biedt:
't Geluk der englen.....

VROUWE DAVID,

GEB. MATHILDA VAN PEENE.

Aeltre, *mei 1861.*

Kunst- en letternieuws.

Op 26 juny vierde de dood en zegepraelde zy, omdat hare schaer van kunstminnaren zich weder met eene schim verrykt had van eene der meestbelovende jongelingen die het moeijelyke vak der kunst hadden aengekleefd; wy willen spreken van het overlyden van den heer Frans Emmanuel Evers.

Zyn stoffelyk overschot werd ter aerde besteld op vrydag 28 juny 1861. Verscheidene leeraren onzer koninklyke Akademie, vrienden en kennissen, alsook een aental kunstenaren volgden den lykstoet en vergezelden den jongen kunstenaer tot zyne laetste rustplaets.

Twee vlaemsche redevoeringen werden op zyn graf uitgesproken, de eerste door den heer J. de Lathouwer, leerling aen de koninklyke Akademie, de andere door den heer D. Verest, in name van schilders vrienden.

Daer deze laetste al de hoedanigheden en het kunstkarakter van den overledenen getrouw en met waerheid afschetst, laten wy ze hier onder volgen; zy moge dan wel geene geheele levensschets bevatten, dan toch doet zy den jongeling, den yvervollen kunstenaer, zyn doel en zyne verhevene strekkingen in de kunst, kennen.

‘Myne heeren en vrienden.

Met een ontroerd hart en met droefheid in de ziel, willen wy eene smartvolle en heilige pligt vervullen. Wy vergaderen hier op het veld der dooden, waer alle geschapene wezens hunne laetste rustplaets moeten vinden. Wy staen hier ontzenuwd aen den boord van een gapend graf, dat welhaest het stoffelyke overschot van onzen vriend, van eenen kunstbroeder, voor eeuwig gaet ontvangen.

Wie van ons allen had gedacht, dat hy, met wien wy gisteren nog van kunst spraken; wiens ziel en oogen nog met glinsterend vuer over de schoonheid der kunst glansten en de geheimen der natuer doordrongen, dat zyn einde zoo naby was?

Oh! niemand voorzeker kon gelooven, dat hy zoo vroegtydig aen kunst en vaderland, door de wreede dood zou weggemaeid zyn geworden. Jong, en door God rykelyk met al de gaven bedeeld, die een mensch maer wenschen kan om kunstenaer te worden: begeestering, schepping en denkingskracht, dichterlyke gevoelens; en daerby zeer

werkzaem, had hy al de goede hoedanigheden om naem te verkrygen, om lauweren te plukken ter eere van Antwerpen, zyne geboortestad, ter eere van Belgie, zyn vaderland.

Geheel zyne jeugd, geheel zyne levensbaen had hy toegewyd om de geheimen der kunst en de grootschheid der natuer te doorgronden; met aenbidding bewonderde hy al wat schoon, wat nuttig, wat verheven was. Na lange jaren met gewetensvollen arbeid en met mannenmoed gewerkt te hebben, blonk er op zyn voorhoofd eene sprankel van heilig kunstvuer. In zyne werken, ontwaerde men reeds dat hy een voortreffelyk meester, een goed kunstenaer zou geworden zyn.

Wat poëzy was er reeds niet in al wat hy voortbracht, zelfs in zyne

DE SLAG VAN WOERINGEN, SCHETS EENER SCHILDERY VAN N. DE KEYSER. *Zie 1*[sten] *jaerg. bladz. 58.*

aenzien, dat alleen dienen moet om de stoffelyke noodwendigheden te voldoen. Hy liet zich ook niet met den stroom des tyds, met de *mode* medeslepen.

Hy betreurde, dat er zooveel mannen zyn, die den weg der verbastering, der zelfverloochening inslaen, en die de vlaemsche schilderschool door hunne eigene werken niet alleenlyk verbasteren, maer vernietigen. Neen zyn doel, zyne strekkingen, waren verhevener, edeler, en nuttiger: hy zag de gewrochten onzer vlaemsche schilderschool gedurig voor zich, en met de natuer en die meesterstukken tot leidsman, gedurig het schoone en ware voor oogen, had hy zich eene eigenaerdige, eene oorspronkelyke kleur aengeschaft; hy was en hy wilde blyven zoo als hy in zyne ziel, en zyne natuer zich gevoelde, dat is echt vlaemsch. En het is nu, dat zyne werken naer waerde geschat werden, dat de toekomst voor hem zich zoo schoon, zoo hoopvol, zoo levendig, zoo grootsch opende, dat in eens die hoop, al dit kunstgenot wordt afgesneden. Wat is de dood onrechtvaerdig: jongelingen die de kunst en het vaderland zouden verheerlyken en roem doen verwerven, die edelmoedig, deugdzaem, rechtschapen, en nuttig aen de zamenleving zyn, worden in den bloei des levens weggerukt! en, zy die niets nuttigs, niets goeds laetste tafereelen, toen zyn gelaet als met de doodverw bedekt was, en dat de ziekte die hem van overlang ondermynde, van dag tot dag voortgang deed, toen wy helaes! door dit schrikwoord: *Hy is niet meer*, als een bliksem werden getroffen, 't welk ons van weemoed sidderen deed. Oh! Ja Myne Heeren, Evers was een kunstenaer in den vollen zin des woords. Hy had met het noodlot gedurig te stryden: nog kind zynde verloor hy zyne ouders, noch jong zynde was hy reeds een weeskind, en moest zyne opvoeding by vreemden, maer

niet in het ouderlyke huis, vinden. Zich vernederen om iets voorttebrengen dat het karakter der kunst niet vroeg, dat wilde, of dat kon hy niet.

Hy was niet zoo als velen, die de kunst als een middel van bestaen stichten en tot last aen de maetschappy dienen, behouden het leven, bereiken een hoogen ouderdom, en sterven van eene natuerlyke dood! Ja, Evers, ja, kunstminnaer, uwe vriendschappelyke betrekkingen, uwe raedgevingen, uwe aenmoedigingen die gy ons als broeder, als kunstenaer gegeven hebt, zullen wy gansch ons leven gedenken en in ons hart, als in een heiligdom, bewaren. Stort tranen gy allen wie hem, gekend, bemind en geacht hebt. Gy vriend Evers, gy zyt ons te vroegtydig ontnomen. Wy zullen by het zien uwer werken, dezelve met onze tranen bevochtigen, omdat ook zy, getuigen zouden zyn van onze droefheid; wy zullen de kunst, zoo als gy ze hebt beoefend, verdedigen tegen al wat vreemd, wat verderfelyk voor onze kunstschool zou zyn. Rust vriend in het hart en den schoot van die natuer die gy, wy zeggen niet dikwyls, maer altyd voor uwen geest hadt toen gy uwe schilderstukken vervaerdigdet, rust vriend in den grond van uw vaderland! Geen eereteeken, geen grafzuil met gouden letteren, geen praelgebouw zal boven uw gebeente, boven uwe assche zich verheffen, om uwe gedachtenis te herinneren, maer die gedachtenis zullen wy in onze harten bewaren, dezelve zal zich vertoonen, als wy met het nageslacht uwe tafereelen zullen pryzen. Vaerwel Frans, vaerwel Evers!’

SCHETSEN ONTLEEND AEN HET ALBUM VAN M.B. WEISER.

Twee advokaten.
(Vervolg, zie bl. 100 dezes jaergangs.)
III.

Er zyn huizen waervan de gevels, by den eersten oogopslag, weelde en overvloed verraden; andere dragen het onmiskenbare zegel van armoede. Deze laetste zyn meesttyds kleine stulpen met afgekalkte muren, vermolmde vensterramen en verbroken ruiten. Toch zyn er ook wel heerenwooningen waervan de gevels zulk een droevig voorkomen hebben. Wanneer het somtyds gebeuren mocht, dat gy voorby zulk een ouderwetsch paleis treedt, zeg dan vry in vollen gemoede:

- Daer binnen woont een gierigaerd.

Van de tienmalen dat gy dit zeggen of denken zult, hebt gy ten minste negen malen juist geraden. De tiende is een grysaerd die, van de wereld afgestorven, zich binnen zyne ouderwetsche bouwvallige muren opsluit en zich de moeite niet meer kan getroosten zyne wooning een nieuw kleed aen te trekken.

Telkens dat gy een man ontmoet die eene driftige voorliefde tot goud gevoelt, zeg dan ook zonder aerzelen:

- Om zyne schatten te vermeerderen, zou die man voor geene misdaed achteruit treden.

Van de tien malen hebt gy er wederom negen gelyk; de tiende is stellig een vrek die uit vrees voor het gerecht, geene misdaed durft bedryven. De liefde tot het goud doet het meestendeel der gierigaerden voor geene laekbare zaek, zelfs voor geene misdaed achteruit deinsen. Misdaed? vraegt gy misschien. Door misdaed moet men juist geen diefstal of moord verstaen; maer er zyn toch van die laekbare oneerlyke feiten, die men met de namen van wroekery, aftruggelary, misbruik van vertrouwen bestempelt en die daerom toch wel degelyk diefstallen zyn en somtyds de dood van een eerlyk man tot gevolg hebben. Welnu, wat naem zult gy zelf aen zulke verachtelyke daden geven? Kiest gy zelve: misdaed of moord?

Omtrent het midden der Moesbergstraet, verheft zich zulk eene wooning. De lage voorgevel is op menigvuldige plaeten van kalk en schildering ontdaen en laet de roode baksteenen aen het oog der voorbygangeren zichtbaer. Voorwaer men zou byna zeggen, een bedelaer met verhakkelde lompen of liever de vervallen

afstammeling eener voorheen machtige, eener oudadelyke familie, met slordig versleten kleedsel om de lenden; vodden zoo vuil dat men eraf walgt, lompen zoo verhakkeld en verscheurd dat het den edelen bedelaer niet mogelyk is de naekte ellebogen en knieën, achter zyne eertyds ryke, doch thans, helaes! versleten flarden te verbergen. En toch boezemt de man die in zulk kleedsel gehuld is u nog eerbied in; zyn opgeheven voorhoofd, zyn scherpe blik, zyn fiere houding, zeggen u spoedig dat hy geen gewoon bedelaer is. Even zoo ook is het gelegen met de huizen. Zie, daer ginds die heeren-

wooning, die overal de naekte steenen door de afgevallen kalkbrokken zichtbaer laet, die groote ronde poort waertegen een gansch leger spinnen heeft post gevat en haer met een aschgrauw net heeft overweven, en die kleine in hun lood rammelende bruine ruitjes, achter die zware yzeren traliekasten, zoo dof en vuil dat de zon hare heerlyke gouden stralen, met moeite, door dit morsig glas kan binnenbrengen.

Byna te midden der vuile met spinnenwebben overdekte straetpoort dezer heerenwooning, op omtrent de hoogte eener manslengte, kan men op eene zinken plaet, in zwarte letteren, lezen: *Advokaet Th. De Munck.* Voorzeker zou niemand dit huis voor het verblyf eens rechtsgeleerden nemen en nogthans was dit niet slechts zoo, maer er huisde daer nog wel een der befaemste advokaten der hoofdstad.

Binnen de wooning, achter de zware yzeren staven, die het vensterwerk beschutten, stond een breede zwartgeverwde lessenaer, waervoor van wederzyde, eene hooge pikkelstoel met lederen kussen was geplaetst. Een dier stoelen, de dichtste by de deur, stond ledig; op den anderen zat een kort ineengedrongen man, met kael hoofd, dikken rooden neus en een rok om de lenden die eertyds eene kleur moest hebben gehad, die voor den oogenblik nogthans zeer twyfelachtig scheen, zoodanig was hy met inktvlekken overladen. Die man zag er ruim zestig jaren uit en bekleedde by mynheer De Munck de plaets van klerk en boodschaplooper. Het werk waermede hy zich voor het oogenblik onledig hield, scheen echter in geenen deele, noch van verre noch van naby, den advokaet te raken; want thans was hy juist bezig met, zoo smakelyk mogelyk, een pistolet met een halven radys binnen te spelen. Telkens dat hy een stukje van den radys in het zout dopte, bezag hy het met een onuitsprekelyk genoegen, vooraleer het op de punt van zyn pennemes aen den mond te brengen.

- Goed... goed..., - morde hy lachend en binnen 's monds, - de meester is ryk... en ik arm... arm...; toch weet hy niet wat goed is... was ik eens zoo ryk als hy... ik zou wel weten..., - en na een oogenblik wachtens, dopte hy een nieuw schyfken radys in het voor hem liggende zout, waerna hy weder hernam: - goed... radys is een eerlyk eten... De meester weet niet wat goed is...

Nadat Michiel Schevelsteen en de toegeknoopte rok de herberg hadden verlaten, doorkruisten zy verschillige enge straten en stegen tot dat zy eindelyk in de Moesbergstraet voor de wooning van den avokaet De Munck stilhielden. De toegeknopte rok schelde aen; na een kortstondig vertoef werd hun de poort geopend en eene oude vrouw met twee groote vooruitstekende tanden in den mond, gryze haerlokken en een voorkomen der verleden eeuw, trad voor.

- Is Mynheer te huis? - vroeg de toegeknopte rok.

De oude grommelde iets byna onhoorbaers binnen 's monds, keerde de twee bezoekers den rug toe en liet hen alleen in den donkeren gang staen. Eenige oogenblikken later vertoonde zich een lang en mager man met zwarten rok om het lichaem. Een witte das, waervan de punten ten halve zyner borst daelden, was rond zynen langen hals vastgeknoopt. Op zyn uiterlyk te oordeelen kon die man omstreeks den ouderdom van vyf-en-veertig jaren hebben bereikt. Wanneer hy nog op eenige stappen afstands was, boog hy zich reeds dry of viermael vriendelyk voor Michiel, terwyl hy zich niet geweerdigde een oogslag op den knevelbaerd te werpen. Deze beet zich wrevelig de onderlip en trok zyn voorhoofd in diepe plooijen saêm; doch spoedig verdween die zweem van opwellende gramschap en een lichte satanieke lach verscheen op zyn hoekig gelaet.

- Vriend De Munck, - sprak hy, - ik breng u iemand die zich geerne met u over ernstige zaken zou onderhouden.

- Mag ik weten?... - begon de advokaet.

- Maer voor eerst, Theodoor, viel hem de knevelbaerd in de reden, - de pachter heeft een afkeer van advokaten en wat nog meer is in een *proces* wil hy zich volstrekt niet wikkelen.

- De pachter kan zich gerustellen; wanneer hy in myne handen is, zal hy er ook zuiver uitkomen, - zoo luidde het antwoord van den rechtsgeleerden.

- Goed, zoo is het ook dat ik de zaken versta; hy is een myner vrienden, derhalve zult gy hem niet te veel plukken, - zegde de toegeknopte rok, wyl hy een schuinschen blik op Michiel wierp; - handel slechts met hem volgens gewoonte en toon nog eens te meer dat alle advokaten elkander niet gelyken.

- Treed maer binnen, pachter, - sprak de advokaet met een vriendelyken hoofdknik, - alles zal zich wel schikken.

Nu opende mynheer De Munck in den gang eene deur waerop het woord *Kantoor* te lezen stond en verzocht den pachter er binnentreden. Michiel voldeed aen dit verzoek; terwyl de toegeknopte rok afscheid nam en het huis des advokaets verliet.

Zoodra de oude klerk zyn meester met den pachter het kantoor zag binnentreden, wierp hy den overschot van zyn brood en radys in den lessenaer, vatte eene pen, boog zyn hoofd voorover en begon te schryven, alsof zyne pen door de kracht van den stoom over het papier werd gedreven.

- Roefs! - riep de advokaet met scherpe stem.

Doch het klein manneken met zyn kael hoofd en dikken rooden neus zag van zyn papier niet op en bleef onverpoosd voortschryven.

- Matthias Roefs! - riep de advokaet eenigzins wrevelig.

Maer, Matthias Roefs gaf geen antwoord en de advokaet werd zoo boos dat hy van gramschap met den voet op den grond stampte en nydig uitriep:

- Matthias Roefs! wilt gy hooren, doove kwakkel!

Het manneken met zyn kaelhoofd en rooden neus had nu den tyd gehad, het stukje radys op te slikken dat hy nog in den mond had, toen zyn meester het kantoor binnentrad; ook liet hy zich thans niet langer roepen, maer het hoofd verheffende, vroeg hy op ootmoedigen toon:

- Meester, hebt gy niet gesproken?

- Matthias Roefs, waermede houdt gy u bezig? - vroeg de advokaet.

- Niemand, Mynheer, er heeft niemand gebeld, - antwoordde de klerk, met het hoofd ontkennend schuddende, waerna hy zich weder even als te voren aen het schryven zette.

- Vraeg ik u dit? - riep de advokaet luid, - Roefs wat hebt gy verricht?

- Ha! zie ik schryf de stukken betrekkelyk het *proces* van Janssens tegen Claessens.

- En de lyfrent van Deckers?

- Binnen eene uer, - antwoordde de klerk altoos zonder opzien.

- Ik vraeg of gy aen de lyfrent van Deckers hebt gedacht? - schreeuwde de advokaet overluid.

- Gy moet zoo luid niet spreken, meester, - antwoordde Roefs, - ik heb u wel verstaen; de stukken zyn gereed.

- Welnu, draeg ze naer het *enregistrement*, - riep Mynheer de Munck op zulk een luiden toon dat men dit gemakkelyk buiten moest kunnen hooren, - en ga zie eens op de *greffie*, wanneer de zaek van Janssens tegen Claessens wordt geroepen.

Matthias Roefs liet zich van zynen pikkelstoel glyden, stapte tot by den muer, ontdeed zich van zyn kleed en haekte van eenen kapstok een licht appelgroenen rok met vetten kraeg, waermede hy zich deftig tooide, en die zoo lang was dat hy hem byna op de hielen daelde. Vervolgens vatte hy zynen hoed, waerin hy zynen blauwen katoenen zakdoek borg, vooraleer hy er zich het hoofd mede dekte. Dan stapte hy weder tot by den lessenaer, nam er eenige papieren af, die hy onder den linker arm plaetste, en verliet dan eindelyk, onder het maken van eenige deftige buigingen, het kantoor. In alle de bewegingen des ouden klerks lag iets zoodanig talmends, alsof hy met voorbedachtheid op het kantoor scheen te willen verwylen, misschien met het inzicht eenige woorden ter vlucht op te vangen; doch Mynheer de Munck was sprakeloos gebleven en had zich vergenoegd den pachter toe te wenken, dat hy eenen stoel zou nemen. Deze had onmiddelyk aen dit verzoek voldaen en den eenigen openstaenden zetel, den hoogen pikkelstoel ingenomen. De advokaet wandelde intusschen eenige malen het kantoor op en neder. Nauwelyks echter had Matthias Roefs de deur achter zich gesloten, of Mynheer De Munck stapte tot voor Michiel en zegde, terwyl hy voor hem stilhield:

- Zie, pachter, nu kunt gy gerust spreken, thans zyn wy alleen; ofschoon deze voorzorg onnoodig was, daer myn klerk ons toch niet kan verstaen: hy is zoo doof als eene kwakkel.

De oude Schevelsteen begon nu oogenblikkelyk den advokaet zyne gansche geschiedenis te verhalen en, eer er tien minuten verloopen waren, wist Mynheer De Munck meer dan hy noodig had te weten. Wanneer Michiel zyn verhael staekte, bleef de advokaet eenige stonden sprakeloos staen, als ware hy in ernstige gedachten verdiept; eindelyk vroeg hy:

- En gy zegt dat Mynheer Frederik Straetman volstrekt zyn geld eischt?

- Morgen, Mynheer, morgen, - zuchtte de pachter bedroefd.

- Welnu, hy heeft daertoe geen recht.

- Denkt gy dit? zou het waer zyn? - vroeg Michiel, op wiens gelaet eensklaps een zweem van blyde hoop verscheen.

- Of ik het denk? - zegde de advokaet, - wat meer is, ik ben er zeker van.

- Lieve hemel! dan zou ik de hoeve niet moeten zien verkoopen? - vroeg Michiel.

- Luister, - antwoordde Mynheer De Munck, - voor eerst, gy moet al doen wat ik u zeg, heel mynen raed volgen, of ik sta voor niets in; gy zult ongeveer zes weken in de stad moeten verblyven.

- Goede God! zes weken hier blyven! - riep Michiel even verwonderd als afgeschrikt uit.

- En my dagelyks komen bezoeken, want ik zal u dikwyls moeten spreken.

- Maer dit is onmogelyk!

- Hoe!

- Dit kan niet!

- En wat scheelt er aen, als het u belieft?

- Ik heb geen geld by my.

- Is het anders niet? Myne meid zal u ergens brengen waer gy kunt vernachten; ik zal alles voor u verschieten, later zult gy my dit wel teruggeven.

- Maer dit zal verschrikkelyk veel geld kosten?
- Valt alles goed uit, zoo als ik het denk, dan kost het u geen stuiver.
- Maer, Mynheer..., - begon de pachter.
De advokaet opende de deur en riep;
- Anna!
Dan zich tot Michiel keerende, sprak hy:
- Laet my slechts begaen, gy zult u over myne handelwyze niet beklagen; ik wil dien Frederik Straetman eene les geven.
Op dit oogenblik trad de oude meid met hare groote vooruitstekende tanden, hare gryze haerlokken en haer overeeuwsch voorkomen, al grommelende, met de armen in de lenden het kantoor binnen.
- Anna, gy moet met dezen heer uitgaen, spoed u wat! - beval de advokaet.
Binnen's monds morrende verliet de oude het vertrek en eenige stonden later kwam zy met een katoenen mantel op den arm, nog altoos even knorrig, terug.
- Anna, - zegde de advokaet, - gy zult dien man naer het *Wit Peerd*, in de Vincketstraet, leiden en aen den weerd zeggen dat ik zyn gelag zal betalen, hoort gy?
De meid bezag haren meester met oogen waerin tevens verwondering, nieuwsgierigheid en ontsteltenis te lezen stonden. Nadat zy hem aldus eenige stonden van het hoofd tot de voeten in oogenschouw had genomen, wierp zy haren mantel over de schouders en maekte zich gereed om de wooning te verlaten. De pachter volgde haer byna even verbaesd werktuigelyk op de hielen,
- Vergeet niet, dat ik u morgen vroeg omtrent acht uren verwacht, - riep Mynheer De Munck hem achterna.
Niet zoohaest had de oude overeeuwsche meid de poort achter zich toegetrokken of er verscheen een helsche lach op het gelaet van Mynheer Theodoor De Munck en, terwyl hy zich de handen vreef, zegde hy half luid:
- Wy zullen thans zorgen dat deze onderneming goed gelukke.

De avond begon te vallen. Matthias Roefs zat, volgens gewoonte, op zynen hoogen lederen pikkelstoel. De oude klerk van Mynheer De Munck hield zich druk bezig met een werk, dat al zyne aendacht scheen te eischen. Van tyd tot tyd en by korte tusschenpoozen wierp hy zyn penmes voor zich op den lessenaer, vreef zich duchtig de handen ineen, legde het hoofd eens eventjes op den rechter en dan weêr eens op den linkerschouder en, terwyl een blyde lach om zyne lippen zweefde, morde hy binnen's monds:
- Goed, schoon, hy zal er komen.
Dan wierp hy op nieuw het hoofd eens eventjes rechts en links, liet een klein tipje zyner tong zien, terwyl hy uiterst te vreden lachte, krabde met beide handen aen het achterhoofd, trok zich eens met het tipje van den neus, raepte zyn penmes weêr op en zette zich op nieuw even vlytig aen het werken. Hadt gy over de schouders van den ouden klerk kunnen heên kyken, gy hadt gezien dat het werk waerover hy zoo tevreden scheen, niets anders was dan zynen naem die hy zocht te vereeuwigen. Voor hem, op het blad zyns lessenaers, las hy reeds in volle letteren M. ROEF. Nog eenige stonden en zyn naem leefde voor eeuwig of min-

stens zoo lang als het kantoormeubel zou bestaen. Juist dacht hy met nieuwen moed de hand aen het werk te slaen om er nog de laetste letter by te voegen; doch daer viel hem nu op eens en als door tooverkracht het penmes uit de hand; spoedig greep hy zyne veder; boog het hoofd zoodanig-voorover, dat hy byna met zynen dikken rooden neus het papier raekte en zette zich aen het schryven dat het de moeite weerd was om zien, zoo snel liep zyne pen over het papier.

- Roefs, waermede houdt gy u bezig? - vroeg Mynheer De Munck, die op dit oogenblik in het gezelschap van den toegeknopten rok, het kantoor binnentrad.

Maer, jawel, de oude klerk zag niet op; het scheen of hy niet hoorde wat zyn meester hem toeriep.

- Matthias Roefs, doove kwakkel, wat verricht gy? - schreeuwde de advokaet met luide scherpe stem.

- De stukken betrekkelyk de lyfrent liggen op het *enregistrement*, meester, - antwoordde nu de oude klerk zonder opzien, - en de zaek van Janssens tegen Claessens zal nog in langen tyd niet geroepen worden.

De advokaet stapte tot by den ouden kantoorbediende, schoof het papier dat hy voor zich liggen had, ter zyde, wees met de rechter wysvinger naer de letteren die op het blad des lessenaers gesneden stonden, en, terwyl hy hem met de linkerhand duchtig by het oor vatte, vroeg hy:

- Roefs, wat staet daer?

- Ay! - schreeuwde de oude kaelkop, een leelyk gezicht zettende.

- Matthias Roefs, - vervolgde de advokaet op langzamen afgemeten toon, daer een helsche lach zich rond zyne lippen plooide, - Matthias Roefs, dit zal u in het vervolg leeren, nog mynen tyd te stelen en myne meubelen te beschadigen; verstaet gy Matthias Roefs, doove kwakkel!

Doerop verwyderde zich de advokaet. Zoohaest de oude klerk dit bemerkte, vreef hy zich eenigzins zenuwachtig met de linkerhand over het oor, terwyl hy zonder tydverlies met de rechter zyne pen vatte en zich weêr op nieuw aen het schryven zette. Inmiddels was de advokaet tot by den toegeknopten rok gestapt.

- Welnu, Lodewyk Borgions? - vroeg hy.

- Welnu, - antwoordde de toegeknopte rok, - welnu, ik zeg niets, maer ik denk, desniettemin, dat vriend Theodoor weet, hoe een meester zyne knechten moet behandelen.

- Ho! dit is slechts eene kleinigheid; ik ben te goed, veel te goed, - lachte Mynheer De Munck; - maer die doove kaelkop zou iemand razend maken.

- Gy zyt te goed, inderdaed veel te goed, - herhaelde Borgions met een schamper lachje.

- Te goed, veel te goed, - morde Matthias Roefs, nauw hoorbaer binnen's monds.

- Lodewyk, aen wat toeval moet ik uw bezoek toeschryven? - hernam de advokaet.

- Zeg eens, Theodoor, hoe hebt gy hem gevonden? - vroeg de toegeknopte rok.

- Wien?

- Wien anders dan dien lompen vlegel van daer straks?

- Lompe vlegel! Wat wil gy zeggen? Ik versta u niet.

- Hoor eens, De Munck, gy hoeft met my den schynheilige of den onwetende toch niet te spelen; ik zelf heb u immers dien man gebracht en daerenboven het is immers de eerste zaek niet, die wy met elkander dryven?

- Ho! neen, ik weet het, - stamelde de advokaet; - de boer heeft gebeten; hy hangt reeds aen den angel; alles zal zich denkelyk goed schikken.

- Des te beter, want ik begon op het droog te geraken.

- Hoe! weêral, maer in 's hemels naem, wat doet gy dan toch met uw geld?

- Vriend Theodoor, dit zyn myne zaken, - antwoordde Lodewyk Borgions, - daer hoeft gy u niet mede te bekommeren: ik vraeg u immers ook niet wat gy met het uwe niet doet?

- Nu, nu, zwygen wy daerover, het was slechts by wyze van spreken.

- Dan denkt gy toch dat de zaek zich wel zal schikken! - vroeg de toegeknopte rok.

- Allerbest.

- En hoeveel zal dit alles voor my wel opbrengen?

- Volgens gewoonte, tien ten honderd van de zuivere winst.

- Ja, maer hoeveel? Welke som? Wel duizend franks?

- Zie, Borgions, dat weel ik niet, zoo ver kan ik u dit niet zeggen, - antwoordde de advokaet, zyn ondervrager scherp in de oogen kykende, - misschien minder dan die som en ook misschien meer.

- Welnu, dat geeft er niet aen, - zegde de knevelbaerd, - wat gy weten moet, vriend De Munck, is dat ik geld noodig heb en u een voorstel kom doen.

- Een voorstel?

- Wilt gy myn aendeel koopen?... Vyf honderd franks?

- By den drommel niet.

- Gy weigert?

- Voorzeker.

- En waerom?

- Zie, dit is doodeenvoudig; valt de zaek slecht uit, dan ben ik nog myn geld op den hoop toe kwyt.

- Dan trekt gy het af op de eerstvolgende die wy met elkander zullen verrichten.

- Ik dank u, Lodewyk Borgions! De eerstvolgende zou misschien nooit komen. By den duivel! gy hebt altoos geld te kort, maer nooit te veel.

- Dit is myne zaek; doch laet zien; leen my slechts honderd franks op rekening.

- Lieve hemel! Honderd franks! Gy spreekt erover of dit geen geld was. Honderd franks! Waer zou ik die toch halen? - vroeg de advokaet met eenigzins gemaekten angst, - vyftien of twintig, dat ware een verschil.

- Welnu, als het niet anders zyn kan...

- Dat is te zeggen...

- Geef er dan slechts vyftig, ik zal zien hoe ik het stel.

- Maer ik kan niet, zeg ik u.

- Welaen, geef er dan twintig, het is toch beter dit dan niets, spoed u.

- Twintig franks, - zegde de advokaet fluisterend en vatte den toegeknopten rok by den arm; - zie, Lodewyk Borgions, op myn woord, het spyt my, maer ik kan niet, het is my onmogelyk, ik heb geene dry franks in huis.

- Hoor eens, beste vriend, - hervatte de toegeknopte rok, - het

spyt my dat gy zoo slecht by kast zyt, maer zonder geld kan ik toch niets uitrichten, dan zal ik genoodzaekt zyn hier te blyven.

- Maer dat staet my niet aen, ik wil niet...
- My ook staet het niet aen, vriend Theodoor...
- Maer myn huis...
- Zachtjes, vriend, zachtjes! de kaelkop zou u kunnen hooren; ik blyf slechts tot dat gy eene rekening hebt ontvangen en dan vertrek ik terstond.

Mynheer De Munck, ziende dat de toegeknopte rok het waerlyk meende zoo als hy zegde, en niet zou heengaen vooraleer hy geld hoorde klinken, daer hy op den

LAMORAEL GRAEF VAN EGMONT.

hoogen pikkelstoel reeds had plaets gevat, bracht de hand langzaem aen den zak zyner ondervest en, na een stond zoekens, stopte hy den lastigen bezoeker iets, byna ongemerkt, in de hand. Deze opende ze.

- Loop naer den duivel, oude, schynheilige strooper! - bromde deze, zoohaest hy bemerkte dat hy zich met twee vyffrankstukken moest vergenoegen, en terwyl hy wrevelig den advokaet den rug toekeerde, verliet hy zonder langer verwylen het kantoor.

Theodoor De Munck lachte alsof hy weende en wreef zich de handen zoo blyde, zoo droevig blyde alsof hy op dien oogenblik een rechtsgeding gewonnen had, aen welks goeden uitslag hy sedert langen tyd twyfelde, maer dat hem daerby toch geen halven cent in den zak zou brengen. Even na het vertrek van Lodewyk Borgions verliet de advokaet het kantoor. Niet zoodra was de deur gesloten of Matthias wierp zyne pen op den lessenaer, stak de tong uit den mond, plaetste er van wederzyde een vinger naest, bleef dan een oogenblik in die houding verwylen, stak vervolgens zyne vuist dreigend naer de deur uit, waerna hy luid op lachte:

- Hi! hi! hi!... ik heb alles gehoord! alles gehoord! hi! hi! hi!...

De oude klerk zette zyne twee ellebogen op het blad des lessenaers en legde zyn hoofd in de handen te rusten. Zoo toefde hy eenige stonden; dan verhief hy op nieuw eensklaps het hoofd, sloeg de tong met een schel geluid tegen het gehemelte zyns monds en sprak:

- Hi! hi! hi!... De meester heeft my weêr met het oor getrokken!... hi! hi! hi! hy heeft met dien boer iets kwaeds in het zicht!... iets kwaeds in het zicht!... hi! hi! hi!... het was van hem dat zy spraken?... ik zal my wreken!... wreken zal ik my!... hi! hi! hi!...

Zonder vertoeven vatte de klerk en boodschaplooper van Mynheer De Munck zyn penmes terug in de hand en zette zich aen het snyden, zoo spoedig aen het snyden, dat hem het zweet, van vermoeijenis, op zyn kael hoofd perelde; niet eerder staekte hy dit werk, dan wanneer de S voltooid was en hy in volle letteren zynen naem, den naem van M. ROEFS op het blad des lessenaers kon lezen. Dan wierp hy zyn mes ter zyde, sloeg op nieuw dry of viermael kletterend met de tong tegen het gehemelte des monds, legde het hoofd nog eens eventjes op den rechter en ook eens op den linkerschouder en lachte:

- Hi! hi! hi!... Matthias Roefs!... het staet er!.... Matthias Roefs!... hi! hi! hi!...

JOH. VAN ROTTERDAM.

(Wordt voortgezet).

Lamorael graef van egmont prins van Gavere.

Een der meest gekende persoonen uit onze vaderlandsche geschiedenis, is voorzeker de graef van Egmont.

Nog zeer jong ging hy als edele by dienst in het leger des keizers, en vergezelde keizer Karel op zynen togt tegen Algiers; zyne dapperheid en regtzinnige inborst verwierf hem des keizers gunst; ook was Egmont een van die, welke Karel by zynen afstand, zynen zoon Filip aenbevool.

De slag van Sint-Quintyn werd byzonder door Egmonts toedoen gewonnen, alhoewel de hertog van Savoije het opperbevel voerde. Een jaer later sloeg Egmont op nieuw de Franschen by Grevelinge aen zee. Deze twee overwinningen, vooral door hunne onmiddelyke gevolgen, voltrokken Egmonts krygsroem en plaetsten hem, byzonder in de Nederlanden, aen het hoofd der vaderlandsche krygskundigen.

Maer het feit, welke Egmonts naem zoo algemeen by het volk bemind maekte, en het welk hem in onze jaerboeken eeuwig als een lieveling zal doen voortleven, is zyn ongelukkig, zyn doelloos maer tergend einde.

Egmont was een dier mannen, die de natuer met een meer dan gewoon begrip begunstigd, maer die zy ter zelfder tyd eene regtschapene inborst

toevoegt; onbewust van alle list, alle kronkelende omwegen alle slinksche middelen versmadend, die zulke spitsvinnigheid van geest niet oefenen, welke eene sluwe en hebzuchtige inborst immer te werk stelt om hare myneedige inzigten te verbloemen en des te beter haer beloken doeleinde te treffen; hunne opregtheid nergens kwaed vermoedend, doorwroet nooit hunne geestvermogens tot de inwerkstelling dier doortrapte alverdenke en argwaenende scherpzienigheid eigen aen looze karakters.

Een nietig ongelyk, dat hem dacht door Granvelle aengedaen te zyn, stootte Egmont gansch op de zyde des prinsen van Oranje, met wien hy te voren niet volkomenlyk eens was.

De aenwinst des graven van Egmont was voor Oranje misschien een der gelukkigste lotbeschikkingen zyns levens; ook heeft Willem dit voorval op eene overbehendige wyze te baet genomen en bewerkt. Egmont is welligt de verwyderde oorzaek dat de prins van Oranje zyn plan ooit voltrokken hebbe. Met Egmont, die zelf niet anders gedacht heeft, hadden de ontkiemende tegenkantingen des stedehouders van Holland, het voorkomen van eenen eenvoudigen invloedstwist met Granvelle; de weêrstand tegen den vorst, de ommekeer des bestuers was misschien voor den doortrapten prins alleen in het verre verschiet zigtbaer.

Egmont, die men wel van onbehendigheid, van onervarenheid, van ligtzinnigheid in staetkunde kan beschuldigen, maer nooit van opgezetten myneed of ontrouw jegens vorst of kerk, werd het zigtbaer en vooruitgezette werktuig des prinsen. Egmont gaf de vermaerde schimplivry tegen den kardinael. Egmont ging in gezantschap naer Madrid, met de geheime bevelen en raedgevingen van Oranje. En het is misschien onbetwistbaer dat, indien Egmont van eerst af Willems plannen had kunnen vermoeden hy nimmer op dezes zyde zou gestaen hebben; dewyl later toen de zaken eene heel onzekere wending kregen, toen de omstandigheden, door Alva's optogt naer België, voor Egmont en Oranje eene noodlottige uitkomst voorspelden, de prins niet tegenstaende zyne behendige welsprekenheid, niet tegenstaende zyn beheer op Egmonts gemoed, den graef op geene wyze heeft kunnen overreden om den vorst de getrouwheid te verloochen, het land te verlaten en zich tegen des konings bewind dadelyk te verzetten.

Egmont sloeg Willems raedgevingen af en liet hem alleen naer Duitschland vertrekken, hy bleef in 't land, zynen vorsten ten dienste; maer ongelukkiglyk door Alva's toedoen of op Filips bevel werd Egmont als muiter gepakt en onthalsd.

Egmont was tot op het schavot wat hy immer in zyn leven geweest was: vertrouwend en ter goeder trouw. Hy had nooit begrepen dat hy de minste krenking aen 's vorsten regt had toegebragt, en Granvelle zelve, tegen wien alleen Egmont verbitterd wilde zyn, oordeelde zynen dood onverdiend en noemde hem eene staetkundige misgreep.

D.V.

Aan iemand bij het aanbieden van een album met damesportretten.

Aanlokkend fraai zijn deze vrouwenbeelden,
Recht wèl der kunst en liefde toegedacht.
Of stift en naald hier geene wondren teelden?
Stil! want natuur heeft edlers voortgebracht:
Als 't bloemken rein dat englenkusjens streelden,
Lieftallig schoon, blijzinnig vroom en zacht;

In zang, een hert dat Muzen rijk bedeelden:
Een maagdlijk kind in volle levenspracht!
Looft haar mijn lied godin der lentebloemen,
Vrij moogt gij, lezeres, haar aldus noemen,
Eer nog, omdat de lieve 't zelf niet weet.
Luid mag ik toch haar naampjen u niet zeggen:
In zedigheid zoû zij me glad weêrleggen;
Gij waart de schuld dat ik ze beuz'len deed.

H.

Du!

Wie toovert my dyn lieflyk beeld
Steeds voor den geest? Dat eeuwig droomen
Aen di, dat myn verbeelding streelt
En 't hert van vreugd doet overstroomen,
Wien moet ik daervoor dankbaer zyn?
De slaep ontvliedt soms myne nachten;
Maer een bevallig maegdelyn,
Gewis dyn beeld, komt dan zoo zacht en
Vertrouwlyk myne legerkoets
Omzweven en van di me iets fluisteren,
Dat 'k in de volheid myns gemoeds
Met oor et oog nog lig te luisteren,
Wanneer, voor hanenzang beducht,
De grauwe nacht op lome vlerken
Met zyn gevolg naer 't westen vlugt.

Bist du het niet die my het werken,
Het slaven, 't waken ligter maekt,
Wanneer een stem, vast die des boozen,
My fleemend toeroept: ‘'t Zy gestaekt
Dat eeuwig zwoegen zonder poozen;
Op! jongeling, op! misken 't genot
Niet dat het heden voor uw voeten
Zoo breed en kwistig uitspreid; spot,
Neen, spot niet langer met het zoet en
Verfynd vermaek van onzen tyd, -
Uw jongelingsjaren zyn den wereld
En zyn vermaken toegewyd,
Mits 't zweet dat op uw boezen peereld
Toch voor uw toekomst niet gedyt:
Daer zorgt het lot voor, 't lot is magtig,
En vry verwaend hy die 't bestrydt.’
Doch, waer de booze uit al zyn kracht zich
Beyvert om my in de baen
Der studie rugwaerts te doen keeren,
Zie 'k di aen myne zyde staen.
Hoe voel ik dan myn moed vermeeren,
Wanneer du als een priesterin
Der oudheid my de toekomst opens,
En my tot loon der trouwe min,
Een zege melds na jaren hopens

Welk rein genot baert zoo een droom!
't Is als een voorsmaek van den hemel!
Wat 's dan de hemel?.....
Maer wat schroom
Beklemt my 't hert? Een naer gewemel
Van monsters: afgunst, laster, twist,
Die wreed my dreigen te verscheuren,
Omringt my! ach, daer wykt de mist -
Wolk voor een gloed van duizend kleuren
En 'k zie, 'k erken di; maer, o God!
't Is slechts om dy door woekraershanden
Zien weg te voeren, en dyn lot
Van 't myn door onverbreekbre banden
Zien af te scheiden. Ha! ook du,
Du weens en reiks dyn smeekende armen
My snikkend en vertrouwend toe!
Een stond; ik wil, 'k zal dy beschermen;
'k Zal dy ontrukken aen t' geweld
Van hen, die, van gevoel verstoken,
Slechts liefde koesteren voor 't geld;
Geduld! hun plan moet dra verbroken
Ons liefde veilig zyn.....

Maer zie,
De gloed verzwindt; de hemelkringen,
Slaen weêr 't azuren kleed om! Wie
Doorklieft daer 't zwerk met forsche zwingen?
Gewis een engel! Zie het licht
Zich in zyn hemelsch aenschyn spiegelen,
En 't dartel windjen op zyn dicht-
Gekrulde blonde lokken wiegelen!
Zie eens zyn kleed! Hoe zwierig dekt
En toont het zyne ranke leden,
Terwyl hy, de armen uitgestrekt
Tot my, op d'aêm komt aengegleden
Der winden. Wenkt hy my en lacht
Hy niet?... Zou myn gezigt verdwalen?...
Neen! 'k ken dien blik die eindloos zacht
Als balsem in myn ziel komt dalen;
En 't is dyn lach, dyn blik, 't bist du
Myn welbeminde!... O! dael neder
Laet me op dyn voorhoofd zeggen hoe
Ik dy beminne; laet my weder
Dyne englestemme hooren; laet
Me in dyn verrukkende oogen lezen,
Dat dyne ziel myn ziel verstaet;
O nader, nader, wil niet vreezen!

En weg was d'engel; maer zyn beeld
Bleef echter in myn ziele leven
Waer 't immer nieuwe droomen teelt.

Du, lieve, zeg, is 't geen 'k daer even
Gedroomd heb, slechts een droom geweest?
Voorspel me, du die 't kans voorspellen,
Zal eens die reine hemelgeest

Me op 't hobblig levenspad verzellen?

DÉSIRÉ CLAES.

Thienen, *october 1860.*

Kunst- en letternieuws.

Z.M. de Koning zal op Zondag aenstaende, 4 augustus, de plechtige opening der dryjaerlyksche Tentoonstelling van Schoone Kunsten te Antwerpen bywoonen.

- Wy waren voornemens geen enkel woord te reppen van de stukken die op de toekomende tentoonstelling van Antwerpen zullen pryken, vooralleer de opening plaets had. Nogthans, aengedreven door het genoegen dat wy genoten hebben by het zien met welken moed en ondanks veel miskenning, sommige kunstenaren onverschrokken, met voortdurenden iever, het hunne bydragen om den roem van onze school staende te houden, denken wy onze lezeren aengenaem te zyn, met hun te melden dat M.P. Kremer, die hen reeds lang gekend is als een der eerste kampioenen op het grondgebied der kunsten na 1830, een prachtig tafereel heeft voltooid. Het werk van M. Kremer is niet alleen een nationael onderwerp, maer is wederom gekozen in de kunstryke geschiedenis onzer voorvaderen, even als zyn P. Segers, Breugel enz. Het stelt voor het werkhuis van den vermaerden beestenschilder Snyders, op het oogenblik dat Rubens, zyne echtgenote Helena Forment en een harer kinderen een bezoek by hen aflegden. Het oogenblik dat Kremer heeft gekozen, is dat wanneer beide kunstenaren handelen over een tafereel dat zy te samen moeten uitvoeren, eene wildeverkensmarkt voorstellende; later komen wy breedvoerig op hetzelve terug.

- M. Noterman, vroeger leerling van M. Kremer, heeft insgelyks eene schildery die ophef maken zal, wy zullen voor het oogenblik in geene verdere byzonderheden treden aengezien wy in een der volgende afleveringe, breedvoering gaen handelen over de tentoonstelling, en byzonder over Kunstwerken die wy reeds gezien hebben zoo als van MM. Bource, Bogaerts, de Keyser, de Backer, de Bock, de Block, de Cuyper, de Keghel, de Vigne, Ducaju, Durand, Fuchs, Gons, Guffens, Hendrickx, Huysmans, Joris, Leys, Lies, Mols, Mareels, Nauwens, Pauwels, Swerts, van Arendonck, van Lerius, van Regemorter, van Schendel, Verest, Witkamp, enz: enz.

- Het standbeeld van de vader der belgische apotheek Coudenberg is thans voltooid, en zal gedurende de gemeentefeesten van Antwerpen ingehuldigd worden, hetzelve zoo als men weet is men verschuldigd aen M. Jos. de Cuyper; wy zullen het kortelings in plaet mededeelen. Men zal op Zaturdag 19 augustus de belangryke groep inhuldigen van *Badwognat* door M. Ducaju uitgevoerd; zie bladz. 9, 5de jaerg., 1859.

- De kunst heeft wederom twee sterfgevallen te boeken, M. Suys bestuerder der klas van Schoone Kunsten van de belgische Akademie, ondervoorzitter van de koninklyke kommissie van gedenkteekens, en eerebouwmeester des konings, is in den ouderdom van 79 jaren overleden op het kasteel te Munken by Bruggen, en M. Mathieu historieschilder, bestuerder der Akademie van Leuven in den weinig gevorderden ouderdom van 56 jaren.

M. Mathieu was byzonder geschikt voor het onderwys, was algemeen geacht door zyne belanglooze handelwyzen en opofferingen; hy was ridder der Leopoldsorde en lid van de koninklyke Akademie van Antwerpen.

Oudheidkunde.

Kapiteel in den ommegang van het Choor der O.-L.-Vrouwe kerk te Antwerpen (zuidzyde); men vindt dergelyke versieringen in het

gedeelte der St-Ursulakapel, dat vroeger de kappittelkamer der kanoniken vormde[1].

Eenige pylers onder de beide torens hebben ook kapiteelen, doch hier zyn de engelen- en menschenfiguren door een sierlyk loofwerk vervangen. Onnoodig te zeggen dat dit deel der kerk later dan de ommegangen werd opgericht.

(1) Zie: *Verhandeling over de O.-L.-Vrouwekerk te Antwerpen*, door P. Génard.

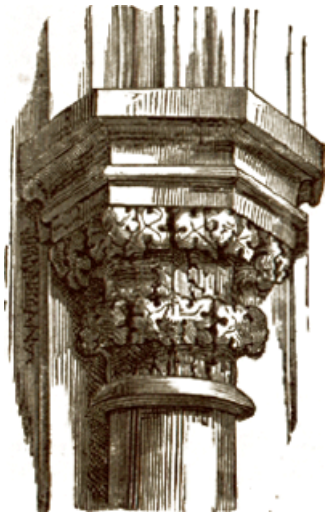

Kunstnyverheid.

M.B. Weiser, van wien wy bladz. 105 schetsen mededeelen, en door onze lezers reeds gunstig is gekend, is gelast met de uitvoering van de versieringen van den tuin der Koninklyke Harmonie-Maetschappy voor de aenstaende kunstfeesten van Antwerpen.

De hof die welligt voor zulk feest te klein zal zyn, zal vergroot worden, dank aen de welwillendheid van den achtbaren heer Ed. Verhaegen, gemeenteraedsheer die te dezer gelegenheid, zyn buitengoed, dat nevens den hof der Maetschappy ligt, ter beschikking dezer laetste stelt.

Naer de teekeningen en onder leiding van M.B. Weiser voert men verschillende belangryke werken uit, zoo als praelbogen, pavilioenen, rotsen en andere versieringen die, in één woord, de beschryvingen uit duizend en eenen nacht zullen verwezentlyken.

Het hoofdwerk der versieringen is een overgroote praelboog, een gebouw aen de kunsten opgericht; in het middengedeelte ontwaert men eene doorschynende schildering voorstellende den geest der kunsten die de namen van Van Eyck, Rubens, Albrecht Dürer, Holbein, L. van Leyden, Rembrandt, Poussin, Le Sueur, W. Hogarth, J. Reynolds, op marmer schryft, terwyl eene figuer, den roem voorstellende, hunnen naem aen de gansche wereld verkondigt.

Verder het wapen der St-Lucas-Gilde met het opschrift *Wt jonsten versaemt*, bekroond door eene glinsterende star. Op het toppunt van den praelboog leest men: *Aux Arts;* daerboven zit *de Maegd van Antwerpen* kroonen uitdeelende aen alwie aen het kunstfeest deel neemt.

Wy wachten de ondersteuning van het bestuer der Maetschappy af, om eenige der belangryke werken in plaetsnêe aen onze lezers, en aen de vreemde deelnemers aen het feest, mede te deelen.

- De gunstiggekende decoratieschilder M. Jos. de Roy heeft te Antwerpen op 21 July ll., ter gelegenheid van het vyftigjarig jubelfeest van het broederschap van den H. Schapulier, prachtige schilderingen uitgevoerd voor de versiering van het Kipdorp.

- De zilverdryver M. Verschuylen voerde voor deze zelfde gelegenheid eene kroon van groote weerde uit voor het beeld van O.-L.V.

M. Van Ryswyck leverde 6 zilveren lanteerns.

- De gunstiggekende rytuigmaker M. Jos. Van Aken, van Antwerpen, heeft een prachtig rytuig verveerdigd voor den weledelen heer Baron Edw. Osy; de zuivere

lynen en vormen getuigen dat M. Van Aken met welgelukken de kunst aen zyne nyverheid weet toe te passen.

- De gebroeders Schapmans, zilverdryvers te Mechelen, hebben eene remonstrantie verveerdigd voor de Abdy van Tongerloo; dezelve is in ogivalen styl.

- M. Bourdon zilverdryver te Gent heeft eene ciborie voltooid waervan men met veel lof spreekt; dezelve is bestemd voor het klooster der Dames van St-Andreas te Brugge. Het strekt ons tot genoegen te zien met welken vooruitgang de kunsten ten onzent aen de nyverheid worden toegepast en byzonder in het bewerken der metalen, te meer daer dit in de XVe en XVIe eeuw eene der rykste bronnen onzer nyverheid uitmaekte, en gedurende een groot getal jaren, om zoo tezeggen, dit vak vergeten scheen. Wy twyfelen niet of de liefhebbers van kunstwerken in metael, zullen met verwondering in de tentoonstelling van Antwerpen, werken ontmoeten die zy tot hiertoe onmogelyk waenden, wy doelen op eene prachtige penduel en kandelaren in brons voor een ryken liefhebber uitgevoerd door M. Alphons Bogaerts. Wy komen later, in ons verslag over de tentoonstelling, breedvoering daerop terug.

D.V.S.

TENTOONSTELLING VAN MECHELEN 1861.

WIE AEN DEN ARMEN GEEFT, LEENT AEN GOD. - SCHILDERY EN PLAETSNÊE VAN JOS. NAUWENS.

Tentoonstelling van Mechelen.

Onze medewerker van Mechelen, zendt ons de volgende regelen nopens de Tentoonstelling in bovengemelde stad:

Het doet ons spyt te moeten bekennen dat het getal schilderyen op onze Tentoonstelling telkens vermindert, nochtans doet de kommissie van het *Genootschap voor aenmoediging der Schoone Kunsten*, al wat mogelyk is om aen hare bestemming te beantwoorden, en daer er omtrent een derde deel dier tentoongestelde schilderyen voor de verloting en een groot deel door liefhebbers aengekocht worden, hebben wy de verzekering dat er nergens eene zoo voordeelige Tentoonstelling voor onze kunstschilders bestaet; wat echter het klein getal schilderyen aengaet, wy gelooven dit aen de menigvuldige en gewigtigere tentoonstellingen, die hedendaegs plaets hebben, te moeten toeschryven.

Slechts zal ik u, in weinige woorden, den indruk mededeelen welke eenige voorwerpen beurtelings op my gedaen hebben.

De gezichten van den heer P.J. Boulanger van Gent, alsook die van Jules Boulangé, zyn zeer wel geschilderd, namelyk de N° 3, *Gezicht genomen by Eckerghem*, is door den eerste met veel geest uitgevoerd. De N° 5, *De Roos*, en de N° 6, *Le petit Coquet*, pastels door Mr Collaye, als ook de N° 51, *De Duif*, door Mme Lagache, zyn zeer aengenaem geteekend; men kan het zelfde niet zeggen van het *Paedje*, door Mej. De Grelle, wiens uitvoering zeer gemeen is, daerby zyn zyne krullen zoo regelmatig en zoo scherp geteekend als of ze van vermicel gemaekt waren.

De figuren en koeibeesten welke zich op N° 17, *de vlaemsche Hofstede* en *De molenwade* onder de N° 18 van M^{r} De Maertelaere bevinden, zyn vooral wel uitgevoerd. *Het gezicht uit de omstreken van Antwerpen*, door Louis Derickx, van Antwerpen, is een goede samenstelling. Mr Devigne heeft onder den N° 24, *Een gezicht uit de omstreken van Tivoli*, 't welk door een goeden toon en vele waerheid uitschynt.

De viervoetige Dieren, van De Vos, zyn goed van gedacht, maer er heerscht wat weinig harmonie in de kleuren; Mr J.C. Dierickx, van Antwerpen, geeft *een gezicht op de Schelde*, N° 28, breed geschilderd. Het is te wenschen dat Mr François in het toekomend een beter voorwerp vinde dan zynen: *Kunstenaer op zoek naer een ontwerp*, N° 29, hetwelk niet veel beteekent. Wy bekennen met genoegen den voortgang van onze stadgenoot Mr Willem Geets, zyn tafereel, *de Behoeftigheid* voorstellende, is een peerel; de gezigtjens der twee arme kinderen zyn meesterlyk geschilderd en vol uitdrukking. Terwyl men in den kleinen nog de onverschilligheid ziet; bemerkt men in den oudsten het bewustzyn van zyns rampzaligen staets, welke reeds, als eene looden hand, op zyne toekomst schynt te drukken. Zyne *Verryssenisse des zoons van de weduwe van Naïm*, N° 31, heeft goede hoedanigheden en belooft veel. De schildery van M^{r} Le Gendre-van Heurick, *De boogschutter Michel Noë aen Z.M. Karel II Koning van Engeland voorgesteld*, is eene der aengenaemste onzer Tentoonstelling, alsook de *De binnengezichten* van de heeren Willem en G.-Jh. Linnig, N° 55 en 56; N° 57 door Mr Masviens, en N° 95 door Mr Wallays, welke alle met veel kunst uitgevoerd zyn.

De *Wie aen den armen geeft leent aen God*, door Mr Jos. Nauwens, van Antwerpen, bevat goede hoedanigheden en trekt de aendacht der ware kunstliefhebbers op zich; ofschoon wat flauw van toon en scherp van teekening, (vooral de kleeding der jufvrouw) geeft Mr Nauwens een bewys van gemak van penseeling, geluk in samenstelling, in een woord, het is eene aengename kabinetschildery.

De landschappen van de heeren Knudden, Lallemand, Noteboom, Roffiaen, Scheinder, Vervou, enz., enz., zyn allerbest geschilderd. N° 58, *In den hoek van de haerdstede*, door M. Megank, is goed van kleur en met gemak geschilderd. *Het ontbyt*, door Mr Plumot, is zeer bevallig, en *De muziekale mymering*, door Mr Coninckx, is een goed stukje; de gelaetsuitdrukking en de byhoorigheden zyn fyn afgeschilderd. Het portret van M.W., door den zelfde is zeer gelykend.

De jonge Romeinsche druiven plukkende, door M^r^ Ch. Wouters, is lief en met vinnigheid afgeschilderd, maer, wy moeten het bekennen, wy hadden iets belangryker van onzen zoo voordeelig gekenden schilder verwacht. De toebehoorselen der schildery N° 79, van den heer van Hoey, zyn netjes afgeschilderd, maer de kleeding der jonge vrouw laet te wenschen, alsook zyn *Oude man*, N° 80, waervan de schildering koud en steenachtig is. Mr Victor Vervloet heeft ten toon gesteld: 1° eene *waterverf*, 2° *De jonge dochter van Isola de Sora*, 3° *De markt achter het vleeschhuis te Mechelen*, 4° *De kerk van de H. Maria in Cosmedine en de overblyfsels van den tempel van Vesta te Rome*, 5° *Studie van eenen monik geld inzamelende te Rome*, 6° *Een gezicht op de Dyle te Mechelen;* alle dragende het jaerteeken 1861. Indien het ons toegelaten ware den heer Victor Vervloet een raed te geven, dan zouden wy hem aenporren zich maer met één vak en vooral met stadsgezichten, bezig te houden, daerby spaerzaem te zyn aen het geel, oranje en in het oog vallende kleuren. Daerom geven wy den voorkeur aen zyne *Markt achter het vleeschhuis*, welke goed geschilderd is en een lokael koloriet bezit, hetgene wy in zyn *Gezicht op de Dyle* niet vinden.

Het *réalismus* is op onze Tentoonstelling vertegenwoordigd door twee schilderyen van den Heer Stobbaert, welke geenen byval vinden. *De barbier van Kayro* door Mr Huysmans, bezit vele goede hoedanigheden, en de *Thomas à Kempis*, door Mr Roberti, is meesterlyk behandeld, alsook het portret van den Heer D...., door Mr Nisen. *De Vruchten, Bloemen en het Wild*, door Mev. Vervloet en de Heeren Robbe en Janssens, zyn aengenaem en goed geschilderd; die van den Heer Raspail zyn harder en bovenal de vruchten welke geene rondheid hebben.

De *Genie der metaelkunst*, door onzen ouden Stadgenoot, den heer Groetaers, heden Voorzitter van het Genootschap van Schoone Kunsten te Nantes, in pleister uitgevoerd, is een meesterstuk; eer zy aen onzen inboorling die zyne moederstad niet vergeet!

Mr Moreels, van Antwerpen, heeft een Christusbeeld gezonden dat goede hoedanigheden bezit; den heer Smeesters heeft insgelyks eenen schoonen Christus in yvoir ten toon gesteld, het is jammer dat er de ontleedkunde niet al te wel in nagevolgd is.

De twee tafereeltjes van van Zeverdonck zyn lief, even als alle de voortbrengsels dezes meesters. *De offerande aen myne patroonersse*, door Hazeleer is met geduld geschilderd, maer er is iets, zoo als porcelynachtig, in.

N° 73, *Gezicht genomen te Montjoie*, (waterverf) door M. Simoneau, is met veel smaek uitgevoerd.

Wy hebben beter schildering van den heer Jacobs, dan zynen N° 46 *(St-Niklaes)* gezien, daer aen kan men bemerken dat alle voortbrengsels niet even wel gelukken.

G.-J.-J.V.M.

Twee advokaten.

(Vervolg, zie bl. 109 dezes jaergangs.)

IV.

Een dag en een nacht waren hêengesneld sedert het vertrek van Michiel Schevelsteen naer Brussel. Sints al dien tyd had niemand op de hoeve aen rusten gedacht. Lambrecht, de twee zusters en zelfs de kleine Hans, hadden een ongerusten en akeligen nacht doorgebracht. De pachter, die stellig beloofd had vóor den avond huiswaerts te zyn, was op de hoeve nog niet teruggekeerd. Dikwyls hadden Barbara en Goele het voorhof opgewandeld, om te zien of zy hunnen ouden vader niet zouden ontwaerd hebben; meer dan eens had ook Lambrecht de hoeve reeds verlaten om den gryzen pachter langs de groote baen te gaen opzoeken; de kleine verkenshoeder had, in zyne hardhouten slaepbank knielend, menigen *Vaderons* gebeden voor het behoud zyns goeden meesters, terwyl allen zoo menigvuldige tranen hadden gestort, dat hunne oogen, door het overvloedig weenen, met roode randen als omzoomd waren. Maer niets had geholpen, moeite en waken, tranen en gebeden, alles was vruchteloos gebleven: de oude Michiel was op de hoeve toch niet teruggekeerd. Te midden der wooning stond de tafel gedekt, en ofschoon de spyzen van den vorigen avond daer nog onaengeroerd stonden, toch gevoelde niemand lust tot eten. De magen der aenwezigen waren wel ledig, maer er woog allen iets zwaers op het hert, iets loodzwaers dat hun den eetlust benam en aller adem pynlyk in de borst opgesloten hield.

Eensklaps weêrgalmden in de hoeve eenige schelle klanken. De twee zusters en Lambrecht blikten weemoedig naer de schouw: het uerwerk wees elf uren. Het spinnewiel stond stil en de kleine Hans, die door de vermoeijenis was ingeslapen, vong op dit oogenblik zyn eentoonig ronkend lied aen. Barbara sprong ylings recht en stapte de hoeve, met verdubbelden tred, eenige malen op en neder, waerna zy weder op den stoel, dien zy eenige stonden vroeger had verlaten, ging nederzitten. De maegd sloeg een harer handen aen haer brandend voorhoofd, terwyl hare oogen, die als vuerkolen schenen te gloeijen, even als die eener waenzinnige, rond het vertrek dwaelden.

- Ik ben ongerust, - kloeg zy met half in den gorgel versmoorde stem, - ik ben ongerust; vader had beloofd vóor den nacht terug te keeren: wie weet....

- Barbara! - snikte Goele droevig.

- Wie weet, zien wy hem nog wel ooit terug! - vervolgde de oudste der zusters.

- Zwyg, zuster, zwyg, vader zal terugkomen, gy zult het zien, - weende Goele,

- Terugkomen! wie zegt het u? O! ik heb een voorgevoel dat my toeroept, dat wy vader niet meer zullen zien. Ik voel in de borst eene yzeren klauw die my het hert aen stukken knypt en in myne ooren galmt er, sedert gisteren, eene schrikkelyke stem die my gedurig, spottend toeroept: Gy wacht uw vader te vergeefs, hy heeft de hoeve verlaten om haer nooit meer weder te zien. Uw vader is dood!...

- Dood!... - gilde Goele plotseling rechtspringende en hare zuster aen den hals vliegende, terwyl zy haer met tranen en kussen den mond zocht te stoppen, - dood!... het is niet waer Barbara! wat gy zegt, is onmogelyk!... Zuster, gy dwaelt!

- Dood!... - kreet Barbara daer zy zich uit de omhelzingen harer jongere zuster trachtte los te rukken. - Dood!... Luister, Goele! hoort gy het niet? gy hoort het ook niet waer? luister! luister! daer klinkt zy weêr de stemme!... dood! dood! dood!...

- Zwyg, zuster! zwyg! - gilde Goele nogmaels, haren betraenden blauwen oogappel zoo smeekende op hare zuster richtende dat deze plotseling en als ontzield op haren stoel nederzakte.

- Myn hert! ach!... - kreet zy scherp gillend, - myn hert! er vloeit bloed uit myn hert!

Goele kuste hare zuster zoo lang en zoo liefderyk op den mond en op de slapen dat deze weldra van hare ylhoofdigheid terugkwam en allengs het bewustzyn gansch herkreeg. Ook Lambrecht kon dit hertverscheurend tooneel niet beweegloos bywoonen; neen ook hy kon dit alles met geen onverschillig oog gade slaen. Ofschoon sints lang ouderloos, wist hy toch wat kinderliefde is; hy had een hert dat vatbaer was voor edele en zoete gewaerwordingen en wist dat kindermin de zuiverste liefdebron des Alscheppers is. Lang had hy de tranen in de oogen weêrhouden en tot zyn hert teruggestooten, om het zusterenpaer niet meer te bedroeven, en door zoete en troostende woorden getracht hune hoop heroptebeuren; maer zyne raedgevingen hoe rechtzinnig en welgemeend ook, waren niet in staet geweest Barbara's hertewonde te balsemen; toch had hy het pynlyk lyden zyner geliefde niet kunnen heelen. De kleine Hans zelf was niet beweegloos gebleven; ook had hy opgehouden met ronken en luidop biddende had hy zich meermalen in zyne hardhouten slaepbank omgedraeid. Doch alles bleef vruchteloos; alleen Goele's wegsmeltende vochtige oogappel bezat de macht om het lyden der diep gefolterde maegd te lenigen.

Er licht in de herten van twee wezens die elkander waerlyk lief hebben, eene zonderlinge aentrekkingskracht, die des menschen geest moeijelyk beseffen kan. De oogappelen, die brandende fakkelen der ziel, zyn de krachtige leiders langs waer der zielen vloeistof zich een weg baent en het eene hert in de vreugde of in het lyden, in de zoete of in de bittere gewaerwordingen van het andere doet deelen. Zoohaest uit het oog van een liefderyk wezen eene sprankel vreugde of geluk straelt, deelt het zusterhert mede in heil en vreugde, en spoedig, door eene ongekende magneetkracht aengedreven, vloeijen er uit de zieletolken van het medeminnend wezen, gloeijende sprankels, die hemelsche vreugde en liefderyk geluk verkonden. Even zoo is het ook met het lyden gelegen; want zie, niet zoodra bewatert eene traen het oog des lyders of even spoedig, byna gelyktydig, vertoont zich ook de wrange smertperel in het zusteroog

Zoo ook verging het thans met de twee kinderen van Michiel Schevelsteen. Barbara en Goele beminden elkander zoo als weinige zusters zich onderling lief hebben; ook waren de tranen der jongste zuster alleen in staet om Barbara mede te doen weenen en haer uit hare waenzinnigheid terug te roepen. Wanneer het oog weent, is het smertvergeten naby; want met de tranen daelt ook meesttyds hoop in het hert van den lyder en voor elke wonde, hoe diep die ook moge wezen, is hoop steeds heilryke balsem.

Welnu, Barbara ondervond thans die waerheid: de tranen die hare jongste zuster gestort had, waren op haer hert teruggevallen en, terwyl

zy nu samen vry uitweenden, was ook hun lyden, voor één stond, verzoet. Voor één stond, want lang toch duerde haer weenend smertvergeten niet. Spoedig blikte Barbara rond zich heen en by den eersten oogslag die zy om zich wierp, ontwaerde zy Lambrecht, die met den hoed op het hoofd en een elsenhouten wandelstok in de hand, te midden der hoeve te wachten stond. De maegd scheen de inzichten des jongelings te begrypen; want droevig met het hoofd schuddende, sprak zy:

- Dank, Lambrecht, dank! gy zyt een goede jongen, gy geeft u veel moeite, ik weet het, maer toch het zal niet helpen.

- En waerom niet? - vroeg de knecht eenigszins streng.

- Ach! Barbara, lieve, - snikte Goele, hare zuster liefderyk omhelzende, - laet hem.... laet Lambrecht gaen, gy kunt niet weten...

- Reeds tien malen heeft hy de baen op en neder gewandeld en toch te vergeefs, - zegde Barbara zacht, terwyl hare blauwe oogappelen vochtig straelden en een mengsel van twyfel en van hoop verrieden.

- Gy kunt niet weten, zuster, - begon Goele, - misschien...

- Deze mael keer ik niet terug vooraleer ik den pachter gevonden heb, - viel haer Lambrecht in de rede, - ontmoet ik hem onderweg niet, welnu, dan volg ik slechts de baen tot Brussel, dáer toch moet ik hem vinden.

- Oh! ja, goede Lambrecht, doe dat, - zuchtte de jongste der zusters, - ik zal u daervoor zoo dankbaer liefhebben.

- Welnu, in Gods naem! - stemde Barbara toe, - wie weet, gy hebt misschien gelyk, beproef het dan nog eens.

De knecht maekte zich gereed om te vertrekken. Op dit oogenblik blafte Turk zoo geweldig op het voorhof, dat men zou hebben gedacht, dat eene bende boosdoeners de hoeve bedreigde; eenige stonden later werd de deur langs buiten geopend.

- Hemel! Jan Buts! - riep Lambrecht verwonderd en min of meer ontsteld uit.

- Zie, zie, - lachte de briefdrager, - de kleine Hans, zoo als ik u eergisteren zegde, gelykt juist onze oude pastor, even als hy des zondags het parochiesermoon doet, gewisseld en gedraeid; de jongen moet studeren, hy zal het ver brengen, pastor, wie weet, bisschop misschien; ja, wie kan dat weten?

- Brengt gy ons eenig nieuws, Jan? - vroeg Barbara, zonder op de woorden des briefdragers acht te slaen.

- Zwyg, het hagelt buiten dat het klettert, de wegen staen onder water, het is een weder om geene honden door te jagen, ik ben doornat tot op het hemd.

- Ja maer...

- Briefdrager! Zie Barbara, zie Goele, had ik het slechts eerder geweten, - vervolgde Jan Buts, zonder het angstig ongeduld der zuster te bemerken.

- Brengt gy ons een brief, Jan? - vroeg Lambrecht, den postbediende het woord afnemende.

- Gy hebt gelyk, ik dacht er niet aen, waer zyn toch myne zinnen, - antwoordde Buts, spoedig in zyne zwarte lederen tesch rondzoekende, - uit Brussel, dáer.

De twee zusters schoten onverwyld toe; met haest wierp Barbara eenen blik op het schrift en even spoedig riep zy:

- De hemel zy gedankt! het is een brief van vader.

Jan Buts wenschte allen een goeden dag en terwyl Goele den kleinen Hans dankbaer aen het hert drukte, ontvouwde Barbara het schrift. Luid op las zy:

Brussel, 15 meert 18...

Goede kinderen,

Eenigen tyd zal er moeten verloopen, vooraleer ik by u zal kunnen terugkeeren: de goede uitslag onzer zaken hangt er van af. De advokaet heeft my verzekerd dat alles op zyn best zal gaen en dat het recht voor ons is. Lambrecht, beste vriend, aen u vertrouw ik de hoeve en de kinderen, zorg voor hun behoud en welzyn. Gy zyt een goede jongen, ik betrouw my op u als op myn toekomenden zoon. Zoo iemand my spreken moest, ik verblyf thans in de herberg het *Wit Peerd*, Vincketstraet. Vaerwel.

Uw goede vader,

MICHIEL SCHEVELSTEEN.

- De advokaet... het recht... dus heeft vader zich in een rechtsgeding gewikkeld... - morde Barbara binnen's monds en droevig met het hoofd schuddende.

- De hemel zy gedankt, vader is te Brussel, er is hem dan geen ongeluk overkomen! - zegde Goele, terwyl vreugdetranen harer oogen ontsprongen.

- Ik weet niet, - sprak de oudere zuster, dubbend en met doffe stem, - een akelig voorgvoel zegt my dat nieuwe ongelukken ons nogmaels staen te wachten.

Gedurende eenige stonden heerschte er in de hoeve eene doodsche stilte. Niemand sprak een woord, want droevige gedachten hielden aller mond en hert gesloten, en zichtbaer was het, dat de brief des pachters, ofschoon hy allen had verblyd, daer men hem nu behouden wist, hen toch pynlyk had getroffen.

Eindelyk richtte Lambrecht zich op en zegde:

- Ik ga naer Brussel, ik wil den pachter spreken en hem raden van dit rechtsgeding af te zien.

Weinig later stapte hy met verhaesten tred over de baen die naer de hoofdstad geleid.

Tegen den avond was hy van zyn bezoek reeds terug gekeerd; hy had den pachter gesproken en uit dezes mond breedvoerig vernomen, wat hy in korte woorden in zynen brief des morgends aen zyne kinderen had medegedeeld. Van het rechtsgeding wilde hy echter niet afzien, daer de advokaet hem van den goeden uitslag had verzekerd.

JOHAN VAN ROTTERDAM.

(Wordt voortgezet).

Algemeene tentoonstelling
Ingericht door de Koninklyke Maetschappy van Schoone Kunsten te Antwerpen.

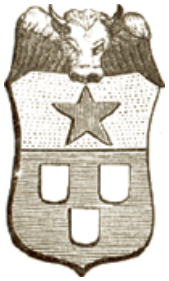

Op 4 dezer had de opening der tentoonstelling plaets. Z.M. de

H.K.H. DE HERTOGIN VAN BRABAND.

Koning, hare K.H. de Hertogin van Braband, en hun gevolg, M. Rogier, minister van binnenlandsche zaken, M. de gouverneur der provincie, M. den burgemeester, M. Romberg, bestuerder der afdeeling van Schoone Kunsten, woonden dezelve by, en werden ontvangen door de heeren bestuerleden der Maetschappy en een groot getal kunstenaren en notabiliteiten der stad.

M. Cuylits, voorzitter, bedankte in eenige welgepaste woorden, de doorluchtige bezoekers, voor het bewys van toegenegenheid dat zy aen de stad Antwerpen gaven, door aen de opening der tentoonstelling deel te nemen. M. Cuylits herinnerde in eene warme welgevoelde rede, de uitbreiding en den vooruitgang die de kunsten gedaen hadden sedert 1830, onder de hooge bescherming en wys beleid van den Vorst, die door zyne aenmoedigingen zooveel invloed uitgeoefend had op de geest onzer kunstenaren. M. Cuylits bewees tevens aen Z.M. het genoegen dat de inwooners van Antwerpen genoten, door het vereerend bezoek op het oogenblik dat de plechtige feesten gaen plaets hebben, waerop Antwerpen gansch Europa uitnoodigt. Z.M. heeft eenige welgepaste woorden aen M. Cuylits toegestuerd, hem bedankende voor het welwillend onthael dat hem werd gedaen, er byvoegende dat hy het vurigste belang stelde in den roem der stad Antwerpen, en dat hy de grootheid van het ontwerp begreep, door de Antwerpenaren ondernomen.

Z.M. en hare K.H. de hertogin van Braband, M. de minister enz., hebben daerna alle de werken in oogenschouw genomen. Zy werden rondgeleid door de heeren De Keyser, bestuerder der koninklyke Akademie MM. Cuylits, baron Eug. Van Delft, Em. Geelhand en Th. Smekens. Verschillende kunstenaren werden aen Z.M. en aen

M. den minister voorgesteld; by het verlaten der tentoonstellingszael heeft Z.M. een *Album* onderteekend.

De tentoonstelling is buitengewoon groot. Ongeveer 1350 nummers zyn er in vervat; er ontbreken werken van MM. Dyckmans, Gallait, Verboeck-

hoven, Wappers, Wiertz, waervan wy de afwezigheid betreuren. In de volgende afleveringen zullen wy breedvoerig handelen over de belangrykste werken.

Muerschildering der Heeren Guffens en Swerts.

Na dat Z.M. en hare K.H. de hertogin van Braband de tentoonstelling hadden verlaten en een oogenblik in het paleis vertoefd hadden, hebben zy een bezoek afgelegd in de St-Joriskerk; de doorluchtige bezoekers waren vergezeld van hun gevolg, van M. den gouverneur, den burgemeester en M. De Craen, Gemeente Secretaris van Antwerpen. Aen het kerkportael werden zy ontvangen door den zeer eerw. heer pastoor, de geestelykheid der parochie, de heeren Guffens en Swerts en P. de Wit, decoratieschilder.

M. de burgemeester stelde de heeren Guffens en Swerts aen den koning voor, om hem te vergezellen en uitlegging van hun werk te geven.

Z.M. drukte zyne hooge tevredenheid uit aen beide kunstenaren, en zegde dat hy hoopte dat de werken de gansche kerk door zouden voortgezet worden. De hertogin van Braband betoonde hun insgelyks hare vergenoeging, en rigtte aen ieder afzonderlyk eenige welwillende woorden. Alwie het genoegen heeft gehad, zoo als wy, deze plechtigheid bytewoonen, zal moeten bekennen dat het oogenblik plegtig was, 't welk Z.M. en hare K.H. in de kerk doorbragten, en den gelukkigsten invloed moet uitoefenen op de kunstenaren die het voorwerp waren van eene openbare vereering.

By tyd en gelegenheid zullen wy onze denkwyze over de muerschildering in het algemeen mededeelen; thans trachten wy eene korte beschryving te maken van de in deze kerk, door bovengenoemde kunstenaren uitgevoerde werken. In het middengedeelte van den altaer ontwaert men den H. Georgius, patroon der kerk. Hy is voorgesteld als overwinnaer van den draek, zyne armen ten hemel gerigt, waer Christus, verlosser en rechter der aerde, zyne armen opent aen de menschen van goeden wil. Deze schildering is omringd door het volgende latynsch opschrift: *Goede en getrouwe dienaer*, *komt in de vreugd van uwen Heer.* (H. Matt. XXV, 21).

Langs wederzyden van den altaer de H. Evangelisten met opene boeken in de handen, getuigenis gevende van de eeuwige waerheid.

Regts, boven de deur van de sacristyn, de H. Maegd, omringd van leliën en opschriften, de zeven gaven van den H. Geest herinnerende die de Moeder Gods in hare volmaektheid bezeten heeft.

Links den H. Joseph, insgelyks omringd met leliën en opschriften, zyne byzonderste titels aenduidende, tot godsvrucht der christenen.

De twee zykanten der choor bevatten de twaelf apostelen op eenen gouden grond met het opschrift: *Hunne stemmen hebben door de heele wereld weêrklonken*, *en hunne woorden tot de uiterste einden der wereld.* (Ps. XXVIII, 4.) De H. Geest is boven hun hoofd voorgesteld zoo als hy tot hen nederdaelde op Sinxendag. Boven de apostelen herinneren de dry aertsengelen en de engel Gethsemani het leven van onzen Zaligmaker op aerde. De H. Michaël de zegenprael op den kwaden geest; de H. Gabriël de aenkondiging; de H. Raphaël de geboorte van Jezus; de engel Gethsemani zyn lyden en dood. Het gewelf van de choor is in 't goud met ornementen, en stelt den hemel voor, dit alles te samen levert een heerlyk gezigt op, is zeer schoon

van samenstelling, aengenaem van kleur, keurig van uitvoering en geschikt om eenen heilzamen invloed op het volk uit te oefenen en hun op te wekken tot godsvrucht.

Het schynt ons een welgelukt werk, en het is geroepen om oneindig veel by te dragen tot de ontwikkeling van den kunstgeest ten onzent.

Wy zullen kortelings onze lezers een gedeelte der schilderingen mededeelen.

D.V.S.

De schaepherder.
(In den smaek der ouden).

Pas is de dauw van het loover verdwenen,
En maen en sterren ter ruste gegaen,
Pas is de zonne aen de kimme verschenen,
Nauwlyks begint zy haer daeglyksche baen,
Of ginder komt reeds de schaepherder aen.

Daer komt hy aen met zyn blatende schapen,
Die hy laet weiden in kruiden en groen,
Die hy genoeglyk hun voedsel laet rapen,
En wen zyn schaepjens zich kozende voên,
Gaet hy in het boschje eene wandeling doen.

Daer gaet hy mymeren iederen morgen;
Voor zyne kudde is hy geenszins bevreeds;
Hy heeft een hond die daervoor trouw blyft zorgen,
Oh! zoo een trouw en een vriendelyk beest;
Nooit is een schaepken verloren geweest!

Met zynen staf in de hand schynt hy koning;
Over zyn schapen voert hy zyn gebied,
En hunne liefde is de zoetste belooning,
Die hy voor moeite en zorgen geniet,
En die zyn kudde zoo graeg aen hem biedt.

Ook doet hy lieflyk zyn luit wel eens klinken,
Die hy steeds zorglyk in 't veld by zich draegt,
En wen zyn schaepkens aen 't vyvernat drinken,
Zingt hy een lied dat aen Laura behaegt,
Waerin hy smachtend zyn liefdeleed klaegt.

Mag slechts een lonkje van haer hem bestralen,
Dan is hy zalig, o niets wenscht hy meer.
Zoohaest als d'avond op de aerde komt dalen,
Keert hy vernoegd naer zyn haerdstede weêr,
En vlyt ter ruste zich zorgeloos neêr.

Zoo ziet hy 't leven in vreugden verdwynen;
Rykdom of eer heeft hem nimmer bekoord,
En als het uer zal van sterven verschynen,
Vindt hy een graf in het vaderlyk oord;
Dáér duert zyn ruste nog kommerloos voort.

Herder, uw staet bied u vreugd en vermaken;
Ver van de stad smaekt gy 't ware genot!
Dat vry de wereld uw domheid blyv' laken;
Dat vry de hoogmoed uwe eenvoud bespott';

Gy leeft gerust en in vreê met uw lot!

FRANZ VAN CAMPEN.

De rykste der vorsten.
Den heere F. Rens.

Voordezen te Worms in de vorstlyke burg,
Daer waren vier prinsen gezeten;
Zy boogden, verhieven hun schat en hun ryk;
Elk gaf zyner pracht, zyner grootheid een blyk
En sprak zoo verwaend als vermeten:

- Myn land is zeer schoon en bekoorlyk, zoo sprak
De hertog der Saksische streken,
Men vindt er ook bergen waer 't zilver en 't goud,
In 't midden der aerde zich mildlyk ophoudt,
En nimmer dier oorden ontweken.

- O, zie myn gewesten, hernam Keulens vorst,
Zie hoe ze met rykdommen pryken!
De braeklanden rypen er 't voedzaemste graen,
En de akker met sappige druiven belaên,
En moet voor de fransche niet wyken.

Nu was het de beurt van den beijerschen prins:
Myn land praelt door kloosters en steden;
Men vindt er gewrochten van waerde en van kunst,
Ja, niemand ooit onzer bekwam schooner gunst,
Daer zyt ge, myn vrienden, beneden!

Nu trad Eberaerd, de gebaerde, vooruit,
De hertog der Zwabische volken;
- Myn land is niet ryk, is niet vruchtbaer, niet groot,
Maer 'k leef er te vreden, en rust in den schoot
Der Laten - en vrees geene dolken!

De prinsen van 't saksische en beijersche land
Alsmede de vorst van Westfalen,
Omhelsden gulhartig hun' vriend Eberaerd:
- Voorzeker ja, is uwe stand overwaerd,
Den zege hoeft gy te behalen!
(*Vry naer Kernez).*

L.F. DAVID.

Aeltre, lentemaend 1861.

Toonkunst in België.

Onlangs heeft zekere heer Scudo in het tydschrift *L'Année musicale* de vraeg gesteld, of er eene belgische muziekschool bestond, en... kortaf ontkennend opgelost! De heer Scudo kent slechts drie muziekscholen: eene italiaensche, eene duitsche en eene fransche. De heer Fétis, heeft hier by voorraed op geantwoord, in eene nota door hem voorgelezen in eene der zittingen van de klasse der kunsten der koninklyke Akademie van België, waeruit blykt, dat als eene natie van de XVe eeuw eene ry van toonzetters en toonkunstenaers kan vertoonen, in welke men talenten gelyk Ockeghem,

Obrecht, Brumel, de Larue, Desprès, Lassus, Grétry, Janssens, Simon, Gevaert, de Beriot, Vieuxtemps, Blaes, enz. enz. ziet uitblinken, zy wel op iets meer dan op den blooten titel van Belgische muziekschool mag aenspraek maken, en dat men ons land mag beschouwen als den klassieken bodem der toonkunst. Edoch, van in de XVe eeuw was het uit België, dat de voornaemste toonzetters kwamen, de kweekschool der kollegiale Kerk van O.-L. Vrouwe, te Antwerpen, zoo als de heer Leo de Burbure sinds lang bewezen heeft, was vooral vermaerd en bloeide met niet minder luister als tegenwoordig de Brusselsche, welke men eene Akademie had kunnen noemen, maer op welke men, zoowel als de muziek-instituten van Luik en Gent, de onaerdige benaming van *Conservatoire* heeft toegepast.

Deze drie gestichten, in welke aen de jonge lieden van beide geslachten, in al de vakken der toonkunst een kosteloos onderrigt wordt gegeven, telde in 1850 omtrent 900 kweekelingen. Voegt daerby degenen welke de lessen in de lagere muziekscholen van Antwerpen, Mechelen, Brugge, Yper, Audenaerde, Aelst, enz., enz., volgden, en men komt dan zeggen, dat de toonkunst in ons midden niet beoefend wordt!

Maer wy weten ten dezen beters.

Volgens eene opname, in Augusty 1851 door de zorg van het departement van binnenlandsche zaken gedaen, telde men op dit tydstip in België 461 muziekmaetschappyen (harmoniën, symphoniën en fanfaren) met 12,397 muziekanten, en 258 choormaetschappyen met 7062 zangers, alzoo 719 maetschappyen met 19,459 executanten. Van deze maetschappyen dagteekenden 165 van vóór 1830; 116 waren van 1831 tot 1840 opgekomen, 193 van 1841 tot 1847 en 245 van 1848 tot 1851.

Sinds dien is de smaek voor de toonkunst immer vooruitgegaen, en zonder veel zoekens vinden wy er het bewys van in de *Notes explicatives* begeleidende het budjet van binnenlandsche zaken voor 1861, waer wy op bladz. 169, het bestaen van 796 muziek- en zangmaetschappyen verantwoord vinden.

De onderstaende tabelle geeft de verdeeling dezer maetschappyen by provincie, alsmede het getal dergene die in 1859 uit de rykskas subsidiën hebben genoten:

PROVINCIEN.	**MAETSCHAPPYEN.**		
	Totael	**Gesubsidiëerde**	**Bedrag der subsid.**
Antwerpen	68	5	525
Braband	117	18	1000
W.-Vlaenderen	90	9	700
O.-Vlaenderen	152	7	1000
Henegauwen	191	7	1000
Luik	78	24	1310
Limburg	34	8	900
Luxemburg	22	6	325
Namen	44	7	650
Totalen	796	88	Frs. 4910

Minder dan vyf duizend franks en dat onder acht-en-tachtig maetschappyen verdeeld, waerlyk niet mild en voor sommige zooveel als eene aelmoes. Maer als wy de zaek uit een verhevener standpunt willen beschouwen, dan is er reden om zich te verheugen. Trouwens, als eene zeven achsten der maetschappyen allen onderstand hebben kunnen ontberen en dat de overigen met kleine toelagen hebben volgestaen, mag men er redelyker wyze uit besluiten, dat de toonkunst onder de bevolking genoegzaem aenmoediging gevonden heeft, om op hare eigen krachten

te steunen. In dit opzigt munt de provincie Henegauwen byzonder uit: niet alleen spant zy de kroon door het getal harer maetschappyen, maer geene enkele derzelve heeft eene subsidie genoten.

L.T.

Kunst- en letternieuws.

Men mag aen den provincialen raed van Antwerpen dit regt laten wedervaren, dat hy het bouwen en herstellen der kerken in onze stad, sedert eenige jaren herwaerts, naer zyne middelen, mildelyk heeft ondersteund. Niemand is het onbewust, dat de provincie jaerlyks bydraegt in de kosten tot herstelling van de kerk en den toren van O.-L. Vrouwe, voor welke bereids ruim een millioen is toegelegd, en waervoor misschien nog het dubbele zal vereischt worden; want wy lezen in het jongste *Verslag* dat men aen het bovengedeelte van den grooten toren eene slach van materialen gebezigd heeft, dat men van nu af voorziet, dat men daer zal moeten aen herbeginnen. De raed die ook bygedragen had in de herstellingen en kosten voor den gevel van St-Carolus kerk, komt dezer laetste eenen nieuwen subsidie van fr. 3,333-33 c. te verleenen tot voltooijing van dit kunstwerk.

De nieuwe St-Josephskerk in de Leopoldslei heeft 100,000 franks bekomen, betaelbaer in tien jaren. Eene gelykmatige som is, indien wy het ons goed herinneren, verzekerd aen de Ste-Joriskerk, waervan de voltooijingswerken dezen zomer moesten hervat worden, doch die nu weder zyn uitgesteld. Onder de kerken, welke tegenwoordig in de plattenlandsche gemeentens der provincie gebouwd, hersteld of vergroot worden, bemerken wy degene van Duffel. Wy bepalen ons dit eventjes aen te stippen, voornemens zynde in een byzonder opstel over den kerkbouw in de provincie Antwerpen breedvoeriger te handelen.

- De koninklyke Academie van België heeft hare pryskaert voor 1862 uitgegeven. Dezelve bevat zes prysvragen, handelende: 1° over het leven en de werken van den geleerden Aubertus Miraeus, kanonik te Antwerpen; 2° over het muntstelsel onder de Karolingers; 3° over de orde der Tempelieren in België; 4° over den oorsprong en de geschiedenis der Blyde Inkomste; 5° over Philips van Comene, als schryver en staetsman; 6° over den staet der arbeidende klassen onder het beheer der ambachtsgilden en wel byzonder in België, vergeleken by hunnen tegenwoordigen staet. Aen elke prysvraeg is de belooning eenen gouden eerpenning, ter waerde van 600 fr., gehecht. De leesbaer geschreven in het latyn, fransch of vlaemsch opgestelde memoriën, moeten vrachtvry gezonden worden aen den heer A. Quetelet, vasten sekretaris der Akademie, en wel *vóór den 1*sten *van sprokkelmaend 1862.* Voor diegenen welke iets meer dan snipperuertjes te beschikken hebben leveren deze prysvragen eene goede gelegenheid op, om hunne lust tot werken eenigermate te verzadigen.

- Men heeft in de O.-L. Vrouwe kerk, te Antwerpen, de graftombe verplaetst van Fr. Ambrosio Cappello, vroeger bisschop van bovengenoemde stad. Het is een geaderd rood marmeren graf, versierd met 's bisschops liggende beeld, uitgevoerd door den vermaerden beeldhouwer Artus Quellyn, den jongen, en is allerprachtigst van samenstelling, even als van uitvoering; sedert eenige jaren was hetzelve op de choor

geplaetst; thans bevindt het zich nevens de groote sacristyn en bevat naestgaende wapen met het volgende opschrift:

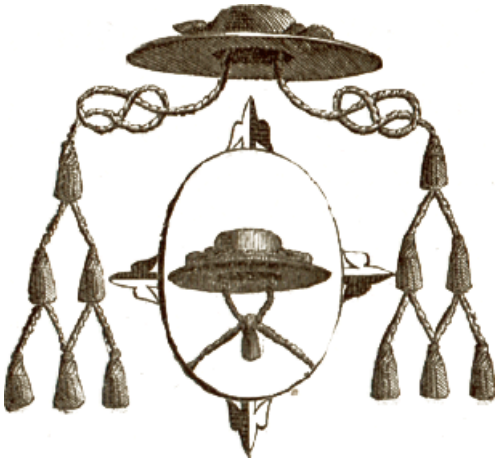

D.O.M.
F. MARIUS AMBROSIUS CAPPELLO EX DENOMINATO YPRENSI VII. EPISCOPUS ANTVERPIAE. IBIDEM NATUS A^{o} 1597 ET ORD: PRAEDIC: PROFESSUS A^{o} 1613 OBIIT A^{o} 1676. 4 OCTOB:

- In de Ste-Goelekerk te Brussel is men bezig met nieuwe geschilderde glasramen te plaetsen. Later komen wy op dit feit terug.

- In de gemeente Bouchout heeft men insgelyks eene glasraem geplaetst, uitgevoerd door M. Pluys, van Mechelen, naer de teekening van M. Edw. Dujardin. Zy stelt eene herinnering voor aen den vroegeren herder dier gemeente, thans Z. Em. den Cardinael van Mechelen. Wy hopen dat de zeer eerw. en kunstliefdenden heer pastoor van Bouchout dezelve zal in plaetsnêe doen uitvoeren, om aen onze lezers en aen zyne parochianen mededeelen, als gedenkenis van den kunstyver die herders en schapen heeft bezield om dergelyk werk daertestellen.

- De inwooners der Wolstraet, te Antwerpen, hebben M.T. de Wolf een eermetael aengeboden, voor den iever die hy telkemalen aen den dag legt, wanneer het de versiering der straet geld, voor godsdienstige of nationale feesten.

- De eerw. heer Brouwers, leeraer te Roermonde, heeft een dichtstuk uitgegeven over Vondel; hetzelve is versierd met eene titelplaet, geteekend door M.H. Cuypers.

- Zie hier den uitslag van den pryskamp van letterkunde door de rethorika-maetschappy van Waerschoot uitgeschreven;

Dichtkunde. - Negen mededingende stukken. - Prys, aen M. Karel Bogaerd, van Eecloo.

Proza. - Elf mededingende stukken. - Prys, aen M.A.C. Van der Cruyssen, van Nevele.

De regters waren MM. Fr. Rens, Heremans en Degerickx, van Gent.

Sterfgeval.

M.J.-J.-A. Quirini, professor van het burgerregt by de katholieke universiteit van Leuven, oud-lid der kamer van volksvertegenwoordigers, ridder der Leopoldsorde, is dezer dagen te Leuven overleden. M. Quirini, in wien de universiteit een harer beste professors verliest, is schepene van Leuven geweest en lid van den bestuerraed der godshuizen dier stad.

De Antwerpsche omgang.

Er is, geloof ik, wel niets zoo moeielyk dan deel te nemen aen eene samenspraek, wanneer deze loopt over eene stof die ons onbekend is. Welnu, even moeielyk is het voor den oudheidskundige en den geschiedschryver over eene zaek te spreken waervan hy zelfs de eerste letter niet heeft geleerd.

- Indien het aldus gelegen is, - zoo denkt gy, - dan handelde de schryver het best en voorzichtigst, de veder uit te laten rusten en zich niet uit louter schryfjeukte, tot

ANTIGONUS.

onnuttig papier-bekladder aen te stellen en aldus zyne lezers tot vervelen toe te doen geeuwen.

Een oogenblik geduld, vriend lezer, niet al te haestig; want thans zyt gy het die over eene zaek redeneert, waervan gy niets, neen de eerste letter niet kent. Weet dan, dat een schryver zich soms in omstandigheden bevindt die hem noodzaken te schryven wanneer hy graeg buiten langs de velden zou loopen en dit nog wel over zaken waer hy zich nimmer heeft mede bezig gehouden, waer aen hy nooit heeft gedacht. Gy schudt ongeloovig hethoofd en roept nog ongelooviger uit: - zou het waer zyn?

Of het waer is? Denkt gy dan, vriend lezer, dat ik de man ben die u zoo maer koelbloedig weg blauwe bloemkens op de mouw zou kunnen speten? Neen, waer is het, dat een schryver somtyds genoodzaekt is over dingen te spreken die hy niet kent, en indien gy deel maektet van eene of andere redaktieraed van welkdanig tydschrift ook, dan zoudt gy het wellicht even als ik hebben ondervonden. De uitgevers van tydschriften zyn toch by tyd zulke rare wonderlyke lieden.

Indien gy er u wilt in getroosten uwe beide ooren zoo wyd mogelyk open te zetten en my beloofd goed en nauwgezet te luisteren naer hetgeen my is te beurt gevallen, beloof ik u, van naeldeken tot draedje, te verhalen hoe ik, onlangs geleden, in dergelyke verlegenheid werd gebracht.

Gy zwygt. Wel nu, ik herinner my een zeer oud spreekwoord dat zegt: wie zwygt stemt toe. Ik zal dan ook maer besluiten zoo dadelyk aen uw nieuwsgierig verlangen toe te geven, uit vrees dat, zoo ik nog langer draelde, gy insgelyks tot een besluit mocht komen en, my antwoordende dat gy my op myn woord geloofd, my de aengename taek mocht ontnemen, my van het pak dat my op het hert ligt in het uwe te ontlasten.

Zie dan hier, geduldige vriend, wat my, nu eenige dagen geleden, te beurt is gevallen:

Ik zat, op eenen vooravond der verledene week, in eene hoogst bevallige houding, met het hoofd in de handen en de ellebogen op het tafelblad, aen iets te denken.

- Ja, waer aen dacht ik weêr?

- Om het even waeraen, - zegt gy; - uwe gedachten doen hier niets ter zake.

En hier in mist gy het rechte spoor, vriend lezer; myne gedachten beteekenen soms heel veel en dienen dikwyls om eene hoogst duistere zaek in een helder daglicht te brengen. Doch thans, dat ik meest noodig heb te herrinneren waer mede mynen geest zich op dien avond bezig hield, schynt er my een ondoordringbaer gordyn...

- Stap maer verder, vriend schryver, - hoor ik u ongeduldig uitroepen; - en laet uwen geest met vrede; hef het gordyn, indien het u zoo veel moeite kost, niet op, en spaer my vooral uw getalm en uwe ellenlange volzinnen; byzonder thans, dat wy de opgeruimde dagen van het aenstaende gemeentefeest, dat beloofd schitterend te zyn, zoo naby zyn. Verveel u niet te zeer, zoo zyt gy zeker my ook niets van myne goede luim te doen verliezen.

Ik dank u, verstandige lezer, gy hebt zonder het te weten het gordyn opgelicht en door het uitspreken van een enkel woord, my doen herinneren waermede ik my verledene week, toen ik my in de gemakkelyke houding bevond, waer van ik u zoo even sprak, bezig hield.

Ik dacht dan aen het aenstaende gemeentefeest en aen de goede oude kermissen van het voorgeslacht en maekte eene wysgeerige beschouwing tusschen beide. Ik vergeleek hoe ongeschuldig onze grootvaders en grootmoeders, ten pryze van weinige kosten, zich hertelyk vermaekten en wy, hunne kleinkinderen, niet tegenstaende de groote en dikwyls zure uitgaven, ons tot geeuwens toe vervelen, en daerop vielen my armen, handen en hoofd op de tafel, en zuchtend, of liever geeuwend, riep ik uit:

> ‘Ons oudren waren groot! - En wy? - Wat zyn wy heden?
> Een moedloos volk, dat steeds...

Doch op het zelfde oogenblik, werd ik eensklaps in myne wysgeerige beschouwing gestoord, door iemand die buiten aen de straetdeur, zoo geweldig ruw met de bel trok, dat ik plotseling rechtsprong en het overige

gedeelte van het meesterachtig vers myns ouden lettervriends[1], als een ingeslokken vischgraet, in den gorgel bleef steken. Terwyl ik moeite deed om het er uit te krygen of binnen te slikken, had iemand der huisgenooten de deur gaen openen.

Nu zoudt gy geerne weten wie er had gebeld en wie er had geopend, niet waer? Doch daer gy u zoo weinig aen myne gedachten gelegen laet, moet het u ook om het even zyn. Genoeg zy het u te weten, dat op het oogenblik dat ik nog eens, met opgeheven arm en naer de zoldering wyzenden vinger begon uit te galmen:

'Ons oudren waren groot!...

men my een briefje ter hand stelde, dat ik my haestte te openen. Het was van eenen der uitgevers der *Vlaemsche School*, en luidde:

'Goede vriend,

Ik verzoek u minzaem een *vermakelyk* opstel te maken over den *Antwerpschen Ommegang*, en dit by de voorstellende platen: "de reus Antigonus en de wagen der provincie Antwerpen."

Wel te verstaen om vóór kermis te kunnen verschynen.

Uw toegenegen, enz.'

Nauwelyks had ik er het oog op geslagen of ik schoot in eenen luiden schaterlach. Hoe! ik zou over iets schryven, dat my onbekend was? Ik zou... Maer dacht die uitgever dan... Wat meende hy toch wel...

Doch, nu herrinnerde ik my, dat ik, reeds maenden geleden, eens had gezegd, dat er wel iets over den *Omgang* te maken was en ik overlas het briefje nog eens. Het was toch zoo vriendelyk opgesteld. Men noemde my 'goede vriend', het verzoek was zoo *minzaem*. Het verhael moest noch gevoelig, noch hertroerend, noch geestig zyn, indien het slechts *vermakelyk* was, dan was alles goed en richtig. Daerby, de uitgever had onkosten voor het graveren van platen gedaen. Er was niets aen te doen, ik zou maer moeten toegeven.

Doch hoe beginnen?

Ja, met papier, pennen en inkt in gereedheid te brengen.

Daer zulks niet moeielyk was, lag weldra het papier op de tafel en dopte ik de pen in den inktpot, waerna ik, terwyl ik met de linker hand aen het achterhoofd krabde, met de rechter de pen over het papier stuerde en schreef:

'De oorsprong der Omgangen is zoo oud en met zooveel duisterheid omgeven, dat hy zich verliest in den nacht der tyden.'

Doch nauwelyks stond hy daer, die eeuwig geboekstaefde volzin, dien alle geschiedschryvers en oudheidskundigen gebruiken om hunne door en door geleerde en lichtverspreidende werken aen te vangen, of ik herinnerde my dat dezelfde volzin, nog eens, in eene andere omstandigheid, door my was gebezigd geworden, en ik er dan had moeten van afzien, om dat de oorsprong van den Boer der Eijermerkt niet zoo oud was en met veel meer licht omgeven, dan dat hy noodig zou hebben zich in den nacht der tyden te verliezen. Met den Reus Antigonus et met de *Omgangen* zou

(1) *Aen de dichters*, door Joh. Alf. Delaet.

het nu ook wel het zelfde geval zyn. Ik liet den volzin staen, doch schreef er omiddelyk achter: ‘Ik weet er niets van en kan my de moeite niet getroosten er heên te zoeken.’

Daerop legde ik myn papier ter zyde en begaf my naer het huis myns uitgevers, ten einde, indien het mogelyk was, by hem eenige inlichtingen in te winnen.

Doch hy wist er minder van dan ik, en raedde my aen, naer de *Leguit*(1), waer het logies van Druon Antigoon en zyne vrouw, van den Walvisch, het Schip en de Praelwagens was, en waer men druk bezig was aen alles in gereedheid te brengen, eens te gaen kyken; daer, dacht hy, zou ik wel te weten krygen wat ik verlangde.

De brave borst was zeker van gevoelen dat Druon Antigoon zoo maer met my, kleine, onbekende en oningewyde dwerg, aen het praten zou hebben gegaen en my zoo maer dadelyk op myne onbescheidene vragen zou hebben geantwoord, wie of hy was, hoe hy hier was aengeland en wat hy voornemens was te doen. - Dit gaet niet, dacht ik, sprak met hem niet meer verder over de zaek en morde binnen 's monds: ‘de - platen kunnen maer zonder opstel verschynen; het is nog al meer gebeurd dat er opstellen zonder platen, en platen zonder opstellen het licht zien.’

Toen ik heên ging herhaelde myn vriend nog eens: ‘- in de Leguit zult gy al vinden wat gy noodig hebt.’

- Loopt naer den... - dacht ik, - doch loeg hem, zoo als het licht te denken valt, eens minzaem toe en zweeg.

Hoe vast myn besluit stond niet meer aen Omgang, Walvisch noch Reus te denken, de volgende dag geraekte het toch, uit oorzaek myner toegevende inborst, aen het waggelen, en een kwaert uers na ik myne wooning had verlaten, stapte ik, zonder te weten hoe ik er gekomen was, door de poort der Leguit.

Ja, daer ging het werkelyk zoo als myn vriend het my had gezegd: Alles stond overeinden. Eene heele brigade werkluî liep om en weder. Deze waren bezig met de vlimmen en koonen van den walvisch te verwen; genen reinigden den neus en waschten de ooren van Druon Antigoon, anderen staken zyne beminnelyke en tengere huisvrouw, van onder tot boven, in een nieuw pak, en nog anderen...

Maer, heilige deugd des heeren! *Horresco! Horresco!* drymael *Horresco!*.. De haren myns hoofds rezen te bergen by het droevig schouwspel dat myne oogen ontwaerden.

Ik had haer gekend, mevrouw Druon Antigoon, wel niet als eene jeudige schoone, maer als eene trotsche vrouw in den vollen bloei des levens, met oogen schitterend als agathen en haer zwart als git, vyf voet lange krullen, die haer langs de beide zyden des aengezichts, in den vorm van kurkentrekkers, tot byna op de schouders daelden, en thans zat zy daer, vlak voor my, op haren zetel, met oogen zoo flauw als of er alle licht en leven uitgedoofd was en haer hoofdsieraed, haer hoogsten en edelsten trots, die vyfvoet lange kurkentrekkers, waerop zy met recht fier mocht zyn, waren... niet voor den tyd vergrysd; maer gansch, tot het leste pyl, verdwenen: haer hoofd was glad en effen en geleek niet slecht aen eenen monsterkaes.

Horresco! Horresco! drymael *Horresco!*

Toen ik byna dry minuten sprakeloos en als door het vuer des hemels geslagen haer had staen beschouwen, kreeg myne tong de beweging en myne stem het geluid terug, en my tot een der werklieden, die bezig waren met haer een nieuw hemd aen te schieten, keerend, vroeg ik:

- Zeg my, kameraed, wat heeft mevrouw gehad? Eene zware

(1) De *Leguit* is eene groote open plaets met vierkant gebouw, die de amsterdamsche kooplieden, in de XVIe eeuw, tot het uitleggen of te koop stellen der huiden diende, en sedert 1832 word gebezigd om den Reus, de Walvisch en de overige wagens van den omgang in te bergen.

ziekte? My dunkt... het schynt my toe... Zou zy wel voor haer leven lang blind zyn?...

De man lachte eens eventjes en antwoordde:

- Och! mynheer, het is niets, stel u gerust! wanneer zy zullen gewassen en geschilderd zyn, zullen hare oogen weêr schitteren en leven als vroeger toen zy elk zoo minzaem tegen loeg.

- Maer haer gitzwart haer, waer is dit gebleven? - hernam ik. - In de ziekte uitgevallen? Jammer is het, want het was toch zoo prachtig schoon.

- Ja, sprak de man, hare krullen zyn verdwenen, of liever, zie, zy liggen daer ginder in den hoek: de ratten hadden er hun nest in gemaekt.

En wat hy zegde was waer; hare krullen waren geene krullen meer. Zy lagen daer wel in den aengeduiden hoek, maer zoo kort en klein als of zy op den metsendiender wachteden die haer tusschen den zavel en den kalk zou mengen bestemd om de steenen van het weldra op te richten nieuwe Beursgebouw by een te voegen.

- En zal, mevrouw, - waegde ik te vragen? - nu in dien staet verplicht zyn achter haren heer en meester, door de stad te ryden? Ik denk Druon Antigonus goed te kennen: nimmer zal hy dulden dat zy zoo onfatsoenelyk voor het oog der wereld verschyne.

- Het heeft geen nood, mynheer, - antwoordde de man, altoos vriendelyk lachend, - de stad weet wat haer toekomt en, in zyne wyze bezorgdheid, heeft het Magistraet voor haer reeds eene pruik besteld.

- Eene pruik? zy zal gepruikt door de stad ryden?

- Zy is toch de eenigste niet.

- Maer waer was Druon Antigoon toen de ratten hare krullen in bezit namen.

- Hy stond nevens haer.

- Gewapend?

- Met zweerd en knods.

- En hy die haer, zyne wettige huisvrouw, volgens de wet eerbied en bescherming verschuldigd is, hy heeft het ongediert niet afgeweerd?

- Het ongediert had ook hem die, volgens men zegt, van eene vergiftigde stof is samengesteld, en tot nog toe voor zyne aenvallen was beveiligd gebleven, niet geëerbiedigd. De ratten, als ware het om hem te beletten dat hy hen voor hunne stoutmoedigheid zou kastyden, hadden dit mael plaets gevat, in zynen knods, in het wapen dat hy gebruiken moest om hen te verdelgen. Druon Antigoon was genoodzaekt zich onbeweeglyk te houden, als of hem een steenen hart in het lyf schuilde, en moest het met eigen oogen nazien hoe de ratten het schoonste sieraed zyner trotsche wederhelft verwoesteden. Hy dorst den knods niet verheffen, uit vrees van, in plaets van het ongediert te verjagen, hetzelve rond zyne bekoorlyke wederhelft te verdubbelen. Zie daer, mynheer, hoe het komt dat Antigoon zyne gade heeft laten onteeren, zonder iets in het werk te stellen om haer te wreken.

- Zou het niet eerder zyn om dat hy jaloersch is en zyne ega, toen hy, nu dry jaren geleden, uitreed, zoo vriendelyk sommige hofsche springers tegenloeg?

Nauwelyks had ik dit gezegd of een groote zwarte rat sprong van den zetel des reuzen en liep voorby myne voeten weg. Ik blikte omhoog en ik dacht aen elke zyner oogen eene traen te zien blinken, ook scheen het my toe hem in stilte te hooren fluisteren:

- *Horresco, Horresco!* men verdenkt my.

Nu wierp ik nog een laetste blik op mevrouw, zyne dierbare gade, wier aengezicht middelerwyl afgewasschen en wier oogen daerdoor niet meer half zoo flauw in haer hoofd stonden en my scheen te willen zeggen dat haer man de waerheid had gesproken.

Ik wist nu genoeg, dacht my, ofschoon ik in der waerheid nog niets had ingewonnen rakende het doel dat my had naer de Leguit gelokt. In het heêngaen zegde ik:

'Ons oudren waren groot!...

zy zouden het niet hebben geduld dat iemand, wie het ook wezen mocht, een haerpyl op het hoofd hunner wederhelft schond.

'En wy? - Wat zyn wy heden!...

met een pruik de stad rond ryden! - *Horresco! Horresco!* drymael *Horresco!*

Niet zoodra was ik terug te huis of ik dacht my dadelyk aen het schryven te zetten; maer ik ondervond weldra dat ik nog altoos in de zelfde verlegenheid verkeerde, dat is te zeggen, dat ik nog niet al te best wist hoe aen te vangen. Toen ik op het punt was gekomen, myn voornemen te laten varen, schoot my eensklaps het gedacht te binnen, mynen diepgeleerden vriend, Julius Caesar, de jeugdige oudheidskundige, die de geschiedenis van Antwerpen op zyn duimken kent, en my ter verveerdiging van myn opstel *De Eijerboer en de Melkboerin*, zulke ontzaggelyke dienst had bewezen, te raed plegen.

- Zoo gezeid zoo gedaen, - dacht ik; - waerom zou ik Julius Caesar niet raedplegen? Hy is immers toch altoos bereid om diensten te bewyzen.

Daerop vatte ik pen en papier, schreef een paer woorden om hem te verzoeken ten mynent te willen komen, en liet het briefje hem dadelyk bezorgen.

Myn vriend, de jeugdige oudheidskundige, die, het zy onder ons gezegd, met elk komend jaer er ook twelf volle maenden minder jeugdig begint uit te zien, liet zich dan ook niet lang wachten. Zoodra hy binnen trad, bood ik hem een stoel aen en verzocht hem te gaen zitten; doch, daertoe scheen hy niet veel trek te hebben.

- Ik heb geen tyd, zoo gy my iets te zeggen hebt, wees dan spoedig. Ik heb noch niet geëten en men wacht my in de inrichtingskommissie voor het kongres, de kommissie...

Nu was het myne beurt hem in de reden te vallen.

- Gelukkige jongen! - riep ik uit; - gy maekt deel van alle kommissieën! gy staet by iedereen in eer en aenzien; terwyl men my met rust laet... Doch het is dit niet, hooggeleerde vriend, het is dit niet waerom ik u hier ontbood. Ik wil u enkelyk iets voorlezen dat u zal behagen.

- Wat!... Voorlezen!... Gy spot zeker!.., - onderbrak hy my haestig.

- In het geheel niet, Julius Caesar, goede vriend, - antwoordde ik, zoo kalm mogelyk, - in het geheel niet...

- Welnu, na de feesten, - luidde zyn kort antwoord.

- Maer dan is het te laet...

- Ik heb toch niet eerder tyd u te hooren.

- Maer het raekt de geschiedenis van ons dierbaer Antwerpen.

- Van Antwerpen?... - vroeg hy daer hy my by het hooren van dien naem, een weinig meer aendacht scheen te leenen.

- Ja, van Antwerpen, - herhaelde ik; - van Antwerpen, waer gy en ik, en zoo veel andere groote mannen het licht zagen:

‘Ons oudren waren groot!...

- Ik had de vriend Julius Caesar in het net: ik wist het dat hy aen den roem en de grootheid van Antwerpen niet kon wederstaen. Ook

wanneer hy my hoorde zeggen: ‘Ons oudren waren groot!..’ onderbrak hy my met den uitroep:

- Reuzen!

- Ja Reuzen, waren het, - hernam ik, - er is byna geene stad in het land of zy heeft haren reus gehad. Doch eere zy Antwerpen! Druon Antigoon spant boven allen de kroon!

‘Doch wy? wat zyn wy heden?...

- Maer waer wilt gy, om den drommel, toch heen? - vroeg my Julius Caesar verwonderd, terwyl hy my bekeek als of hy niet goed wist of ik spotte of in ernst sprak.

- Luister, - sprak ik, - en gy zult zien dat ik den schoonen naem van oudheidskundige, die ik door myn opstel *de Eijerboer en de Melkboerin* verwierf, wil blyven behouden.

Nu vatte ik een vel wit papier en deed als of ik las.

- De benaming Omgang, - zoo begon ik, - komt voort van de woorden *om* en *gaen* of van het saêmgetrokken woord *omgaen.* Daervan de benaming *omgang* zoo als men in vroeger tyden de processieën placht te noemen.

Ik wachtte een weinig als om zyne denkwyze te kennen; doch hy sprak geen woord, zoo dat ik my gedwongen zag hem te vragen:

- Wel nu, Julius Caesar, beste vriend, hoe vindt gy de *étymologie* van den oorsprong der omgangen.

Nu borst hy in een luid schateren, waer aen ik niet spoedig een einde voorzag, want hy had de beide handen over den buik gekruisd, en stond nu eens op het rechter dan eens op het linker been te dansen, terwyl hy, als of hy pyn gevoelde, niet op hield uit te roepen:

- Ah my! ah my! ah my!...

- Welnu, welnu, wat is er? vroeg ik ernstig...

- Houdt gy my voor den gek? - sprak hy eindelyk, - gy neemt de oorsprong van het woord voor de oorsprong der omgangen, dat is te sterk!

- Welnu, is de oorsprong der omgangen, niet zoo oud en met zoo veel duisterheid omgeven, dat hy zich verliest in den nacht der tyden? - vroeg ik.

- Juist zoo oud niet, - antwoordde hy, ofschoon men toch niet met juistheid kan zeggen wanneer en hoe zy ontstaen zyn. Doch gy zoudt ten minste mogen beweren, dat zy hier te lande zyn ontstaen, dat zy hier te huis zyn, even als andere landen hunne eigenaerdige feesten hebben. Gy zoudt met eenige zekerheid er kunnen byvoegen dat de oorsprong der omgangen te zoeken is in de godsdienstige feesten der vroegere eeuwen. Zoo zag men by de besnydenis processie, omtrent het midden der 15^{e} eeuw allerhande zinnebeeldige vertooningen van apostelen, propheten, maegden, koningen en ridders, deels gaende en anderdeels rydende op peerden en wagens, als mede de Gilden der hand- en voetbogen en de kamers van Rethorica. Later werden er reuzen, walvisschen, oliphanten, en andere zinnebeeldige stukken bygevoegd. Deze stukken volgden of gingen het geestelyk gedeelte der processieën vooraf; tot dat de talryke misbruiken die er uit ontstonden zulks door kerkelyke verordeningen deed wyzigen en er verbod kwam voortaen het heidensch nog met het geestelyk te mengen.

- Vriend Julius Caesar, - sprak ik, daer ik zag dat hy op myne goedkeuring wachtte, - gy spreekt of het gedrukt stond.

Wellicht gevleid door myne loftuiging ging hy voort:

- Even als de processieën in pracht en rykdom wonnen, zoo ook groeiden de Omgangen in grootheid en merkweerdigheid met elk jaer aen. Er was een tyd dat er meer dan honderd zinnebeeldige stuks en wagens rond de stad reden, zoo als *Op Sinjorke*, dat ons door de Mechelaren ontstolen werd, de *Hellewagen*, de wagen verbeeldende het *Laetste oordeel*, en zooveel anderen. Maer het merkweerdigste van alle deze zinnebeeldige toerustingen was toch wel de *Walvisch*, omringd van een aental *Dolphyntjes*, die tegen den *Olifant* oorlog voerden. Toen ging het er anders als nu. De Walvisch en de Dolphyntjens spoten en spuwden dan niet alleen water op de toeschouwers, maer de Cupidootjes die zy op den rug droegen schoten ook met hunne pylen in de ramen der huizen waer zy voorby reden. Dan ging het er anders toe als nu.

- Ja, - sprak ik, - het voorgeslacht wist zich beter te vermaken dan wy; thans dient de Walvisch slechts tot vermaek van het straetjanhagel. De bewooners der huizen sluiten thans hunne ramen, uit vrees van door het water te worden bespoten en in vroeger tyden was dit water hun welkom; want wanneer zy de ramen sloten, schoten de Cupidootjes hunne ruiten uit. Inderdaed dit was een andere tyd dan de onze.

- Ik geloof het wel, - zegde Julius Caesar, - onze ouderen waren om geen klein gerucht verveerd. Doch andere tyden andere zeden. De reus...

- Laet my u eens voorlezen wat ik over Druon Antigoon geschreven heb, - viel ik den jeudigen oudsheidskundigen in de reden.

En ik las:

- Druon Antigoon werd in de zestiende eeuw verveerdigd uit gekauwd papier, door zekere persoon, die om een zwaer misdryf voor levensdurigen dwangarbeid op het kasteel van Antwerpen zat opgesloten. Het magistraet der Scheldestad, was zoodanig te vreden over dit kunststuk, dat zy den man genade schonk; doch, opdat hy geen tweede reuzenbeeld voor eenige andere stad zou maken, werd hy, eer men hem in vryheid stelde, met een gloeijend yzer de oogen uitgebrand; zoo dat hy zyn leven lang blind bleef.

Nauwelyks had ik dit gezegd, of Julius Caesar viel my wrevelig in de reden.

- Ta! ta! ta! wat vertelt gy daer altemael?

- Wel nu! - deed ik.

- Wie heeft u dit altemael wysgemaekt?

- Ten eerste, - antwoordde ik, - de volksoverlevering; ten tweede, het is my bevestigd door Sus de Beer en Piet Beukelaer die, zoo als gy weet, al wat Antwerpen betreft op hun duimken kennen.

- Zoo gy den schoonen naem van oudheidskundige, vroeger door u verworven, wilt behouden, scheur dan spoedig al wat u door die twee babbelaren werd verteld in stukken, - gaf my Julius Caesar ten antwoord; - anders loopt gy gevaer om voor een groote weet niet door te gaen.

- En waerom? - vroeg ik verbaesd.

- Waerom? Om dat er van al wat gy verteld geen woord waer is. Verre van door een veroordeelde te zyn verveerdigd, is Druon Antigoon het werk van een vermaerd schilder en beeldhouwer, en werd zoo als het onder op het voetstuk te lezen staet, ten jare 1534 door Peeter Coeck van Aelst, schilder van Karel V, gemaekt: PET. VAN AELST PICT. IMP. CAROL V FECIT A^{o} MDXXXIIII; ten tweede, op dit tydstip bestond het kasteel van Antwerpen, dat eerst door den hertog van Alva werd

opgericht, nog niet; ten derde, daer Peeter Coeck, *alias* van Aelst, geen veroordeelde was, heeft men ook zoo barbaersch niet kunnen zyn hem hem de oogen uit te branden.

- Dit is spytig! zeer spytig! - zuchtte ik.
- Hoe! gy noemt het spytig, dat men Peeter Coeck de oogen niet

WAGEN DER PROVINTIE ANTWERPEN.

heeft uitgebrand? - vroeg de jeugdige oudheidskundige my zeer wrevelig.

- Neen, - haestte ik my hem te antwoorden, toen ik zag dat hy myne woorden verkeerdelyk opvatte; - ik bedoelde slechts dat gylieden, ernstige geschiedschryvers en oudheidskundigen, met uwe opzoekingen en ontdekkingen, al het dichterlyke der geschiedenis, zoo als wy ze door de min of meer getrouwe volksoverlevering kennen, wegneemt. Wanneer van Schoonbeke niet in een gasthuis gestorven is, dan is zyne figuer niet half zoo dichterlyk, dan is hy slechts een berekend en behendig man die de kunst verstond om geld te winnen. Neem het armoedig en ziekelyk leven van van Memmelinghe weg, en wat blyft er over dan een groot schilder? Zoo ook is het met Druon Antigoon gelegen. Indien er voor hem niemand met een gloeijend yzer de oogen is uitgebrand, dan blyft hy slechts...

- Een schoon kunststuk, - viel my Julius Caesar in de reden, - een man 24 voet hoog, zoo als er nergens een tweede te vinden is.

- Die thans nog dient tot vreugde der kindermeiden, en tot schrik der kleine schepseltjes die hunne zorg zyn toevertrouwd, - waegde ik aen te merken.

- Indien gy er zoo over spreekt, - sprak hy, - dan heb ik de eer u te groeten.

En werkelyk, myn vriend, de jeugdige oudheidskunde, maekte zich bereid my den rug toe te keeren; dit ziende zegde ik spoedig:

- Dan zyt gy zeker ook van gevoelen dat er niets waerheid ligt in het gezegde der oude chronykers, die verhalen dat er, lang voor de VIIe eeuw, een Reus bestond, die zich, aen den boord der Schelde, een kasteel had gebouwd, en daer de bemanning der voorbyvarende schepen, die hem geen tol wilde betalen, de hand afhieuw en in de Schelde wierp?

- Altemael praetjes, - riep hy uit, - de naem van Antwerpen is te zoeken in de woordgronding *aen werpen* of in *aen 't Werf,* dat later, door verbastering *Antwerpen* is geworden.

Ik dacht hem by zyn zwak, de wapenkunde, te vatten; daerom merkte ik aen:

- En wat zegt gy dan van ons stedelyk blazoen dat voorstelt *een slot met dry torens van zilver*, *op een veld van sabel*, *waerboven twee zilveren handen*, *de eene links en de andere rechts?* Eh! wat zegt gy nu?

- Dat de blazoenen na de steden zyn gekomen, - antwoorde hy heel eenvoudig, - en het gansch goed mogelyk zy, dat men dan alreeds het sprookje van Druon Antigoon verhaelde.

- Het is spytig! - getroostte ik my te zeggen; - doch ik had om der dichterlykheid wille gewenscht dat de overlevering geene fabel ware.

- Het is toch zoo.

- Weet gy nu niets meer over Druon Antigoon te zeggen?

- Voeg er by dat hy gekleed is als romein, de linker hand aen het gevest van zyn slagzweerd slaet, terwyl hy in de rechten een stok houdt; dat hy telkens wanneer hy uit rydt, voor by Teun Koekeloer rydt en hem vriendelyk groet, iets wat hy slechts heeft nagelaten, wanneer Teun, om Rubens te vleijen, zich verstout had te zeggen, dat alhoewel Druon Antigoon groot was, Rubens een ander man was, waer de reus niet aen kon.

- Nu, daer van zal ik liefst zwygen, - zegde ik; - misschien is Druon dit reeds vergeten en de vrede tusschen hem en Teun gemaekt. Ik zal liever tot zyne vrouw overgaen en zeggen, dat mevrouw Druon, die zoo groot van gestalte is als haren

gemael, eene kloeke romeinsche vrouw is, die vroeger, even als haren heer en meester de toeschouwers barsch beziet, deze vriendelyk placht tegen te lachen; doch sedert eenige jaren, toen zy eens voorby Teun Koekeloer reed, deze beschouwde op eene wyze die de hemel, al is zy eene heidensche, scheen te belgen; want even als de vrouw en de dochters van Loth in zoutpilaren veranderden, zoo ook viel haer het hoofd voor de voeten. De doktors werden gehaeld, die haer het hoofd met een drykleurig lint op de schouders vast maekten; doch sinds dien tyde heeft zy, tot straffe harer zondige blikken, een styven hals behouden, en kan zy het hoofd noch rechts noch links keeren, en is veroordeeld om recht voor haer uit te blyven kyken.

- Laet ons dit potje maer gedekt laten: die oude herinnering mochte anders Druon Antigoon op nieuw tegen Teun Koekelaer verbitteren, - merkte mynen hooggeleerden vriend aen; - doch verwonderlyk is het dat gy alles zoo juist weet wanneer het de hedendaegsche geschiedenis geldt, terwyl gy altoos zoo deerlyk den bal mis slaet, wanneer het den verleden tyd betreft.

- Dit is heel eenvoudig, vriend, - gaf ik tot antwoord; - de voorvallen van den dag heb ik met eigen oogen gezien; terwyl ik van de oude geschiedenis slechts de volksoverlevering ken. Maer wat zullen wy nu zeggen over het schip met zyn honderd lichte en zware matroosjes?

- Dat het eene echte spaensche galei is, die in de XVIIe eeuw werd opgetimmerd; dat het een volledig vaertuig is, dat met zyne flinke masten, volle zeilen en geoefende manschap ruim zoo goed de golven des Oceaens zou kunnen trotsen, dan met behulp van wielen over des stads straten te ryden.

- Goed! en nu de overige stuks van den Ommegang.

- Voor eerst hebt gy de wagen des *Olyftaks*, waer op Willem Ogier zyne dochter Barbara, en andere rederykers der 17^{e} eeuw hunne plaets hebben.

- Voorts...

- De wagen der provintie Antwerpen, die in 1856 voor de feesten der 25^{e} verjaring der troonbeklimming des konings werd verveerdigt, het tydstip van Albertus en Isabella herinnert, met zyne groote mannen in alle vakken, als: Rubens, Otto van Veen, Grammaye, Justus Lipsius, Van Dyck, Jordaens, Bollandus, Duquesnoy, Rockox, Van Mansfelt, Van Solre, Prins de Ligne, Ambrosius Spinola, de Graef van Nassau, bisschop Willem van Bergis en den abt van St-Michiels, Denys-Feyten.

- En eindelyk de Rubenswagen, verveerdigt volgens een ontwerp van den grooten meester, ter zyner eigen verheerlyking en ter opluistering van het twee-eeuwen feest gevierd in oogstmaend van 1840.

- Ja, maer de Rubenswagen is thans de Rubenswagen niet meer, men heeft hem eenige veranderingen doen ondergaen en nu stelt hy, even als het schip, zinnebeeldig de koophandel onzer moederstad voor.

- Jammer genoeg, - sprak ik, - liever hadde ik gezien dat men hem hadde gelaten zoo als den grooten meester hem eens heeft ontworpen en zoo als de schets nog in ons Museum bestaet.

- En thans denk ik, - zegde Julius Caesar, - dat gy my niets meer hebt te vragen, en ik gerust my in den schoot myner kommissiën mag begeven.

- Ja, - antwoordde ik, - maer vooreerst zult gy met my willen bekennen dat:

‘Ons oudren waren groot! -

- Volmondig, - antwoordde myn vriend:

‘En wy? - Wat zyn wy heden?

ging ik voort; waerop de jeugdige oudheidskundige antwoordde:

‘Een moedloos volk, dat steeds door vreemden voet vertreden...

- *Horresco! Horresco!* drymael *Horresco!* - viel ik hem in de rede.

Toen hy dit hoorde, liep hy heên; doch ik riep hem achterna:

- Ofschoon ik heb gezegd dat de Walvisch, de Reus en de Reuzin nog slechts dienen tot vermaek der straetbengels en der kindermeiden, en tot schrik der kleine knaepjes en meisjes, hoop ik toch dat hy nog lange jaren, tydens de plegtigheden en feesten rond de stad zal ryden; want wy, groote lieden, zien hen ook, ofschoon wy het niet bekennen willen, geerne te voorschyn treden. Daerby zy zyn de verpersoonlyking van eigen zeden en eigen aert en, even als Antwerpen zal verbasterd zyn, wanneer Teun Koekeloer en zyne gade zullen ophouden vlaemsch te spreken, zoo ook zullen wy afstand gedaen hebben van der vaderen aert en zeden wanneer wy de Walvisch, Druon Antigoon en mevrouw Druon niet meer zullen dulden; dan ook zullen wy ryp zyn voor vreemde overheersching en slaverny, en dan zullen wy mogen uitroepen. *Horresco! Horresco!* drymael *Horresco!* het is door onze eigene schuld volbracht.

Dan mogen wy er gerust met den dichter byvoegen:

‘Ons oudren waren groot! - en wy? - wat zyn wy heden?
Een moedloos volk.....
..... In schandekluisteren vast gedrukt.’

- Nooit, dit nooit, riep Julius Caesar die reeds by de deur stond, - dit kan niet meer zyn nu het beeld van Bodwognat op eene onzer openbare plaetsen, tot verheerlyking des heldenmoeds opryst.

Ik zegde niets meer, maer dacht:

- God geve het!

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Algemeene tentoonstelling
Ingericht door de Koninklyke Maetschappy van Schoone Kunsten te Antwerpen.

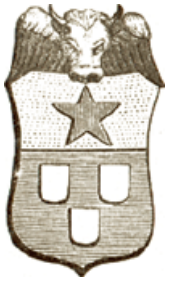

Pryskampen.

(Zie 6e jaergang, bladz. 79.)

De eerste prys voor de Gothieke bouwkunde (stadhuis voor eene gemeente van 20,000 inwooners, styl der XIIIe eeuw,) is toegekend aen M.H. Kennes van Antwerpen; voor de bouwkundige versiering eener gemeente-raedszael, voor eene stad van 100,000 inwooners aen M.J. Van der Straeten. van Gent.

De maetschappy heeft in algemeene zitting besloten, dat zy voor den tweeden pryskamp van beeldhouwery en van klassieke bouwkunst aenmoedigingen zal toestaen. Voor den konkoers: Jan III van Braband, onder wiens regering de eerste steen der O.L.V. kerk (1350) is gelegd;

1° Aen het beeld n° 23 met de zinspreuk *Courage et sagesse*, dat gebleken is te zyn van den heer Van der Espt, van Gent, eene aenmoediging van 400 fr.;

2° Aen het beeld n° 25, met het kenteeken *Hamer en beitel kruiselings over een*, een accessit van 200 fr.

Voor den pryskamp van klassieke bouwkunst tot onderwerp hebbende een provinciael gouvernements-hotel:

Aen het plan N° 2 met de zinspreuk *Indien de verloren tyd eens wederkwam*, eene aenmoediging van 200 fr. De mededingers worden verzocht zich te doen kennen, indien zy van de verleende gunst willen deelachtig worden.

De maetschappy heeft reeds de volgende werken, bestemd voor de verloting, aengekocht: Waterloop tusschen de rotsen, door Kindermans; Weg van Meiringen naer Rosenlaüi, door Jungheim; Opvoeding der kinderen van Chlotildis, door Alma Tadema; Het concert door Ch. Venneman; Zomer (bloemstuk), door L. Meyer; Versche Oesters, door David Col; Onstuimige Zee, door L. Meyer; Rond de Schotel, door Glaize; Huwelyks geluk, door Pecrees; de Bannelingen tydens den hertog van Alva, door Ferdinand Pauwels; Plezier in den oudendag, door F. de Braeckeleer; Gezicht op het oud Kasteel der graven van Vlaenderen, door Boulanger; Johanna van der Gheenst, door Lagye; De Kozakken, door Hahne; Landschap, door Vogel; Grootmoeder, door de Bruycker; Beeld van Jephté, om in marmer uitgevoerd te worden, door Dekkers; Landschap door Leu; Gevecht te Sluys, door H. Schaefels; Peerden, door Veyrassat; Charlotte van Frankryk, door Ravel; Moord der Kristenen, door J.B. Huysmans; M. Mayer, consul van Zweden, te Weenen, heeft aengekocht: Opvoeding van den ryke, opvoeding van den arme, door Ch. Verlat, eene schildery van Tschaggeny alsook een van Van Luppen, daerenboven heeft deze kunstliefhebber nog belangryke bestellingen gedaen aen de heeren N. de Keyzer, F. Pauwels, J. Jacobs; aenkoopen en bestellingen beloopen tot de som van 80,000 fr.

M. Ed. Verhaegen, gemeenteraedsheer van Antwerpen, heeft ook eenige stukken aengekocht, als het Bivak, van Ruyten; Gezicht te Lillo op het strand, door H. Schaep, en een landschap van J. Rosseels. De koninklyke harmoniemaetschappy heeft het Jonge meisje in het veld, door B. Weiser, aengekocht, om als prys te worden gegeven in de schieting voor de burgerwacht.

De tentoonstelling lokt talryke bezoekers; men is algemeen te vreden (behalve eenige uitzonderingen) over het plaetsen der stukken, en eenieder looft de leden der kommissie voor de moeite die zy zich geeft.

Wy geven het bestuer der maetschappy ter bedenking, aengezien zy sedert jaren geene letterkundige pryskampen meer uitschryft, en gevolgentlyk geene boekwerken meer uitgeeft, of het niet goed ware onze jonge plaetsnyders op hout, zoo als Hemeleer, Van Hoof, Verest, enz., eene bestelling te doen met dees of geen goed kunstwerk te laten graveren.

D.V.S.

De spinnekop en de zydeworm. (fabel).
den dichter K. Delmotte.

Ik maek een webbe groot en fyn,
Zei juffer spin,
Tot haer gezin;
Terwyl de worm die knap wilt zyn,

Zeer traegzaem slyt,
Zyn' schoonen tyd.

De zydeworm die 't hoorde sprak:
Mejuffer spin,
Myn gezellin,
't Is waer uw werk is vlug, maer zwak,
Dewyl het myn
Is sterk en fyn.

Nooit maekt men ras iets goed of schoon.
Bedaer dus uwen trotschen toon!...

L.F. DAVID.

Aeltre, *Grasmaend 1861.*

Djïda.

Voor 't prachtig traillie raem van geurig loof omgeven
Zit Djïda, zy laet de blikken zeewaerts gaen;
Bekoorlyk is 't verschiet, een bosch oranjen dreven
Ziet ze aen der duinen voet naby het zeestrand staen.

Zy hoort den filomeel by heldre zomernachten,
En luistert ook naer 't zacht melankolisch gebrom
Der golfjens van de rots, die als vol stille klachten
Eentoonig drupplen in porfieren waterkom.

De dag gaet traeg voorby met ryke paerlensnoeren
Te vlechten by den glans der tressen van heur haer.
Geen fiere mannenblik komt haer de ziel ontroeren,
Slechts pracht, slechts koude pracht ontmoet heur oogenpaer.

Komt de avondwind der zee de rooze soms ontblaren,
Die op het hoog balkon den stengel voelt geknot,
Dan kan haer blik wel droef op die vernieling staren,
Want ach! het lot der bloem, gelykt der vrouwen lot.

VERHULST.

Dierengaerd van Antwerpen.

Bovenstaende plaet werd in 1847 geteekend, door M.C. Verlat voor een werkje voor titel voerende *Guide au jardin de la Société Royale de Zoologie*, waerschynelyk toen eerste proeve van den reeds zoo beroemden dierenschilder. Sedert dien verscheen er geen nieuwe wegwyzer meer, ofschoon de maetschappy eene oneindige uitbreiding had genomen. Nu hebben wy het genoegen de bezoekers van den Dierentuin te berichten, dat er een nieuwe en volledige wegwyzer verschenen is; hy is opgesteld en uitgegeven door de heeren K. Servais, gemeenteraedsheer, en E. Gens, leeraer aen het koninklyk Athenaeum van Antwerpen. Het vormt een prachtig boekdeel van 188 bladz. en bevat eene reeks zeer schoone platen der gebouwen en dieren, geteekend en gegraveerd door voorname kunstenaren. Later komen wy breedvoerig op hetzelve terug.

BANKET DEN KUNSTENAREN TE ANTWERPEN AENGEBODEN. DISCHKAERT; TEEKENING VAN M. JOS. SCHADDE.

Kunstplegtigheden en gemeentefeesten van Antwerpen.

By het openen van den zevenden jaergang der *Vlaemsche School*, riepen wy de aendacht onzer lezers op het groote Kunstfeest dat in 1861 te Antwerpen zou worden gevierd. Dit Kunstfeest heeft thans plaets gehad en wy mogen het getuigen het is aller verwachting te boven gegaen(1).

Eene volledige beschryving der Antwerpsche plechtigheden maken is onmogelyk; wy zeggen onmogelyk, omdat die geestdrift, die stemming, dit algemeen genoegen, dit gejubel, niet kan worden weergegeven. In alle de standen der maetschappy was het feest, alles was in feestkleedy. Gansch Antwerpen is zyn dank verschuldigd aen alle de leden der inrigtende-commissiën, voor de ontelbare moeijelykheden die zy hebben weten te boven te komen, en voor den goeden uitslag die men hun te danken heeft. Wy gaen dan enkel trachten het gebeurde optesommen.

Op Zaturdag 17 Augustus, ten half twee uren, vereenigde zich het puik van Antwerpens kunstenaers en kunstminnaers, want beide zyn broeders, in het Verbond van kunsten, letteren en wetenschappen. Van daer trok men stoetsgewys met het muziek der burgerwacht aen het hoofd, naer de standplaets van staets yzeren weg, alwaer het Bestuer der Algemeene Commissie en de gansche Logementscommissie was vergaderd(2). Na eenige oogenblikken wachtens bracht de trein van Keulen een overgroot getal Duitschers aen. Overheerlyk was de geestdrift die er heerschte en deze verdubbelde eenige oogenblikken later, by de aenkomst der Nederlanders. De heer Cuylits, ondervoorzitter der Algemeene Commissie, en de beroemde kunstschilder H. Leys, voorzitter der Kunstafdeeling van het Verbond, richtten eenige welgepaste woorden tot de vreemdelingen die uit het puik der Duitsche en Nederlandsche kunstenaren en letterkundigen bestonden.

Onder een toeloop van duizende menschen en het gedonder van het kanon, richtte men zich naer het rondpunt der Leopoldslei, om het standbeeld van Boduognat in te huldigen. (Zie de *Vlaemsche School*, bladz. 9, 5de jaergang, 1859).

M. Romberg, bestuerder der afdeeling van Schoone Kunsten in het ministerie van binnenlandsche zaken; M. Loos, burgemeester, de Schepenen, de leden van den gemeenteraed en de overheden woonden de plegtigheid by.

M. Delvaux, schepen, deed in eene rede de geschiedenis van Boduognat kennen, en bragt zeer gelukkig by, hoe de nieuwe stad, in welks midden de eerste held der Belgen geplaetst was, aen de willekeur der krygsoverheid ontnomen was; hy wenschte in warme bewoordigingen M. Ducaju geluk voor de meesterlyke uitvoering van het beeld. Zie hier zyne kernachtige aenspraek:

(1) Zie het programma der feesten, bl. 2 en 81 dezes jaergangs.

(2) Gelyk men weet bestond de inrigtingcommissie der feesten uit:
MM. J.F. Loos, Burgemeester, Voorzitter; J. Cuylits, N. de Keyser en H. Leys, Ondervoorzitters; Ed. Rigelé en L. van Hemelryck, Secretarissen; E. Gens, G.H. Schaefer, A. Siret, en J. van Beers, Buitengewoone Secretarissen; L. David-Verbist, Ridder L. de Burbure, Ridder L. de Knyff, J.F. Delvaux, L. de Taeye, Graef du Bois d'Aissche, F. Durlet, J. Geefs, E. Geelhand, P.J. Geeraerts, P. Génard, G. Guffens, P.J. Huybrechts, F. Joostens, F.H. Mertens, Michiels-Loos, Jos. Schadde, J. Swerts, Ridder G. van Havre, Bon Franz von Franz en Ch. Wilmotte, Leden.
De logementscommissie was samengesteld als volgt:
MM. Em. Geelhand, Voorzitter; P. Génard, Secretaris; J.F. Delvaux, Schatbewaerder; J. Swerts, F. van de Leemput, J. van der Linden en Bon Franz von Franz, Leden.

‘Mynheeren,

Eenvoudig en kort is de geschiedenis des helds, wiens gedenkteeken wy in den naem der stad Antwerpen gaen inhuldigen: ter nauwernood dat onze jaerboeken in weinige regelen het roerend tafereel bevatten der dappere vaderlandsliefde van dezen onzen roemruchtigen voorzaet.

De romeinsche legioenen, gevormd door den eersten veldheer der wereld, waren in Nervië gerukt en stapten zegevierend vooruit op den grond der oude Belgen. Boduognat vergadert de uiteengedrevene volkeren dezer landen; hy snelt vooruit tegen de krygslieden, aengevoerd door Cesar en valt hen aen aen de boorden der Samber, in de nabyheid van het dorp Prêle. Voor de eerste mael zyn de stoutmoedige Romeinen, die niemand ooit wederhield, in bedwang gehouden; een hardnekkig gevecht heeft plaets, langen tyd wordt de zegeprael betwist en blyft onzeker, doch de regeltucht zyner troepen en de gelukster die hem beschynt, doen Cesar eindelyk over den moed der Belgen zegevieren. Boduognat onwankelbaer en ontembaer in het midden zyner aen zyne zyde neêrgevelde wapenbroeders, wederstaet alleen nog, met eenen bovennatuerlyken moed; van alle kanten omsingeld, toont hy zich nog dreigend, slaet doodende wonden, doet zyne overwinnaers beven, doch valt eindelyk op de lyken zyner door hem geslachte vyanden.

Hy scheen dus uit door zynen krygsmoed, door zynen afkeer van alle vreemde heerschappy, door zyne vurige liefde voor zyn vaderland, en zoo groot was de deugd van dezen stryder-martelaer en der medestrevers die hem voor hunnen aenvoerder herkenden, dat Julius-Cesar zelve in zyne vereeuwigde *Commentaria*, door zyne hulde aen hunnen onoverwinnelyken heldenmoed, eenen luister op ons vaderland wierp, dien wy, na twee duizend jaren, nog met hoogmoed, als een kostbaer erfdeel beschouwen.

Boduognat was een der stichters van dat geëerde België dat zulke groote, zulke schoone, zulke edele plaets in de wereldgeschiedenis vervult; van dat België, dat na eeuwen strydens, na opvolgenlyk als edelsteen te hebben gediend om de kroonen van alle de keizerryken van Europa te versieren, eindelyk plaets tusschen de onafhankelyke en vrye volkeren heeft genomen; van dat België 't welk de machtige en immer vooruitstrevende geestesbeweging der menschheid volgend, zyn aenzienlyk deel heeft bygedragen tot het verhevene werk der geestelyke en zedelyke ontvoogding der volkeren.

Het hoorde der stad Antwerpen toe, der bakermat van zoo vele uitstekende geesten, zich den eersten roemryken Belg te herinneren; het hoorde haer toe, die onder hare kinderen zoo vele befaemde mannen in alle vakken der menschelyke werkdadigheid telt, te bewyzen dat zy het zich tot eenen plicht maekt alle slach van verdiensten te huldigen, alle de burgerlyke deugden, alle de uitmuntendheden.

Door het oprichten in ons vaderland van het eerste gedenkteeken, van eene historische groep aen eenen roemryken voorzaet, wiens naem byna aen eenieder onbekend was; door het ontrollen voor de oogen der menigte, onder den vorm van een grootsch meesterstuk der beeldhouwkunst van deze eerste bladzyde onzer nationale geschiedenis, toont de hoofdstad der kunsten dat zy hare zending begrypt, dat zy hare bestemming vervult; daerdoor ook dat zy over haren machtigen zetel, dit nieuwe, dit

vruchtbare, dit schitterend initiatief doet stralen, staeft zy nogmaels haren onverbreekbaren wil om België's kunsthoofstad te zyn en te blyven.

Als de held, wiens vaderlandsche deugden zy heden zoo gelukkiglyk doet herrinneren, zal de stad Antwerpen, men zy er overal van overtuigd, aller inbreuk weten te wederstaen die op haren wettigen eigendom zal worden gedaen; zy, de waekzame en getrouwe bewaerdster der overleveringen dier vlaemsche school welke zulken luister op den naem Belg wierp, zy zou hare plaets en hare rechten weten te handhaven indien ooit eene vermetele hand zich dorst uitstrekken om haer hare voortreffelykheid en hare heerschappy in het ryk der kunsten te rooven.

Ik zweer het, neen wy zweren het allen, hier vóór Boduognat, vóór hem die zyn bloed ten beste gaf om den inval te bevechten en aen de overheersching van zyn land te wederstaen.

Want waer verheft zich dit onsterfelyk gedenkteeken, schitterende herinnering aen het opperhoofd der Nerviërs?

In die prachtige wyk welke voor ons de weerde eener ware overwinning bezit; want de moeijelykheden vertoonden zich talryk en groot tegen het daerstellen dier nieuwe gemeenschapswegen, dier heerlyke wandelingen, en er werd den aenleggeren dier reusachtige ondernemingen meer gevorderd dan de hoop eener winstgevende financiële werking; er werd gevergd dat zy een wel vast besluit hadden, de stad Antwerpen eene ware weldaed te doen, om onder de voorbehoudingen en de bedreigingen der krygskunde door een ander nationael belang geleid, de vorming van dit werk *(Boulevard)* aen te leggen, 't welk met den naem van het geëerbiedige hoofd onzer zoo volklievende dynastie is bestempeld.

Al de stichters van dit uitgestrekte en vruchtbare werk mogen aenspraek maken op de openbare erkentelykheid en wy zouden aen onze plicht te kort blyven, indien wy zonder onderscheid aen al die tot deszelfs uitvoering hebben bygedragen, den lof niet toekenden verschuldigd aen de medeburgeren, die op welke wyze ook, streven om den luister onzer schoone stad uit te breiden. Doch naest deze stichters en boven hen heeft uw geheugen reeds het weerdige hoofd onzer gemeente geplaetst; door zyne kunde, door zyne werkzaemheid, door zyn onvermoeibaer aenhouden, wist hy de zich immer vernieuwende moeijelykheden af te keeren, de meest onverziene hinderpalen te overwinnen; hy gaf raed, moedigde aen, ondersteunde eenieder, en dank zy zyner verknochtheid, men maekte eindelyk de uitvoering van een werk mogelykheid dat, met zoo vele anderen, onuitwischbare teekens van zyn wys bestuer zal nalaten.

De reusachtige onderneming ontwikkelt zich op dit oogenblik op eene uitgebreide schael, dank zy der medewerking van allen; ten allen kanten verheffen zich bevallige gebouwen, echte paleizen, en weldra zullen wy, in het midden van het vergroote Antwerpen, een overheerlyk geheel van wandelingen bezitten, eene dier wyken van *confort* welke ons de hoofdsteden der machtigste ryken zullen benyden.

Het monumentele beeld van Boduognat zal de kunstperel zyn in dien ryken lyst besloten.

Inderdaed, Ducaju's Boduognat is geen gewoone kunstwerk; het is eene dier verhevene scheppingen waerin de vurige ziel eens meesters zich terugvindt; de schitterende bladzyde welke zy uit de vaderlandsche geschiedenis heropbeurt, is door den kunstenaer zelven gekozen; hy heeft zyn werk in begeestering en met liefde

voltooid; - niets dan de keus van zulkdanig onderwerp, duidt een uitgelezen vernuft aen, een dier uitverkorenen welke God met zyn stempel heeft gekenmerkt.

Wat al bewonderingsweerdige en verschillende stukken toonde ons de jonge meester sedert eenige jaren! Nu lief en teêr in voortbrengselen die de zachte snaren onzer verweekte gemoederen roerden, dan weder streng en weerdig in de werken die van eene mannelyke kracht getuigden, heeft Ducaju zich thans overtroffen; hy heeft zyner geboorteplaets eene dier koene samenstellingen geschonken, welke blyven, en die, wy durven het voorspellen, klassiek worden; zyn Boduognat zal plaets nemen tusschen die scheppingen der kunst wier befaemheid van eeuw tot eeuw aengroeit, - en in name dier stad welke hy met zulk een werk begiftigt, in name der kunsten welke hy met een onwaerdeerbaren schat van roem verrykt - durf ik hem hier openlyk mynen dank doen kennen.

De inhuldiging van het monumentele beeld van Boduognat, door de weerde dier schepping en door den yver die de kunstenaren, letterkundigen en al de vrienden van het schoone hebben getoond om zich rondom deze levendige en welsprekende uitdrukking der beeldhouwkunst in onze eeuw te scharen, is de gelukkige voorbode dier plechtige kunstfeesten waerop de stad Antwerpen al de mannen heeft uitgenoodigd die in de gansche wereld in de kunsten hebben uitgemunt.

Feesten die onder zulke gelukkige voorteekens, met zulke verhevene inleiding beginnen, zullen buiten twyfel het doel treffen dat de inrigters zich hebben voorgesteld; zy zullen den beroemden mannen, die zich in onze muren begeven, zy zullen aen gansch Europa, en vooral aen het Belgische volk, zoo fier over zyne kunstschool, toonen dat in Antwerpen de liefde voor de kunst, de dienst van het schoone, een ingeboren gevoel is, de overheerschende drift der menigte; zy zullen toonen dat in onze stad de kunst in hare verschillende uitdrukkingen apostels vindt, weerdig van het hooge ambt dat hen is toevertrouwd, en volgelingen begerig naer den indruk dien de werken der meesters op hun gemoed moeten uitoefenen.

Zy zullen toonen dat in onze stad, waer de asch van Rubens rust, waer de asch van Jordaens zou hebben gerust, indien de rampen der tyden haer niet dry uren van ons, op het Nederlandsche grondgebied hadden gevoerd, doch die ons toebehoort, dat in deze stad zich een onophoudend streven opdoet om de edelste, de verhevenste uitdrukking der kunst te treffen; dat onze meestgeliefde meesters er onsterfelyke werken bereiden, die aen de volgende geslachten de hoogte zullen doen kennen welke de kunsten in onze eeuw konden bereiken.

Deze feesten zullen getuigen dat in Antwerpen de kunst noch palen, noch grenzen kent, dat onze stad, door het gulhartige aenbieden der gastvryheid aen hare bezoekers, het aendeel der kunststeden, alle yverzucht uitwischt, en met oprecht gemoed haer lot aenveerdt in het vervullen harer kunstbestemming: de algemeene vooruitgang der volkeren!

Reeds zien wy ons by deze inleidingsplechtigheid, omringd van onze broeders uit het Noorden en van eenige uitmuntende mannen uit andere landen die door een prysbaer ongeduld gedreven, het officiële uer van ons programma zyn vooruitgesneld; dat zy zich allen van het ware karakter onzer feesten doordringen, dat zy ons hunne kennissen brengen, dat zy ons ondersteunen en ons helpen in het oplossen der groote vraegpunten aen hun oordeel onderworpen; zy zullen aldus niet alleen den dank van Antwerpen, maer den dank der kunsten zelven, in hunne machtigste, in hunne breedste uitdrukking, hebben verdiend.

Dat allen met ons om de plechtigheden te beginnen, den jeugdigen meester toejuichen, dat zy Ducaju huldigen, wiens heerlyke schepping,

die nieuwe perel in Antwerps kunstkroon, voor hunne blikken gaet verschynen.

Daer vertoont zich die Boduognat zoo grootsch in zyn vaderlandsche streven! Met den voet verplettert hy de vyanden welke zyne hand heeft getroffen; die vyanden toegestroomd om hem te onderjukken, om den heiligen grond te overmeesteren die ons vaderland, ons onafhankelyke en vrye België is geworden: - omringd langs alle kanten, ziet hoe hy met den blik de aenvallers uitdaegt; zyne wydgeopende neusgaten snakken naer wraek; zyne hairen ryzen, de manen des ongetemden leeuws bewegen zich; met zyne spies bedreigt hy de overweldigers zyns lands.

Buigen wy het hoofd! - Dat Ducaju's werk, dat zyn Boduognat ons onophoudelyk ons onze burgersplichten herinnere, dat het ons leere hoe wy dit vaderland, zoo groot door zyn verleden, moeten beminnen, en ons en onze vrye kinderen immer tot heilzame les verstrekke!'

Na M. Delvaux sprak M. de Taeye, leeraer aen de Koninklyke Akademie, tot M. Ducaju als lid van het Verbond van kunsten, letteren en wetenschappen. Zyne rede werd herhaelde malen toegejuicht; plechtig was het oogenblik toen M. de Taeye den gevierden beeldhouwer den kunstenaersgroet bragt.

Hierop volgde M. Snieders en drukte zich uit als volgt:

'In name der vlaemsche vrienden begroet ik op myne beurt het beeld van den eersten held der Belgen, den eersten verdediger van den geboortegrond.

Heil aen de hoogere en aen de stadsregering, dat zy den vaderlandschen droom van een talentvol kunstenaer, den heer Jos. Ducaju, heeft verwezenlykt.

Het is daerby een grootsch denkbeeld, de kunstfeesten van Antwerpen met eene vaderlandsche betooging te openen en voor het aenschyn van Europa te staven dat, naest de ontwikkeling der verstandelyke krachten van het belgische volk, ook die der zelfstandigheid als natie zich uitbreidt en magtig wordt, zoo niet door getal dan toch door geestverheffing.

Ja, België moet zich-zelven zyn; het moet eene wereldvol van kunst in zyne enge grenzen besluiten, en daertoe hoeft men geen vreemden roem te gaen bedelen. Men rukke slechts den sluijer van het verledene, en men putte daerin kracht voor het tegenwoordige.

Van over eeuwen was België groot in zyne kleinheid: zyne wetenschap was het lichtgevend Oosten van Europa; zyn nederige vlaemsche werkman, die te voet, met den reiszak op den rug de grenzen overtoog, was de tooveraer die, door het geheim der nyverheid te ontsluijeren, den grondslag legde van den rykdom der groote nyverheidssteden; het vlaemsche koloriet was en blyft die eeuwige en onnavolgbare regenboog, die zich tot gansch het kunstgebied uitstrekt.

Het zyn die glorieryke herinneringen welke den volke zelfweerde, gevoel voor eigen grootheid en gehechtheid aen den geboortegrond inboezemen - en dat heeft België begrepen.

Er heerscht in al de vakken der kunst eene ontzaggelyke beweging. Het is de genius des lands, die het stof der perkamenten schudt, die op de meest vergeten graven klopt en de helden van voorheen tot het aenzyn roept: de schilder doet ze herleven op den doek; de dichter vereeuwigt ze in zyne zangen - en onder den beitel van een talentvol kunstenaer ryst Boduognat, dat zinnebeeld der onafhankelykheid, voor ons op.

Ja, een volk dat zyne geschiedenis kent, is dubbel magtig: - het kan neêrgeslagen, maer overwonnen worden, - nooit; *(toejuiching)* men kan het den kop neêrdrukken,

maer de ziel - nooit *(toejuiching)*. Dat heeft het nageslacht van den eersten held der Belgen geleerd.

Twintig eeuwen geleden werd te Prele, in Henegouwen, de eerste slag voor de vryheid en de onafhankelykheid geleverd. Cesar daegde uit het zuiden op, om den nederlandschen grond te overweldigen - doch tegenover den glansryken werelddwinger rees uit de duisternis, Boduognat aen het hoofd der Nerviërs en Attrebaten op.

Het was een stryd om leven en dood en Cesar zelve was gedwongen schild en piek te grypen om zyne verschrikte en vlugtende legioenen op nieuw te verzamelen - want hy gevoelde het, die trotsche Cesar, hoe vernederend het voor hem zou geweest zyn alleen in Rome weêr te keeren en te moeten zeggen: ginds in het noorden woont een volk dapperder dan dat van Rome. *(Toejuichingen.)*

De overmagt besliste en op de lyken zyner vyanden stervend, sprenkelde Boduognat, in zyne wilde dapperheid, zyn bloed rondom zich op den vaderlandschen grond.

Dat blad is niet verloren gegaen: het was integendeel een vruchtbaer zaed waeruit van geslacht tot geslacht, tot in het eind der eeuwen, helden zouden ontspruiten.

Ja, de zonen van Boduognat, de verdedigers des geboortegronds tegen den vreemdeling, leven nog. In den stryd tydens de glorieryke gemeenten, droegen zy den naem van Zannekyn, Breydel, de Coninck, Artevelde; in den stryd tegen Spanje heetten zy Marnix, Van Straelen, Willem de Zwyger; in 1815 bezielde zyn geest de belgische legerscharen en haer aenleider noemde zich prins Willem van Oranje *(toejuichingen.)*

Gy, kunstgenooten, uit welke land dan ook toegekomen, gy eerbiedigt in Boduognat den geest der vryheid en der onafhankelykheid die ieder volk bezielt, gy vereert de hulde welke wy hem toedragen, omdat gy zelve met een magtig nationael gevoel bezielt zyt, en wat men in zich zelven schoon en grootsch vindt, moet men schoon en grootsch vinden in anderen. *(Toejuichingen)*.

Gy, broeders uit het Noorden, die aen deze natinonale plegtigheid komt deel nemen, herinnert u dat Boduognat, die andere Claudius Civilis, met zyne 50,000 Belgen, levend en stervend, eene borstweêr maekte om het verder binnen dringen in het land te beletten; ook voor u is hy een grootsch en edel zinnebeeld.

En gy, broeders van den lande, herinnert u immer dat heldenfiguer, wyst het uwen kinderen aen, doordringt hen met zynen geest en overtuigt hen hoe grootsch het is een eigen, een onafhankelyk, een vry vaderland te bezitten *(toejuiching)* en als de donder des kanons nog ooit zich hooren laet, dan zullen zy, die kinderen, overwinnaers of overwonnenen, den vreemdelingen afdwingen, zoo als Boduognat den Cesar dwong, aen de volgende eeuwen te zeggen: de Belgen zyn de dappersten.

Doch God verhoede dit! Dat de vrede, die beschermster der kunst en wetenschap, bloemen van geluk op de volkeren strooije, dat ieder volk groot en magtig zy binnen zyne eigene grenzen, of neen! dat er geene grenzen als het ware meer bestaen, en dat de volkeren, vereenigd door den geest van kunst en vryheid het heerlyk woord des dichters verwezentlyken: *Peuples, formez une sainte alliance. Et donnez vous la main.*' *(Toejuichingen)*.

Deze plechtigheid afgeloopen zynde, richtte men zich naer de Bolwerken om het beeld van Coudenberg in te huldigen. Weinige kennen Pieter Coudenberg, die echter als de vader der vlaemsche artsenykunde aenzien wordt; dank aen den geleerden doktor Broeckx, wien de konink-

lyke Akademie van Heelkunde van België, den last heeft opgedragen een verslag over 's mans werken op te maken, en die reeds in 1845 en 1856 een paer boekdeelen over dien verdienstelyken, maer vergeten kruidkundige, uitgaf, kunnen wy hier dezes daden doen kennen.

Daer waer nu de Dierengaerd is, lag over dry eeuwen de plantenhof welke Coudenberg, met vele kosten had ingerigt, en in die kruidenkennis

M. KAREL ROGIER, MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN, EERE-VOORZITTER VAN HET CONGRES.

was hy zoo bedreven, dat hy toen reeds meer dan zes honderd stuks planten in kweekery had. Niet alleen was Coudenberg een voornaem apotheker en plantkundige, maer ook bewees hy groote diensten in den tyd der besmettelyke ziekten, en schreef een aental werken. Hy was zelfs de eerste, in zeker opzigt, die in België over zyne kunst geschreven heeft.

Dat laetste gebeurde *eene eeuw* vroeger dan dat het eerste werk over de apothekery in Frankryk verscheen! Dat is eene eer, die wy nogmaels aen de Franschen te betwisten hebben en die de Vlaming, in geenen deele, mag afstaen.

In 1568 gaf Coudenberg by Plantyn een werk in 't latyn uit, en weêrlegde daerin de dwalingen die Valerius Cordus had begaen. Zeker heeft dat werk nu die weerde van toenmaels niet meer; maer men moet, om de geheele weerde ervan te beseffen, zich op de hoogte plaetsen, waerop destyds de kunst gekomen was.

In 1558 werd Antwerpen door de pest getroffen. De schrik over die verschrikkelyke ziekte heerschte overal, en het was Coudenberg, die een behoedmiddel uitvond, en hetzelve kosteloos aen de armen uitdeelde.

De vader der vlaemsche artsenykunde was dus niet alleen een geleerd man, welke titel hem door zyne tydgenooten gegeven werd, hy was een

man die het hert op de regte plaets droeg. Men moet dezulken verheerlyken!

Het eerste gedacht, om hem door een gedenkteeken te vereeuwigen, komt voort van doktor Broeckx; de eerste inlichtingen over zyn leven, werken en daden zyn ons insgelyks door dien geleerden man geleverd; het is dus aen hem dat wy dank verschuldigd zyn, omdat er weêr een deel van Vlaenderens roems uit het duistere is opgehaeld en schitterend erkend wordt.

Het beeld is uitgevoerd door M. Jos. de Cuyper en is zeer gelukkig; in de eene hand houdt Coudenberg eene bloem en met de andere leunt hy op de zinnebeelden zyner wetenschap. M. Delvaux en Rigouts hielden elk eene rede, die met veel aendacht werd aenhoord. Ofschoon wy liever het beeld in den Dierengaerd hadden geplaetst gezien, moeten wy toch bekennen dat het een heerlyk gezigt oplevert en het talent van M. de Cuyper aen al wie Antwerpen bezoekt, zal doen kennen.

Nauwlyks zyn er eenige oogenblikken verloopen of de vergadering heeft plaets in het Verbond van Kunsten enz., waer omtrent zeven honderd vreemde kunstenaren op de volgende wyze verwelkomd worden door den Ondervoorzitter den heer schepen Delvaux:

‘Mynheeren,

In name van het *Verbond van Kunsten en Letteren* van Antwerpen, heet ik u allen welkom, en dank u, uit den grond myns herten, daer gy ons ten hoogste vereert met zoo gulhertig onzen oproep te beantwoorden.

Nogthans, Mynheeren, heeft het Verbond door zich zelve het initiatief niet genomen der feesten waerop gy zyt uitgenoodigd; deze laetsten bezitten een uitgebreider karakter: het is de gansche bevolking, die met eene vurige liefde voor de kunst bezield, de gedachte dezer plechtigheden heeft opgevat, die ze door hare afgeveerdigden heeft ingerigt, onder de bescherming van het Gemeentebestuer dat weldra zelve tot u zal spreken.

Het Verbond, Mynheeren, maekt slechts aenspraek op de eer het Congres ontworpen en tot stand gebragt te hebben: ziedaer zyn deel in de plechtigheden.

Wy hebben gedacht, dat het, by deze gelegenheid, nuttig zou zyn de kennissen van al de uitmuntende mannen te raedplegen over de kunstvragen, die sedert eenige jaren worden besproken, en die om zoo te zeggen, deel der werkzaemheden van alle wetgevende vergaderingen maken. Wy hebben dan enkelyk een vrye perk voor de bepleiting willen openen, waerin alle gezindheden zich konden opdoen; - en met dit inzigt deden wy eenen oproep *Urbi et Orbi.*

Uwe tegenwoordigheid in deze plaets, Mynheeren, toont genoegzaem dat het *Verbond* zich omtrent het belang dezer vraegpunten niet heeft bedrogen; inderdaed zy raken niet alleen één land, nog minder ééne stad of ééne school in het byzonder; maer wel alle de landen der beschaefde wereld, waervan gy de doorluchtige vertegenwoordigers zyt.

Dit zy u gezegd, Mynheeren, opdat gy het karakter dezer feesten wel zoudt beseffen, om alle verkeerde uitlegging te keer te gaen. Echter houd ik eraen u te getuigen dat gy immer in ons midden, het warmst, het gulhartigst, het meest vriendschappelyk onthael zult vinden. Wy allen hier, wy beminnen of beoefenen de kunsten; ons streven is dus het zelfde als het uwe: de vooruitgang door de kunst. Wy stellen ons dan ook allen, zoo talryk als wy zyn, tot uwer beschikking, om u gedurende uw verblyf in

ons midden, in onze stad te geleiden; wees er zeker van, Antwerpen zal er trotsch op zyn u de schatten zyns kunstroems te toonen.

Alle onze stadgenooten, zonder onderscheid, Mynheeren, zyn gelukkig u te ontvangen in den schoot hunner familiën, waer uwe plaets van heden af is aengeduid. Allen zyn ongeduldig om met u te verbroederen en aen de wereld te toonen dat Antwerpen wezenlyk de kunststad by uitmuntenheid is, dat zy weerdig is van haren weêrgaloozen roem, weêrdig in één woord de stad van Rubens en van Dyck te zyn.

Nog eens, Mynheeren, ik dank u voor uwe komst, ik reik u allen eene vriendenhand. Ik wilde ze aen allen kunnen reiken die, in de gansche wereld, onze liefde voor het schoone deelen:

diesen Gruss der Künstlerwelt!

Ik drink, Mynheeren, op uw heil; weest allen welkom!'

Na deze woorden, welke hevig werden toegejuicht, werd de eerewyn geschonken, en de beroemde Dr Ernst Förster, van München, hield eene prachtige rede, die den geestdrift ten toppunt deed stygen; verscheidene toasten werden voorgesteld.

Dan trok men wederom in stoet, met fakkels en muziek aen het hoofd, onder het gelui der klokken, naer het Stadhuis; de Groote Merkt en de omligende straten waren letterlyk opgepropt met volk. Op Stadhuis was de zael voor de ontvangst prachtig versierd met de portretten der koninklyke familie, luchters enz. enz. onder leiding van M. Dero.

M. de burgemeester, de schepenen, de secretaris der gemeente, de leden der inrigtende commissie ontvingen de vreemde bezoekers, M. Loos richtte hun de volgende woorden toe:

'Weest welkom, Mynheeren! weest welkom gy allen, kunstenaers, letterkundigen en vrienden der schoone kunsten, die, antwoordende aen den oproep u gedaen, in de stad van Rubens en Van Dyck komt, om met ons den kunstroem van alle scholen te vieren, te beraedslagen over hare belangen en haren glans en luister trachten te verheffen.

Weest welkom, Mynheeren, uwe tegenwoordigheid maekt ons vreugdevol en doet een troostend gedacht in ons opkomen. Zy bewyst ons dat, als in de eeuw, waerin wy leven, veler geest enkel bezig is met het stoffelyke belang, er toch nog altyd eene ontelbare menigte bestaet, welke zich toewydt aen den eeredienst van het schoone, aen de ontwikkeling van alles wat de ziel veredelt, de beschaving uitstrekt en het leven veraengenaemt.

Weest welkom, Mynheeren, onze bevolking is by overlevering toegenegen aen allen die de kunsten beoefenen; zy is gelukkig en fier hen te mogen ontvangen.

Zy heeft maer eene vrees, die van door hare ontvangst, beneden de gevoelens te blyven, welke haer bezielen, en van 't geen gy van haer verwacht. In den naem der bevolking van Antwerpen, drink ik u welkom!'

Het leve Antwerpen! weêrklonk in alle talen en werd verscheidene malen door de groote menigte volks op straet herhaeld. M. Hugelman in naem van Frankryk, M. Cave-Thomas en Donaldson van Londen in het engelsch, M. Dietz van Munchen en Hofdyk in naem van Nederland bedankten M. den Burgemeester voor de welwillende ontvangst.

M. Hofdyk, sprak van de verbroedering tusschen Noord en Zuid, en geestdriftig waren de toegejuigingen welke den welsprekenden man te beurt vielen. Toen hy van de 'zonen van één en denzelfden stam' van de broederschap tusschen Noord- en Zuidnederlanders sprak, dan steeg er op nieuw een algeen hoera op! Nadat M. de

burgemeester ieder afzonderlyk ontvangen had, begaf men zich op nieuw naer het lokael

van het Verbond, waer het muziek van het 10e linieregiment een aental schoone stukken uitvoerde. De *Brabançonne* en *Wien neêrlandsch bloed* werden herhaelde malen op nieuw gevraegd en verwekten een algemeenen geestdrift. De verbroedering die daer plaets had was zoo hertelyk, zoo schoon, dat menigeen tot tranenstortens toe bewogen was; Engelsch, Duitsch, Spaensch, Italiaensch, Hollandsch, Fransch, alle soorten van talen die men hoorde, en toch verbroedering! Daer kon men beseffen dat de kunsten geen vaderland hebben.

De befaemde dichter S.J. van den Bergh las de volgende treffende verzen:

Te Antwerpen.
(17-20 Augustus 1861).

Der vreemden listige eigenbaat,
Gerugsteund door den fellen haat
Van wie naar de Almacht jagen,
De handelsnijd, die nooit iets duldt
Dan dat hij zich de koffers vult,
Voor allen opgeslagen,
Blaas voor een wijl de tweedrachtsvlam
In broeders van den zelfden stam,
Groot door vereende krachten,
En wring zelfs 't bloedig zwaard in hand
Aan kindren van één vaderland,
Opdat ze elkander slachten; -

Geen nood, daar licht een beter dag,
Waarop geen afgunst scheiden mag,
Wat God heeft saamgeklonken!
Geen nood, de morgen gloort in 't end,
Waarin de ziel de ziel herkent,
Doorstroomd van hooger vonken:
De dag dat slechts de zucht gebiedt,
Die haar naar 't hoogst te streven hiet,
En dat, met heet verlangen,
Het hart het harte tegensnelt,
En van zijn diepe ontroering meldt
In tranen op de wangen; -

Geen nood, zij 't ook na menig jaar,
De broeders komen tot elkaâr,
Door één, één wensch gedreven;
Zij komen, 't oog op 't doel gericht,
Zij komen zeker als het licht,
Dat de aard bezielt met leven,
Der wet getrouw, die de Almacht zelf
Ter neêrschreef aan het stargewelf,
En inwerkt allerwegen
In die natuur, vol gloed en pracht,
Haar levensaâm, haar levenskracht,
En 't schepslenheir ten zegen.

Al gaat ook de een bij 't daggeglim
In beêvaart op naar Gherizim

Om God den Heer te prijzen,
Al doet ook de andre alleen zijn stem
Ten voorhof van Jeruzalem,
Naar 's harten aandrang, rijzen -
Toch voelen zij: zij bleven één,
Door de eigen tale lotgemeen,
Door zucht voor de eigen stranden,
Door eerbied voor het hoogste goed,
En diepen afkeer in 't gemoed
Van alle slaafsche banden.

Die wet is 't die ten feest ons roept,
Waar wij het liefst bijeengegroept
Geen oude veten kweeken,
Waar kunst en kunstzin elke grens
Weet weg te toovren voor den mensch,
In waarheid mensch gebleken;
Waar wij - één door dezelfde faam,
En, naauwer, door den zelfden naam,
Ons innig saam verbinden,
En, schoon de titel al verschilt,
Ons 't hart toch in den boezem trilt
Als dat van oude vrinden.

Gezegend dubbel dus de stond,
Die ons ten nieuw en hecht verbond
Naar Antwerps veste dagvaart;
Niet met het bliksemvoerend staal,
Maar met den goedendag der taal
En geestdrifts vlammend slagzwaard.
Gezegend dus de Scheldestad,
Waar 't denkbeeld wortel heeft gevat,
Om aan heel de aard te toonen,
Hoe kunst, hoe liefde voor hare eer,
Het menschdom roept van heinde en veer
Om aan heur voet te troonen.

Gezegend dus de wakkre geest
Die ons hier samenschaart ten feest,
De eeuw der verlichting waardig,
Aan de oevers, waar zoo menig hand
Gezaaid werd op het siddrend strand,
Tot 's scheeplings onspoed vaardig;
Aan de oevers, waar zich Braboos naam
Verbreid heeft op de wiek der faam,
Doch voor den roem verbleekte,
Verworven door de schilderschool,
Die ze onder Rubens aureool
In hare veste kweekte.

Gezegend dus uit naam mijns strands
o Kloeke zonen dezes lands!
Voor wat gij wist te ontsteken:
Verbroedering op reuzenschaal,
Verbroedering door de eeuwge taal
Die licht en schaduw spreken;
Verbroedring met den broederstam
Die gretig tot u overkwam
Om met u meê te streven,

En u te zeggen dat ons hart
Oprecht voor u ontsloten werd
    En kloppen blijft ten leven.

O zweeft mijn geest (en stroef noch stug!)
Een oogwenk dertig jaar terug
    Wat schittring thans van blijheid!
Toen - tusschen broeders strijd en dood;
Thands - kunstgemeen en feestgenoot
    En krachtig door de vrijheid!

Toen - donderend geschutgeknal,
Thands - vrolijk, daavrend feestgeschal
   En jubel allerwegen,
Toen - vloek, die nog de erinn'ring smet,
Thands - voor elkander in 't gebed
   God smeekende om Zijn zegen.

Bevestig de Almacht ons verbond,
Op liefde voor elkaâr gegrond,
   En zin voor 't goede en schoone!
Het Antwerps schittrend kunstcongres
Geeft aan Euroop de schoonste les
   Die God in liefde kroone: -
Keert staatkunst ook de grenzen om,
De kunst voert in haar heiligdom
   De volkren toch te samen -
En waar die geest elk volk doordringt
Spreekt, als omhoog het Hallel klinkt,
   De menschheid dankbaar 't Amen!

S.J. VAN DEN BERGH.

'*s Gravenhage.*

Eene groep vormt zich aen eene tafel; de befaemde dichteresse Mevrouw van Calcar ontvangt de hulde van eene menigte vlaemsche en vreemde letterkundigen en kunstenaren. Onder het getal bemerkt men de heeren Conscience, van Lennep, Leys, Madrazzo, Klaes Groth, Heremans, S.J. van den Bergh, Kremer, Mertens, van Ruckelingen, enz.

Het is middernacht. Onze leden zyn afgemat, wy zullen ons ter ruste begeven; wy verlaten in 't stil het gezelschap om huiswaerts te keeren; daer ontmoeten wy op nieuw eéne schaer volks, muziek en fakkels aen het hoofd. Het zyn de *Vlaemsche Vrienden*, die het hoofd der Nederlandsche letterkunde, M. van Lennep, ten huize van M. Elsen, op de Meir, eene openbare hulde gaen brengen. De muziekafdeeling voerde verschillende stukken uit, onder de leiding van M. Karel Boyen, en de leden der zangafdeeling de *Vrye Barden*, onder het bestuer van M. Terneu, eenige zangstukken. Het lied klonk zoo indrukwekkend by de omstaenders dat men tot tweemael toe de nieuwe uitvoering ervan vroeg. Dezelfde maetschappy onder voorzitterschap van M. Hilgers, bragt nog serenaden aen de heeren Ducaju, de Cuyper en Altenrath.

Zondag '18 Augusty.

Een overheerlyk wêer begunstigt de feesten; gansch de stad is in eene stemming die wy niet dan hemelsch kunnen noemen, ieder is opgebeurd en van reeds vroeg in den morgen komt de zon, met hare glinsterende stralen, de blazoenen verlichten der verschillende Natiën, die men lings en regts aen de groote gebouwen ontwaert, waer vreemde kunstenaren worden geherbergd. Overal waeijen nationale vlaggen, de spoortreinen brengen gedurig vreemdelingen aen, de straten gelyken aen eene

wereldstad, men hoort alle talen, men ziet er verschillende kleederdragten. Ten 9 ure vereenigt de burgerwacht zich aen de standplaets van den yzeren weg om die uit de andere steden te ontvangen; ten 10 ure is de stoet in beweging. Deze is oneindig groot.

Na voor het stadhuis gedefileerd te hebben, in welks balkon M. de burgemeester en zyne schepenen zich bevinden, worden de officiers van verschillende wapens op het stadhuis toegelaten en men biedt hun den eerewyn aen.

M. Loos sprak het welkom uit; de burgemeester vond eenige gelukkige woorden, betrekkelyk de verdediging van den nationalen grond, die door een luid *Leve de Koning!* beantwoord werden.

Ten 10 ure verzamelden zich de verschillige maetschappyen van den kleinen kruisboog, de wip, de bolbaen, het palet en kegelspel op het Groen Kerkhof, van waer zy zich naer het stadhuis begaven om de pryzen, door de stad uitgeloofd, af te halen.

Om 10 ure werd de tentoonstelling van planten, bloemen en vruchten geopend, welke door de koninklyke maetschappy van *Hofbouwkunde*, ingerigt is, op de binnenplaets der *Cité*, die ter dezer gelegenheid zeer doelmatig is versierd.

De expositie was dit jaer buitengewoon schoon. De zeldzaemste bloemen en planten waren kunstmatig byeengeschaerd, de tentoongestelde vruchten zeer keurig. Met een woord, de pryskampen, ten getalle van 39, hebben eenen voortreffelyke uitslag opgeleverd; er zyn, in het geheel, niet minder dan 59 medaliën toegekend, te weten: 1 ingelyste zilveren vergulde medalie; 11 zilveren vergulde medaliën; 31 zilveren en 16 bronzen.

Ziehier de namen der inzenders, welke eerpenningen bekomen hebben: Mev. Legrelle-D'Hanis, Baron Ed. Osy, Renatus Della Faille, Ridder Gust. van Havre, Baron de Caters, Ferd. Somers, Mev. van Praet, Graef de Bergeyck-Moretus, L. de Smet, Beaucarne, Aug. de Bosschere, Coene, Durlet, Kruidtuin van Antwerpen, Van Dun, Edward Legrelle, Aug. van Geert, Muller, De Beucker, Const. Segers, Baron Nottebohm, Antonissen, Gayard, Jufv. Zoë de Knyff, G. Hennen, Ch. van Praet, Guyot-van Havre.

Ten 11 ure verliet de groote processie de hoofkerk, vergezeld van Zyne Hoogweerdigheid, M. de Ram, rector der Katholyke Universiteit van Leuven. Het was eene plechtigheid die de vreemdelingen in het algemeen verwonderde: - zulke pracht en zulke godsdienstige houding, riep het grootste getal uit, wie had dit kunnen denken! - De benedictie op de Meirplaets leverde, in den schitterenden zonneschyn, een overheerlyk gezicht op. Het *Ecce panis* was van wylen den toondichter Janssens.

Des namiddags bezochten de genoodigden, in stoet, de tentoonstelling van schoone kunsten, en de beroemdste kunstenaren teekenden met hunnen naem het album dat, door Z.M. den Koning, op 4 augusti 1861, werd geopend.

MM. Cuylits, de Keyser, Mols-Brialmont, Th. Smekens, P. Kremer, J. van Lerius en baron Eug. van Delft, leidden de vreemdelingen rond.

Ten 4 ure stroomden tusschen de 1000 en 1200 gasten naer het *Théâtre des Variétés* om het banket bytewoonen door de antwerpenaers den vreemdelingen aengeboden. De zalen waren prachtig versierd; het was een tooverpaleis in den vollen zin des woords. Op den eersten rang was de eeretafel: den trap afgaende, strekten zich de tafels in verscheidene rangen tot in het diep van de zael uit. Wy betreurden de afwezigheid van een of meer zinnebeeldige tafelstukken; was er ooit eene schoonere of betere gelegenheid om den vreemdelingen te toonen hoe men ten onzent de kunst aen de nyverheid toepast?

Boven de eeretafel is de versiering doelmatig; in het midden ontwaert men het wapen van Antwerpen onringt van alle de wapens der verschillende landen van Europa, waertusschen een lint met het opschrift: *Antwerpen aen de kunstenaren der gansche wereld.* Het middengedeelte der zalen is in een overgroot priëel herschapen, versierd met festoenen en bloemen op een gouden traliewerk; op verschillende punten ziet men, in gouden kroonen, de namen der beroemde mannen van

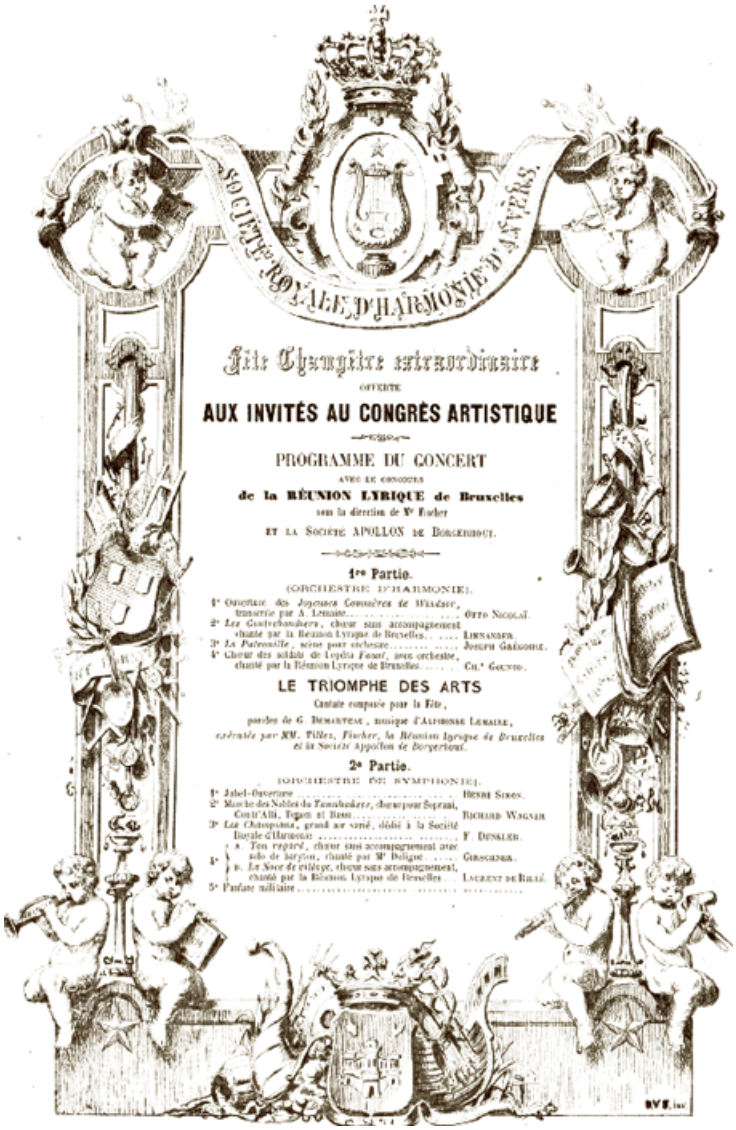
SOCIÉTÉ ROYALE D'HARMONIE D'ANVERS.

Fête Chorygique extraordinaire

OFFERTE

AUX INVITÉS AU CONGRÈS ARTISTIQUE

PROGRAMME DU CONCERT

AVEC LE CONCOURS

de la RÉUNION LYRIQUE de Bruxelles

sous la direction de Mr Fischer

ET LA SOCIÉTÉ APOLLON DE BOURGERHOUT.

1re Partie.

(ORCHESTRE D'HARMONIE).

1° Ouverture des *Joyeuses Commères de Windsor*, transcrite par A. Lemaire. . . . . Otto Nicolai.
2° *Les Gastrehandsers*, chœur sans accompagnement chanté par la Réunion Lyrique de Bruxelles. . . . . Liebmann.
3° *La Patrouille*, scène pour orchestre. . . . . Joseph Gaisonne.
4° Chœur des soldats de l'opéra *Faust*, avec orchestre, chanté par la Réunion Lyrique de Bruxelles. . . . . Ch.r Gounod.

LE TRIOMPHE DES ARTS

Cantate composée pour la Fête,

paroles de G. Bumaresque, musique d'Alphonse Lemaire,

exécutée par MM. Villez, Fischer, la Réunion lyrique de Bruxelles et la Société Apollon de Bourgerhout.

2e Partie.

(ORCHESTRE DE SYMPHONIE).

1° Jubel-Ouverture . . . . . Henri Simon.
2° Marche des Nobles du Tannhæuser, chœur pour Soprani, Conl'Alti, Tenori et Bassi. . . . . Richard Wagner.
3° Les Olympiens, grand air varié, dédié à la Société lyrique d'Harmonie . . . . . F. Denkler.
4° a. *Ton regard*, chœur sans accompagnement avec solo de baryton, chanté par Mr Deligne. . . . . Gerocarra.
b. *Le Soir de village*, chœur sans accompagnement, chanté par la Réunion Lyrique de Bruxelles . . . Laurent de Rillé.
5° Fantaisie militaire . . . . . .

KUNSTPLECHTIGHEDEN EN GEMEENTEFEESTEN VAN ANTWERPEN.
PROGRAMMA VAN HET MUZIEKFEEST DOOR DE KONINKLYKE HARMONIEMAETSCHAPPY DEN KUNSTENAREN AENGEBODEN, TEEKENING VAN DÉSIRÉ VAN SPILBEECK.

Europa. Heerlyk, onbegrypelyk schoon was de oogslag van het diepe der zael naer de eeretafel, duizende gazlichten verspreidden hunnen glans door de zalen, en van de eeretafel naer het tegenovergestelde gedeelte, gaen de tafels in het oneindige.

De versieringen en de plaetsing van het geheel, zyn uitgevoerd onder de leiding van den bouwmeester M. Jos. Schadde(1).

Het *Waer kan men beter zyn!* had de hooge persoonen verwellekomd. De eeretafel was bezet met M. Rogier, minister van binnenlandsche zaken, M. Teichmann, gouverneur der provincie, M. Loos, burgemeester, Z.H. den prins van Sleeswyck-Holstein en de afgeveerdigden die de verschillende staetsbesturen van Europa gezonden hebben om deel te nemen aen het Congres.

Aen het nagerecht stelde M. de burgemeester een heildronk in aen den Koning, en drukte zich uit als volgt:

'Mynheeren,

Wanneer men in alle landen eene juiste hulde van erkentenis bewyst aen de mannen, die in een hoogen stand, hunnen invloed en gezag gebruiken om de kunsten, letteren en wetenschappen, deze vruchtbare elementen van beschaving te doen bloeijen, dan zult gy allen, Mynheeren, die hier aenwezig zyt en aen welke natie gy ook toebehoort, met eene levendige deelneming den toast toejuichen, welke ik de eer heb in te stellen

Aen den koning Leopold I,

Aen den vereerden monark, die sinds meer dan 30 jaren zich met de grootste zelfopoffering aen het geluk van ons land toewydt en aen den vooruitgang der Schoone Kunsten, een der erfelyke luisters van ons vrye België. Aen den koning! Leve de koning!'

De toast *aen den koning!* werd met een ontzaggelyk gejuich en door het belgisch volkslied begroet.

Dan richtte M. den burgemeester zich tot de vreemdelingen:

'Mynheeren,

Ik vraeg het woord om u een tweeden toast voor te stellen, ten voordeele van welken ik, vooral van wegens myne landgenooten, den drydubbelen hoerah vraeg, met welken de eerste dien ik voordroeg, met zooveel eenparigheid, ontvangen werd:

Aen de vreemdelingen! aen onze gasten, kunstenaers, letterkundigen en vrienden der Schoone-Kunsten uit de verschillige landen, welke zich geweerdigd hebben onzen oproep te beantwoorden, en die onder ons gekomen zyn om met onze kunstenaren te verbroederen en te beraedslagen over vraegpunten, waervan de gelukkige oplossing zal bydragen tot den vooruitgang der kunsten, het geluk en de weerdigheid van hen, die er zich aen toewyden.

Wat ook de uitslag zy van de debatten, welke zullen geopend worden, ik heb de vaste overtuiging, Mynheeren, dat die indrukwekkende vereeniging van kunstvrienden tot uitwerksel zal hebben het daerstellen van banden van welwillendheid en vriendschappelyke broederlykheid tusschen al de scholen en tusschen al diegenen, welke belang in hunnen vooruitgang stellen.

Dit is myn dierbaerste wensch aen de vreemdelingen, aen onze gasten!'

Vervolgens trad van elke natie een spreker op; een Nederlander, een Duitscher, een Franschman en een Engelschman.

De volgende liederen werden aen den disch rondgedeeld en gezongen.

(1) De Commissie voor regeling van het Banket was samengesteld uit de heeren David-Verbist, voorzitter; W. Good, Fl. Joostens, Jos. Schadde en Ridder Gust. van Havre.

Welkom!
Wijze: *Aimons, buvons, chantons.*

I.

De Scheldestad houdt feest; zij pronkt als nooit te voren
Van in de laagste kluis tot op den hoogen toren.
Wat Vorst heeft haar getooid
En schatten rondgestrooid?
De Burger is die Koning,
Die feest in elke wooning!
Laat elders een Monark verkwisten om te pronken:
Hier is geen penning bij, met zuchten aangebracht;
Hier heeft met vrije hand de Burger mild geschonken;
Hier is het volk monark, en bedelt geene pracht!

II.

Die Burger stak de hand tot ieder volk op aarde,
En sprak hun van de kunst die immer welzijn baarde;
Hij riep met gulle stem
De Kunstenaars tot hem,
En ziet, in zijne wallen
Zijn zij bij duizendtallen....
Hij buigt zich voor U neêr, en laat U 't welkom klinken,
Ontsluit U poort en huis, zet U aan zijnen disch;
Hij heft den beker op, om U ter eer te drinken;
Hem zwelt de fiere borst dat hij uw dienaar is!

III.

Maar toont hij U den schat, den kunstschat zijner zonen,
Zoo zult Gij allen ook hun hulde en eer betoonen:
Gij brengt aan 't Scheldestrand
Den groet van ieder land;
Wat eer wij U betuigen,
Gij zult voor Rubens buigen...
Zoo heft de bekers op, laat ons op Rubens klinken!
Voor hem het hoofd ontbloot, voor hem het hert in gloed!
Zijn roem blijft als een zon door de eeuwen henen blinken!
Als in een heiligdom troont Hij in ons gemoed!

J. DE GEYTER.

Sois le bienvenu.

1.

Dans la ville antique où nos pères
Ont reçu les tiens autrefois,
Où de vingt peuples, tous nos frères,
Aujourd'hui résonnent les voix;
Dans ce foyer d'un art splendide
Que l'univers a reconnu,
Où l'hospitalité préside,
Artiste, sois le bienvenu!

2.

Dans la maison héréditaire
Où tes aïeux ont sommeillé,
Que l'ombre de Durer éclaire
Où Largillière a travaillé;

Sous ce toit paisible et tranquille,
Où tous déjà t'ont reconnu,
Viens te mêler à la famille,
Artiste, sois le bienvenu!

3.

Dans tous ces coeurs dont chaque fibre
Bat d'amour pour son vieil Escaut,
Où l'écho d'un autre âge vibre,
Quand l'art flamand parlait si haut;
Dans ces coeurs bien faits pour comprendre
Un temps aujourd'hui revenu,
Une place attend.... viens la prendre,
Artiste, sois le bienvenu!

AD. SIRET.

Août 1861.

Dietsch en duitsch.
In spraak en kunst.
Wijze: *Wech op! Wech op! dat herte mijn!* Willems, *Oude Vlaemsche Liederen.* CXLIII.

Uit Noord en Oost ter Scheldestad
Toog heen de vroomste pelgrimschaar,
Te zingen haar Magnificat
Voor onzer kunsten hoogaltaar.
Hier heersche trouw *één* jubeltoon
Vóór Ons, voor Hoog- en Nederland,
Hij dreune hel om hut en troon,
Der eendracht heerlik onderpand!
Verheft dan luid, ten zang bereid,
De stem in vlaamschen wijzen,
Des grooten stams drijeenigheid
In lied en choor te prijzen!

Wat ons verwierf der volken gunst,
Dat is der verwen toovergloed;
Den broeder vlamt bij vlaamscher kunst
Het hart vol vreugd en levensmoed;
Den Vlaming is het wel bewust,
Wat duitsche kunstzin ginds volbringt;
Ook schenkt *die* bron hem leer en lust,
Die duitscher wetenschap ontspringt.
Verheft dan luid, ten zang bereid,
De stem in vlaamschen wijzen,
Des grooten stams drijeenigheid
In lied en choor te prijzen!

Antwerpen, o du prachtig oord!
Waar bloem en vrucht zoo vreugdig schiet,

Zie hoe het dietsche en duitsche woord
Welklinkend hier te samen vliet!
Breng *bonte*, *dietsche* verwenpracht
Op *diepen*, *duitschen* moedergrond,
Dan is hier op den aarderond'
Het Schoonste schoon tot stand gebracht!
Verheft dan luid, ten zang bereid,
De stem in vlaamschen wijzen,
Des grooten stams *aleenigheid*
In lied en choor te prijzen!

J.M. DAUTZENBERG.

Deutsch und dietsch.
In sprache und kunst.

Aus Nord und Ost zur Scheldestadt
Zog hin die frömmste Pilgerschaar,
Zu singen ihr Magnificat
Vor uns'rer Künste Hochaltar.
Hier herrsche treu ein Jubelton
Für Uns, für Hoch- und Niederland,
Er dröhne hell um Hütt' und Thron,
Der Eintracht herrlich Unterpfand!
Erhebt denn laut, zum Sang bereit,
Die Stimm' in vlämschen Weisen,
Des groszen Stamms Dreieinigkeit
In Lied und Chor zu preisen!

Was uns erwarb der Völker Gunst,
Das ist der Farben Zauberglut;
Dem Bruder flammt bei vlämscher Kunst
Das Herz voll Freud' und Lebensmuth;
Der Vlaming ist sich wohl bewuszt,
Was deutscher Kunstsinn dort vollbringt;
Auch schenkt der Born ihm Lehr' und Lust,
Der deutscher Wissenschaft entspringt.
Erhebt denn laut, zum Sang bereit,
Die Stimm' in vlämschen Weisen,
Des groszen Stamms Dreieinigkeit
In Lied und Chor zu preisen!

Antwerpen, o du prächt'ger Ort!
Wo Blum' und Frucht so freudig schieszt,
Sieh, wie das deutsch' und dietsche Wort
Wohlklingend hier zusammenflieszt!
Bring *bunte*, *dietsche* Farbenpracht
Auf *tiefen*, *deutschen* Muttergrund,
Dann ist hier auf dem Erdenrund
Das Schönste schon zu stand gebracht!
Erhebt denn laut, zum Sang bereit,
Die Stimm' in vlämschen Weisen,
Des groszen Stamms Alleinigkeit
In Lied und Chor zu preisen!

J.M. DAUTZENBERG.

Verbroederingslied.
Wijze: *Henri's drinklied*

't Noorden biedt het gastvrij Zuiden
Hulde en dank uit vol gemoed:
Kan het hart aan 't hart misduiden,
Dat het luid zijn broeder groet?
Door de gunst
Van de kunst,
Opgeroepen naar dees muren,
Wachten onvergeetlijke uren
Zeker niet den geest alleen, } bis.
Maar het broederhart meteen. } bis.

Laat dan luid de jubel schallen,
Waar de hartlijkheid gebiedt;
Klink' door Antwerps grijze wallen
't Ongeveinsd verbroedringslied!
Een van geest
Op dit feest,

Moge 't aan de waereld toonen,
Dat bij Neêrlands fiere zonen,
Had hen staatkunst al verdeeld, } bis.
De oude breuken zijn geheeld. } bis.

Hoog den beker dan geheven,
Hooger nog het hart in vlam!
Belgies kloeke zonen leven,
Als wij telgen van één stam!
Blijven zij
Vrank en vrij,
Houw en trouw aaneen gesloten,
Om hun eernaam te vergrooten,
Waard het roemrijk voorgeslacht } bis.
Dat hun vrijheids zegen bracht. } bis.

S.J. VAN DEN BERGH.

's Gravenhage.

La brabançonne des artistes.[1]
Air national belge.

1.

Dans l'atelier l'oeuvre au creuset s'agite,
C'est le berceau qui voit l'enfant grandir.
Là, le génie humain nait et palpite,
De l'atelier souvent sort l'avenir.
Marbre ou pinceau, plume ou burin, qu'importe!
C'est l'atelier où tout est préparé.
Et maintenant, silence... ouvrez la porte:
Le Dieu paraît, le monde est éclairé.

2.

Dans l'atelier s'allument ces deux flammes,
Astres brillants: l'art et la liberté.
O travailleur! c'est le fanal des âmes
Pour qui le port est l'immortalité.
L'écueil est là, mais la route est bénie;
Sois ferme et fier devant le gouvernail.
Courage et Foi, c'est le cri du génie,
Honneur et Gloire, est celui du travail.

3.

Unissons-nous pour marcher à la gloire,
Pour conquérir la force et la beauté.
C'est l'union qui donne la victoire,
Par elle on marche à l'immortalité.
Soldats, nos coups n'enfantent point des larmes,
Le vaincu même admire nos succès.

(1) Dit lied werd door den kunstschilder Frans Vinck voorgezongen.

Pinceau, burin, ciseau, voilà nos armes,
Et la victoire est pour nous le progrès!

AD. SIRET.

Août 1861.

Drinkliedeken.
Zangwijze: *Er reed eens een rijdertje door het gehucht.*

Nu bruische in de roomers de schuimende wijn!
Gedronken zoo moet er bij 't heerlijk feestijn,
Gezongen met krachtige longen,
Door ouden zoo wel als door jongen!
De weêrgalm herhale ons hoera! ra, ra, ra,
Tralalala, tralalala, tralalala,
Victoria!
Uit Oosten en Zuiden, uit West en uit Noord,
Vereent aan der Schelde lieflachenden boord
De Kunst alle vromen en braven,
Die blijde aan de borsten zich laven
Dier moeder, zoo vol van genâ! na, na, na,
Tralalala, tralalala, tralalala,
Victoria!

Te vieren een heilig verbroederingsfeest,
Zoo als er nog nooit een gevierd is geweest,
Geleidde van heinde en van verre
Hierhenen ze de eigenste sterre,
Die volgden drie koningen na! na, na, na,
Tralalala, tralalala, tralalala,
Victoria!

Zij plengen en brengen hunne offers om strijd
Ten tempel aan 't edele en schoone gewijd,
Dien hier onze Rubensen stichtten,
En niemand te gronde zal richten,
Wat of er rond ons ook verga! ga, ga, ga,
Tralalala, tralalala, tralalala,
Victoria!

En daar zij nu allen vergaderd hier zijn,
Zoo schuime in de roomers de bruischende wijn,
En worde met krachtige longen
Het lied der verbroedring gezongen,
Die stevig en eeuwig besta! ta, ta, ta,
Tralalala, tralalala, tralalala,
Victoria!

FRANS DE CORT.

Elsene, Augustus 1861.

Feestliedeken.

Juichend uit de verste landen
Stroomen herwaarts, schaar bij schaar,
Wakkre kunstenaars te gaêr,
Om te sluiten broederbanden.
Dies zijn wij vro!
Ho, ho, ho, ho!
Benedicamus Domino!

Pralend met der kunsten kroone,
Fier op haren rijken schat,
Opent zich de Rubensstad
Allen priestren van het schoone.
Dies zijn wij vro!
Ho, ho, ho, ho!
Benedicamus Domino!

Welker school zij toebehooren,
Wat voor vak het hunne zij,
Allen dreunt hun even blij
Onze welkomgroet in de ooren.
Dies zijn wij vro!
Ho, ho, ho, ho!
Benedicamus Domino!

Duitschers, Denen, Britten, Gallen
Kussen zich als vrienden hier:
Onder de eedle kunstbanier
Zijn de menschen broeders allen.
Dies zijn wij vro!
Ho, ho, ho, ho!
Benedicamus Domino!

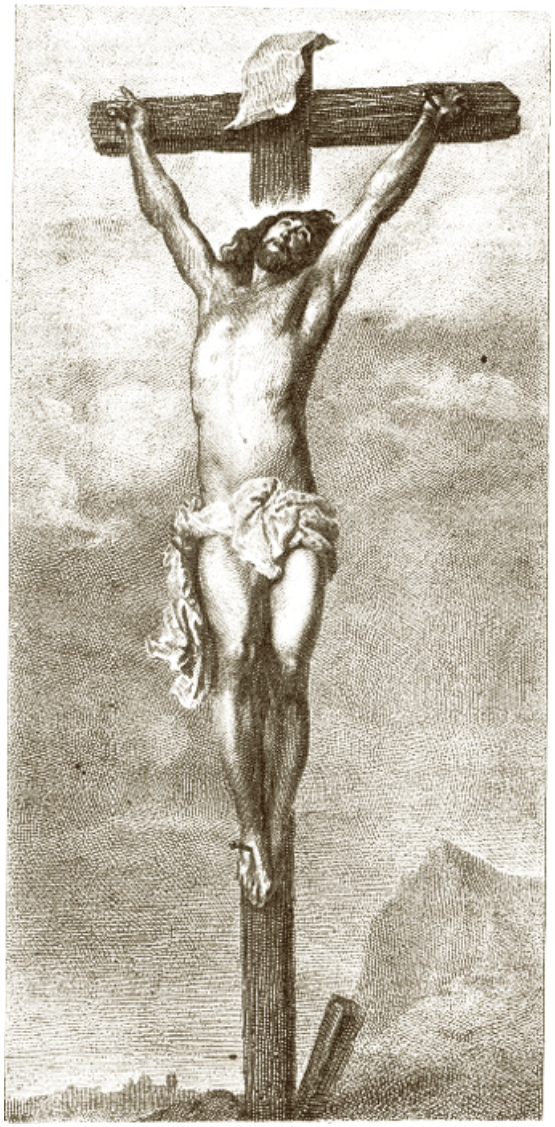

MUSAEUM VAN ANTWERPEN. - SCHILDERY VAN ANTOON VAN DYCK, TEEKENING VAN H. MEYER.

Uit de kelen rijst ten hoogen
't Lied des vredes heerlijk schoon:
Zaten kunstnaars op den troon,
Nimmer zou men orelogen!
Dies zijn wij vro!
Ho, ho, ho, ho!
Benedicamus Domino!

Rijpe vruchten moge baren
't Hier gesloten' kunstverbond,
Wenscht nu aller hert en mond:
Leven kunst en kunstenaren.
Dies zijn wij vro!
Ho, ho, ho, ho!
Benedicamus Domino!

FRANS DE CORT.

Elsene, Augustus 1861.

Ten 8 ure waren de genoodigden in de koninklyke *Harmonie* byeen, en zy werden door den heer Geeraerdts, bestuerder van het gezelschap, ontvangen. Hy richtte tot de leden eene hertelyke toespraek, en heette de beroemde mannen, toegekomen uit alle oorden van de wereld, welkom. Hy zegde:

‘Geniet, Mynheeren, met ons, gedurende de korte oogenblikken die wy het geluk hebben u te bezitten, van alle genoegens welke onze maetschappy ter uwer beschikking heeft kunnen stellen, en als gy ons zult verlaten hebben, als gy in uw land zult weêrgekeerd zyn, zegt dan aen uwe medeburgers dat onze herten u zyn te gemoet gekomen en dat Antwerpen aen de vereering van de kunst en aen de zucht naer eene heilige verbroedering is getrouw gebleven!’

Geruimen tyd onderbraken de toejuigingen den spreker, welke andermael weêrklonken toen hy zegde: ‘Eere aen de kunstenaers van alle landen!’

Baron Taylor heeft eenige woorden van dankzegging gesproken.

En de beschryving van dat feest, het schoonste, het schitterendste dat er ooit gegeven werd! Inderdaed, eene beschryving maken van al den luister, al de pracht, al het schoone 't geen daer vereenigd was, is niet alleen moeijelyk, maer onmogelyk.

Wy hebben vroeger van de verschillige transparanten en kunsttempels, deze wezenlyke kunststukken, geschilderd door M. Weiser gesproken; nu in het volle licht deden zy een uitwerksel, waeraen zich niemand verwachtte.

Heerlyk teekende zich de lichttempel tegen den zwarten achtergrond der Warande af. Op de transparant, links van het paviljoen, las men de namen van Rafaëllo, Michel-Angelo; Van Eycken, Holbein, Rubens; Dürer, Lucas Van Leyden, Rembrandt; Lesueur, Poussin; Murillo, Velasquez; William Hogarth en Reynolds.

Achter de fontein prykte de grootsche tempel waerboven de genius der kunsten, lauweren uitreikt aen allen, die zich in de kunst onderscheiden.

De fontein van Flora was een juweel van verlichting; vier pyramieden van lichtbloemen, wier fyne toonen een schilderachtig effekt opleverden, omringden het beeld, terwyl in de rondte guirlanden van gekleurde lichtballen waren opgebangen. Het was een tooverachtig gezicht uit de helder verlichtte rondte van de kiosk in de geheimzinnige verlichting aen de forten.

Het perspectief was overheerlyk. De groote bouwval op den voorgrond, teekende zich prachtig verlicht, tegen den donkeren hemel af en het oog trachtte te vergeefs die eindelooze diepe galery te peilen, welke den hof het onmeetlyke tot uitgestrektheid gaf, en die, zoo als wy vroeger zegden, de toovertuinen en paleizen van de *Duizend-en eenen Nacht* overtroffen.

Ook het koncert was overschoon: de brusselsche zangers, onder het bestuer van M. Fischer en die van Borgerhout, verder de talent- en gevoelvolle zanger M. Tillez, hebben veel luister aen den feestavond bygezet. De volgende cantate, woorden van M.W. De Marteau, muziek van M. Lemaire, werd met geestdrift uitgevoerd:

De zegeprael der kunsten.
Kantate.
Woorden van W. De Marteau. - Muziek van Alfons Lemaire.
Inleiding.

KOOR.

Dringt, zegezangen, door de wolken,
Op, eedle stad, maek u bereid,
Ontvang der glorie waerde tolken,
De zonen der onsterflykheid.

STEM ALLEEN.

Gegroet, o heilge schaer! Bewogen
Rust onze blik op u ter neêr,
U, stryders van het denkvermogen,
Ontginners van de toekomst, eer!
(Het koor herneemt).
Dringt, zegezangen, (enz.)

RECITATIEF.

Broedren, wen ik u tel, voel ik myn boezem blaken
Van ongekend genot, aen ons is ja de gunst,
Met beitel, pen en stift de wereld te hermaken
Door liefde en door talent, door werklust en door kunst.

STROFEN.

O kon ik u, myn broedren, allen drukken
Aen 't kloppend hart dat brandt voor goed en schoon!
Gy kindren Gods wiens hand wil lauwren plukken,
Vooruit, vooruit, ginds wacht de zegekroon.
O, dat de bron der kunsten vry opwelle,
Zich iedren dag verspreide meer en meer;
Zy worde een vloed die heel deze aerde omknelle
In eenen band van liefde, vreugde en eer.

Indien de dood, o Fransche kunstgenoten,
Heeft velen uit uw midden reeds gerukt,
Houdt moed en hoop, de rangen aengesloten,
Volgt roemryk 't spoor door 't voorgeslacht gedrukt.
Rigt steeds het oog, om 't noodlot te bedwingen,
Op 't schittrend doel dat blikkert in 't verschiet,
Laet aen uw hand het erfdeel niet ontwringen
Dat Lesueur, Poussin en Greuze u liet.

O broedren gy, die van de noordsche stranden
Ons toekomt, Rus, Bataef, Brit en Germaen;
Toont dat de kunst geen kluisters kent noch banden,
En staer 't heelal verbaesd uw werken aen.

En gy wiens land, met zonnegloed bepereld,
Het licht gaf aen den dichter van de hel;
Moog 't onheil vlien en schenke nog der wereld,
'T verjongd Itaelje een nieuwe Rafaël!

En gy, wees fier, beminde land der vadren,
Wie noemt u klein, wie durft het nog bestaen?
Zyt gy niet groot zoo lang wy in onze adren
Het bloed voor kunst en vryheid voelen slaen?
U brengt dees uer een nieuwe glorie mede,
Gy slaet den weg der ware grootheid in,
En sticht als nu den algemeenen vrede,
Gevest op kunst en broederlyken zin.

RECITATIEF.
Om tot dit doel zoo schoon, dat voor ons open ligt
Te raken, om gevaer en hinderpael te tarten,
Broedren verheft het oog, broedren verheft de harten,
Tot haer die thans alleen nog wonderen verrigt.

GEBED AEN DE VREDE.
Zuster der vryheid, gy voor 't auter van den Heer
Ontstaen op d'eigen stond toen 't licht begon te gloren,
Gy die den sterfling geeft den smaek der hemelkooren,
Dael goddelyke vreê, dael in ons midden neêr.
Dat gansch de wereld rond zich uw gezag verspreide,
Het buldrend moordgetuig geschaerd op wal en schans,
Verkondig' slechts voortaen den volke tusschenbeide
Der lieve vrede roem en voorts der kunsten glans.

RECITATIEF EN FINALE.
Onz' wenschen zyn verhoord, dat alle vrees verdwyne,
En vieren wy vereend met opgeruimden geest
Het schoonste wat het licht des hemels ooit beschyne
Der kunsten zegeprael by 't gulle broedrenfeest.

SLOTKOOR.
Dringt, zegezangen, door de wolken,
Op, eedle stad en wees bereid:
Wy vieren thans der kunsten tolken,
De zonen der onsterflykheid!

Een vuerwerk eindigde het feest; een gouden regen en duizende sterren kleurden een oogenblik den hof; het was als strooide men uit den donkeren hemel eene ontelbare menigte glinsterende, gloeijende, schitterende peerlen, robynen, bloemen. De tuin was opgepropt met volk en het schoone geslacht was uitgedoscht, zoo als men dat maer in de hoogste kringen vinden kan. Schoon, overschoon! was aller uitroep.

Van daer toog men naer de Variétés. De tafels waren opgeruimd. Nu leverde de zael met hare overgroote ruimte, een gezicht op dat inderdaed onovertrefbaer mag genoemd worden. De bewondering was op ieders gelaet te lezen; de dans begon en duerde voort tot 's morgens.

Maendag 19 Augusty.

Ten 9 ure had de plechtige inhuldiging plaets der muerschilderingen in St-Joriskerk, door de heeren Guffens en Swerts uitgevoerd; wy hebben reeds vroeger onze lezeren met die werken bekend gemaekt, waerover men ook algemeen te vrede is. Terwyl, ten 9 ½ ure, eene ontelbare menigte zich naer de Schelde begaf om de nationale roeifeesten by te woonen, vereenigde zich, ten 10 ure, het Akademisch Korps der Koninklyke Akademie van Antwerpen in het Museum. M. de Keyser, voorzitter, verklaerde de zitting geopend. M. Jos. Geefs, sekretaris, gaf verslag der vorige zitting. M. de Keyser hield de volgende rede:

'Mynheeren,

De kunstfeesten dees jaer door de stad Antwerpen ingerigt, hebben in ons midden een aenzienlyk getal mannen van uitstekende verdiensten, de vertegenwoordigers der geestenbeweging huns vaderlands, verzameld. Het bezoek waermede zy ons Musaeum willen vereeren is de reden waerom wy onze jaerlyksche vergadering in deze plaets houden, in deze plaets zoo schitterend opgeluisterd door de groote meesters der vlaemsche school. Overigens bevindt het akademisch ligchaem zich niet op den grond zyner eigene overleveringen in het midden dezer reeks meestersstukken die alle aen de Antwerpsche school toebehooren, en het gansche tydvak bevatten dat zich uitstrekt niet alleen van Quinten Metsys af tot aen Erasmus Quellyn, laetsten vertegenwoordiger der groote eeuw van Rubens, maer tot onze dagen toe? Deze overleveringen, zoo als gy weet, Mynheeren, zyn dikwyls verduisterd, verzwakt door vreemden invloed, doch nooit teenemael uitgewischt geweest. In verschillende tydvakken hebben talentvolle mannen altoos den kostbaren schat ervan in hunne voortbrengselen bewaerd en nooit teenemael de eigenschappen die byzonder onze school kenmerken, laten varen.

Hebben wy dezen uitslag niet toe te wyten aen de meesterstukken zelve die ons omringen? zyn de tafereelen der vermaerde meesters, in eeniger wyze voor de groote familie der kunstenaren, hetzelfde niet als de gaenderyën van historische afbeeldsels voor de huisgezinnen, daer waer de beeldtenissen van beroemde voorouders de opvolgende geslachten onderwyzen en lessen van eer en pligt overleveren? Elk dezer kunstenaren die ons zyn voorgegaen, schynt het zoo begrepen te hebben; ten minste zoo getuigt de rykdom, de kracht der individualiteiten die zy bezitten in de verschillende vakken hunner verhevene scheppingen. Het akademisch ligchaem dan, welk in zynen schoot de voornaemste namen der kunstwereld telt, welk door Z.M. den Koning, altyd den kunsten zoo toogenegen, is ingesteld, en waervan hunne K.H.H. de hertog van Braband en de graef van Vlaenderen den titel van beschermende eerleden hebben gelieven te aenveerden, het akademisch ligchaem, zeg ik, kan niet nalaten den grootsten prys te hechten aen het behoud van onze ryke en schoone overleveringen. Want het valt in onze werkzaemheden op al hetgene te waken dat de koninklyke akademie van Antwerpen aenbelangt, deze grootsche en vryzinnige instelling, die onder het geleide van David Teniers over twee eeuwen ingesteld, de wetenschap niet alleen aen de jeugdige inlandsche kunstenaren, maer nog aen de vreemde ronddeelt.

'Doch het akademisch ligchaem, Mynheeren, is met eene andere zorg belast. Het heeft tot doel door zyne voortbrengselen het Musaeum der ouden voort te zetten; want noch voor het Staetsbestuer, noch voor deze luisterryke stad, hebben de schoone kunsten grenzen. Beiden wilden zy, dat eenieder, zonder onderscheid van vaderland,

geroepen zou zyn eenen steen aen te brengen, om het gebouw dat nauwelyks aengelegd is, te voltooijen.

Zoo als gy het gezien hebt, Mynheeren, verschillende voortbrengselen onzer medebroeders zyn reeds in deze vergaderzael ten toon gesteld; anderen zyn onder de hand of reeds besteld. Ongelukkiglyk zult gy hier

opmerken dat er eenige leemtens bestaen, die men moeijelyk, misschien onmogelyk, zal kunnen aenvullen. Helaes! vele leden die het Akademisch ligchaem het meeste vereerden, zyn door de dood weggemaeid geweest, alvorens een hunner voortbrengselen in de reeks moderne werken, die ons Musaeum moeten volledigen, te hebben kunnen plaetsen. Is het noodig dat ik ze u doe herinneren, dat ik spreke van Paul de la Roche, Rauch, Ary Scheffer, aen wiens gedachtenisse wy verleden jaer, in onze jaerlyksche zitting, eene zachte hulde van droefheid en bewondering moesten toebrengen. Wy zegden u alsdan, dat er niemand onder ons was die al de uitgestrektheid van het verlies dezer roemryke mannen niet gevoelde, wier afsterven, in het ryk der kunsten, eene opening laet die niet gemakkelyk zal aengevuld worden. Gy beseft allen het gewigt dezer uitverkoren geesten en ik kan my onthouden op de eigenaerdigheden uit te weiden dezer drie uitstekende geesten, die aen het nageslacht eenen onsterfelyken naem hebben gelaten. De la Roche deed ons ooggetuige zyn van eenige dier gebeurtenissen uit het drama der eeuwen, welke men de geschiedenis noemt; Ary Scheffer, even dramatisch, maer een zoo groot dichter als groot schilder, wekte in ons een zacht en droomend gevoel op dat vleugelen aen de ziel geeft om ze boven deze aerdsche spheren te verheffen, en het harte door zoete aendoeningen en troostende gepeinsen bemeestert. Rauch, wiens bewonderingsweerdig borstbeeld wy bezitten, door zynen leerling en vriend Riestchel, insgelyks aen de kunst ontrukt, gesneden, Rauch, heeft ook de kunst in zyn vaderland tot eene groote hoogte gebragt; wy hebben gedurende zyn lange en glorievolle levensloop, dikwyls de buigzame en meesterlyke hand des meesters kunnen bewonderen, en Berlyn toont met eenen wettigen hoogmoed de prachtige scheppingen van dezen uitstekenden kunstenaer.

Nieuwe en niet min smartvolle verliezen hebben zich by de vorige gevoegd. Dit jaer, Mynheeren, hebben wy de dood te betreuren van onzen landgenoot Suys, bouwmeester en werkend lid van deze Akademie, of veeleer van het huisgezin dat wy te samen uitmaken. Na eene lange en schitterende loopbaen, over eenige weken, aen de kunst en het onderwys ontrukt, heeft hy het land met verschillende trotsche monumenten, en de wetenschap met werken van groote weerde verrykt. Onder deze laetsten zullen wy slechts zyne beschryving van het paleis Massini, te Rome, aenhalen, zoowel als zyne teekeningen van den Zuilengang van het Pantheon van Agrippa. Indien wy betreuren in onze verzameling geen specimen des talents van dezen uitmuntenden kunstenaer te bezitten, dan ten minste zal zyn beeldtenis, in deze zael ten toon gehangen, ons steeds herinneren aen een medelid welk zooveel aenspraek heeft op onze broederliefde. Na den naem van Suys, hebben wy dien van Mathieu, bestierder der Akademie van Leuven, in ons doodboek moeten opschryven. Medelid van onze vereeniging, talentvol kunstenaer, verdienstvol professor, gevoelden wy jegens hem eene sympathie die de dood niet zal verminderen.

Nu, Mynheeren, dat ik de pynelyke taek heb volbragt den rouw te herinneren die gansch het Akademisch ligchaem gedragen heeft, laet my toe dat ik eenige woorden zegge over de uitbreiding welke dit moderne Musaeum moet nemen, om der inzichten van het Antwerpsch Magistraet en van het Belgisch Gouvernement te beantwoorden. Dit Musaeum is bestemd om eene verzameling van voortbrengselen der verschillende scholen en zelfs der indivualiteiten in de verschillende vakken der meesters, te worden. Is dit het zekerste middel niet om het onderwys uit te breiden, te volmaken en de leerlingen in al de deelen eener geestelyke en technische opvoeding in te wyden? Zy moeten ook niet onwetend zyn omtrent hetgene dat hunne volmaking kan bybrengen,

zy moeten zich geheel en gansch wapenen om eens met voordeel in het strydperk op te treden, waer de overwinnaers altyd zeldzaem zyn. Vergeten wy niet, Mynheeren, hun altyd deze waerheid te herhalen, en mochte het voorbeeld van het verledene eene dryfvêer tot nieuwe werkzaemheden worden!

Een der innigste en onmisbaerste bestanddeelen van ieder kunstwerk is de eenheid des gedachts en des vorms om hetzelve te verwezenlyken. Slechts door de studie, door eene lange en ernstige studie, kan men tot dit doel geraken. Indien de voortbrengselen der antieken en der groote meesters van het tydvak der hergeboorte zoo byzonder uitmuntten door deze hooge eigenschap, is het niet om dat de kunstenaers die ze voltooiden, zich niet aen de studie der wetenschap onttrokken en omdat het gedacht vleugels ontleende aen de uitgestrekte kennissen die zy bezaten. Zonder te spreken van de groote kunstenaren die Griekenland hebben opgeluisterd, herinneren wy ons slechts Giotto, Raphaël en Julio Romano zynen leerling, Leonardo da Vinci, Michel-Angelo, Rubens en anderen, die allen met eene groote wetenschap gewapend waren. Velen onder hun waren terzelfder tyd schilders, beeldhouwers, bouwmeesters, muzikanten en zelfs dichters. Welnu is het niet aen dit alles dat men dit verwonderlyk *ensemble*, die dichterlyke harmonie, die diepte, die grootheid, die karacteritische eenheid der kunstscheppingen der vroegere meesters, moet toeschryven?

Zeker, Myneheeren, zyn zy een machtig argument tot het verheven doel der kunst, welk de kunstenaer onophoudend moet beoogen en dat voor hem dit schoone, dit ideael moet zyn 't welk men sinds Plato te vergeefs gezocht en getracht heeft te bepalen. Wy denken niet hier te moeten antwoorden op de verschillende vraegpunten zoo dikwils reeds bepleten. Overigens zy zyn u allen bekend. Echter heeft men ze zich altyd wel herinnerd en heeft men somtyds de kunst niet zien afdalen van de hoogtens waer zy steeds zou hebben moeten verbleven om zich prys te geven aen de grillen en de hartstogten der menschen?

De geschiedenis der kunst toont ons maer te zeer aen welken invloed dezelve ondergaen heeft en die haer van haer wezenlyk doel hebben afgetrokken, dit doel welk is de zielen te verheffen, de geesten te ontwikkelen, de edele gevoelens te huldigen, in één woord: te beschaven; want indien de kunstenaer slechts de verheerlyking van de zedelyke en stoffelyke leelykheid moest behertigen, dan zou de uitdrukking: *Schoone kunsten* eene leugen wezen en geene bediedenis voor den geest meer hebben.

Men heeft gezegd dat de kunst moet onomkoopbaer zyn als de deugd. Voegen wy er by, dat uit hare eigene sfeer neêrgedaeld, de deugd ophoudt deugd te zyn, en de kunst, kunst. Men heeft ook gezegd dat alles in de natuer is. Voorzeker kan men deze waerheid niet in twyfel trekken; maer zou het niet goed wezen ze te volledigen en te zeggen dat, om in het boek der schepping te lezen, om alle zyne geheimen te doorgronden, om hetzelve te kunnen uitleggen, om al hetgene te ontdekken wat het bevat, dat het daerom noodig is eerst de tael ervan te leeren verstaen? De kennis dezer tael, het is niet noodig dat ik u het herinnere, Mynheeren, is de voorbereidende studie des kunstenaers, het is deze eerste inwyding over welks gewicht wy niet genoeg kunnen aendringen.

Was het noodig het belang ervan aen te toonen, zoo zou de geschiedenis der groote kunstenaers ons eene menigte onwederlegbare beweegredenen aenbieden; wy zouden zelfs niet noodig

MUSEUM VAN ANTWERPEN, CABINET VAN ERTBORN.
SCHILDERY VAN FRANÇOIS II, ALS (DAUPHIN DE FRANCE), PLAETSNÊE VAN L. DURAND.

hebben onze voorbeelden elders dan in deze vergaderzael te zoeken, in deze plaets waer wy vereenigd zyn en die de enkele naem van Rubens met eenen onsterfelyken roem vervult. Inderdaed, Mynheeren, verstomt dit magtig genie ons niet in eeniger wyze, door de uitgestrektheid en de verscheidenheid zyner kennissen, door de grondigheid zyner studiën, door de kracht van uitdrukking, door de buitengewoone wetenschap die in zyne meesterstukken uitschynt; inderdaed daerin is alles onder eenen toon van waerheid die ons aengrypt, beredeneerd, ja, tot zelfs de stoutste scheppingen; overal vertoont zich eene harmonie zoo vol kracht en magt dat zy ons verwondert, zonder dat nogthans iets aen het toevallige zy gelaten, zonder dat iets zonder voorbedachtheid is daergesteld? De verzwakking, der eerste opvoeding des kunstenaers en het gebrek aen goede studiën moeten noodzakelyk tot gevolg hebben het verval der groote schildering en der monumentale beeldhouwkunst. Daerdoor kan men nu uitleggen hoe zich de kunst, in zekere tydvakken, in eenen verderfelyken stroom heeft laten medeslepen. Daerdoor gevoelt de kunstenaer maer al te dikwils zyne eigene onmagt. Hy twyfelt aen zyne krachten en komt langzamerhand tot de ontmoediging en er is geen vooruitgang voor hem meer mogelyk. Anders kan het niet wezen; by gebrek aen onderwys en wetenschap, zyn de beste geesten, met den meesten aenleg bedeeld, dikwyls door hinderpalen die zy niet kunnen overwinnen, in hunne loopbaen tegenhouden; de kunst is voor hen nog slechts een eenvoudig praktyk, het voortbrengsel, eene schepping waeraen de levensgeest ontbreekt, de ziel die het moet doen leven, en het gevoel dat het moet verheffen.

Daerom, Mynheeren, houden wy de goede en strenge studiën in eere, onderhouden wy het heilig vuer in de harten der jeugd die ons is toevertrouwd; verheffen wy steeds hun hart en geest tot de roemweerdige voorbeelden der verloopene eeuwen, en stellen wy steeds voor hunne oogen het voorbeeld van kunstenaers die groot zyn geworden alleen door eene gewetensvolle voorbereiding en aenhoudende en werkzame studiën, opdat zy zich eensdaegs weerdig mogen toonen van de hooge bescherming der regering, die zoo innig doordrongen is van de verhevene zending welke zy te vervullen heeft, door de ontwikkeling der schoone en ernstige kunsten. Dit is onze taek, Mynheeren, zoo als het ook onze taek is, ieder volgens zyne krachten, de overleveringen dezer roemryke Vlaemsche School te behouden, dezer school die eene schitterende plaets bekleedt in al de Musaeums der wereld en in de bewondering van alle beschaefde volken.'

M. Kempeneers leest het verslag der Koninklyke Akademie. M. de minister, de burgemeester, eereleden, en een groot getal vreemdelingen woonen de vergadering by.

Na dat de zitting gesloten is, vormt zich de stoet om de plechtigheid in de O.-L.-Vrouwe Kerk gaen bytewoonen. De overheden en kunstenaren worden door Z.H. Mg.r de Ram en den Zeer Eerw. Aertspriester en Pastor J.-B. Beeckmans aen het hoofd der geestelykheid en eene byzondere Commissie, bestaende uit de heeren van Beers, Génard en Siret, ontvangen. Heerlyk was de dienst in de Kathedrael, het *Veni Creator* en het *Te Deum* werden met vol orkest uitgevoerd na de H. Misse, die opgedragen werd door Z.H.M. de Ram.

Al de beroemste kunstenaren en letterkundigen waren in den prachtigen tempel byeen, tot welken godsdienst zy ook behoorden; men wilde een oogenblik het hert verheffen tot Hem, die het lot en de toekomst der volkeren in handen heeft. Het *Te*

Deum van Toerer, het *Veni Creator* van Haydn, en het *Quis ascendit in montem Domini?* van Leo de Burbure, klonken majestatisch in de gewelven van O.L. Vrouwe Kerk. Het orkest onder het bestuer van M. Bessems, hield zyne oude faem staende.

Des namiddags, ten 1 uer, vereenigde zich het Kunstcongres, in de daertoe bereide zalen van de *Cité.* Een talryk publiek bezette den omvang van de zael, welker midden teenemael aen de congres-leden voorbehouden werd[(1)].

M. Loos, burgemeester, bygestaen door MM. Rogier en Romberg, opende het congres door eene redevoering, waerin hy zynen dank toebragt aen de afgeveerdigden der verschillige staetsbestueren, aen MM. Rogier en Romberg, die het eere-voor-en-ondervoorzitterschap wel hebben willen aenveerden.

Mgr. de hertog van Braband had den heer burgemeester geschreven dat zyne gezondheid niet genoegzaem hersteld was om zich naer het congres te begeven. Z.H. wenscht dat deze byeenkomst rype vruchten voortbrenge en belooft zyne ondersteuning aen dat verheven werk, waertoe kunstenaers uit al de oorden van Europa zyn komen bydragen.

M. Loos verzoekt vervangen te worden aen het bureel, als zynde de taek voor hem te zwaer; doch op verzoek van baron Taylor, ondersteund door de gansche vergadering, bleef het bureel samengesteld zoo als het is; MM. Eugène Dumoulin en Dewinter zullen het ambt van algemeene secretarissen waernemen; de heeren de Geyter, Flemmich, Génard en Podesta blyven het ambt van secretarissen voor de nederlandsche, duitsche, engelsche en italiaensche spraken vervullen.

Als ondervoorzitters worden benoemd:

Voor *Holland:* MM. J. Van Lennep en Mazel; voor *Italië:* Benzoni; voor *Oostenryk:* Maurits von Stubenrauch; voor *Hanover:* Frederik Brehmer; voor *Frankryk:* baron Taylor, Robert Fleury en Nisard; voor *Engeland:* Donaldson; voor *Beijeren:* Moritz von Schwindt; voor *Pruissen:* Muller; voor *Spanje:* Cardarera en Madrazzo; voor *Zwitserland:* Vischer; voor *Denemarken:* Klaes Groth; voor *België:* Vervoort, Mgr. de Ram en de Kerckhove de Limon. Verders kiest men voor iedere natie een secretaris.

M. Dumoulin geeft lezing van de ingekomene stukken aen het Congres toegezonden.

M. Hugelman (Parys) vraegt het woord en wil de opgaef van het programma veranderen; hy verlangt eerst over de philosophieke kwestie te beraedslagen en daerna over de stoffelyke, dat is de eigendom.

M. de voorzitter merkt op dat men de uitgaef behouden moet, en men zal aenvangen met het eerste verslag der sectiën, 't welk zal gereed zyn.

M. Madier-Monjau (Parys) ondersteunt het voorstel des heeren Hugelman. Voor de wysgeerige kwestie wordt het meeste tyd verlangt en zy komt gewoonlyk aen den steert en wordt afgedaen als er geen tyd meer is om ze te bespreken. Het denkbeeld voorop! of zal men moeten zeggen dat hier het eigenbelang, de ‘koopmanskwestie’ om zoo te zeggen, de voorhand heeft: dat is niet mogelyk.

(1) De regelingscommissie voor het Congres was samengesteld als volgt:
MM. Loos, Burgemeester, Voorzitter; H. Leys, Nic. de Keyser en J.F. Delvaux, Ondervoorzitters; L. de Winter, Secretaris; de Geyter, Secretaris voor het Nederlandsch; E. Dumoulin, Secretaris voor het Fransch; Flemmich, Secretaris voor het Duitsch; P. Génard, Secretaris voor het Engelsch en G. Podesta, Secretaris voor het Italiaensch; leden: MM. J. Delin, E. Corr, F. de Bruycker, L. de Taeye, J. Ducaju, V. Lagye, J. Lies, Jos. Schadde en J. van Lerius.
Het regelingscomiteit voor de pers in het Congres bestond uit de heeren Simon, de Winter, Snieders en Lagye.

M. Alberdinck-Thym (Amsterdam) verlangt dat er geen voorbereidend werk in de afdeelingen gedaen worde en men onmiddelyk aenvange over de kwestiën te beraedslagen.

Nog voerden het woord MM. Kühns (Berlyn), Romberg (Brussel) en M. Hugelman trok zyn voorstel in, waerby de openbare zitting gesloten werd verklaerd en de congresleden zich in afdeelingen vereenigen.

De afdeelingen hebben te behandelen:

1ste afdeeling. Vraegpunten van stoffelyk belang. (Zie bladz. 83.)

2de afdeeling. Vraegpunten van artistiek belang. (Zie bladz. 84.)

3de afdeeling. Vraegpunten van wysgeerig belang. (Zie bladz. 84.)

Doch treden wy weder in het midden van het volksgewoel.

Ten 2 ure had de vereeniging plaets in de maetschappy de *Vlaemsche Vrienden;* men vormde zich in stoet met de maetschappyen en liefhebbers die aen den kampstryd komen deel nemen. De opening van dezen kampstryd heeft plaets ten 3 ure in de zael der Cité; de aenvang schynt zeer belangryk, doch de tyd laet ons niet toe langer te vertoeven, aengezien wy ons naer het belangryk muziekfeest begeven, het schoonste dat er in Antwerpen ooit gevierd werd, en waervoor wy onzen dank moeten zeggen, niet alleen aen de schoone zangeressen, zangers en uitvoerders, maer vooral aen de heeren Callaerts, directeur, Wilmotte, voorzitter, Dufief, secretaris, Jacobs-Beeckmans, Schaefels en Thibaut, bestuerleden.

Het muziekfeest van 19 is eene ernstige proef geweest, ofschoon de zangafdeeling van het Verbond van Kunsten enz., eenige niet ongelukkige poogingen gedaen had om het klassieke muziek in te voeren. De keus der stukken is voortreffelyk. In de eerste lyn bevat het programma een belgische naem, die, hy alleen, genoeg is om eene schitterende plaets in de klassieke wereld te komen eischen: die naem is Orlando di Lasso.

Deze beroemde komponist werd geboren in 1520, in dat tydstip toen Europa begon te schudden onder de politieke gebeurtenissen, en de kunst eene nieuwe baen insloeg. Roland di Lasso worstelde in roem met Palestrina. Op zyn 21e jaer was Lassus kapelmeester van de kerk van St-Jan van Latranen te Rome. Aen hem vooral zyn wy den ernstigen styl der kerkmuziek verschuldigd, welke vóór hem niets anders was dan een monsterachtig samenmengsel van gemeene motieven. Hy vond dat majestueuse, en toch eenvoudige, 't welk zyn overheerlyken *kersmiszang* kenmerkt.

Rolando di Lasso heeft met eene ongelooflyke onvermoiedheid gearbeid. M. Fétis telt niet minder dan 2337 stuks zyner werken: 1572 hooren toe aen de gewyde en 765 aen de ongewyde muziek.

Van 1555 tot 1557 bewoonde hy Antwerpen, hetwelk hy verliet om zich, op aenzoek van Albert V, hertog van Beijeren, naer zyn hof te begeven, en op die emigratie trok hy de beste muziekanten en zangers met zich naer Munchen. Maximiliaen II had hem in 1570 tot den adelstand verheven en hy stierf te Munchen den 3 juny 1595. Vinchant zegt te regt van hem: hy was in zynen tyd de prins en de fenix der toonkunstenaers.

Marcello, andere toonzetter op het programma vermeld, is een edele Venetiaen, die den 24 july 1686 geboren en te Brescia, den 24 july 1739 gestorven is. Marcello is een der schitterendste geesten, die Italië opleverde. Zyne psalmen zyn eene reeks meesterstukken. Die welke men heeft uitgevoerd, is er een der bewyzen van. Het

eerste vers is eenvoudig van melodie, maer bepaeld en geestverheffend, het tweede streelt het oor en heeft de hardheid niet welke gewoonlyk de *style fugué*, zoo als men zegt, oplevert.

Beethoven bezet eene ruime plaets op het programma, en te regt! Die geniale meester heeft verschillende tydperken in zyn leven, welke gansch verschillend zyn: in het eerste, hoezeer de denkbeelden dikwyls zeer origineel zyn, volgde Beethoven de voetstappen van Mozart; nadien was Bach zyn voorganger. Het is in zyne derde symphonie (werk 55), dat het genie van den kunstenaer zich het meest ontwikkelde, en wezenlyke scheppingskracht blyken liet.

In 1804 maekte Beethoven het plan van zyne heldensymphonie; hoe zeer ook gehecht aen het oostenryksche staetsbestuer, kon de toonzetter zich niet beletten Napoleon I te bewonderen, dien hy zich verbeeldde de republiekaensche held te zyn, die alle deugden in zich besloot. Hy meende zyne symphonie *Bonaparto* te noemen. Men zegt ook dat het tweede deel van dit werk voltooid was, toen men hem zeggen kwam, dat de eerste konsul zich tot *keizer* had doen proklameren. Verwonderd over die handelwys, liet Beethoven het hoofd neêrzakken en zweeg: 'Kom, hy was een eerzuchtige gelyk al de anderen' riep Beethoven, en in plaets van de helden-beweging die hy geschreven had, zette hy eene doodenmarsch, die nu het tweede deel van de symphonie uitmaekt. Zyn held scheen hem toen reeds in het graf gedaeld te zyn, en in plaets van een gloriezang, had hy een rouwzang noodig.

De *helden-symphonie* is eene der moeijelykste van Beethoven als uitvoering.

Het concerto voor viool van Beethoven, door den beroemden Joachim gespeeld, is grootsch van opvatting en de genie des meesters straelt langs alle kanten door.

Nog eene verhevene bladzy van een modern meester: - het is de *Walpurgisnacht* van Mendelsohn-Bartholdy, een werk dat regt origineel mag genoemd worden. Over vele jaren maekte Mendelsohn het plan van dit werk en het is in 1843 (werk 60) dat dit fantastieke muziek verscheen hetwelk zoo heerlyk het klassieke dichtstuk van Goethe versierde. De eerste uitvoering werd met geestdrift begroet, en aen elke latere zal die eer te beurt vallen. Het werk is ryk aen initatief; men hoort er den storm in, het geschuifel, den dans, de Sabbath, en al wat Goethes verbeelding moet bestormd hebben toen hy die bladzyden schreef.

Heerlyk programma, heerlyke uitvoering!

Verscheidene honderde persoonen, mannen en vrouwen, zongen in de chooren; liefhebbers waren van alle kanten toegesneld om het hunne by te dragen, ten einde het feest te doen gelukken.

Het publiek was talryk, de oogslag der zael van den schouwburg overtrof alles wat wy in dien aerd gezien hebben.

De koning van Beijeren woonde het concert by. M. de burgemeester heeft Z.M. beneden aen den ingang ontvangen en hem verzocht in zyne logie plaets te nemen. Verscheidene persoonen werden den koning voorgesteld, onder anderen M. Vervoert, voorzitter der Kamer.

Na Lasso's psalm heeft de koning het koncert verlaten, zyne hooge tevredenheid betuigende.

De zegeprael van den avond was aen Joachim en Mej. Artot. Joachim is een der uitmuntendste vedelspelers die wy kennen; mej. Artot eene der byzonderste zangeressen, en het schoonste bewys daervan was de godsdienstige stilte met dewelke beide kunstenaren werden aenhoord, het regende bloemen en kroonen, en algemeene toejuichingen bersten los by het eindigen. De chooren waren bewonderensweerdig van eenheid; ieder jubelde en juichte by het hooren der beide kunstenaeren, maer de

geestdrift steeg ten top toen men den jongen en nederigen man M. Callaerts eene kroon toereikte, en de vrouwen een overhoop van bloemen toewier-

pen. Men moet het bekennen en alle de liefhebbers van muziek stemmen daer met eens, dat dit het schoonste feest is, 't welk in Antwerpen plaets had en men grootendeels aen M. Callaerts te danken heeft.

Dit prachtig feest afgeloopen zynde, heeft men de moed niet meer nog iets gaen bytewoonen; 't is te schoon, te heerlyk, te grootsch geweest dan dat wy nog iets zouden verlangen! 't Is genoeg; waren de feesten hier afgeloopen, ieder zou te vreden zyn, doch intusschen duert het volksdansfeest op de Groenplaets voort en duizende snellen naer het Théatre des Variétés om deel aen het feest van de Koninklyke maetschappy *De Scheldegalm* te nemen.

Dynsdag 20 Augusty.

Het wêer is nog altyd overheerlyk; van vroeg in den morgend zyn de straten opgepropt met volk. Ten 10 ure trekken de verschillende harmoniemaetschappyen, uit alle de streken des lands, die aen het festival, ingericht door de *Vryheidsvrienden*, hebben deel genomen, de stad door, naer de Groenplaets, om hunne eermetalen te ontvangen.

Deze gezelschappen hebben algemeen bewezen dat de muziek hier ten lande in vooruitgang is.

Dat ook moet men bekennen by de uitvoering van de zangstukken, op het festival door *l'Écho d'Anvers* ingericht. Toen de stoet van deze laesten, die zeer groot was, voor het stadhuis had stil gehouden, voerde men al te samen twee chooren uit. Van daer ging men naer de Groenplaets, waer het festival onmiddelyk aenvang nam.

Beide deze festivals strekken de *Vryheidsvrienden* en den *Écho d'Anvers* tot eere.

Ten 1 uer had de vergadering plaets in het Verbond van Kunsten enz., om de verschillende gebouwen en merkweerdigheden der stad te gaen zien: in de hoofkerk bewonderde men de meesterstukken van Rubens, Quellin, Herreyns, De Vos, Schut, de gestoeltens onder leiding van M. Durlet uitgevoerd, alsook de nieuwe in koper gedreven tuinen, uitgevoerd door M.L. Van Ryswyck en het altaer van St-Lucas Gilde dat eene schildery van Sasso-Ferrato bevat, geschonken door Z.M. den koning van Pruissen.

In de St-Pauluskerk bewonderde men ook de schilderyen van Rubens, den biechtstoel van Artus Quellin, den calvarieberg, en men liet het orgel hooren. Een nieuw werk dat men daer uitvoert, ondergaet de algemeene afkeuring; het is een overgroot werk in schoon eikenhout uitgevoerd, zonder rede van bestaen. Wy voor ons betreuren altyd werken in hout in kerken meer dan het noodig is. Hadde men zeer eenvoudig die muren in Fresco of in grisaille geschilderd, of een gedenkteeken opgericht in den aerd van de andere op de choor bestaende, er ware harmonie geweest; hetgeen men nu doet, is eene opeenstappeling van hout, dat als uitvoering zeer goed zyn kan, maer zonder doel.

In de kerk den H. Antonius toegewyd, merkte men algemeen de frescoschildering van M. Lagye op, en den nieuwen altaer uitgevoerd door de heeren De Bock en Van Wint, (zie bladz. 42). Deze is nu voltooid met de nieuwe werken die men op den achtergrond geplaetst heeft, voorstellende de vier HH. Evangelisten, omringd met zinnebeeldige lysten en versieringen.

In de kerk van den H. Jacobus, is het ons onmogelyk aen te halen wat de vreemdelingen het meest in oogenschouw namen, doch is het zeker dat niet een hunner den tempel verliet zonder de kapel van Rubens te zyn gaen bezigten; ieder las de verschillende opschriften en menigeen teekende dezelve op zyn zakboekje aen.

Van daer toog men naer het huis van Rubens waer ieder op een daertoe gesteld register zynen naem schreef.

Het huis van Rubens verlatende bezocht men nog het Maegdenhuis zoo beroemd in den vreemde door de beschryving van *Houten Clara* door Hendrik Conscience; de Terninckscha school waer zooveel kunststukken rusten; de kerk van het St-Elisabeth Gasthuis waer eene schoone schildery van Marten Pepyn prykt; men wilde ook weten wie Willem Marquis was wiens gedenkteeken men zag 't welk wy hier mededeelen. (Zie 1ste jaerg. 1855, bladz. 161).

Een groot getal der beroemde vreemdelingen hebben het geluk gehad de schoone fresco schilderingen te zien in het huis van M. Leys. (Zie bladz. 84 5e jaerg. 1859).

Intusschen hebben wy ons naer de *Cité* begeven om de tweede zitting van het kunst-congres by te woonen. M. Waelbroeck, advokaet te Gent, gaf verslag over de redekaveling in de afdeeling, betrekkelyk den kunsteigendom. Die afdeeling was niet van gedacht dat het congres van Antwerpen de voortzetting was van dat van Brussel, en derhalve men op de daer genomen beslissingen geen acht te geven had.

'Te Brussel werd de kwestie van den duer der regten van den schryver op zyne werken voorgesteld en beslist. Hier is men, integendeel, op de andere kwestiën gevallen en men vraegt nu vooral welk de middelen van het gouvernement zyn, om de artisten tegen het bedriegelyk nabootsen hunner werken te beschermen.

Het voorstel der minderheid, die het congres van Antwerpen heeft willen beschouwen als eene voortzetting van dat van Brussel, is dus ter zyde geschoven en de meerderheid heeft beslist dat de kwestie des eeu-

wigdurenden eigendoms, niet door de inwydingscommissie voorgesteld zynde, het congres ze ook niet kon oplossen.

Verschillende sprekers namen het woord. Men onderzocht of de schryvers het regt hadden op het eeuwigdurend bezit hunner werken, in den persoon hunner erfgenamen; ofwel dat ze maer eigenaers blyven in den meest uitgestrekten zin des woords, zoo lang zy bezitters zyn hunner

DIERENGAERD VAN ANTWERPEN.

EGYPTISCHE TEMPEL, UITGEVOERD ONDER DE LEIDING VAN DEN BOUWMEESTER K. SERVAIS (zie bladz. 150). - TEEKENING VAN J. EVERS. PLAETSNEÊ VAN VERMORCKEN.

een werktuig van vooruitgang van maekt, dan drukt hy op hetzelve den stempel der eigendommelykheid. Zyn werk is zyn wettige eigendom: de denkbeelden hooren iedereen toe. Niemand is eigenaer der waerheid, de ontwerper is eigenaer van den vorm, van de manier waerop hy zyne gedachte uitdrukt.

In zake van kunst drukt eene schildery, een beeld, eene gedachte onder eenen stoffelyken vorm uit en men kan zeggen dat, als er een vorm van werk is, welke goed de menschelyke persoonlyking weêrgeeft, dit de kunstvorm is.

Neemt verscheidene leerlingen derzelfde school, gevormd door denzelfden meester, en laet hen een kunstwerk uitvoeren in bepaelde voorwaerden, en in welke laeste het getal en de houding der persoonen bepaeldelyk afgeteekend zyn. Welnu, wat moeite men ook doe om werken, en nog of zy, als ze deze eens verkocht hebben, een uitsluitend regt van navolging behouden.

Eenige pasten hierop het regt van eigendom toe in zake van meubelen, en staefden het regt van eigendom van den mensch op zyn werk. Bezit de mensch onbezielde stoffen en gelukt hy er in deze op eenige manier, nuttig voor zyne behoeften, te herscheppen, als hy er, kortom, gelykaerdige werken te doen ontstaen, zal dit onmogelyk zyn, en ieder leerling zal zyn eigen stempel hebben. Ziedaer het wysgeerig argument ten gunste van de onverjaerbaerheid van het regt.

Men zegt dat, als de kunstenaers dit eischen, dit enkel is door een laeg gedacht van woeker, maer er is iets anders: - namenlyk, dat hy in zyn werk de noodige middelen moet vinden om zelven en zyne naestbestaende te leven. Een van beiden: of hy moet hulpmiddelen van den staet ontvangen, of zich rigten naer een magtig heer; hy moet de knecht van het staetsbestuer ofwel hoveling zyn. Noch het een,

noch het ander willen wy. De kunstenaer moet ten minsten geplaetst zyn in dezelfde voorwaerde als de minste werkman. Hy moet kunnen leven van zyn werk alsook zyne erfgenamen.

De kunsteigendom verwekt geene moeijelykheid zoo lang de kunstenaer

bezitter blyft van zyn werk; hy mag het breken, hy mag een meesterstuk vernielen, om reden dat de samenleving geen regt heeft tegen-over den kunstenaer-bezitter; maer de moeijelykheid begint als de kunstenaer zyn werk heeft verkocht.

Een beeld, dat een schoon gedacht weërspiegelt en dat edele gevoelens opwekt, is geene geheel persoonlyke voortbrengst; het denkbeeld ontstaet in den geest van den mensch, opdat het dezen verlate; het moet eenen vorm aennemen, en door dezen aen te nemen komt het de samenleving in. Door dat de denker, de kunstenaer alzoo hun denkbeeld onder eenen bepaelden vorm uitdrukken, geven zy hierop regt aen het openbaer domein.

Dat denkbeeld verhaelt men hoort van dan af aen heel de wereld toe; den eigendom aen den kunstenaer laten, dit is hem het regt geven een verstandelyken moord te begaen. Niemand mag vernietigen wat nuttig is, wat dienen kan om den vooruitgang der samenleving te bevorderen. Men heeft gezegd, dat men God zelven (!) het regt zou ontkennen, te vernietigen wat den menschelyken vooruitgang zou kunnen bevoordeelen; men kan den mensch niet toestaen, wat men aen het Opperwezen zou ontzeggen.

Gaet men nu over tot het praktische, dan ontmoet men ook groote hinderpalen in het toepassen der onverjaerbaerheid. In 1793 bestond zy een oogenblik, doch men is welhaest terug gekomen van dien volstrekten eigendom. In Oostenryk, in Denemarken, in Noorwegen in Duitschland heeft men het eeuwigdurend bezit niet aengenomen.

Men verwierp in de afdeeling het eeuwigdurend regt van den kunstenaer met 83 stemmen tegen 44; doch velen hadden gestemd die zich niet hadden laten inschryven, anderen die niets van de redekavelingen gehoord hadden en die niettemin hun ja of neen wilden doen kennen.'

De vraeg werd, ten gevolge dier onregelmatigheid, aen het congres onderworpen; doch na de woorden van M. Rogier, eere-voorzitter, die deze kwestie als een der meest uitgebreide beschouwt en dus allermoeijelykst om op te lossen, terwyl zy daerenboven niet in het programma opgenomen was, beslist de vergadering dat men dit punt niet zal bespreken.

De zitting wordt tot den volgenden dag verschoven.

De omgang van den Reus en de Reuzin hebben zelfs de Congres-leden, die statige en geleerde menschen, afgeleid. Toen Druon-Antigoon (zie bladz. 124) door Antwerpen toog met al zyne dolfynen, walvisschen, schip, sloepen, praelwagens, snapte er menig statig geleerde naer buiten om met onze jubelende jeugd, den gekenden reus te zien.

Des avonds stroomde eene ontzaggelyke volksmenigte naer den Dierengaerd waer een luisterlyk koncert gegeven werd. Het volk was ontelbaer.

Hetgeen aldaer byzonder de aendacht der vreemdelingen opwekte, was de Egyptischen tempel, uitgevoerd onder leiding van M.K. Servais. De type van dit gebouw is ontleend aen de tempelen van het eiland van Philoë, in Hoog-Egypten, en behoort aen het schoonste tydvak der Egyptische kunst.

De tempel is evenwydzydig en heeft vooraen een zuilengang met vier kolommen en eindigt met eenen halven ronde; inwendig vormt hy eene ruime beuk, ondersteund door acht kolommen; van wederkanten zyn verblyfplaetsen voor de viervoetige dieren uit Arabië, Indië en Afrika.

De voorzyde is versierd met gekleurde beeltenissen uitgevoerd door de schilder Stalins, naer de teekeningen van doktor L. Delgeur, die zich sedert jaren met de oostersche talen, zeden en gebruiken bezig houdt. Wy ontleenen hier eene ontleding van eenige deelen dier zinnebeeldige versiering, aen het belangryke werk *Promenade au jardin Zoologique d'Anvers*, door M. Eug. Gens.

Op de fries van het gebouw, leest men het volgende opschrift:

eM TeR eNT piNouTeR eNTi NoHem MDCCCLVI KHaR Hon-eF
in 't jaer van God redder 1856 onder Z. M.
SouKHeb Ra ONKH-Belgica Si Ra Leopold APe AiRiTOU
de Koning, Zon en leven van België, Zoon van de Zon, Leopold I, werd uitgevoerd
Pa TeN SchAIt eR Ou Het Antverpia Se-AKer RuT.
dit huis als bock tot vergenoeging van Antwerpen en tot leering zyner inwoners

Aen de linker zyde de Maegd van Antwerpen zittende; men biedt haer het gebouw aen zeggende: *Ik bied u dit huis aen welgemaekte.* De zinnebeeldige teekens geven het antwoord van Antwerpen: *Schoon is dit huis, het vergenoegt myn hert.*

Hier onder op het tweede paneel, de volkeren uit den Oosten die in Antwerpen antilopen aenbrengen.

Van onder op het derde gedeelte, de aenkomst der Negers die eene Gieraffe en eene Zebra geleiden.

Aen den regten kant, in het eerste panneel, de stad Antwerpen; men biedt haer den tuin; zy aenveerdt hem, zeggende: *ik geef aen dezen hof een eeuwig bestaen, gelyk de zon.*

In het tweede de volkeren van het Noorden; zy komen van de bergen van Armenië en brengen beeren en hyënen aen.

In het derde, de volkeren van het westen, die leeuwen en struisvogelen binnenvoeren.

Op de kolommen is in egyptischen styl de oprichting van het gebouw gedagteekend, dat zich laet vertalen als volgt: *dit gebouw werd opgerigt in het XXV*ste *jaer van de regering van Z.M. Leopold I*, *wanneer Teichmann gouverneur der provincie en Loos burgemeester der stad Antwerpen waren.*

In de voorhalle bemerken wy eene zoldering in hemelsch blauw met vergulde sterren: in de midden eenige zinnebeelden van den God, geschikt volgens egyptisch gehruik, om den byzonderste ingang te vrywaren.

Op de fries boven den uitgang deuren leest men het volgende opschrift:

A OERi AaOUT KeTiou Paou NeB-t KHet-sen
O Groote, Oude, Jonge, Volks rassen geheel, die gaen
FeNT-sen Ta-Aaou en NeB-Pe Tiaaou piNouTeR KHePeRa
en terug komen, aenbidt den Heer van den Hemel verheerlykt den God schepper,
MAAou NoFeRou KHAker-ou To-ti
ziende de wonderen die versieren de aerde

De overige muren van de zuilengang zyn nog niet voltrokken. Later komen wy er op terug; voor het oogenblik zetten wy het verhael der kunstfeesten voort.

De wandeling der Bolwerken was voor de eerste mael verlicht. Aen den ingang, langs den kant der Statie, las men boven eenen lichttempel, de woorden *Aen de Kunst.* Regts en links, tusschen het geboomte in, blonken sterren, lichtkranzen, wapens, jaertallen, beroemde namen in de kunst, en de wandeling rondom het fort was het Walhalla geworden.

Daer las men in de verschillend gekleurde lampioens de namen van Rubens, Dürer, Quellin, Quinten Matsys, Rembrandt, Van Dyck, Reynolds, Salvator Rosa, Raphaël, Poussin, Teniers, Breughel, Murillo, Velasquez, enz. Voegt hierby eene schitterende verlichting rondom het water van het fort, die heerlyk in den effen spiegel weêrkaetste.

Het plan van die verlichting is ontworpen door den Schildersbond en uitgevoerd onder de leiding der bouwmeesters MM. Stoop, Dero en Looymans.

Boven de stadspoort staet eene schoone groep de beeldende kunsten voorstellende, met het opschrift: *Welkom!* uitgevoerd onder de leiding der zoo gunstig gekende decoratieschilders MM. P. de Wit en Jos. De Roy. Wy hebben M. de Roy aen het werk gezien en bekennen volgeerne dat hy een onzer bekwaemste en te weinig gekende nyverheidskunstenaers is. Wy willen een oogenblik terug de stad intrekken om eene andere schildering langs de Statiestraet te bewonderen; het is de Faem op eenen zegewagen den roem van Antwerpen verkondigende. De wagen is door vier peerden bespannen die schynen een hooger sfeer te willen bereiken om in alle eeuwen de Faem van Antwerpens naem als dien der zetelstad der kunsten te verkondigen.

Wy keeren terug naer de Leopoldslei, waer het eerste gedeelte van het vuerwerk werd afgestoken: de voornaemste stukken waren het wapen van Antwerpen, een lichttempel met het opschrift *Aen de Kunst* en een bloemtuil die al de tooverglanzen en kleuren moet beschaemd gemaekt hebben. Het publiek was opgetogen: uit honderd duizend menschen, die al de wandelingen bezetteden, steeg een donder van toejuigingen op.

De stadsregering was echter nog niet te vrede; men keerde zich om. Vóor en op het fort, verheft zich een onmetelyke kunsttempel, waerboven de reine genius der kunst in de hoogte stygt. Nu is hy nog in de halve duisternis gehuld; doch eensklaps valt er eene breede strael elektriek licht op het beeld - en men ziet hetzelve in al zyne pracht, de gouden sterre om het hoofd, de armen uitgestrekt over die ontelbare massa, en gouden kroonen aen de kunstenaers der geheele wereld toereikende. Op den tempel des roems las men: *A toutes les gloires artistiques.*

Men moet al het tooverachtige, al het grootsche gezien hebben, om er zich een juist denkbeeld van te vormen; zy, die dit deel van het feest hebben ingerigt, verdienen onze hulde.

De verlichting met verschillend bengaelsch vuer was overheerlyk: de terugkaetsing in het water van den onmeetlyken kunsttempel was op dat oogenblik allerprachtigst. De bloemtuil was nog schitterender, kleurryker dan die van de Leopoldslei. Heerlyk! was aller uitroep.

De toren in bengaelsch vuer is een der schoonste vuerwerken die er bestaen. Hoe grootsch stond hy daer voor ons oog, die hemelhooge toren, gansch gloeijend rood! Hy was als de baek, die de kunstwereld bestrykt en schynt te zeggen: ‘hier in Antwerpen is het heilig middenpunt der kunst!

In de *Variétés* werd het prachtige bal gegeven, door de inwooners der stad den vreemdelingen aengeboden. De stad was op de voornaemste punten verlicht.

Het afscheidsfeest dat heden in het Verbond moest plaets hebben, is verschoven tot 's anderdaegs.

Woensdag 21 Augusty.

Ten 11 ure begon de zitting. M. Waelbroeck bood het verslag aen over de werken der eerste afdeeling. Ziehier den uitslag:

1° *Vraeg.* - De kunstenaer die een kunstwerk heeft gemaekt, heeft alleen het regt de navolging er van toetestaen, hetzy door middelen die hy zelve gebruikt heeft, hetzy door andere. Zonder tegenstrydige bepaling, behoudt hy dit regt zelfs na den verkoop van zyn werk.

2°. *Vraeg.* - De wet moet de valsche nabootsing van het kunstwerk, een misdryf noemen. Dit misdryf kan maer vervolgd worden op aenklagt van de benadeelden.

3° *Vraeg.* - Een valsch handteeken op een kunstwerk stellen, moet gelyk staen aen een valsch handteeken in schrift.

4° *Vraeg.* - De repressieve wetten voor het schenden van den kunsteigendom moeten toegepast worden op de ontleeningen, welke de nyverheid aen de kunst doet.

5° *Vraeg.* - Om tot een samenhang te komen tusschen de staetsbesturen, met inzigt van de bescherming van den kunst-eigendom, algemeen te maken, wendt zich het congres tot de voortzetting der poogingen, welke de verschillige staetsbesturen doen om tot één doeleinde te geraken.

M. Brasseur beschouwt de nabootsing van een kunstwerk, strydig met de eerste grondbeginsels van het burgerlyk wetboek. De verkoop van een kunstwerk kan niet verschillen van den verkoop van een meubel. Als een meubel het volle bezit wordt van den kooper, dan moet dit ook het geval zyn met eene schildery, met een beeld. Spreker zou willen zien bepalen, dat hy die een voorwerp verkocht, van al de regten afzag. Als de kunstenaer wist dat hy door den verkoop het regt van nabootsing verloor, terzelfder tyd als de schildery, zou hy slechts den prys hooger moeten stellen. In een tegenovergesteld geval blyft het werk van den kunstenaer met eene dienstbaerheid belast, welke noodzakelyk den kooper zou afschrikken, en die ten laeste ten nadeele van den kunstenaer zou leiden.

De spreker doet onder anderen opmerken welke hinderpalen er zouden ontstaen in geval van nabootsing wanneer er spraek was van een portret.

M. Hugelman beweert, dat de kunstenaers teenemael vreemd moeten blyven aen alle twistrede over hunne stoffelyke belangen, hetgeen M. Gudin, van Frankryk, op eene zeer geestige wyze weerlegt. Hy zegt de kunstenaer moet toch leven. In wat aengaet het kunst-opzigt, wil hy door de vryheid van nahootsing aen den kunstenaer te laten behouden, beletten, dat er slechte kopyen gemaekt worden.

M. Chaudey, van Frankryk, denkt dat hoe moeijelyker de aenkoop is, hoe nadeeliger de uitslag voor den kunstenaer zyn zal; de koopers zullen noodwendig schaerscher worden. De bescherming aen den kooper verleend, is alzoo de beste waerborg voor den maker. Spreker verklaert zich dus tegen de uitslagen van het verslag.

Nadat MM. De Laet, van Antwerpen, Alberdinck-Thym, van Amsterdam, James Wheale en Madier-Montjau, van Parys, gesproken hebben, wordt de heraedslaging gesloten; waerop M. Vervoort voorstelt te stemmen over de volgende vraegpunten:

1° Het congres denkt dat het grondbegin der internationale erkenning van kunstwerken, ten gunste hunner makers, plaets moet nemen in de wetgeving van al de beschaefde volkeren.

2° Dit grondbegin moet aenveerd worden in elk land, zelfs daer waer de wederkeerigheid niet bestaet.

3° De gelykstelling van vreemde kunstenaers met nationale, moet volstrekt en kompleet zyn.

M. Wagner, verslaggever voor de tweede afdeeling, geeft lezing van een breedvoerig verslag, dat merkweerdig is onder meer dan een oogpunt. Wy zullen in al de byzonderheden niet treden, doch ziehier den uitslag van het rapport: 1° Dat de verbinding der bouwkunst, beeldhouwkunst en schilderkunst onmisbaer is voor de volmaektheid van de monumentale kunst;

2° Dat het onderwys der Schoone Kunsten voortaen moet gerigt worden in den zin van de verbindtenis der bouwkunst, schilder- en beeldhouwkunst;

3° Dat eene der hervormingen, in dit onderwys toe te brengen, moet strekken om het akademisch onderwys te volledigen door het magistrael onderwys in de werkhuizen.

4° De afdeeling denkt dat men voor de derde vraeg geene beslissing moet nemen.

M. Marcellis behandelt de kwestie van het monumentale op eene breedvoerige wyze. De verbindtenis van de dry vakken, om iets goeds voort te brengen in de bouwkunst, schynt den geleerden spreker onvermydelyk. De bouwkunst zonder hare twee zusters, is te naekt, te streng, men zou haest moeten zeggen te dor; terwyl de schilder- en de beeldhouwkunst op hare beurt, opgeluisterd moeten worden, door de schoone lynen der bouwkunst. Met veel talent behandelde de spreker de middelen om aen de bouwkunst dat monumentale te geven, 't welk men beoogt, doch elke natie heeft in dit geval onderscheidene typen, en België kan in het burgerlyke gothieke daerop roemen. In dit laetste denken wy zelfs op eene eerste lyn te staen.

Daer, in die oude gedenkteekenen. moeten wy de monumentale kunst bestuderen, indien wy er aen houden haer in ons midden te doen herleven. Sedert 1830 hebben wy ze hersteld met eene gewetensvolle zorg, en eens, wie weet! zullen wy diezelfde monumenten weêr naervolgen: men make een verschil tusschen naervolgen en kopieëren. Een ander middel om de monumentale kunst vooruit te zetten, is de vooruitgang naergaen welke de nyverheid maekt en de nieuwe ontdekkingen, welke zy voortbrengt in overeenstemming met de bouwkunst te brengen. Dat ook deden onze voorouders, en nooit hadden zy eenen hun eigen monumentalen type bekomen, indien zy dien weg niet hadden ingeslagen.

Ook de glasschildering wordt, als middel tot verfraeijing van het monumentale, door spreker aengewezen. Tot hiertoe schynt het M. Marcellis toe, dat onze bouwmeesters te weinig ingenieur zyn, of zoo men wil, dat onze ingenieurs al te weinig bouwmeester zyn. Die afstand moet verdwynen. Volgens spreker is de monumentale bouwkunst in eenen beteren weg in België, dan eene eerste lezing van het programma ons zou doen vermoeden.

Nog spreken voor en tegen het uitwendig beschilderen der monumenten en beelden, MM. Romberg, James Wheale en de Taeye, waerna de uitslagen van het verslag worden aengenomen.

M. Huard, advokaet te Parys, was door de derde afdeeling tot verslaggever benoemd. In den aenvang van zyn verslag, doet hy opmerken hoe moeijelyk het is om een verslag te maken over eene kwestie, waerover in verschillende talen gesproken werd en bovenal over eene kwestie, die tot geenen juisten uitslag aenleiding geeft. Eene stemming was onmogelyk. Het eenige wat de verslaggever doen kan, is een algemeen gedacht van het besprokene in de afdeeling geven.

'1e VRAEG. - Welk zyn de betrekkingen tusschen de wysbegeerte en de kunst? en het is zeker wel opmerkensweerdig dat niemand in de sectie de kunst heeft doen bestaen in het enkel innerlyke navolgen der physieke natuer. Allen erkennen dat er eene betrekking is tusschen wysbegeerte en kunst; beiden hooren in het intellectueel domein thuis; beiden putten hun leven in de gedachte des menschen. Dit belet niet dat er een diep verschil tusschen beide blyft: zoo is de philosophieke wetenschap algemeen en diepzinnig; de kunst is persoonlyk en heeft een tastbaren vorm noodig.

Doch het blyft waer, dat de betrekking tusschen philosophie en kunst zoo innig is, dat met iedere wysgeerige school eene kunstschool overeenstemt. Scheid het wysgeerige van de kunst en gy maekt deze laeste enkel materieel, terwyl, met haer vereenigt, zy de ziel verheft. Zoodat men op de kunst kan toepassen wat men op de menschen toepast: *dis moi qu'elle philosophie tu hantes et je te dirai qui tu es.*

Tegen dit gezegde verzette zich een lid in de sektie; hy beweerde dat de kunstenaer tot geene school moest behooren. Indien men den kunstenaer in eene wysgeerige secte wil besluiten, zal de kunst die zwakke ketens verbreken, en indien men er in gelukte hem aen die secte te verslaven, zou men hem heel eenvoudig tot de ombeweeglykheid veroordeelen.

De vryheid voor den kunstenaer, van enkel aen zyn persoonlyk gevoel te gehoorzamen, werd algemeen door de sectie aengenomen.

Wy zullen de langdurige beraedslagingen, waerin ieder zyne eigene overtuiging volgde, en hetgeen dus onmogelyk tot een juist geheel te versmelten is, niet breeder uit-een zetten: - de korte samenvatting was eigenlyk deze: dat de kunst door de gedachte ingegeven geen platte en slaefsche navolging van de natuer is. Wat de gedachte zelve aengaet, zy kan, volgens het gedacht van velen, niet voorgeschreven worden door eene school of een geloof; zy moet volkomen vry zyn.

2o *Vraeg.* Oefent de kunst niet een zekeren invloed uit op de verstandelyke en zedelyke ontwikkeling der natiën, welke vraeg toestemmend beantwoord werd. Die invloed kan goed of kwaed zyn, maer ontkend kan hy niet worden. De kunst heeft het voorregt door allen begrepen te worden. Is de kunst schoon, dan vereenigt zy de menschen in éen en hetzelfde begrip, en de liefde tot de kunst wordt een der sterkste grondslagen van de menschelyke broederlykheid.

3o *Vraeg.* Welken invloed kan men aen den modernen geest erkennen op de huidige kunst? Bezit ons tydstip niet een nieuw princiep, 't welk aen de beeldende kunst eene nieuwe uitdrukking, eene nieuwe rigting zou kunnen geven? Doch de vraeg die alles voorafging was: is er wel een moderne geest? en een lid zegde neen, want er bestaet geene orginele tegenwoordige kunst. De sectie erkende deels de waerheid hiervan en zy verving de woorden "moderne geest" door die van *strekkingen* van den modernen geest.

Er zyn leden die beweeren dat het realismus de wezenlyke strekking is; de photographie, ja zelfs de stèréoscope zouden, volgens hen, het laetste woord zyn van de hedendaegsche kunst!... Daermêe stemde de sectie niet in, vooral niet nadat zy op de eersre vraeg de oppermagt van den geest boven de stof; had aengenomen. Een

lid (Franschman) heeft byzonder het realismus toegepast en ook hier verdedigd; doch men merkte hem heel te regt op, dat die zyner werken welke het meest de

aendacht tot zich getrokken hadden, juist die waren, waerin iets meer was dan de zuivere naervolging der natuer.

De kwestie is hooger opgenomen.

Een der sprekers, den oogslag op de geschiedenis der menschheid werpende, heeft aengetoond dat ieder tydvak een verschillend, een origineel karakter had. Hy behandelde Griekenland, Rome, de hervorming, de fransche omwenteling; hy vroeg zich-zelven af of ons tydvak eene eigene strekking had - en dien weg intredende heeft men beweert dat de strekking van onzen tyd, de souvereiniteit des volks was, of om beter te zeggen een meer ontwikkeld, meer verlicht gevoel der menschelyke weerdigheid.

Doch is is er niets boven den mensch, dat aen eenen kunstenaer eene ware en vruchtbare inspiratie kan geven? Moet de kunst hare ingeving niet zoeken in een domein hooger dan de menschelyke natuer, in het oneindige, kortom in de Godheid - altyd wel te verstaen in de onafhankelykheid des gedachts.

Een spreker beweerde, dat dit gedacht van het oneindige, van de Godheid, geene bron van ingeving meer kon zyn, dewyl men volgens hem in een tydstip leefde, dat de kunstenaer niet meer geloofde; doch een ander lid heeft krachtig bewezen dat de strekking van het modern gedacht zoo materieel niet was; hy wees byzonder op de noodlottige gevolgen, welke de eerstgezegde strekkingen achter zich zouden slepen, onder opzigt van kunst, indien men ze als leerstelsel aennam. Treffend was het kontrast 't welk hy maekte tusschen den kunstenaer die met liefde voor de kunst bezield, van de kunst een priesterschap maekt, en hem die enkel de menschelyke zinnelykheid vleit en alles opoffert aen het gouden kalf.

Welk is nu het geschikste middel om het hedendaegsch gedacht weêr te geven? - en dit middel heeft men gevonden in de muerschilderingen, welke het werk der kunstenaers onder aller oogen brengt.

De voorzitter heeft de beraedslaging saêmgevat.

Er moet een ideael zyn, dat erkent iedereen. Waer dat ideael gevonden? in God. Eenige, zegde M. de voorzitter, wantrouwen dit en zien er een doodelyk gevaer in voor de onafhankelykheid des kunstenaers; doch dat wantrouwen kon maer gewettigd worden als er spraek was van een godsdienstig gedacht, dat niet vryelyk door de rede aengenomen wordt. Maer, dat er sprake zy van God, geëerd door de menschelyke rede en gy hebt een princiep met hetwelk de kunst moet rekenen, ofwel hare wettige hoogte nooit bereiken.'

Verscheidene redenaers namen het woord: het zyn MM. Leroy (Parys), Schulz (Berlyn), de priester Hinquet (Luik); doch de eer van de zitting komt toe aen den priester Brouwers, van Roermonde, die vooral kwam bestryden, dat een kunstenaer aen geene philosophische school moest behooren. 'Er zyn twee punten te onderscheiden, zegde hy: aen eene systematieke school toehooren, ofwel philosooph zyn, en dit laeste is ieder kunstenaer. Zeggen dat hy dit niet is, zou hem verlagen zyn. Zie hier waerom: de mensch rigt zich tot menschen, tot redelyke schepsels, als hy niet weet wat hy doet, begaet hy geene daed van mensch.

De kunstenaer die zich-zelven afvraegt, alvorens eene schildery te maken: wat ga ik maken en waerom? is wysgeeer. De mensch die niet denkt, alvorens het penseel te grypen, volgt den aep der fabel na, welke de tooverlanteern zien laet. Hy roepe zoo luid hy wil: ziet, ziet, men ziet niemendalle.

Er is dus kwestie voor den kunstenaer een doel te kiezen, hem weerdig als huiselyk, als maetschappelyk mensch; een doel, dat weerdig is van den mensch, samengesteld uit een ligchaem en uit eene onsterfelyke ziel, welke laeste het eerste moet overheerschen gelyk de hand het penseel, gelyk de muziekant het speeltuig. Daerna moeten de geschiktste middelen gezocht worden om het zich voorgestelde doel te bereiken, en eens dit bepaeld, geeft de kunstenaer aen het gedacht den vorm.

De wysbegeerte is het geraemte; de schoone kunsten omslingeren het met zenuwen, vleesch, schoonheid en jeugd (*Toejuichingen*). De wysbegeerte is de veldheer; de schoone kunsten zyn de dappere legioenen die onder zyne bevelen stryden. De kunst kan niets zonder de wysbegeerte. Scheidt ze van de kunsten, dat is den arend zyne vleugels afsnyden, het is den leeuw het oog uitsteken; het is aen het schoone het hert ontnemen. (*Toejuiching*).

Het is alleenlyk door de wysbegeerte dat de kunstenaer de geesten aen het schoone kan kluisteren. Kan hy het ideael zelve niet bereiken, als hy met den beitel der wysbegeerte het marmer behandelt, dan toch zal iedere slag eene vonk voortbrengen die de wereld verlicht. Indien hy gedacht heeft alvorens te werken, als hy tot de wysbegeerte zynen toevlugt heeft genomen, dan zal hy het marmer kunnen omhelzen en het beeld zal levend onder zyne handen verryzen; dan zal het beeld op zyn paneel leven hebben.

Voor den dichter is het werk minder moeijelyk; die heeft alle middelen der andere kunsten tot zyner beschikking; hy heeft de kleuren der schilderkunst; zyne denkbeelden verryzen als het ware als standbeelden, en hy heeft de hulpmiddelen van den muziekant, dank aen de harmonie der tael.

Men heeft van Milton gesproken; doch ik huldig nog een ander dichter, een zoon uwer stad; ik huldig Vondel. De waerheid is niet afgesleten; het ideael heeft meer dan één hemel; zy die in den derden aengekomen zyn, hebben het oneindige niet bereikt *(Toejuichingen).* Voort, voort! In die sfeeren is men nooit voldaen *(Nieuwe toejuiching).* Het ideael schynt altoos veel hooger. De beste kunstenaer is die, welke het minst te vreden is over zyn werk. Het ideael dat hy meer en meer benadert, doet hem terugkeeren op hetgeen hy gedaen heeft. Het is iets, zegt hy, maer het is *dat* nog niet. Hy hoopt eens beter te doen; nooit houdt hy op - en de horizon van het oneindige schuift altyd achteruit. *(Toejuiching).*

Schuldig zou hy zyn die de wysbegeerte van de kunst zou willen scheiden. De wysbegeerte is de meester, de koning, en de schoone kunst is de lieftallige vorstin, de schoonheid, de bevalligheid. Men spreekt van individualiteit; maer wy blyven altyd individuën en zelfs tot in den schoot Gods blyven wy zulks. De individualiteit van het genie kan door geen leerstelsel afgeschaft worden. Van den kopist wordt hier niet gesproken; die is *niets (Toejuiching).*

Men spreekt van vryheid... Maer wie bukt het hoofd niet voor de magt van het genie, wie buigt de knie niet voor die hemelsche schoonheid? Wie zou, voor een wenk van genie, zyne eigene persoonlykheid durven roemen en zeggen: "*Ik* ben alles, gy zyt niets." Wie durft slyk werpen op de beroemdheid, in plaets van ze met lauweren te kroonen, omdat ze niet van zyn gedacht is?

Het is eene waerheid, die iedereen moet erkennen: de invloed der kunst op de eeuw bestaet. Is die invloed goed of kwaed? Ziedaer den weg die de kunstenaer te kiezen heeft. Hy kan de weldoener zyn van den huiselyken, van den maetschappelyken mensch, ofwel zyn dwingeland; hy kan de profeet Gods, of de polichionel van den mensch zyn. *(Toejuiching).* Hy kieze!

De kwestie is opgelost van het oogenblik dat men aenneemt dat de schoone kunsten eenen invloed moeten uitoefenenen op de verheffing der gedachten en gevoelens eens volks. De kunstenaer moet de aendacht des volks opwekken door grootsche denkbeelden. Ieder kunstwerk zal maer een druppel zyn, maer vele druppelen doordringen den steen. Dwingt dus den kunstenaer niet, wiens ziel zich tot God verheft, op de aerde te kruipen; dwingt hem niet uit den rang der engelen, waer hy woonen wil, te vallen en zich in het stof te komen wentelen. Onze voeten kunnen er in omwandelen, omdat wy tot de ballingschap veroordeeld zyn, maer het voorhoofd van den mensch moet naer de hemelen reiken, *(Toejuichingen).*

Zoo even sprak ik van Milton, en dit was eene gevoelige snaer. Milton was een groot genie; doch ik hoû staende, dat Milton voortgebragt is door eenen dichter van Antwerpen, aen welken Nederland, Frankryk en België thans een gedenkteeken gaen oprigten; ik spreek van Vondel. (*Toejuichingen*). Vyf-en-twintig jaren vóór Milton heeft Vondel al de onderwerpen, die men vindt in het *Verloren Paradys*, behandeld. Zelfs heeft Milton geheele verzen van Vondel overgenomen. De zwakste verzen van Milton zyn die waer hy Vondel niet naervolgt. Ik eisch voor het duitsche vaderland die schitterende glorie. Gy ziet het christen genie altyd hetzelfde gedacht koesteren op jaren afstand. Alleenlyk men huldigde niet altyd dien grooten man, maer dat hoop ik, die dag zal komen.'

Een donder van toejuichingen begroette den jongen priester; hy had aller gemoed bewogen, vervoerd.

Op voorstel, gedaen door MM. Vervoort en Romberg drukt het congres den wensch uit het te algemeen gebruik te zien verdwynen, van, gedurende onze kerken open zyn, de meesterstukken bedekt te houden.

Het congres afgeloopen en plegtig, na de gewoone dankbetuigingen gesloten zynde, wilde ieder de kennis maken van den achtbaren en tevens jeugdigen priester, M. Brouwers, die met zyn verheven woord als een donderslag den stempel gaf aen het congres. Weinige oogenblikken zyn verloopen, of wy hebben het genoegen al de Nederlanders by een geschaerd te zien; zy zyn voornemens eene algemeene dankbetuiging aen M. den Burgemeester te doen; aen het hoofd bevond zich de beroemde schryver van Lennep en de dichteres Mev. van Calcar; wy volgen hun. Aen de deur van M. Loos ontmoet men den Minister van binnenlandsche Zaken, gereed om met M. den Burgemeester te samen het huis te verlaten. M. Rogier wisselde eenige welwillende woorden met de bezoekers, terwyl M. Loos de gansche schaer ten zynent ontving. In eene gespierde tael, bedankte M. van Lennep den Burgemeester in naem van alle de aenwezigen, voor het gul en vriendelyk onthael hun allen aengedaen. 'Onze kindskinderen zegde hy, zullen het nog herhalen, dat Antwerpen den kunstenaren een zoo schitterend onthael heeft gegeven.' De Burgemeester innig getroffen door de onverwachte plechtigheid, antwoordde en bedankte hun allen voor de voor hem zoo vleijende woorden, door M. van Lennep uitgesproken; hy zegde, ik kan aen allen onmogelyk de hand drukken, doch ik hoop dat van M. Lennep dit in mynen naem doen zal.

Na een algemeen hoezee! verliet men de wooning van den achtbaren Burgemeester; van daer vereenigde men, zoo als de vorige dagen, aen een banket in de *Sodaliteit*, 150 deelgenooten; onmogelyk de verschillende dronken en de schoone bewoordingen daer gehouden te zeggen.

Toasten werden, onder anderen, voorgesteld door de heeren baron von Franz, Förster, van Beers, Kühns, Swerts, Ising, Schaefer, Rigelé, von Zahn, Hefner, Cremer, Ter Brugghen, Génard, Schulz (teekenaer der *Kladeradatsch),* Siret, enz. Verscheidene kooren werden gezongen.

Nauwelyks had men den disch verlaten wanneer de Choormaetschappy van Gent ons weêr eensklaps nieuwen feestlust kwam geven.

Dit uitmuntend choorgezelschap, uitgenoodigd door het Verbond, werd door een aental leden en den voorzitter der afdeeling der muziek, M. Wilmotte, en het muziek onzer jagers-éclaireurs, aen de standplaets van den yzeren weg van Waes, afgehaeld.

Aen de statie werd M. de Maere, schepene van Gent, verwelkomd door M. de Taeye. De stoet doortrok de voornaemste straten. In het verbond sprak M. Van Sulper, provinciael raedsheer, eenige diepgevoelde woorden van welkom uit; M. de Maere gaf een treffend antwoord, dat luidruchtig werd toegejuicht.

De Antwerpenaers hadden reeds vroeger met dit verdienstelyk gezelschap kennis gemaekt. De Duitschers, by wien de muziekale kennis in hoogen graed bestaet, betuigden algemeen hunne bewondering.

In byzonderheden zullen wy niet treden; de ontvangst der Gentenaers was zoo broederlyk als mogelyk. Na het concert heeft men andermael afscheid genomen van de vreemdelingen; de kennissen, welke men op de feesten gemaekt had, verspreidden zich weêr over gansch Europa, doch niet zonder hoop van elkander weêr te zien. Heeft Antwerpen vandaeg de kunstenaers, dichters en wysgeeren genoodigd, dan worden welligt deze morgen genoodigd in Amsterdam, Keulen, Parys, Londen of elders, en daer wordt het broederlyk verbond op nieuw gesloten.

Vooraleer het lokael van het Verbond te verlaten, hebben de Duitschers het volgende adres, door hun allen onderteekend, den Burgemeester overhandigd:

Heer Burgemeester:

'De duitsche kunstbeoefenaers zyn doordrongen van de edele blyken van gastvryheid, die de stad Antwerpen hun heeft gegeven. Nooit zullen zy de heerlyke dagen vergeten die zy erin doorgebragt hebben, en nog minder de hertelyke en volkomene bejegening des mans, die zich hier door zyn karakter en zynen stand, de beste vertegenwoordiger toonde van het land, welk door zynen oorsprong aen het onze verwant is.

Het besef van dezen gemeenschappelyken oorsprong, zeer achtbare burgemeester, is eene diepe overtuiging geworden by al de Duitschers, door de ondervindingrykheid en het wys beleid 't welk gy in geheel de bestiering van het Kunst-Congres hebt aen den dag gelegd.

Insgelyks op de duitsche kunst hebben uwe poogingen den gelukkigsten invloed uitgeoefend en u de hertelykste en duerzaemste dankbaerheid verzekerd van al de duitsche kunstbeoefenaers in uwe edele stad.'

Antwerpen, 21 augusty 1861.

Intusschen werd aen al de vreemde kunstenaren de prachtige herrinneringsmedalie uitgedeeld, welke naer teekening van den bouwmeester Durlet, door den heer Wiener was gesneden.

Hier eindigen wy ons verslag en deelen een fragment mede van het diploom der Koninklyke Akademie van Antwerpen, school waer uit byna al de beroemde kunstenaren van onzen tyd zyn voortgesproten, en zeggen nogmaels heil aen alwie iets bygedragen heeft tot het welgelukken van deze kunstfeesten; welligt zal het nageslacht het overdreven wanen, doch wy verklaren by deze, dat het onmogelyk is

het orderlyke, het grootsche en kunstvolle terug te geven dat er by alle de plechtigheden heerschtte.

D. VAN SPILBEECK.

Bezoek der vreemde kunstenaren te Gent. Donderdag 22 Augusty.

FRAGMENT VAN HET DIPLOOM DER KONINKLYKE AKADEMIE VAN ANTWERPEN. PLAETSNÊE VAN H. BROWN.

Ten 8 uren 30 minuten 's morgens vertrokken er ongeveer 200 kunstenaren en letterkundigen met de stoomboot naer het Vlaemsch Hoofd, om zich zoo met de spoortrein van het land van Waes naer Gent te begeven. Daer aengekomen, werden zy ontvangen door den heer de Maere, schepene, de bestuerleden van de Maetschappy van Fraeije Kunsten, en van het kunstgenootschap en eene ontelbare menigte volk. Van daer trok men in stoet naer het stadhuis waer het collegie van M. de burgmeester en schepenen, de vreemdelingen ontvongen.

M. de burgemeester, van Kerkhove-Delimom, zegde hun welkom, en herrinerde dat, indien de stad Gent geene kunstjuweelen kon aentoonen zoo als Antwerpen, dat zy nyverheidsgestichten bezat, en gedenkteekens van vroegere dagen, die nog van den roem en de grootheid hunner voorvaderen getuigden, gedenkteekenen zegde hy,

die ons immer de vaderlands- en vryheidsliefde te binnen roepen. Hierna werd den eerewyn aengeboden. Hierop antwoorde de heeren baron Taylor, Gudin, Vosmaer, Hofdyk en Sache, en dankten de stad Gent voor de gulhartige uit noodiging en dronken op het heil der gemeenten van Vlaenderen en van België.

Daerna zyn de kunstenaren de gedenkteekens en byzonderheden der stad gaen bezigtigen; toen de vreemdelingen de verzamelingen der Universiteit bezocht hadden, hebben zy zich naer den Casino begeven, waer, door de zorgen van MM. Rolin en Berlaere-Casier, en MM. Van der Haeghen en Lemaire, secretarissen der maetschappy van Schoone Kunsten en van het Kunstgenootschap, een heerlyk ontbyt was opgedischt.

Dit feest werd voorgezeten door den heer burgemeester en schepenen der stad.

De eerste magistraet der stad stelde de gezondheid voor aen den koning. ‘Indien, zegde hy tot de vreemdelingen, gy in België gezien hebt hoeveel genegenheid en hoeveel liefde allen den koning toedragen, dat is omdat wy aen zyne wysheid en zyne getrouwheid aen de grondwet, onze welvaert en de handhaving onzer vryheden te danken hebben.’

Vervolgens heeft M. de advokaet Rolin nogmaels de vreemde kunstenaren welkom geheeten. ‘Gy hebt, zegde hy, het kunstlievende Antwerpen bezocht - weest ook welkom in het

nyverige Gent, waer men het ideale nevens het stoffelyke weet te stellen en het hert voelt kloppen voor al wat edel en grootsch is.'

De baron Taylor heeft eenen toast ter eere van Gent voorgesteld met een glas gentsch bier. De gryze kunstminnaer zegde, dat hy, sinds hy in België was, een zonderlingen stryd bywoonde. 'Gy, mynheeren, overlaedt ons met welwillendheid en vriendelykheid; wy weeren ons om te bedanken; maer indien het zoo vootgaet, zal onze dankbaerheid te flauw wezen voor al hetgeen gy doet. Ik drink, zegde M. Taylor, ter eere van de stad Gent, van haer magistraet en van al hare burgers.'

Nu werd het woord gegeven aen den beroemden redenaer M. Jules Simon, die in eene schitterende improvisatie hulde bragt aen het vrye België, aen het vryzinnige Gent. Ik huldig, zegde hy, het land waer het vrye woord mag klinken, en ik drink op de welvaert van de letterkundige maetschappyen en kunstgenootschappen, die kringen van beschaving en vooruitgang welke over gansch den belgischen bodem verspreid zyn.' De woorden van den welsprekenden man werden met een gedonder van toejuichingen onthaeld.

De toast door M. Vosmaer, van den Haag, ter eere van den burgemeester van Gent, werd door de aenwezigen met genoegen onthaeld even als de heildronk, welke M. Hofdyk op eene gansch vernuftige wyze voorstelde. 'M. Taylor, sprak hy, zegde zoo even dat hy heeft bier gevraegd om op de gezondheid der Gentenaren te drinken. Welnu, ik eisch den vetten wyn van Nederland, ik eisch melk, om op de gezondheid der vlaemsche vrouwen te drinken,'

De redenaer heeft eok eenige nadrukkelyke woorden gerigt tot de Zuid-Nederlanders, die met hunne Noorderbroeders niet alleen door de kunst, maer ook door de tael en geschiedenis, niet alleen door het hert en het gevoel, maer ook door het hoofd en de gedachten vereenigd zyn.

Na nog eenige hertelyke nederlandsche woorden van M. Ising, nam de beroemde schilder Gudin het woord, om aen de Belgen en hunnen koning hulde te brengen.

M. Julius Vuylsteke heeft insgelyks eenen dronk voorgesteld. Hy stelde voor te drinken op de eerbiediging van de dry talen van België, en vooral van de nederlandsche. Het is, zegde hy, door het bestaen van die dry talen, dat thans tusschen ons en de kunstenaren, die van verschillende punten van Europa herwaerts gekomen zyn, zulke vriendelyke betrekkingen mogelyk wezen.

Nu spraken nog MM. Sache, van Weenen; Courbet, van Parys; Carrière, van Munchen; en Albert Leroy.

Gedurende het ontbyt heeft de maetschappy der *Vereenigde Artisten*, verscheidene fraeije stukken uitgevoerd.

Het is ons even als van de feesten van Antwerpen onmogelyk die geestdrift, die liefde tot het schoone, die te Gent doorstraelde, terug te geven; deze plegtigheid doet de grootste eer aen de leden der maetschappy van schoone kunsten en van het kunstgenootschap, die op eene weerdige wyze, de aloude gentsche gastvryheid gehandhaefd hebben.

Eene stem uit het noorden.[1]
Wyze: *Schilder, 'k woû me zelf graag zien.*

(1) Dit gedicht is ons te laet toegekomen om in het Verslag der feesten van Antwerpen opgenomen te worden.

Weet je wel hoe laat het is?
Wekker wil het melden!
Laet geen zoeken op den gis
Voor een antwoord gelden.
Maar gij zegt: de dag breekt aan,
Nieuwe gloed is opgegaan.
Harmonie in 't leven } *bis.*
Kleurt op nieuw de dreven. } *bis.*

Waarheid heet de nieuwe dag
Die met gulden stralen,
Kunst en vrijheid koestren mag,
Nevels doet verdwalen,
En zij brengt gezond verstand
Met genie in hecht verband;
Ruimer staan de perken } *bis.*
Waken is 't en werken. } *bis.*

't Oud vooroordeel spat tot gruis,
Broeders zyn wij allen;
Gods natuur is 't eenig huis
Zonder hek of wallen;
Wonen we in dat huis te zaam,
Broedermin vraagt stand noch naam;
Waarheid leidt ons streven } *bis.*
Naar die zon van 't leven. } *bis.*

Broedermin, ja, Noord en Zuid,
Heeft uw stem vernomen,
Veste, die de heilklok luidt,
Zie, we zyn gekomen.
Oost en West en Zuid en Noord
Zweren 't in uw gastvrij oord,
Moog Gods licht ons leiden, } *bis.*
't Zwaard zal ons niet scheiden. } *bis.*

W.J. VAN ZEGGELEN.

's Gravenhage.

Buiten de stukken die wy hebben opgenomen en waervan eenige voor de eerste mael het licht zien, zyn er in den vreemde een aental schitterende artikels over onze kunstfeesten verschenen; wy roepen byzonder de aendacht onzer lezers op het stuk: *De Vyfdaegsche Veldtocht*, door den geestryken heer LINDO (*den ouden heer Smits*.)

DE DERTIGDAEGSCHE ZIELEMISSEN VAN BERTHAL DE HAZE. - SCHILDERY VAN H. LEYS, TEEKENING VAN MARC, PLAETSNEÊ VAN BERTRAND. *(Zie bl. 166 en 167 van den 1sten jaergang.)*

Twee advokaten.
(Vervolg, zie bl. 116 dezes jaergangs.)

Omtrent veertien dagen waren reeds verloopen en nog was Michiel Schevelsteen niet op de hoeve teruggekeerd. Gedurende al dien tyd, had niets den stillen vrede die in de wooning voortduerde, komen stooren, maer ook was niet de geringste hoop op een aenstaende einde, aen het door den pachter ingespannen rechtsgeding, de goede zusters komen streelen. De grysaerd bleef van de hoeve afwezig en de twee kinderen kregen niet de minste tyding die de aenstaende terugkomst huns goeden vaders aenkondigde. Dit gemis aen tyding uit Brussel vergalde het bestaen van Barbara en Goele en op hun anders zoo frisch en open gelaet lag thans eene droeve tint van achterdocht en weemoed gespreid. Vroeger geleken de kinderen des gryzen pachters aen twee ontluikende zomerroozen, die overal waer zy gingen, balsemende geuren rond zich spreidden; thans stapten zy met de hoofden op de borst gebogen, traegzaem voort; bleek waren hare aengezichten en hare vroeger zoo heldere oogappelen, waeruit steeds liefde en geluk straelden, schenen thans zonder leven. De zomerroozen waren van hunne wangen verdwenen en hadden plaets gemaekt voor twee dier treurende bloemen die by voorkeur de eenzame graven opzoeken om op derzelver boorden stervend te bloeijen.

Op een zondag, in den beginne der maend april, trad Lambrecht, vergezeld van de twee zusters en van Hans, na het einde der hoogmisse de dorpskerk uit. Zwygend stapten zy tusschen de groepen dorpelingen die op het doodenplein, voor het huis Gods, op hunne kennissen te wachten stonden, en even sprakeloos, sloegen zy den weg hunner wooning in. Reeds waren zy er niet verre meer van verwyderd, toen de knecht het hoofd oprichtende, een klein man met langen afdalenden rok om de lenden voor de deur der hoeve ontwaerde. Oogenblikkelyk deelde hy aen de zusters deze ontdekking mede.

- Laet ons wat spoedig voortstappen, Barbara, - zegde hy, - wie weet, misschien brengt die man ons tyding van den pachter.

Aenstonds verdubbelden allen den tred met het inzicht zoohaest mogelyk de hoeve te bereiken. Toen zy nog slechts op eenige schreden afstands waren, keerde de onbekende persoon eensklaps het hoofd om. Zeker moest hy Lambrecht en de twee zusters, die haestig op hem toetraden, hebben bemerkt; want eensklaps trok hy zich, als iemand die zich ongeerne liet kennen, den hoed over de oogen en als een misdadiger, die op het feit is betrapt geworden, stoof hy achter de wooning weg.

Deze handelwyze prikkelde de nieuwsgierige verwondering des knechts; maer toen hy voor de deur der hoeve stond, wist hy waerlyk niet wat denken. In hunne afwezigheid had er iemand een papier op geplakt, waerop iets te lezen stond. De goede jongen gaf zich veel moeite om den inhoud van het gedrukte papier te ontcyferen: hy las en herlas het, spelde het opschrift van het begin tot het einde, raekte elke letter met den vinger aen; maer waertoe holp het? Al wat hy deed was en bleef vergeefsche moeite.

Pro justicia! - Zoo luidde het opschift; dit was geen vlaemsch, en al wat op die twee woorden volgde, was zoo onverstaenbaer als het opschrift zelf. Lambrecht, Barbara en Goele bezagen elkander alsof zy zeggen wilden:

- Verstaet gy het?

Maer, jawel! daer bleef het by: niemand sprak een woord, want niemand hunner, ofschoon allen goed lezen en schryven konden, verstond den inhoud van het zonderling papier.

- *Pro justicia!* - morde Lambrecht, - *pro justicia!* - wat mag dit beteekenen? Zeker zal het fransch zyn en die tael versta ik niet.

Op dit oogenblik kwam Hans, die zich achter de hoeve had begeven, ylings toegeschoten.

- He! Lambrecht! - riep hy, - kom eens zien hoe dit klein manneken, met zynen grooten appelgroenen rok over het veld loopt, het is byna of hy iets van de hoeve had medegenomen, zulke haest heeft hy om zich weg te maken; hy denkt misschien dat wy hem zullen achtervolgen. Kom eens zien, Lambrecht!..

- *Pro justitia!* - mompelde de knecht, terwyl hy zich onophoudend het achterhoofd krabde, en zonder acht te slaen op de woorden van den kleinen verkenshoeder, trad hy met Barbara en Goele de wooning binnen.

Des avonds vertelde men in het dorp dat de hoeve van Michiel Schevelsteen door het gerecht zou verkocht worden.

Zoo als men het zich wel kan inbeelden, was Lambrecht dien dag niet te huis blyven zitten. Hy moest het raedselwoord van dit geheim, dat hem hevig verontrustte, kennen. By den veldwachter, met wien hy nog al goed bevriend was, had hy de verklaring daer van gaen opzoeken. Deze, ofschoon dan toch ook al geen fransch kennende, verstond zich zoo wat aen rechtsvormen, en daer hem alreeds iets van de zaek ter ooren gekomen was, verhaelde hy al spoedig den knecht van Michiel hoe het met dezes zaken gelegen was.

Des anderendags, 's morgens reeds vroeg, begaf hy zich naer Brussel om zynen meester over het gebeurde te verwittigen. Het verhael des knechts verwonderde Michiel niet weinig, en te recht; want dagelyks was hy Mynheer Theodoor De Munck, zoo als deze hem bevolen had, gaen spreken en telkens had de advokaet hem met de hoop op eenen goeden uitslag gevleid. Nu wist hy echter niet wat denken. Van Lambrecht vergezeld, begaf hy zich naer de wooning des rechtsgeleerden en verzocht dezen hem dit raedsel te ontsluijeren. Mynheer de Munck liet den pachter vry uitspreken, en toen hy ophield, zegde hy lachend:

- Zoo, zoo, Mynheer Frederik Straetman, gy speelt daer een aerdig spel, een spel dat u duer zou kunnen kosten.

- Welnu? - vroeg Michiel.

- Het recht is altoos voor u, pachter, - antwoordde Mynheer De Munck; - doe slechts zoo als ik u bevolen heb: kom my dagelyks spreken. Tot de inbeslagneming der hoeve heeft Frederik Straatman geen recht; dit alles is slechts een middel dat hy gebruikt om u den schrik op het lyf te jagen; ik verzeker u dat de hoeve niet zal verkocht worden, te meer hy heeft van het gerechtshof geen oorlof tot onteigening bekomen.

Meester en knecht verlieten nu, een weinig meer gerustgesteld, de wooning des advokaets; de pachter begaf zich naer het *Wit Peerd*, in de Vincketstraet, en Lambrecht spoedde zich terug naer Hoylaert, met de groetenis van Michiel voor dezes kinderen.

Eenige dagen later verscheen er in het dorp een man met toegeknopten rok en langen knevelbaerd, niet slecht aen eenen buiten dienst gestelden officier gelykende. Deze vertelde in de herbergen, aen allen wie het hooren wilden, dat hy goed wist hoe het met de zaken van Michiel Schevelsteen gelegen was en dat de hoeve niet zou verkocht worden.

In het dorp baerde de lange afwezigheid van Barbara en Goele's vader niet weinig verwondering; ook maekten de dorpelingen allerhande gissingen. Eenige hechtten geloof aen de woorden van den toegeknopten rok en dachten dat de hoeve van Michiel Schevelsteen niet zou verkocht worden; doch het meestendeel namen de woorden van Lodewyk Borgions, - want de toegeknopte rok was toch niemand anders, - voor louter grootspraek en veronderstelden dat het slechts gezegden waren van iemand die meer wilde vertellen, dan hy wezentlyk van de zaek wist. Want waerom toch had men anders de hoeve te koop gehangen? En ook waerom was Michiel Schevelsteen zoo eensklaps uit het dorp verdwenen, zonder dat iemand wist waerhenen hy zich begeven had? Dit alles gaf den dorpelingen ruime stof tot praten en iets dat daertoe nog meer bybracht, was dat Tiste Raeymakers, Hendrik Baetes, Giede Stockmans en Karel Wagemakers, die als byzondere vrienden des pachters bekend waren en dan ook meer van dezes zaken dan al de andere schenen te weten, zich reeds eenige halve woorden hadden laten ontvallen; ook werkte dit niet weinig mede om de gezegden van den knevelbaerd te doen in twyfel trekken. Iets waerin allen overeen stemden, was te verklaren dat de lange afwezigheid des pachters hun hoogst onwelvoeglyk voorkwam.

- Lambrecht zit alleen op de hoeve met Barbara en Goele, - zegden de dorpelingen, - alle dry zyn jong en niemand is daer om op hunne handelingen te waken. Lieve hemel! wie toch zal zeggen wat daer omgaet?

De boerenmeiskens praetten ook; in het openbaer zegden zy wel niet veel, maer wanneer zy by elkander waren, dan gaven zy ook des te meer aen hunne tongen den vollen teugel en dan klapten en babbelden zy, als recht snaphaentjes dat zy waren. Kwaed zegden zy echter van de twee zusters niet, haer gesnap kwam alleen hier op neêr:

- Barbara en Goele zullen nog moeijelyk aen eenen man geraken, en toch is het wel ongelukkig; want de twee zusters zyn inderdaed deugdzame meiskens. Maer zoo zes weken met den knecht alleen op de hoeve te zitten! Lieve hemel! wie toch is daerby in staet zynen goeden naem te behouden!

De boerenknapen rookten des avonds na het avondmael als gewoonlyk hunne pyp, dronken des zondags een goed glas bier, kegelden of schoten met pyl en boog op de wip of naer den doel en zegden niets, of, zoo het somtyds al eens gebeurde dat zy voor eenige oogenblikken hunne ernstige bezigheden staekten en hun dan eens een woord ontviel, dan was het:

- Lambrecht heeft gelyk, hy moet weten wat hem te doen staet; hy heeft het in der waerheid toch zoo slecht niet voor.

Ook gebeurde het wel eens dat somtyds een der knapen daerop antwoordde:

- Zoo ik my in Lambrechts plaets bevond! Lieve Hemel!....

Maer dat was ook al; want dan vatten ook allen hunne glazen in de handen en ieder dronk een goeden teug waerna de pylen weêr spoedig de lucht invlogen dat er de boogpezen af snorden.

Dit gesnap en gepraet had voor gevolg, dat telkens dat iemand Lambrecht of de zuster ontmoette, men de hoofden byeenstak en hen een eind wegs achterna keek, even alzof zy vreemdelingen in hun eigen dorp waren.

Gelukkig dat Lambrecht of de zusters deze zonderlinge handelwyze ten hunnen opzichte niet bemerkten, anders ware dit zeker hun folterend lyden, dat alreeds groot genoeg was, nog komen vergrooten.

De maend April liep ten einde. Op eenen zondagachternoen, zat Lambrecht met de twee zusters op de hoeve. De lange afwezigheid des pachters maekte de stof hunner samenspraek uit. Kleine Hans lag in zyne hardhouten slaepbank te ronken; wellicht dacht hy toen dat hy tot de weerdigheid van Aertsbisschop verheven was en een *concilie* van hooge prelaten voorzat, want nooit nog had zyne borst zulke lage invallende toonen laten hooren, als op dit oogenblik. Herhaelde malen draeide en keerde hy zich in zyne slaepbank om, waeruit men zou hebben mogen besluiten, dat de kleine Aertsbisschop niet allerbest over zyne onderhoorigen tevreden was, zulkdanig leven hield hy in zyne hardhouten kist. Eensklaps ving Turk op het voorhof geweldig met blaffen aen. De zusters staekten het gesprek en Lambrecht richtte zich op om te gaen zien wat de oorzaek van Turk's ongewoon rumoer was. Toen hy de deur geopend had, zag hy een klein manneken voor zich staen, met langen tot op de hielen afdalenden rok om het lyf en eenen neus zoo rood als of hem eenen tros sorbendruiven over het aengezicht hing. Zoodra het manneken den knecht ontwaerde, scheen het heel onthutst en verlegen en aen gansch zyne houding was het klaerblykelyk zichtbaer, dat het op dit oogenblik niets zoo lief zou hebben gehad, dan zoo spoedig mogelyk eenen uitweg te vinden, om in alle haest het hazenpad te kunnen kiezen; doch wanneer het bemerkte dat dit onmogelyk was, vatte het eerbiedig den hoed van het hoofd en maekte eene diepe buiging, als of het slechts gekomen was om aen Lambrecht zynen kaelkop te toonen en hem te vragen of het hem wel mogelyk was, daerop iets te ontdekken dat naer een overgebleven haerpyl zweemde. Lambrecht die geen woord aen die meer dan zonderlinge handelwyze verstond, en niet wist waerom deze onbekende zich op het voorhof bevond, waegde het te vragen:

- Gy zyt hier gekomen, mynheer?...

- Ik ben hier gekomen... vergeef my, mynheer... pachter, wil ik zeggen... - viel hem het manneken haestig stotterende in de rede.

- Om de hoeve te zien? - vroeg Lambrecht.

- Om de hoeve te zien, - antwoordde de onbekende, zich met zynen blauwen katoenen zakdoek het zweet, dat hem in dikke druppelen op het kael hoofd perelde, wegvagende.

- Treed binnen, mynheer, - zegde Lambrecht; - maer ik moet u verwittigen dat de hoeve niet zal verkocht worden.

- Hebt gy geld om den intrest der rente aen Mynheer Frederik Straetman te betalen? - vroeg de kaelkop eenigzins nieuwsgierig.

- Neen, - antwoorde Lambrecht, daer hy ten zelfden tyde ontkennend het hoofd schudde.

- Welnu?...

- Toch zal de hoeve niet verkocht worden.

- Gy vergist u, pachter, morgen wordt uwe hoeve en overmorgen de huisraed verkocht.

- Maer hoe weet gy dit?

- Hoe?... welnu... zie, ik kan niet zeggen... rechtuit, ik weet het zelf niet, hoe ik het weet... maer toch weet ik het, pachter.

- Maer ik ben de pachter niet, ik ben slechts zyn knecht.

- Ho! dit is gelyk, waerschuw dan slechts uwen meester.

Nauwelyks had het manneken met zyn kaelhoofd en rooden neus deze woorden gesproken of hy keerde Lambrecht den rug toe en verliet, in alle haest, het voorhof der hoeve; waerna hy het op een loopen zette alsof hy een kwaeddoener ware geweest die door de gewapende macht werd nagezet. De knecht bleef hem eene wyle nakyken en, toen hy terug de wooning binnentrad, ontwaerde hy den kleinen verkenshoeder die, met het half lyf over de hardhouten slaepbank, nieuwsgierig lag te luisteren.

- Lambrecht, - riep de kleine Hans, zoohaest hy den knecht bemerkte, - Lambrecht dit is het zelfde manneken met zynen appelgroenen rok, dat op dien zondag, nu omtrent eene maend geleden, toen wy uit de hoogmisse kwamen, voor de hoeve stond. Gy weet wel, toen dit papier dat gy niet kondet lezen, op de deur was geplakt. Lambrecht, zie hem eens goed achterna!

(Wordt voortgezet.)

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Algemeene tentoonstelling
Ingerigt door de Koninklyke Maetschappy van Schoone Kunsten te Antwerpen.

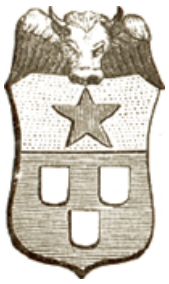

(Zie bladz. 116 et 127 dezes jaergangs).

Telken male, by het openen eener dryjaerlykscheten tentoonstelling, heeft de *Vlaemsche School* een verslag over deze verzameling afgekondigd: wy komen heden onzen lezeren een dergelyk opstel aenbieden.

Onze taek is groot, wellicht boven onze magt; niet min dan 1331 voorwerpen zyn ten toon gesteld; echter als onze voorgangers, zullen wy ons slechts met de voornaemste bezig houden.

Doch vooreerst deelen wy een goed nieuws mede. By de reeds gemelde aengekochte kunstwerken, hebben wy het genoegen de volgende aenteteekenen: *Vertrek voor de vischvangst*, door Bource; *Myn Buermeisje*, door Eug. de Block; *De Grootmoeder*, door de Bruycker; *Jephté*, een borstbeeld door Deckers; *Gezigt uit de omstreken van Antwerpen*, door A. de Keyser; *De Parguinezen in ballingschap gaende*, door Dell' Aqua; *Maneschyn*, door L. de Winter; *Stadgezigt van Amsterdam*, door Eversen; *De H. Maegd en het kind Jezus*, in marmer, door Jos. Geefs; *Stroopery der Kozakken*, door Hahn; *Zeegezigt*, door J. Jacobs; *De twee Weeskinderen*, door

Jamin; *De Jungfrau in 't kanton Bern*, door Leu; *Boorden van den Rhyn*, door Pohle; *Mastenbosch in Noorwegen*, door

Muller; *Portret*, van Ravel; *Vertrek voor de jacht*, door Serrure; *Overweging*, door Somers; *Een openbaer Schryver te Smyrna*, door Starck; *Beek in de Tyroler-Alpen*, door Steffan; *Liefdadigheid in de 17*e *eeuw*, door H. van Hove; *Het graf van Tromp*, te Delft; *De Wolf*, door Verlat; Borstbeeld in marmer *(Ecce Homo)* door Coureur; *Adam van Noort*, Borstbeeld in marmer, door J.B. Dielis.

M. Ed. Verhaegen heeft ook nog de volgende stukken aengekocht(1): *de Boord eener rivier*, door de Koningk; *Velleda,* door Jan Verhas; *Meisjes aen den boord eener rivier*, door B. Weiser.

Wy herhalen het, het juiste getal der voorwerpen is 1331, tentoongesteld door 740 kunstenaren; wy gaen trachten dezelve aen onze lezers te doen kennen, de alphabetische orde van den catalogus volgende en zullen er onze denkwyze over uit drukken, regtzinnig en vry, zoo als de vroegere beoordeelingen door onze medewerkers in het tydschrift verschenen.

Het tafereel door M. Accard van Parys, vertoont ons *Een heer van het hof van Lodewyk XIII*, *den dichter Racan geluk wenschende nadat deze laetste aen den koning was voorgesteld.* Het onderwerp biedt weinig belang aen, doch de uitvoering ervan is tamelyk wel.

Achenbach, leeraer te Dusseldorf, heeft ons een overheerlyk tafereel gezonden; het is wellicht het prachtigste dat wy van hem te zien kregen, en stelt voor *Eene opkomende ty;* de uitvoering is meesterlyk zoo als hy dit overigens gewoon is. De ty koomt op, de lucht die fiks geschilderd is, is donker, en het water heeft een zwartgeelachtigen toon, die klaer doet zien dat het diepste der zee in beweging is.

M.A. Allebé van Amsterdam zendt ons dry tafereelen; het schynt dat die schilder tot de kunstenaren behoort die de doenwyze van Rembrand willen navolgen; wy keuren dit af, daer wy eigenaerdigheid boven al achten. Deze hoedanigheid vinden wy in L. Alma Tadema van Antwerpen. Ziedaer wezentlyk talent, en wy durven zeggen dat het een der goede voortbrengselen is die op de tentoonstelling pryken; het bestuer der maetschappy heeft zulks ook begrepen en het tafereel aengekocht, voor de verloting. Het onderwerp is de *Opvoeding der kleinkinderen van Chlodildis* en geeft ons een zeer goed gedacht van de geest diens tyds. Wel is waer, wy hadden het figuer dat aen de linkerhand van Chlotildis geplaetst is, edeler gewenscht, doch, in het algemeen, is het werk wys van kleur en samenstelling, en verraedt voor de toekomst, een meester te meer voor onze school.

Onze vriend Altenrath heeft dry werken ingezonden: *een ontwerp van doopskapel.* Het voorfront en de doorsnede, die met veel zorg is gewasschen, is redelyk gelukkig van samenstelling; verder eene samenstelling voor *eene gemeenteraedzael*, die eenen eigenaerdigen stempel draegt; wy begrypen niet waerom M. Altenrath deze teekening niet heeft ingezonden voor den pryskamp door de Maetschappy uitgeschreven en waerin M. van der Plaetsen van Gent bekroond is, en niet M. van der Straeten zoo als men bladz. 127 heeft gelezen.

(1) Wy maken van deze gelegenheid gebruik om onzen innigen dank uit te drukken aen M. Verhaegen, voor de wyze waerop hy de kunst weet aen te moedigen; hy handelt onafhankelyk, kiest en koopt wat hem bevalt, en laet zich door niemand dees of geen werk van vrienden opdringen, en dat is, volgens ons, eene groote verdienste voor iemand die de kunst wezentlyk ter hulp wil komen; moge hy talryke navolgers vinden, dat is onze vurigste wensch!

M. Jules André van Parys heeft twee landschappen ten toon gesteld die zeer wys zyn behandeld en waervoor wy hem geluk wenschen; dezelve zyn waer, goed van schildering en verraden een meesterlyk penseel.

Het dal van den molen te Mirthal, geboorteplaets van Karel-den-Groote, door M. Andrea van Munich, is met gemak behandeld, keurig van teekening en grootsch van samenstelling.

John Angus heeft gemak van schildering, doch het onderwerp zyns tafereels, is voor den aenschouwer niet klaer; de teekening laet te wenschen. Het tafereel van zyn broeder William, heeft ook hoedanigheden, maer zyn verhael, zoo als het in de catalogus is opgegeven, is vatbaer om verschillende andere titels te dragen. Geest en gedacht vinden wy by M. Antigua van Parys; zyn *dag na Allerheiligen*, is vol gevoel, en is dichterlyk van opvatting. Het stelt eene moeder voor die op den eersten dag van het zielenoctaef, met hare kinderen kroonen aen het kruis komt hechten, waeronder haer echtgenoot, en hun vader, begraven is. Het oudste der kinderen is vol gevoel en de uitdrukking aendoenlyk. Ware in het algemeen de schildering op de hoogte der voorstelling, wy zouden dit stuk een meesterachtig werk noemen; 's kunstenaers dry andere werken hebben voor ons minder weerde.

M. Arndts, van Wiesbaden, heeft eene *Boschgodin* ten toon gesteld, die wy gerust in het bosch hadden laten rusten. *De zomersche dag in Schotland*, van M. Hermann Aubel, van Cassel, is aengenaem van toon en fyn van schildering; deze kunstenaer schynt eene andere strekking te hebben dan over het algemeen de voornaemste duitsche landschapschilders, hetgeen men dan hier toch meer opmerkt dan in zyne *Moeras*.

Gilblas die zynen ring terugvindt by Camille, door M. Adolphe Aze, van Parys, is schitterend van kleur, maer er onbreekt geest. *De maneschynen aen de kanten van Noorwegen*, door M. Knud Baade, zyn slecht geplaetst; zy schynen echter groote weerde te hebben; vooral in n° 50 is het onmogelyk het schoone ervan op te merken.

Van de plaetsnede van M. Bal zullen wy nu niet spreken, aengezien wy een afzonderlyk artikel over de verschillende gravuren zullen mededeelen.

M. Bartholdi, beeldhouwer, van Parys, heeft eene groep gezonden, in brons, voorstellende den *Geest in de klauwen van het ongeluk*; heeft M. Bartholdi getracht iets ongelukkigs voor te stellen, dan is hy ten volle gelukt. Nu hebben wy M. Baudry, ook van Parys; wy betreuren dat deze kunstenaer zyn talent verspilt om soortelyke werken uittevoeren; wat toch kan de kunst of het schoone erby winnen met dergelyke ontwerpen; volgens ons vernederen zy den kunstenaer die wel andere pligten te vervullen heeft, dan de driften aen te hitsen.

Wederom Parys! M. Beaume geeft ons, volgens den catalogus, *de bekoring van den H. Anthonius* te zien; wy kunnen met deze samenstelling niet instemmen; - zyne *dieven en de ezel*, ontbreken natuer; echter bekennen wy geerne dat in beide tafereelen, als schildering, veel goeds is te vinden.

M.A. Becker van Dusseldorf, stelt ons wat meer te vreden dan de twee vorige kunstenaren; ziedaer twee tafereelen die allergelukkigst van samenstelling zyn, byzonder *De avond in de Alpen van Hoberland* dat meesterlyk is geschilderd.

F. Becker van 's Hage, leverde een *Portret* dat tamelyk goed geschilderd is. Van Mejufvrouw Beernaert van Brussel, zagen wy twee prachtige tafereelen; beide zyn met veel gemak behandeld, byzonder *Een arm van de Dyle. De weide van Everghem* is echter ook zeer wys behandeld; het kasteel is goed begrepen, de verschillende plans met hare groene grastapyten krachtig van uitvoering. In een woord, M. Beernaert

is eene der bekwaemste

TENTOONSTELLING VAN 1861.
DE VERTROOSTING. - BEELDHOUWWERK VAN ALFONS BOGAERTS, PLAETSNEÊ VAN JAN VERHAS.

schilderessen die wy op de tentoonstelling aentroffen.

H. Bellangé van Parys zond, wy aerzelen niet het te zeggen, twee meesterstukken, vol waerheid. keurige teekening, samenstelling, geest; in een woord, bevattende al wat in de uitvoering van meesterstukken kan betrokken zyn.

Men siddert een oogenblik by het aenschouwen van *Den veldslag aen den Rhyn*, *1795:* die officier te peerd is de uitdrukking van hetgeen er in zyn hart kan opwellen. De oude soldaten, het kruid, het terrein, alles, in een woord, is magtig van uitvoering, en bovendien zoo schoon gestoffeerd als men het maer eenigzins verlangen kan. En nogthans, hoe voortreffelyk deze hoedanigheden ook zyn mogen, moeten wy bekennen dat wy liever nog, als waerheid, *Het gevecht in de huizen van Magenta* bewonderen. Doch bloedt het hert by zulke tooneelen. Het doet ons waerlyk pyn alleen het te gedenken dat men, op onze dagen, nog soortelyke daedzaken, zulke menschenslachting, beleven kan: de Fransche soldaten rigten zich voorwaerts; men

kan klaer zien dat het huis voor hun van groot belang is, ook verdedigen de Oostenrykers zich hardnekkig; men ziet niets dan menschen die hunne hoofden tegen eenen regen van ballen zoeken te beschutten. Allen werpen zich naer de groote houten deur die hun den ingang tot het huis geven moet.

M. Bellangé heeft zich in dit doek overtroffen: onder alle oogpunten zyn beide werken grootsch behandeld, en geven ons een gedacht van de welverdiende faem die de kunstenaer bezit.

J. Bellel van Parys heeft dry werken geleverd; het zyn koolteekeningen die goede hoedanigheden bevatten en stellen voor *Eene Caravaen in de woestyn*, *Gezigt genomen in een park*, en nog eene *Caravaen door de bergen van Sadouré trekkende, om zich naer Boussada te begeven.*

Ch. Bendorp's *in tyd van vrede*, is een tafereel dat ons vooruitgang te kennen geeft, iets dat zich by ieder werk dezes schilders opdoet.

M. Knud Bergslien van Dusseldorf, heeft ons *Het inwendige van eene hoeve in Noorwegen* gezonden, dat goede hoedanigheden bevat. M. Bevernaeye van Audenaerde, eene *Bedevaert uit de streken van Audenaerde.* Als

kleur is het een zeer verdienstelyk werk; het hoofd van een grysaerd is voortreffelyk. Dat M. Bevernaeye op het ingeslagen pad voortgâ; dat hy met moed arbeide en buiten twyfel zal hy dit gemak, die losheid bekomen, welke de befaemde meesters kenschetsen.

M. Biard's *volksfeest in de omstreken van Parys*, is van weinig weerde; er ontbreekt byzonder dat wat de hoofdzaek van den kunstenaer uitmaekt: gedacht, geest.

M. Jos. Biemans van Antwerpen, heeft eene penteekening ten toon gesteld, die, als liefhebbery, hoedanigheden bezit.

Wy gaen tot M. Bilders, van Amsterdam, over die ons twee *Hollandsche landschappen* levert; de teekening laet eenigzins te wenschen over, maer de schildering belooft een meester; - vooral de dieren zyn breed behandeld. *De vrouw van den bevelhebber*, door Billardet, is eene samenstelling van weinig gewigt; wy zien liever zyn *Portret* dat prachtig is van teekening.

Wy begrypen niet hoe een kunstenaer zynen tyd kan versnippen met een werk zoo als dat van M. Billoin.

De verboden roman, door M. David Bles uit 's Gravenhage, is een tafereeltje vol geest. Het is een zeer aengenaem kabinetstuk; M. Enthove is er de gelukkige bezitter van en wy twyfelen niet of bovengemelde heer heeft er menig genoeglyk oogenblik voor doorgebracht.

Het schynt dat er vele schilders zyn, die zich in Noorwegen eene tent slaên en er voortreffelyke werken voortbrengen, getuige wederom hiervan een *landschap* van M. Bodom, van Dusseldorf, dat vol waerheid is; de lucht is buitegewoon goed gelukt.

M. Bogaerts is een jeugdig doch veel belovend beeldhouwer van Antwerpen, van wien wy reeds vroeger gewaegden. *De vertroosting*, groep in pleister, is schoon; wy deelen dezefve op (bl. 161) in plaetsnêe mede; daer zullen onze lezers beter over dit stuk kunnen oordeelen dan dat wy het hier zouden beschryven. Men ziet dat M. Bogaerts byzonder aen de bronne der grieksche beeldhouwery put. Ofschoon lief en fyn van samenstelling en uitvoering, is zyn werk toch grootsch, het is zedig behandeld en verdient eene plaets op eene wandeling, even zoo goed als in eene zael, waer het ook altyd eene aengename versiering maken zal. Deze hoedanigheden schynt M. Bogaerts byzonder te betrachten, zulks zal men gereedelyk moeten opmerken in zyne prachtige bronzen groep, voor uerwerk bestemd, even als de kandelaren, en het kleine groepken n° 96.

M. Bogaerts heeft byzonder onze aendacht, op zyne werken in brons ingeroepen omdat zy ten onzent tot eene nieuw slach van versieringen behooren. Indien de kunstenaren algemeen begrepen de kunst aen de nyverheid toe te passen, dan zouden wy ons land niet opgepropt zien met vreemde voortbrengselen die zeer dikwyls weinig of niets beteekenen.

Dat M. Bogaerts voortga op den door hem ingeslagen weg, en wy verzekeren hem dat hy zich, zoowel onder het zedelyk als het stoffelyk oogpunt, eene schoone toekomst zal zien ontsluiten. Waerlyk hy bepaelt zyne kunst niet tot aengename wereldsche voortbrengselen, maer wy hebben het genoegen gehad zyne godsdienstige werken te zien, en deze ook zyn van geene verdiensten ontbloot; wy teekenen onder anderen aen zyne beeldjes voor eenen predikstoel in ogivalen styl, waeraen wy, by eene andere gelegenheid, welligt eenige regelen zullen aen toewyden.

M. Böhm, van Yperen, heeft een *landschap* ten toon gesteld, dat vol dichterlyk gevoel is, en een eigenaerdigen stempel bezit; iets wat alleen den kunstenaer weerde geeft. Wy hopen dat M. Böhm zyne individualiteit zal bewaren; zyne schildery is de schoonste tegenhanger der zoogezegde *Realistische school*, dien men maer aentreffen kan.

M. Boll, van Dresden, leverde ons eene party boomen, en M. Bolt, van Arnhem een *landschap in Gelderland.* M. Boon, van Antwerpen, een *Portret.*

Het begin der loopbaen van een kunstenaer en *de Offerande aen den ingang der kerk*, van M. Boser, van Dusseldorf, zyn zoo als naer gewoonte, frisch en aengenaem van toon, en doen ons zien dat men zich in Duitschland meer en meer op het koloriet toelegt; - eene les voor menige vlaemsche schilders.

De twee tafereelen van M. Boulanger, van Gent, zyn zeer pryzensweerdig, byzonder zyn kasteel der graven van Vlaenderen.

M. Boulenger van Brussel is niet gelukkig; maer M. Bource van Antwerpen is uitmuntend. Die schilder heeft zich ditmael overtroffen, byzonder in zyne *onrustige vrouw.* Dit doek is vol waerheid, vol geest; bovendien is het fiks geschilderd; in een woord het is een der beste der tentoonstelling. Wy getuigen het volgeerne, M. Bource weet het hert te treffen, natuerlyk te zyn, en daerenboven het dichterlyke te behouden, dat de kunstenaer nooit mag verwaerloozen.

Het vertrek voor de groote vischvangst is van grooteren omvang, en bezit, over het algemeen, de schoone hoedanigheden van het eerste. Doch wy bekennen dat wy dit eerste meer lief hebben. Evenwel moet het bestuer der maetschappy ons gedacht niet hebben gedeeld, want zy heeft het tweede voor de verloting aengekocht. Gelukkig hy die het winnen zal!

De terugkomst van den visscher is eveneens overheerlyk. Waerheid, eigenaerdigheid van ontwerp, van schildering en samenstelling, zyn zoo als wy hebben gezegd, de kenmerken van Bource 's talent. Oud leerling der Akademie van Antwerpen, strekt deze kunstenaer onzer school tot eer. Hem wacht eene schoone toekomst.

(Wordt voortgezet.)

Andoverpum en Burdigala.

‘Antwerpen en Bordeaux! - Wat reden om deze twee koopsteden, door een paer honderd mylen van elkander gescheiden en in twee verschillige landen gelegen, in een artikel te vereenigen?’

Zie daer, bedriegen wy ons niet, de eerste vraeg, die menigeen, by het lezen van het opschrift dezes artikels, zich doen zal.

Inderdaed, wy zyn niet gewoon, by den vreemde onderwerpen van studie en beschouwing te gaen zoeken, daer onze eigen bodem, hoezeer door de naburen ook afgeknabbeld en verbrokkeld, in zynen kleinen omvang nog steeds eene onuitputtelyke bron van leerryke bespiegelingen in alle vakken is gebleven. Wat behoefte bestond er dan, om aen de *krakkers* van de oevers der Garonne stoffe tot een onderwerp te vragen? Hebben wy hier niet Gent en Luik, Amsterdam en Rotterdam, Keulen en Hamburg, om te bestudeeren en te compareeren?

Stellig, ja; en, zonder ons te ontveinzen, dat *Andoverpum* met *Gandavum* of *Legia*, met *Tornacum* of *Ultrajectum* beter effect zou gemaekt hebben by diegenen voor welke het steeds om het lieve vaderland te doen is, zy het ons vergund uit te leggen,

door welke omstandigheid wy geleid werden, om de hoofdstad van het oude *Aquitania* nevens degene van ons *Marchionatus Sacri Romani Imperii* te stellen.

Dan, het is ook geene lange noch ingewikkelde historie, en de lezer is ter zake, als hy weet, dat de toezending van eenen kleinen quarto-bundel er niet vreemd aen is, zonder dat het echter mogelyk zy voor

alsnu te bepalen, of dit dienste of ondienste kan heeten. Voor het overige, wy laten dit punt gaerne aen het oordeel van diegenen, welke het geduld zullen hebben tot het einde des opstels toe te lezen.

Maer alle beginsels zyn moeijelyk, byzonder in dezen, en vreezen wy, dat velen zich by den eersten stap zullen laten wederhouden op het gezigt van eenen ouden franschen barreel, welken wy verpligt zyn hun in den weg te stellen en welken men echter volstrekt over moet, wil men zich omtrent de hoofdkwestie onzes opstels nader vergewissen. Deze barreel is trouwens niets anders dan de wydloopige titel des gedachten bundels, luidende als volgt:

L'ANTIQVITÉ
DE
BOVRDEAVS
Et de BOVRG *presentée au Roi Charle neufiesme*, *le treziesme iour du mois d'Auril*, *l'an mille cinq cens soixante & cinq, à Bourdeaus et l'hors premièrement publiée*, *mais depuis reueue & augmentée*, *& a ceste autre impression enrichie de plusieurs figures*, *par son aucteur*
ELIE VINET.

Onze eerste gedachte, by het ter hand nemen van dit boek, was dat wy een' tegenhanger van GUICCIARDINI'S *Descrizione* of van GRAMAYE's *Antiquitates* voor hadden, doch de inzage overtuigde ons spoedig, dat het onderwerp in het algemeen wel hetzelfde, maer zyne behandeling zeer verschillende was. Edoch, de stoffe door GRAMAYE in vier boeken uitgebreidt, wordt door VINETUS in een honderdtal paragrafen besloten en by wyze van *discours* voorgedragen. Met GUICCIARDINI is de vergelyking nog minder mogelyk; immers, deze is in zyne *Beschryving van Antwerpen*, ten aenziene van de oudheden onzer stad, zoo oppervlakkig, als hy zich anders uitvoerig toont omtrent haren toenmaligen politieken en handelsstaet.

Naer luid van den titel, welken wy daer zooeven hebben afgeschreven, heeft de *Antiqvité de Bovrdeavs* by des schryvers leven de eere eener tweede uitgave gehad[1]. Desniettemin was de eene editie zoo zeldzaem geworden als de andere; in geheel Bordeaux waren er slechts drie exemplaren van te vinden, als de heer HENRY RIBADIEU voorleden jare eene nieuwe uitgave bezorgde, welke regt getrouw mag

(1) ELIAS VINETUS, geboortig van Barbezieux, in Saintonge, had zich geheel aen de letteren gewyd. In 1548 naer Portugael gegaen zynde, had hy er met ANDREAS DE GOUVEA de universiteit van Coïmbra helpen stichten; en na te Bordeaux te zyn terug gekomen, was hy er benoemd tot principael van het kollegie van Guyenne, welke post hy tot zynen dood in 1587 waernam. VINETUS, zoo zedig als werkzaem, beoefende met goed gevolg drie vakken, welke zelden samengaen: de dicht-, de wis- en de oudheidkunde. *L'Antiqvité de Bovrdeavs* is de vrucht van 's mans archeologische navorschingen, even als de uitgave der gedichten van *Ausonius* van zyne belezenheid in de latynsche poezy getuigt. Hy vertaelde uit het grieksch de *Sphaera* van PROCLUS, terwyl men zyne commentariën aentreft by eene andere *Sphaera*, degene van JOHANNES A SACROBOSCO, een Engelschman die in de XIIIe eeuw leefde; dit werk schynt eertyds klassiek te zyn geweest; wy kennen er drie uitgaven van: 1° *Parisii*, 1557; 2° *Antverpia*, 1565; 3° *Colonia Agrippinia*, 1587, allen met de nalezingen van VINETUS verrykt.

heeten, dewyl zy de oorspronkelyke niet alleen volgens tekst en formaet, maer ook met drukletters, gelinten, sieraden en staertstukken heeft wedergegeven. Het is van deze uitgave, dat wy ons by het onderhavige opstel bediend hebben. De uitgever heeft ze begeleid met een berigt over den schryver en zynen tyd, en hy kenschetst dezes arbeid in twee woorden, zeggende: *C'est le premier livre qui traite de l'histoire de Bordeaux*, *et peut-être encore le meilleur.*

By deze verzekering, en op het gezigt van het fraeije plan van Bordeaux in 1565 door VINETUS zelf opgemaekt naer een ander van 1550, hetwelk ons herinnerde aen het plan van Antwerpen omtrent denzelfden tyd door VIRGILIUS BONONIENSIS vervaerdigd, hebben wy het boek tot het einde willen lezen en zyn voor onze moeite niet slecht beloond geweest.

Hetgeen ons daerby vooral trof en moest treffen, dit was de zonderlinge overeenstemming van ettelyke historische en topographische beginsels van Antwerpen met degene van *Bordeeus*, zooals wy deze stad in ons middeleeuwsch vlaemsch genoemd vinden. Meermalen zou men zeggen, dat die beginsels in denzelfden vorm gegoten of naer elkander doorgetrokken zyn, zoo net is somwylen de gelykenis, en het is deze gelykenis, welke wy in ons opstel byzonder willen toetsen.

En vooreerst blykt de opkomste der beide steden even duister te wezen, doch dit hebben zy met de meeste anderen gemeen en zullen wy er dan ook niet by verwylen. Alleen willen wy aenmerken, dat even als men in de *Ambivariti* de oorspronkelyke bevolking van Antwerpen heeft vermeend te erkennen; zoo ook heeft men de *Biturigi* voor de aenleggers van Bordeaux willen doen doorgaen, *Biturix*, zegt VINETUS, het opschrift van eenen zerksteen opheldernde, *c'est le premier nom des anciens Bourdelois.* Jammer dat onze geestige GOROPIUS BECANUS zulks niet geweten hebbe, want wy houden voor vast, dat iemand die in staet is, om in de *Ambivariti* de samentrekking of ineensmelting van *Ambacht van Ryten* te zien, in *Butirigi* gewis *Boter-ykers* of wel *Botterikken* zou hebben gevonden.

Hoe het zy, zeker is het, dat *Burdigala* zyne wieg eenige eeuwen hooger in de oudheid mag plaetsen dan *Andoverpum*, 't welk slechts nog eene brok, - eene verminkte poort, - van zynen raedselachtigen burg kon aentoonen. Bordeaux heeft echter weinig meer behouden van de monumenten, die getuigen van zynen bloei en welstand onder de romeinsche heerschappy. Van de twee voornaemste: *Tutela's pilaren*[1] en *Galianus paleis*, zyn de eersten geheel weg, en van het laetste staet slechts nog de hoofdpoort met enkele muerbrokken overeind.

Voor het overige, indien Antwerpen geen bewys van een zoo oud bestaen kan aenvoeren, de volkspoëzy gunt het de sage van DRUON ANTIGON, dien *growwelyck groten riese*, welke zy ons als den stichter der stad en tydgenoot van CESAR afmaelt. Jammer, dat tot deze vinding het slechte woordenspel van het *handwerpen* behoort, 't welk de vermeende stichter alzoo als de *type* van eenen ongastvryen burgheer voorstelt. De figuer van den bordeenschen ridder HUON is dan ook oneindig aenvalliger, ten minste als wy hem beschouwen gelyk WIELAND,

(1) De zoogenaemde *Piliers de Tutèle,* die tot een tempeltje schynen te hebben behoord, bevonden zich ter plaetse, waer thans den grooten schouwburg van Bordeaux gebouwd staet. *Galianus paleis* of liever de *Arenes* (renbaen) was ten tyde van VINETUS nog in zynen geheelen omvang in wezen; het was een romeinsch schouwburg van 370 voet lang en 230 breed. In 1795 toen de roode mutsen te Bordeaux gelyk elders de beest speelden, begon de afbraek en de verwoesting van het vermeende paleis, en de eerste prefect der Gironde, in 1800 te Bordeaux aenkomende, had nauwelyks den tyd, om eene poort en eenige muerbrokken te redden. Deze *ruine* bevindt zich in S. Severius-parochie, alzoo buiten de stad.

hem ons in zynen *Oberon* heeft afgebeeld[1]; want de toover- en ridder-romans, van welke deze preutschaert van KAREL DEN GROOTEN de held is, kennen wy tot dus verre niet.

Doch laten wy deze oude grollen varen en tot iets stelligs komen; beschouwen wy de ligging der beide steden aen den zoom van groote en bevaerbare stroomen. Voor handelsplaetsen, het is waer, is zulke ligging eene natuerlyke en onontbeerlyke vereischte; maer is dit punt van topographische overeenkomst in den gewoonen regel, het is het eenigste noch het belangrykste niet, en eene nadere beschouwing van het terrein deed ons andere gelykmatigheden ontdekken.

Alzoo heeft *Burdigala*, even als *Andoverpum* - wanneer dan ook beide begonnen - eene rietsudde te midden van een uitgestrekt moeras tot bakermat gehad. De dochter der Garonne ligt aen den linkerboezem van de voedster harer welvaert, gelyk degene der Schelde aen den regterzoom harer handelsbron; beiden leunen met den rugge tegen dorre en kale zandheiden, Antwerpen tegen de *Kempen*, Bordeaux tegen de *Landes*; de eene haven is 17, de andere 18 uren van de zee.

De Garonne en de Schelde leveren zonderlinge trekken van overeenkomst op: de lengte, breedte en diepte der beide stroomen verscheelt weinig; beiden, na de schatting van eene menigte rivieren te hebben ontvangen, voeren eene magtige watermassa naer den Oceaen; maer alvorens zich met denzelven te vereenigen, veranderen zy beiden van naem, de Schelde, althans derzelver westerarm, neemt beneden Lillo dien van *Honte* aen; de Garonne, na te Bourg, eenige mylen beneden van Bordeaux, door de Dordogne te zyn vervoegd geweest, ontvangt de benaming van *Gironde.*

Zoo verre de beide stroomen, waerby nog mag gevoegd worden, dat de reede, welke de Garonne voor Bordeaux vormt, in ruimte niet behoeft te wyken voor de uitgestrekte waterkom door de Schelde voor Antwerpen beschreven[2].

Bordeaux, welks bestaen onder de Romeinen niet kan betwyfeld worden, en dat na het verval des Keizerryks achtervolgens het niet zeer vriendelyk bezoek der West-Gothen (412), der Franken (507) en der Sarracenen (729) had ontvangen, trof by den noordschen inval hetzelfde lot als Antwerpen: de twee steden werden verbrand en verwoest, Antwerpen in 837, Bordeaux in 851. Daerna liep het meer dan eene halve eeuw aen, eer beiden zich herstelden en hunne gevlugte inwooners durfden weder komen; maer de nevelen, welke hier de geschiedenis omhullen, laten niet toe met eenige zekerheid te bepalen, of deze wederkomst vóór het einde der IXe of in het begin der X^{e} eeuw plaets had.

In de XIIe eeuw, als de duisternis een weinig begint op te klaren, werden onze beide steden byna gelyktydig tot het gemeente-leven geroepen. Nevens Antwerpen, hetwelk omtrent het midden dier eeuw in bezit was van een schependom, vindt men Bordeaux bestuerd door eenen maire *(major 1173)* en waerschynlyk was deze door gezwoornen *(juratts)* bygestaen, doch hiervan heeft men slechts bewyzen in de volgende eeuw,

(1) OBERON, een dichtstuk vol van stoute vindingen, verscheen in 1780. In hoe verre HUON meer dan onzen DRUON als eene historische persoonaedje kan geacht worden, laten wy daer, ons bepalende hier aen te stippen, dat men hem houdt voor eenen zoon van SEGUINUS, die in 773 door KAREL DEN GROOTEN tot eersten graef van Bordeaux werd aengesteld.

(2) Eene brug van een paer duizend voet lengte, een echt kunstwerk, aen welks bouwing men tien jaren (1812-1822) heeft besteed, snydt de reede van Bordeaux in twee. Over eenige jaren wilde men te Antwerpen iets dergelyks aenvangen, doch dit ontwerp viel gelukkig in 't water, eer het ryp was.

door twee brieven van den koning van Engeland.[1] Deze bordeeusche gezwoornen waren, gelyk de antwerpsche schepenen, in den aenvang ten getalle van twaelf; hunne functiën, even als degene van deze, waren tweederlei: bestuerlyk en regterlyk.

Bordeaux, dat onder de Romeinen de hoofdstad der provincie *Aquitania secunda* is geweest en door STRABO geroemd word als reeds van in de I^e^ eeuw eene vermaerde koopstad *(emporium celebre)*, waer in de IV° eeuw, nevens een bisschopstoel, een niet minder beroemd kollegie bestond, van hetwelk de dichter AUSONIUS het schoonste sieraed was; Bordeaux, zeggen wy, was toen nog klein van omvang; de grond binnen de romeinsche muren begrepen, was niet veel uitgestrekter dan de kuipe onzer Burgt, maer zal mogelyk digter bebouwd geweest zyn.

(Wordt voortgezet.)

L.C.S.

Zeerooverslied.

Majorcas bloembezaaide strand
Verliet de ranke brik,
En mede voer ten Morgenland
Des eilands schoonste schoone,
Met zwarte lokkenkroone
En heldren tooverblik.

Des wellustdronknen Carlos'arm
Omsluit den fynen leest -
Doch, hoe zyn dolk den schat bescherm',
Eer de avond daalt, is zyne
Juanita vast de myne,
En hy - zal zyn geweest!

O drukt aan 't herte, teêr en fier,
Gelukkige, uwe bruid -
Ze kussen zal voortaan de Emir....
Ja, morgen blinkt ze verre
Van hier als eene sterre
In zynen harem uit!

My loonen zal met schatten hy,
Zoo als het grooten past,
Doch meerder vreugd bestem ik my:
Met Christne hondenlyken
Zal ik, verrukt, zien pryken
Myns vaartuigs hoogsten mast!

De Majorcaansche komt! hourra!
In top de vlag! ten kamp!
Er baat geen kermen om genâ -
Slechts Juana blyve leven,
Die schrikt en huilt, omgeven
Van rook en poederdamp.

Dy allah! vreest noch weent, Christin!
Gy zyt benydendswaard:
De Emir is schoon, zyn hert vol min,
En 't voorrecht zult gy deelen

(1) *Majori et communi concilio Burdigalae* (15 july 1219); *Majori*, *juratis et probis hominibus Burdigalae* (19 october 1226). In akten door de engelsche *Records-kommissie* uitgegeven.

Met eigne hand te streelen
Des Heilgen langen baard!

FRANS DE CORT.

Elsene, July 1861.

Jubelfeest der maetschappy de tael is gansch het volk te Gent en inhuldiging van het gedenkteeken aen de nagedachtenis van van Duyse.

KERK DEN H. GEORGIUS TOEGEWYD, TE ANTWERPEN.
Fragment der Muerschildering in St-Georgius kerk uitgevoerd door MM. Guffens en Swerts. *Zie bl. 118.*

Op 15 september laetstleden waren er een groot getal letterkundigen en kunstenaren in de alloude vrye vlaemsche stad Gent vereenigd, alsook afgeveerdigen van de byzonderste maetschappyen van het land. Om 11 uren opende de bovengenoemde maetschappy eene plechtige zitting in de ronde zael der hoogeschool, die letterlyk opgekropt was met een onderscheiden publiek.

MM. *Rens*, voorzitter, *De Maere*, schepene, en de leden der maetschappy waren aen het bureel; het *Willems Genootschap* opende de zitting met de koor den *Eik* en werd luidruchtig toegejuicht even als de *Maegd van Gent*, een van Gevaerts' meesterstukken.

M. *Rens*, voorzitter en een der stichters der maetschappy, sprak eene welgevoelde rede uit, even als de secretaris M. *Degerickx*, die een geschiedkundig overzicht der maetschappy maekte, dat van geen belang ontbloot was. De heeren Ternest en K. Bogaerd, pryswinnaers in de laetste letterkundige pryskampen der maetschappy, ontvingen hunne eermetalen en diplomas.

De *Koninklyke Koormaetschappy* zong de *Bevelbrief* en de *Dans van Otto*, twee harer liefste vlaemsche kooren.

Ten 2 ure vormde zich de stoet aen het lokael der maetschappy, om zich naer St-Amandsberg te begeven en aldaer het gedenkteeken aen de nagedachtenis van Van Duyse in te huldigen. De stoet was ontzaggelyk groot met talryke vaendels, standaerden en muziekmaetschappyen die zich beurtelings deden hooren.

Ontelbaer was de volksmenigte die zich naer St-Amandsberg verdrong, het was onmogelyk het gedenkteeken te naderen. Gelyk men weet is men dit monument verschuldigd aen den beeldhouwer Van Eename van Gent, die reeds gunstig door onze lezers gekend is. De schepene M. Callier, woonde de plegtigheid by, en M. Vervier, voorzitter der inrigtingscommissie, sprak eene kernachtige redevoering uit.

Daerna las M. Uyllie, van Dixmuide, een dichtstuk van mevrouw Van Acker; M.E. Ducaju sprak in naem der stad Dendermonde.

Eene kroon met onsterfelyke bloemen werd op het graf neêrgelegd, als een laetste huldebewys aen den talentvollen dichter die door byna alle aenwezigen gekend en geacht werd. De welverdiende hulde was grootsch, en de vlaemsche beweging is haren dank verschuldigd aen alle de leden der inrigtende commissie, en byzonder aen haren achbaren voorzitter M. Vervier, die geene gelegenheid laet voorby gaen om het zyne bytedragen wanneer het de heilige zaek van Vlaenderen, de opbeuring van den geboortegrond geldt.

St-Amandsberg is voortaen het gezegend oord waer de voorstaenders der vlaemsche zaek, moed en overtuiging kunnen gaen putten, by de herinnering van het kostelyk klaverblad, *Willems*, *Ledeganck* en *Van Duyse*, wier beenderen daer rusten; hunne gedenkteekenen staen daer naest elkander als getuige der ware verdiensten, en als baek voor het opkomend geslacht.

Mogen hunne grafzuilen menigmael bezocht worden, dan kunnen wy de hoop koesteren dat ook hunne werken en daden zullen geraedpleegd worden, en nog menig talent en voorstaender zullen doen onstaen, voor de te lang miskende rechten van Vlaenderen.

Eenige oogenblikken later vereenigden zich de verschillende afgeveerdigde letterkundigen, kunstenaren en voorstaenders der vlaemsche

zaek, aen eenen disch, die prachtig mag genoemd worden; dezelve hadt plaets in het *Post-Hotel.* Aen het nagerecht nam M. Rens het woord, en bedankte in eene welgepaste bewoording de taelvrienden van Gent en elders, voor hunne medewerking in het opluisteren van het feest, en dronk op hunne gezondheid; onoodig te zeggen dat dit hevig toegejuicht werd.

De onvermoeibare leeraer *Heremans* las in naem van *M. Blommaert* een gedicht voor, gericht aen de *Maetschappy de tael is gansch het volk*, en byzonder aen haren voorzitter M. Rens, die sedert 25 jaren met onvermoeiden iever arbeidt tot den bloei en vooruitgang der Maetschappy.

M. Teys, van Dixmuide, las een dichtstuk voor op David de Simpele, M. Rens nam deze gelegenheid te baet ons te bewyzen dat David de Simpele een der beste dichters was van zynen tyd en dat het onweerdig van de vlaemsche zaek was, dat zyn graf nog door geen eenvoudig teeken aengeduid is, ofschoon M. Kesteloot meermalen het gedacht had vooruitgezet om dien dichter een praelgraf opterichten. M. Rens eindigde met zyne medewerking en die zyner Gentsche vrienden aen M. Kesteloot te verzekeren.

M. Kesteloot bedankte M. Rens op voorhand voor deze welwillende medewerking. Hierna stelde de voorzitter nog een heildronk in aen het jongere geslacht, waerop M. Vuylsteke antwoordde. Onze letterkunde zegde spreker, is nooit geene vorstenlitteratuer geweest, maer wel eene volksletterkunde, daerom drink ik op de gezondheid van een zoon uit het volk, Karel Bogaerd, dien wy vandaeg nogmaels hebben zien bekroonen.

M. Lepla, rechter te Veurne, bedankte de feestgevende maetschappy voor het gul onthael de vreemdelingen aengedaen.

M.E. Moyson dronk aen M.C. Leirens, den stichter van het *Vlaemsch Verbond.* M. Van Peene aen de nagedachtenis der dry sterren van den Vlaemschen hemel: Willems, Ledeganck en Van Duyse.

De advokaet de Baets dronk aen de Schoone kunsten, en byzonder aen den schepper van het gedenkteeken des betreurden dichters.

M. Willem Rogghé bracht een heildronk aen professor Heremans, die zooveel bydraegt tot den vooruitgang der studie der vaderlandsche tael en zooveel liefde weet inteboezemen aen de studeerende jeugd, dat men aen hem de ieverigste kampioenen van onze zaek te danken heeft.

Gelyk men ziet waren beide plechtigheden die op 15 september te Gent plaets hadden, overheerlyk, en lang zullen zy in het geheugen van alle de aenwezigen voortleven.

Algemeene tentoonstelling
Ingerigt door de Koninklyke Maetschappy van Schoone Kunsten te Antwerpen.

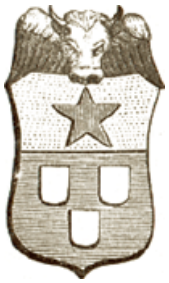

(Zie bladz. 116, 127 en 159 dezes jaergangs).

M. Breuer heeft twee portretten in marmer tentoongesteld, *Schiller* en *Goethe;* beide hebben hunne gewoone plaets op de bibliotheek van Antwerpen. M. Breuer is een jong beeldhouwer die meer dan eens bewezen heeft dat hy liefde voor kunst en poëzy bezit; zyne werken bezitten goede hoedanigheden, wy wachten hem in eene toekomende tentoonstelling om verder over hem te kunnen uitweiden.

M. Calisch; - zyne twee tafereelen bevatten hoedanigheden die niet gewoon zyn: *het toilet van het bruidje op Amah*, is aengekocht voor de verloting, en het *medaillon* is eene zeer aengename schildering; doch vinden wy beide wat overdreven van kleur.

Van M. Campotosto, van Brussel, hebben wy twee zeer lieve werken: *een gelukkig hoek op aerde* en *het vogelnestje* zyn werken die goede hoedanigheden bezitten; evenwel zyn zy wat slordig behandeld.

M. Caullet is een der verdienstelyke leerlingen der akademie van Antwerpen, en arbeidt aldaer in de byzondere werkhuizen, onder de leiding van den bestuerder, M. de Keyser, wiens doenswyze hy schynt te volgen. Zyn *Jehu, tot koning van Israël gezalfd*, is breed behandeld. Met voorddurenden en onvermoeibaren arbeid, zal M. Caullet zich eene schoone toekomst zien ontsluiten.

Nu hebben wy M. Cermak, die volgens het grootste getal dag- en weekbladschryvers, leerling van M. Gallait is; soms wordt hy als franschman, dan weder als duitscher opgegeven; alle soorten van oorsprongen kent men hem ook toe, maer wat men meestal zorgvuldig vergeet te zeggen, is, dat M. Cermak een leerling der koninklyke Akademie van Antwerpen is. Wy hebben er M. Cermak zeer goed gekend onder het bestuer van baron Wappers en hy had ten dien tyde, tot leeraer de befaemde schilder Dyckmans. In de schilderklas, ziet men nog het werk waermede Cermak de eerste plaets in het schilderen behaelde. Later heeft hy inderdaed by M. Gallait zyne studiën voltrokken, doch de kunstenaer was reeds zeer ervaren in zyn vak, toen hy de school van Antwerpen verliet. Het zal menigeen vreemd voorkomen dat wy dit alles hier aenhalen, doch wy denken in de doenwyze van zekere fransche schryvers een *parti pris* gezien te hebben tegen de school van Antwerpen en derhalve willen wy de regten dezer laetste doen gelden.

Nu zullen wy over de werken van Cermak spreken die zonder tegenspraek de schitterendste plaetsen in de tentoonstelling bezetten. *De Razzia der Bachi-Bouzoucks* geniet het voorregt van ieders aendacht op zich te trekken. Men moet het bekennen dat er toch wel echt vlaemsche schildering bestaet; die naekte vrouw, welke het hoofdfiguer van het tafereel uitmaekt, is weerdig van Rubens' penseel; het overige van de schildery schynt echter wat verwaerloosd, byzonder de agtergrond.

Heerlyk van uitvoering is het achterplan op zyn tafereel *eene jodin op het kerkhof biddende*; doch de uitdrukking van het figuer is onbeduidend. *De jonge boerin met haer kind* is wys van opvatting en uitvoering; er ligt over dit tafereel iets aengenaems, iets aenlokkelyks schoon. Zyne *Rahia* is eene breed geschilderde studie, die met kracht en veel talent is behandeld. Wy moeten het herhalen, M. Cermak volgt de

goede vlaemsche grondbeginselen, en men moet bekennen dat hy de verloochenaers dier grondbeginselen heeft verstomd. Zyn werk diene tot les aen zoo menigen die hunne eigene hooggeschatte hoedanigheden voor vreemde eigenschappen willen vernielen.

De H. Lambertus van M. Chauvin, bestuerder van de Akademie van Luik, bevat hoedanigheden van samenstelling, schikking, lynen en vormen, die den aenschouwer klaer bewyzen dat dit doek door een meester in zyn vak is verveerdigd. Over het algemeen is de kompositie

wat theatrael; wy stellen ons voor later een breedvoerig artikel aen M. Chauvin en zyne werken toetewyden.

M. Col is altyd geestig; zyne *Sneeuwballen* hebben de aendacht van eenieder op zich getrokken, en de *Versche oester* is aengekocht voor de trekking. Wy hebben eene aenmerking hooren maken dat de visch niet levendig genoeg was, doch daer wy niet gewoon zyn naer de Vischmarkt te gaen, oordeelen wy daer zeer moeijelyk over.

M.C. Claes, van Tongeren, is een jong kunstenaer die zyne ontwerpen in de natuer en het volk kiest, de waerheid zoekt en de realistische school niet volgt. *Zyn goede Pastoor die den jongst geborene wiegt*, is als schildering en gedacht een overheerlyk tafereel; doch nog liever zagen wy zyn *Dorpsgeneesheer.* M. Claes zoekt geene schitterende kleur, hy is eenvoudig en zyn toon is harmonievol. M. Claes moet een echt philosoof zyn, te oordeelen naer zyne tafereelen.

M. Crabbeels heeft een goed geteekend en wel geschilderd figuer, *De vernachting*, ten toon gesteld. M. Cornet, *Eene dame die haer kind leert breiden.* M. Cuypers, bouwmeester van Ruremonde, levert ons een aental werken, en byzonder groote teekeningen. Het ontwerp der herstelling van het gedenkteeken in de XVe eeuw opgerigt in de kerk van Breda, ter nagedachtenis der gaven van Nassau en heeren van Breda, Engelbert I en Jan II.

Weinigen tyd geleden, hebben wy met spyt het vernielde gedenkteeken gezien en het doet ons dan thans een waerlyk genoegen te vernemen dat de herstelling aen zulk een kundig man als M. Cuypers is toevertrouwd. Het is op kosten van Z.M. Willem III, koning der Nederlanden, dat hetzelve hersteld wordt.

Behalven andere belangryke van 's kunstenaers werken was er op de tentoonstelling eene teekening en een model in hout, de kerk van Vechel voorstellende.

Wy halen hier aen het plan A en de doorsnede over de breedte B. even als de beschryving, ontleend aen het belangryk werk *De Dietsche Warande*, door M. Jos. Alberdingh-Thym.

'Deze uit geldersche baksteenen, met hardsteenen afdekkingen en verbindingen[1] gebouwde kerk heeft drie beuken, met eenschepig dwarspand; de zijbeuken vormen een choortrans met vijf kapellen: de Lieve Vrouwen-kapel, gelijk 't behoort, ten Oosten, recht achter het hoofdaltaar[2]; rechts en links twee groote vijfzijdige kapellen, wier lichten, dank zij de lengte der koorde, die den veelhoek bespant, een schoon licht in trans en zijbeuken werpen; westwaards van deze, ter Noord-en Zuidzijde, twee kleinere kapellen die door eenvoudige middelen, maar met veel stoutheid, de buitenhoofdlijn van het plan charakterizeeren. De kleinere gebouwen (waarin geen kruiswelven zijn aangeduid), rechts en links van het plan, ten Oosten van het dwarspand, zijn de schatkamer en de sakristij. Tusschen de konterforten, tegen de Noord-en Zuidgevels van het kruis zijn de biechtstoelen opgericht. Behalve den ingang door den toren, heeft de kerk twee ingangen in den Westmuur der kruisarmen: daar vindt men ook de gemetselde trappen om meê in de kluizen en triforiën te komen. Zeer oordeelkundig is de vinding der arkade in de oostwanden van dit kruispand: die arkaden namelijk geven toegang tot de zijaltaren, waarachter de genoemde diakonika of sakristij en schatkamer gelegen zijn. Noord- en zuidwaards van den

(1) De afzaten enz. zijn in harden zandsteen uitgevoerd; al de zuilen, de traptreden, deurstijlen, bovendorpels enz. in blaauwen ourhschen steen.

(2) Zie *De Heilige Linie*, bl. 101, 103, 104; verg. bl. 79, 125.

toren liggen de Doopen Uitvaartkapellen, die gemeenschap hebben met de voorkerk, maar bevensterd zijn aan hare westzijde.

Even als in de breedte (zie B) is de kerk ook in de hoogte drievoudig:

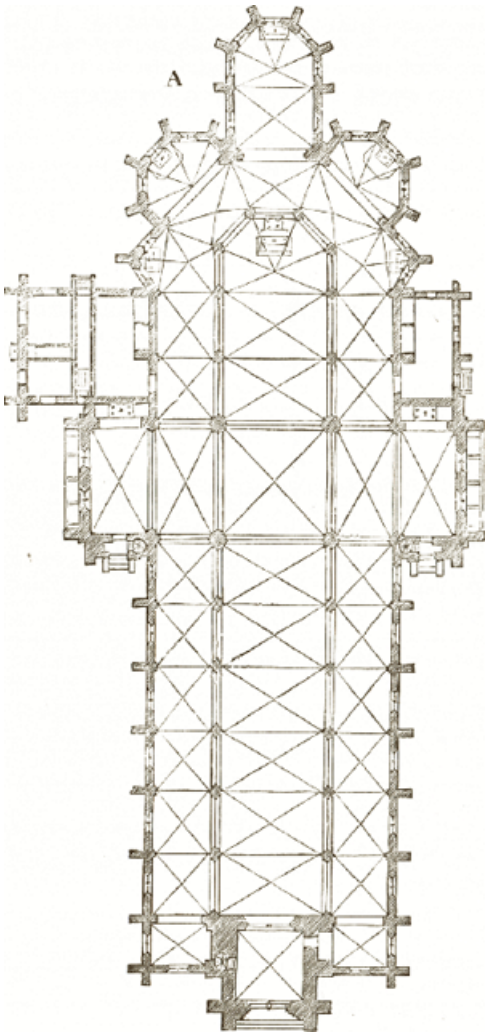

de boogen (arkaden), de galerij (triforium), de lichtbeuk. Die drievoudigheid in de eenheid dezer “materiale kercke” (die de “afbeeldinghe” is der “Heyliger Kercken Godts”) wordt op nog treffender wijze uitgedrukt in de drie hooge choorvensters - de *Lucida* - boven het hoofdaltaar.

Dat outer is in steen uitgevoerd, met rood-groen-zwart marmeren zuiltjens. Onder de *mensa* ligt het beeld van St-Lambertus in bisschop pelyk plechtgewaad; het outer is gesticht op zijne relieken. De bovenbouw des altaars stelt het bloedig en onbloedig Offer voor. Op de taber-

nakeldeur ziet men den Zaligmaker, met de H. Hostie in de linkerhand, en zijne rechte zegenend uitstrekkende, - omstuwd van de IV Evangelisten. Maria en Joannes de Dooper aanbidden rechts en links den Heiland (alzoo, gelijk 't behoort, Maria ter Noord- Joannes-B. ter Zuidzijde). In rondverheven beeldwerk zijn weêrzyds van het tabernakel de Bruiloft van Chanaän en het Laatste Avondmaal voorgesteld. Boven de kasse, de Throon, ter expozitie van het Allerheiligste.

Eene afsluiting in steen verbindt, in de 2 zijboogen tot op een

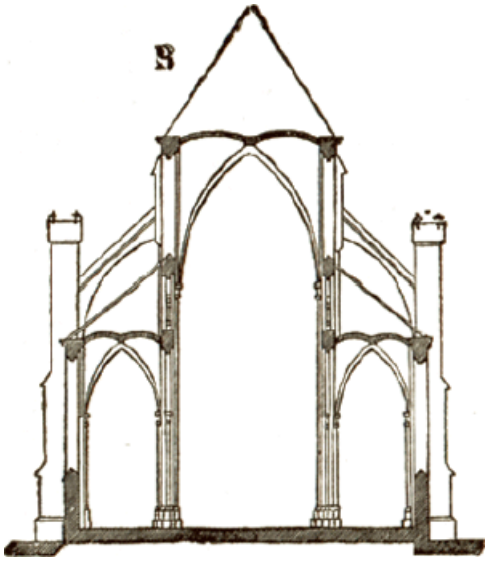

derde der hoogte, achter het altaar tot op ongeveer de helft, de 4 zuilen der apsis (outaarwelf) en zondert (gelijk het betaamt) het Heiligdom af van de chooromgang. In de middenarkade verrijst, op de genoemde afsluiting, dus achter en boven het tabernakel, in levensgroot beeldhouwwerk, de gekruiste Christus; onder zijne rechter hand staat Maria, onder zijne linker Joannes de Evangelist. Aan de zijde van Maria is, tegen de zuil der arkade, de H. Kerk voorgesteld, in de gedaante eener gekroonde en genimbeerde vrouw, met den gouden kruisstaf en kelk in de hand; links (ten Zuiden), de treurende, voortaan verslagen Synagoge, met de gebroken lans der oude orde - de slavinne, die der Vrije Vrouwe wijken moest, gelijk het in Abrahams geschiedenis wordt voorbeduid. Het kruis rijst op uit de tinnen van Jeruzalem. Op den afsluitingsmuur der twee andere arkaden staan de Passie-engelen. Tegen deze wanden is in *haut-relief* eene processie aengebracht van verscheidene, drie aan drie gegroepte Heiligen:

Aan de Noordzijde: de vrouwen;

Aan de Zuidzijde: de mannen (gelijk het behoort).

Vooreerst: Maagden-Martelaressen, CAECILIA, CATHARINA en BARBARA, eene Edele Erfdochter en twee Princessen, die, behalven hare hoedanigheid van modellen der hoogste offerwilligheid voor het geloof en de liefde Gods, tevens Beschermster en Vertegenwoordigsters zijn van de edelste den mensch geschonken krachten: Filozofie en Kunst. Met andere woorden: rhetorische logika, muziek en architektuur; ook het Geestelijk Vuur en het Stoffelijk Vuur (Barbara is patronesse der ingeniëurs zoowel als der architekten); ook *de overwinning op de valsche leeringe dezer tyd* en *de goede dood.*

Ten tweede: Maagden, en wel twee nederlandsche: LYDWINA en GERTRUDIS VAN NYVELS: patronessen voor Holland en Brabant; eene derde, wier persoon en orde in Nederland steeds bizonder geliefd en beroemd is geweest: de H. THERESIA.

Ten derde: H. Vrouwen: ELISABETH *met* S^{t} JAN, toonbeeld van het nederig geloof en, naar eene in de Kerk zeer geachte meening, moeder van den zonder zonden geboren profeet des Nieuwen Verbonds; MONICA, de moeder der heerlijke boetvaardigheid (Augustinus); CHLOTILDIS, de moeder der moderne beschaving.

Ten vierde: nog andere Vorstinnen: Ten spijt der Revolutie zal men toch in het christelijke systeem mogen dulden, dat het de wijding van het Koningschap eerbiedigt: ELIZABETH VAN HONGARIJE, de kweekster der Liefde in de schoonste Eeuw; BRIGITTA, MARGARETA VAN SCHOTLAND: alle drie Weduwen.

Ten vijfde: Poenitenten: MARIA MAGDALENA, MARIA VAN AEGYPTEN, PELAGIA.

Zuidzijde: I, Apostelen en Evangelisten: PETRUS, PAULUS en MATTHAEUS.

II, Martelaars: STEPHANUS, de gekroonde protomartyr; LAURENTIUS, de beroemde leviet, St JORIS, de krijgsman.

III, Leeraars: GREGORIUS, de patroon der geleerden by uitmuntendheid, ATHANASIUS (de heilige en moedige verweerder der Godheid van den Zoon), AUGUSTINUS (van de rechtzinnige leer der genade). Hunne voorbede is in onze duizelende tijd wel noodig.

IV, Pausen en Bisschoppen: De H. PIUS V (de bestrijder der ketters der XVIe E.), de H. FRANCISCUS VAN SALES (de bekeerder der verdoolden en stichter der zwakken en vromen), de H. CAROLUS BORROMAEUS (de Liefde in het zelfde tydperk).

V, Belijders: De H. JOSEPH (de pleegvader van het Heil der waereld), BENEDICTUS (de pleegvader der westersche beschaving), en PEPYN VAN LANDEN (de pleegvader van het Christendom in Nederland).

De triforia, die, uit hoofde van den choortrans, ook hier zijn aangebracht, zjin met gebeeldhouwde steenen vercieringen voorzien.

De zes choorboogen, die zich in rechte lijn van het Westen naer het Oosten opvolgen, sluiten met een gesmeed ijzeren hek het presbyterium verder van de kerkbeuken af. De 9 choren der Engelen vullen de schilden boven de boogen. En boven de drie apsis-arkaden verrijzen de drie vensters, aan de H. Drievuldigheid gewijd. Zij beelden dit H. Geheim te samen af, en ieder op zich-zelf.

De toptracering der drie vensters stelt op symbolieke wijze de Schepping, de Verlossing en de Heiliging door de H. Drieeenheid voor.

Het middenvenster ontvangt, in beschilderd en gebrand glas, eene voorstelling van den Vader, Hemel en aarde scheppende, wier verschillende ordenen van geesten en natuurrijken door de voornaamste schepselen zijn vertegenwoordigd. Aan den voet van het venster staan de wapenschilden van onzen H. Vader Pius IX en van Z.D. Hw. den Aartsbisschop van Utrecht.

Het venster ten Noorden, ter rechter hand des Vaders, is meer bizonder den Zoon gewijd: boven J. Chr. *filius Dei unigenitus*, uit den Vader geboren vóor alle eeuwen. De Zaligmaker is voorgesteld tegenover den Vader staande, op wiens borst men de gelijkenis en nimbe van den Zoon ziet, als een zinnebeeld dezer betrekking. Het lager venstervak stelt de Geboorte voor uit de reine maegd Maria.

Links van den Vader (ten Zuiden) is het venster van den H. Geest: boven - het Pinxterfeest; daaronder - Maria Boodschap *(et concepit de Spiritu Sancto)*.

De figuren in deze vensters zijn van 1 tot 2 ned. ellen groot.

Van de verdere bouwdeelen dezer kerk en van den toren in 't bizonder, handelen wij in een volgend artikel.

Men zal daaruit, hopen we, de gevolgtrekking maken, dat den bouwmeester onzer dagen de schoone taak is wechgelegd eene redelijke hervorming, of eigenlijke herstelling aan de kunst te doen ondergaan en haar eene heerlijke toekomst voor te bereiden.

Men zal daaruit kunnen afleiden, in hoe verre de bouwmeester en beeldenaar, wien men de kerk van Vechel, in haar grootsch geheel en met al hare harmonische onderdeelen: glasvensters, altaren, gestoelten, enz. verschuldigd zal zijn, bestemd is aan die toekomst meê te werken; en men zal den Hoog-Eerwaarden Heeren Van Miert, Deken van Vechel hulde bieden, die dat groote werk ter bekrooning bestemd heeft van al wat hij reeds in zijne parochie gesticht heeft.'

Het tafereel van Eugeen de Block: *Ik heb dorst gehad*, *en gy hebt my gelaefd*, is een allerliefst stukje, waerin men wederom de ware vlaemsche kleur en het talent van M. de Block terugvindt. De titel schynt ons niet al te gelukkig, doch deze doet niets ter zake, zoo als het spreekwoord zegt.

De *Lezing*, toehoorende aen M.P. Huybrechts, een der ware aenmoedigers der schoone kunsten, (zie bl. 10, 6e jaerg. van de *Vlaemsche School*), is vroeger door een onzer befaemde vlaemsche letterkundigen beschreven geworden. Het *Schaerbeeksche gebuermeisje* bevat ook hoedanigheden den meester weerdig en is aengekocht voor de verloting.

M. de Block is een der herinrigters en der steunpilaren van de vlaemsche school na 1831, en een dier meesters die aenspraek mogen maken op de dankzeggingen van alle ware tael- en kunstminnaers. Wy hopen weleens de gelegenheid te hebben, onze lezers een van 's meesters werken in plaetsneê mede te deelen.

(Wordt voortgezet.)

Andoverpum en burdigala.
(Vervolg en slot, zie bl. 162 dezes jaerg.)

Van het einde der XIIe tot het begin der XIVe eeuw werden Bordeaux en Antwerpen driemael vergroot; maer terwyl onze stad tot vóór het einde der XVIe, nog drie andere malen werd uitgezet, bleef men te Bordeaux onberoerlyk. In het midden der XVIIIe eeuw had deze stad nog hetzelfde ouderwetsch aenzien als in 1451 toen zy door de Engelschen, die haer drie eeuwen hadden ingehouden, ontruimd werd. Ondertusschen was de Garonne, gelyk onze Schelde, door eenen nydigen nabuer niet gesloten geworden. In tegendeel, Bordeaux zyn handel was in den grootsten bloei; nochtans zag het er uit als eene vervallen stad. Zie hier het tafereel, 't welk een harer jongste geschiedschryvers(1) er van heeft opgehangen:

'In het midden der XVIIIe eeuw, zegt hy, behield deze stad nog de gothische vormen, welke zy bezat, toen zy onder de fransche heerschappy overging. De schatten, waermede de handel haer sinds dien begiftigd had, hadden geenszins gediend, om er de kunsten binnen te lokken, welke de steden met nieuwe monumenten versieren en aengename wooningen oprigten voor de burgers, wier vermogen hun toelaet de

(1) M. BERNADAU, in zyne *Histoire de Bordeaux.*, nouv. édit. 1839, p. 74-75. Men moet het den schryver niet euvel afnemen, als hy het niet veel op schynt te hebben met het middeleeuwsch. Zyne getuigenis is anders kostelyk en mag men er veilig dit gevolg uit trekken, dat het altoos niet genoeg is van banden en kluisters vry te zyn, om te kunnen loopen.

weelde te kennen... De omheiningsmuren, in hunnen omtrek van eene myl, hadden nauwe uitgangen, ongeëvenredigd met de beweging eener groote en bedryvige bevolking. Om in Bordeaux te treden, had men slechts veertien poorten[1], geflankeerd door torens, voorzien van buitenwerken en ophaelbruggen, die aen deze toegangen het dreigend voorkomen eener oude vesting gaven.

Het inwendige der stad beantwoordde aen dit wonderlyke uitwendige. Het was doorkruist van nauwe en bogtige stegen, welker oneffen grond den omgang gevaerlyk maekte. Al de huizen, deze straten bezoomende, waren van den aenstootelyksten bouwtrant, en voor die welke er in woonden zoo ongemakkelyk als ongezond. Nauwelyks was het mogelyk diegenen welke aen vermogende luiden behoorden te onderscheiden van andere, in welke verscheiden huisgezinnen waren ingekwartierd. De wooningen der persoonen van rang lieten zich opmerken door een nog grooter verval en de bezitters schenen de oudheid dier huizen te willen doen voorkomen als een bewys van den adeldom huns geslachts. Men vond gansche straten, in welke het jongste huis blykbare sporen droeg, dat het minstens drie eeuwen oud was. In een groot getal konden twee rytuigen elkander niet myden. In het midden der breedste vond men vaek borneputten, die den omgang belemmerden... Het verval der openbare gebouwen in Bordeaux was niet minder merkwaerdig *(sic)*... Allen vorderden eene spoedige verbouwing of vergrooting... De kerkgebouwen alleen werden in goeden staet onderhouden, enz.'

Op het tydstip dat het, by de grootste handelsbedryvigheid, aen de Garonne zoo haveloos gesteld was, zag het aen onze Schelde niet minder bedroevend uit, maer door zeer verschillige oorzaken: sedert onderhalve eeuw was de scheepvaert op onzen stroom gestremd; sedert onderhalve eeuw waren zyne stranden doodsch en stil; sedert onderhalve eeuw had eene verkwynende treuring zyne beminde dochter aengegrepen, en zonder de neerstige zorgen van de Musa der schoone kunsten, ware de maegd uitgeteerd. Kon de kunst alles niet redden, wat ons uit vroeger tyd was nagelaten, ten minste verhinderde zy dat alles verging, en terwyl men ginds niet wist waer met zyn geld te blyven, ontbrak het hier aen geen Mecenassen, die zich wooningen lieten timmeren, welke een koning niet onwaerdig zou keuren om er zynen intrek te nemen, en eene heeft inderdaed thans deze bestemming bekomen.

Misschien denkt men, dat het te Bordeaux aen den waterkant beter gesteld was dan binnen de stad. Abuis, het zag er welligt nog erger uit. Hooren wy nog eens onzen geschiedschryver:

'De reede van Bordeaux, vervolgt hy, in weêrwil der menigte van fransche en vreemde schepen, was beroofd van zindelyke, geriefelyke en hoognoodige kaeijen... Voor alle middel tot aenlanding in de haven had men twee enkele veerdammen; het overige was een hobbelige, slykerige bodem slechts genaekbaer by hoog ty, weshalve men mag zeggen, dat indien de Garonne een Pactolus was, het goud uit het oeverslyk moest worden opgerakeld. Dat meer is: de schatten, welke de handel herwaerts deed stroomen, werden niet besteed aen publieke of partikuliere werken, welke tot de verfraeijing der stad konden bydragen.'

Voorzeker leverde de haven van Antwerpen het gerief nog niet op,

(1) *Slechts veertien poorten!* waerlyk weinig; maer hoe moet het dan te Antwerpen heeten, waer wy over eenige jaren aen de landzyde slechts vyf of zes poorten hadden? Thans staen er acht open, en aengezien de stad binnen haren omtrek zesmael grooter zal wezen, dunkt het ons logiek een dier cyfers, vyf by voorbeeld, door zes te vermenigvuldigen, om het getal der poorten te bepalen, alzoo dertig poorten; zeker niet te veel voor Antwerpen, als veertien te weinig zyn voor Bordeaux.

hetwelk zy thans den zeevaerder aenbiedt; de ry van arduinen kaeijen op de Schelde bestond niet en de stad was langs die zyde besloten door oude versterkingen; maer er waren toch landingplaetsen aen de Werf, aen het Bierhoofd en in de vlieten, wel is waer met lage en vervallen kaeijen; maer dit was het gevolg van financiële onmagt, geenszins van administratieven onwil.

Te Bordeaux was het juist de wil die mangelde. 'Dáér - wy laten onzen auteur weêr spreken - dáér had men behoefte aen een verlicht bestuerder die, door smaek voor het schoone en liefde voor de openbare welvaert aengevuerd, aen de inwooners een edel gebruik van hunne schatten zou leeren maken, en derzelver bezitters in eeniger voege dwong er genot van te hebben, door hen de luijers der barbary, in welke onverschilligheid en oude gewoonten hen gewikkeld hielden, te doen afschudden(1).'

Bordeaux had echter iets meer dan eenen bestuerder noodig: het behoefde ook eenen ondernemer; het ontmoette den eenen en den anderen in den heer LOUIS URBAIN AUBERT, markies DE TOURNY in 1743 tot intendent der generaliteit benoemd. Hetgeen GILBERT VAN SCHOONBEKE voor Antwerpen geweest was en hetgeen CHARLES D'HERBOUVILLE voor hetzelve zou wezen, dat werd de markies DE TOURNY voor Bordeaux; doch byzonderheden over al de werken van openbaer nut en verfraeijing, gedurende zyn vyftienjarig bestuer, onder zyne leiding en veelal op zyne kosten ten uitvoer gebragt, behooren tot dit opstel niet. Herrinneren wy enkel het voornaemste, de creatie der kaeijen met hare eenvormige huizingen, bestaende uit 300 wooningen, en ter lengte van 1200 meters de reede bezoomende. De stad had den grond geschonken en de intendent had het genoegen zyne onderneming in drie jaren tyds te voltrekken, schoon geen enkele der aenpalende eigenaers hem had willen helpen, en hy alles op eigen kosten had moeten aenleggen.(2)

Zie daer hoe de hoofdstad van Guienne er in gelukte haer oud vel af te leggen. Wat de belooning betreft, welke den ondernemeden intendent daervoor werd toegedacht, moest hy het zoo erg niet uitmeten als onze VAN SCHOONBEKE en ging

(1) De *luijers der barbary:* noteert dat de uitdrukking van ons niet is. De land- en tydgenooten van MONTESQUIEU staken dus in de XVIIIe eeuw nog in de bussel, in welke MONTAIGNE hen in de XVIe eeuw vond: '*En mon climat de Gascogne*, zegt deze andere denker, *on tient pour drôlerie de me voir imprimé... J'achepte les imprimeurs en Guyenne*, *et ailleurs ils m'acheptent.* Die van Bordeaux getroosten zich dezen hekel en houden MONTAIGNE, trots alle geschied- en levensbeschryvers, voor hunnen geboren stadgenoot. Hy was er enkel maire geweest en ligt er in eene kloosterkerk begraven; maer dit geloof gaf eens tot eene zonderlinge misgreep aenleiding. Men weet dat het by de roode mutsen der vorige eeuw de gewoonte was, de groote mannen te vergoden, en deze eere zou MONTAIGNE insgelyks wedervaren. Dies werd den 23^{e} Septembre 1800 in de Feuillantenkerk, te Bordeaux, een gekist lyk uit zyne grafstede gehaeld, en met de gebruikelyke jacobynsche pompery in de Kunst- en Lettermaetschappy verheven. Drie jaer later vernam de prefect, tot zyne confusie - hy was de raddraeijer van het spel geweest - niet alleen, dat MONTAIGNE geen Bordelees was, maer ook dat men een ander lyk voor het zyne genomen en vereerd had, en wat nog kluchtiger is een vrouwenlyk, namelyk dat zyner bloedverwante, vrouwe LESTONAC. - (Zie BERNADAU, p. 203 et 441.)

(2) Deze eigenaers gedroegen zich in dezen als regte afstammelingen der *Biturigi.* DE TOURNY had hun namelyk voorgeslagen of hun den noodigen stadsgrond onvergeld af te staen, mits er volgens een bepaeld plan eene wooning te zetten; of hem hunnen eigen grond met de oude vernepen en versleten wooningen te verkoopen. Deze anders zoo billyke voorstellen werden afgewezen, en daer de eigenaers hardnekkig bleven, werden allen blind gebouwd.

hy niet, door processen geruîneerd, in een gasthuis sterven, zyne beroeping als staetsraed naer Parys, in 1758, werd toch algemeen als eene eerlyke ongenade aengemerkt.

Eer wy hier uitscheiden, moeten wy nog een woord zeggen over de plaeg der schansenbouwery, om dat zy aen de beide koopsteden gemeen is geweest. Die van Bordeaux kenden ze van oudsher. Reeds in 1454 had koning Karel VII aen den benedenhoek van den waterkant een fortje geplakt 't welk *Château Trompette* genaemd en in 1660-76 door VAUBAN op last van LODEWYK XIV, vergroot werd. Daerby ging men te werk gelyk ALVA honderd jaren te voren was te werk gegaen, toen hy het kasteel van Antwerpen bouwde: eene gansche wyk werd verwoest; twee kloosters en tien straten werden plat gelegd, en de stad gedwongen de eigenaers schadeloos te stellen, terwyl de burgers gedurende zes maenden door achttien - zegge achttien - regementen werden uitgezogen en aen der soldaten moedwil prys gegeven.(1)

Doch eene eeuw later erkende de regering zelve, dat dit kasteel tot niets diende dan tot nuttelooze onderhoudskosten en verkocht in 1785 de gronden in eenen blok aen eenen speculant, naer men meent voor 13 millioen livres, op voorwaerde alles op zyne kosten af te breken en weg te ruimen; doch men was er nauwelyks mede begonnen, als de koop in 1787 vernietigd werd. Later deed de Republiek vergeefsche moeiten, om de gronden voor eigen behoef verkocht te krygen; het ging niet, even min als toen NAPOLEON I in 1808 *Château-Trompette* aen de stad had geschonken, omdat er aen het *cadeau* zulke schadelyke voorwaerden vast waren, dat men er schier niets mede doen of van bekomen konde. Eerst in 1816, nadat de BOURBONS haer van de voorwaerden hadden ontheven, kon men de slooping van *Château-Trompette* doordryven, en is dáér nu het aengename kwartier der *Quinconces*.

Meester BERNADAU, na dit verhaeld en tevens herinnerd te hebben, dat noch KAREL VII noch LODEWYK XIV een duim gronds van *Château-Trompette* betaeld hadden, voegt er bl. 243 deze bemerking by:

'Aldus, aengezien men het (kasteel) bouwde op eenen grond aen de stad toebehoorende of door haer aen de *inwooners* betaeld, is de later haer ingewilligde afstand van dien grond slechts de billyke teruggave aen de wettige eigenaers.'

Zoo handelt men dan in Frankryk, waer wy anders zelden goede voorbeelden aentreffen; maer hoe handelt men in België? - Wy hoeven niet te antwoorden; maer stellen het voorbeeld ten spiegel aen ons landeken, en hopen dat men er op tyd en stond profyt zal mede doen.

Antwerpen, *october 1861*.

L.C. SUYVELGHEEST.

Akademie van Veurne. (West-Vlaenderen).

(1) De waerheid eischt, dat wy hier byvoegen, dat de Bordelezen zich zelve deze behandeling berokkend hadden. Wy lezen in hunne geschiedenis, dat zy van 1635 tot 1676 zes mael aen het muiten sloegen, te wapen liepen en zich ligtzinnig in de beroerten der *Fronde* lieten wikkelen. Viermael was het hun vergeven geweest, en het was om hen voortaen in bedwang te houden, dat *Château-Trompette* vergroot werd, tevens dat men aen den anderen hoek der haven *Fort-Louis* bouwde. Men mag dit wel aenteekenen, zonder verdacht te wezen de turksche maetregels van LODEWYK XIV en de buitensporigheden zyner soldaten goed te keuren.

Op 30 july ll., had te Veurne de prysuitdeeling der Akademie van kunsten plaets; plaetsgebrek heeft ons belet er vroeger over te spreken; de jury ter beoordeeling van de verschillende pryskampen was samenge-

steld uit de heeren: Th. Canneel, F. De Vigne, Van Hoecke, Pinnoy, Vander Plaetsen, Lammens, Godineau, Verplancke, Van den Bossche, Robelus en Erffelinck, professoren, en A. De Winne, Beerlaere-Cassiers, kunstschilders, en C. Onghena, graveerder, allen van Gent.

M. Van Damme-Bernier, provinciael raedsheer, moedigde, in eene kernachtige redevoering, de leerlingen aen; deed het belang uitschynen van dergelyk gesticht, en de belangstelling die hetzelve genoot van zooveel achtbare persoonen als MM. de Vrière, minister van binnenlandsche zaken, Vrambout, gouverneur, enz. enz. M. Van Damme-Bernier, doelende op eenen jeugdigen stadgenoot M. Cesar Lust, die bekroond was in het conservatorium van Brussel, daer hy den eersten prys van het orgel wegdroeg, eindigde zyne rede met de volgende bewoording:

'De baen der kunst en der eer staet ook voor u, geliefde leerlingen, open. Indien gy kunstiever met vlyt te samen paert, dusdanige verheerlyking kan u ook eens ten deel vallen.

Daerom, werkt onvermoeibaer voort, en indien gy de goede lessen die u zoo dikwyls gegeven worden, volgt, en wel die der praktische bouwkunde, waerin gy den toegang tot zoo grondige kennissen geniet, ongetwyfeld moet dusdanige lauwer ook eenmael uwe vergelding worden.

Ten slotte, vermeenen wy de overtuiging te mogen uitdrukken dat er, by opvolgende pryskampen, alweder een ware voortgang zal verwezentlykt zyn.

In deze overtuiging uiten wy nogmaels onzen hartelyken dank over de hulp ons toegebragt door den Staet, - het vaderlyk bestuer der stad en de heeren hulpleden, begunstigers des gestichts, te samen over den iever en de kennissen der heeren professors en de vaderlandsche deelneming, waermede het geëerd publiek deze plegtigheid vereert.'

Algemeene toejuichingen begroetten den achtbaren spreker, die wy sinds lang als een oprecht aenmoediger van de Schoone kunsten kennen.

De eerste pryzen in de verschillende afdeelingen werden behaeld, door de heeren P. de Voghel, Edm. de Mazière, Edw. Lorgette, J. Olryn, G. Bailleul, C. Verminck, J. Tack, P. Van der Straeten, H. Gesquiere, D. Van den Kerkhove, A. de Keyser, C. Poupeye, A. Fiorine, F. Gaillarde. Verschillende pryzen, bestaende in boekwerken, geschonken door M. Van Damme-Bernier, werden aen de leerlingen gegeven, gelukkig gedacht voor iemand die de kunststudiën wil aenmoedigen.

Teekenschool van Roozendael. (Noord-Braband).

Even als de Akademie van Veurne, verdient de Teekenschool van Roozendael onze aendacht; op 3 september ll. had aldaer de prysuitdeeling plaets. De harmoniemaetschappy de *Unie* opende de zitting. M. Schoonheid, burgemeester, de wethouders MM. Janssens, advokaet, en P. Van Gils en de raedsleden MM. Cortals en Van Mechelen, en een talryk en uitgekozen publiek woonden het feest by. Wy zeggen feest want het was wezentlyk feest in Roosendael. M. Hosselet, secretaris, gaf verslag der werkzaemheden van het afgeloopene jaer en werd met toejuigingen begroet. Hierna gaf hy melding van den uitslag der beoordeeling van den jury, samengesteld uit persoonen vreemd aen de plaets. De pryswinnaers werden beurtelings

een eermetael en eene lauwerkroon aengeboden, en M. de burgemeester had voor ieder zyn welwillend en aenmoedigend woord; zeggen wy in het voorbygaen, dat deze magistraet een redenaer is zoo als wy er zelden aentroffen. Daerna bedankte hy in krachtige bewoordingen de heeren leeraren Dirckx en Dorenberg en den secretaris, voor de inrigting der teekenschool, die men hoofdzakelyk aen hun te danken heeft; 'van zulkdanige belangryke instelling, zegde hy, voor de gemeente in het algemeen, en voor iederen inwooner in het byzonder;' hunne belangloosheid, vervorderde hy, stelt ieder nu in staet de eerste grondbeginselen der hand- en bouwteekenkunde aen te leeren, daer men vroeger in den vreemde gaen moest; verder riggte hy zich tot de leden van den jury, bedankte hun in naem der gemeente, even als de leden der harmoniemaetschappy de *Unie*, die ook belangloos het hunne hadden bygedragen tot opluistering der zitting. M.D. Van Spilbeeck, onze medewerker, nam het woord om in naem der leden van den jury, in eenige trekken op de schoone redevoering van den heer burgemeester te antwoorden, en besloot met te toonen dat het dank was aen de welwillende ondersteuning en aenmoediging van den heer burgemeester dat de school tot stand was gekomen en gevolgentlyk ieder inwooner der gemeente hem hierover erkentelykeheid was verschuldigd. Aenhoudende toejuichingen begroetten deze woorden. De harmoniemaetschappy sloot de plechtigheid met de uitvoering van de *Brabançonne* en men verliet het gebouw der gemeenteschool, die te dier gelegenheid versierd was. De Hollandsche en Belgische vlaggen wapperden ten allen kanten.

Een stoet vormde zich en men trok naer het gemeentehuis waer aen de pryswinnaren, de leeraren en de leden van den jury, door het gemeentebestuer den eerewyn werd aengeboden. De eermetalen, ten getalle van 8, werden behaeld als volgt: *Handteekenkunde*: Petrus Luysterburg, Edouard van Aalst, Aloysius Rampart en Johannes Jongeneelen.

Bouwkunde: Leonardus Suykerbuik, die het vorige jaer met de alsdan uitgeloofde gouden aenmoedigingsmedalie der 1e klasse ook bekroond werd, en wien dit jaer de eerste prys door eigen samenstelling van eene doorsnede en opbouw, wederom mogt ten deel vallen. Josephus de Wael, Willem Rossen en Bernardus Spapen.

***

Twee advokaten.

(Vervolg, zie bl. 159 dezes jaergangs.)

V.

Des anderendags 's morgens, omtrent negen ure, zat Michiel Schevelsteen in de *estaminet-zael* van het *Wit Peert.* De gryze pachter was juist bezig met het ontbyt te nemen, toen de toegeknopte rok, buiten verwachting, de herberg binnentrad. Deze bestelde aen de weerdin een glaesje schiedammer, haelde eene cigaer uit den koker en na die te hebben aengestoken, plaetste hy zich aen dezelfde tafel, waeraen Michiel zich op dit oogenblik met zyne ernstige bezigheid onledig hield.

- Het gaet goed, pachter? - vroeg de knevelbaerd.

- Dit is te zeggen, - begon Michiel.

- Nu, nu, - viel Lodewyk Borgions hem in de rede, - gy ziet er op dit oogenblik, om den drommel! toch niet ziek uit, gy eet en drinkt, ten minste, alsof gy eene stalen maeg en gezondheid in overvloed hadt; dit is nog eene oude herinnering aen het landleven, pachter!

- Ja, ja, wat dit betreft, - zegde Michiel lachend, - daer kan ik my niet over beklagen, maer...

- Welnu, dit is toch wel het byzonderste, hoop ik; want wanneer de maeg en het hoofd goed zyn, dan is toch alles goed?

- Dit weet ik, en ook is het juist dit niet, mynheer, waerover ik my beklaeg.

- En waerover beklaegt gy u dan? Laet eens hooren.

- De zaken van het rechtsgeding vorderen zoo weinig.

- Ha! zie, dat is iets anders; maer daerover moogt gy u toch ook niet beklagen. Gy zyt hier immers goed en hoeft hier niet te werken?

- Maer ook verdien ik niets en God weet wat my dit ledig zitten, op den hoop toe nog zal kosten.

- Kosten? Gy verwondert my! Heeft Mynheer De Munck u niet laten hooren, dat hy u voor zyne moeite niets zou rekenen en dat hy daerenboven nog de onkosten van vernachten zou betalen?

- Maer, zeg my toch eens, wat reden heeft die advokaet toch om zyne moeite en zyn geld aldus nutteloos te besteden, of liever naer het hoofd te smyten van iemand, dien hy, by myne wete ten minste, nooit ontmoet heeft?

- Zie, dit is iets dat *ik* u niet kan verklaren. Misschien heeft die Mynheer Straetman hem eens ergens in den weg geloopen en denkt hy dat dit nu eene goede gelegenheid is, om zich op dien man te wreken, of wellicht heeft hy eene andere rede, wat weet ik.

- Mogelyk; maer toch komt het my verwonderlyk voor.

- Nu, nu, daermede hebt gy u niet te bekreunen; advokaet De Munck moet weten waerom hy dit doet, iets van meer aenbelang voor u en dat ik met ons gepraet, ofschoon ik alleen hier voor gekomen ben, byna zou vergeten hebben u te zeggen, is dat overmorgen middag uwe zaek stellig voor het gerechtshof geroepen wordt.

- Hoe! wat zegt gy? - vroeg Michiel Schevelsteen, met eenige belangstelling het hoofd oprichtende.

- Dat gy overmogen avond wellicht aen het *Wit Peerd* zult mogen vaerwel zeggen en terug naer Hoylaert kunnen wandelen.

- Maer hoe weet gy? - vroeg de pachter eenigszins nieuwsgierig, - wie heeft u dit gezegd?

- Gisteravond heb ik advokaet De Munck gesproken, het is van hem dat ik het weet.

- De hemel zy gedankt, - zegde de grysaerd, - dan zal ik eindelyk myne kinderen mogen omhelzen.

- En hen nimmer verlaten, hoop ik; maer nu wil ik u ook iets mededeelen wat my betreft: toekomende maend is het kiezing voor de Statenkamers; ik draeg my voor als vertegenwoordiger van uw distrikt; vergeet mynen naem niet, pachter, want ik reken op uwe stem.

- Dit moogt gy en ook op die myner vrienden.

Op dit oogenblik trad een derde persoon de herberg binnen en kwam op eens het gesprek van den toegeknopten rok met Michiel stooren. Die nieuw binnengetreden was niemand anders dan Lambrecht. Zoohaest de pachter zynen knecht bemerkte, stond hy eensklaps recht en eenigzins verwonderd, vroeg hy hem:

- Gy hier! Lambrecht, wat komt gy doen?

De knecht wenkte zynen meester dat hy hem zonder getuigen wilde spreken; de pachter die dit sein scheen te verstaen, stapte ommiddelyk tot by Lambrecht. De toegeknopte rok luisterde:

- Gy hebt hier lang genoeg verwyld, pachter, - zegde de knecht fluisterend, - uwe plaets is thans niet hier, maer wel te Hoylaert; heden wordt de hoeve en morgen de huisraed verkocht, ih heb er de verzekering van.

De knevelbaerd wist genoeg, misschien reeds te veel; spoedig vatte hy zyn glaesje schiedammer van de tafel en ledigde het in eenen teug. Zoodra hy hiermede gedaen had, stapte hy tot by Michiel en hem vertrouwelyk op den schouder kloppende, zegde hy hem, terwyl een spottend lachje rond zyne lippen speelde:

- Ik laet u, aen uwe bezigheid, vriend, vaerwel.

- Een oogenblik, - deed Michiel.

- Ik heb geen tyd, myne bezigheden roepen my elders, - antwoordde Lodewyk Borgions, tot de deur stappende, - zoo gy my iets moet zeggen....

- Een oogenblik! - herhaelde de pachter.

- Welnu, dezen middag zal ik my hier terug bevinden.

Met deze woorden verliet de toegeknopte rok het *Wit Peerd.*

Nu bevonden zich meester en knecht alleen. Lambrecht vertelde al wat hem op het herte lag en verzweeg geen woord zyner ontmoeting van den dag te voren met Matthias Roefs, want, en de lezer heeft het voorzeker reeds geraden, het kleine manneken met den langen tot op de hielen dalenden appelgroenen rok, rooden neus en kael hoofd, was toch niemand anders dan de klerk en boodschaplooper van Mynheer De Munck.

- Om de waerheid te zeggen, nu begryp ik geen woord meer aen de gansche zaek, - sprak de pachter, zich dubbend met het tipje van den neus trekkende, - verwonderlyk, alles draeit my verward door het hoofd, ik weet niet wat daervan te denken.

- En thans, pachter, gaet gy met my naer Hoylaert? - vroeg de knecht.

- Keer terug huiswaerts, Lambrecht, - zegde Michiel, na zich eenige stonden bedacht te hebben, - nog heden ben ik op de hoeve terug.

- Pachter, ik heb aen uwe kinderen beloofd, niet zonder u huiswaerts te keeren.

- Nogthans moet gy zonder my vertrekken, ik kan niet medegaen, nog eenige bezigheden heb ik in de stad te verrichten; maer dezen nacht slaep ik stellig op de hoeve.

- Gy belooft het, pachter?

- Ik geef u myn woord; wat er ook moge voorvallen, dezen avond ben ik by de kinderen terug.

- Welnu, ik ben tevreden; - antwoordde de knecht, de hand zyns meesters, alsof hem dit des te beter verzekerde, vastgrypende.

- Wacht een oogenblik, ik ga een eind wegs mede, - zegde Michiel.

De pachter vatte daerop zynen hoed van de tafel, drukte hem op het hoofd, vatte zynen wandelstok in de hand en verliet nu in het gezelschap zyns knechts, de herberg het *Wit Peerd.*

Zoo statig als een koning op zyn fluweelen zetel, zat Matthias Roefs op zynen hoogen lederen pikkelstoel. Zyn scepter, een blinkend kerse-

laren liniael, hield hy in de linkerhand, terwyl hy met de rechte, zyne pen met eene verwonderlyke snelheid over een voor hem liggend papier stuerde. Zyn meester, de advokaet, met zyn zwart kleed om het lyf, stond beweegloos, met de handen op den rug, achter den stoel zyns klerks en boodschaploopers, dien hy met een schuinschen blik over de schouders keek.

- Roefs! - riep eensklaps de advokaet met schorre stem.

De klerk scheen niet te hooren, want zonder opzien bleef hy voortschryven. Mynheer Theodoor De Munck plaetste ongemerkt den middelvinger der rechterhand op den duim, bracht die even ongemerkt vooruit en terwyl er een helsch lachje rond zyne lippen speelde, liet hy eensklaps den middelvinger schieten en gaf daermede een nydigen knip tegen den rooden neus van den kleinen kaelkop.

- Matthias Roefs! - riep de advokaet met luider stemme, terwyl zyne oogen tevreden glinsterden en hy waerlyk moeite had zyne lachspieren te bedwingen.

Die knip werkte als een electrische schok; de klerk sprong ylings recht en hief het blinkend kerselaren liniael in de hoogte, alsof hy daermede slaen wilde; maer niet zoo spoedig ontwaerde hy het lachende gezicht zyns meesters of de opgeheven hand zakte hem terug naest het lichaem.

- Matthias, jongen, - zegde de advokaet met honigzoete stem - ge werkt als een schoolknaep en zet nergens punten op uwe iën.

De kaelkop sprak geen woord, zyne pen liep op nieuw met verdubbelde snelheid over het papier; maer desniettemin glinsterde hem de tranen in de oogen en zyn dikke roode neus zwol op, nog wel eens zoo rood en zoo dik als gewoonlyk; men zou waerlyk hebben gezegd dat heel zyne wraek zich op dit oogenblik in zyn reuktuig byeen hoopte.

(Wordt voortgezet.)

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Zinnebeeld van het Genootschap *met Tyd en Vlyt.* - Teekening van F. Durlet. - Plaetsneê van J. Hemeleer.

25 jarig jubelfeest van het genootschap: Met tyd en vlyt by de katholyke hoogeschool, te Leuven.

Dit genootschap, opgerigt door den heer Em. Van Straelen, zal den eersten zondag van december toekomende haer vyf-en-twintigjarig bestaen vieren. Er zal ter dier gelegenheid eene plegtige letterkundige zitting plaets hebben, voorgezeten door zyne hoogh. M^{r}. de Ram; de openingsredevoering zal gedaen worden door den bestendigen voorzitter M. David, en de 1ste secretaris zal lezing geven van het verslag der werkzaemheden van het jaer 1860-61.

M^{r} Em. Van Straelen zal de geschiedenis van het 25jarig bestaen van het genootschap voordragen, Mr A. de Prins een dichtstuk, Mr Dart ondervoorzitter, zal lezing geven van de ingekomene stukken op de prysvraeg uitgeschreven door het Genootschap voor het opstellen van een *vlaemsch Idioticum* waerna de pryzen zullen worden uitgereikt aen de heeren J. Van Beers, van Antwerpen; K.J. Stallaert, van Brussel en aen den zeer eerw. heer Duvillers, pastoor in Vlaenderen.

Mr Tassaert zal de zitting sluiten met de voordragt van een gelegenheidsgedicht.

Ten 5 uren zal er een groot banket plaets hebben in het Museum der Halle.

Het is niet te betwyfelen of het jubelfeest van *Tyd en Vlyt* zal luisterlyk zyn, alle maetregelen worden genomen om de letterkundigen en taelminnaers weerdig te ontvangen.

De *Vlaemsche School* zal, als naer gewoonte, niet ten achter blyven in het vervullen van hare taek, en de lezers mogen op een volledig verslag rekenen.

Retrograde.
Vrede,, verdryft twist oock haet en nyt
Stryt,, verjaecht vreucht en eerbaerhede
Sede,, reyn soect Rhetorica elck dit belyt
Syt,, vreudich maer schout twist en onlede.

De rederykkamer ‘Den groeijenden boom’ te Lier.

De rederykkamer *den Groeijenden Boom*, onder zinspreuk '*t Dor wordt groeijende*, werd omtrent 1479, te Lier, ingericht, en meermaels ziet men haer op landjuweelen verscheidene pryzen weghalen, byzonderlyk in den kampstryd, den 30 april 1496 gehouden, alwaer haer drie pryzen werden toegekend, te

D. O. M. ET MEMORIÆ,
INSIGNIS VIRI D. IO. FERREULX. BURGUNDI ARTIUM ET MEDICINÆ DOCTORIS
QUI IN NUMERO JURATORUM CIVITATIS FUIT ET CUM LAUDE VIXIT
DENIQUE ANNO ÆTATIS LXIII SALUTIS CIↃ. IↃ. CXX. VII. ID. FEBR OBIIT
CUM HIC PERPETUUM ET QUOTIDIANUM SACRUM LAUTA DOTATIONE INSTITUISSET.
GUILIELMUS ANTONIUS E. T. H. P. C.
BONE LECTOR BONIS MANIBUS BENE
APPRECARE.

GEDENKTEEKEN VAN JOHAN FERREULX IN ST. JAKOBSKERK, TE ANTWERPEN.

weten:

1° Voor het voorspel of prologue: deze bestond uit eenen zilveren os;

2° Voor het *triomphantst* inkomen: eene zilveren schael;

En 3° er werd haer nog een roozenhoed geschonken.

In 1561 vindt men deze rederykkamer op het vermaerd landjuweel te Antwerpen door de *Violieren* opgehangen. Hare stoet bestond uit:

‘2 boden;

2 heraulten;

3 trompetten;
14 paer te peerd over ander met tortsen en met vaenkens;
1 Waghen met 3 peerden, daerop *Liefde*, *Trouwe*, *Vrede;*
8 paer te peerd wt synde;
1 waghen met dry peerden, daerop *Waerheid, Gherechticheyd* en *Vrede*;
Eenen Mercurius te peerd;
1 blasoen;
Noch 2 paer als voer te peerd;
1 waghen met dry peerden, met 4 musicq singende meyskens, en *Rhetorica* boven sittende, en *Eloquentia* en *Memoria*;
Item noch 18 paer te peerde;
Vier stadsspeellie te voet;
Seven cnechten te peerd, sonder cleedingen;
Acht lacqueyen;
Den sot visschende[1].

De waeghenen gedeckt met groen laken gespreyt over de huyven; 2 tortsen, 2 vierpannen, 3 met dry peerden en twee persoenen, 1 waghen met twee peerden, 1 met dry peerden, 2 persoonen, 3 wt synde, 2 waghens elck met 2 peerden, elck met dry persoonen; noch vyff wagens elck met peerden en twee persoonen.'

Het kleedzel der Rederykers bestond uit: 'witte cousen, witte wambeysen, swerte broskens, groen rocken met wit gheboort, groen hoeyen, roy sluyers, witte pluymen, sonder rappieren[1].'

Het bovengemeld blazoen hetwelk wy hier nevens geven, behelsde een beeldspreuk welke wy denken aldus te mogen uit leggen:

> Goddelyke schatten wilt vergaeren
> End door Rhetorica gelyk Rederykers eeren
> Schouwt nyd wilt ryne liefde baeren
> Met Groeyende Boomken vrouwen en heeren

Rechtsziet men het wapen van *Gaspar Schets*, prins, en links hetgene van *Florens Van Mechelen*, hoofdman der Rederykkamer.

Den Groeijenden Boom behaelde op deze schitterende feest de volgende pryzen:

1° Den *eersten prys* voor het *triomphants inkomen* der mindere steden, bestaende in eene *zilveren schael* wegende vier oncen.

2° Den *hoogsten prys* voor den *plechtigsten kerkgang*, wezende een *zilveren beeld van den Zaligmaker*, wegende drie oncen en een *beeld van Maria*, wegende twee oncen.

3° Den *tweeden prys* van het *Spel van Sinnen*, wegende 8 oncen zilver.

4° Den *tweeden prys* van het *beste persoonaedjen* bestaende in eene *zilver vergulde tonge*, wegende eene once.

G.J.J. VAN MELCKEBEKE.

Johan Ferreulx, een boekminnend geneesheer in de XVIe eeuw.

Antwerpen, de hoofdstad der kunsten in België, bevatte, in de zestiende eeuw, een groot getal uitmuntende mannen in alle vakken van kunst en wetenschap; ook is het

(1) En uitroepende: *Ik vang al kwade tongen!*
(1) VAN EVEN, *Landjuweel van Antwerpen in 1561.*

zeer opmerkensweerdig dat dezelfde stad, toen ter tyd, zoo wel als op den huidigen dag, de zetel van den handel en van de kunsten was. Verre zy van ons de gedachten dit punt hier te willen behandelen; zulks komt met het doel dezer regelen niet over een; het zy ons genoeg een onbekend verschynsel van dien tyd te doen kennen, wy bedoelen het bestaen van eenen boekminnenden geneesheer. - Die man was Johan Ferreulx, doktor in de

medecynen, gezworen geneesheer der stad en der bezetting van het kasteel. In den jare 1557 werd hy in het hertogdom Bourgondië geboren; langen tyd nadien kwam hy zich metter woon te Antwerpen vestigen, na de overgaef der stad aen Alexander Farnèse.

Door zyne hoedanigheden wist Ferreulx de gunst onzer stadsgenoten te winnen; man die de studie naer weerde schatte, schiep hy er een innig vermaek in met zyne ledige uren te besteden aen het verzamelen eener geneeskundige bibliotheek, welke men met regt als eene der aenzienelykste van dien tyd mag beschouwen. Gedurende veertig jaren lang spaerde hy noch moeite noch geld om zyn doelwit te bereiken.

Weinige byzonderheden zyns levens zyn ons bekend; wy weten echter dat hy het hart op de echte plaets droeg en met veel menschenliefde bezield was. Onder zyne kunstgenooten werd hy hoog geacht uit hoofde zyner uitgebreide kennissen en zyner regtzinnige handelwys met allen.

Overtuigd, gelyk al de antwerpsche artsen, dat de wetten over de uitoefening der geneeskunst niet in verband waren met de beschaving des tyds, bragt Ferreulx het zyne by tot de opregting van het antwerpsch kollegie der medecynen. Reeds in den jare 1610, schaerde hy zich by zyne kunstgenooten om van het magistraet de instelling te verkrygen van dit geregt, gelast met de beteugeling der overtredingen, die in dien tyd door de kwakzalvers van alle slach tegen de openbare gezondheid zoo straffeloos werden bedreven.

Terwyl de onderhandelingen tot het opregten van het kollegie slepende gehouden werden, maekte Johan Ferreulx, op den eersten dag van sprokkelmaend 1620, by uittersten wil en in het byzyn van notaris Willem Le Rousseau, aen het toekomende kollegie der medecynen, zyne ryke bibliotheek, om voor zooveel als het in zyne magt was, mede te werken tot de gelukkige uitkomst der poogingen van de afgeveerdigde geneesheeren. Zie hier tot staving een uittreksel van zynen uittersten wil: ITEM. *Je laisse au college que j'espere s'instituerat en ceste ville d'Anvers de docteurs en medecine tous les livres qui m'appartiennent quelsqu'ils soient*, *veuillant qu'ils soient mis en mains de monsieur le docteur* VEREYCKEN *ou en la chambre et bibliotheque publique ou autre part ou que bon semblera a mes executeurs testamentaires a benefice du dit college et de touts qui les auront de besoing*, *avec charge expresse qu'ils debvront tousiours demeurer unis*, *pour s'en servir un chascun.*'

Johan Ferreulx stierf korten tyd na deze kostbare gift. Op den 25sten dag derzelfde maend verwisselde hy het tydelyk met het eeuwige, in den ouderdom van 63 jaren. Hy werd begraven in de kollegiale kerk van St-Jacobs, alwaer de uitvoerders van zynen laetsten wil aen zyne nagedachtenis een gedenkteeken oprigteden. Men ziet heden nog dit kunstgevrocht, als men in de kerk treedt langs de deur van het noorden, aen den regten kant, tegen den muer. Het is in marmer gebeiteld en bekroond door het afbeeldsel van Ferreulx, omgeven van eene koperen lyst, in vorm van eenen grooten gedenkpenning.

Voordat het kerkfabriek, in het jaer 1809, door een Wandaelsch bedryf, dat in ons land maer al te veel navolgers vond, het grootste gedeelte der grafsteenen die den vloer des tempels bedekten, vernield had, las men op eene dier zerken het volgende opschrift: *Cy gist honorable maitre Jehan Ferreulx*, *Bourguignon*, *docteur en médecine et médecin juré de ceste ville*, *et mad. Marie Swinnen veuve de feu le Sr Guillaume Antoni*, *elle mourut le 24 de mars 165... Priez Dieu pour son âme.*

Gewis moest Johan Ferreulx een geleerd man wezen, beminnende de boeken voor de vruchten die er uit te trekken zyn, zoo als zyne keurige verzameling het genoegzaem bewyst. 's Mans boekery was merkweerdig onder de dubbele betrekking van de verdiensten en van de hoeveelheid, in een tydstip wanneer de aenkoop van soortelyke werken angdurige navorschingen en groote geldopofferingen vorderden. Maer hetgeen niet min onze aendacht moet vestigen, is 's doktors mildheid die hem aenspoorde om van deze rykdommen in het voordeel van de boekery van het Antwerpsch geneeskundig kollegie te beschikken. De verstrooijing dier schatten zal voor altyd het levendigste spyt by de boekminnaren verwekken.

En hier zou het overbodig zyn de geleerden of oudheidskundigen, die zich met bibliographische studiën onledig houden, te verwittigen dat de boeken in den loop der zestiende en in het begin der zeventiende eeuw nog uittermate duer waren, en dat, niettegenstaende de uitvinding der drukkunst, een boekliefhebber fortuin moest bezitten om zynen lust voor de letteren te kunnen voldoen of om zich de kennis te verschaffen, die voor het uitoefenen van een vry beroep onontbeerlyk is. Ook mag doktor Ferreulx, volgens ons inzien, in zyn nederige sfeer, meer aenspraek maken op de dankbaerheid van het nageslacht dan vele groote begiftigers van zynen tyd.

Inderdaed is het niet bewonderensweerdig dat er, ten tyde van den burgeroorlog der zestiende eeuw, een man te Antwerpen zich bevond, wiens kunstiever, trots alle hinderpalen, er in gelukt was eene zoo belangryke boekery te vormen?

Doch, zal men ons vragen, hoe groot was dan wel het getal boeken door doktor Ferreulx nagelaten? De kataloog, door notaris Le Rousseau opgemaekt, meldt 1010 boekdeelen, met een aenhangsel van muziekstukken waervan het getal tot 54 beloopt, zoo dat de gansche bibliotheek eenen rykdom van meer dan 1050 deelen bevatte! In dien buitegewoonen schat ontmoet men de werken der grootste meesters, zoo als die van Hippocrates, Galenus, Mesué, Averrhoes, Rhazes, Celsus. De beroemdste schryvers der XIVe, XVe en XVIe eeuwen zyn er vertegenwoordigd door hunne byzonderste voortbrengsels. Daerenboven had Ferreulx zich niet bepaeld by de geneeskundige schryvers. Men ziet er ook de oude klassieken en die van zynen tyd; werken over geschiedenis, wysbegeerte, letterkunde, wiskunde, spraekkunst en andere vakken tellen er ook unhne vertegenwoordigers en onder de toonkundige stukken vinden wy er van meesters als: Orlando Lassus, Cornelius Verdonck, Pevernage, (dry belgische toonkundigen,) Jakob Gastoldi de Caravaggio, Jan Baptist Mosto, Jan De Macque, Benedictus Palavicino, Pieter Ruimonte, Pieter Philippi, Andries en Augustinus Agazzari, Regnart, Lukas Marenzio, Jan Ferreti, Horatius Vecchi.

Op al de boeken dezer bibliotheek vindt men den naem des begiftigers, den koopprys en het jaer des aenkoops eigenhandig door Ferreulx geschreven. Tot staving nemen wy n° 305 *Practica Valesci de Tharanta* en men leest er: *in usum doctoris Ferrucii*, *15 ass. 1618.* Dus is dit boek in 1618 aengekocht voor de som van 15 stuivers brabansdch. Waren deze werken byeengebleven, dan zouden voorzeker dergelyke aenteekeningen der kooppryzen kunnen bygedragen hebben tot de kennis der weerde van de boeken in de zestiende eeuw.

Uit het voorgaende blykt klaerlyk dat Johan Ferreulx voor zynen tyd, een buitengewoon geneesheer was, en dat hy, een boekminnaer in den vollen zin des woords mag worden genoemd.

Het antwerpsch geneeskundig kollegie, waeraen die schoone verzameling te beurt was gevallen, werd op den 28 april 1620 door de magistraet van ambtswege erkend en op 12 september 1624, werden er nieuwe beschermers van hetzelve genoemd.

Doch het was maer ten gevolge van een kollegiael besluit van 6 juny 1659 dat de vergade-

ringen regelmatig begonnen te arbeiden. Zie hier den zegel der antwerpsche artsen:

ZEGEL DER ANTWERPSCHE ARTSEN.

De eerste voorzitter van het Kollegie was de vermaerde doktor Willem Marcquis (zie zyne levensschets, *Vlaemsche School*, eerste jaer). Door zyne kunde en menschenliefde had hy dusdanig de algemeene achting verworven dat zyne medeburgers hem den naem van *vader der gezondheid* gaven (zie: *Strydt tusschen de geneeskonste ende de ziekte*, Antwerpen, 1659 in-4°) en dat zyne ambtgenooten hem als hun opperhoofd uitriepen. Gedurende 33 jaren was hy geneesheer van Ste-Elizabeths gasthuis. In deze hoedanigheid bewees hy buitengewoone diensten en deed de apotheek en de tisaenkamer op zyne eigene kosten bouwen.

Eer dat, over eenige jaren, deze gebouwen vernieuwd waren, zag men op den voorgevel van het apotheek dezes gestichts een gedenkteeken om die schoone daed aen het nageslacht te doen kennen. (Zie het teeken waerop het familiewapen prykt, *Vlaemsche School*, zevende jaer, bladz. 148.)

Uit hoofde van verschillige omstandigheden konden de geneesheeren geen gebruik maken van de bibliotheek van Ferreulx. Het was maer in den jare 1658 dat de boeken in het lokael van het Kollegie, op de Stadswaeg werden geplaetst. Alzoo ontving de gift, door Ferreulx op 1 sprokkel 1620 aen het Kollegie gedaen, haer uitwerksel 38 jaren na het overlyden van dien mildadigen man!

Overeenkomstiglyk de bepalingen des begiftigers, moesten de boeken altyd byeenblyven ten gebruike van eenieder. Ongelukkiglyk kwam de inval der Franschen in ons land, op het einde der achttiende eeuw, die bepaling verydelen. Die echte baenstroopers vernielden al de vaderlansche instellingen en het geneeskundig Kollegie deelde in dit ongeluk mede. Van toen af verkwynde de iever onzer geneesheeren en de geldmiddelen verminderden in evenredigheid. Om de steeds aengroeijende vermindering van geldmiddelen te dempen, besloot eindelyk het Kollegie, in zitting van 20 january 1805, de schoone verzameling van boeken te verkoopen. - Wonderlyk zal het schynen dat er zich onder de leden geen enkel bevond om tegen dezen noodlottigen maetregel te stemmen? Niemand schynt zich herinnerd te hebben, dat, toen doktor Ferreulx, in den jare 1620, al zyne boeken aen het Kollegie schonk, hy uitdrukkelyk bepaeld had dat zy in geen hoegenaemd geval mogten gescheiden worden en dat zy altyd ten gebruike van het publiek moesten zyn; zeker ware het oogwit des begiftigers beter bereikt geworden, hadden de laetste leden van het Kollegie die schoone boekery aen de stadsbibliotheek overhandigd. In dit geval zou

deze laetste die heden weinige geneeskundige werken bevat, eene schoone verzameling van de geneesheeren der 14e, 15e en 16e eeuwen kunnen toonen. Doch ondanks de uitdrukkelyke bepaling van doktor Ferreulx, verkocht het geneeskundig Kollegie aen doktor Stappaerts, voor de som van 101 gulden brabandsch, al de boeken en zoo veel schabben als hy noodig zou hebben om ze te plaetsen. Het overige der schabben met toebehoorten, werd toegewezen aen doktor Deckers voor de som van zestig gulden brabandsch. Aldus werd door de ongelukkige tydsomstandigheden eene der schoonste verzamelingen van geneeskundige werken voor altyd verspreid!

C. BROECKX.

Twee advokaten.

(Vervolg, zie bl. 173 dezes jaergangs.)

Mynheer De Munck plaetste de handen weder op den rug en begon dubbend zyn kantoor op en neêr te stappen. Wanneer hy eenige minuten aldus had rondgewandeld, opende zich eensklaps de deur en daer vertoonde zich nu de toegeknopte rok. Er lag op dien stond eene bleeke tint over het gelaet van Lodewyk Borgions gespreid, terwyl hy ten zelfder tyde slechts met de uiterste moeite scheen adem te halen; alles, op zyn uiterlyk te oordeelen, toonde aen, dat hy zich gespoed had om zich by den advokaet aen te bieden. Zoodra deze den nieuw intredende bemerkte, vroeg hy, eenigzins nieuwsgierig.

- Welnu, Lodewyk?

- Slecht, - antwoordde de knevelbaerd, - doorslecht; de zaken staen niet goed, zy loopen in den war; gy kunt u aen een bezoek van dien dommen boerenkinkel van Hoylaert verwachten.

- En is het nu anders niet?

Ik kom zoo even uit het *Wit Peerd*, en heb den pachter gesproken; maer ik vrees dat ik deze mael toch al myn latyn voor den koning van Pruissen zal hebben besteed.

- Maer in Gods naem, spreek zonder omwegen, of gy besteedt uw latyn eene tweede mael voor den zelfden vorst.

- Nu, nu, spot niet, de zaek is te ernstig.

- Welaen, verklaer u dan, - zegde de advokaet een weinig wrevelig.

- Word niet gram, vriend Theodoor, - antwoordde de knevelbaerd, - word niet gram, gy gaet het dadelyk weten: de knecht des pachters is te Brussel; zie daer in weinige woorden de doorslechte tyding die ik u kwam mededeelen.

- En wat kwaed steekt er in? Ik zie er in der waarheid gansch niets ongeruststellends in.

- Niet?

- Op myn woord;

- Ik wel, vriend Theodoor, en gy zult met my instemmen, wanneer ik u zal hebben gezegd, dat de knecht zynen meester met de waerheid rakende den verkoop der hoeve heeft bekend gemaekt.

- De duivel hale meester en knecht! - bromde de advokaet wrevelig met den voet op den grond stampende.

- Dit heb ik ook gedacht, - sprak de toegeknopte rok, - maer weet gy nu raed? Wat my betreft, ik weet er geen.

Op dit oogenblik werd er buiten aen de straetpoort gebeld. De advokaet greep den toegeknoopten rok by den arm, trok hem tot by den muer.

- Treed daer binnen, Lodewyk, - sprak hy, met de hand op eene in den muer gemaekte kast wyzende, waervan hy ter zelfder tyd de deur opende, - treed daer binnen en luister aendachtig.

De knevelbaerd had nauwelyks den tyd om de deur der kast te sluiten of reeds opende zich andermael de kantoordeur, waerop Michiel Schevelsteen binnen trad.

- Welnu, wat is hier gaende? - vroeg hy brommend, terwyl hy met den stok tegen den grond stiet en vervolgens zyne armen tegen de borst kruiste.

- Matthias Roefs, draeg de stukken betrekkelyk het rechtsgeding van Mertens tegen Pauwels naer het *enregistrement*, - gebood Mynheer De Munck, zoo kalm mogelyk.

De klerk scheen echter, volgens gewoonte, dit bevel niet te hebben gehoord en bleef zonder ophouden voortschryven. De advokaet, stapte tot by hem, neep hem in den arm en herhaelde nog eens boosaerdig lachend dezelfde woorden, waerop Matthias Roefs spoedig zynen appelgroenen rok aenschoot, zynen hoed op het hoofd plaetste en met eenen bundel papieren onder den arm het kantoor verliet. De klerk was niet zoodra verdwenen of Michiel Schevelsteen hervatte:

- Welnu?

- Morgen... - begon Mynheer de Munck.

De pachter liet hem niet uitspreken, maer sneed hem eenigzins driftig het woord af.

- Morgen zal het te laet zyn, heer advokaet, - zegde de boer wervelig; - heden wordt de hoeve verkocht.

- Ik weet niet wat gy zeggen wilt, - antwoordde Theodoor De Munck, een lang gezicht zettende, en zich zoo onnoozel houdende als of hy waer lyk aen zyne woorden geloof hechtte.

- Ik wel, mynheer, ik wel, de zaken staen niet al te best; wiens schuld het is, weet ik echter niet, maer er is iemand die stokken in het wiel heeft gestoken en by slot van rekening zal ik het zyn die de gebroken potten zal moeten betalen.

- Maer, ik begryp u niet? wat wilt gy toch zeggen? - hernam De Munck, even onnoozel.

- Wat ik zeggen wil, heer advokaet? dat het misschien nog tyd is, om het gedane kwaed te herstellen; oogenblikkelyk ga ik naer het gerechtshof en dezen nacht slaep ik op de hoeve.

- Doe, zoo als gy verkiest, - antwoordde mynheer De Munck, - zoo gy my niet vertrouwt, dan trek ik my uwe zaken niet meer aen.

Michiel Schevelsteen scheen niet veel naer de woorden des advokaets te luisteren en zonder verder oponthoud verliet hy ook dadelyk dezes kantoor. Zonder verwylen opende de advokaet de ingemaekte kastdeur en de toegeknoopte rok trad uit zynen schuilhoek te voorschyn.

- He wel! - wat heb ik u gezegd? - vroeg hy.

- Lodewyk, - sprak de advokaet, - zoo de pachter heden het gerechtshof niet bezoekt, is alles nog gered.

- Daer zal ik voor zorgen, - zegde de knevelbaerd lachend, - terwyl hy met den wysvinger der rechterhand op het voorhoofd tikte.

- In 's hemels naem, spoed u dan! Spoed u, of wy zyn verloren! - gebood de advokaet en na een stond wachtens voegde hy er angstig sidderend by: - denk er aen, Lodewyk, zoo gy in uwe pooging niet slaegt...

- Ik versta u, - onderbrak hem Borgions, - gy zoudt u zoo min dan ik gaerne verplicht zien op de bank der beschuldigden van het assisenhof neder te zetten, geef my slechts eenig geld en ik sta voor den goeden uitslag in.

- Daer, daer, - deed Mynheer De Munck en hy stak zynen vriend een stuk van twintig franks toe.

In alle haest verliet nu de knevelbaerd het kantoor, terwyl de advokaet nog eenige oogenblikken bleef over en weder stappen; waerna hy insgelyks zyne wooning verliet.

Eene halve uer later, zat Matthias Roefs weder op zynen hoogen lederen pikkelstoel; in plaets van te schryven, leunde hy nu met de ellebogen op het blad zyns lessenaers en terwyl zyne kin in de palmen zyner handen rustte, morde hy:

- Zou die pachter misschien de eigenaer der hoeve van Hoylaert zyn?... Lieve hemel!... Zoo dit waer was... Ha! ha!... ik zal dit onderzoeken... en my wreken... my wreken...

Voor het gerechtshof der hoofdstad strekt zich een tamelyk groot vierkant plein uit; met angstige stappen wandelde de toegeknoopte rok daer heen en weder. Reeds eenige stonden had hy er verwyld, toen hy in de verte eensklaps Michiel Schevelsteen ontwaerde die den hoek der Keizerstraet omkeerde en het plein kwam opgestapt; zonder aerzelen trad Lodewyk Borgions oogenblikkelyk den pachter te gemoet en, wanneer hy dezen op een vyftal schreden afstand genaderd was, hield hy plotseling voor hem stil, terwyl hy hem halfschertsend toeriep:

- Welnu, pachter, het is de tweede mael dat wy heden elkander zien, nog eens en dan betaelt gy een glaesje schiedammer.

De pachter antwoordde niet, maer vergenoegde zich een mistrouwenden blik op den knevelbaerd te werpen, waerna hy zynen weg dacht te vervorderen, doch dit scheen den toekomenden volksvertegenwoordiger niet allerbest te bevallen, want deze plaetste zich nu dadelyk voor Michiel en terwyl hy hem eenigszins scherp in de oogen keek, vroeg by hem schalksch:

- Ho! ho! pachter, wat is dit nu? My dunkt gy zoekt my zonder antwoord te ontloopen.

- Ik heb geen tyd! - zegde de landman, zich gereed makende om verder te stappen.

De knevelbaerd dit ziende verhinderde hem daerin; want hy vatte hem by den arm en sprak:

- Nogthans zegdet gy my daer straks, dat gy my moest spreken, en thans...

- Heb ik geen tyd, - antwoordde de pachter droog weg.

- Gy denkt misschien dat ik u reeds het glaesje schiedammer zou doen betalen? - vroeg de toegeknoopte rok lachend, - gy bedriegt u, pachter, ik heb u slechts twee malen ontmoet en...

- Mynheer, ik moet het u bekennen, maer voor alsnu gevoel ik weinig trek om naer uwe woorden te luisteren, - viel de boer zynen aenspreker in de reden, - myne oogenblikken zyn te kostelyk en ernstige zaken roepen my elders; dus vaerwel!

By het hooren dier woorden liet de toegeknoopte rok eensklaps den arm des pachters los, kruiste zich daerop de armen tegen de borst en zich ten zelfden tyde nog een weinig dichter by den ouderling schuivende, als om hem alzoo den doorgang af te snyden, sprak hy:

- Pachter, gy handelt waerlyk zonderling met uwe vrienden. Rechtuit, ik ook, op myne beurt, moet het u bekennen; maer zonder omwegen,

zeg my eens, als het u belieft, waerheên begeeft gy u toch, dat gy thans zelfs den tyd niet vindt, om iemand die u met wyzen raed heeft bygestaen, den goeden dag dien hy u in het voorbygaen toestuert, weder te geven?

- Waer ik heêngaen? - vroeg Michiel, hoe, gy raedt dit niet?

- En hoe zou ik zulks kunnen?

- Hoe heet dit gebouw? - hernam de pachter, met de hand naer het groot steenen gevaerte wyzende, dat statig op het einde der plaets waer zy zich bevonden, oprees.

- Het gerechtshof! - deed de knevelbaerd, zich eenigszins verwonderd toonende.

- Gy hebt het geraden, - antwoordde Michiel, - en thans weet gy ook, waerheên ik my begeef.

- Maer wat gaet gy daer doen?

- Gy verwondert my, mynheer! Weet gy dan niet meer wat my sedert zes weken te Brussel houdt?

- Ha! ik begin thans te begrypen, - antwoordde Lodewyk Borgions; - maer zegde ik dezen ochtend niet, dat uwe zaek morgen voor het gerechtshof zou geroepen worden?

- Goed, heel goed, maer ik vrees...

- Gy vreest?...

- Dat *iemand* my bedrogen heeft en dat het morgen te laet zal zyn.

- Hoe! dan denkt gy?...

- Niets, hoegenaemd niets, dan dat ik my zelven van de waerheid wil overtuigen.

- Allerbest, - zegde de knevelbaerd, - daer, op eenige stappen afstands, bevindt zich het gerechtshof, op het oogenblik zult gy er binnentreden; *ik* wil het thans ook, want ik heb opgemerkt dat gy iemand verdenkt, misschien *my*, ik weet het niet; echter moet gy daertoe reden hebben, anders zoudt gy zeker zoo niet handelen. Ik heb u gezegd dat uwe zaek morgen zou geroepen worden, straks zult gy oordeelen of ik waerheid heb gesproken, maer thans gaet gy vooreerst met my hierover in de *Kroon* een glaesje schiedammer drinken.

- Neen, neen, - zegde de pachter, - ik heb geen tyd.

- Vrees niet, kameraed, dat gy uw geld zult moeten laten zien, wanneer ik iemand wil vergasten, heb ik de gewoonte zelf te betalen.

- Ik dank u, mynheer, ik drink nooit snaps.

- Nu, nu, daertoe zal ik u toch ook niet dwingen; maer bier dat drinkt gy eventwel?

- Ik kan niet, ik moet vooreerst...

- Vooreerst een glas faro en dan al wat gy wilt; er moeten nog wel vyf zaken geroepen worden, eer de beurt aen u is, dus het is middag; vyf zaken, zie pachter, ik begin waerachtig te twyfelen of gy *morgen* nog wel zult kunnen huiswaerts keeren.

Michiel Schevelsteen weigerde echter te luisteren naer de woorden des toegeknoopten roks, doch deze praette zoo lang en zoo schoon dat de pachter zich eindelyk gedwongen zag zyn aenbod aen te nemen, en hem te volgen. Lodewyk Borgions vatte den gryzaerd onder den arm en terwyl zyn gelaet een zweem van uiterlyke tevredenheid verried, stapten beide de herberg de *Kroon* binnen.

De *estaminet*-zael der *Kroon* was tamelyk groot en, ofschoon niemand buiten den weerd zich daerbinnen bevond, toch kozen zich Michiel Schevelsteen en Lodewyk Borgions een afgelegen hoek uit, waer zy plaefs vatteden. Deze laetste bestelde den weerd eene flesch lambik en een glaesje schiedammer. Zeker moesten zy zich wel

belangryke zaken mede hebben te deelen, althans hun halfluid gesprek en hunne eenigzins driftige gebaerden schenen dit alleszins aen te duiden. Wanneer de flesch ledig was, bestelde de toegeknoopte rok er eene tweede en op deze volgde eene derde en eene vierde, zonder dat de begonnen samenspraek daermede scheen te zullen eindigen. Reeds een geruimen tyd was er aldus verloopen, toen de weerd bemerkte dat de knevelbaerd een gedeelte des inhouds van zyn glaesje schiedammer in het glas bier des pachters goot. Ofschoon deze handelwyze hem wel wonderlyk voorkwam, liet de weerd zulks zonder opmerking voorby gaen, daer het toch de eerstemael niet was dat hy iets dergelyks in zyne herberg zag gebeuren.

Nieuwe klanten bezochten intusschen de herberg. De weerd bediende den eenen voor en den anderen na en had dus ook den tyd niet meer om op de handelingen van den toegeknoopten rok en den pachter te letten. Zyne bezigheden riepen hem in den kelder en in de keuken; hy liep onder en boven en moest intusschen ook nog den tyd vinden om zoo goed mogelyk het middagmael te nemen. Toen hy hier mede gedaen had en in de herbergzael wederkeerde, vond hy den pachter met het hoofd op de tafel liggen slapen.

De toegeknoopte rok, alsof hy op de terugkomst van den weerd gewacht had, stond eensklaps by dezes verschynen recht, stapte tot by de toonbank, wierp een goudstuk er op, wees met het hoofd naer de tafel waerop Michiel te ronken lag, en feselde den herbergier, terwyl deze hem den overschot van zyn goudstuk voortelde, iets lachends in het oor, waerop deze even lachend, alsof hy wilde zeggen dat hy de zaek allerbest verstaen had, antwoordde. Lodewyk Borgions stak daerop het geld dat hy van den weerd ontvangen had, in den zak, ontstak eene cigaer en verliet, terwyl hy de blauwe rookwalmen naer de hoogte blies, eenigzins tevreden, althans zoo het scheen, de herberg.

Het was eerst tegen het vallen van den avond, toen de weerd bezig was met de gaz te ontsteken dat de pachter ontwaekte. Zonderling was het om zien hoe hy de lange armen boven het hoofd uitstrekte en hoe hy daerna met de handen herhaelde malen over de oogen vreef; maer toch nog veel zonderlinger kwam het den weerd voor, toen hy bemerkte hoe vreemd Michiel de herberg rondkeek. Het scheen byna of deze niet wist waer hy zich bevond en hoe hy op die plaets gekomen was, althans vroeg hy stotterend:

- Wie... wat... hoe... wie heeft my hier gebracht?

- My dunkt, gy zyt van uwe dronkenschap nog niet goed genezen, - zegde de weerd schertsend.

- Wie heeft my hier gebracht? - vroeg Michiel nogmaels - hoe ben ik hier gekomen?

- Zie, vriend, gy vraegt my meer dan ik zelve weet, - zegde de weerd, lachend; - maer toch zoo ik het wel voor heb: hoe gy hier gekomen zyt? Op uwe voeten geloof ik. En met wie? Nu, dit is iets anders, ik ken alle de persoonen niet die myne herberg bezoeken; maer toch uw makker had my dunkt geheel het voorkomen van een afgestraften sergant-majoor.

- God! God! nu herinner ik my alles! - gilde de boer, en na een ooogenblik wachtens vroeg hy: - is het gerechtshof nog open?

- Nu? - deed de weerd, schokschouderend, - gy spot!

- Hemel! dit is een helsch bedrog! - morde de pachter zich gereed makende om de herberg te verlaten.

Maer de weerd liet hem hiertoe den typ niet, want hem eensklaps by den arm grypende, zegde hy:

- Niet zoo, vriendschap, wanneer men drinkt, moet men betalen.
- De toegeknoopte rok....?
- Heeft u voor het gelag laten zitten.
- En ik bezit geen geld! geene roode duit!
- Dan blyft gy hier totdat ik de policie van het voorval kennis heb gegeven.
- Ha! ha! zyn spel was te voren berekend, om my in het verderf te storten! - gilde de boer, van woede op den grond stampende, - ik heb het verdiend! - en na zich een oogenblik bedacht te hebben, trok hy een groot zilveren uerwerk uit den zak zyner ondervest, stak het den weerd toe, en zegde: - zie daer, neem: binnen eenige dagen ben ik hier terug en zal u alsdan komen betalen.

De weerd aenveerdde echter het uerwerk niet; aen de doenwyze des pachters en ook aen de halve woorden die deze zich had laten ontvallen, had hy bemerkt dat er iets ongewoons achter het gedrag van den knevelbaerd schuilde. Onmiddelyk veranderde hy ook van handelwyze en eenigzins ernstig nadenkend, zegde hy nu:

- Steek uw uerwerk weg, pachter: de toegeknoopte rok heeft my alles betaeld; maer toch, ik geloof dat gy de speelbal eens gelukzoekers zyt. Betrouw u niet te veel op dien man; hy heeft geen goed voorkomen.
- Hoe! heeft hy u iets gezegd? - vroeg Michiel meer en meer angstig.
- Het spel dat ik daer zoo even met u gespeeld heb, werd my door hem ingeblazen; daerby, hy had my verzocht u hier zoo lang mogelyk op te houden: tot morgen kon het zyn.
- Ho! een schandelyk bedrog! - zuchtte de pachter met bevende stem, - ik vrees my door een eerloozen bedrieger te hebben laten misleiden. Die onbekende heeft my eenen strik gespannen; blindelings als eene mol ben ik in de val geloopen.

En zonder den weerd wiens nieuwsgierigheid thans niet weinig opgewekt was, verderen uitleg over het gebeurde te geven, verliet hy schielyk, binnens monds morrend de herberg.

Buiten heerschte er een yselyk weder. De aschgrauwe lucht was dicht gesloten en spreidde eene akelige duisternis over de straten der hoofdstad. De regen stortte anafgebroken in plassende vlagen neder, terwyl een hevig loeijende noorderwind schouwen en dakpannen van de hoogten der huizen omlaeg wierp.

By zulk droevig weder begaf zich Michiel Schevelsteen naer Hoylaert. In plaets van den grooten weg te volgen, koos hy de binnenpaden langs de velden en het Soniëenbosch, om des te eerder zyne hoeve te bereiken; maer de regen had het meestendeel der wegen onder water gezet en, ofschoon de brave landman de baen zeer wel kende, belette hem de duisternis de wegen goed te onderscheiden. Half tastend, half door de kennis der bane geleid, strompelde hy zoo goed mogelyk voort. Iets achterdochtigs woog den armen grysaerd op het hert en het verlangen om zyne kinderen weder te zien, om uit hunnen mond te vernemen hoe het met de zaek der hoeve gelegen was, dreef hem voort. Zyne gryze haerlokken plakten hem door den regen tegen de slapen; doornat tot op het hemd, snelde hy altoos verder en verder. Menigmael was hy genoodzaekt voor de eene of andere overstroomde gracht stil te houden, die hy zich dan gedwongen zag springend te overschreiden. Zoo vervorderde hy, steeds angstig voortgezweept, zyne baen. Meer dan eens schoten m zyne krachten

te kort, en zelfs dry of vier malen, wanneer hy met eenen sprong den overkant eener breede gracht dacht te bereiken, gebeurde het dat hy de midden van den waterplas terecht kwam. Echter was dit alles niet in staet hem den moed te benemen; hy moest verder en ook altyd, liep hy verder. Iets angstig, iets ongekend, waervan hy zichzelven geene rekening geven kon, dreef hem naer de hoeve waer zyne kinderen gewis met het uiterste ongeduld op hem wachtten. Meer dan eens zeeg hy van vermoeidheid neder; meer dan eens botste hy tegen eenen boom die de duisternis hem belette te zien; doch niets kon hem doen afzien van het voornemen dien avond de reis voort te zetten. Verder, altoos verder strompelde de arme grysaerd; viel hy neder, toch liet hy zich door de moeijelykheid niet afschrikken. Eindelyk kwam hy gansch vermoeid, na lang ronddwalen, doornat en beslykt, tot zyne groote verwondering in plaets van te Hoylaert, aen het gehucht *Petite Epinette* aen. Michiel Schevelsteen had den rechten weg misloopen en nu zag hy zich daerdoor nog wel op anderhalve ure gaens van zyne wooning verwyderd.

Wel droop het zweet hem over het aengezicht; maer hy had beloofd voor den avond aen de hoeve aen te komen en ofschoon het thans reeds nacht was, toch zou hy zyne belofte vervullen. Op nieuw vatte hy moed. Onderweg had hy zynen hazelaren stok laten vallen en niet meer teruggevonden; nu brak hy een tak van eenen braemstruik, die in het bosch terzyde van den weg groeide, en half op zyne, reeds wegzinkende krachten rekenende, half door de ligging der plaets waer hy zich thans bevond geleid, zette hy zynen weg voort. Meer dan twee uren zocht hy te vergeefs rond en toen hy eindelyk het doel zyner reis dacht te hebben bereikt, zag hy zich echter nogmaels te leur gesteld. Het was naer de hoeve, naer Hoylaert dat hy zich wilde begeven, daerom had hy zich op weg gezet en nu bevond hy zich in het gehucht *Grande Épinette.* Nog altoos scheidde hem dezelfde afstand van zyne kinderen, en de grysaerd kon nu van vermoeidheid niet meer verder. De krachten hadden hem begeven. En toch wilde hy het nog beproeven voort te stappen, maer zyne beenen weigerden hem thans den afgeeischten dienst. Rond hem was alles stikdonker; elk oogenblik botste hy tegen de boomen aen of viel hy over het lage schaerhout; zyne kleederen druipten van het nat. Reeds menigmael was hy onderweg ten gronde gevallen, zoo lang reeds had hy te vergeefs den rechten weg gezocht dat hem eindelyk het gedacht op kwam dat het misschien niet al te verstandig gehandeld was met zulk een akelig weder nog willen voort te stappen en geraedzamer in het gehucht eene schuilplaets voor den nacht op te zoeken. Toch strompelde hy met behulp des braemstoks waerop hy leunde, nog eenige schreden verder. Daer ontwaerde hy nu eensklaps een openstaende wagenhuis, dat aen eene hoeve paelde. Meer had hy niet noodig, dadelyk trad hy het binnen en legde er zich te rusten.

Ofschoon ten uiterste afgemat, toch was het den armen grysaerd niet mogelyk spoedig in te slapen. Zyne kinderen, Lambrecht, de hoeve, advokaet De Munck, de toegeknoopte rok, dit alles dwarrelde hem verward door het hoofd en, wanneer de vermoeidheid hem eindelyk dwong de oogen te sluiten, dan ook nog vond hy de rust niet, dan nog danste hem dit alles veel akeliger, veel schrikkelyker door den geest.

Zoo kwam de ochtend.

Eensklaps in zynen slaep gestoord, schoot hy angstig wakker, wreef zich herhaelde malen de handen over de oogen, en wat hy toen ontwaerde, kwam hem zoo schrikkelyk voor, dat eene pynlyke zenuwachtige trilling hem als een kind deed beven en het hem toe scheen als of op dien stond,

de grond onder zyne voeten wegzonk. Voor hem stonden twee gewapende diefleiders, die hem, barsch en ruw als het diefleiders hoeft, dwongen van den bussel stroo, waerop hy zoo onrustig den nacht had doorgebracht, op te staen.

De brave ouderling had niemand leed gedaen, dit gevoelde hy; zyn geweten had hem niets te verwyten, en toch moest hy, als een afschuwelyke boosdoener, de twee gehate dieflyders volgen. In plaets van zyne kinderen te kunnen omhelzen, zoo als hy het uit het diepst zyns herte had gewenscht, zag hy zich terug naer de hoofdstad geleiden. Thans zou hy in geen wagenhuis den nacht meer moeten doorbrengen; de gevangenis der kleine Karmelieten werd hem tydelyk, zonder dat hy wist waerom, tot verblyf gegeven.

VI.

Tegenover de kerk van Hoylaert bevindt zich eene herberg, voor uithangbord voerende, een omgekeerden biekorf, waerover zich iemand wat al te diep schynt gebukt te hebben; althans zoo men dit mag veronderstellen, door een paer beenen, die aen een mensch schynen toe te hooren en die even als twee scheepsmasten, ofschoon niet zoo steil - een weinig meer vlottend - in de hoogte steken. Menige nieuwsgierige voorbyganger, zou voorzeker niet kunnen raden, wat dit geheimzinnig uithangbord moet bedieden, zoo niet de slimme schilder, onder zyn meesterstuk, er de oplossing had van gegeven. Daer wy gedwongen zyn den lezer de herberg binnen te leiden en hy voorzeker de plaetsen verlangt te kennen, vooraleer hy die bezoekt, zullen wy hem ook vooraf toevertrouwen met wat naem de dorps-Rubens zyn meesterstuk heeft gedoopt. Rond den biekorf, in roode gothische letteren op een vergulden band, leest men:

In den Zoeten Inval, herberg.

Omtrent op de zelfde uer dat Michiel Schevelsteen, als een booswicht tusschen de twee diefleiders, Brussel werd binnengebracht, hadden zich velen der byzonderste pachters van Hoylaert in voormelde herberg vergaderd. Eenigen hadden plaets gevat aen tafels en hielden zich bezig met een glas bier of snaps te ledigen; anderen stonden, te midden der kamer, zich aen de groote stoof te warmen; want ofschoon de maend April ten einde liep, toch was het weder guer en killig. Wat de boeren zich onderling vertelden, weten wy niet; maer telkenmale dat de straetdeur geopend werd, keerden byna allen het hoofd nieuwsgierig heen, alsof zy iemand verwachten die hun iets byzonder gewichtigs had mede te deelen.

Reeds een geruimen tyd was er verloopen, zonder dat iets het raedselwoord hunner handelwyze was komen oplossen, toen de deur zich op nieuw opende en een zestal boeren gelyktydig de herberg binnentraden.

- Ha! ha! eindelyk zyn zy daer, - zegde nu een der persoonen die zich rond de stoof bevonden.

- Van wie spreekt gy, Peer Lambrechts? - vroeg een der nieuwingetredenen, terwyl hy den weerd teeken deed hem een glas bier te brengen.

- Van u, Giede Stockmans, van niemand anders, - antwoordde de eerste spreker; - wy hebben u reeds lang gewacht; zeg eens zyt gy nu gisteren naer Brussel geweest?

- Ja, ja, wy zyn er geweest, - zegde Giede Stockmans - en wy komen nu eerst van de reis terug.

- Hoe? gy zyt er allen geweest? Hendrik Baetes, Karel Wagemakers, Tiste Raeymakers...

- Allen, allen - sprak Giede tot zynen ondervrager.

- Welnu? - hernam deze.

- Welnu! - herhaelde Giede.

- Was er veel volk?

- Niemand dan wy, - antwoordde Giede.

- En de toegeknoopte rok? - voegde Tiste Raeymakers erby.

- Die is niet van het dorp, - merkte Giede schokschouderend aen.

Er heerschte nu eene poos stilte; velen der boeren wisten echter zich haer goed ten nutte te maken, want het meestendeel hunner keken eens eventjes in hunne glazen, waerna zy den weerd uit den *Zoeten Inval*, verzochten die op nieuw te vullen. Terwyl deze zich hier mede bezig hield, zegde een der boeren die zich rond de stoof bevonden.

- Zie, vrienden, ik moet het u bekennen, ik ben waerlyk te vreden dat de hoeve van Michiel niet verkocht is geworden.

- Hoe! wat weet gy ervan? - vroeg Karel Wagemakers.

- Wat ik ervan weet? - zegde hy die de stilte onderbroken had, - wat ik ervan weet? niets, maer daer er niemand buiten u gezessen zich bevond, en...

- En, de toegeknoopte rok, - voegde Tiste Raeymakers erby.

- Ha! gy hebt gelyk... maer toch wil ik hopen...

- Hopen, dat moogt ge, maer bevestigen, dat is heel wat anders, vriend - liet Tiste, den vorigen spreker in de reden vallende, er op volgen.

- Dan is de hoeve verkocht? - vroeg Peer Lambrechts eenigszins verwonderd.

- Ja... neen... misschien... ik weet niet, - stamelde Raeymakers.

- Welaen, verklaer u.

- Ik weet niet wat ervan te denken, ik versta er my om den drommel niet aen.

- Nogthans, zyt gy er tegenwoordig geweest!

- En toch!...

- Maer, lieve hemel! indien gy het niet weet, hoe zullen *wy* het dan ook weten?

- De som waervoor de hoeve toegewezen werd, is zoo gering.

- Hoeveel!

- Raed eens.

- Nu, nu, zeg slechts voor hoeveel!

- Een spotprys, voor den inzet; niemand onzer wilde bieden, de toegeknoopte rok verzekerde ons dat zy volstrekt niet zou toegewezen worden.

- Hoeveel? hoeveel? - schreeuwden nu vier of vyf boeren te gelyk.

- Voor negen duizend franks.

- Onmogelyk! dit is omtrent de heft der weerde, - merkte Peer Lambrechts verwonderd aen.

- Nogthans is het waerheid, - antwoordde Raeymakers.

- Dus heeft de toegeknoopte rok?...

- Ik weet het niet.

- Maer weet gy dan niet wat er gebeurd is?

- Ja wel maer alles schynt my zoo zonderling... de toegeknoopte rok noemde zyn naem niet en na de verkooping zegde hy den rechter iets in het oor... misschien is het een zaekgelastigde van Michiel.

- Een zaekgelastigde van Michiel, - deed Giede Stockmans dubbend met het hoofd schuddende, - neen, neen, de toegeknoopte rok is slechts een lage gelukzoeker.

Wederom hervielen de boeren voor eenige stonden in sprakeloosheid, daer de woorden van Giele allen tot nadenken hadden gebracht; doch weldra verbrak een hunner die stilte en zegde:

- Ik ben benieuwd om te weten hoe *hier* de zaken zullen afloopen?

- Dan wordt de huisraed van Michiel toch ook verkocht? - vroeg Hendrik Baetes.

- Binnen eene uer, - antwoordde een der landlieden.

Nog eene wyle bleven de boeren onder elkander, over die zonderlinge gebeurtenis, waeraen zy niet goed wys konden worden, twisten, en allen verklaerden volmondig dat zy niets van de aengeslagen goederen huns dorpsgenoots zouden begeeren. Slechts toen, wanneer het uer sloeg, waerop de aengekondigde verkooping aenvang zou nemen, verlieten de boeren de herberg den *Zoeten Inval.* Allen begaven zich naer de hoeve van Michiel Schevelsteen, waer de deurwaerder en de veldwachter reeds op hen wachtten, ten einde de aengezegde veiling te beginnen.

De dag liep ten einde en het weder scheen eenigszins opgeklaerd; want de maen stond nu helder te midden der hooge hemelbaen te glansen en goot haer rustig licht als een milddadigen balsem over de velden. De stralen der bleeke nachtgodinne drongen ook even door de naekte takken der overgeblevene gedeelten van het eeuwenoude Sonieënbosch en leende die eenzame streek voorwaer een zoo tooverachtig voorkomen dat het woud met al wat het omringde, op dien stond levenloos zou hebben geschenen, had niet van tyd tot tyd de nog steeds voortheerschende wind grimmig tusschen de naekte boomtakken gefloten en leven te midden dier akelige stilte komen verkonden. Binnen in het woud, op eenen afgehakten elzenboom, zaten twee jonge vrouwen; hunne hoofden helden treurig voorover op de borst en op hun beenig gelaed lag weemoed en droefheid gespreid. Een groote doghond met gele stekelige huid lag met het hoofd op den schoot der jongste te rusten; van tyd tot tyd, by korte tusschenpoozen, verhief hy stiljankend den snuit en likte dan, zoo vriendelyk met de tong, de wangen der vrouw, dat het zichtbaer was, dat hy daermede hunne streelingen wilde afsmeeken; doch Goele of Barbara - want zy waren het toch - schenen de tegenwoordigheid van den getrouwen Turk niet op te merken. De droefheid die hunne diep gefolterde herten overstelpte, liet hen niet toe die vriendelyke deelneming, die het arme dier betoonde, gade te slaen. Zy waren op dien oogenblik als onbewust van al hetgeen in hunne tegenwoordigheid voorviel; want, ofschoon zy met den geest wakende waren, toch hoorden of zagen zy niet; hunne gedachten dwaelden te verre van die eenzame streek. Op den grond, nevens de maegden, zat Hans, die met het hoofd op het lyf van Turk, luid op te snorken lag. Zoo de kleine verkenshoeder zich van tyd tot tyd niet bewogen had, zou men byna hebben gedacht dat hy sliep; doch dan moest spoedig allen twyfel verdwynen, daer het zichtbaer was dat overvloedige tranen hem over de kaken rolden.

(Wordt voortgezet.)

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Oud Vlaenderen!

Het was een volk! die oude vlaemsche mannen!
Het was een land! dat Vlaenderen ryk en trotsch!
Men sprak er vlaemsch; men dronkuit aerden kannen,
En droeg voor stok 'n en dikken eiken knots!
Al spelende was er toen geld te winnen.
Men droomde van fabriek noch yzeren baen,
En zat verheugd aen het getouw te spinnen.
De halve wereld met verbaesde zinnen,
Zag 't kleine land en 't groote volk aen.
En was het feest dan klonken trom en vedel,
En groot en klein 't was alles op de been.

En in zoo 'n feest daer lag iets grootsch en edel,
Dan was 't of elke hut een lusthof scheen.
Één had daer toen het fransch eens moeten spreken
't Was met zóón dwerg voorwaer niet goed vergaen; -
Goed, als men wil, voor arm en been te breken.
.....
Ach! in een tyd als nu waer denk ik aen.
De miserere zit het volk te zuchten.
Het vlaemsch dient tot een jeremiastael,
En in zyn vuisten lacht de vette wael
Als kinderen in een appelboom vol vruchten.

NEEL.

Het stadhuis van Leuven.

Het stadhuis van Leuven houdt eene eerste plaets onder de burgerlyke gedenkgebouwen, welke, in den loop der XVe eeuw, in het noorden van Europa werden opgerigt. De oorspronkelykheid zyner opvatting, de bevalligheid zyns samenhangs en de verscheidenheid zyner versierselen wekken de bewondering op van al wie eenig gevoel voor het schoone in den boezem voelt.

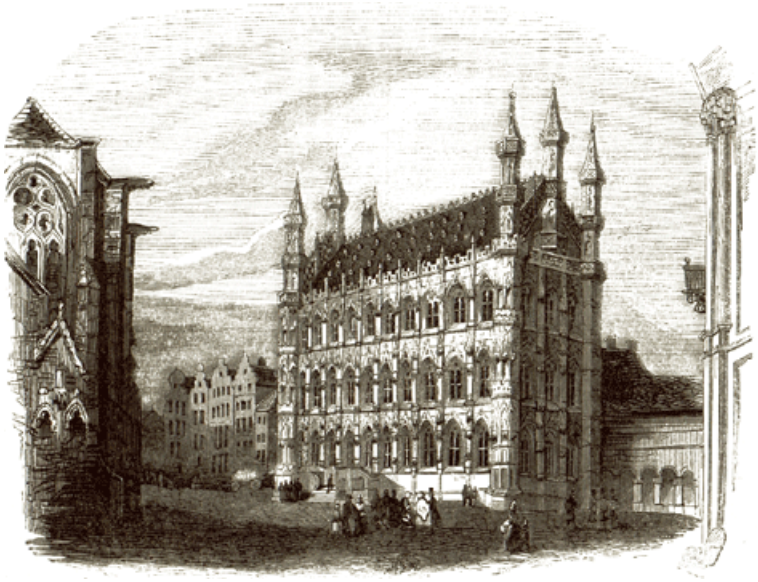

STADHUIS VAN LEUVEN.
TEEKENING EN PLAETSNEÊ VAN P. DE CORT.

Meester MATTHEUS DE LAYENS, bouwmeester of, gelyk men toen sprak, *meester werkman van de metselryen*, der stad, die in 1445 benoemd was geworden, werd belast met het vervaerdigen van het plan des gebouws. Het stedelyk bestuer onderwierp zyn gewrocht aen het oordeel van meester GILLIS PAUWELS, bouwmeester van Philips-den-Goede, hertog van Burgondië, 's lands vorst. Deze kunstenaer begaf zich te dien einde, den 21 maert 1448, naer Leuven en schonk zyne goedkeuring aen het hem voorgelegde plan. M^{er} de Layens ontving voor zyne teekening 5 gouden *Willems schilden*, nagenoeg 46 franken onzer munt, en Pauwels een gouden *Peter* voor reis- en verblyfkosten. De bouwmeester des hertogen was overigens het voorwerp eener in die dagen nog zeldzame eerbetuiging. Al de arbeiders die te Leuven aengekomen waren om aen het stadhuis te werken, begaven zich in stoet naer de herberg *Bloemendale*, alwaer hy afgestapt was, ten einde hem van hunne genegenheid te verzekeren. De kunstenaer ontving de werklieden met de meeste vriendelykheid en deed hen wyn aenbieden. Het verteer, beloopende op 2 gouden *Peters*, werd door de stad vereffend.

Den 29 maert 1448, legden WALTER VAN NETHENE, plaetsvervanger van den burgemeester der geslachten en HENDRIK VAN LINTERE, burgemeester der natiën, den eersten steen des gebouws, onder den welken men een gouden *Willemsschild* plaetste. De werklieden bragten dezen dag in vreugde over. Het stedelyk bestuer had, met het inzigt van hunnen yver op te wekken, aen de ondernemers een drinkgeld van 2 gouden *Peters* doen schenken. Den metsers had het handschoenen doen aenbieden.

De modellen of *berderen* voor de steenhouwers werden in hout gesneden door M. de Layens, Fieren van Aremberg, Arnold de Balmaker, Jacob Zelle, Jan van der Eycken, Arnold van de Vorst en Mattheus Keldermans.

Meester de Layens bestuerde de werken van het aengelegde gebouw met de meeste bezorgdheid. Zyne wedde beliep tot 12 *plecken* daegs in den zomer en tot 8 *plecken* in den winter. Hy had tot plaetsvervanger Jan Zelle en tot meester-gast Jan de Bruyne, twee lieden die zich in metselwerken uimuntend wel verstonden. De noodige steen werd getrokken te Dielbeek, te Zavelthem, in de nabyheid van Vilvorde

en te Avennes; de laetste was voor de beeldhouwwerken bestemd.

De grondstagie des gebouws werd in 1450 voltrokken; de eerste stagie in 1452 en de tweede in 1454.

De modellen voor de zuilen der beeldsteden waren, op aenduiding van twee geestelyken, leden der Hoogeschool, vervaerdigd geworden door HUBRECHT STUERBOUT, sieraedschilder der stad; de onderwerpen ervan behooren tot de *Historia Scolastica* van P. COMESTOR, het bekende geschiedboek uit die dagen. Deze *bas-reliefs* werden uitgevoerd door WILLEM AERDS, JOOS BEYAERT, JAN VAN EVEN, WILLEM FAES, enz. Het yzerwerk werd geleverd door GEERAERD VAN DUERINGEN en JOOS METSYS. Wat de timmering des gebouws betreft, deze werd vertrouwd aen WILLEM DE BEER, van Rotselaer, een man van rype ondervinding, die gedurende eene halve eeuw de werken der gemeente bestuerde.

Het stadhuis werd in 1463, dus in 15 jaren voltrokken. Het had rond de 44,786 gulden gekost, eene onbeduidende som voor een zoo heerlyk kunstbouw.

Daer de plaet welke wy hier mededeelen een tamelyk goed denkbeeld van het stadhuis oplevert, vinden wy het overtollig er eene beschryving van op te maken, welke, hoe bezorgd dan ook, altyd onvolledig zou wezen. Het is een dier zeldzame scheppingen welke zich laten bewonderen, doch niet laten beschryven.

De tyd had ons stadhuis diep beschadigd. In het begin dezer eeuw vergden de gevels en de torentjens eene volledige herstelling. Deze herstelling werd in 1829 aengevangen door wylen den beeldhouwer GILLIS GOYERS, vader, onder de leiding van den bouwmeester D. EVERAERTS; zy werd in 1841 voltrokken, en had 224,540 franken gekost. De werken werden verrigt in steen van Gobbertange en in steen van Hordain (Frankryk).

Toen het stadhuis volkomen hersteld was, bekwam men de overtuiging dat het betaemde de 230 nissen des voorgevels van beelden te voorzien. Zulks werd in 1847, op voordragt van M.Ch. De Luesemans onzen burgemeester, door het stedelyk bestuer dan ook besloten, en dadelyk in uitvoering gelegd. Reeds zyn er in twee ryen nissen der onderstagie beelden geplaetst geworden, vertoonende beroemde mannen uit de geschiedenis van Leuven. Zy zyn uitgevoerd door Ch. Geerts, P. Puyembroeck, S. Van Aerschodt, Goyers gebroeders, M. Abbeloos en Fr. Vermeylen. Het uitwerksel 't welk zy er opleveren, heeft elkeen de overtuiging gebragt, dat het stadhuis maer dan eerst zal voltrokken zyn, wanneer de beeldsteden er van zullen vervuld wezen.

Leuven, 5 oogst 1861.

Jubelfeest van het vyf-en-twintig jarig bestaen des genootschaps Met tyd en vlyt, te loven.

Loven, 2 van wintermaend 1860.

Gisteren was het een heuchelyke dag voor de leden van *Tyd en Vlyt.* De broederband die sinds vyf-en-twintig jaren alle leden, zoo oude als nieuwe, steeds verbonden heeft, werd gisteren nog nauwer gesloten, en blyft onbreekbaer voor altyd. Voor aller geest zweefden de herinneringen uit den jongsten voortyd, wanneer moedige vaderlanders, waeronder, God lof! menig lid van *Tyd en Vlyt* den grooten stryd hebben

begonnen voor vlaemsche tael en vlaemsche zeden, den stryd dien de feest van gisteren ons aenspoort tot den eindelyken zegenprael onvermoeid voort te stryden.

Men herinnert zich dat het genootschap eenen pryskamp heeft uitgeschreven tot het samenstellen van een algemeen vlaemsch idioticon, en dat de eerste prys behaeld werd door de heeren J. Van Beers en K. Stallaert, en de tweede door den eerw. heer C. Duvillers. Het genootschap had ook vastgesteld de gelegenheid zyner 25ste verjaring waer te nemen om de eerepenningen den overwinnaren uit te reiken.

Uitnoodigingsbrieven waren rondgezonden geweest aen alle letterkundigen, leden van *Tyd en Vlyt.* Vele hebben aen dezen oproep beanttwoord. Talryk dan was de vergadering die 's morgens, om 11 uren, in de *Halle* byeen kwam.

Onder de aenwezigen bemerkten wy de heeren K. Stallaert en C. Duvillers, daer de heer J. Van Beers, door byzondere omstandigheden, in de onmogelykheid gesteld was het feest by te woonen; voorts de heeren Emm. Van Straelen, L. Delgeur, Vandermolen, Hoefnagels, Borrewater enz., uit Antwerpen, Dr Heylen, uit Herenthals, Adriaens, uit Brussel, Brouwers uit Thienen, Bon van Caloen, van Huele, uit Brugge, P. Verduyn, uit Bergen-op-Zoom; de heeren Van Maldeghem, Landeloos, F. Schollaert, enz., alsmede eene menigte afgevaerdigden van de verschillige genootschappen en rederykkamers der stad en vele studenten en borgers.

De zitting werd voorgezeten door den hoog. eerw. heer De Ram, eerevoorzitter des genootschaps, rektor der Hoogeschool. Zy nam een aenvang met eene merkwaerdige redevoering van den bestendigen voorzitter, kanonik David, over de noodzakelykheid van het vlaemsch idioticon.

'Onze tael, zegde hy, wordt niet als andere huidige talen, de fransche by voorbeeld, door het latyn of het grieksch uitgelegd, maer wel door haer zelve. Men moet ze dan noodwendig in alle hare bestanddeelen doorgronden; alle hare oorsponkelyke woorden moet men leeren kennen en verstaen wil men in hare studie vorderingen doen. Edoch, menige dier wortelwoorden zyn in de letterkundige geschrevene tael in onbruik geraekt, daer ze in den mond van het volk blyven voortleven. Daer is het dus, dat wy ze moeten gaen zoeken, willen wy dien schat voor altoos niet laten verloren gaen.'

Dit werd verstaen door Vlaemsch België; inderdaed de pryskamp door Tyd en Vlyt uitgeschreven werd met buitengewoone gunst door de letterkundigen ontvangen, met menigvuldige bydragen beantwoord, en zal naer allen schyn, de schoonste vruchten dragen voor de Nederduitsche Letterkunde.

Nu beklom de 1te sekretaris, Dr A. De Prins, het spreekgestoelte, en las van wege Dr H. Collaes, het verslag van den staet en de werkzaemheden des Genootschaps gedurende het afgeloopen schooljaer. Dit verslag, dat eerlang aen alle leden zal verzonden worden, getuigt van den voortdurenden bloei, en de veelvuldige werkzaemheden van *Tyd en Vlyt.* - Ter afwisseling las nu de heer Tassaert, tweede sekretaris, een gelegenheidsdicht, dat, met vuer voorgedragen, en met kunst bewerkt, door alle aenwezigen met het grootst genoegen werd aenhoord.

Hierop volgde het algemeen Verslag of Historie des Genootschaps, opgesteld en voorgelezen door een der yverigste medestichters, den Heer

Emm. Van Straelen. Ons, die later in het letterperk zyn getreden, was het gegeven de eerste en magtige poogingen van hen die ons den regten weg hebben ingeleid, met den geest na te gaen; hun die dien eersten stryd hadden medegestreden, scheen het door de indrukwekkende stem van den spreker, teruggebragt te zyn tot die onvergetelyke dagen van heiligen geestdrift voor de vaderlandsche zaek. Meermaels ook werd het woord van den heer Van Straelen door het daverend handgeklap onderbroken, onder anderen, wen hy verdiende hulde bood aen een der grootste yveraers der vlaemsche zaek, den hooggeleerden heer prof. David.

Laet ons den wensch uiten dit schoon verslag door den druk te zien verspreiden.

De heer D^{r} De Prins las het volgende dichtstuk dat met de welwillende aendacht der vergadering werd vereerd.

Met tyd en vlyt.

Moet soms de Belg den fieren schedel bukken;
Zal 't slavenkleed soms 't stoflyk wezen drukken,
Zyn ziel blyft vry en vrank, zyn wil blyft stout;
Geen zeedlyk juk dat Hem vernederd houdt.
Wat vaste boeijen 't matte lichaem prangen,
De onbuigbre wil, waeraen de daden hangen,
Spelt toch verlossing in den vryheidsstryd.
- MET TYD EN VLYT -

Germaensche slaef wil de Romein u dwingen
Met laffe stem een wulpschen zang te zingen?
- Gy zingt den lof der kindren van het Land
Wier staêge moed eens breekt den schand'gen band
Die hen aen Rome bindt; - de wraek der helden,
Wier offers nooit de menschlyke oogen telden;
Den Zegeprael die eens Germanje vrydt,
- MET TYD EN VLYT. -

Met Leliaerts in vuigen bond getreden,
Trachtte ooit de Gal een zielenjuk te smeden:
Verbastering der zeên, der moederspraek?
- Tuigt allen van de schrikbre wederwraek!
Daegt, Ridderschap, het zweerd ter hand gevallen,
Gy Frankryks roem, daegt op uit Kortryks wallen,
Tuigt hoe de Leeuw zyn boeijen stukken ryt,
- MET TYD EN VLYT. -

Tuigt van den wil des volks, gy, laffe slaven,
Gewoon het juk te dragen, bastaerdgraven,
Steeds kruipend aen den voet van Frankryks throon,
Uw kroon besmettend, - Vlaendrens eerekroon! -
Tuigt hoe die wil, gediend door Artevelden,
Door Zannekins, door duizenden van helden,
De vryheid Vlaendrens heeft gered altyd,
- MET TYD EN VLYT. -

Gy, tweede Flips, gy, Josef, komt getuigen
Dat onder 't ketenwigt soms leden buigen,

Maer vrye geesten nooit! - Dat Moederspraek
En vaderzeden, ach! verdrukt zoo vaek,
Nooit lang by ons de diere vryheid derven,
Maer, door 's volks wil, den zegepraal verwerven,
Die 't hoonend juk van kloeke schouders smyt,
- MET TYD EN VLYT. -

En thands, thands weêr, wy zullen zegepralen;
'*t Is 's Volleks wil!* Moest Vlaendrens zonne dalen,
Zy stygt weêr op, ginds aen den Hemeltrans;
Zy schiet wêer stralen onverdoofbrer glans;
Het is de zegezon! - Vreedzame helden,
Die lauwren plukt op andere eerevelden,
De stryd is u, de zedelyke stryd,
- MET TYD EN VLYT. -

Ja, broêrs, die dagen, nachten, gansch uw leven
Der heilge take hebt ten best gegeven.
Die, voor uw zwoegen, geenen andren loon
Zoudt wenschen, dan slechts, dat de ontaerde zoon
Niet meer en bloze voor het beeld der vaderen,
- Het bloed getrouw dat vloeit door al zyne aderen -
Haest tuigt hy ook, dat Gy verwinnaers zyt.
- MET TYD EN VLYT. -

Dr A. DE PRINS.

Loven, 7 van Slagtmaend, 1861.

Het verslag der commissie gelast met het beoordeelen der bydragen voor het idioticon werd, in naem der drie commissarissen, door den heer Dr H. Collaes opgesteld, en door den heer prof. Dart voorgelezen. Op het einde dier lezing verzocht de spreker den Hoog Eerw. Heer De Ram de eere-penningen aen de overwinnaers te willen uitreiken, hetgeen door zyne Hoog Eerw. gedaen wierd onder het luidruchtig gejuich en handgeklap van allen.

De zitting werd gesloten met eene redevoering van den Eere-voorzitter waerin hy zyne heilwenschen aen het Jubelvierende Genootschap mededeelde en getuigde dat het steeds aen de inzichten en de strekkingen zyner stichters is getrouw gebleven.

Meer dan 2 ½ uren had deze schoone zitting geduerd, en des niettegenstaende was de aendacht der aenwezigen niet verslapt. - Een bewys dat de iiefde tot de Nederlandsche tael en letterkunde, verre van uitgedoofd is in het volk, dat het niet slechts uit nieuwsgierigheid dergelyke letterplechtigheden komt bywoonen, en dat het ze niet aenziet als eene bloote liefhebbery.

Des avonds om 5 uren hebben zich de leden van het Genootschap, zoo oude als nieuwe, aen een vriendenmael vereenigd. Daer werden verschillige heildronken voorgesteld; onder anderen door den Eerw. Heer kanonik David aen den Eere-Voorzitter; door den Eere-Voorzitter aen het Genootschap; door den heer Dart aen den heer David; door den heer De Prins, aen de overwinnaers; door den heer David, aen de stichters, en aen de vreemde leden enz., enz. Ook werden er gedichten voorgelezen door de heeren Van der Molen en Brouwers. Laet in den nacht scheidde men eindelyk van één met den uitdrukkelyken wensch van binnen 25 jaren de gulden Jubelfeest van het Genootschap alle te samen nog mogen te vieren. Zoo is dan deze schoone feest afgeloopen die in den geest van allen die ze bygewoond hebben, onvergetelyke herinneringen zal laten.

Twee advokaten.

(Vervolg, zie bl. 182 dezes jaergangs.)

Op eenige stappen afstand stond Lambrecht, met de armen op de breede borst gekruist, ombeweeglyk als de oude knobbelige vlierboom

waertegen hy leunde. Zyn gelaet was kalm en bleek, geene tranen waren in zyne oogen zichtbaer; slechts diepe groeven, sporen van lyden, plooiden zich akelig rond zynen hoekigen mond en schenen alleen die blykbare kalmte, eene tergende uitdrukking te geven. Doch telkens dat hy een blik op Goele of Barbara vallen liet, verdwenen die harde plooijen en dan ook verried het gelaet des jongen mans de droefheid die in zynen boezem opgesloten lag. Het huisgezin van Michiel Schevelsteen geleek voorwaer op dien stond aen een gezin bannelingen veroordeeld om verre van hun vaderland, veracht en verstooten, de wyde wereld rond te dwalen.

En wat waren zy inderdaed anders dan arme bannelingen? Wat bezaten zy thans toch in die wyde wereld die voor hen openstond? Wat zy waren? Pelgrims die in het woud een vliertak konden afbreken om op te steunen tydens de lange reize die hen akelig toewenkte. Wat zy bezaten? Zelfs niet een stuk brood: de hoeve met den huisraed was verkocht en in handen van anderen overgegaen; de kleederen die zy om het lyf droegen waren thans hun eenige eigendom; *Turk* hun eenige overgeblevene vriend. Welnu, arme beklagensweerdige schepselen, richt u op, staert niet om u heên, verdryft de schaemte die uwe herten te pletten knypt; voort, stapt voort, steekt de handen uit, misschien zal eene aelmoes er invallen en uwen nakenden honger komen lenigen; staet op, goede zielen; staet op, gy, die nimmer kwaed in uwe onschuldige herten liet binnensluipen en dwaelt thans rond langs die boosaerdige wereld, die gy niet kent; thans is zy de eenige baen die voor u openstaet.

Lang reeds zaten de ongelukkige wezens daer, op die plaets, alleen aen hunne droefheid overgelaten; hunne folteringen lagen in hunne herten opgesloten; tot zelfs de moed om de gedachten die hen overmeesterden aen elkander mede te deelen, ontbrak hun thans. Het werd steeds later en later en toch zaten zy nog altoos op dezelfde plaets. Nog lang hadden zy daer kunnen blyven zitten, had *Turk* hen niet eensklaps uit hunne nare droomen losgeschud. De getrouwe hond ried gewis de koude en den honger die de zusters bibberend deden klappertanden; want eensklaps ving hy akelig aen met luidruchtig te janken. Dit was eene waerschuwing voor Lambrecht. In stilte wierp hy een oogslag op Barbara en Goele. De maen die zich achter de dryvende wolken verborgen had, liet hem byna niet toe de zusters in de heerschende duisternis te onderscheiden; maer toch werd zyn hert bewogen, de armen zakten hem naest het lichaem en byna werktuigelyk, zonder zich te bedenken, zegde hy:

- Barbara, lieve, het wordt reeds laet.

By het hooren dier woorden, verhieven de zusters en Hans, eensklaps en byna gelyktydig het hoofd en Barbara vroeg:

- Wy hebben geen dak om onder te rusten, Lambrecht, Waer zonden wy gaen?

- Gy hebt gelyk, - antwoordde deze, - voor my is het niet, maer gy en uwe zuster kunt eventwel hier niet verblyven.

- Denk niet aen ons, goede vriend, - zegde Barbara - het noodlot heeft zich aen ons vastgehecht, wy kunnen niets, dan gedwee onder zyne slagen het hoofd bukken.

- Misschien zullen wy nog wel zoo gelukkig zyn in het dorp iemand onzer oude kennissen te vinden, om u te vernachten, en morgen....

- Morgen?...

- Zal ik een huis opzoeken en rondvragen om werk; myne armen zullen ons middelen verschaffen om te bestaen, en...

- Zwyg, Lambrecht, nooit, dit nooit.

- Ach! ja, Barbara, ik ook zal werken voor u en voor Goele, - - snikte Hans, de kleine verkenshoeder, - ik zal voor u arbeiden en bidden, en voor den pachter ook, ik heb u allen zoo lief.

- Gy weigert myn aenbod, Barbara? - vroeg de knecht met verwondering.

- Zeker, stellig Lambrecht.

- En waerom? Wat heb ik u misdaen?

- Niets, oh! niets.

- Welnu?

- Hebt gy dan niet gehoord, wat men in het dorp, in ons byzyn vertelde?

- Wat men in het dorp vertelde! - deed Lambrecht nieuwsgierig.

- Ja, - hernam de oudere zuster, - hebt gy dan, zoo wel als ik, niet gehoord, dat men onze handelwyze besprak?

- En wat zegde men, Barbara?

- Dat wy op de hoeve zoo langen tyd alleen in de afwezigheid van vader hebben doorgebracht!

- Ha! die gevloekte kwade tongen! - kreet de brave Lambrecht, verwoed met den voet op den grond stampende.

- Maek u niet boos, goede vriend, - zegde Barbara, - de wereld spreekt zelden goed, gy weet het; onze beste daden zelve legt zy steeds ten kwade uit, byzonder in dagen van tegenspoed; maer toch begrypt gy nu wel...

- Welnu, ik wil en zal voor u en uwe zuster werken...

- Onmogelyk.

- Wy beminnen elkander sints lang, wy zullen ons voor het altaer verbinden; voor myne vrouw en myne zuster, zal ik dan toch het recht hebben te mogen zorgen.

- Dit kan niet, Lambrecht,

- Hoe?

- Eerst moet ik weten wat er van vader geworden is.

- En ondertusschen wat gaet gy doen?

- Dwalen, rondzoeken, zoo lang tot dat wy hem hebben gevonden.

- Dank! dank! - snikte Goele, en om de gevoelens die haer hert overstelpten vryer lucht te geven, kuste zy Turk herhaelde malen op de ruwe stekelige huid.

De knecht bleef eenige oogenblikken op het goede zusterpaer staren. Eene in hunne droefheid deelnemende traen rolde hem over de wangen en, terwyl hy die met den rug der hand wegvaegde, sprak hy:

- Welnu, ik zal steeds en overal uwe schreden volgen, niemand kan my toch dwingen u te verlaten.

Nu sprong Hans, de kleine verkenshoeder, eensklaps recht, vatte de handen van Barbara en van Goele in de zynen en terwyl hy die vurig, driftig zoende, snikte hy met afgebroken stem;

- Ik ook... ik zal u volgen.. niet waer... gy zult my immers niet verlaten?

Het scheen dat de hemel dit verbond wilde bezegelen en hun genomen besluit goedkeurde, want op 't oogenblik vertoonde zich de maen weêr helder glansend boven hunne hoofden.

VII.

Eenige dagen later, zaten er in de *audientiezael* van het gerechtshof der hoofdstad, achter eene lange cirkelvormige tafel, een vyftal

persoonen met zwarte togen om het lyf en witte dassen rond den hals. Recht voor hen, op eene houten bank, bevond zich een grysaerd met gebukten hoofde; zyne kleeding was die eens landmans. Nevens de bank stond een diefleider rustig op zyn gewêer te leunen. De houding des dorpelings getuigde van schaemte en blykbaer was het, dat hy verlegen

JOOST VANDEN VONDEL. - *Zie bl. 60 van den vierden jaergang, 1858.*
TEEKENING VAN J.J.H. CUYPERS, BOUWMEESTER TE ROERMONDE.

wekte dan ook de nieuwsgierigheid van allen op en daer ieder op de vraeg: - kent gy hem? - met een schouderophalen antwoordde, ontstond er weldra een zoo verward rumoer in de zael, dat de voorzitter genoodzaekt werd de kleine tafelbel in de hand te vatten en er eens deftig mede te klingelen. Na dat verscheidene zaken waren opgeroepen, kwam ook eindelyk de beurt aen den landman, toen de voorzitter de bel, waermede was de blikken rond te wenden, want roerloos bleef hy voor zich op den grond zitten staren; ook was het daerdoor den menigvuldigen toeschouwers, die zich in de rechtzael voor de balie bevonden, onmogelyk zyne trekken te onderscheiden. Niemand der aenwezigen wist wat misdryf die beschuldigde bedreven had; want niemand scheen hem te kennen. Dit hy nog eens even geklingeld had, ten einde de stilte te gebieden, terug op de tafel had geplaetst, gebood hy op plechtigen toon.

- *Accusé*, *levez-vous.*

De beschuldigde scheen echter die woorden niet te begrypen; want even roerloos bleef hy op de houten bank zitten. De voorzitter herhaelde het bevel, doch ook even vruchteloos.

- *Allons, debout!* - riep de diefleider, op bitsigen toon, terwyl hy het kolf zyns geweers met geweld tegen den grond stiet.

Daer hy echter zag dat de grysaerd zich niet bewoog, vatte hy hem eenigszins ruw by den schouder en dwong hem aldus op te staen.

- *Votre nom?* - vroeg de voorzitter; maer hy kreeg geen antwoord.

- *Allons! zek hoe ky heet* - snauwde de *gendarme* bitsig, terwyl hy den landman met den arm schudde.

Deze eindelyk ziende dat het tot hem was dat het woord gericht werd, antwoordde nu met schrille stem iets dat de toeschouwers voor de balie niet konden hooren, doch dat de voorzitter echter scheen te verstaen, want onmiddelyk daerna hernam hy:

- *Votre âge*?

- *Allons! zek hoe oud ky is*? - vertaelde de diefleider.

- De voorzitter des gerechtshofs stelde beurtelings aldus eenige vragen voor, die de bereidwillige *gendarme*, zoo goed mogelyk in het nederduitsch overbracht en die de grysaerd allen scheen te beantwoorden, doch in der waerheid met zoo stille stem, dat niemand der talryke nieuwsgierige toeschouwers er een woord van verstond. Nadat men den grysaerd aldus eenigen tyd had bezig gehouden, deed men hem weêr nederzitten en de voorzitter gebood den greffier de akte van beschuldiging voor te lezen, waerop een der zwarte mannen een papier in de hand vatte, zich oprichtte en in eene vreemde tael, met schrille stem, iets gansch onverstaenbaers begon te prevelen. Zoohaest hy hiermede gedaen had, zegde de voorzitter:

- *La parole est au ministère public.*

En een ander zwart man richtte zich oogenblikkelyk op. Deze sprak insgelyks in eene vreemde tael; doch zyne stem was niet schril als die des greffiers, integendeel zy was bulderend; het scheen inderwaerheid eene sierlyke pleitrede die hy uitsprak, althans zoo men dit aen zyne menigvuldige gebaerden oordeelen kon. Zoohaest hy ophield, vroeg de voorzitter:

- *Accusé*, *avez-vous quelque chose à dire pour vous disculper?*

- *Allons*, *heb ky iet te antwoord om te zek?* - vertaelde de gedienstige diefleider.

De grysaerd zat in eene verlegene houding met de handen voor het gelaet en sprak geen woord. Ondertusschen lagen de rechters met hunne zwarte togen om het lyf en hunne witte dassen rond den hals, in eene gemakkelyke houding met de ruggen tegen de hooge lederen leuningen hunner stoelen, terwyl hunne oogschelen gesloten waren, even alsof zy sliepen. Echter was dit slechts schyn; want niet zoodra had de voorzitter hen een voor een iets in het oor gefluisterd of elk hunner haestte zich daerop eens eventjes te glimlachen, waerna zy dan ook allen toestemmend, als een gezelschap chineesche mandarynen, met het hoofd knikten.

- *La cour faisant droit*, - begon de voorzitter en altoos in het fransch voortgaende, prevelde hy binnen 's monds eene heele litanie, zoo onverstaenbaer, dat zeker deze mael de rechters zoo min als de toeschouwers, iets aen den rimram die hy uitkraemde, konden verstaen.

De deurwaerder riep een anderen naem. De beschuldigde begreep nu ook dat zyne zaek afgeloopen was, want terstond maekte hy zich gereed om heen te gaen; doch de diefleider greep hem ruw by den kraeg zyns roks en bracht hem naer eene zykamer, terwyl hy onderweg met luider stemme zegde:

- *Allons*, *ky zyt gecondamneer veur de prison*, *veur dry daek.*

De arme grysaerd liet zich zonder tegenspraek voortduwen.

Vele der nieuwsgierige toeschouwers verlieten insgelyks de rechtzael; sommigen hunner begaven zich naer hunne bezigheden, anderen vormden zich byeen in groepen voor de deur van het *justitiepaleis,* waer zy elkander over de verschillige veroordeelingen begonnen te ondervragen.

- Maer weet gy waerom die landman veroordeeld is? - vroeg een werkman met zwart aengezicht en handen, en een lederen schootsvel om het lyf.

- Neen, smidje, neen, - antwoordde een metser, - weet gy het?

- Ik geloof dat het voor diefstal is, - sprak een beenhouwer, kennelyk aen den witten voorschoot die hy om het lyf droeg en aen den yzeren priem die hem terzyde hing.

- Diefstal! - morde de smid, - diefstal! gy spot! ziet gy niet dat die ouderling geen dief is? Een dief zit zoo beschaemd niet op de bank der beschuldigden als die grysaerd, ik zeg...

- Dat die man veroordeeld is... - viel hem de metser in het woord.

- Om?... - vroeg de beenhouwer.

- Omdat hy geen fransch verstaet.

Alle de aenwezigen schoten nu eensklaps in eenen luidruchtigen schaterlach; maer de metser liet zich hierdoor eventwel niet van zyn stuk brengen. Bedaerd liet hy hun uitlachen en, toen zy allen ophielden, zegde hy:

- Lacht maer! lacht maer! zegt my slechts wanneer gy gedaen hebt, dan zal *ik* spreken; gy zult my dan toch wel gelyk geven.

- Welnu, verklaer u eens, - sprak de beenhouwer.

- Heeft die man het voorkomen eens kwaeddoeners? - vroeg de metser.

- In het geheel niet, - antwoordde de smid, - ho! ik ben er zeker van, dat het voor geen diefstal is dat hy veroordeeld is.

- Denkt gy dat hy fransch verstaet of spreekt? - vervolgde de metser.

- Zoo hy dit verstond, - zegde de beenhouwer, - dan zou hy den voorzitter wel hebben geantwoord.

- Goed zoo! - hernam de metser, - wy zyn het eens, ik zie het. Denkt gy nu niet, dat, in plaets van hem al dien franschen rimram in het oor te blazen, men hem eenvoudig in de moedertael had aengesproken, hy zich had kunnen verontschuldigen en men hem dan wellicht had moeten vryspreken.

- Inderdaed! - riepen byna allen te gelyk op verwonderden toon uit en ook allen keken den metser met groote oogen aen, even als de wilden van Amerika er moeten hebben gezet, toen voor de eerste mael Colombus met zyne reisgenooten zich voor hen vertoonde,.

- Maer dit is schrikkelyk! - bulderde de smid na eenige stonden wachtens, terwyl hy zyne groote zwarte handen tot vuisten balde, - men zou zoo een onplichtig man naer het schavot kunnen voeren.

De beenhouwer had midderwyl een mes uit den zak gehaeld en, terwyl hy dit op zynen yzeren priem scherpte, zegde hy:

- Zwygt maer, jongens! zwygt maer! de kruik gaet zoo lang te water tot dat zy eindelyk breekt.

- Weet gy wat naem zy aen die handelwyze geven? - vroeg nu de metser altoos even bedaerd; doch daer niemand hem spoedig genoeg antwoordde, maer allen hem met dezelfde groote oogen bleven bezien, voegde hy er byna onmiddelyk by: - Gelykheid voor allen, zoo als het in 's lands grondwet geschreven staet.

En nauwelyks had hy die woorden gesproken of glimlachend verliet

hy den groep nieuwsgierigen. De beenhouwer die nu bezig was met een stuk hout tot vleeschpriemen te snyden, herhaelde:

- Zwygt maer, jongens! zwygt maer! de kruik gaet zoo lang te water, totdat zy eindelyk breekt.

VIII.

Op eenen morgen, in het begin der maend mei, bevonden zich eenige jonge rechtsgeleerden in de wachtzael van het *justitiepaleis*. Zy vormden een aerdige groep voorwaer, die vyf of zes jonge pleiters, met hunne lange eenvormige zwarte togen om het lyf, die hen statig in breede plooijen byna tot on de hielen daelden, met hunne spierwitte dassen om den hals en de zwarte advokaten-*bonnetten* die hen het hoofd dekten. Voorwaer een aerdig tooisel dat eeuwenoud scheen en, sedert het uitvinden van het ding dat men wet en recht noemt, nog niets van zynen overeeuwschen vorm scheen te hebben verloren. Allen hielden dikke zwaerlyvige bundels papier onder de armen. Zoowel aen hunne kleederen als aen die papieren te oordeelen, zou men voorzeker gedacht hebben, dat die jonge heeren wel degelyk ernstige koppen op het lyf droegen; want zwart is toch immers de kleur die het meeste eerbied inboezemt. Lange zwarte kleederen worden slechts door deftige en ernstige lieden gedragen. Zie liever! de geestelyken, hetzy dan Roomschen of hervormden; de rechtsgeleerden, de volksvertegenwoordigers, de raedsleden der provincie en der gemeente, zyn die allen niet degelyk ernstige lieden? En aen het hof, in de raedszael, op het *concert*, treft men daer niet by voorkeur deftige persoonen aen? En dragen allen geen zwart pak om het lyf? Maer wie, drommel! twyfelt eraen of de jonge advokaten die in de *salle des pas-perdus* het oogenblik stonden af te wachten waerop de zaken hunner *clienten* zouden worden opgeroepen, ook inderdaed wel deftige en ernstige lieden waren? Zie eens hoe zy daer met elkander staen te praten; met hoeveel gemak en hoe goed afgeteekende gebaerden. Zeker moest hun gesprek wel ernstig zyn, want de eene liet byna den anderen den tyd niet om te antwoorden; ieder hunner vatte het woord en allen praetten te gelyk; ieder vroeg en antwoordde; het was een geharrewar van stemmen, dat alleen door advokaten, die slechts sedert eenige maenden de banken der hoogeschool verlaten hebben, kon verwekt worden. Wie toch zou er aen getwyfeld hebben, of die ernstige lieden hielden een ernstig gesprek? Hola! een oogenblik geduld! niet altoos kan de boog gespannen zyn en wanneer rechtsgeleerden jong zyn en zich niet met zaken betrekkelyk hun ambt, moeten bezig houden, verschillen zy heel weinig, byna gansch niets van andere jonge menschen. Nu, daerin hebben zy ook juist geen ongelyk, later, vroeg genoeg, zal voor hen de tyd van veinzen komen en dan ook zal er in het openbaer op hun gelaet geene lachende plooi meer mogen verschynen. Thans waren die jonge advokaten nog slechts jonge losbollen, die met elkander praetten en haspelden en harrewarden en twistten, over de politiek van Frankryk en Engeland, over *Miranda*, de nieuwe danseres van het groot schouwburg, over *Betsy* en *Royal Thistle*, twee volbloedige hengsten van echt engelsch ras, die op den laetsten peerdenwedstryd zich onderling den palm der overwinning hadden betwist. Hun gesprek scheen hevig, men nam elkander tot getuigen, men sprak van wedden en de hemel weet van hoeveel andere gelyksoortige aerdige dingen. Dit

geharrewar kon nog lang hebben geduerd en wie zou hebben kunnen voorzeggen wanneer er een einde aen hun gehaspel zou komen? Voorvast scheen niemand hunner dit oogenblik te gemoet te zien en zeker ware het nog lang achterwege gebleven, zoo niet Adolf Van der Vliet by toeval het hoofd had omgewend en daerdoor, in de nabyheid, eene jonge vrouw, die met den rug tegen eenen der talryke pylers leunde, had ontwaerd. Op het aengezicht dier vrouw lag eene zulkdanige pynlyke uitdrukking gespreid, hare gansche houding getuigde van zulk folterend lyden, dat de jonge rechtsgeleerde zyn hert van deelneming getroffen voelde, en hy, als het ware, het wee dat die vrouw aen de ziel knaegde, in hare oogen las en aen zyne eigene ziel voelde vasthechten. Oogenblikkelyk vergat hy *lord Palmerston* en *Louis Napoleon*, *Miranda* de danseres, *Betsy* en *Royal Thistle*, de heerlyke volbloedige hengsten van engelsch ras, en zich van zyne kollegas verwyderende, stapte hy beraden tot by de jonge vrouw en op zacht meêwarigen toon, vroeg hy:

- Dochter, gy zoekt iemand; mag ik weten wat gy verlangt?... Ik ben hier bekend, misschien kan ik u helpen?

De maegd, want het was toch nog geene vrouw al was haer gelaet reeds afgeteerd en verouderd, zoohaest zy zich zoo vriendelyk hoorde toespreken, voelde iets, eene dankbare snaer in haer hert trillen en om dit gevoel des te beter lucht te geven, richtte zy zoo dankbaer hare glinsterende blauwe oogappelen op den jongen advokaet dat dezes deelneming, als het ware, meer en meer werd opgewekt en, toen hy over elke harer wangen eene stille traen zag rollen, kon hy zich ook niet meer bedwingen haer nogmaels toe te fluisteren:

- Vertrouw u aen my; misschien kan ik u helpen!

- Myn vader, snikte het goede meisje, - myn vader, Mynheer, weet gy waer ik hem vinden kan?

- Hoe is uw naem, lieve? - vroeg Adolf Van der Vliet.

- Goele, ik heet Goele, Mynheer, - antwoordde het meisje, en afgebroken snikkend, verhaelde zy hem nu hare gansche geschiedenis, zonder een woord ervan te verzwygen.

Zonderling! - deed de jonge rechtsgeleerde gansch in gedachten weggezonken, - zeer zonderling! maer zeg my hoe is de naem uws vaders?

- Michiel Schevelsteen.

- Michiel Schevelsteen... ik weet niet... Schevelsteen... die naem... neen, ik herinner my die niet...

De maegd staerde bedroefd ten gronde en voelde in hare oogen nieuwe tranen opwellen, toen een der jonge rechtsgeleerden, die het laetste gedeelte van het gesprek had afgeluisterd, vooruittrad en zegde:

- Adolf, herinnert gy u dien landman niet, die vyf, zes dagen geleden, voor landloopery veroordeeld werd?

- Die grysaerd, die zich niet kon ontschuldigen, omdat hy de tael des voorzitters niet verstond? - vroeg Adolf, zyn voorhoofd in ernstige plooijen samentrekkende.

- Juist zoo.

- Welnu?...

- Zoo ik het goed voor heb, dan heet die ongelukkige Michiel Schevelsteen.

- Wat zegt gy! myn vader in de gevangenis? - gilde het meisje, terwyl haer boezem buitengewoon joeg en zy zich genoodzaekt zag zich aen den arm van Adolf vast te klampen.

- Maer, Edward, bedriegt gy u niet? - vroeg deze.

- Voorzeker niet, - antwoordde Edward; - maer er schiet my nu ook nog iets anders te binnen, - en zich tot Goele wendende vroeg hy: - zeg my, kind, hoe is de naem van den advokaet wien uw vader zyn *proces* toevertrouwde?

- Mynheer De Munck, - antwoordde het meisje.

- Theodoor De Munck, niet waer? zoo is het, ha! ik begin te denken, dat achter dit alles eene helsche, eene berekende misdaed schuilt! Voor de eer der balie hoeven wy dit te onderzoeken! - viel Edward eenigzins driftig uit.

Op dit oogenblik trad een klein man met kael hoofd, rooden neus en langen tot op de hielen afdalenden appelgroenen rok de *salle des pas-perdus* binnen; zoohaest Goele hem bemerkte wilde zy hem toesnellen, maer Adolf vatte haer by den arm en hield haer tegen.

- Kent gy dien man? - vroeg hy.

- Ja, ja, antwoordde de maegd haestig, - het is hy die ons kwam verwittigen dat de hoeve zou verkocht worden.

- Matthias Roefs! riep Adolf met luider stem, terwyl hy den nieuw aengekomen teeken deed dat hy zou nader treden.

By het hooren uitspreken zyns naems, hield de kaelkop plotseling stil; doch niet zoohaest had hy die beweging gedaen, of hy scheen te bemerken dat hy zich daerin vergrepen had, want byna oogenblikkelyk maekte hy zich weder gereed om verder te stappen; doch Adolf spaerde hem de moeite en snelde op hem toe.

- Matthias Roefs! speel de hoorende doove niet! - riep hy. - Kom hier en zeg ons of gy die vrouw kent?

- Ja... neen... ik weet niet... - stotterde de oude klerk en boodschaplooper.

- Matthias Roefs! lieg niet. Kent gy die vrouw? - herhaelde Adolf.

- Ja.... neen.... Mynheer Van der Vliet.... - stotterde de kaelkop.

- Matthias Roefs, gy zyt immers een eerlyk man? Lieg dus niet. Kent gy haer, ja of neen?

- Ja toch... ik ben een eerlyk man... - stotterde de kaelkop, - ik ken haer....

- Welnu, dezen avond, ten acht uren, komt gy ten mynen huize; ik moet u spreken over zaken van belang, - fluisterde Adolf hem geheimzinnig in het oor.

De klerk en boodschaplooper van Mynheer Theodoor De Munck sprak geen woord, maer bukte, met gesloten oogen, het hoofd naer den grond, krabde zich achter het rechter oor en trok zich met het tipje van den neus even als iemand die zich in eenen netelachtigen toestand bevindt en niet goed weet, hoe zich daeruit te trekken.

- Hebt gy my verstaen? - vroeg Adolf even fluisterend.

- Ja... ja, - antwoordde de kaelkop.

- En gy zult u ten mynent laten vinden?

- Ja.... ik zal er zyn, - antwoordde Matthias Roefs, moeite doende, om die weinige woorden, welke hem byna in den gorgel stikten, uit te brengen.

- Welnu, ga thans, - zegde de jonge advokaet en vergeet niet dat ik op uwe komste reken. - Dan zich tot Goele keerende, sprak hy: - En gy, lieve, ga tot uw vader, zyn gevangenistyd is uit, ook dezen avond verwacht ik u met hem ten mynent, - en dit zeggende stak hy haer zyne kaert in de handen.

- Maer, Mynheer, ik weet niet waer ik hem vinden kan, - sprak de dochter des pachters.

- In de gevangenis der kleine Karmelieten, sprak de jonge rechtsgeleerde.

- Dank, Mynheer! heb dank! - snikte de maegd, Adolfs handen zoenende, - eeuwig zal ik u gedenken! - en daerop snelde zy spoedig heên.

- Tot dezen avond, vergeet het niet! - riep Adolf Van der Vliet haer achterna.

De jonge rechtsgeleerden begonnen op nieuw met elkander te praten, doch thans hielden zy zich niet bezig met *lord Palmerston* of *Louis Napoleon*, niet met *Miranda*

de danseres, niet met *Betsy* of *Royal Thistle* de volbloedige hensten; dit zonderlinge voorval gaf hun voorwaer ruime stof tot een vry ernstiger gesprek.

- Eene berekende misdaed! - zegde Edward.
- Eene helsche aftruggelary! - sprak Adolf.
- Misbruik van vertrouwen! - riep Eugeen.

En zoo praetteden zy voort. Doch nog was er geene halve ure verloopen, of daer vertoonde zich Goele op nieuw en deze mael zag er de maegd nog veel droefgeestiger uit, dan by hare eerste verschyning.

- En uw vader? - vroeg Adolf, zoohaest hy haer bemerkte.
- Ach! Mynheer, men wil hem my niet terruggeven; hy mag my niet volgen, - snikte het meisje.
- En waerom niet?
- De onkosten van het *proces* beloopen dertig franks en ik heb geen geld.
- Ha! gy hebt gelyk, - morde Adolf, terwyl er eene bittere ploei rond zynen mond speelde, - dat heet men wet en recht! spotterny! Alsof er voor de armen die geen geld bezitten, wet of recht bestonden! - En de zwarte muts van het hoofd vattende haelde hy een vyffrankstuk uit den zak en wierp dit in het hoofddeksel; dan zich tot zyne makkers wendende, sprak hy: Mynheeren wy zyn met ons zessen, zoo elk uwer doet, even als ik heb gedaen, dan zyn die ongelukkigen gered!

De jonge rechtsgeleerden aerzelden geen oogenblik, hun makker in zyne edelmoedige daed na te volgen; elk hunner bracht een penning by om den armen gevangene vry te koopen.

- Hier hebt gy thans de gevraegde som, ga, en omhels nu vry uw vader, - zegde Adolf met trillende stem.

Goele aenveerdde het haer aengeboden geld als een schat en luid snikkende, verliet zy op nieuw de *salle des pas-perdus.* De jonge rechtsgeleerden begaven zich naer de *audientie*-zael, om de zaken hunner *clienten* te gaen bepleiten.

Het was avond. In eene kamer die het aenzien had van een studeervertrek, op het eerste verdiep van het huis N° 16 der Putterystraet, zaten zes jonge lieden, rond eene tafel, waerop eene *carcel*-lamp stond, die met haren helderen glans het gansch vertrek verlichtte. Eenige vellen papier, een inktstand en het overige noodige schryfgerief bevonden zich op de tafel. De jonge lieden waren niemand anders dan Adolf Van der Vliet en zyne makkers; ook was het huis N° 19 de wooning des eersten.

Reeds eenigen tyd waren zy daer vergaderd en van den beginne af hadden zy met elkander een gesprek aengeknoopt dat, op hun uiterlyk te oordeelen, niet alleen vry ernstig scheen, maer ook een mengsel van verwondering en nieuwsgierigheid, by het meeste der jonge advokaten verried, want twee of dry hunner hadden reeds herhaelde malen de uerwerken uit den zak getogen, bekeken en terug in den zak geborgen; waerna zy telkens elkander met groote oogen schenen aen te zien.

(Wordt voortgezet.)

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Het Steen te Antwerpen.

TEEKENING EN PLAETSNEÊ VAN J. LINNIG. - STEENDR., W^{e} SCHOESETTERS.

In onze oude costumen heet dit gebouw s'Heeren steen en gevangenis, zooals wy het op onze plaet hebben afgebeeld, werd het onder Keizer Karel, ten jare 1520 herbouwd en tevens vergroot met den grond van een aengelegen huis, dat daertoe werd aengekocht. Het bestek van den nieuwen bouw werd opgemaekt door de werkbazen, D. Wagemaker en Rombout Kelderman, welke wy hier noemen omdat hunne namen nog by andere bouwwerken van dien tyd staen aengeteekend. Thans is het gebouw een byzonder eigendom en heeft uit en inwendig door verbouwing en herstellingen reeds veel van zyn oorspronkelyk karakter verloren. Den 2^{den} van bloeimaend 1823, hield het steen op tot kerker te verstrekken.

(Historisch Album der stad Antwerpen, door J. LINNIG, *met aenteekeningen door* F.H. MERTENS, *Stadsbibliothekaris).*

Twee advokaten.
(Vervolg, zie bl. 190 dezes jaergangs.)

- Reeds het kwaert over achten en nog niemand hier, - sprak Edward Van den Acker, eenigzins verwonderd, terwyl hy de gouden ketting waermede zyn uerwerk was vastgemaekt ongeduldig tusschen duim en wysvinger vreef; - ik geloof dat wy voor onze moeite hier alleen zullen blyven zitten.

- Ik ook begin daer voor te vreezen, - zegde Victor Van Loock.

- Geduld, Mynheeren, slechts een weinigje geduld, - antwoordde Adolf Van der Vliet, - haestige spoed is zelden goed.

- Ja, maer!.. - begon Edward.

- Gy zult het zien, - viel Adolf hem in de rede, - wy zyn op het spoor eener groote misdaed, ons voorgevoelen zegt het ons; zoo het waerheid is, zullen wy den pleger ervan weten te ontdekken.

- Welnu, weet gy, wat ik begin te denken? - vroeg een der jonge lieden.

- Neen, Frans, neen, - antwoordde Adolf, - zeker weet ik dit niet; want om u de waerheid te zeggen, raden wat andere lieden denken, dat heb ik toch tot nu toe niet kunnen leeren.

- Gy herinnert u wel, dat wy dezen morgen dit meisken elk een vyffrankstuk gaven.

- Om haren vader uit het gevang te trekken.

- Voorzeker; maer zy kan die misschien toch ook wel tot iets anders gebruiken.

- En haren vader in de kleine Karmelieten laten zitten? Voorwaer, ik dacht dat gy een beter oordeel hadt over de menschen in het algemeen, dan de kinderliefde aldus in twyfel te trekken.

- Hola! een oogenblik! - viel Frans hem in de rede, - ik twyfel niet aen kinderliefde; maer ik dacht dat advokaten meesttyds voor heele slimme gasten doorgaen en dat het toch nog al een slimme trek zou zyn, zoo een envoudig meisken in staet ware geweest, zes zulke slimme jongeliën te bedriegen.

- Dus denkt ge...

- Ho! niets. Ik wil u slechts vragen wat gy zeggen zoudt, zoo hare gansche geschiedenis eens een verdichtsel was, dat zy ons op eene hehendige wyze voor dertig franks heeft weten te verkoopen.

- En de inlichtingen die wy heden omtrent die zaek genomen hebben?... Nu, nu, Frans, zoo uwe woorden zich moesten bewaerheden, ik verzeker het u, dan zou ik vast aen het bestaen der deugd beginnen te twyfelen.

- Kom, kom, - lachte Edward, - gy zyt voorwaer een aerdig koppel, Adolf gelooft altoos aen deugd en Frans denkt steeds dat achter elke daed die iemand verricht kwaed schuilt: gy beide hebt u voorwaer een heel goed bedryf gekozen, alleen moet ik u zeggen dat Adolf steeds moet advokaet blyven, terwyl Frans moet trachten ergens eene plaets van prokureur des konings op te sporen; zulkerwyze zult gy beide spoedig uwen weg maken.

Op dien stond werd er aen de straetdeur gebeld; in het studeervertrek hielden alle de aenwezigen plotseling stil en eenige oogenblikken later hoorde men op de trappen een gerucht, als dit door de stappen eens opklimmenden persoons verwekt, weêrgalmen.

- Wat heb ik u gezegd? - sprak Adolf eenigzins te vreden lachende.

- Mynheeren, - zegde Edward, - het oogenblik om achter de waerheid te geraken is daer, maer ik vrees zoo wy allen te gelyk spreken, dat wy dan nog lang zullen wachten voor aleer het doel te bereiken dat wy ons voorstellen; wy moeten een voorzitter, die alleen met de ondervraging zal gelast zyn, benoemen.

- Welnu, Adolf zal een goed voorzitter wezen, - merkte Victor aen.

- Best zoo, - knikte Edward toestemmend, - Adolf voorzitter en Frans greffier, dan hebben zy den tyd niet meer om elkander te onderbreken.

- Aengenomen! aengenomen! - klonk het daerop uit aller mond.

Nu opende zich de deur der kamer en Matthias Roefs, de oude kaelkop met zyn langen appelgroenen rok om het lyf, en zynen dikken rooden neus in het aengezicht, vertoonde zich met ontdekten hoofde op den drempel.

Zichtbaer was het, dat zy iemand anders verwacht hadden, want gy moest het hebben gezien, met welke groote oogen, waerin tevens verwondering en teleurstelling lag te lezen, zy elkander bezagen. Frans alleen scheen te glimlachen.

- Welnu, wat zegt gy? Vindt gy myn gedacht nog altoos even onwaerschynlyk? - vroeg hy.

- Matthias Roefs, treed nader, - gebood Adolf.

De oude klerk en boodschaplooper van Mynheer De Munck gehoorzaemde eenigzins schoorvoetend, en als het ware, met tegenzin; het scheen byna twyfelbaer of hy niet liever zou hebben gehoord dat men hem hadde toegeroepen:

- Matthias Roefs, pak u weg! -

Maer, ja wel! heen gaen! dit was het juist niet waerom men hem had ontboden en ofschoon hy het niet dorst wagen om zich heên te kyken; ofschoon hy daer nu als een schuchtere zestienjarige knaep, met het hoofd op de borst geheld, de vette voedering zyns hoeds begluerde, toch was hy genoodzaekt moed te vatten, want Adolf van der Vliet schoof hem zonder verwylen een stoel voor en gebood hem, zonder aerzelen neder te zitten. Zoohaest hy had plaets gevat, zegde de jonge rechtsgeleerde:

- Matthias Roefs, luister naer hetgeen ik u zeggen ga: gy staet hier voor den rechter van onderzoek, en zyt geroepen om getuigenis te geven in eene zaek van aenbelang; gy kunt een yselyk schelmstuk helpen aen den dag brengen.

De oude klerk en boodschaplooper antwoordde niet; maer bleef altoos even geheimzinnig in de holte zyns hoofddeksels kyken.

- Matthias Roefs, hebt gy gehoord? - vroeg Adolf.

De kaelkop bracht langzaem de opene hand aen het oor.

- Wat belieft u, Mynheer Van der Vliet? - vroeg hy.

- Nu, nu, speel den doove niet, - sprak de jonge advokaet - gy kunt ons in eene goede daed helpen, gy zult en moet het, gy zyt een eerlyk man.

- Een eerlyk man... Mynheer Van der Vliet...; maer ik weet niet waer van gy spreken wilt...

- Is Mynheer Theodoor De Munck een schelm? - vroeg Adolf.

- Wat... wat zegt ge? - stotterde de kaelkop verwonderd opkykende terwyl hy eenigzins verschrikt zynen hoed uit de handen op den grond liet vallen.

- Matthias Roefs, gy moet ons bevestigen, dat uw meester een schelm en een dief is.

- Een schelm en een dief! - herhaelde de kaelkop.

- Niet waer, gy bevestigt het?

- Ik weet niets... niets... hoegenaemd niets...

- Welnu, waerom aerzelt gy? - vroeg Adolf.

- En zoo myn meester wist dat ik zulks van hem heb gezegd? - vroeg de kaelkop.
- Matthias Roefs, zyt gy een eerlyk man? - hernam de jonge advokaet.
- Ja... ja... ik weet het niet... Mynheer de Munck... de meester zou my weg jagen...
- Dan zullen wy voor u zorgen.
- Maer wie heeft u gezegd dat de meester een kwaed mensch is?
- Zyne daden, - antwoordde Adolf.

De jonge rechtsgeleerde dacht zyne ondervragingen voort te zetten, maer onverwacht werd hy hier in verhinderd. De deur der kamer waerin zy zich bevonden, werd eensklaps geopend, en daer vertoonde zich thans de arme Goele, met tranen in de oogen en een gelaet waer droefheid en lyden zyn akelig zegel schenen te hebben op geprent. Adolf toonde haer een stoel die nevens hem stond en gebood haer neder te zitten. Zoohaest zy aen dit verzoek voldaen had, vroeg hy:

- Goele, myn kind, waerom komt gy alleen? Waer is uw vader?
- Nog mag hy my niet volgen, - snikte de maegd.
- En waerom niet? - vroeg Edward.
- Ik had slechts dertig franks en de onkosten der rechtsplegingen beloopen op dertig franks en vyf en veertig centimen.
- Hoe! - riep Frans nydig en verbaesd, - omdat gy die vyf en veertig centimen niet hadt...
- Een oogenblik, myn beste, - viel Adolf zyn makker in de rede, - de wet is voor allen gelyk, - en zich tot Goele keerende, voegde hy er by, - ween niet, goed kind, morgen zult gy toch uwen vader omhelzen.

De brave Goele vond geene woorden om de gevoelens die haer dankbaer hert overstelpten, uit te storten; driftig vatte zy de hand van Adolf in de hare en kuste ze herhaelde malen met blyde opgetogenbeid, terwyl zy die met overvloedige tranen bevochtigde.

De jonge rechtsgeleerde onttrok zich echter spoedig aen die dankbare uitstortingen.

- Matthias Roefs, gy kent dit meisje? - sprak hy, zich nu tot de kaelkop wendende.

Deze knikte toestemmend.

- Goele, hoe lang is het reeds geleden, dat uw vader de hoeve verliet? - vroeg Adolf.
- Omtrent twee maenden, - antwoordde het meisje.
- Matthias Roefs, heeft zich die man, omtrent dien tyd op het kantoor uws meesters aengeboden? - vroeg Adolf wederom.
- Ik weet het niet, - antwoordde de kaelkop.
- Hoe! gy weet niet of de vader van dit meisje...
- Ik ken dit meisje wel, maer haren vader heb ik, by myne wete, nooit gezien.
- Waerom hebt gy u dan naer Hoylaert begeven?
- Om de hoeve te bezichtigen.
- Maer heeft zich, nu omtrent twee maenden geleden, geen pachter by mynheer de Munck aengeboden?
- Ik weet het niet.
- Matthias Roefs, gy liegt!
- Neen... ja toch... er heeft zich een pachter by den meester aengeboden.
- Waerom? wat heeft hy hem verteld?
- Ik weet het niet.
- Matthias Roefs, nog eens, gy liegt! waerom zegt gy ons de waerheid niet?

- Neen.. neen... de meester heeft my uitgezonden... ik lieg niet...
- Hoe kwam de pachter op het kantoor? Met wien?
- Met Lodewyk Borgions... de toegeknoopte rok...
- Is hy er meer dan eens geweest?
- Hy kwam er dagelyks.
- En nooit hebt gy iets van hun gesprek gehoord?
- De meester zond my altoos uit.

De jonge rechtsgeleerden bezagen elkander alsof zy zeggen wilden, dat alle moeite die zy inspanden, vergeefsch zou zyn geweest. Eenige stonden bleven zy sprakeloos zitten denken; waerna Adolf, alsof hy eensklaps het middel gevonden had om tot de waerheid te geraken, het hoofd verhief en vroeg:

- Hebt gy Mynheer De Munck en Lodewyk Borgions nooit met elkander over Michiel Schevelsteen hooren spreken?
- Nooit.
- Nooit? - herhaelde Adolf, den ouden klerk scherp in de oogen kykende.
- Wacht eens, heet die man Michiel Schevelsteen?
- Wat kwam de toegeknoopte rok op het kantoor verrichten?
- Hy kwam om geld.
- En wat antwoordde Mynheer de Munck?
- Hy weigerde.
- Waerom?
- Omdat de zaek niet afgeloopen was.
- Welke zaek?
- De zaek des pachters.
- Maer zy hadden dan over den pachter gesproken?
- Zoo de meester het weet, dan heb ik niet meer te werken.
- Matthias Roefs, ik heb een klerk noodig; vertel ons wat gy weet van die zaek.
- Niets... niets.
- Matthias Roefs, gy liegt! Hoe dikwyls moet ik het u herhalen?
- Neen... ja toch...
- Welnu, spreek op.
- De toegeknoopte rok vroeg aen den meester: hoe hebt gy hem gevonden? - stotterde de kaelkop.
- Wien? - vroeg Adolf.
- Dit vroeg de meester ook.
- En wat antwoordde de toegeknoopte rok?
- Wien anders dan dien lompen boer van daer straks.
- En de meester?
- Ik weet het niet.
- Hoe, gy herinnert u niets verder?
- Niets... ja toch... nog iets...
- Welnu.
- De toegeknoopte rok zegde tot den meester: Gy moet den schynheilige of den onwetende niet spelen, ik heb u immers dien man gebracht en het is de eerste zaek toch niet die wy met elkander verrichten.
- En wat was het antwoord uws meesters?
- De boer heeft gebeten, hy hangt reeds aen den hangel; alles zal zich denkelyk goed schikken?

- De boer heeft gebeten! hy hangt reeds aen den hangel! - herhaelde Adolf werktuigelyk.

De jonge rechtsgeleerde bedacht zich een oogenblik waerna hy weder vroeg:

- Matthias Roefs, heeft Mynheer Frederik Straetman, zich ook niet op het kantoor uws meesters aengeboden?

De kaelkop antwoordde niet, maer knikte toestemmend met het hoofd.

- Waerom? - vroeg Adolf.

- Voor de zaek der hoeve.

- En de meester heeft de zaek vervolgd?

De oude klerk en boodschaplooper bleef sprakeloos den grond bekyken, terwyl hy zich verlegen aen het achterhoofd krabde.

- Niet waer? - hernam Adolf.

De kaelkop knikte even toestemmend met het hoofd als vroeger. Nu wendde zich Adolf tot de maegd en vroeg haer:

- Goele, wie heeft de hoeve gekocht?

- Ik weet het niet juist, - antwoordde het meisje, - voor een spotprys werd zy toegewezen... ik geloof aen Lodewyk Borgions.

- Neen... neen... niet aen den toegeknoopten rok, - viel haer de kaelkop in de rede.

Goele bekeek den ouden klerk met groote oogen, niet wetende wat hy zeggen wilde, en zy was voornemens hem te vragen, wat hy er af wist; doch Adolf liet haer daer toe den tyd niet, want byna oogenblikkelyk vroeg hy:

- Wie! Matthias Roefs, wie heeft de hoeve gekocht?

- De toegeknoopte rok voor den meester, - antwoordde de klerk en boodschaplooper van mynheer de Munck.

- Ha! ha! genoeg ik weet genoeg, - morde Adolf, de handen zenuwachtig te saêm wringend.

- De meester zal my wegjagen, - stotterde de oude kaelkop.

- Dan komt gy slechts by my op het kantoor werken, - antwoordde Adolf, - ik heb juist een klerk noodig.

De kaelkop zweeg en terwyl de jonge rechtsgeleerden in stilte met elkander begonnen te spreken, bukte hy zich en maekte zich dien tyd ten nutte, niet zoo zeer om zynen hoed die onder de tafel was blyven liggen, op te rapen, dan wel om zich voor een paer oogenblikken aen het zicht der vergadering te onttrekken. Nadat Adolf eenige woorden met zyne vrienden had gewisseld, stond hy eensklaps recht en stapte tot by eenen lessenaer waeruit hy eenig geld haelde dat hy Goele ter hand stelde; dan sprak hy:

- Matthias Roefs, breng dit meisje naer eene goede herberg waer zy kan vernachten, - en zich vervolgens tot de maegd wendende, voegde hy er by: - Goele, morgen ochtend, verwacht ik u hier met uwen vader.

De oude kaelkop en Goele verlieten eenige stonden later de wooning van Adolf Van der Vliet; niet zoohaest waren zy buiten of de jonge rechtsgeleerde keerde zich tot zyne vrienden en vroeg:

- Welnu, vrienden, wat zegt gy van deze ontdekking?

- Theodoor De Munck is een eerlooze schelm! - schreeuwde Victor verwoed.

- Een schandelyke dief, die een onnoozelen sukkelaer heeft weten om den tuin te leiden, ten einde zich van zynen eigendom meester te maken, - zegde Edward.

- Welnu, dit is ook myn gedacht, - voegde Adolf erby, - doch thans is de vraeg: hoe zullen wy in deze gelegenheid handelen?

- Hem by den tuchtraed aenklagen en hem van de lyst der avokaten doen vagen! - schreeuwde Victor.

- De zaek voor het gerechtshof brengen, hem doen vervolgen en aldus die ongelukkige slachtoffers zyner schandelyke aftroggelary in het bezit huns eigendoms herstellen, - voegde Edward erby.

- Goed zoo, ik ben tevreden, - antwoordde Adolf toestemmend knikkende, - maer wanneer zullen wy dit doen?

- Nog heden, - riep Victor gramstoorig uit, terwyl hy met de gesloten vuist op de tafel sloeg.

- Heden is het te laet, - viel Edward hem in de reden.

- Mynheeren, gy hebt my allen begrepen, - antwoordde Adolf, - ja, heden is het te laet; doch morgen zal het nog tyd zyn... Vaerwel dus allen, en morgen, vergeten wy dan onzen plicht niet.

Des anderdags 's morgens, omtrent 8 uren, stond Goele voor het gevangenhuis *de Kleine Karmelieten.* Spoedig werd op haer aenbellen de deur geopend en een man, op zyn uitterlyk te oordeelen een gevangenbewaerder, vertoonde zich op den drempel van het gesticht.

- Vriend is het my thans geoorloofd, mynen vader te zien? - vroeg het meisje eenigzins angstig.

- Ik weet niet, ik geloof het niet... op het kantoor... Mynheer de Bestierder is op het kantoor, - antwoordde de gevangenbewaerder aerzelend, terwyl hy de kruk eener zydeur haestig vastgreep en zich spoedde het vertrek te openen.

Goele trad binnen. Een man van omstreeks de veertig jaren, in eenen groenen damasten kamerrok gewikkeld en met eene fluweelen muts op het hoofd, zat voor eenen hoogen lessenaer; volgens het scheen hield hy zich bezig met iets op een schryfboek dat voor hem open lag, aen te teekenen, en was zoodanig afgetrokken van al hetgene wat rond hem gebeurde, dat hy niet eens de aenwezigheid des meisjes gewaer werd. Deze, dit bemerkende, waegde het dan ook eens nauw hoorbaer te kuchen, ten einde zyne opmerkzaemheid gaande te maken; doch de heer met den groenen damasten kamerrok bleef zonder opzien voortschryven. Goele, ziende dat hare waerschuwing zonder uitwerksel bleef, keerde nu het hoofd tot den sleuteldrager en bezag hem met een veelbeteekenenden ondervragenden blik, welke door den bediende echter slechts met een sprakeloos schouderophalen werd beantwoord. Zoo verliepen eenige stonden van pynlyk wachten voor Goele. De sleuteldrager kon voorzeker op het aengezicht der maegd lezen hoe folterend haer dit vertoeven was, daer hy het ten leste wagen dorst een einde te stellen aen dit reeds te lange aerzelen.

- Mynheer de *directeur*, de dochter van N° 346, - waerschuwde hy met luider stem, waerna hy oogenblikkelyk uit het vertrek verdween.

By het hooren dier woorden, liet de bestierder der Kleine Karmelieten - want de schryvende heer was inderdaed niemand anders, - de pen uit de hand glippen en richtte zich eensklaps verwonderd op. Met strakken blik bezag hy eene korte poos het arm kind, dat voor hem als een riet te beven stond, waerna hy half ruw, maer toch eenigzins verlegen, haer toeduwde:

- Gy kunt uw vader niet zien, meisje...

- Ik heb geld, mynheer, ik breng u de dertig franks en vyf en veertig centimen, - antwoordde Goele bevend.

- Onmogelyk... dat geeft er niet aen, - vervolgde de bestierder des gevangenhuiszes, - het is toch onmogelyk...

- Maer, mynheer, myn vader is onplichtig.
- Onplichtig of schuldig... het is te laet... ket kan niet...

- Maer gy hebt my gezegd...

- Zwyg... het is onmogelyk, zeg ik u... gy weet niet... ik was juist bezig met den naem uws vaders op dit boek te schryven...

- Hoe... wat wilt gy zeggen?... Ik begryp u niet, mynheer, - stamelde Goele verwonderd den gevangenbestierder beziende.

Het scheen dat haer blik den gevangenbewaerder eensklaps vermurwde want zonder langer vertoeven, stapte hy tot de bedwelmde maegd, en, deelnemend, vatte hy eene harer handen in de zyne.

- Meisje, ga heên, - mordde hy binnen 's monds, - ik bid u, ga heen... gy weet niet wat hier van nacht is gebeurd.

- Wat hier van nacht is gebeurd? - herhaelde Goele, werktuigelyk, - hemel! wat wilt gy zeggen? spreek op, mynheer! ik bid u! gy ontsteld my.

- Ga heèn!... ga heên!... de lucht die gy hier ademt is doodend... Er heerscht eene verpestende ziekte in het gevangenhuis...

- God! wat zegt gy?

- Ga heên!... ga spoedig heên!... de *typhus* heerscht in het gevang, - herhaelde de bestierder van het gevangenhuis.

- God! God! myn vader is ziek! - gilde de maegd, zoodra zy deze woorden had gehoord.

De gevangenbestierder greep nu ook hare andere hand vast, en na een oogenblik wachtens zegde hy:

- Welnu... ja... uw vader is ziek... verlaet dit huis, goed kind... gy kunt of mongt hem niet zien.

- Maer, ik heb geld, ik wil hem omhelzen, - antwoordde het meisje met pynlyk trillende stem.

- Onmogelyk! - morde de gevangenbewaerder, - ik zeg u dat het niet mogelyk is.

- Hoe! onmogelyk! gy zegt my dat het onmogelyk is, ik wil hem zien, hem omhelzen, hem troosten, hem oppassen. Wie anders toch zou hem beter bystaen dan ik, zyn kind?

- Ga heên!... ga in God's naem heên!... - smeekte de bestierder, gy weet niet...

- Oh! Mynheer, gy ook hebt een vader of eene moeder... - viel Goele hem in de rede. - Weet gy dan niet, dat een kind alleen in staet is om het lydend hert eens vaders te lenigen? Oh! gy begrypt my, gy ook hebt kinderen, gy zult my niet wegzenden? Men mocht, indien gy ziek werdt, uwe kinderen misschien ook den zoeten troost ontzeggen u te omhelzen! Gy zult my by hem laten, niet waer?

- Kind... kind... verwyder u van dit huis... ik mag... ik kan niet... - antwoordde de gevangenbewaerder.

- Ik wil het! - sprak de maegd nu eenigzins gebiedend.

- Onmogelyk, herhaal ik u... begrypt gy dan niet?... Uw vader is niet ziek; maer toch... Gy kunt hem niet zien...

- Ik zeg dat ik het wil.

- Gy dwingt my...

- Ik wil het.

- Welnu... gy wilt... en zoo gy nogtans wist...

- Myn vader... breng my by hem.

- De *typhus*... van nacht..., - begon de bestuerder der Kleine Karmelieten.

Nu trok het meisje eensklaps hare handen uit die des gevangenbestierders terug; doch byna oogenblikkelyk was zy genoodzaekt hem by den arm te vatten, wilde zy niet ten gronde storten, want hare beenen plooiden onder haer lichaem.

- Ga heên!... ga heên! - stotterde de *directeur* der Kleine Karmelieten.

- Spreek op! ruischte het treurig zacht, maer toch eenigzins gebiedend van des meisjes lippen, - spreek op! van nacht...

- Van nacht... is uw vader... gestorven!

- Dood! - gilde de diepgetroffen Goele, - dood!... myn vader dood! - en ontzenuwd stortte zy in de armen des gevangenbestierders, die nu, met tranen van deelnemend lyden in het oog, het arm bedwelmd kind stond aen te staren.

Slot.

Reeds een geruime tyd was er verloopen, sedert ik het bovenstaende verhael had te boek gesteld en zeker zouden myne vrienden het dan ook aldus, dat wil zeggen zonder natuerlyk einde, hebben te lezen gekregen, zoo niet een onverwacht voorval, my op het spoor van eenige nadere inlichtingen had gebracht. Zie hier hoe my het slot ervan werd bekend gemaekt.

Nu onlangs geleden woonde ik eene buitengewoone letter- en toonkundige zitting by, die een groot getal kunstvrienden en nog een veel grooter getal juffers, zoo wel bevallige *brunetten* als liefderyke *blondinen* had uitgelokt. Toen het feestprogramma was afgeloopen, wandelde ik zoo statig mogelyk de zael rond, die op dit oogenblik een rykgeurenden bloemenhof geleek, met het inzicht van links en rechts een vriendelyken hoofdknik op te vangen, dien ik dan toch eenige stappen verder, eener andere bevallige jonge juffer even vriendschppelyk zou hebben moeten weg schenken, toen ik op eens, in de verte, achter eene tafel, eene oude kennis ontwaerde. Zonder tydverlies stapte ik er heên en byna even spoedig, riep ik hem toe:

- Zie, Adolf! jongen, wat vermaek van u hier te zien; het is voorwaer byna eene eeuw geleden; dat wy dit genoegen gehad hebben; ge zoudt de Antwerpsche vrienden byna teenemael vergeten.

Zeker ware ik met myne luidruchtige uitroepingen voortgevaren zoo myn vriend my niet gelyktydig in myne alleenspraek onderbroken had.

- Ha! Jan, zyt gy het? - sprak hy, my vriendelyk de hand drukkende, - zet u neder, jongen, we zullen van avond eens duchtig praten, indien gy er lust toe hebt.

Spoedig beantwoordde ik zyne gulle uitnoodiging en nog was ik niet gezeten, of reeds vroeg hy my;

- Welnu, beste vriend, wat nieuws? vertel my spoedig wat nieuws.

- Adolf, jongen, - antwoordde ik, - ge begint er voorwaer verschrikkelyk advokaetachtig uit te zien.

- Ja, ja, dat weet ik, sprak de vriend lachend; - maar het is dit niet wat ik verlang te weten, dat zeggen my te Brussel ook alle myne kennissen en als ik naer Antwerpen kom, wil ik andere dingen weten als die welke men my dagelyks in het oor blaest.

Zoo als ieder gemakkelyk zal kunnen beseffen, had ik spoedig met Adolf Van der Vliet, - want myn vriend was toch niemand anders, - een gesprek aeneengeknoopt. Een advokaet en een letterkundige vinden altoos ruime stof tot praten, zelfs over dingen, waeraen zy geen woord verstaen. Doch wat geeft dit? Nu, wy praetten dan ook over alles, over muziek, over schilder- beeldhouw- en letterkunde, over alles, maer byzonder geweldig veel over politiek. Wy haspelden over vryhandel en beschermrecht; Louis Napoleon en het fransch keizerryk werden niet

vergeten en daer wy, ofschoon goede vrienden, in politieke denkwyze zoo nog al een duim breed verschilden, klonken de machtspreuken vryheid en volsksrecht, zoo luid, dat wy met ons geharrewar, de aendacht van velen der aenwezigen op ons trokken.

- We zullen moeten zwygen, Adolf, - zegde ik zoodra ik zulks bemerkte, - of anders gaet men ons nog verslyten voor wat wy niet zyn.

- Welnu, wat maek dat? - antwoordde myn vriend, - laet de menschen maer denken; denken staet toch immers ieder vry?

- Nu, nu, van wat anders; - zegde ik, - vertel my iets van de hoeve van Hoylaert?

- Die staet, nog altoos op dezelfde plaets, - zoo luidde zyn antwoord,

- Ja, maer, hoe maekt het tegenwoordig mynheer Theodoor de Munck? - hernam ik.

- Hoe! gy hebt dan, in den tyd, myne pleitrede niet in de dagbladeren gelezen? - vroeg Adolf eenigzins verwonderd.

- Neen, om den drommel niet! - antwoordde ik hem, even verwonderd, - ik wist zelfs niet, dat die zaek zoo verre was gedreven geworden.

- Ik dacht dat gy meer belang in uwe vrienden steldet? - merkte Adolf aen.

- Welnu, hoe maekt het Mynheer De Munck? - vroeg ik.

- Die woont tegenwoordig te Gent, waer hy op 's lands kosten gehuisvest en gevoed wordt.

- Zoo, zoo, advokaet, dan zyt gy er in gelukt zyne misdaed te bewyzen?

- Ho! dit was niet moeijelyk, - sprak Adolf, - wy hadden al lang een oog in 't zeil; want het was toch ook zyn eerste schelmstuk niet dat hy bedreef en gy weet wat het spreekwoord zegt: de kruik gaet zoo lang te water tot dat zy eindelyk breekt, en de kruik van Mynheer Theodoor De Munck was vol, boordvol; daerom ook is zy gebroken. Aftroggelary en misbruik van vertrouwen hebben hem zoo verre gebracht, dat hy voor twintig jaren dwangarbeid veroordeld is.

- Advokaet, - zegde ik, toen Adolf ophield met spreken, - vindt ge dit niet eene les voor vele lieden, zich niet al te spoedig by een rechtsgeleerde aen te bieden, zoo zy niet willen *geplukt* worden; mynheer De Munck is hun een sprekend bewys...

- Dat er onder het koorn somtyds kaf loopt, - viel Adolf my in de rede.

- Of liever, - antwoordde ik, - advokaet Van der Vliet is een sprekend bewys, dat er tusschen het kaf somtyds ook een verloren graen loopt; maer zwygen wy hier over en zeg my eens, Adolf, hoe is het ook met Lodewyk Borgions vergaen? gy weet wel, den toegeknoopten rok?

- Ha! ha! met den toekomenden volksvertegenwoordiger, wilt ge zeggen, niet waer? Die woont met zynen waerden vriend onder het zelfde dak; zy kunnen daer thans op hun gemak nieuwe plannen beramen om de eenvoudige menschen *aen den hangel te krygen en te plukken*, zoo als zy dit noemden.

- En hebt gy nog iets van Barbara en Goele vernomen, Adolf? - vroeg ik.

- Hoe! my dunkt dat gy niets weet? - antwoordde myn vriend, meer en meer verwonderd, - Barbara is met Lambrecht getrouwd.

- En waer woonen zy?

- Welnu, aerdige vraeg! waer zouden zy woonen? te Hoylaert op de hoeve.

- Zoo, en van wien huren zy die thans? - vroeg ik eenigzins nieuwsgierig.

- Van wien zy die huren? - deed Adolf, my met verwonderde blikken beschouwende, - wilt gy spotten? was de hoeve hun wettig eigendom niet?

- Ja, maer de Munck...

- Gy denkt toch zeker wel, dat hy hun alles ruimschoots heeft moeten vergoeden. Lambrecht heeft het onkruid en het scheutig gras, dat op den akker wies, uitgeroeid en thans vertoont er zich weêr een lachend, een gouden veld van weelderige koornhalmen; de stalling is ook niet meer ledig, thans hennikken daer weêr struische werkpeerden en loeijen er vette melkkoeijen en schoone runderen.

- En Hans, de kleine verkenshoeder, slaept thans zeker ook in eene splinter nieuwe hardhouten kist?

- Integendeel, Hans zal en wil bisschop worden en studeert daerom ook wel degelyk, op kosten van Lambrecht, in het klein Seminarie te Mechelen.

- Zoo, zoo; maer ik moet alles weten: wat is er van Matthias Roefs geworden?

- Ho! die is slechts van kantoor veranderd en is thans de klerk van uwen ootmoedigen dienaer.

- Maer Adolf, gy zegt my niets van Goele?

- Goele woont by Lambrecht en Barbara.

- En zy is nog niet getrouwd?

- Daer wil zy niet af hooren.

- Eventwel kan ik iets raden.

- En dit is?

- Dat zy u om den hals heeft gevlogen, wanneer gy haer den uitslag van het rechtsgeding tegen mynheer de Munck kwaemt mededeelen.

- Misgeraden, vriend Jan, - zegde Adolf op langzamen toon.

- Hoe! dan zyt gy de eenige...

- Goele heeft dit kussen afgeleerd.

- Sedert wanneer, als ik dit weten mag?

- Sedert de dood haers vaders.

Sedert de dood haers vaders! Ik had byna vergeten dat de gryze milddadige pachter niet meer leefde; thans schoot my die dood en hare oorzaek weêr klaer, al te klaer voor den geest. Het verheugde my te hooren dat Barbara, Goele en Lambrecht welvarend waren, maer dit woord: dood! kwam toch weêr op eens myne vreugde vergallen. Ik dacht erop na, wat kwade gevolgen soms eene misdaed achter zich kan slepen en toen kwam my ook eene bedenking te binnen; bedenking die my byna vervloeken deed de zoon van een der grootste heldenstammen des aerdbodems geboren te zyn. Zeker weêrkaetste op dien stond myn aengezicht, het wee dat myn hert folterde; want meêwarig zegde Adolf:

- Jammer, niet waer, dat Michiel Schevelsteen den goeden kinderen ontrukt is geworden?

- Jammer, - antwoordde ik bitter, - ja; maer ook jammer dat men niet weet, aen wien die dood toe te schryven.

- Aen den *typhus* en aen God! - deed Adolf.

- Aen Theodoor de Munck of aen het staetsbestuer! - verbeterde ik, meer en meer verbitterd.

- Gy zult toch niet beweeren dat het staetsbestuer...

- Door den mond van het gerecht, dat den onschuldigen Michiel Schevelsteen veroordeeld heeft, omdat hy geen fransch kon. Had men hem in zyne moedertael aengesproken, dan had men hem wellicht niet

als een *vagebond*, in zyn eigen land, veroordeeld en de *typhus* zou hem niet in het gevang uit het leven hebben gerukt.

- Gy hebt gelyk, maer dit misbruik zal eenmael verdwynen.

- Ja maer, wanneer?

- Onze landgenooten beginnen allengs de oogen te openen, vriend, en om u daer af een staeltje te geven: gy herinnert u nog wel dien smid, dien metser en dien beenhouwer, die zoo druk in gesprek waren, toen de oude Michiel als landlooper veroordeeld werd.

- Ja, welnu?

- Alle dry maken thans deel van eenen vlaemschen burgerkring.

- En wat zegt dit nu? wat doen ze daer?

- Niets dan luisteren naer hetgeen er verhandeld wordt en, wanneer de sprekers allen zwygen, dan eerst neemt de metser het woord en zegt: - en dit noemt men gelykheid voor allen, zoo als het in de grondwet geschreven staet! - en de beenhouwer terwyl hy zonder opzien zyne vleeschpriemen voortsnydt, antwoordt steeds: - De kruik gaet zoo lang te water tot dat ze eindelyk breekt.

- En de smid? - vroeg ik.

- De smid? - antwoordde Adolf, - de smid spreekt geen woord, maer balt dan telkens zyne groote zwarte handen tot vuisten.

By het hooren dier woorden deed ik even als de smid, ik zweeg en ofschoon ik myne tengere handen tot geene vuisten balde, toch dacht ik: - Wanneer zal die dag komen, dat myn vaderland zal vry zyn en dat wy, Vlamingen, in ons eigen land, in het vryste land des aerdbodems, niet meer als slaven zullen behandeld worden?

Voorzeker zou ik hier myn gesprek met Adolf niet gestaekt hebben, zeker zou ik hem nog verdere inlichtingen hebben gevraegd, over persoonen die eene rol in deze geschiedenis vervuld hebben, zoo als Jan Buts den briefdrager, Tiste Rayemakers, Hendrik Baetes en anderen; maer ik zag my in dit voornemen verhinderd, daer eenige onzer vrienden zich middelerwyl aen onze tafel hadden nedergezet en zich nu ook in ons gesprek dat weldra op nieuw over letterkunde, politiek en schoone kunsten begon te rollen, mengden. De goede lezer zal my dus ook verschoonen, zoo ik hem niet over alles naer wensch inlichten kan.

JOHAN VAN ROTTERDAM.

Aan den dichter Verhulst.
Bij den dood zijner moeder.

O Vriend, ik voel uw smert en buig met u het hoofd!
Uw schoonste levenszon heeft uitgeblonken,
Haar licht is in den nacht des grafs gedoofd:
De moeder die u 't leven heeft geschonken
Is van uw hart den grafkuil ingezonken:
De schoonste parel is uw kroon ontroofd!

Voor zulk verlies bestaet geen troost op aard,
Ik weet het vriend; doch sla den blik naar boven,
Verhef 't gebroken herte hemelwaart:
Dáar is nog troost, bij hopen en gelooven,

Voor hem die in de toekomst staart.
Alleen het teêrgevoelig hert
Kan de uitgestrektheid van uw wee beseffen,
En weet hoe diep die slag de ziel kan treffen,
En hoe deze aard' geen balsem heeft voor zulke smert.
En hoe wij tot den laatsten onzer dagen
De erinnering in 't bloedend herte dragen
Aan Haar die immer ons te vroeg ontnomen werd.

Maer dorde in uwen krans het schoonste loover,
U is nog alles niet ontroofd,
U blijft nog steeds een dierbre vader over:
Dat God hem heil en zegen strooije op 't hoofd,
Opdat hij lang nog op de baen des levens
Niet slechts een vader, maar een' moeder tevens
Voor u en uwe zuster moge zyn!
Dat zijne liefde uw lijden moog verligten,
En dankbaar u het hoofd tot God doe rigten,
Die u dien balsem liet in uwe pijn!
Zij zijn nog allen niet verwelkt de bloemen,
Voor u ontbloeid in deze rampwoestijn
Die wij, rampzaligen! het leven noemen,

Het leven! God, en zou dat leven wezen,
Zoo immer 't beeld van dood en graf
Te zien voor onze blikken opgerezen,
Na elken dag een schrikbren nacht te vreezen,
Dit zou het leven zijn? o neen dat is een straf
Die op ons drukt tot dat wij, stervelingen,
Het stof ontsneld, in bovenaardsche kringen
Den lof der Almagt zullen zingen,
Die ons op aarde een moeder gaf!

Verschrikklijk wreed, ik voel het, viel
Die slag, mijn vriend, op uwe ziel,
Doch laat u door 't gewigt der smerte niet verpletten;
Het was geen willekeur van 't lot,
Het was de wenk, de wil van God,
Kniel voor zijn wijsheid neêr, eerbiedig zijne wetten;
Staar kalm de donkre toekomst in,
Want weet de heilge moedermin
Heeft lot, nog graf, noch dood te vreezen;
Hebt ge op deze aard geen moeder meer,
Zij zal hierboven bij den Heer
Voor u nog steeds een' moeder wezen!

K. BOGAARD.

Eecloo, 3 januarij 1862.

Aan eenen ikzuchtige.
Vrij naar het Poolsch van Jozef Godebski.

Gij leeft? - en geen gevoel beweegt uw hert!
En toch heet leven voelen. - Geene smert
Is u bekend, maar ook niet 't zoet verblijden
Uw' broeders hulp te bieden als zij lijden.

Gij leeft? - doch als de lente vreugd versprijdt,
De weide lacht vol frissche vrolijkheid,
De nachtegaal in 't bosch van liefde kweelt,
Het roosjen met zijn balsemgeuren streelt,
De wereld juicht om steenen te verrukken,
Dan blijft u nog iets kouds, iets ijslijks drukken....

Gij zelf ligt op uw hert gelijk de dood!

Gij ziet niet 't licht, dat wondren uit den schoot
Der aarde haalt, het licht, dat uit den hemel
In 't hert der menschheid glanst vol blij gewemel,
En troost verspreidt waar heerscht het droef geween.
Gij denkt aan deugd, aan wellust, noch aan pligt;
Gij ziet, gij hoort, gij voelt u, u alleen!

U ziet gij met uw walglijk aangezicht,
U hoort gij immer voor u eigen smachten',
U voelt gij eindlijk om u te verachten!
Gij leeft?

EMMANUEL HIEL.

Kunst- en letternieuws.

M.L. Durand, een onzer jonge doch veelbelovende plaetsnyders, heeft eene prachtige teekening voltooid om in koper gesneden te worden, naer de fresco-schildering door M. Guffens, in de St-Georgiuskerk te Antwerpen, uitgevoerd; dezelve stelt den Zaligmaker voor. *Zie bladz. 165.*

- M. Jan Verhas, heeft een tafereel voltooid, een kinderportret; hetzelve is met oneindig veel talent geschilderd.

- M.P. Kremer, heeft wederom een prachtig tafereel geschilderd, wild voorstellende; M.L. De Cuyper is er de gelukkige bezitter van.

- M. Noterman, heeft een prachtig tafereel voltooid, waerin zich twee honden bevinden; men betreurt algemeen dat hy dit stuk niet heeft kunnen tentoonstellen, voor aleer het te verzenden.

- De gunstiggekende beeldhouwers Mareels van Antwerpen, hebben twee levensgroote beelden in hout voltooid voor eene kerk in Vlaenderen, zy stellen voor de H. Barbara en den H. Nicolaes van Tolentinen. Met genoegen hebben wy ook vernomen dat bovengemelde heeren gelast zyn met de uitvoering van twee beelden voor de kerk van Wyneghem: den H. Joseph en de H. Anna; dezelve zullen in gothischen styl gebeiteld worden. Wy wenschen den zeer eerw. heer pastoor geluk daer hy de goede gedachten heeft gehad de uitvoering zyner beelden aen kundige mannen toetevertrouwen.

- M.J. Van Arendonek, door onze lezers reeds zoo gunstig gekend, heeft eene nieuwe onderscheiding bekomen die van geen belang ontbloot is. De stad Namen had eenen pryskamp uitgeschreven om den schouwburg met beelden te versieren. Een groot getal belgische kunstenaren namen deel aen dezen kampstryd, en M. Van Arendonck bekwam den zegeprael even als voor de gedenkteekens die men te Antwerpen in de kerk den H. Jacobus toegewyd, gaet oprichten aen de nagedachtenis der toonkunstenaren Janssens en Simon.

- Op 19 december ll., is te Gent, in den bloei zyner jaren, overleden Jonkheer Karel Blommaert, zoon van den dichter Philips en leerling in rethorika, by het koninklyk atheneum dier stad. Het verlies van dien jongeling, waervan men zooveel mocht verwachten, is door ieder, die hem kende, diep gevoeld. Teeder van herte, minzaem en gedienstig, was het hem gegeven aller genegenheid te verwerven. Maer de voorstaenders der vlaemsche tael vooral betreuren zyne vroegtydige dood: op hem durfden zy voor de toekomst hunne hoop bouwen. Zyn leven, hoe jong hy was, had hy der vaderlandsche zaek gewyd. De volgende diepgevoelde verzen die hy acht dagen voor zyn afsterven, aen zynen boezemvriend Odilon Périer toezond, geven er eene genoegzame blyk van:

Zing Vlaamsch!
Mijnen Vriende Odile Périer.

Nooit kan een arme wees een nieuwe moeder minnen;
Hoe streelend die ook zij, hij geeft haar nooit zijn hart;
Hij zag zijn moeder niet... toch zweeft zij in zijn zinnen,
Haar heugenis alleen, die lenigt zijne smart. -

Zoo ook voor onze taal, het kenmerk van ons leven,
Is er in onze ziel een heilig vuur ontblaakt:
Wij minnen u, o taal! door moeder ons gegeven:
Nooit wordt ons jongelingshart door vreemden klank geraakt.

Zing vlaamsch! die taal alleen kan tot ons harte spreken!
Dat uwe vlaamsche zang met geestdrift ons beziel'!
En ons tot minnen roep' van onze vlaamsche streken:
Het vlaamsch gezang alleen dringt recht tot onze ziel!

Bezing, o vriend! bezing in dichterlijke toonen

Uw taal, uw vaderland en uw geboortestad!
Het nageslacht zal eens met lauwren u bekroonen,
Zoo ge volhardt, mijn vriend, in 't ingeslagen pad!

KAREL BLOMMAERT.